

Gökyüzüne açılan bir pencere

Cihan Aktaş 17.02.2008

İran'da ?afakta On Gün başlığıyla kutlanagelen devrimin yıldönümü etkinlikleri kapsamında 26 yıldır düzenlenen Fecr Film Festivali, her sene özel bir konsept belirleyerek oluşturuyor programını. Üç yıldır bu konsepti belirleyen, "Mana sineması" olarak isimlendirilebilecek bir sinema ideali. Ustalara Saygı gibi bir bölümle Bergman, Tarkovski, Angelopolos ve Kieslowski gibi yönetmenlerin filmleri, mana sineması kapsamında özel olarak gösterime sunuluyor. Bu yılki festivalde Türk yönetmen Semih Kaplanoğlu'nun Yumurta'sının yabancı film dalında büyük ödülü kazanması çok da sürpriz olmadı. Kaplanoğlu, üslubu İran sinemasının irfani boyutuyla yakınlığı bulunan başarılı bir yönetmen. Bu Kadar Basit İşte isimli yapımla en iyi film ödülünü kazanan Rıza Mirkerimi de, en iyi yönetmen ödülünü kazanan Mecid Mecidi de irfani sinemanın başarılı yönetmenleri arasında sayılıyor. "İrfan" Farsça'da genel olarak "tasavvuf" anlamında kullanılıyor. ?ekillerin görünürlüğünün ötesindeki hakikate ulaşmak, irfani sanatçının başlıca kaygısı olarak ifade edilebilir. Yeni İran sinemasının kurucularının tasarladığı sinema, ideolojik bir araç olarak görülmemesi gereken bir sinemaydı. Bu sinemanın yetiştirdiği ilk yönetmenler kuşağı, irfani sinemanın toplumsal gerçekçi sinema ile kaynaştığı başarılı yapımlara imza attılar. 80'lerin başlarında genç yönetmen adayları için örnek gösterilen bir başyapıtı, Vittorio De Sica'nın Bisiklet Hırsızı filmi. "Bisiklet hırsızı filmini çok severim ama aynı zamanda bu filmde sezinlediğim kapalı devreden de rahatsız olurum. Size hâkim olursa kolaylıkla kurtulamayacağınızı hissettiren bir kapalı devre mecburiyeti bu sözünü ettiğim. Filmin sonunda başkahramanın bisikleti çalınıyor ve bu kahraman da kendisini bir başka bisikleti çalmaya mecbur hissediyor. Filmi seviyorum ama bu bakışı sevmiyorum işte" demişti Mecid Mecidi, kendisiyle yaptığım bir söyleşi sırasında. İrfani sinema bir bakıma, kendini çıkmazda hisseden çağdaş insana semavi bir pencere açabilmeyi amaçlıyor. İylilik için, dürüst kalmak için her zaman bir yol bulunacaktır bu sinema anlayışına göre. Mana sineması ise esasında reformist sanatçı ve siyasetçilerin eseri olan İran sinemasını yeniden biçimlendirmeye çalışan muhafazakâr yöneticilerin irfani sinema yerine öne sürdüğü müphem bir sinema ideali. Bu sinemanın bir açıklaması şöyle: Ben dünyayı bütünüyle sırlardan ve simgelerden ibaret kılıyorum ki var olabileyim. Sinema eleştirmeni Kamyar Muhsini'ye göre Mana Sineması diye bir ekol mümkün olabilecekse eğer, böyle bir sinema bir zamanlar "Üçüncü Dünya" olarak adlandırılmış ülkelerden yayılan estetik kaygılardan ve sinema sanatına has inceliklerden yoksun, belgesel nitelikli, yalan sahneler, yoksulluk görüntülerine dayanan, Batı festivallerinde ilgi görecektir siyasal imajların ve egzotik görüntülerin peşinde koşan bir sinema olmamalıdır. Mana sineması kategorisinin geniş alanında başlatılan bir çalışma, ilk olarak geçen yıl gerçekleştirilen Hakikat Sineması Belgesel Film Festivali oldu. AIDS üzerine çektiği ABC Afrika belgeseli nedeniyle Abbas Kiyarüstemi bu festivalin oturumlarından birinde yer aldı. Bu arada mevcut sinema politikalarıyla pek bağdaşmadığı bilinen feminist yönetmen Tehmine Milani de, Hermann Hesse'in bir kahramanından esinlendiği Süperstar filmiyle mana sineması bağlamında filmler çeken yönetmenlere katıldı. Gerçi Milani'ye göre halihazırda mana sineması, ücra bir köyde, bir türbe etrafında çekilen filmlerle sınırlıdır ve kendisi bu sinemaya modern dünyada yaşanan "manalı" bir hikâyeyle bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Mana sinemasının teorisyenlerine göre insanın kaderiyle ilgili her konu bu sinemayı ilgilendirmelidir. Nükleer silah tehditleri, zelzeleler, savaşlar, güneşin dünyaya yakınlaşması, aids hastalarının sayısındaki artış, kanserin yaygınlaşması, fuhuşun yayılması, yalanın tabiileşmesi, küresel ısınma, petrol ve su savaşları... Bütün bunlar medyanın da etkisiyle günümüz insanında -eğlence seslerinin ve kamera ışıklarının örtbas edemediği- bir karaduyguyu büyütüyor. Mana sineması ideali İran'da "daha uzağı", "daha derini" göstermede yeni bir aşama kaydederek gezegenimizi kuşatan karayas duygusunun aşılmasında etkili olabilecek yapımlara bir yol mu açacak, yoksa salt sırlı temsilli filmler üreten bir piyasa mı sunacak? Bunu siyasetçilerle sinemanın önümüzdeki yıllardaki etkileşimi gösterecek. 18.02.2008

Kendi hayatının ressamı...

Cihan Aktaş 24.02.2008

Mimarlık öğrencisi olduğum yıllarda, temel tasarım hocamızın biz öğrencilerini bakmayı öğrenmenin yolları üzerinde düşünmeye sevkettiğini hatırlıyorum. Otobüste gelirken gördüğümüz afişleri, duvarlardaki yazıları, ilginç özellikleri olan binaları hatırlayabilmeli, bunlar üzerinde yorumlar yapabilmeliydik.

Görmek, bir yeniden kavrama algısıyla bakmayı öğrenmeyi gerektirir.

Bir grup yazar ve sanatçı başörtülü, başörtüsüz- Hülya Aktaş Yazıcı'nın Küçükalyı'daki resim atelyesinde bir araraya gelmiştik, Kasım ayında. Amacımız, başörtüsü konusunda bunca yıl boyunca biriktirdiğimiz baskıları dışavuran ortak bir proje başlatmaktı. Projeye isteyen herkes çalışmalarıyla katılabilecekti. Projenin ilk etkinliği, "ortak resim çalışması" oldu. Sibel Eraslan, Ümit Aktaş, Saliha Avcı, Nalan Abbasoğlu, Gülnur Güler, Ayşe Taşkent, Emeti Saruhan, Aynur Çalpan ve Emel Nekay gibi yazar, ressam, şair ve sanat eleştirmenlerinin ve sade vatandaşların da katılımı ile gerçekleştirilen ortak resim çalışmasında katılımcı herkes, başörtüsü bağlamındaki baskılar karşısında hissettiği duyguları akrilik tekniği ile aynı tuvale döktü.

Soru işaretleri ve güvercinlerle büküm büküm uzayan bir yol açmak istedim ben, tuval üzerinde.

Projenin yöneticisi Hülya Yazıcı Aktaş, dikkati başörtülü kadınların yaşadığı baskılara çekerken asıl amaçladığının, kişisel gelişmeleri baskı altına alan sınırlamaların olmadığı bir dünyada yaşama isteği olduğunu dile getiriyor. İkinci kapsamlı etkinliği geçen Cumartesi günü Kariye Camii civarındaki Asitane Kültür Merkezi'nde yapılmış olan projeye, isteyenler kendi seçecekleri alanlarda hazırlayacakları çalışmalarla da katılabilecek.

Projeyi 'bienal' olarak da isimlendirmek yeğlenmedi açıkçası. Belki, Türk Dil Kurumu'nun 'bienal' yerine önerdiği yılaşırı kelimesi, bu henüz başlangıç aşamasındaki tasarı üzerinden hayat bulur.

Bakarken görebilme yeteneğinin özel bir çaba gerektirdiğinden söz ettim ya yukarıda... Dadaist sanatçıların kelimeleri karıştırırken gerçekleştirmek istediği belki de buydu: Dil ve üslupta hazır konmaktan kurtularak kendine ait bir görüş için emek vermek, derinlemesine görebilen bir bakış kazanmak...

Yıllar akıp giderken yaptığımız seçimlerle bir heykeltraş misali ebedi hayatımızı da kendi ellerimizle biçimlendiriyoruz. Ebedi hayatımızın hem ressamı, hem heykeltraşıyız. ?u bir açıdan kısa bir açıdan da acıyla burulmaya devam eden bir zihin tarafından 'gelecek uzun sürer' diye tarif edilmiş dünya hayatında nesneleri ve olguları özlerine yakın bir seviyede görmeyi bilmiyorsak, renkleri birbirinden ayırtetmekte başarılı değilsek, sonsuz hayattaki varlığımız adına nasıl bir tablo (ve nasıl bir sanat eseri) çıkarabiliriz ki ortaya...

Başka bir incelik daha var bu konuda hatırlanması gereken: Bu dünyadaki asıl eserimiz, haksızlık, baskı ve zulüm karşısındaki tutumumuz. Dindar bir insan isek, haksızlık karşısında izlediğimiz tutumun, bir şekilde ahirette karşımıza çıkacağını düşünürüz.

Tam otuz yıldır kendilerine kapalı kapıların önünden geri çevrilmeyi yaşadı, bu ülkenin bir kısım genç kızları. Köşe yazarları onlara, mutfaklarda çember sakallı bir koca beklemek üzere evlerinin mutfağında beklemeyi öğütledi.

Din kardeşleri arasında ise sokakların şer'en onlara rastgele açık olmadığını yazan köşe yazarları hiç eksik olmadı. Bazen 'mücadele değil şerire' olmakla suçlandılar.

Sokaksız, yolsuz, yürüyüşsüz, dünyanın ve gökyüzünün keşfine kapalı bir dünyanın rengi, olsa olsa kurum siyahı olabilir.

"Ninja kaplumba" şeklinde bir isimlendirmenin anısı –kaplumbağaların asıl rengi çimen yeşili olsa bile- belki duman rengiyle hatırlanabilir. Bütün Fatma'ları incitmeyi göze alarak "Karafatma" olarak isimlendirilen kıızı tedirgin eden duygunun rengi kirli sarı olabilir mi?..

Karlı bir kış gününde üniversitesinin kapısı önünde bekleyip duran Hakkari kızın ellerinin rengi belki de, mor-beyaz. Topluğnelli çengelliğnelli bir çekiştirmenin kabuk bağlayan ince yaraları, militer çelik mavisiiyle tanınabilir.

“Niye anneanesi gibi tülbent örtmüyor başına?” sorusunun tuhaflığının rengini bulmak için yeterli gelmiyor, bir tabloya ayrılan süre. (Biz tuval başındayken henüz “çene altı bağlama” şartı ileri sürülmemiştir.)

Yine de Hülya’nın atelyesinde geçirdiğimiz birkaç saatin ardından yeşilin ve kırmızının da yer yer öne çıktığı, sarının ve mavinin sızıntılar halinde de olsa kendini hatırlattığı bir tablo çıkabildi ortaya...

25.02.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Babamın bıyıklarında biriken karlar

Cihan Aktaş 28.02.2008

Köy enstitülerinde yetişmiş bir eğitimci, bir yazar olan Pakize Türkoğlu, Tonguç ve Enstitüleri isimli geniş hacimli, uzun yıllara dayalı bir çalışmanın ürünü olan eserinde, İsmail Hakkı Tonguç tarafından kurulan köy enstitülerini kişisel tanıklığının da verdiği bir özenle anlatıyor. İçtenlikli, akıcı bir dille yazılmış, 680 sayfa tutarındaki hacmiyle büyük bir sabrın eseri olan kitap, Türkiye İş Bankası Cumhuriyet’in 75. Yılı Toplum ve İnsanbilimleri İncelemesi Büyük Ödülü’nü kazanmış. (T.İ.B. Kültür Yayınları, 2. basım; Nisan 2004)

Bu inceleme, “Çalığışu” Kemalist kadınlarla ilgili bir değerlendirme yapabilmek açısından bir hayli önemli. İlerde kitabı bu açıdan da ele alma fırsatını bulmayı umuyorum.

Kitap öncelikle kapağıyla etkiliyor bizi. Kendi yaptıkları tahta bavulların yanında, yüz ifadelerinde mahcubiyetten mahrumiyete nice duyguyu barındıran sayısız köy kökenli öğretmen adayı bir duvar, bir set gibi uzanıyor...

Bilindiği üzere Hasan Ali Yücel’in Milli Eğitim Bakanı olduğu 1939 senesinde gerçekleşen ilk eğitim şurasının ardından Tonguç’un öncülüğünde, gelecek 15 yıl içinde 15-20 bin öğretmen ve köyler için gerekli eleman yetiştirilmek üzere “bölge kurumu” olarak köy enstitülerinin kurulması sürecine girilmişti. Köylerden seçilen çocukların türlü yetenek kazandıktan sonra geriye döndükleri köyü canlandıracak, kalkındıracak çalışmalar yapması, başlıca amaçtı.

?u var ki köy enstitüleri politik çekişmelere kurban edilerek, CHP’nin iktidarda olduğu 1946 yılında kapatılmıştır. Yazar bu kapatılma hadisesini “1946 Yıkımı” başlığı altında anlatıyor.

Türkoğlu sunuş yazısında kimi aydınların -Kemal Tahir’in Bozkırdaki Çekirdek eserinde yaptığı gibi- bu enstitüleri kulaktan dolma bilgilerle yargıladığına değiniyor. Bir taraftan da enstitülerde komünizm propagandası yapıldığı, öğretmenlerin din aleyhtarı bir tavır içinde olduğu şeklindeki iddialar, bu kurumların kapatılmasını hızlandıran nedenler arasında sayılırlar.

Köy enstitülerinde, dönemin yaygın eğitim yöntemi olan pozitivizmi pedagojiden uzak bir üslupla kullanan öğretmenler ve yöneticiler elbette olmuştur. Bunlar o dönemin bütün okullarında rastlanılabilecek türde örneklerdir. Fakat bu enstitüler aynı zamanda, Alman eğitim ekolünden kaynaklanan yanılla da, “puriten” bir eğitimin verildiği kurumlardı. Türkoğlu’nun kitabının II. Bölümünde bu kanaati destekleyen sayısız veri var.

Köy enstitülü bir öğretmen olan babamın anılarında ise oruç tuttuğu için ona ilgi gösteren, hatta sahur yemeğini hazırlayan öğretmenler ve aileleri özel bir yer tutuyor.

Upuzun yolları bir başına ve yürüyerek aşmak, köy enstitüsü hikâyelerinin tanıdık sahneleridir. Babam köy enstitüsü sınavına girebilmek için 40’lı yılların ortalarında karlı bir kış günü iki arkadaşıyla Refahiye’nin bir köyünden Erzincan’a kadar olan yolu nasıl aştığını anlatır. Sakaltutan mevkisinde ağırlaşan, kurt ulumaları

eşliğinde saatler alan bir yolculuktur bu.

Bütün macera da işte o zor yolu yürüebilme azmi ile özetlenebilecekmiş gibi geliyor insana. İsmail Hakkı Tonguç, 1914 yılında Tuna boylarındaki bir köyden çıkmıştı yola ve ideallerini gerçekleştirecek bir tahsil yapma umuduyla İstanbul'a varmıştı. Ne var ki yardımını umduğu bir paşa ona, "Evladım, parası olan okur, olmayan okuyamaz. İstanbul'da okumayı kolay mı sanıyorsun sen?" diyerek köyüne geri dönmesini öğütlemişti.

Bu öğüt, Tonguç'u Kastamonu Öğretmen Okulu'na gitmeye sevkeden bir öfkenin ve azmin kaynağı olmuştur. Cebindeki parası tükenmek üzere olan delikanlı, Kastamonu yolunun Adapazarı'ndan sonraki bölümünü yürüyerek aşma düşüncesiyle yola çıkar. "Hanlarda, köy odalarında yata kalka dört gün sonra Bolu'ya vardığında, durumu ölümcüldü. Ayakları su toplamış, dizleri güçsüz kalmış, çok sıkıntı çekmişti" diye yazıyor Türkoğlu.

Erzincan'a son gidişlerimden birinde, babamın bir öğrencisiyle karşılaşmıştım. Bir dağa çıkan yolda kurulu köylerinde öğretmenlik yapan babamın, herhangi bir aracın köye ulaşamaz olduğu kış günlerinde bile, karlı yolları aşarak ders verdiği sınıfa zamanında girdiğini anlatıyordu: "Bıyıklarında biriken karlar buz tutmuş gibi görünürdü, bir eliyle yoklama defterini açarken diğeriyle bıyıklarındaki buzlaşan karlardan kurtulmaya çalışırdı." Köy enstitülerinin eksilerini ve artılarını bir de uzun ve güçlüklerle dolu yolları yürüyerek aşma azmine sahip eğitimcilerin hayat hikâyeleri üzerinden okumak gerek. Türkoğlu'nun eseri bu açıdan öncü bir çalışma.

28.02.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Motosiklet ve siyah çarşaf

Cihan Aktaş 03.03.2008

"Yürüyen otopark" olarak da isimlendirilen büyük Tahran şehrindeki trafiği biraz olsun hafifleten bir etkiye sahip görünüyor motosikletli yolcular, şehrin önemli bir kısmını kapsayan metro ağı ile birlikte. Sibel Eraslan geçen hafta bir kadın konferansında konuşmak üzere Tahran'a gelmişti. Sibel, kaldığı Lale Oteli çok geniş bir park sayesinde karbonmonoksiti, kurşunu epeyce süzölmüş bir havaya açılrsa da, yoğun bir petrol-mazot kokusu algıladığından söz etti. Petrol zengini bir ülke olmak, bir ülkenin bugününü olduğu gibi geleceğini de bloke eden bir savurganlığa neden olabiliyor. Bir evde birkaç araba bulunması sıradan bir örnek. Çok eski model arabaların taksi olarak çalışmaya devam etmelerinin nedeni ise işsizlik. Bu sorunların birbirini nasıl ürettiğinin bilincinde olan İranlılar, nükleer enerjiyi özellikle petrolün yerini tutacak bir kaynak olarak önemsediklerini tekrarlıyorlar, her fırsatta. Prof. Ümit Meriç de aynı kadın konferansı için Tahran'daydı geçen hafta. Ümit Hanım bir röportajında Türkiye'deki başörtülü kadınların lüks jiplere binme eğilimini eleştiriyordu. Tahran trafiğinde eminim sıklıkla karşılaşmıştı, lüks jipleriyle trafiği delmeye çalışan yarım başörtülü, hatta çarşafli genç kadınlarla. Zen ve Motosiklet Bakım Sanatı; bir dönemin akılcılık geleneğini sorgulayan kült kitabı. ABD'li felsefeci Robert M. Pissig'in kitabının ana teması, onarılması gereken gerçek motosikletin kendi benliğimiz olduğu. "Zen" Farsça'da "kadın" anlamına geliyor, malum. Tahran şehrine ilk geldiğimde gözümde sabitlenmiş sahnelerden biridir, motosiklet üzerinde, bir kolunun altında afiş ruloları, diğer koluyla eşinin beline sarılarak caddelerden akan siyah çarşafli genç kadınların görüntüleri. Kalabalıkların arasından sıyrılmayı mümkün kılan motosiklet, Tahran caddelerinde sıklıkla karşılaşılan bir araç. Sizin kaya gibi sağlam jipleriniz varsa, bizim de trafik engeline kafa tutan hız akışımız var! Motosiklet sürücüleri, arabalara tek-çift plaka ya da

benzin karnesi kullanımı gibi yollarla getirilen sınırlamalardan muaf kalarak, sürat yapmaya devam ediyorlar. Trafiğin kördüğüm olduğu bir noktada sıklıkla bir motosikletin üzerinde üç çocuklu bir ailenin arabaların arasından süzülerek uzaklaştığını görürsünüz. Güçlüklerle dolu Tahran trafiğinde motosiklet sürücülerinin arka koltuğunda yolculuk yapmayı yeğliyor kadınlar. Kadın araba sürücüleri ise belki de çoğunluğunu teşkil ediyorlardır, gün içindeki trafiğin. Taksi duraklarında kadın müşterilerin taleplerine hizmet edebilecek kadın sürücüler olduğu gibi, salt kadın yolculara servis yapan taksi şirketleri de mevcut. Devrimin ilk kuşağına mensup kadınlar, eşlerinin arkasına oturdukları motosikletlerle, devrimci sloganlarını tebliğe gidiyorlardı, şehrin en ücra köşelerine. Geçen yıllar içinde ayaklarını yerden kesen bir araba edinemeyen aileler için ölümcül kazaları göze aldırان bir araç olmaya devam etti motosiklet. Bazen ortalarına bir çocuk da sıkıştıran çoğunlukla kasksız çiftlerin, milim milim ilerleyen trafikte, arabaların arasından süzölüp gitmesini sağlayan bir uçan halı gibi görünüyor, kayıtları şartları umursamayan orta halli bir motosiklet. 1978’de sinema hayatına başlamış ve geçen yıllar içinde 11 film yönetmiş olan Muhammed Ali Talibi’nin son filmi Duvar / Divar (2008), genellikle İrem ya da Azedegan gibi şehrin kıyılarında bulunan geniş parklarda ölüm duvarında yarışan motosiklet sürücülerini konu alıyor. Filmin babası da ölüm duvarında yarışan bir motosiklet sürücüsü olan başkahramanı genç kız, babasının çalışamaz hale gelmesi nedeniyle, erkek kardeşiyle birlikte ailesinin geçimini sağlamak için katılmıştır, bu ölümcül yarışın kadrosuna. Gelgelelim Talibi kendisiyle bu film üzerine yapılan bir söyleşide, ölüm duvarında yarışan kız motosiklet sürücülerinin varlıklarının bir filme konu olabilecek denli yaygın olup olmadığı konusundaki sorulara ikna edici cevaplar veremiyor. Konusu itibarıyla gişe rekorları kırabilecek bir film, Duvar; özellikle başoyuncunun Gülşiyifte Ferahani gibi en zor rollerin bile üstesinden gelebilen bir yıldız olması nedeniyle. Bununla birlikte Talibi ısrarla bu filmi gençlerin işsizlik sorunlarını işlemek amacıyla yaptığını vurguluyor. Çok istisnai olarak yaşanabilecek bir hadisenin, nadiren rastlanabilecek bir örneğin sanatsal yolla anlatımında her zaman büyük zorluklar vardır. Duvar filmi bu nedenle konusu çarpıcı olsa da seyirciyi inandırmakta yetersiz kalacak bir gişe filmi.

03.03.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Simgeleri kirleten siyaset

Cihan Aktaş 17.03.2008

AKP’nin kapatılması yönünde ileri sürülen gerekçelerinden biri Başbakan Erdoğan’ın İspanya’dayken söylediği şu sözler: Başörtüsü siyasal simge olabilir de... Bazen oturmuş tanımlarla, bazen de bilinçaltından kaynaklanan nedenlerle başörtüsüne büyük anlamlar atfeden toplumumuz, olgu ve model, hatta kimlik ve medeniyet sorunlarını başörtülüler üzerinden konuşmaya devam ediyor. Sanki “Modern” Türkiye’nin bastırılmış bilinçaltındaki bütün problemler bu dönemde başörtüsünün simgeselliği tartışmaları yoluyla, bulduğu çatlakları zorlayarak ülke gündemine sızıyor. Çünkü Jung’ın ifadesiyle “simge talanına uğratılmış, bu nedenle de dünyanın bütün rüzgârlarına açık bir ev” olmaya direnen bir derinliği var, Türkiye’nin. “Türbandan önce din özgürleşmeli” diye bir haber başlığı ilişmişti gözüme, bir gazetede. Özgürlükler çizgisel bir istikamette gerçekleşmezler, karşılıklı bir etkileşimle neşvünema bulurlar. “Biz hiç özgür olmadık ki...” şeklinde bir ifadesi de bulunan, Taraf’ın manşetten verdiği o çok tartışmalı bildiriye ben de imza atmıştım, meydana getirilmek istenen toplumsal gerilimi yatıştırmaya dönük ifadeleri nedeniyle... Fakat, benim inandığım her şeyden önce kişinin hiçbir güçle elinden alınamayacak içsel özgürlüğüdür. Yine de toplumsal yapıları biçimlendiren genel bir doğru var: Baskılar güdük ve ezik insanlar yetiştirirler. Merkeze meyleden “İslami” medyadaki daha az başörtülü yazar bulundurma kaygısının nedeni de budur zaten: Hükümette olmanın bile yok edemediği bir eziklik hissi. Orası öyle, başörtülülere sadece laiklik öne sürülerek kota uygulanmıyor. İslami kurumlar ve

kişilikler de, yeni-muhafazakâr duyarlılıkları ya da merkez görüntüleri oluşturma amaçları adına başörtüsüne kota uyguluyor. Bu dönemde bir de başörtüsünün dini olmadığını kanıtlamaya dönük bir çaba hâkim kimi “bilim” erbabında. İyi de, bir kadın pekala başörtüsünü kendince dini bir yorum getirerek ya da getirilmiş bir dini yorumun izini sürerek, bu izi yeniden keşfederek, üstelik alışlagelmiş bulunmayan bir tarzı da denemeyi yeğleyerek örtmeyi isteyebilir de... Ama o “aydınlanmış kişi”, elindeki iktidar alanını ileri sürerek ille de vesayet etmek istiyor aciz sandığı başörtülü kadına, kendi din anlayışı adına... Başörtüsünün siyasiler (özellikle Erdoğan) tarafından “siyasal rant” konusu olarak öne sürüldüğü şeklindeki suçlama da bir tuhaf. Bir olgunun siyasal rant kaynağı olabilmesi için, toplumsal bir talebi ve kamuoyu nezdinde bir ağırlığı olduğunu, yani yalancı bir gündem maddesi sayılamayacağını kabul etmemiz gerekiyor böyle bir iddiayı öne sürerken çünkü. Bütün tartışmalar neticede “türbanın siyasal simge olması” iddiasına dönüyor. Oysa tek ve değişmeyen bir başörtülü öğrenci tavrından söz etmek otuz yıl önce de mümkün değildi, bugün de değil. Başörtülü öğrencilerin kimisi peruk takarak derslere girerken, kimisi bunu zahiri bir tesettür anlayışı sayarak eleştirir. Demokrat başörtülüler olduğu gibi, despotik siyasal yapıları savunan başörtülüler de vardır. “Feminist” başörtülülerin yanında “erkekegemen” söylem ve kurumları savunan başörtülülere rastlamak da mümkündür... Öyleyse gençliği siyasetten korkutan bu görü darlığını nasıl açıklamalı? Yine, Jung’ın simgeler üzerine yaptığı analize başvurursak, “...tarihsel simgelerini yitiren ve yerine koyduklarıyla da tatmin olmayan birisinin zor durumda olduğunu anlatan ruh halininin” bir dışavurumu, “türban”ın niceliğine ilişkin tartışmalar. “Onun önünde boşluk ağzını açmıştır ve korkuyla kaçır. Daha kötüsü boşluk saçma siyasal ve toplumsal düşüncelerle dolmaktadır...” (Joseph Campbell, Yaratılış Mitooljisi, İmge yayınları; sf. 370) Aslında laik ya da dindar olsun, toplum başörtüsüne o kadar büyük anlam atfediliyor ki bu ülkede, onu hep meleksi bir masumiyetin simgesi olarak görmek istiyor. Meleksilik ise bazen hiç ortalıkta görünmemekle, muhayyel bir varlık olarak tanımlanmaya açık olmakla, bazen yakınmak bilmeden ayak işlerine bakan kalfa (odacı, çaycı, hadame) veya evlerin en iç odalarında muhafaza edilmek istenen bacı konumunu sürdürmekle mümkün. Bu maddi olduğu ölçüde soyut kafesleri de olan harem sınırlarını aşıp da kendi hayatınız ve amaçlarınızla ilgili üç beş kelime etmek istediğinizde siyasete bulaşmış sayılıyor, ak-pak varlığınız. Siyaset işte böylesine kirleten, bozan, yozlaştıran, bulaşkan bir olgu, bir kurum olarak öğretiliyor topluma.

17.03.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayşe Böhürler’e siyaseti yasaklamak

Cihan Aktaş 19.03.2008

Ayşe Böhürler’i 80’li yıllardan bu yana tanıyorum. Cemaat faaliyetlerinin her şeyin üstünde tutulduğu, İslamiyet konusunda bilgi sahibi olmak için mesleklerin terk edildiği ya da tahsil hayatına vedaya zorunlu kalınan yıllarda başladı arkadaşlığımız. Kamusal alana girişine geçit verilmeyen bir simge sayılan başörtülerimiz nedeniyle, bir bakıma kendi kamumuzu oluşturuyorduk, tefsir ve ilmihal çalışılan, bunun yanı sıra edebiyat ve sanat faaliyetlerine de bir kapı açan ev toplantılarında. Kendimize yönelik anlama çabasının getirdiği bir nokta, anlatma ihtiyacıdır. Bunun için de farklı kadın gruplarıyla biraraya geliyorduk. Kitap okumak tabii ki önemliydi ama daha önemli olan, halkla buluşmayı bir şekilde sağlamayı mümkün kılan, aynı zamanda da “halk’tan öğrenme” koşullarının yüceltildiği faaliyetlerdi.

Yaşadığımız evler sıradan evler olmamalıydı ve çoğu kez olmuyorlardı da. Çekirdek aile modelini kuşatma altına alan tüketim ideolojisinin karşısına nasıl bir aile modeli ile çıkacağımız sorusu hep vardı. ?u çok açık görünmese de hissedilen bir olguydu: Annelerinden kopmuş bir kadın kuşağıydı bizim kuşak; aileyi, evi, evliliği, okumaların, dinlemelerin, yorumların ve hayatın içinden yükselen soru ve taleplerin yardımıyla yeniden

tanımlama iddiasına sahip çıkıyordu.

Ayşe ya da kamuoyunun onu tanıdığı gibi Ayşe Böhürler kültürel etkinlikler bağlamında çalışmalarını sürdürürken, siyasal duruşunu da geliştirmekten hiç geri kalmadı, ama uzun yıllar profesyenelliğe belli bir mesafede durarak sürdürdü çalışmalarını. 90'lı yılların başlarında, Nazife ?işman'la birlikte İzlenim dergisi için kadın meseleleri bağlamında dosyalar hazırlamaya başladı. Bildiğim kadarıyla hiçbir zaman işe doğru gitmemiş, iş gelip onu bulmuştur. En azından Türkiye'de uzun yıllardır aynı kanalda, Kanal 7'de çalışmayı sürdürebilen ilk başörtülü gazetecidir Ayşe. Teklifler üzerine parti kuruculuğu gibi işlere yöneldi ve dışa dönük bir ilgi gerektiren toplumsal faaliyetler alanındaki yeteneğini bu alanda da kanıtladı.

Ayşe koltuğunda birkaç karpuz birden taşıyor, yakınmak bilmeden, kimseye ne kadar zorlandığını anlatmaya hiç gerek duymadan. Geçen yıllarda sorumluluklarının fazlasıyla çoğalması, temel hayat felsefesini pek az etkiledi gibi görünür bana. Evinin kapısı, sofrası dostlarına açık olmaya devam eden bir siyasetçidir Ayşe. Küçük kızımı defalarca evine bırakarak bir randevuya gitmişimdir; güler yüzünün verdiği cesaretle. İki ya da üç yıl önce bir vakfın Viyana'ya gitmeye hazırlanan öğrenciler için Zeytinburnu Belediye'sinin sosyal tesislerinde hazırladığı gecede birliktedik. Program geç başladı ve geç bitti. Çoğu zaman olduğu gibi Ayşe onunla evine gideyim istedi, zor görünen her adımı kolaylaştıran anlatımıyla beni ikna etti nihayet. Bunun bir diğer anlamı gecenin ikisine üçüne kadar oturup konuşacak oluşumuzdur; gelmişten, geçmişten. Sonuçta uykusu gelen ben olurum ve Ayşe'nin bu direncini nereden aldığını merak etmekten kendimi alamam.

Geceyarısı Ayşe'nin evine vardık ve ben ancak o vakit onun ertesi gün öğle saatlerinde 20 gün sürecek bir yolculuğa çıkacağını öğrendim. Ayşe uzun zamandır İslam Ülkelerinde Kadın konulu bir belgesel üzerinde çalışıyor, bunun için neredeyse iki yıldır İslam coğrafyasını dolaşıyordu. Öğle üzeri Endonezya'ya uçacaktı, onu epeyce tanıdığım halde yine de sabah erkenden kalkmış, bavullarını hazırlamış ve ardından kahvaltı masasını donatmış olarak görmek beni şaşırtmadı değil.

Ayşe ile İran'da çektiği belgesellerde birçok röportaja katıldım. Kime ne soracağı konusunda uzun yıllara dayanan okumalarından da beslenen bir pratiklik içinde sürdürüyordu röportajlarını. Bir güne birkaç röportaj sığdırabiliyordu. Bu röportajların birini bir sinemacı, bir diğerini kadın derneği yöneticisi, bir başka birini hikâye yazarıyla yapabiliyordu. Söz söyleme yetkesine sahip olanı hemen kavradığına ve abartılmış şöhretleri daha ilk soruda fark ettiğine tanık olmuşumdur.

?imdi Ayşe'nin adı "siyaset yasağı" konulmak istenen siyasetçiler arasında geçiyor. Siyaset insan toplumlarını yönetme sanatı olduğu kadar, bireylerin ya da toplumların dünyaya ve hayata müdahil olma sorumluluğunu da içeren bir olgudur. Bir duruşu, tavrı, algıyı ve bütün olarak da sahip olunan hayati ilkeler manzumesini teşkil eder. Kişisel olan bu durumda siyasidir. Bunun tam tersi de aynı şekilde doğrudur.

Hayatını toplum ve dünya konusunda düşünmek ve fikir üretmekle geçirmiş bir kişi nereye kadar siyaseten yasaklı olabilir ki... Bilgisini ve emeğini her zamanki cömertliğiyle insanlarla paylaşmayı sürdürecektir Ayşe. Orada ya da burada. Okuyarak ya da yazarak. Ev toplantılarında ya da bir dernek, bir vakıf, bir parti platformunda. Fakat asla ödünç alınmış düşüncelerle ve baskının güdüklettiği bir zihin yapısıyla değil...

20.03.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sabır Taşı masalını yeniden okumak

Masallar, insanoğlunun çocukluk çağından bu yana belki de, uyku saatlerine doğru çocuk yataklarının yanbaşıda yeni biçim ve içerikler kazanacak şekilde yeryüzünü dolaşıyorlar. Çoğu masalın ortak noktası sonuçta iyi kalpli kahramanın ödüllendirileceği, kötü kalpli figüranın da cezasını çekeceğine dair bildiri. ?u var ki 'iyi', 'haklı' ve sonuçta galip gelecek olan ya 'güzel prenses'tir, ya da bu prensese aşık olan yoksul delikanlı. Sınıf farklarını düzlemeye, denkleştirmeye dönük bir iyi niyet çabasından söz edilebilir böyle bir kurguda, pekâlâ. Bir çoban dahi engelleri aşmada gösterdiği gayretle kral olabilir masalların dünyasında. İskandinavya kökenli masallar üzerine yıllar önce Süreç dergisinde bir eleştiri okumuştum. Bu eleştiri, iyi ve güzelin 'prensese' tarafından temsili ya da cadılara, perilere büyü ve mucizelere dair bir inanç oluşturmak dahil, söz konusu masalların taşıdığı ve kuşkusuz çocuk bilinçlerinde olumsuz izler bırakan belli başlı temaları konu ediniyordu. Masallara dönük farklı bir zaviyeden okumalarla yetinmeyen feminist postyapısalcı eleştirmenler, romanları da benzeri imgeler ve kabuller açısından yeni okumalara tabi tutuyorlar. "Bertha Mason kimdir?" şeklinde bir soru karşısında sessiz kalırız muhtemelen, Charlotte Bronte'nin Jane Eyre'sini okumuş olduğumuz halde. Bertha Mason, Jane'in patronu Rochester'ın Jamaikalı, Batı Hint Adalarında doğmuş olmakla birlikte aslen Avrupalı karısıdır. Gayatri C. Spivak'a göre Bertha, romanda tabi işlevi gören bir figürdür. Sömürgecinin toplumsal misyonunun yüceltilmesi için, kendini kurban eden bir sömürge öznesinin inşası'dır. Bu kurgusal İngiltere'de Bertha kendi rolünü oynamalı, kendi benliğinin kurgusal "Öteki"ye dönüşmesini canlandırmalı, evi ateşe verip kendini öldürmelidir ki Jane Eyre İngiliz romanının feminist ferdiyetçi kadın kahramanı olabilsin. Bu dengesiz kurgu nedeniyle İngiliz yazar Jean Rhys, Bertha Mason'un hayatını Engin Sargasso Denizi isimli bir romanla anlatmıştır. Spivak'a göre artık Rhys'nin bu kitabını okumaksızın Jane Eyre hakkında fikir yürütmek o kadar kolay olmayacaktır. (Young, Beyaz Mitolojiler, Bağlam, 2000; sf. 257) Çocukluğumun unutamadığım masallarından Sabır Taşı'nı, " Kara Yüzlü Arap Kızı" açısından yeniden okuduğumda, nasıl bir sonuçla karşılaşabilirim ben, peki... İnsana verilmiş bir yüz var; aynı zamanda, yaşanan hayat tarafından yeniden biçimlendirilebilir bir yüz. Yüreğimizde taşıdığımız duyguların aynasına dönüşür yüzümüz, zaman içinde. Sabır Taşı'nda –hatırladığım kadarıyla- Prensese, kara yüzlü kara yürekli kölesiyle zorunlu ve zorlu bir yolculuğa çıkmıştır. Yolculuk sırasında baygın bir prensle karşılaşır ve onun bakımını üstlenir. Prens'in iyileşmeye yüz tuttuğu sırada Prensese, kendine çeki düzen vermek amacıyla delikanlıyı kara yüzlü kölesine teslim ederek, oradan uzaklaşır. O yanından uzaklaştığında Prens iyileşmiş olarak gözlerini açar ve kendisini kurtarıcısı olarak takdim eden Kara Yüzlü Köle'nin anlattıklarından kuşku duymaksızın, minnet duygularıyla bağlanır ona. Artık roller değişmiştir. Prensese, Kara Yüzlü Köle tarafından hor görülen Hizmetçi Kız konumundadır şimdi. Sevddiği adam ise, şükran hisleri nedeniyle Kara Yüzlü Köle'nin yanındadır. Günler geçip giderken temiz yürekli Prensese içini bir sabır taşına dökmeye devam eder. O denli dayanılmaz acılar içindedir ki ancak bir sabır taşı çatlamadan dinleyebilir anlattıklarını... Masal bu ya... Prens bir gün rastlantı eseri Prensese sabır taşına içini dökerken dinler onu ve gerçekleri öğrenir. Hak yerini bulmuştur artık. Prensese (asıl sevmesi gereken, asıl sevilmeye lâyık olan) kıza kavuşur. Kara Yüzlü Köle Kız'a ise kırk katır ya da kırk satır seçenekleri sunulur. Masaldan hatırladığım bunlar... www.okumayeri.net'te tartışmıştık bu masalın kurcaladıkça nerelere akabileceği konusunu, Erzurumlu yazar dostlar Vedat Aydın ve ?ahin Torun'la. Sabır Taşı, Kahveci Güzeli kadar, Oscar Wilde'ın Mutlu Prens'i de çocukluğumuzun ortak masalları... Sabır Taşı masalı Kara Yüzlü Köle Kız açısından okunduğunda ve yazıldığında, hep bellediğimiz masal doğrularının ötesinde bilgilerle karşılaşacağız belki de. Prensese'in özverisini ve emeğini kendine mal eden Kara Yüzlü Köle ola ki yüzyıllardır üzerine giydirilen kötülük giysilerinden sıyrılacak, özverinin duru kaynağı ve elleri sıcak sudan soğuk suya gire çıka renk değiştirmiş bir emekçi olarak çıkacak karşımıza...

24.03.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir saniye yaşamış gibi olan şair

Cihan Aktaş 28.03.2008

Tahran'da yayınlanan -geçen aylarda hükümet tarafından ikinci kez kapatılmış bulunan- ?ark Gazetesi iki yıl kadar önce, Sohrab Sepehri için çıkardığı özel sayının kapağına böyle manşet atmıştı: Bir Saniye Yaşamış Gibi Olan ?air. Sepehri kısa bir hayat yaşadı, orası öyle; resimle şiirin ikiye böldüğü, bir taraftan da bölerken çoğalttığı bir ömür. 1928'de Kaşan'da başladığı hayata 1980'de veda etti Sepehri. Naif olduğu ölçüde dirençli mizacını yansıtan zayıf ama devingen bir bedeni var Sepehri'nin ve ancak "Huşu dolu" olarak nitelendirilebilecek bir ifadesi yüzünün; fotoğrafları öyle gösteriyor. ?iiriyle resmini besleyen ruhu, bu hafif bedeni uzun zaman taşımaya takat getirememiş gerçi. Kaç yaşında olursa olsun hayata veda ettiğinde, genç yaşta öldüğünü hissettiriyor, son günlerinde çekilmiş fotoğraflarında bile. Siyah sakalının olağanüstü bir görkem kazandığı ince, hüznü yüzüne, bu yüzü kaplıyormuş gibi görünen, iç aleminin derinliğini yansıtan gözlerine bakarken insan, yıl hesabına vurulduğunda kısa sayılan bir ömrün, verimi açısından bakıldığında hiç de kısa olmayabileceğini düşünüyor. En başından bilmiş Sepehri, resimde ve şiirde ona düşenin renklerini, seslerini. Sanat eleştirmenleri genellikle onun şiirinde resmini, resminde ise şiirini bulduklarını yazmışlardır. Bu tespit bir hayli yüzeysel bir yargıyı yansıtır, eleştirmen Mehdi Ahvan Lengerudi'ye göre Sepehri şiirinde sadece şiirini buluruz, resimlerinde ise şair olduğu hissine kapılmayız bile. ?iirlerinde Sepehri dünyaya gelen ilk insan gibidir; gökyüzü ve ağaçlar arasında başıboş dolaşan ilk bilinçli insan. Bütün gördüklerini, birkaç metre ilerisine taşıyarak izlemektedir şiirinde. Resminde ise kendi ifadesiyle "tasvirler sanki kâğıda doğru çekiliyor olurlar." Sepehri, yeni bir dünya ya da yeni bir insanın oluşumunu amaçlamıyordur, şiirinde. O, modern dünyaya uyum sağlamak istemeyen, bu yüzden de tabiatla bütünleşmeyi dileyen insana yeterli gelecek "sade" nedenlerin peşindedir. Yolcu şiiri, bu arayışın bir örneğidir.

Geçip gitmek gerekiyor Rüzgârın sesi geliyor Geçip gitmek gerekiyor Ben yolcuyum Ey sürekli esen rüzgârlar Beni yapraklar kadar geniş zemine Çocukluğun tuzlu sularına taşıyınız Ve ayakkabılarımı üzümler yetiştinceye kadar Tevazuyla güzelleşen devinimlerle Dopdolu kılınız...

?iirlerinde sıklıkla geçen bağlar bahçeler, resimlerinde gösterdiği ağaçlar çiçekler, sanki hep doğduğu şehre, Kaşan'a duyulan özlemle yazılmış, çizilmişlerdir. Geçen sene baharda, gül mevsimi sona ermek üzereyken kalkıp Kaşan'a gittiysem, bunun nedeni, Sepehri'nin şiir ve tablolarından yayılan bahçelerin kokusudur, Kaşan çeşmelerinin suyunun sesidir. "Suyun Ayak Sesi"ni kimse duymamışsa da o duymuştur; Hazreti Süleyman'a atfedilen 7 bin yıllık tarihi çeşmenin bulunduğu Fin bahçesinde de iz bırakan "dopdolu" çocukluk ayakkabıları nedeniyle. Öyledir; bir su sesinin yanı sıra Kaşan menşeli bir kokusu vardır, Sepehri şiirinin. Kimse de kolay kolay karar veremez, Rengin Ölümü'nün şairinin ressamlığının şiirinden geride olup olmadığı konusunda. İran yeni şiirinin beş ünlü şairinden biridir Sepehri; Nima, ?amlu, Ahven-Sales ve Furug'la birlikte. Nima'nın şiiri ile Furug'un şiirini geleneksel şiirin buğusu ile yoğurduğu bir şiir dili kurmayı başarmıştır. Sinemada karşılığı kim olabilir diye düşünüyorum, aklıma kendisi gibi erkenden vefat eden, bir görsel gazel olarak adlandırabileceğim Aşkın Tablosu filminin yönetmeni ?ehriyar Parsipor geliyor. Eleştirmenler, İran şiirinde Sepehri'nin şairler, Furug'un ise şaireler için tehlikeli örnekler olduğunu öne sürerler. Genç İranlı şair, eleştirmenler tarafından Sepehri şiirinin etkisi altında olduğu şeklindeki eleştirinin baskısı altındayken, kendine özgü bir şiir dili kurmaya çalışmalıdır. Diğer yanda ise Sepehri, kendi şiirinin esiri olmuş bir şairdir ve bu şiirin nüfuz alanının dışına çıkamamıştır.

?iirleri kadar resimleriyle de teknolojinin kirlendiğini düşündüğü modern dünyaya yönelik rahatsızlığını hissettirir. Modern dünyadan kaçışı ise eserinde yalnızlığı bir sığınak olarak oluşturur. Bununla birlikte sanatını insanmerkezli olarak kurmaya devam etmiştir. Çünkü son tahlilde Sepehri, -arifler ve zahitler gibi- insanı hayır ve şer bağlamında sorumlu bir konuma yerleştirir. O öz kaynaklarını (fitri pınarlarını) keşfetmeyi sürdüren bir

sanatçıdır ve bu nedenle de kendilik, kendinde olanın keşfi ve korunması şiiri ya da resminde merkezi bir yer tutar.

27.03.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Filistinli göçmenin yitik yüzü

Cihan Aktaş 01.04.2008

Fernand Braudel, üslubunu sevdiğim, eserlerini takip etmeye çalıştığım bir tarihçi. Yenilerde okuduğum, Braudel yönetiminde hazırlanan Akdeniz- Tarih, Mekân, İnsanlar ve Miras isimli kitap, konu başlıklarıyla bir hayli önemli geldi bana. (Çevirenler: Necati Erkurt, Aykut Derman, Metis; 2007) Tek Bir Tanrı, Aile ve Mekânlar bölümünü bir solukta okudum sanki. Göçler bölümünü, Mekânlar bölümünün de yazarı olan Maurice Aymard kaleme almış. Aymard, yeryüzü kültürünün, medeniyetlerin oluşumunda büyük göçlerin etkisini hayli akıcı bir dille anlatıyor. İlginç ayrıntılarla genişleyerek hepimizi içine alan bir serüven bu. Yağmacıların, istilacıların, yurdundan kovulanların, elinden kapılan ekmeğin peşine düşerek Batı'ya, daha Batı'ya ulaşmaya çalışanların, pasaportsuz sınır farelerinin, tenekeden motorlarla deniz dibine gömülen kaçak yolcuların çoğu zaman acı dolu hikâyeleri saklı, göç yollarında. Yurtlarını terk eden insanlar bazen daha iyi bir hayat sürdürme umudu, bazen ise canını kurtarma kaygısı ile tek başına ya da kabileler halinde kuzeye ya da Batı'ya doğru yollara düşüyorlar. Mesela 12. yüzyılda yazılmış Mısır metinleri, öküzler tarafından çekilen, içlerine kadın ve çocukların doldurulduğu arabaların Kuzey halklarının, deniz halklarının izlediği yolu izlemesini anlatıyor. Akdeniz ayrıca modern dönemlerde Kuzeyli zengin istilacıların yazlık mekânı olarak yeni bir tecrübeyi yaşıyor. Kısa süreliğine yerli halka gelir getiren farklı bir hayat tarzı kuruluyor bu beldelerde. Yazarın anlatımıyla: "... yabansılık ve folklor tüketicisi olan ve Akdeniz tarzı yaşama, bir gerçeğe katılır gibi değil de bir oyuna katılır gibi katılan bu istilacıları Akdeniz; tarihinde ilk kez yüzeysel olarak özümlemekte ve onlar tarafından özümlemek, nesne durumuna indirgenmek tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır." (sf. 216) Aymard'ın büyük ya da etkileri sarsıcı olan küçük ölçekli göç dalgaları üzerine bu olumlu ve ilgi çekici yazısında dikkatimi çeken, İsrail devletinin kuruluşunun ardından onlarca yıldır çadırlarda yaşamaya mecbur edilen, duvarlarla özgürlükleri sınırlanan Filistinliler'in dramından tek kelimeyle dahi söz edilmemesi oldu Akdeniz'deki göçler üzerine yazılan, sürgünleri ve mültecileri de içine katan bir yazıda görünmüyorsa, nerede bulacağız Filistinli göçmenin, mültecinin yüzünü peki... Belki, İstanbul'da bir hastanede. İHH (İnsan Hak ve Hürriyetleri) İnsani Yardım Vakfı İsrail saldırılarında yaralanan 59 Filistinli'yi tedavi için özel bir uçakla İstanbul'a getirmiş. Yaralıların içinde bulunan 25 yaşındaki Mehe Abul Hatal, 7 aylık hamile. Bir bacağı kesilmiş, diğerinin kesilmemesi için çaba gösteriliyor. Hatal, duygularını anlatırken, "İsrail çoluk, çocuk, kadın demeden herkesi vuruyor. Beni de bacağımdan vurdular. Zaten çoğumuzu bacağından vurdular, bir daha yürümememiz için. Ben kaybettiğim ayağımı istiyorum. Onu verebilirler mi bana? Hayır. Ama istiyorum ki başka insanlar zarar görmesin. İsrail'in saldırılarını durdurmak için bütün insanlık harekete geçmeli" diye konuşuyor. Ya da Nizar Kabbani'nin bir şiirinde görünüyor, sığınmacı Filistinli'nin yüzü... ..Bizi tanıyan yok bu çölde Ne bir hurma ne bir deve Ne bir direk ne bir taş Ne Hind var ne Afra Evrakımız kuşkulu Efkârımız garip Tanımaz bizi petrol içenler Gözyaşı ve acı içenler... ("Neden Yorgun Oğlu Kırgın İnsan Hakları'ndan Sınıfta Kaldı"dan, Gazaba Uğramış ?iirler içinde, Mütercim: İbrahim Demirci, Mavi Yayıncılık; 1997) Sınır boyları, taş duvarlar, hastaneler ve şiir dizelerinde görünebilir; fakat asla evrensel geçerliliği olan bir hukukta yer alıyor değil, Filistinli'nin yüzü. "Bugün 'demokratik' totaliterizm daha da sağlam bir biçimde yerleşiklik kazanmış durumda. Bu kölece düşünme tarzına karşı, uğruna dünyanın egemen halini ve mutlak adaletsizliğini kabul etmeye mecbur edildiğimiz bu sefil ahlakçılığa karşı, özgür düşünebilen herkesin ayaklanması bugün her zamankinden daha fazla gereklidir" diye yazıyor Alain Bodiou, Etik'inde. Ne insan

hakları söylemleri ne de bu söylemleri taşıyan kurumlara güven kaldı. Olup bitenlere zengin ülkeler kadar İslam (ve Arap) ülkelerinin çoğunun yöneticileri de seyirci duruyor. Filistinliler'e dayatılan "kırmızı" hatlar, iki yıl kadar önce Amerikan yeni muhafazakâr akımının bir dergisinde emekli bir general tarafından dillendirilmiş olan "kanlı sınırlar"a dönüşmeye devam ediyor.

31.03.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kirli deniz, temiz ekmek

Cihan Aktaş 03.04.2008

Hazar kıyısında bir liman şehri olan Bender Enzeli'de dolaşırken bir Karadeniz şehrinde bulunduğum hissine kapılıyorum. Çevik bedenler, yüz hatlarıyla uyumlu hafif kambur burunlar, mavi gözler, hatta "haçan"lı konuşmalar; bir hamsi eksik. Hamsiyi andıran küçük ve yağsız bir balık var gerçi: Kilika. Bindiğim taksilerden birinin teybinden Rafet el-Roman'ın bir şarkısının Farsça uyarlaması yükseliyor. Çocukluk yıllarımda, eşi Doğubeyazıt'ta öğretmen olarak çalışan halam, tatil dönüşlerinde İran kaynaklı hediyeler getirirdi. Üzerinde ilginç manzara resimleri bulunan çay tepsileri, süslü çay bardağı tabakları, çay kaşıkları ve metal çay kutuları. İran denilince aklıma önce ?ehrazat çaylarının üzerindeki büküm büküm görünen yeşil çay bahçeleri gelirdi o yıllarda, ardından da annemin Hayat dergilerinde hayat hikâyesini bir tür merhametle izlemeye devam ettiği Mahzun Prenses Süreyya. Gyilan eyaletinin önemli şehirlerinden Lahican, çay bahçeleriyle ünlü. Sabahın erken saatlerinde, ?ehrazat çaylarının üzerinde resmini gördüğüm çay bahçelerinin içindeydim. Yüzlerce basamak tırmanarak ulaştığımız yeşil çay bahçeleri gerçekten de büküm büküm kıvrılarak dereleri tepeleri kaplıyordu. Buna karşılık, yerli İran çayını Tahran'da bulmak bir hayli güç. Müşteriye sunulan çayların çoğu, Seylan ya da Hindistan'da üretilen İngiliz şirketlerine ait katkı maddeli, aromalı çaylar. Akşamüzeri ise yine Bender Enzeli şehrinde, Hazar kıyılarındayım. Sahilde, parklarda, yol kenarlarında sayısız çadır kurulmuş. İnsan doğasının doğruluk dürüstlük açısından güvenilirliği konusunda zaman zaman kapıldığım umutsuzluk, çalışan, ter döken insanı izlerken silikleşiyor. Balık, denizde sürdürülen zorlu bir mücadelenin ardından sıcak ekmeğe dönüşüyor. Balıkçıların her biri nerede duracağını, hangi aşamada nereye doğru atım atması gerektiğini biliyor. Geniş bir sahaya yayılan büyük ağ saatler süren bir çabayla geriye çekiliyor. Giderek koyulaşan karanlıkta buz gibi suyun içinde kaybolan nöbetçilerden bir ikisinin sigarasının ateşi görünüyor yalnızca. Su henüz çok soğuk. Balıkçılar da dalgalar halinde hücum eden soğuk sudan bir zırhı andıran siyah kalın muşambadan tulumlarıyla korunmaya çalışıyorlar. Gecenin karanlığında, muşamba tulumlarına karşılık denizle bütünleşirken, binlerce yılın ötesinden bugüne uzanan efsanevi varlıklar gibi görünüyorlar. Açık denize uzattıkları ağları traktörlerin yardımıyla kıyıya çekmeye çalışan balıkçılar, bu denizde belki asırlar boyunca değişmeyen tekniklerle balık tutmayı sürdürdüler. Yılın birkaç ayında balıkçılık yaparken, geri kalan aylarda ekmek parası kazanmak için büyük şehirlere niteliksiz işçi olarak gitmek zorunda kaldılar. Bir gün önce saatler süren çalışmanın ardından en fazla üç beş balık takılmış ağlara. Bu gece ise en az bin balık çırpınıyor sahile doğru halatlarla neredeyse santim santim çekilerek getirilen geniş ağda. Balıkçılar bir şenlik havası içinde avlarını traktörlerin içindeki kasalara aktarıyorlar. Canlı balıkların kurtulmak için yaptıkları son sıçramalarda, insan soyunun hayatta kalmak için verdiği mücadeledeki ikilemin acıklı yüzü kendini okutuyor. Sayısız eve ekmek gitmesi anlamına geliyor, ağın arasında, ardından kasalarda sıçrayarak can vermeye direnen gümüş ışıltılı balıklar. Ağın sahile çekilmesini beklerken traktörlerden birinin Azeri şöförüyle konuşmaya dalıyoruz. Hazar'ın yukarı kıyılarında, Bakü'de yaşadığım yıllarda, bu göl-denizin yakınlarında kurulmuş fabrikaların atıklarının yol açtığı kirlenmenin balık cinslerinin sayısının bir hayli azalmasına yol açtığını öğrenmiştim. Hazar'ın kuzey kesimine nispeten Gyilan tarafındaki sular daha temiz sayılabilir. Bu sene av mevsimi bereketsiz geçmiş gerçi, üstelik iki hafta bile

kalmamış av sezonunun tamamlanmasına. Biraz ötede bir curcuna. Delikanlının biri sahilde cep telefonuyla konuşarak dolaşan bir genç kıza laf atmış. Kızın babası ise delikanlıyı balıkçılardan biri sanmış önce. Bu sanı nedeniyle, sahiden de içlerinden biri bu ayıbı işlemiş gibi telaşa kapılıyor, Azeri şöför. Fakat anlaşılan sahil boyunca uzayıp giden konuk çadırlarından birinden çıkıp gelen biriymiş; laf atan delikanlı. Hemen uzaklaştırılıyor, şenlikli iş alanından... Çok geçmiyor, balıkçılar dolu kasaları yükledikleri traktörlere binerek, hızı ve tınılarıyla Laz türkülerini hatırlatan "Gilek" türküleri eşliğinde ayrılıyorlar sahilden.

03.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kardeşliğin dilini kurtarmak

Cihan Aktaş 07.04.2008

I - Ortak kamusal paylaşımlar yıpratıldığında ya da hükümsüz kılındığında, anlamları karmaşık bir nitelik kazanan simgeler abartılarak dolaşıma girerler. Nevruz günlerinde ortalığı kaplayan is duman, çıkan çatışmalarda belirginlik kazanan karşılıklı öfke, ortak bir kutlama için biraraya gelmeyi zorlaştıran Nevruz Bayramı anlayışları, bunun göstergeleri. Anlayış dergisinden Ebru Afat'ın e-posta adresime gönderdiği bir internet sitesinde yayınlanan Rasim Ozan'a ait bir yazıya göre, bu gidişle Türkiye'nin bölünmesini isteyenler, Türkler olacaktır. "Uluslaşma"nın dilini Kürtler, kimseden olmadığı kadar Türk politikacılarından öğreniyorlar. Kürt sorunu önemli ölçüde ümmetten millete, milletten ise ulusa bir indirgenme yaşayan "Türklük kimliği" ile birlikte gelişmiş bir sorun. "Türklük sorunu", uluslaşma süreciyle birlikte özellikle Batılı imgeler karşısında mantık tanımayan bir kapılma, bir büyülenme halinde, Türklerin Batı'ya yolculuğunu karikatürize eden bir etkiye sahip olagelmıştır. Türklüğünüz yüz çizgilerinizden okunsa, soy kütüğünüz sizi Oğuz Han'a kadar götürse bile, giyim-kuşamınızla, hayat tarzınızla resmi ideolojinin gösterdiğinden farklı bir varoluş imkânına işaret ediyorsanız, ayrımcılığa maruz kalıyorsunuz bu ülkede. II - Kürt-Türk kardeşliğini kurtarmaya ilişkin imkânlardan söz ediyoruz ya yazılarımızda... Birkaç yıl önce, bir sohbet sırasında Kürt kökenli saygın bir bilim adamı, "Siz Türklere demokratik davranmayı biz öğreteceğiz" demişti. "Bu üslupla mı yani?" diye sorduğumda, biraz da olsa bocaladığını hissetmiştim, bu bilim adamının. Kardeşliği en güçlü bağlardan birine dönüştüren amil, biyolojik ortaklıklardan öte ve önce, özverili bir tutumla geçen yıllar içinde biriktirilmiş emekle sevgi. Bu durumda arkadaşlıkla gelen kardeşlik, kardeşlikle gelen arkadaşlığa neredeyse denktir. Ne hesap vardır ne kitap, ne ihanet vardır ne yalan; ya da bütün bunlar, kardeşlik ve dostluk ilişkisinin seviyesinde başka türlü tezahür eder, yorumlanır, başka türlü tartılırlar. Doğduğun toprağı da kardeşine ve dostuna duyduğun sevgiye benzeyen duygularla seversin. Kızak kaydığın tepeler, badem çekirdeğı kırdığın düz bir taş, dizlerinde yara kabukları bağlamasına yol açan düşmeleri yaşadığın yokuşlar, gölgesinde kitap okumaya daldığın akasya ağaçları, saklambaç oynadığın sokakların girdileri çıktıkları, derin bahçelerin elinde bir kitapla başka alemlere daldığın kireç boyalı işli tahta tavanlı odalara süzülen ışığı... Kimsenin elinden alamayacağı vatanının ve dilinin yapı taşlarıdır. III - Kardeşliğin dilini, bir sebatı değil de sabit fikirliliğı yansıtan köşe yazılarından taşan üsttenci vaazlarda bulma şansımız yok. Politikanın dili de ülkemizde ne yazık ki otoriter, buyurgan, açık seçiklikten uzak, imalarla yüklü bir dil olarak yapılanmış... Başörtüsü sorununu "türban" olarak isimlendirirken yabancılaştırarak neredeyse çözümsüz bir noktaya taşıyan da, bir meseleyi ya da olguyu açığa kavuşturmaktan ziyade anlaşılmaz kılmaya dönük olarak kurulmuş aynı yapay (sentetik) dil ve elbette üslup... Türkiye'de siyasi partilerin hemen hepsi hukuk ve demokrasi kültürü açısından az çok birbirine benziyor; kendini bu bağlamda ayrı bir yere koyma çabası içinde görünen DTP de daha farklı sayılmaz. "Meclis'te küfürlü bir gece"den söz eden habere niye şaşırmaz olduk? O çok dolayımli, çok kapalı, son tahlilde yeni ve bir çözüme ilişkin bir bilgi iletmekten de uzak politik dili kullanmak, kritik durumlarda o kadar da kolay değil çünkü. Bu ülkede politikanın dilini kurma

iddiasına sahip olan kurum ve kişilikler, yeni bir toplum kurma ülküsü adına her şeyden önce “dilsizlikten” yola çıkmışlardır. Üretilen politik dil ise görünmez kılınan bir sorunlar dizisini örtbas edebilmenin ya da dolaylı anlatımların derinlerinde saklı tutabilmenin sanatına, yani demagojiye muhtaç kılınmıştır. “Kritik dönemlerde” bu dilin dolambaçlı yollarına başvurularak halk iradesi pekâlâ tersyüz edilebilir. AK Parti’yi bugün kapanma noktasına getiren zaafı da zaten, bir ölçüde Refah Partisi’nden tevarüs eden, başka bir açıdan ise kalıcı olmak, merkeze yerleşmek adına devletin model partisi CHP’den ister istemez öğrendiği, diğer taraftan ise Amerikan tarzı bir mistifikasyonla makulleştirilmek hatta dokunulmaz kılınmak istenen, “kendine demokrat” olmakta dahi zorlanan bir anlayıştan kaynaklanıyor değil midir?

07.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Evrenin ikizi bir kitap

Cihan Aktaş 10.04.2008

Mallarme, bütün ömrü boyunca evrenin ikizi olabilecek bir kitap yazma isteğinden söz etmiş, hatta bu kitaba dair sayfalarca yazı yazmıştır.

Kitaplara düşkün bir ikiz kardeşin (aynı fakat farklı bir yüzün) varlığı, kişiye tedirginlik de duyurabilecek bir şans olmalı.

Aylar önce Halime Kökçe’yle birlikte Hüsrev Hatemi Bey’i görev yaptığı Alman Hastanesi’nde ziyarete gitmiştik. Ömür Süvarisi henüz yayına hazırlanıyordu. O ziyarette açılan sohbeti, Hüsrev Bey’in engin kültürü ve nezaketini yansıtan cümleleriyle hatırlıyorum.

Hüsrev Hatemi’nin otobiyografik anlatısı Ömür Süvarisi, bir başına yeteri kadar zengin yaşanmış bir hayatı kaleme alırken ikiz kardeşi Hüseyin Hatemi’yi de gözardı etmeyen bir bilim adamının, bir düşünür ve sanatçının zengin tanıklığını sunuyor. Kitap bir açıdan da Türkiye, İran ve Azerbaycan havzasını kapsayan bir medeniyete ayna tutuyor. (Dergah Yayınları; Kasım 2007)

Akranlarının paylaştığı mekânlarla sınırlı bir iletişim içinde, kitaplarla büyüyen iki kardeşir Hatemi’ler. “Eğlence mi istiyorsunuz, eğlenceli kitap okuyun”. Hüzünlü türküleri, hüzünlü musikileri sevmek bir bakıma yalnız geçen ilk gençlik yıllarının bir göstergesi midir? Fakat ağabey Nadir’de görüldüğü üzere, sürekli Kerbelâ mersiyeleri okuyan bir babaanneden taşan hüzün, Azeri türkülerin neşesiyle dengelenebilirdi pekâlâ... “Yüce varoluş için kavga veren, varoluşun yüce sevinçlerinden yoksun kalmalıdır”, demiş ya Kierkegard. Ağabey Nadir danseder, ikizler onu izlerler. Ortaokulu bitirinceye kadar epeyce içlerine kapanık olarak yaşamış ikiz Hatemi kardeşler, dolayısıyla kitaplara yönelmiş, bu nedenle de yaşlılarına göre daha kültürlü kişiliklere sahip olmuşlardır.

İşte Hüsrev Bey’in konuğu olduğumuz gün not defterime kaydettiğim hüzünlü bir Azeri ağız ağıt dördlüğü:

Düğünü (pilavı) koydum tabağa

Küregen (damat) gelmez kabağa (ortaya, öne)

Konaklık (misafirlik, davet) kaldı sabaha

Seller apardı (götürdü) Sara’mı...

Türkülerden söz açıldığında Hüsrev Bey cep telefonunu çıkarmış, Gesi Bağları’nı dinletmişti bize. Benim bir sorum üzerine, Tanpınar’ın sıklıkla atıfta bulunduğu Hafız Post üzerine geniş bir açıklama yapmıştı ardından. Büyükbabasının Tiflis’teki portakal bahçeleri var mıydı, bu notlarımın arasında yer almayan bilgi benim muhayyelemin bir ilavesi midir? Fakat babasının İran’ın Batı Azerbaycan bölgesinde bulunan Salmas şehrinden İstanbul’a göçüşü, zorluklarla gerçekleşen bir yeni başlangıçtır. Geride sevilen bir yerleri, mekânları ve insanları bıraktığınızda, bir parça da olsa hüzün yüklenirsiniz ister istemez ve bu hüznü genler yoluyla evlatlarınıza miras bırakabilirsiniz.

Ömür Süvarisi'nde yer alan, iyi eğitim görmüş, kitapların dünyasıyla haşır neşir olarak yetişmiş bir delikanlının, toplumsal gerçeklerle kitabi bilgiler arasındaki uçurumu fark ettiğinde verdiği masum ve öğretici tepkiyi ortaya koyan şu anekdotu aktarmadan geçemeyeceğim: "Babam gençleri doğru düşünceden saptırmayı sevmezdi. İlkokul dördüncü sınıfta iken, bir gazete haberi üzerine babama 'Hani imtiyazsız sınıfsız, kaynaşmış bir kitleydik', diye sormuştum. Babam düşünceye daldı, benden su getirmemi istedi. Ben mutfağa giderken anneme, 'Çok açık fikirli bir çocuk' dediğini duydum." (Sf. 211.)

Ömür Süvarisi bir bakıma Hüsrev Hatemi'nin Cumhuriyet'in yarım asrı aşan ömrüne tanıklığını yansıtan bir kaynak eser. İstanbul'un şehir, İstanbullular'ın ise toplum olarak değişiminin canlı bir tanığıdır, yazar; yeşil alanların, ahşap bahçeli evlerin, çaylakların yavaş yavaş ortadan kayboluşunu fark ederek şiir mısralarına döken bir tanık.

Cumhuriyet'in ilk yıllarına özgü, II. Dünya Savaşı iklimiyle de pekişen kıtlığa, yoksunluklara ilişkin tasvirler ve hatıralar kitapta bir hayli yer tutuyor. (210)

Kitabın girişinde ?irazlı Hafız'a ait şu iki mısra yer alıyor:

Her yönde olaylar pusu kurmuş, yolumuzu bekliyor

Ömür süvarisinin dolu dizgin gitmesi bundandır

Ortadoğu halklarının kardeşliği üzerine değerlendirmeler, Batılılık ve Doğululuk olgularını şekiller değil ilkeler üzerinden tartmayı öğreten gözlemler, yoksulluğu tanıyan olmanın bütün ömre yayılan hassasiyeti, çıkırından çıkarılmış olan "hoşgörü" olgusunu yerli yerine oturtmayı deneyen ve Yozlaşmadan Uzlaşmak gibi bir eserle de kaleme dökülmüş olan sorumluluk duygusu, Hüsrev Hatemi'nin anılarını anlattığı Ömür Süvarisi'ni okurken aldığım sayısız nottan birkaçı.

10.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Santurcu Ali

Cihan Aktaş 14.04.2008

Filmin adı başlangıçta Santurcu Ali'ydi; sonunda sadece Santurcu olarak duyuruldu. Filmin yapımcıları internet sitelerinde, gösterime sokulmayan filmi CD'lerden izleyen seyirciler için bir hesap numarası bildiriyorlar. Bildiğim kadarıyla, Mehrcuyi'nin yasaklanan ilk filmi. İran sinemasında dikkatle takip ettiğim birkaç yönetmen var. Mehrcuyi bunların arasında yer almıyor. Gerçi hiç de sıradan bir yönetmen değil. Fakat filmlerinde çok fazla diyalog kullanıyor; bu da bir filmde pek hoşlandığım bir özellik değil. Devrimden önce, sosyal içerikli filmleriyle ünlenmiş Mehrcuyi. 70'li yıllarda Batı festivallerinde sayısız ödül kazanmış olan İnek filminde Yılmaz Güney filmlerinin havası var. Devrimden sonra ise birkaç komedi filminin ardından kadın konulu filmlere yöneldiği görülüyor ünlü yönetmenin. Sara, Leyla, Banu şeklinde uzayıp giden kadın konulu filmleri yüzünden de Mehrcuyi'yi izlemeyi bıraktım; aydın-feminist kadınların bunalım hikâyelerinde kendini tekrarlıyormuş gibi geliyordu bana. Uzun bir aradan sonra izlediğim ilk Mehrcuyi filmi olan Santurcu'yu çok başarılı bulduğumu belirtmeliyim. Oyuncular Behram Radan, Ali ve Gülşiyife Ferehani de Haniye rollerinde çok başarılıydılar. Dindar bir ailenin müzik alanında çok yetenekli oğludur Ali. Santurun yanı sıra farklı enstrümanlar çalmakta da ustadır ve çok güzel bir sesi vardır. Farklı tarzıyla kısa süre içinde pop musikisi alanında büyük bir şöhret

kazanır ülkede. Fakat özellikle dindar bir kadın olan annesi, mesleğiyle gelen hayat tarzını onaylamadığı için, ailesinden uzaklaşır. Ali, ailesi tarafından reddedilmiş olmanın da etkisiyle, müzik çalışmalarını sürdürebilme yolunda bir destek ararken uyuşturucu kullanmaya başlar. Bu arada hayatına, ona ve müziğine hayran bir kız girer: Haniye. Birbirlerine âşık olur, ailelerinden habersizce, bir kayık içinde yapılan sade bir törenle evlenirler. Başlangıçta yaşadığı büyük aşk Ali'ye yeni bir hayatın kapılarını açacakmış gibi görünür, fakat uyuşturucu tutkusu yüzünden bu mucize gerçekleşmez. Aşkın büyüünün sağladığı tahammül de bir yere kadar işte; en azından bu hikâyede böyle. Haniye, elinden gelen her şeyi yaptığı halde onu uyuşturucu bağımlılığından kurtaramayacağını anladığında Ali'yi terk eder. Ali ise hayattan düşmeye devam ediyordur. Evinden atılır. Telefonla iş görüşmeleri yapmak için ailesinin yaşadığı eve gider. Fakat o gün de evde "hatim" tarzı bir toplantı yapılyordur. Ali kardeşinin odasında telefonla iş görüşmeleri yaparken bir kaleme ihtiyaç duyar. Koca evde tek bir kalem olsun bulamayınca, misafirlerin bulunduğu salona giderek, tezlikle bir kaleme ihtiyacı olduğunu bildirir. Neticede bir ilkokul öğrencisi çantasından bir kurşun kalem çıkarıp uzatır. Annesi ise kendisini misafirlerinin yanında utandıran oğlundan evi terk etmesini ister. Ali bu hadisenin ardından iş hayatında kendini toparlamayı başaramaz. Parklarda yaşar. Çöp kutularında yiyecek arar. Parklardan kovulduğunda, şehrin kıyılarındaki izbelerde, kendisi gibi uyuşturucusu bağımlısı serserilerin arasına karışır. Eski karısı Haniye o kadar da vefasız değildir ama... "Düzgün bir adam"la evlenmiştir; onunla birlikte Kanada'ya doğru yola çıkmadan önce Ali'yi bir kez olsun görmek ister. Onu viraneler içinde, saç sakal karışık, perişan bir halde bulunca, kayınpederini telefonla arayarak oğlunun bulunduğu yeri tarif eder. Ali babası tarafından uyuşturucu bağımlılarının tedavisi gördüğü bir merkeze yatırılır, ne kadar direktse de... Uyuşturucu bağımlılarının tedavisine katkıda bulunmak üzere dersler ve konserler veren bir üstad olarak görünür filmin sonunda, Santurcu Ali... Konser verdiği salonlarda ilk sırada boş bir koltuk görünür daima; mutlu günlerinde Haniye için ayrılan koltuktur bu. Filmin niye gösterime sokulmadığını anlayabilmiş değilim. Bir ihtimal, Ali'nin dindar ailesinin, evinde tek bir kalem olsun bulunamayan bir aile olarak seçilmiş olması bunun nedeni olabilir. Bu ilginç buluş filmin hikâyesiyle tam olarak uyumlu değil gerçi. Ali'nin, bir kalem olsun bulunmayan bir evde yetiştiğine pek de inandıramaz bizi yönetmen... Santurcu Ali son tahlilde İran'da devletin uyuşturucu bağımlılarını hayata kazandırmak için gösterdiği özeni de işlemiş olan bir film. Mehrcuyi ise filmlerinin gösterime sokulacağı özel bir festival için davet edildiği ABD'den gümrükte parmak izinin alınmak istenmesi nedeniyle tepki gösterip festivale katılmadan ülkesine geri dönmeyi yeğleyecek kadar vatansever bir yönetmen.

14.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kahramanlar iki kez ölür

Cihan Aktaş 17.04.2008

Samed Behrengi, Küçük Kara Balık'ın, Tarhun'un ve daha nice çarpıcı hikâyenin yazarı, masalın derleyicisi. (1938-1968) Genç yaşta öldüğü için pek fazla eser verememiş olan yazar, cesedi Aras kıyılarında bulunduktan sonra solcu yoldaşları ve kısmen de mevcut rejime muhalif kesimler tarafından kahramanlaştırılmıştır. ?ahlık rejiminin istihbarat örgütü SAVAK'ın yazarların her kelimesinden anlamlar çıkardığı yıllarda küçük balıklarla, yıldızlarla, kargalarla, güvercinlerle, kar taneleriyle, şeftalilerle, inatçı keçilerle, yırtıcı kedilerle, altın civcivlerle veya başka sembollerle anlatmaya çalışmıştır içinden yükselen tezli hikâyeleri. Bu hikâyelerin can alıcı cümleleri tarafından ayartılmamak için bebekleri, pancarcı çocukları, korkulukları, kuklaları konuşturmuştur. Yine de günün birinde Aras ırmağı kıyısında bulunmuştur cesedi, Küçük Siyah Balık'ın yazarının... Behrengi'nin üslubu bana bazen Maksim Gorki'yi, bazen de Mustafa Kutlu'yu hatırlatır; ironiyle karışık nahifliği nedeniyle. Derlemeleri arasında Tarhun'un benim için daha özel bir yeri var. (Tarhun, bilindiği üzere Avrasya kökenli hoş

kokulu, esasında “yırtıcı” denilebilecek keskinlikte bir kokusu olan ve özellikle etli yemeklerde kullanılan bir ot.) Bu derleme hikâye, kendisi gibi Tebriz asıllı olan yönetmen Tehmine Milani tarafından Ah Efsanesi ismiyle, sinemaya aktarıldı. Seçme şansımız olsaydı, dönüp dolaşır yine kendi durduğumuz noktaya gelirdik; filmin teması işte böyle bir döngüdür. Behrengi, köyde doğmuş, yetişmiş bir öğretmen. Yine de adı olmayan biri değildi; çünkü yoksulların ve mazlumların ezildiği bir dünyayı değiştirme gücü olduğuna inanıyordu. Öznenin üzerine kocaman bir iptal çizgisi çekilen postmodern dönemlerde dünya, kurtarıcı kahramanlarına duyduğu güveni yitirmeye zorlandı. “Dünya yok”, diye yazıyor bu nedenle Alain Badiou, “Bunun nedeni de basit: Gezegeninde yaşayanların çoğunluğunun bir addan, basit bir addan bile yoksun olmaları.” Yine de açık ki kahraman olarak tanıdığımız kişilikler sadece taşıdıkları nitelikler nedeniyle değil, dönemleri bunu talep ettiği için de kahramandırlar. Biz dönelim Behrengi’yi kahramanlaştıran boğulma hadisesine... Yazarın yakın arkadaşı Hamza Ferahati ile yenilerde yayımlanan O yıllar ve Diğer Yıllar Üzerine isimli kitabı üzerine Tahran’da yayımlanan ?ehrivend-i Emruz dergisinin (Sonbahar, sayı 67) yapmış olduğu bir söyleşiye göre Behrengi hep bilindiği gibi Aras ırmağında SAVAK tarafından boğularak öldürülmemiş, yüzme bilmediği için boğulmuştur. Olayın biricik tanığı olan Ferahati bütün çabalarına karşılık, yüzme bilmemesi nedeniyle paniğe kapılan arkadaşını kurtarmayı başaramamıştır. Bu konuda neredeyse yarım asra yaklaşan süre içinde bildiklerini açıklamaktan onu alıkoyan şey ise Behrengi’nin SAVAK tarafından öldürüldüğüne inanan dava arkadaşlarının engellemesi olmuştur. Ölümünde SAVAK parmağı bulunduğu dair inanç Behrengi’yi kahramanlaştırmış, yazarımız arkadaşının bildiklerini açıklamasını zorlaştıran efsanevi bir kişilik kazanmaya devam etmiştir; çünkü bu ölümün gerçekleştiği yıllarda ülkenin solcuları, önemli şehitler vermeye ihtiyaç duymaktaydı. Ferahati bir bakıma Behrengi’nin devrim yolunda şehit olduğu inancını tezlikle benimseyen sol kesimin “mahalle baskısı” nedeniyle bunca yıl içinde arkadaşının ölümü konusunda bildiklerini sınırlı olarak anlatabildiğini; hatta, devrimden birkaç yıl sonra bu konuda bildiklerini Adiyne dergisine yazdığında, sol kesimden yazarların, kitaplar ve makaleler yayımlayarak anlattıklarını yalanladığını dile getiriyor. Kuşkusuz sevilen bir yazardır Behrengi, yaşadığı dönemin koşullarında kahramanlaştırmaya açık bir duruşu olduğu da söylenebilir pekâlâ. Fakat ölümünün biricik tanığı olan arkadaşına göre, bir militan olamayacak denli de nahiftir. Kahraman olmak için eli silahlı bir militan olmak gerekmiyor elbette; orası ayrı. Fakat Behrengi’nin ölümünün etrafında oluşturulan kurguların, pek çok militan solcu genç için bir başvuru kaynağı olduğundan kuşku duyulamaz. Hayat hikâyelerinin efsanelerle çoğaltılması nedeniyle kahramanlar bir değil, birkaç kez ölüyor. Kimilerinin ölümü, yeni bir doğuş için gerçekleşiyor. Ölüm şekli nasıl olursa olsun, yine de -bana göre- hâlâ bir kahraman Behrengi. Tarhun’un derleyicisi, Küçük Siyah Balık’ın yazarı, ucunda işkence ve ölüm tehditinin eksik olmadığı baskılara karşılık kitaplar yazmaktan vazgeçmemiş bir köy öğretmeni olduğu için...

17.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Köylünün boş zamanı

Cihan Aktaş 21.04.2008

“Bu yüzyılın altını, gıda olacak”mış. Bitkilerin, hayvanların genleriyle oynamak, verimi artırmıyor, düşürüyor demek ki... Bilim adamlarının “tarih öncesi”ne yerleştirdiği insanlar 1500’ü aşkın yabancı bitki türüyle besleniyormuş; bizlere kalansa parmakla sayılabilen bitki türü. Kültür (ya da ekin) bir çoğalmaya, çeşitlenmeye işaret ediyor, gelgelelim insanlığın ürettiği bitki türleri çoğalmıyor, giderek azalıyor. Tarımın ortaya çıkardığı bu kıtlık sahnesini bir felaket olarak gören anarşist sosyal eleştirmen John Zerzan, bu felaketi “dilin gerçeği parçalara ayırmasına” bağlıyor. (Gelecekteki İlkel, sf. 110, Kaos; 2000) İnsan, zamanın akışı içinde avcı-toplayıcı zamanların insanı olarak kalamazdı, şu var ki Zerzan ne derse desin (ve biz ona bir ölçüye kadar da olsa ne

kadar hak verirse verelim). Ne ekerseniz onu biçiyorsunuz, orası öyle. Ülkemizin “kültürlü” insanı sanki, dağdaki çobanın oyunun kendi oyunu eşitliğine inanmayan bir medya yıldızıdır artık. Üniversite bitiren gençler, iş bulamamaktan yakınıyor. Eğitim politikaları, ülkenin ihtiyaçlarına ve gerçeklerine uygun amaçlardan uzak. “Kardelen” kampanyalarının, başörtüsü yasağı hiç yokmuş gibi ak-pak sloganlarla, bir deterjan, bir çamaşır suyu reklamı havasında sürdürülüyor olması da yüzeysel, anlık duyumlara hitap eden kültürel politikaların eseri değil mi? (Benim inandığım gibi inanmaya, benim sözlerimi tekrarlamaya hazırsan, görürüm seni!) AK Parti’nin izlediği tarım politikalarını da doğrusu ya hiç anlamıyorum. Tamam, yürürlükte olan kısır tarım politikaları birkaç yılın eseri olarak gösterilemez. Fakat, Anadolu’yu ve Anadolu köylüsünü rakiplerine göre daha iyi tanıma iddiasındaki AK Parti döneminde bir şeyler değişmeli değil miydi... Çiftçi yani üretici olmayı başaramayan bir köylü nüfusumuz oluştu, izlenilen tarım politikaları sayesinde. Bunun apaçık sonuçlarından birisi boş zamanı olan, ama bu zamanı nasıl kullanacağı konusunda pek fikri olmayan köylü sayısının artmasıysa, diğeri de gıda fiyatlarına yansıyan yetersiz üretim. Diyelim ki bir Fransız köylüsü, sağlanan desteklerle yeni kültür yöntemlerine açık bir çiftçi olabiliyorken, bizim köylümüz, erken yaşta emekli olarak kahvelerde vakit harcamaya yöneliyor. Fransız köylüsü üzerine söylediklerim yanlış anlaşılmasın. Genleriyle oynanmış mısır tarlalarını yakan aktivistleri yansıtan sahneler hâlâ gözlerimizin önünde. Öyleyse, postmodernizmin modernizme, insanın ve yerkürenin doğasının tahribi bağlamında yönelttiği eleştirilerden bir hayli yararlanmış İslamcı bakış açısından geriye kalan bir duyarlılıkla toprağı ve tabiatı zehirli ve kısıtlayıcı tarımın istilasından korumaya mı çalışıyor, AK Partililer?... Toprak rastgele ekildikçe yoksullaşılıyor, tarım alanı açmak için orman arazileri de ortadan kaldırılıyor. Böylelikle köylünün zamanı zahirde, Zerzan’ın hayranlıkla andığı avcı-toplayıcıların zamanında olduğu gibi oyuna, sohbete ve dinlenmeye açılıyor. Boş zamana sahip olma konusunda Türkiye’de devlet dairelerinde çalışan memurlar kadar kim avantajlı olabilir ki... İlçelerde mevcut tarım müdürlükleri ne iş yaparlar, köylerde dolaşırken bu soruya cevap bulmak güç. Bir sene patateslere böcek dadanıyor, bir diğer sene fasulyelere. Tarlalar boşalıyor. Bir zamanlar aşırı pozitivist (aynı zamanda da romantik) yaklaşımlarla yüceltilen köylü, şimdi boş zamanını TV karşısında ya da pikniklerde geçiren -övgüler dizmek için sebepler bulmakta zorlanacağımız- bir aylak. Astarı kılıfından pahalıya geliyor diye buğday ekmez olmuş, hâlâ çiftinde çubuğunda köylü ise “görünge” ekmeyi yeğliyor. TDK üretimi kelimeleri çağrıştıran görünge, hayvan yemi olarak rağbet gören kıvrım kıvrım bir ot. Hayvancılık yapılabilecek yörelerde bile bakıyorsunuz peynir ve diğer süt ürünleri alanında üretimde bir düşme var. Köylüler ekmeklerini kasaba fırınından alır olmuş. Mesela geçen yaz konuk olduğum 45 haneden oluşan bir köyde sadece 6 hane, bağda bahçede çalışmayı sürdürüyordu. Bu 45 haneden 6 hane çıkarıldığında ise geriye kalanlar Bağ-Kur emeklisi olmanın keyfini sürüyordu. Emeklilerin bir ayakları zaten büyük şehirlerde. Nisanda gelip ekimde şehirdeki evlerine dönüyorlar. 50 yaşına gelmeden emekli olarak köşesine çekilen insanlar çoğu. Devletin bağladığı maaşa güvenerek, üretmeden yaşıyorlar. Çalışmamayı bir imtiyaz olarak benimsiyor, topraklarına da sanki çam ormanlarında piknikler düzenlemek üzere geri dönüyorlar.

21.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

“Türban”ın militer çizgileri

Cihan Aktaş 26.04.2008

CHP Genel Başkan yardımcısı Onur Öymen Vakit gazetesine Amerikalı bir gazeteciyle yaptığı röportajda “türbanı nazi gömleklerine benzettiği” şeklindeki haberi yalanlayan bir açıklama yapmıştı. Fakat bu arada kendisiyle röportajı yapan gazeteci de röportajın dökümünü ve ses kayıtlarını internet sitesinde yayımlayarak, Öymen’in gerçekten de röportaj sırasında bu benzetmeyi yaptığını belgelemiş. Keşke Öymen’in bu konuda

gerçekten de ne düşündüğünü net olarak bilebilseydik. Kimi laikler gibi kimi dindarların da “türban”ı bir forma olarak gördüğü oluyor. Gelgelelim türbanı bir forma olarak icat eden de Fatih’teki bir tarikat değil, bir 12 Eylül kurumu olan YÖK’tür. YÖK tarafından üniversitelerdeki başörtüsünü zapt-u rapt altına almak üzere önerilen, fakat öğrencilerin rağbet etmediği bir başlıktır “türban”. Kılık-kıyafetle iktidar ilişkisi bağlamında iki ciltlik bir araştırma yapmıştım 80’li yılların ikinci yarısında. Bu araştırma sırasında beni en çok etkileyen bilgilerden birisi, 50’li yıllara özgü Çarşafı Mücadele Kampanyaları olmuştu. Buyurgan, despotik, üstten kimlik kurma politikalarının eseri bir kampanya... Yüzyıllardan bu yana kadın başlıklarında mevcut olan çeşitlilik, günümüzün örtülü kadınları için de geçerlidir, geçerli olmalıdır. Gelgelelim maruz kalınan kısıtlayıcı nedenler yüzünden, başörtülü kadınların kılık-kıyafetlerini zevklerine uygun olarak geliştirmesi konusunda bir kopma yaşanmıştır yakın tarihimizde. Başörtülülerin rüküşlükle, defile görgüsüzlüğüyle suçlanmasına yol açan sahnelerin nedenlerinden biridir, bu tarihsel kopma veya kesinti. “Türban” olarak isimlendirilen başörtüsü yine de kendisine tanınan sınırları zorlayarak, dine ve geleneğe de atıfta bulunmakla birlikte, bir sıçramayla gerçekleşen yeni bir olguyu temsil ediyor. 80’li yıllarda başını örten kızlar, bunu Nur ve Ahzab surelerine dayanarak, bir özgürleşme ifadesi olarak benimsemişlerdi. Bu anlamda başörtüsü ne erkekegemen yapıların bir talebi olabilirdi, ne de bir ezilme biçimini temsil edebilirdi. Tersine, bedenini ve bütün olarak varlığını “yükseklerde bir yere bağlılığını vurgulamak üzere” tanıma ve tanımlama iradesinin bir dışavurumuydu. Başörtülüler -dilsiz sayıldıkları, öylece de kalsınlar istendiği için de- Türkiye’deki kimlik çatışmalarının irrasyonel içeriğinin nesneleri kılınmak isteniyor. Başörtülülerin görünürlüğünü kendi hayat tarzlarına yönelik bir tehdit olarak anlama konusunda ciddi korkular duyan bir kesim var. Dindarlara yönelik medyada da bu kesimin korkularını besleyen malzemeler sunmakta hiç beis görmeyen yazarlar eksik değil hem. Başörtülüler bir taraftan kendilerini anlamaya ve tanımlamaya çalışırken, bir taraftan da bu iki türlü yanlış anlamamanın ürettiği suçlamalara maruz kalıyorlar. Konuyla bir şekilde ilgili olduğu için değinmeden geçemeyeceğim: İtalyan sanatçı Bacca’nın feci ölümünü protesto etmek için Taksim’de toplanan bir grubun niye siyah peçe yakma gereğini duyduğunu anlayabilmiş değilim. Siyah peçenin konuyla ilişkilendirilmesi, Müslüman kadını (Türk kadını da içine katarak), kullansın ya da kullanmasın, siyah peçesi olmadan görmek istemeyen oryantalist yaklaşımın işin kolayına kaçan bir açıklaması olabilir ancak. Böyle bir eylemin, utanç duyurtan bir cinayeti “dilsiz sayılan” peçe takan kadınların dünyasına göndermek suretiyle kolayca rafa kaldırma kolaylığına sığınmakla da bir ilgisi kurulabilir belki... İslami kesimin de kılık-kıyafet anlayışları ve politikaları konusunda özeleştirisini sürdürmesi gerekiyor, orası öyle. Yasaklar dini anlamı olan pek çok değerden ziyade, başörtüsünün konuşulmasına yol açtı ülkemizde; bu nedenle bu alanda abartılar da yaşandı, istismarlar da. Başörtülüler on yıl kadar önce bile İstanbul gibi şehirlerde kimi semtlere girdiklerinde, yabancılıkları (taşraya ya da geçmiş zamanlara ait oldukları) duyurtulurdu, bir şekilde. Geçen yıllar içinde başörtülülerin hayata kendini kapatmış ezilmiş kişilikler olmadığını, seçimlerinin de “dış güçlerin eseri” sayılamayacağını ortaya koyan gelişmeler yaşandı. Bu gelişmeleri yadsıyabilmek için toplumsal hadiseleri ve olguları ekranlardan izlemekle yetinebilen bir yazar olmak gerekiyor. Diğer yandan, Ahmet Altan’ın 20 nisan tarihli Bir Gezin Bakalım Anadolu’yu” başlıklı yazısında çeşitli şehirlerde gözlemlendiği başörtülü kadınlarla ilgili tasvirleri, sürmesi için bin dereden su getirilen yasakların nedenlerini köklü olarak çürütecek bir yenilenmenin, tazelenmenin haberini veriyorlar.

24.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir ülkeyi daha yakından tanımak...

Cihan Aktaş 29.04.2008

Edebiyat seven, kitap okuyan insan, yüksek makamlara da gelse, bir büfede çaycılık da yapsa, bir bakıma her zaman aynı "zihni uyanık" kişidir. Makam sahibi olmuşsa, kapısının önünde bekleyen kişiyi saatlerce oyalamaz, sırf kendi imzası için bekleyen belgeyi sümen altı etmez. En azından bir edebiyat okuru olarak ben, (Georges Bataille edebiyatla kötülük arasındaki bağlantıya ne kadar vurguda bulunursa bulunsun) edebiyat okurlarının çoğunlukla böyle hakşinas kişiliklere sahip olduklarını düşünmek istiyorum. Bu konuda beni yanıltmayan kişilikler arasında Türkiye'nin Tahran'da geçen yılın sonlarına kadar iki yıl büyükelçiliğini yapan Gürcan Türkoğlu Bey, özel bir yere sahip. Gürcan Bey, Ortadoğu'ya özel bir ilgisi olan, Suriye'de, Irak'ta görev yapmış bir diplomat. Yıllar önce, muhtemelen Washington'da görevliyken, bir gün bir gazetede Türkiye'nin Meşhed'de bir konsolosluk açacağına dair bir haber okuduğunda, Meşhed'e konsolos olarak gitmeyi geçirmiş aklından. Bu isteği biraz farklı olsa da gerçekleşir ve 2005 yılında Tahran'a sefir olarak atanır. Garaudy, Yüzyılımızda Yalnız Yolculuğum başlıklı hatıratında her çağın kahramanlığının farklı özellikleri olması gerektiğini belirtiyor ya... (Çeviren: Cemal Aydın, Türk Edebiyatı Yayınları; 2005.) Batı ülkelerinden biri yerine Doğu ülkelerine elçi olarak atanma dileği, bir Türk diplomatını hayli sıradışı kılıyor. Gürcan Bey çok da uzun bir zaman kalmadı Tahran'da, fakat onun görevli olarak bulunduğu iki yıl içinde İran ile Türkiye arasındaki ilişkiler hiç olmadığı kadar iyileşti ve gelişti. Sadece siyasal ya da ekonomik değil, kültür ve sanat alanında da bu iki ülke arasındaki ilişkiler Türkoğlu'nun büyükelçiliği döneminde bir canlanma yaşadı. Bu bağlamda gerçekleştirilen etkinlikler arasında önemli bir örnek, geçen sene 7 haziranda İstanbul Dörtyolu üzerinde bulunan Türkiye sefaretinde, sefaret binasının kullanıma açılışının 70. yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen kutlama programıydı. İki konferanstan oluşan program, "Türkiye ve İran Mimarisindeki Akrabalık" başlığını taşıyordu. Türkiye ve İran kuşkusuz sadece İpek Yolu'nun kervansaraylarla birbirine bağladığı iki ülke değil. Gürcan Bey bu iki ülkenin paylaşamadığı, her birinin kendine ait saydığı Mevlana ve ?ehriyar gibi ilim ve sanat alanında önemli değerleri iyi bir iletişimin kaynağı olarak öne çıkaran etkinliklere destek vermeye devam etti. Abbas Kiyarüstemi'ye Türk-İran ortam yapımı, iki ülke arasındaki ilişkileri konu alan bir film yaptırtmayı teklif etmeyi tasarlıyordu, fakat Cumhurbaşkanı Gül tarafından Dış Politika Başdanışmanlığı görevi için Ankara'ya çağrıldı. Gündelik hayata karışmadıkça, yüz yüze ilişkiler geliştirmedikçe, bir toplumu tanımayı başaramazsınız. Basın yoluyla sürdürülen okumalar her zaman aşırı yoruma varabilen yanılsamalarla malûldür. Bir ülkeyi kendi içinden tanımaya çalışmak, seyyahların işidir en çok, bir de büyükelçilerin. Tahran'da mevsimlik olarak yayınlanan Nigare dergisinin Sonbahar 2007 sayısında Gürcan Türkoğlu ile yapılan röportajı okurken düşündüm bunu. Gürcan Bey bu röportajda mesela Tahran'daki geleneksel ya da modern usullerde çalışan fırınlarda kaç türlü ekmek çıktığı hakkında yorum yapabiliyor. Kültürel birikiminin sağladığı katkıyı gündelik hayatın bilgisiyle destekleyen bir bakış açısıyla, Türkiye'deki aile yapıları, sosyal hayat ve sofrada adabı alanlarında mevcut olan -ya da değişmeler geçiren- adet ve alışkanlıklar alanında Nigare dergisinin muhabirlerinin sorularına rahatlıkla cevap verdiği gibi, bir büyükelçi olarak bulunduğu ülkenin sofrada kültürü üzerine yöneltilen soruları da rahatlıkla cevaplandırıyor. İran'a gelen bir turist çoğu kez bu ülkeyi dünya medyasının sunduğu tasvirlerle göre bir hayli farklı bulduğunu söyleyecektir. Kadınları siyah çarşaf giyen bir ülke olarak tanımlanmakla yetinebilecek bir ülke değildir İran, bunu anlamak için bu ülkeye gelmeden önce -klasik kültürün değerleri bir yana- Ali ?eriatî'yi, Seyyid Hüseyin Nasr'ı, Daryuş ?ayagan'ı, Furug'u, Sepehri'yi az çok okumuş, Kiyarüstemi'den, Rahşan Ben-i İtimat'tan, Mecidi'den bir film olsun izlemiş olmak gerek. Esasında bir ülkeyi daha sahici bir şekilde kavramak için, kendinize ait zengin bir iç dünyanız olmalıdır. Bir halkı kendi gerçeklikleriyle anlayabilmek; o halkın arasına karışarak sokaklarda dolaşmak, bir sinema salonuna girip film izlemek, otobüse atlayıp kıyı mahallelerine uzanmak, orta halli ya da dar gelirli insanların sofralarına konuk olmakla olası...

28.04.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Miro'nun çocuksu bakışı

I - Kilimlerde Miro, mekik oyalarında, çorap ve yazma desenlerinde, bir yörük kızının dokuduğu halının nakışlarında... Çobanın kavalından yükselen nağme, yanı başındaki bir kilim tezgâhında dokunan kilimin nakışlarının içine çekilecektir. İran'da bir yaylada Bahtiyari aşiretine mensup kadınların dokuduğu kilimlerin, halıların desenlerinde karşına çıkmıştı Miro desenleri. Muhsin Mahmelbaf'ın Gebbeh / İran Halıları (1998) isimli bir filmi var. Bu filmde kadınların içinde bulundukları koşullarla etkileşim içinde hayal ettikleri desenleri doğaçlama olarak halılara döktükleri anlatılıyor. Gebbeh zaten "dişil bir film" olarak tanımlanıyordu eleştirmenler tarafından. Doğuran, besleyen, üreten kadın; sarmallar halinde yeni biçimler kazanarak yer tutar Miro resimlerinde. Miro resimlerini çağrıştıran desenlerle sıklıkla karşılaştığım hissine kapılıyorum, Anadolu'da dolaşırken... Duvar resimlerinde, ya da kaç bin yıl önce Çatalhöyük'te yapılmış seramik bir testide bile... Joan Miro tarih boyunca sanatın, özellikle resim sanatının gelişmediğini, tersine bir gerileme içinde olduğunu düşünmüştür: "Mağara insanı döneminden beri resim gerilemeyi sürdürüyor." Ressamın bu cümlesinden hareketle Aliya İzzetbegoviç, sanatın medeniyetle ve sözde (doğrusal) ilerlemeyle hiçbir esaslı ilişkisinin bulunmadığını öne sürerken şöyle bir tespitte bulunuyor: "Aynı şey din ve insan konusunda da geçerlidir gerçi. Tarihi gelişim ve ilerleme, insanlığın gerilemesi ve inhitatı olarak da tanımlanabilir." (Özgürlüğe Kaçışım, sf. 180, 183, Klasik; 2005) Tabiatı tarih öncesinde yaşamış bir insanın ya da 20. yüzyıldaki bir yetişkinin zekâsıyla donatılmış bir çocuğun gözleriyle betimlemek istiyordu Miro. Katalan kübist ressama göre, söz konusu olan kültür ve sanatsa, dağdaki çobanın duyumlarını hiç küçümsememek gerekir; toplumsal/kültürel durulanma ve hantallıktan (abartıdan, teşrifattan, baroktan rokokodan) kurtulma adına. II - Bakü yakınlarındaki binlerce yıl önceden kalma Taş ?ehir'de, sayısız depremin yerle bir etmelerinden geriye kalan duvar resimlerinde de Miro vardı. Mağara resimleriyle en az on bin yıl önceki bir yerleşkenin gündelik hayatının tasvirini sunan Taş ?ehir'i gezerken, bu resimlerin ilettiği hayat gözlerimin önünde canlanır gibi olarak bir öyküye dönüşmüştü. Ben bu duvar resimlerini çoğu kez avdan dönen erkekleri bekleyen kadınların çizdiğini düşünürüm. Belki de kadını meşru sayılan -yazılı- sanat tarihine dâhil etmek için, o çizgilerin kadınların elinden çıkmış olduğunu temenni ederim. Kadınlar, günlerdir merak ve endişe içinde bekliyorlardır çünkü. Mağara oyuklarında, bebeklerini büyüterek bekliyorlardır. Giden adam-lar acaba sağ dönebilecek mi? Kadınlar aynı zamanda yaman anlatıcıdır, kaygı duyarak bekleyen taraf oldukları için. Erkekler avlanmak ya da daha verimli zeminler aramak için keşfe çıkarken, sabrı öğreten ve mateme hazırlayan ifadeleri hatta ritüelleri keşfetmek ve uygulamak kadınlara kalır. III - Filistinli karikatürist Naci el-Ali'nin kırk bin karikatürünün her birinde de, Miro. Bu karikatürlerin çocuk kahramanı Hanzala, bir açıdan sanki üç beş çizgiden ibaret, başka bir açıdan ise en yalın biçimine indirgenmiş Filistinli. Hanzala sanki 1987 senesinde Londra'da bir suikast sonucu hayatını yitiren Naci el-Ali'nin kendi çocuklaşmış benliğini temsil ediyor. Naci el-Ali, Filistin'de tanıdığı olduğu sahnelerin ağırlığına ancak çizerek katlanabilmiş olmalı. Kahramanının yüzünü belki bu nedenle de görmüyoruz: Bir çocuk yüzü onca kanlı sahnenin tanıklığının ifadelerini nasıl taşıyabilir ki... 11 yaşındaki Hanzala, Naci el-Ali'nin katkısız bakışlara sahip olmayı dileyen çocuk yanı. Ne zaman Filistin özgür olursa, işte o zaman büyüyecek. Hanzala yaşadığı muhitin sükunetinden emin olamayan mülteci adayı bir benlik aynı zamanda; yetişkinlerin bile bakmaya dayanamayacağı sahnelerin tanığı kolektif bir kişilik. Çocuk-mülteci, erkenden yaşlanması muhtemel bir küçük adam. Hanzala bütün yetişkinler adına çocuk bakışını korurken, manşetler ve spotlarla gözden kaçırılmak istenen gerçeğe yoğunlaşabilen duru bir bilinci temsil ediyor: Miro'nun bilinci gibi.

Not: Bu haber basında yer aldı, ama ben de iletmış olayım: Joan Miro'nun 120 eseri 3 Mayıs-31 Ağustos 2008 tarihleri arasında Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi'nde düzenlenecek olan sergiyle sanatseverlere sunulacak.

Bir şey olamama korkusu

Cihan Aktaş 21.05.2008

Üniversite sınavları yaklaştı. İki yıldır sınavlarda aradığı puanı tutturamayan, lise yılları boyunca ailesi ve öğretmenleri tarafından yüksek puanlarla girilebilen üniversitelerden birine girmesini sağlayacak bir puan tutturmaya şartlandırılmış genç bir kız tanıyorum. İçinde bulunduğumuz günlerde uyku haplarıyla, uykuya sığınarak sınav tarihine ulaşmaya çalışıyor. Tanıdığım bir diğer genç kız yıllardır üniversite sınavlarından kaçmak için beceri kazandıran kurslara devam ediyor. Sınav kimi kız öğrenciler içinse, peruk-başörtüsü kullanmaya zorunlu kalınan bir tünel anlamına geliyor. İki yıl kadar önce Mazlum-Der'in davetiyle gittiğim İzmir'de tanıştığım başörtülü bir genç kızın annesine, "Anne, ben hiçbir şeysiz bir insan mı olacağım?" diye sorduğunu hatırlıyorum. Bir şey olmayı, daha doğrusu bir kişilik olarak sayılmayı üniversite diploması edinmekle eşitleyen bir eğitim politikası hâkim ülkemize. "Bir şey olmak" için, üniversiteyi bitirmenizi bir ön koşul olarak dayatıyor size toplum ve kültür, başından itibaren. ?u var ki bir üniversiteye girebilmiş olmanız, seçtiğiniz alanda bir meslek edineceğiniz anlamına gelmiyor her zaman. Felsefe öğrencisi Hakan Koçer'in e-mektubunda yazdığı gibi: "... Bölümümüzden mezun olup atanamayan arkadaşlarımın yaşadığı sorunlar gözlerimin önündeyken ne yazık ki dersane gerçeği de yaralarımızı derinleştiriyor. Arkadaşlarım dersanelerde sekreterlikten, gözetmenlik, evrak kaydına kadar her türlü işte çalışıp yaklaşık 40 saatten fazla derse girmekteler. Açıkçası, kendilerini alınıp kullanılan ucuz bir mal gibi görmekteler. Bir başka sorun işsiz öğretmen arkadaşlarımın yaşadığı psikolojik bunalım... Dershanelerin zulmüne dayanamayıp çalışamayan işsiz arkadaşlar duygusal çöküntü içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktalar. Geçen sene mezun olan bir arkadaşım iş bulamadığı için bunalım içinde; telefonunu kapattı, kimseyle konuşmuyor, dışarı çıkmıyor. Üniversite yıllarında cıvı cıvı olan arkadaşımız bunalımın içinde. İşte bu, akla ve mantığa sığacak kadar kolay birşey değil. Amaç topluma yararlı bireyler yetiştirmek mi; yoksa yararlı olacak insanları saf dışı bırakıp kendi siyasetini gerçekleştirmek mi?" Koçer'in mektubu bu alıntılardıkları gibi etkileyici paragraflarla ilerliyor. Aynı problemi ele alan Prof. Dr. İbrahim Ortaş'ın e-posta adresime ilettiği "Köy Enstitülerinin Önemi ve Fen Okur Yazarı Olmak" başlıklı yazı ise bütün olarak ülkemizde hakim eğitim-öğretim anlayışına dönük bir eleştiriyi dillendiriyor: "Ezberci eğitim sistemiyle; yorum yapamayan, araştırmayan, düşünmek yerine ezberlemeye alıştırılmış, sormayan, 'neden ve niçin'lerle ilgilenmeyen, ülke ve dünya sorunlarına karşı duyarsız, özgüveni yetersiz bir kuşak yetiştirilmektedir." Felsefe öğrencisi Koçer'in mektubuylar birarada düşünüldüğünde, bu eleştiriler daha bir anlam kazanıyor içinde bulunduğumuz günlerde. Prof. Dr. Ortaş'ın ülkemizdeki eğitim sorunlarını aşmada gösterdiği uygulama örneği, öğrenciyi fen ilimleriyle tanıştırırken, zihinsel olgunlaşmayla birlikte bir el becerisi kazanmasını da hedefleyen köy enstitüleri örneği. Bir süre önce bu köşede yayımlanan eğitimci ve yazar Pakize Türkoğlu'nun hazırladığı, Tonguç ve Enstitüleri başlığını taşıyan kitabı konu alan yazımda, köy enstitülerinin deneySELLİĞİNDEN kaynaklanan olumsuz yanlarına rağmen Türk toplumunu (köylerini) canlandıran, köylü gençlere hayata ilişkin farklı pencereler açarken, bir özgüven kazandırabilmiş yönlerinden takdirle söz etmiştim. Bu enstitülerin en önemli olumlu özelliği kanımca öğrenciye düşünsel bir gelişmenin yanı sıra toplumsallaşmanın yollarını da açan beceriler kazandırmayı hedefleyen yanındır. Soğuk savaş yıllarına özgü ideolojik kampaşmalarla, dönemin modası olan aşırı pozitivist takıntıların biraraya gelmesiyle, heder edilmiştir köy enstitüleri... Yine de mezun ettiği öğrencilerin mesleki hayatlarındaki verimleri incelenerek, bu enstitüler, daha geliştirilmiş kurumlar oluşturmak açısından yeni bir değerlendirmeye tabi tutulabilir. Her şeyden önce üniversite sınavı barajı önünde yığılan, sınav korkusu içinde uykuya sığınan, çok erken yaşlardan itibaren bir şey olma, bir ad veya unvan kazanma kaygısı duymaya zorlanan, bir üniversite

bitirebilmişse bile meslek sahibi olma konusunda güçlüklerle yüz yüze gelen yüz binlerce gencin sağlığını ilgilendiren nedenlerle...

19.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

?ehriyar'ın gençlik aşkı

Cihan Aktaş 21.05.2008

Türk sinemasında -ve komşu ülkelerin sinemasında da- sıklıkla kullanılmış bir hikâyedir bu: Birbirine deli gibi âşık olan çift, özellikle erkek tarafının yanlış anlamalarının yol açtığı dargınlıkla uzun yıllar süren bir ayrılığa mahkum olur. Erkek çoğu zaman sevdiği kadının kendisine ihanet ettiğini düşündürten mizansenlere kolaylıkla kapılır. Mizansenler bazen bir hayli suni bir şekilde tertiplense de, kadın ne kadar çabalarsa çabalasın masumiyetini kanıtlamakta zorlanır; çünkü karşısındaki erkek onu dinlemeye yanaşmaz. "Bırak, açıklayayım" şeklinde bir klişe haline gelen sözlerle, kendini savunmakta ısrar eder gerçi. Fakat mizansenin inandırıcılığının çok zayıf olduğu durumlarda bile erkek, masumiyetini yitirdiğine inandığı kadının açıklamalarını dinlemekten uzak durur. Komplo mağduru kadın, çoğu zaman en küçük bir açıklama yapmayı bile başaramadan kader kurbanı bir düşkün olmaya terk edilir. Bazen onu kaderine terk eden erkeğin rastlantıların yardımıyla gerçekleşen pişmanlığıyla, yanlış anlamaların giderildiği olur. Bazen ise susturulan kadın, kendisini konuşma konumuna yükseltecek sıçramalar gerçekleştirerek, üstün bir konumda bulunmasının sağladığı bir yüzleşmeye hak kazanır. Erkek kahramanın, kendini savunmak isteyen kadın karşısındaki bu sağır tutumu, gerçekçilikten ne ölçüde uzaktır? İran televizyonunda yayınlanan, Kemal Tebrizi'nin yönetmenliğini yaptığı, Azeri kökenli İranlı şair Muhammed Hüseyin ?ehriyar'ın hayatını konu alan ?ehriyar dizisindeki kimi sahneler, seyredildiğinde insana inandırıcılıktan yoksun gelen o diyalogların gerçek hayatın o kadar da uzağına düşmediğine inandırıyor seyirciyi. Klişeler nedeniyle gerçekçi olmaktan uzak gelse de, bir hayat hikâyesinden süzülerek diziye katılmış cümlelerin yabancı sayılmayız. Rahmetli Bülent Oran'ın da hayatı fildişi kulelerden izlediği söylenemezdi. Muhammed Hüseyin ?ehriyar (1904-1988) hece vezniyle milli ve dini değerleri gözetken, yurt sevgisini dillendiren şiirler yazmıştır. Bu şiirler arasında doğduğu topraklara sevgisini yansıtan Haydar Baba'ya Selam en ünlü olanıdır. Kemal Tebrizi'nin senaryosunda ?ehriyar, bir film kahramanı olarak ne kadar tanıdık bir simadır, bakınız: Sonraları bütün dünyada İran'ın en önemli şairlerinden biri olarak tanınacak olan ?ehriyar, Tahrân'da tıp fakültesinde öğrenciyken Süreyya adını taşıyan, seçkin bir aileye mensup bir genç kıza âşık olur. Bu karşılıksız bir aşk değildir. Ne var ki aynı genç kıza bir milletvekili de âşıktır. ?ah ailesine yakın olan bu milletvekili genç kıza ondan uzak durmadığı takdirde ?ehriyar'ı hapse atmakla tehdit eder. ?ah döneminin çıkış kapısı kolay açılmayan zindanlarına düşmemesi için Süreyya, bir sebep göstermeksizin ?ehriyar'dan ayrılır. Anlam veremediği bu ayrılık, genç tıp öğrencisinin yıkılmasına neden olur. Fakülteyi bırakır. Tebriz'e dönerek, şiir çalışmalarında teselli bulmaya çalışır. Sevdiği kız ise kendisine biçilen yazgıya teslim olmuş, milletvekili talibiyle evlenmiştir. Birkaç yıl geçmeden kocası vefat eder ne var ki... Bir zaman sonra ?ehriyar'ı aramaya başlar Süreyya ve bir gün bulur da. Fakat ?ehriyar onu hiç de sevinçle karşılamaz, hatta kovmaktan beter eder. Süreyya ne kadar ısrar ederse etsin, onu niye terk ettiği konusunda bir açıklama yapmasına da izin vermez. ?airin zihni, öğreneceği bilgilerin zorunlu kılacağı yeni ruh düzenine hazır olmadığı için mi bir açıklama yapılmasının önünü alır? Yoksa kendisine çıkarla ve iktidar tutkusuyla ilgili görünen bir evlilikle birlikte sevdiği kadının iffetinin geri dönülemez şekilde lekelenmesine dair inancı mıdır, onu bilinçli bir sağırlığa iten... ?ehriyar'ın gençlik aşkını çoktan unutmuş olması da mümkün; bunu anlatan ifadeler rastlarınız dizide. Aradan geçen yıllar şairin hayatında pek çok şeyi değiştirmiştir; bunca değişiklikten sonra geçmişte paylaşılan bir aşkı yaşadığı yeni hayata taşımak kolay olmayacaktır. Belki de sadece intikam duygusudur şairi karşısındakinin

konuşmasına izin vermeyen bir tavır almaya zorlayan. O artık tıp fakültesinde okuyan romantik delikanlı değildir. ?iirleriyle sağaltmıştır kendini ve muhtemelen, Süreyya'yla hesabını şiir dizeleriyle kapatmış olmalıdır. Ruhen, annesinin ona kendi muhitlerinden bir kız aramasını onaylamaya hazırlanmış da olabilir. Haydar Baba'ya Selam şiirinin şairinden bu dramatik görüşme sahnesine ilişkin olarak ünlü bir mısra kalır geriye: "Geldin canım, peki, ama neden bu kadar geç..."

15.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Feminizm üzerine neler düşünüyorum

Cihan Aktaş 21.05.2008

Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mir Dengir Fırat'ın, "AK Partili kadınlar feminizmin kölesi olmadı" şeklindeki konuşmasının ardından biraz gecikmeli de olsa bir yazı yazmaktan kendimi alamadım. ?u soruyla sıklıkla karşılaşıyorum çünkü: Başörtülü bir yazar olarak feminizm üzerine neler düşünüyorum? Bir yazar, kadın yazar olarak feminizmle ilgilenmem, feminizmin sorularını ya da halihazırda sürdürdüğü tartışmaların içeriğini takip etmem hem tabi, hem de zorunlu görünüyor bana. "Kişisel olan politiktir." Söküğünü kendi elleriyle dikecek kadar tevazu sahibi, kızı Fatma odaya girdiğinde ayağa kalkabilecek kadar zarif bir peygamber olan Hz. Muhammed'in ibadeti siyaset, siyaseti de ibadetti. O'nun dillendirdiği vahiy, kadının insan olarak kültüre, topluma, siyasete katılımı bağlamında bir devrimin gerçekleştiğini gösterecektir, derin okumalar gerçekleştirildiğinde. Ne yazık ki Muaviye'nin siyaseti örneğinde somutlaşan gerici ve otoriter yönelimler, bu devrimi yer yer akamete uğratan bir etkiye sahip olmuşlardır. Kaba kuralcılıkların tuzağına düşmemek için, atalarımızdan intikal eden kültüre eleştirel gözle bakabilme cesaretine ve donanımına sahip olabilmeliyiz. Böyle bir donanım ise siyasal partilerin şematik düşünmeye yönlendirilen bağlılarına gökten zembille indirilmiyor. İnsanlık tarihi bugün baktığımız noktada -en azından 3 bin yıldır- eril bir karakter taşıyor. Kadın-erkek ilişkilerinin daha olumlu bir noktaya gelmesi bakımından feminizm insanlık tarihine belli bir seviyeye kadar olumlu bir katkı. Büyük baskılar, büyük isyanların da sebebi olurlar. Ben akli ve bütün olarak insani yetenekleri inkâr edilen, pazarlarda bir eşya gibi satılan, şifalı bitkilere yönelik bilgileri (yani çok bilmişlikleri) nedeniyle, cadı oldukları gerekçesiyle yakılan, bedenlerinden iğrenmelerini öğreten bir dinsel anlayışın içine doğan kadınlardan yükselen eleştirileri ve isyanları anlayabiliyorum. 80'li yılların başlarında üniversite kapılarında görünen başörtülü kızlar, sadakat, tevazu, sosyal duyarlık, ataerkil kültüre yaklaşım... gibi konularda Fatma Aliye'ninki kadar Mary Wollstonecraft'ın düşünceleriyle de bağdaşan görüşlere sahiplerdi. Muhammed Esed'in tefsirinde "Allah'a karşı sorumluluk bilinci" olarak tanımladığı "takva" ile tesettür ilişkisinde, şu kelime ve kavramlar anahtar olarak görünüyor bana: Sadelik, alçakgönüllülük, masumiyet, itidal ve mazbut olma durumu... Kadınlar daha fazla insanlıklarını fark etsinler, insan yerine, adam yerine konsunlar... Akıllarıyla katılsınlar topluma, "İslam'da Kadın" konulu kitaplar üzerinde sıklıkla rastlanan bir çiçek motifi örneğinde somutlaşan hoş görünüşleriyle yetinerek değil... Erkeklerle ilişkileri de salt maddi açıdan geçindirilme şartı üzerinden oluşmasın. Wollstonecraft'ın vurguladığı gibi, kişiliklerini ve varlıklarını kocaları kanalıyla elde edebilecekleri iyi bir toplumsal itibar yerine, bir derinlik, bir emek isteyen içsel bir iffetin üzerinde temellendirsınlar... Modern kadının insan olarak kazanımları, ucuz bağımsızlık şovlarının sağnağında gözardı edilmemelidir elbette. Fakat, genellikle dinlerin kadın bedenini denetim altında tuttuğu görüşü, çok yavan bir eleştiridir. Yeni üslûplar, eski egemenlik biçimlerinin tamamen yok olduğunu göstermez. Günümüzde kadın bedeni en fazla modern devlet aygıtı ya da kapitalizmin inceltilmiş araçlarıyla denetleniyor ve sömürüye maruz kalıyor. 11 Eylül'den sonra özellikle Amerika'da kimi feminist yazarların Doğulu kadınlar üzerine hazırladıkları metinler, Afganistan ve Irak'a yönelik saldırılarda birer malzeme olarak kullanıldı. Bu konu üzerine yazdığı bir

kitapta İranlı sosyolog Roksana Behramitaş, söz konusu metinlerin yazarlarını "oryantalist feministler" olarak adlandırıyor. Bu tür bir feminizmin Batı'nın Doğu'ya yönelik vesayet iddialı güç kullanımına destek verdiği söylenilebilir. Behramitaş, bu bağlamda bir işlev gören feminizmin, kendi temel ilkeleri ile zıtlığı görüşünde. Bu açıdan feminizm kendi içinde bir eleştiri başlatmıştır ve bu eleştiriye katkıda bulunan eserler giderek çoğalmaktadır. AK Partili kadınlar da markalı giysilerle meşruiyet kazanmaya çalışan, parti bildiri ve broşürleriyle sınırlı bir siyasal jargona sahip olabilen türbanlı ya da suni sarışın vitrin siyasetçisi olmakla yetinmek istemiyorlarsa, bu eserlerden, bu eserleri oluşturan söylem ve tartışmalardan -içlerinden azınlığı teşkil eden bir kesimin yaptığı gibi- yararlanmalıdırlar...

12.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kültürel kopmalar, tazeleyen buluşmalar

Cihan Aktaş 21.05.2008

Tahran'da 21 yıldan bu yana mayıs ayının başlarından itibaren cuma namazının kılındığı Musalla Meydanı külliyesinde 10 gün süren bir kitap fuarı düzenleniyor. Bu yıl 1670 yerli yayınevinin yanında 76 ülkeden farklı yayınevinin de katıldığı fuar, uluslararası niteliğini belirginleştiren etkinliklere sahne oldu. 3 Mayıs tarihinde öğleden sonra Türk standında gerçekleşen, Türk Edebiyatını Dünyaya Tanıtmak ve Yayın Alanında Yeni Görüşler başlığını taşıyan panel, bu etkinliklerden biriydi ve bir hayli ilgi gördü. Paneli yöneten Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Fuarlar Bölümü Sorumlusu Ümit Yaşar Gözüm, Kültür Bakanlığı'nın iki önemli projesinden söz etti konuşmasında: TEDA (Türk Kültür ve Edebiyatının Dışa Açılması Projesi) ve çeşitli ülkelerin üniversitelerinde Türkiye kitaplıkları oluşturmak. Ümit Bey'in bu iki projede en fazla verimin Moskova ve Tahran'da alınmış olduğunu anlatan sözleri doğrusu ya bana bir hayli ilginç geldi. Öyle ya, her iki başkent de Türkiye'de soğuk savaş dönemlerinde kötülük üreten merkezler olarak anılmış başkentlerdir. Bir dönemde mitinglerde "Komünistler Moskova'ya" diye haykırılırdı, 12 Eylül darbesini izleyen yıllarda bu sloganın yerini "başörtülüler İran'a" sloganı almıştı. Aslında çok da paradoksal bir değişim değil, gerçekleşmiş olan. Türkiye modernleşmesi ile Rusya ve İran modernleşmesi arasında her zaman bir koşutluk, bir etkileşim mevcut olagelmıştır. Sözümlü ettiğim panelde Bilgi Üniversitesi Yayın Müdürü Fahri Aral'ın 19. yüzyılın ortalarından itibaren İstanbul'da yaşayan İranlı entelektüellerin basın-yayın faaliyetlerini konu alan konuşması da, yukarıda değindiğim etkileşimi açan bir içeriğe sahipti zaten. Bu konuşmayı ayrıntılı olarak dunyabulteni.com'da yazdığım için burada tekrarlamak istemiyorum. Yalnız, Aral'ın konuşmasında zaman zaman vurguladığı, bu konuşmayı Farsça yapmasına engel olan kültürel kopuklukların en kısa zamanda ortadan kalkmasını ne kadar önemseydiğine ilişkin sözlerine değinmeden geçemeyeceğim. "Solcu" Türk aydını İran'daki rejimi ne kadar eleştirirse eleştirsin, bu ülkenin kültürel hayatında -Kum medreselerinde bile- bir hayli önemsenen felsefe eğitiminin yansımalarını fark edilebilir. Daha sonra kendisiyle yaptığımız konuşma sırasında Aral, Tahran Üniversitesi ile ortak çalışmalar yapmak için girişimlerde bulunduklarını, fakat konuştukları öğretim üyelerinde hem bir özgüvenli duruş hem de bir tedirginlik algıladığını belirtti. Özgüven, kendi alanına hâkim entelektüel bir donanım ve kültürel sürekliliğe sahip olmanın, tereddütlü ifadeler ise, tıpkı YÖK kuralları tarafından engellenen Türk öğretim görevlilerini tedirgin eden türde bürokratik kurallara bağımlılığın göstergeleri. Aral, bir yayıncı olarak fuarı yakından incelemeye çalıştığını, kitap fuarına yönelik geniş ilginin kendisini bir hayli şaşırttığını, hatta İranlı yayıncılara ait standlardaki hareketliliği gözlemlerken kitabın önemi konusundaki düşüncelerinin tazelendiğini vurguladı konuşmamız sırasında. Fuarı gezenlerin yabancı yayınlara, özellikle de İngilizce kitapların sunulduğu standlara yönelik ilgisi ve gençlerin İngilizce'yi çok iyi konuşması da dikkatini çekmiş Aral'ın. Bu standlarda Deleuze, Derrida gibi yazarların eserlerinin İngilizce çevirilerine, sosyal bilim alanında olduğu kadar teknoloji ve

tıp alanındaki eserlere yönelik ilgiyi de gözlemlemiştir. Brill Yayınevi standında bir molların raflardaki kitapları inceleyerek elindeki deftere notlar düştüğüne dikkat etmiştir. Aral, yukarıda değindiğim konuşması sırasında 19. yüzyılın sonlarından itibaren Türkiye’de faaliyet gösteren muhalif İranlı aydınların, Sultanhamam’daki Validehan etrafında süren faaliyetlerini anlatırken, yine bu han merkezinde örgütlenen “İstanbul’da Mukim İranlı Kadınlar Derneği”nden de söz etmiş ve bu derneğin etkinliklerinden hareketle, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de İranlı kadınların sosyal hayattaki konumları bağlamında büyük bir önyargı ve yanlış anlama birikimi olduğunun altını çizmişti. Bu konuya biraz daha açma fırsatı bulduk, konuşmamız sırasında. “İran’a gelirken kadınlar konusunda önyargılarım yoktu, kimi beklentilerim vardı. Kiyarüstemi’nin On filmini izlemiştim, zihnen bir ön hazırlığım olduğunu söyleyebilirim. İran’da kadınların toplumsal bir katılımı olduğunu bilsem de bu denli aktif olmalarını beklemiyordum açıkçası” diye anlattı Aral, İranlı kadınlar üzerine gözlemlerini de...

08.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yüksekova’daki yazar arkadaşım

Cihan Aktaş 21.05.2008

Yüksekova’da bir arkadaşım yaşıyor. Bir Türkmen kızı, yazar Sabiha Ünlü. Türk ve Kürtlerin ortaklaşa varlığından zoraki ve kanlı bir koparılmaya yol açacak gidişata direnen makul bir söyleme, bir dile sahip olduğu için belki de, evliliğinin ardından Yüksekova’ya düştü yolu, arkadaşımın. İki yıl kadar oldu; bir bahar günü geçmiştik Yüksekova’dan. İran sınırından geçtikten sonra belirginleşen kuraklık, yoksulluk ve güvensizlik havası Yüksekova görüldüğünde sanki birdenbire değişmişti. Neşeli, yeşil, yüksek, engin bir ova görünürde; terörle çatışmayla karışık haberlerle anılan belde olduğuna inanmak güç. Yeşilin ve güneşin şenlendirdiği görüntünün arkasında kimbilir hangi yer altı hücrelerinde ve derin odalarda canları bir kez daha yakacak, bir kez daha kini ve nefreti çoğaltacak eylem planları kuruluyor diye düşünmüştüm yine de. Hepsinden önce de hâlihazırda arkadaşımın yaşadığı belde olarak bakmaya devam etmiştim Yüksekova’ya, Van’a doğru yönelen otobüsün penceresinden. Kim bilir, bu günlük güneşlik manzaraların derinlerinde gerçekleşen hangi hadiselerin tanıdığı olmuş ya da bu hadiseleri yaşayan insanlardan neler neler dinlemiştir, oldum olası olgulara yüzeysel bakmaktan uzak duran arkadaşım... Ne ırkçı bir bakışı vardır dünyaya, ne de başörtüsüne karşılık dünyadan habersiz sayılabilecek -bir erkek için örtünmüş, erkekler tarafından örtünmeye mecbur edilmiş- bir kadın olarak görülebilir. Kendi kararlarını alabilen, aktivist ya da yazar gibi nitelendirmelerin ötesinde, hayatı bir sorumluluk duygusuyla zihninde ve omuzlarında taşıyarak yaşayan bir insan, Ünlü... Onu Yüksekova’ya kadar götüren kuşkusuz hayatındaki seçimlerin bir toplamı. Uzun yıllar Mazlum-Der’de çalıştı. Onu ilk tanıdığımda, Ehli Suffa diye çağrılan bir tür sivil toplum kurumu denilebilecek bir kurumla ilgili çalışmaların içindeydi. Başörtülü kadınların cemaat çalışmalarından kamusal alana yöneldiği yıllar... Sokakta kalan, evinden kovulmuş, yersiz yurtsuzlaşmış kadınların ve genç kızların uğradığı bir geçiş alanı gibiydi Suffa. Suffa ya da Ehl-i Suffa, bir yanıla Hazret-i Muhammed’in (Selam üzerine olsun) evinin bitişiğindeki yoksulların, yolcuların, yoksul bilginlerin himaye edildiği mekânı; diğer yanıla ise Miladi 1000’li yıllarda İslam dünyasında yaygınlık kazanan bir tür kadın sığınma evi-okulu olarak işlev gören Ribatü’l Bağdadiyyeler’i hatırlatıyor. (Ahmet Ağırakça’nın tespitlerine göre bu ribatların bir versiyonu, Mısır’da Eyyubilerin bir kolu olarak saltanat süren hükümdarlardan Melik Zahir’in kızı Tezkar Bay Hatun tarafından 13. yüzyılın sonlarına doğru kadınlar için bir eğitim ve sığınma mekânı olarak yeniden kurulmuştur. Fatma Aliye’nin İslam Kadınları isimli eserinde de yer alan bu ilginç kurumlar, Ribatü’l Bağdadiyyeler üzerine ayrı bir yazı yazabilirim.) Sabiha, üç yıl önce yitirdiğimiz rahmetli alime Süreyya Yüksel ile birlikte, sesini duyurabildiği her kesimden kadına yönelik olarak hurafelerden arındırılmış bir dini bilinç kazanımı için çalışmalar yapıyordu. Geleneksel İslam’a mal edilse de aslında her türlü avami dini

inaniş içinde kendine yer bulabilecek, meselâ “türbelere bez bağlama” gibi bir örnekte somutlaşan inanç alışkanlıkları, bu çalışmalarda eleştirilere konu oluyordu. Kolektivizmden bireyciliğe, cemaat alanından kamusal alana savrulmaların yaşanıldığı yıllar... 1990’da Fatih’te Sabiha Ünlü’nün de katkısıyla gerçekleşen Türkiyem Türkiyem başlıklı kadın şenliğinin programı, bir değişimin ipuçlarını vermekteydi. Başlıca amacını kitap okuyarak ve “halka yakınlaşarak” bilinçlenme olarak belirlemiş olan bir kuşak için, ilk kez “dantel örme” gibi tanıdık bildik kadın becerilerine açılan bir kadın programıydı bu düzenlenen. Bu şenlikle birlikte dantel İslamcı kadınların dünyasına geri dönüş yapmış, şiir, tiyatro, şarkı, resim gibi sanatlar da yeni bir görüyle ciddiye alınmaya başlanmıştı. (Evdeki üretimin bu yıllarda bütün Türkiye’de kamusal bir onay ve takdir gördükten sonra yeniden geçer akçe olmaya çalıştığı da söylenebilir.) Sabiha Ünlü, bir düşünür olduğu ölçüde bir sanatçıdır, fakat, yaşayan ve ezilen, acı çeken insanı tanımayı önceleyen aktivist bir duruşa sahip olmuştur hep. Sabiha, Hazreti İbrahim’in soyundan, ateş yalımlarını güle dönüştürecek inanca sahip aydınlık bir yürek. Ajanslardan adı eksilmeyen bir sınır şehrinde, Yüksekova’da sürdürüyor, hayatın içinden yükselen ciddi eleştirileri duyarak yazma sorumluluğunu...

05.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tuz adam ve cevizi

Cihan Aktaş 22.05.2008

Kimi düşünürler, “bozulmamış toplumsal gerçeklik” içinde sanata yer olmadığını söyler; çünkü o gerçeklik düzeyinde sanatın verdiklerine karşılık gelen bir ihtiyaç yoktu. Fakat sanat hayatın içinde, bir bildirim ve iletişim aracı olarak doğrudan yer alıyordu. Kabartmalar ve duvar resimleri başlangıçta ya iletişim aracı ya da bir tür günlük, hatıra defteri olarak kullanılıyor olmalıydılar. Uzun saplı tavayı andıran paslı kaplar, içinden bir bıldırcın kızartması bulunduğu izlenimini uyandıran kapaklı sahanlar, ancak kalabalıklara verilen davetler için kullanılabilecek türde büyük kazanlar, suyu serin tutacak şekilde tasarlanmış seramik büyük küpler... Belki üç bin yıl önceden kaldığı halde hâlâ bir kadın için çekici görünebilecek firuze kolyeler, bilezikler... İran’ın kuzeyinde yer alan Giylan tepelerinde bulunmuş büyük seramik küp, M. Ö. 3. bin yılda yapılmış. M. Ö. 1000. yıla ait geyik şeklinde kandiller, mumluklar da Giylan’dan. Desenleri şaşırtıcı ölçüde mükemmel işlenmiş ve renkleri canlı kalabilmiş sürahi, M.Ö. 2 bin yılları civarında Loristan’da kullanılmış. Ve elbette Hamurabi kanunlarının 280 maddelik bir anayasa halinde yazıldığı sütun. Yukarıda Hamurabi’yi temsil eden bir yüz. İlam hükümdarı Babil’i fethettikten sonra bu taşı ülkesine getirmiş. Bir Fransız arkeolog 1901 yılında İran’ın ?uş kentinde keşfetmiş bu sütunu ve ülkesine taşımış. Sütunun orijinali hali hazırda Paris’te bir müzede. Sınır şehirleri kültürlerin ve medeniyetlerin karşılaştığı ve çatıştığı alanlar oldukları için, birçok bakımdan zengin merkezlerdir. Yağmalanmak bu yüzden de sınır şehirlerinin kaderi olmalı. Zamanında İran’ın en büyük kitaplığını barındıran ?eyh Safi türbesindeki kitapların büyük bölümü ile öteki hazineler, Rusların Erdebil’e 1827’deki saldırısında yağmalanmış. ?eyh Safi Müzesi’nde bulunan çok değerli bir Erdebil halısı da hali hazırda Londra’da bir müzede sergileniyor. Müslüman toplumlar, aslında Doğu toplumları, tarihsel miras konusunda bir hayli geç bilinçlenmişlerdir. Bunun nedeni, bulunmuş olanın bulunduğu yerde kalacağı konusunda duyulan safça güven değildir sırf. Müzede geçmiş yaşantıların izlerini, belgelerini izleme merakına uzaktır insanlarımız. Erzincanlı bir tarım işçisi mesela, Altınşehir civarındaki ören yerinde bulduğu bir küpü eğer hâlâ sağlamsa su kabı olarak kullanmaya değer görmüştür. Georges Duby’ye göre, Batı insanının dünyasında eski eserlere yönelik bakış da arkeoloji biliminin bir disiplin olarak gelişimiyle sanki birdenbire değiştirmiştir. Eskiye ait olan, geçmiş uygarlıklardan kalan, artık paha biçilmesi kolay olmayan bir metadır. Bir ad. Winkelmann, Papa Hazretleri’nin antikacısı. Bir tarih: 1764: “O güne kadar İlkçağ hep kardeş gibi yakın olmuşken, araya mesafeler

girmiş, kullanım değeri taşıyan eski nesneler mumyalaşarak dokunulamaz bir nitelik kazanmıştır. Avrupa yağmalıyordur artık; maddi manevi ne bulursa el koyuyordur, gittiği yerlerde.” Bulunmuş olan eserlere saklama değil de kullanım değeri açısından bakma anlayışının, Orta Doğu bölgesinde tarihsel mirasın çar-çur edilmesinde bir hayli etkili olduğu düşünülebilir. Önemli parçaları Batı müzelerine aktarıldığı için belki de, İran ve Türkiye’de müzeleri dolaşırken çok farklı bir eşya ya da kabartmayla nadiren karşılaşıyorum. Tahran’da bulunan İran Milli Müzesi’nde sergilenen buluntular arasında bana en etkileyici gelen de herhangi bir eşya değil, “Tuz Adam” oldu. Adam, vücudundan ve torbasından kalan parçaların yanında, bıçağı, silahları, bir kulağında ışıldayan altın küpesi ve bir de ceviziyle sergileniyor. Yüzünün yarısı çökmüş, vücudu parçalara ayrılmış... Vücudundan kopmuş olan bacağı deri bir çizmenin içinde kaybolmuş... Fakat cevizi sağlam, sapasağlam. Tuz Adam birkaç yıl önce Zencan’daki bir tuz mağarasında bulunmuş. Aşağı yukarı 1700 yıl önce, Aşkaniler ya da Sasaniler döneminde yaşadığı tahmin ediliyor. DNA araştırmalarına göre 37 yaşında. Ölümüne neden olan bir düşme yaşadığı sanılıyor. Mağaranın içinde bir çukura düşmüş ve orada öylece kalmış. Giydiği elbise ve kulağındaki küpe, sıradan bir madenci olmadığı kanaatini uyandırıyor. Fakat bir tuz madeninde ne arıyordu, bu sorunun cevabını bulamamış arkeologlar. Torbasında bulunan her şey zaman içinde toza dönüşmüş, cevizi dışında. Zamanın aşındırmalarına direnen cevizi, çağımıza ulaşabilen varlığının en dayanıklı parçası olarak yanında, yanibaşında.

22.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsanın F tipi zindanı

Cihan Aktaş 26.05.2008

‘İnsanları sevdiği iddiasındaki hümanist, ne zaman insanseverlik cinsinden bir soruyla karşılaştı şu malum teraneyi dillendirir: Homo sum; nihil humani a me alienum puto (Ben bir insanım, insani olan hiçbir şey bana yabancı değildir.) ?air cevap verir: “İnsani olan her şey bana yabancıdır. Görevim insani olanın dışındadır.” Bu alıntıyı Baudelaire’nin “Modern Dünyanın Ressamı” isimli kitabından not etmişimdir büyük ihtimalle. İnsanlık halleri işte bu paradoksla birlikte, olduğu ya da olabileceği hallerin beklenmedik bir yerde ve şekilde karışmalarıyla çeşitlenirler. İnsan Suresi’nin ilk ayetinin tefsirlerine göre, insan hâlâ yaratılışını sürdürüyor, yani daha tam anlamıyla kendini tamamlamış, kendisine bahşedilmiş imkânları bütünüyle kullanabilmiş değil. Bu açıdan bakıldığında, insan henüz kendisine de yabancı yüzleri olan, dünyadaki sınavları da işte bu bilinemez yüzleri nedeniyle özel içerikler kazanan seçkin, imtiyazlı bir yaratılmış. Toplum ve kültür, bize kendiliğimiz konusunda iki yol gösteriyor: Neysen, o ol... Neysen, o olma... Neysen o mu olmalısın, yani kendini içinde bulduğun durumla birlikte kabullenmeli ve öylece de sunmalı mısın, yoksa hayatını neysen, nasıl görünüyorsan ya da kendinde ne buluyorsan işte salt onunla yetinmemek üzere yeni kanallarla besleyecek şekilde yollar arayarak mı sürdürmelisin... Kurnazlıktan uzak, hayatın güçlükleri konusunda da mütevekkil anne-babalar ve mesleklerinin saygınlığına inanan öğretmenler, “neysen o ol çocuğum”, diye öğüt verirler, kişiliği oluşmakta olan genç insana. Yetişkinlik çağına gelince ise muhatap oldukları hantal kurumlar, “her neyse o olmayabilme”nin mevzuatını, meşru, lekesiz bir vatandaş kimliği kazanımı şartı halinde dayatırlar. Bu dayatmacı tutumun ikna odaları örneğinde başörtüsü için de geçerli olması pek de şaşırtmıyor bizi nedense. Ali ?eriatı, Türkçe’ye Prof. Hüseyin Hatemi’nin özenli çalışmasıyla kazandırılmış olan İnsanın Dört Zindanı başlıklı kitabında, kişinin salt kendi olarak var olmasını tabiat, toplum ve tarih zindanlarından kurtuluşa bağlar. ?u var ki bu düşünürre göre kurtulması daha zor olan, varlığımızı içinde bulduğumuz, ne kadarının asla kendimize ait olduğuna karar veremediğimiz, her şeyden önce kendiliğin zindanı, F tipi hücresidir. Kendilik, özenle korunmayı hak eden bir varlık olarak anlaşılmaya açıktır, ‘neysen o ol’ düsturuyla yol alırken. Kendiliğimizin

içyüzünü çok az sorgularız bu durumda. Onu, hele ki orta yaşlardan itibaren bulduğumuz ve donatmaya devam ederek ağırlaştırdığımız eklemeleri kireçlenmiş haliyle kabullenmeye ve saklamaya meyyalızdır. "Bu benim" deriz, eşimize dostumuza, âşık olduğumuz, birlikte ev bark kurduğumuz kişiye, "beni işte böyle olduğum gibi kabul etmelisin." "Neysen o olma" düsturuna yönelikse gidişatımız, bizi bütünleyen, bir koza gibi sarmakta olan korunaklı hayatla çatışarak yaralar alma ve giderek bu hayattan kopma durumuyla karşı karşıya gelebiliriz. Bu karşılaşma anında, kendimizi bilmediğimiz bir yüzümüzle yeni baştan kavrayarak, kaybetmekten kurtuluruz. İslam ahkâmına göre, ancak kendini bilen kişi olacaktır, Rabbini bilen. Kendinde olana ulaşmak için ise gösteriştan uzak iyilik yönünde çaba göstermek gerek. Taocu, Stoacı, mistik doğacı bakış açısına göre ise, kendini doğal özelliklerine göre biçimlendirmeye çalışmaktadır, kurtuluşa götüren yol. Bu bakış açısı günümüzde sentetik (ve pahalı) kendilikler kurmayı vaad eden reçetelerin talanına açılmış bulunuyor. Neysen o olma, neysen o ol'a göre aşkınlığa açık bir değişme çabasını içerdiği oranda daha anlamlı bir düstur gibi görünüyor bana. İnsanın insanlığını tamamlamaya devam etmesi için bir şeylerin değişmesi gerekir her zaman çünkü... Neyse o olmama yolunda direnmenin birey olma çabasıyla bir ilişkisi var. Bununla birlikte, birey olayım diye çabalarken, tek kişilik ya da çekirdek ailenin hücrelerinde kaybolup gitmek de pek mümkün.. ?air Blake'in tek başına ve kendisi için yaşayan varlığı "hasta" ilan ettiğini okumuştum bir yerde. Çünkü yalnızlık hastası, enerjiyi yaratan karşıtların çatışmasını reddeder, bu konudaki üşengeçliği ya da isteksizliğini de sözde pasifist tirfil tirfil bir eylemci maskesiyle gizler. Neysen o olmamanın yolu yine de insani olanı, insanda olanı tanımaktan geçiyor, Baudelaire'in itirazına rağmen. Düşünen insanın yüzündeki çizgileri görüşümüzle okumaya açılıyor, kendi benliğimizde saklı yüzlerimizin abc'sini.

26.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'da hip-hop niye yasak

Cihan Aktaş 29.05.2008

Ayetullah Humeyni'nin vaaz kasetleri yanında, Latin Amerika müziğini çağrıştıran müzikleri olan marşlarla da kitleleri harekete geçirmiş olan İran devriminin kültürel birimlerinin bir kez daha hip-hop kültürüne karşı mücadele başlatması nasıl açıklanabilir? Hip-hop'çılar, Batı'dan ilham alan alt kültür grupları olarak değerlendiriliyorlar bu mücadeleyle ilgili bildirimlerde. İşin ilginç yanı, hâlihazırda İran'da hip-hop'ın gördüğü ilginin, fukeha tarafından "gına" olarak adlandırılan müptezel musiki tarzlarının piyasada tuttuğu devasa yere kıyasla bir hayli sınırlı olması. Müzik kalitesi açısından bir hayli zevksiz, sözleri açısından bakıldığında ise bazen pekâlâ müstehcen bulunabilecek şarkılara karşı benzeri bir tepkiden söz edilemiyor yine de. Kitleleri istibdat ve sömürü karşısında edilgenleştiren her türlü araca karşı bir başkaldırı olarak gerçekleşen devrimin, görünüşte de olsa bir sorgulama içeren protest sanata yönelik tepkisi kurcalanmaya değer. Devrim marşları Latin Amerika'nın gettolarda, favelalarda sıkıştırılmış kitlelerinin çığlıklarını taşıyordu Tahran'daki miting meydanlarına. Musiki açısından da bu marşlarda bir İspanyol musikisi etkisi algılanıyordu. İran'da hip-hop adına üretilen eserlerin kalitesinin çok yüksek olduğu söylenemez tabii. Bunun yanında rap alanında kaliteli ürünler veren tanıdığım kimi sanatçıların çalışmalarının yasaklardan etkilenmediğini de görebiliyorum. Bu bağlamda beni daha çok ilgilendiren, sokaklarda, dolmuş ve taksilerde yasak olduğu halde çalınması süren şarkıların müzik kalitesi ve söz açısından düşük kalitesinin kültür sorumlularının umurunda olmadığı görüntüsü. Hip-hop'un İran'da gördüğü bu muamele, zencilerin çektikleri acılardan beslenen bu müzik kültürünün son yıllarda büyük ölçüde dünya müzik piyasası tarafından yutulurken protest yanını bir kabuğa indirgemesi de değil. Kalabalıkların kulakları müptezel musikiye aşına. Hip-hop ise muhalif kökenine rağmen, İran müzik piyasası tarafından kabul görmüş değil. İran'da müzik devrimin başından itibaren meşruiyeti tartışılan bir sanat

alanıdır zaten. Kültürel politikaları yönetenler Ayetullah Humeyni'nin onayıyla sinemaya büyük destek verirken, musiki konusunda bir hayli tedbirli hareket etmişlerdir. Bunun nedeni ise ?ia fıkıh geleneğindeki musiki yasağından yana olan görüşlerin ağırlığı. Her türlü müzik, "gına" başlığı altında insanın yüce duygularının yozlaşmasını mümkün kılan, duyum yeteneklerini körelten bir ayartıcı sayılabilir. Bu yargıların söylemlerini ve yorumlarını muhalif bir konumdan oluşturan ?ia ulemasının Emevi ve Abbasi saraylarında gerçekleşen musiki eşliğindeki işret meclislerine duyduğu tepkiyle ilgisi olduğu muhakkak. İranlı hip-hop'çılar arasında bir hayli başarılı olanlar var. Bu sanatçıların kimi eserleri, Amerikalı İslami rock araştırmacısı Mark Levine tarafından bugünlerde piyasa sürülmesi beklenen bir albümde yer alıyor. Rap parçaları yapan bir genç kız, Levine'in İran'a rock ve rap musikisi çalışmaları yapan gençlerle görüşmeye geldiğinde verdiği olumlu izlenimden söz etmişti. Amerikalı araştırmacının yayınlanmış eserleri de bu olumlu izlenimi pekiştiriyordu. Almanya uyruklu, İran kökenli bir gazetecinin Tahran'da müzisyen gençleri konu alan belgeselinin adı, Sessizliğin Sesi. Levine de hazırladığı albüme İranlı rapçilerle görüşürken keskin eleştiriler yönelttiği oryantalist araştırmacılardan ve belgesel yapımcılarından farklı bir ad koymayı başaramamış. Çölde Açan Çiçekler şeklindeki başlık, "İslami Rock" üzerine araştırma yaparken konuştuğu gençlere İslamiyet'i küreselleşme yalanı karşısında direnebilecek tek güç olarak gördüğünü anlatacak şekilde ifadeler kullanan Levine'e hiç yakışmıyor. Belki de yakışıyor; emin değilim. İktidarın kirletmesine ve müzik de dâhil bütün piyasaların dayattığı kurallara karşı korunmayı sağlayan kişisel donanım çabaları yanında, hiçbir zaman ara verilmemesi gereken nefis muhasebeleri. Levine'in protest müzik araştırmaları sırasında kullandığı tuzaklarla dolu dilin yanı sıra gençliği sürekli sorgulamayı gerektiren bir zemine çağıran devrim marşlarının bütün ülkeye yaydığı o coşkunun ardından, ucuz sözleri ve nağmeleri olan piyasa şarkılarını protest müziğe tercih eden İran'ın kültürel sorumluları üzerine düşününce, bu yargıya varıyorum işte. Düzeltme: Bir önceki yazımın girişinde ezberden değindiğim Baudelaire'in kitabının ismi "Modern Dünyanın Ressamı" değil, "Modern Hayatın Ressamı" olacaktı. (İletişim; 2004)

29.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İris'in kirli ıslak dünyası

Cihan Aktaş 02.06.2008

Çocuklarına -ve sorumluluklarını yerine getirmekte ihmalkâr davranan ailenin öteki bireylerine- söylenerek evi toparlamaya, tozlardan kirlerden arındırmaya çalışan yazar-kadın, koşuşturarak yapabilir bu işleri çoğunlukla; bu nedenle nefes nefese kalmış olabilir okuldan dönen çocuğuna kapıyı açtığı anda. Baskınlığını artıran bir bakış açısına göre ev kadınının yaptığı iş, "yardımcı" kadınların alanına giren kirli işlerden sayılır. Temiz-kirli ikiliği bir kimlik ve bir farklılık arayışının temsildir, Kristeva'nın da hep vurguladığı gibi. Fakat yazar-kadının evinde bir yardımcı kadın muhtemelen güçlülük kabul görecektir. Tedirginlik karşılıklıdır aslında: Deterjan kokusunun örtbaslarına kapalı, gazete ve kâğıt kokusu tarafından ağırlaştırıldığı duyulan, mutfak tezgâhı dibi tutmuş tencerelerden geçilmeyen, yeni kitap tasarıları yüzünden eşya kalabalıklarının tasfiyesi hep yeni bir bahara ertelenen bir evden söz ediyoruz olabiliriz. Ev işlerinde bir yardımcısı olmayan yazar-kadın büyük ihtimalle, evin öteki kişilerini sürekli dağınık, ev işleri konusunda sorumsuz olmakla suçlayarak, bir söylenmeyle dolaşacaktır, elinde toz beziyle gezindiği saatlerde. Çocuklar gündelik işleri hatırlamaya çağırırlar yazar-kadını. Bu her zaman böyle olmayabilir; yani, çocuklar yokken ve eş de yardımını ve anlayışını esirgemiyorken, alıp başını gidebilir evin düzeni. Richard Eyre'in yazar İris Murdoch'u anlattığı İris (2002), 'Alice' misali bir çocukluğun dünyasına asılı kalmış bir yazar kadının ev (ve ruh) düzenindeki dağılmaları konu alıyor. Filmin görece etkileyici sahneleri, İris'in hayatının son dönemlerini alzheimer hastası olarak geçirmesinden ileri geliyor. Çocukluğun dünyasına asılı kalmadaki ısrar mı alzheimer'ı çağırıyor, yoksa bu hastalığa yatkın

olmaktan mı kaynaklanıyor vasati hayatların uzağında bir dünya aramanın nedeni... İris ve roman yazarlığıyla şairliğinin yanı sıra edebiyat eleştirmeni olarak da tanınan, kendisinden yaşça küçük eşi John Bayley alışılmış anlamda hayat dolu insanlar sayılmazlar. Teknolojiyle araları hoş değildir. Karanlığın, sessizliğin, sonbaharın ve uzun kış günlerinin, karın tipinin yağmurun çalışma şevki kazandırdığı, teknolojik gelişmelere sırtlarını dönmüş, dünyayı kendi antenleriyle alımladıkları kadarıyla yeterince tanıdıklarına ve böylelikle yazarak yaşamaya devam edeceklerine inanan pasaklı iki çocuktur onlar. Bayley'lerin evinde tozlar, kirler, kaza eseri oluşan yapışkan ıslaklıklar, çöp parçaları, kâğıt kitap yığınları kendi hallerine terk edilmişlerdir. Sıvı sabunların çok yaygın olarak kullanıldığı günlerde yaşamış olsaydı İris, değişir miydi sanki banyosunun görüntüsü? Maharetli bir elin, reklamı yapılan ürünün yardımıyla üzerinde gezinirken ıslıl ıslıl ve tertemiz kıldığı odaları, eşyaları yoktur, evinin. Her yerde rastlanabilen tek çoraplar ve ayakkabılar, ayakaltında ezilen kalemler, sağda solda unutulmuş yemek artıkları... Daha fazla ıslanmaya ve çürümeye çağıran unutmalar, ihmaller, kendi haline bırakmalar... Gençliğinde bir hayli titiz sayılabilecek alzheimer hastalarının yaşlılık yıllarında kendilerini pisliğin kucağına terk edişine sıklıkla rastlanır. Filmde Eyre, yazarın ısıltılı günlerini de hatırlatıyor. İris her yaş döneminde farklıdır, o her zaman başkalarına daha önemli ve "temiz" görünen sırtını çevirerek sürdürmüştür hayatını. Her yazar kadar kısmen otistiktir. Kelimelerin peşinden sürüklenirken hayatın öteki yüzlerine kendini kapatabilir kolaylıkla. Tasarlanan romanların herhalde en önemli sayılanları daha yazılamadan İris için kelimelerin etrafında birbirini tekrarlayan takılmalar dönemi gelip çatmıştır: Fakat lekeli tabaklar, yağlı bardaklar, yapış yapış yüzeyler umurunda değildir, iki kişilik ev halkının. . İnsana bu tozları üzerine çeken bulanık ıslaklık, İris'in hayattaki seçiminin, çocuklar yerine kelimeleri ve kitapları seçmesinin bir bedeliymiş gibi görünüyor. Bir çocuğun büyüdüğü evi ister istemez temiz tutmak, o evin ocağında her gün hiç olmazsa bir tencere çorba pişebilsin istersiniz. Kitap doğurmakla çocuk doğurmak aynı şey gibi gelmiştir sanki Bayleyler'e; kendi çocukluk hallerine düşkünlükleri nedeniyle de çocuklu bir aile olmayı önemsememişlerdir. Böylelikle de evlerinin zemini yaramaz çocuklara layık yapış yapış bir ıslaklığın, alıp başını giden dağınıklığın izleriyle, farklı bir evrene yönelik seçimin sergisi gibi görünmüştür, başka türlü bakabilen gözlerle.

02.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başörtülü yazar olmak

Cihan Aktaş 05.06.2008

I - Başörtülü yazar olunca bazen başörtüsünden başka bir konuda yazı yazamayan bir yazar olarak değerlendiriliyorsunuz. Başörtüsünden farklı konularda yazınca da, sizi doğrudan doğruya ilgilendirmesi gereken gündemdeki bir mesele üzerinde yeteri kadar yazmıyor olma gibi bir eleştiriyle karşılaşıyorsunuz.

Geçen yıl nisan ayında Kaşan'a gitmiş, dönüşümde ise Gül Mevsiminde Kaşan'da başlıklı bir yazı yazmıştım Gerçek Hayat dergisinde.

Bir okuyucu mesaj atıp başörtülü öğrencilerin bunca sıkıntı yaşadıkları bir dönemde gül bahçelerinden söz eden yazılar yazmamı epeyce kaba denilebilecek bir üslupla protesto etmişti.

Bir keresinde de Batılı bir gazeteci, "Sizi ne eğlendirir?" diye sormuştu. Başörtülü bir yazarı ne eğlendirebilir? Bir yazarı, yazı alanındaki keşifleri kadar ne mutlu edebilir ki?.. Bir anlık izlenimden, bir hatıradan, bir sahneden yükselerek size çarpan, sizi çarpan ve cümle cümle, paragraf paragraf ilerleyen metinsel yolculuktan daha heyecanlı bir "serüven" mümkün müdür, bir yazar açısından...

Yazar başörtülü olunca, değişiyor sanki bir metni dokumanın süreci...

Bu bakış açısı sadece yazarlarla sınırlı değildir, orası öyle. Emine Erdoğan'ın Davos'taki kar manzarasının güzelliği karşısında gösterdiği hayranlık Ertuğrul Özkök'e niye şaşırtıcı gelmişti ki...

II - YÖK tarafından irrasyonel bir şekilde "türban" olarak isimlendirilen başörtüsünün, sözde sosyal demokrat siyasilerce "nazi gömlekleri" ile kıyaslandığı bir ülkede başörtülü bir yazar, esasında ne yazmak isterse istesin, döne döne başörtüsü üzerine yazmaktan geri duramayacaktır.

Başörtüsünü mütevazı olduğu ölçüde seçkin bir kişiliğin göstergesi olduğunu bilerek benimsemiş bir yazarım. Başını örtmeyen kadınlar da mütevazı ve Ayşe Düzkan'ın tespitiyle, "mazbut" olabilirler. Başka türlü düşünmüyorum.

Bulunduğumuz bağlamlar ya da geçirdiğimiz hayatın zaman dilimlerinin özellikleri, kararlarımızı ve seçimlerimizi etkiliyor elbette.

90'ların başında, bir bakıma Sovyetler'in çöküş döneminde birkaç yıl Bakü'de yaşadım. Bir gün havagazı memuru çalmıştı zili, kapıyı açmak için başımı örtecek kadar bir süre beklemesini rica etmiştim. Bu ricamı bütünüyle farklı anlamıştı havagazı memuru ve "Benden korkma, ben iyi bir adamım", demişti. Herkes kendi yaşadığı hayatın tecrübelerinden hareketle, kendi aklının elverdiği bir söz dağarcığıyla konuşuyor, ister istemez. "Herkesin dini akli kadardır", böyle bir hadis-i şerif de var. Bakü'de çarşafını atarak özgürleşen bir kadını gösteren Azad Kadın Heykeli'nin bulunduğu meydanı hatırlıyorum da... Azeri yazar Cabbar Cabbarlı'nın Sevil isimli eserinde sanıyorum, dönemin sosyalist yargılarının etkisiyle, zengin evlerinde çamaşır yıkayarak ailesinin geçimini sağlayan dul annesinin yoksulluğunu ve cehaletini, onun çarşaf giyiyor oluşuyla açıkladığını anlatan paragraflar geniş yer tutar. Buna karşılık, feminist eleştirmen Flora Tristan, Peru'ya yaptığı yolculuğun izlenimlerine yer verdiği bir metinde, örtülü giyimin Müslüman kadına bir özgürlük sağladığını savunmuştur.

III - 80'li yıllarda başlarını örten üniversite öğrencilerinin arka planında hem Sinekli Bakkal'ın Rabia'sından izler bulursunuz, hem de Yeni Turan'ın Kaya'sından. Benim kuşağım başını örtmeye, kadını nadir bir mücevher gibi gören Münevver Ayaşlı-Samiha Ayverdi ekolünden ziyade, onu toplumsal sorumluluk üstlenmeye sevk etmenin yollarını arayan Halide Edip-Emine Işınsu ekolünden etkilenerek yönelmiştir.

Sinekli Bakkal'ın Rabia'sı televizyon dizisine çevrilirken güncelleştirme adına dalı budağı kesilen Halide Edip kahramanı olmaktan uzaktır. Yeni Turan'ın Kaya'sı, son Osmanlı kabinelerinden birinde "nazır" olan eşinin muhalefetine karşılık, gittiği Avrupa başkentlerinde milli ve dini kimliğini yansıtan giysilerle dolaşmakta ısrar etmiştir. Yine de onu gören, Müslüman bir Türk kadını olduğunu anlayabilir. Giysileri kendine özgüdür gerçi ve bir nazır eşi olmaktan önce kendisidir, bir hatip, bir sosyal dayanışma aktörü, bir sanatçı olan Kaya'dır.

80'li yılları edebiyata olabildiği kadar yakın, fakat olması gerektiğinden uzak yaşadım; kılık-kıyafet ve iktidar arasındaki ilişkiye dönük araştırmalarım nedeniyle.

Başörtüsünün "türban" ismiyle çözümsüz gibi görünen bir soruna dönüşmesi, ülkemizin yüzeyde seyreden, fakat şeffaflıktan da uzak bulunan siyasal ve sosyal politikalarının en sevimsiz ürünlerinden biri...

05.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dağa serpilen ülke

Uzaktan bakıldığında Cemşidiye Parkı'nın Elbruz Dağı'nı tırmanan alanının çeşitli noktalarına serpiştirilmiş gibi görünen lokantalar, mimari üsluplarıyla da ülkenin bir eyaletini temsil ediyorlar. Dağın bu parkın bulunduğu kısmını sonuna kadar tırmandığınızda sembolik olarak bütün ülkeyi baştan sona dolaşmış olabilirsiniz. Kimi lokantalar inşaat halinde, kimileri henüz inşa ediliyor. Yüzelli basamak kadar tırmandıktan sonra ilk durak olan Azerbaycan lokantasına ulaştık. Azerbaycan müziği eşliğinde kakuleli açık birer bardak çay iyi gider; plastik bardakta olmasın ama... Duvarlarda bu tür geleneksel mekanlarda çok fazla rastlanan kilimler fazla yer kaplamıyor, daha ziyade geleneksel âşk hikayelerini ve destanları canlandıran tablolar asılı. Parkın henüz ailelerin gezintilerine açılmadığı saatler olduğu için ıssız sayılabilir lokanta. Epeyce dinlenmiş olarak, yeniden tırmanmaya hazırlanıyoruz.

Parkin alanı, Devellu adında bir Kaçar şahzadesine ait bir bağmış bir zamanlar. Devellu bu parkı Farah Diba'ya hediye etmiş. Bir süre mülkü olarak kalan bu bağ Farah yetimhane ve huzurevi gibi projeleri için düzenlenmek istemişse de bu projeler gerçekleşmemiş. Savaş yıllarında kendi haline bırakılan bağ, Rafsancani'nin "yeniden yapılanma" dönemi olarak adlandırılan cumhurbaşkanlığı yıllarında işte bu şekilde, bir park olarak düzenlenmiş. Dağa doğru yükselen parkta, ülkede mevcut farklı kültür iklimlerini temsilen dört bina yapılmış: Azerbaycan, Kürdistan, İlad (Aşiretler) ve son olarak da Türkmenistan. 2001 yılında "Taş Park" olarak da adlandırılan bu park çevreye uyumu ve malzemenin kullanımındaki başarısıyla, Uluslararası Ağa Han Mimarlık Ödülü'ne lâyık bulunmuş.

Birkaç yıl önce bu parka Doğu Konferansı üyeleri ile gelmiş, işte şu halı kaplı tahta sedirlerden birinde oturup dinlenmiştik. Bir ara Yıldız'la (Ramazanoğlu) şehrin Azerbaycan lokantasının farklı köşelerinden sunduğu değişik görüntülerin peşine düşmüştük. Gecenin o saatinde dağın ortalarından bakıldığında Tahran, olduğundan albenili bir şehir gibi görünüyordu. ?ehri soluklandıran park alanları, ışıklı yüzeyleri yer yer keserek bir yapboz oyununa dönüştürüyordu.

Cemşidiye Parkı, zemininin büyük kısmını dağın zirvelerine doğru uzanan kayalara borçlu. Başından itibaren park, kaya zeminin sunduğu imkânlarla göre tasarlanmış; gerek binalar gerekse merdivenler, kayaların oyulması suretiyle biçimlenmiş. Basamaklarla çıkılabildiği gibi, taş rampalarla ve toprak yoldan da tepelere tırmanmak mümkün. İkinci tırmanmanın ardından önümüzde görünen, fakat girişinden itibaren yine de bir hayli basamak çıkılmasını gerektiren mekân, Kürdistan lokantası. Biraz dinlenmek için basamakları çıkarken, geleneksel Kürt giysileriyle servis veren garsonlar bizi karşılıyorlar. İçeriden bir Urfa türküsünün nağmelerini çağrıştıran türkü sesleri geliyor. Haydi, burada da bir ayran içelim! Ayranları getiren genç garson hemen İbrahim Tatlıses'i soruyor. "Adam gibi adam, değil mi?" Ekranlardan tanıdıkları bir türkücü Tatlıses veya kendi kısa adlandırmalarıyla "İbrahim Tatlı". "Paraya para demiyor olmalı. Fakat erkek adam, akrabalarını koruyor gözetiyor. Hem kadınlar da çok beğeniyor onu."

İranlıların İbrahim Tatlıses sevgisine alışkınım. Genç garson Seda Sayan'a da aynı ölçüde hayran.

Bir üçüncü aşamayı temsil eden Türkmenistan lokantasına ulaşmak için, ardımızda bıraktığımız yol kadar bir mesafeyi tırmanmamız gerek. Bizimle birlikte tırmananların sayısı azaldı. Hemen yanımızda bir raylı taşıma yolu var, fakat artık çalışmıyor.

Gençler zaman zaman bir ağacın altında oturup dinlenecekleri yan yolları yeğliyorlar. Çoğu tedarikli gelmiş zaten. Bir yerlerden bardaklar termoslar çıkıyor. Yayıları bile var.

Tırmanmaya devam ediyoruz. Hava serinlemiş değil daha, fakat belirgin bir şekilde kuru. Dağcılara ölümü göze aldırın tutkunun pek azını algılayabiliriz, bulunduğumuz noktada.

Thomas Mann'ın "Büyülü Dağ", 'her yerde yaşamamanın kimsenin harcı olmadığı' temasına adanmıştı. "Büyülü Dağ"da günlük hayattan, görevlerden, düşüncelerden, duygulardan ve herkeste bulunan insanın kendi deneyim ve keşifleriyle değil de toplum tarafından kendisine dayatılan günlük endişe ve amaçlardan mutlak kopuş, başlangıçtaki dar ve dönemeçli yoldan Alp treninin yukarıdaki ulaşılmaz zirvelere tırmanmasıyla temsil edilmişti; Campbell'in anlatımıyla...

Tırmandığımız dağın arkasında kar kış var hâlâ; ardımızda bıraktığımızı sandığımız kış, dağın öteki yüzünde bizi bekliyor; ulaşabilirsek.

09.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çalığışu Pakize Hanım

Cihan Aktaş 12.06.2008

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde, yeni rejimin ideallerini topluma benimsetmek için dağ yollarını tırmanan köy enstitülü öğrenci kızlar, Reşat Nuri'nin Anadolu köylerini öğretmen olarak dolaşan Çalığışu Feride ile kısmen bir benzerlik gösterir.

Çalığışu Feride, Fransız koleji mezunu, ailesinden bir aşk acısı yüzünden koparak Anadolu yollarına düşmüş, yine de mesleki açıdan ülkücü genç bir öğretmendir.

Türkiye'de resmi ideolojinin sunduğu imkânlarla Anadolu yollarına çıkan Kemalist Çalığışu öğretmenler ise bir bakıma yeni rejimin ideallerini kitlelere yayma misyonunu da benimsemiş, çoğunlukla kök kökenli köy enstitüsü mezunu genç kızıdır.

Bir bakıma devletle ilişkilerinde bir baba-kız tavrı içinde görünen, dolayısıyla eril devletin kodlarıyla biçimlenmiş, bir tür resmîlik kazanmış bir feminist temsili üstlenmiş olan bu "çalığışu" öğretmenlerin oluşturduğu kamusal alan ilişkilerinde, iffetin korunması adına cinselliğin silikleşmesine bağlı bir tür sosyal aktörel karakter özelliğinin, bir yerde 60'lı yıllarda ortaya çıkan İslamcı kadınların kamusal alan görüş ve duruşlarıyla benzeştiği söylenebilir.

Pakize Türkoğlu, sözünü ettiğim "Kemalist Çalığışu" kadınlar için özel bir örnek. Daha 40'lu yılların başlarında, köy kökenli Antalyalı bir kız çocuğu, önüne çıkan engelleri aşarak Hasanoğlu Köy Enstitüsü'nün öğrencisi olmayı başarıyor.

Pakize Hanım'ın Tonguç ve Enstitüleri isimli çalışmasından daha önce bir yazımda söz etmiştim. Bu eserde yer alan kimi bölümler, mesela enstitü programında yer alan yurttaşlık bilgisine ilişkin programın maddeleri, puriten, diğerkâm bir vatandaş kişiliğinin oluşumuna dönük temalar içeriyor: "...Çalışmak mutluluk kaynağı, tembellik ise yıkımdır. Alınan bir işi savsaklamadan, başkasının üzerine yüklemekten tamamlamak gerekir. Gösteriş ve şarlatanlık birey ve toplum için öldürücüdür. Düzen ve disiplin, başarının sırrıdır. Aile toplumun çekirdeğidir. Başkalarının başarısına sevinmeye kendimizi alıştırmalıyız. Kendine egemen olmak her çeşit erdemin temelidir. Büyükleme bir küçüklüktür. Gösteriş ve savurganlık, toplum ve birey için yıkıcıdır. Başkalarının inançlarına saygı göstermek, yapılan yerinde eleştirileri hoş karşılamak, toplumsal bir görevdir." (sayfa 285)

Enstitüler yapılanmalarını sürdürürken, kız ve erkek öğrenciler arasına görev duygusunun pekiştirdiği sınırlar koymuştur. Kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında duygusal ilişkiler pek hoş karşılanmaz. Öğrenciler köylerini kurtarma, canlandırma misyonuna güven duymaları sağlanacak şekilde çalışmaya yönlendirilirler.

Her köy öğretmeni “Çalıkuşu” olamaz, dedim ya... Mesela Pakize Türkoğlu’nun 1944’te staj için gittiği Çandır Köyü’nde karşılaştığı Zülfiye Öğretmen, Çapa’dan yeni mezun olmuş, İstanbullu olmanın tüm izlerini, çitkırıldıklıklarını üzerinde taşıyan serçe gibi bir kızdır. Giyimi kuşamıyla, her şeyiyle İstanbullu’dur. Derslerini kitaplardan ezberleyerek, deftere bakarak yapmaktadır. Arkadaşları onu “Çalıkuşu” olarak çağırırlar da, Reşat Nuri’nin Feride’sinde olduğu kadar bile bir öğretmen ülkücülüğünden uzaktır. Gariban, iyi kalpli biri olduğu halde köydeki varlığı yüzeysel görünür, enstitülü öğretmen adaylarına. Çünkü bu köylerde öğretmenlik yapabileceği şekilde bir eğitim almamıştır. (Sf. 330)

Enstitülü kız öğrenciler ise çok geçmeden staj yaptıkları bu köyde diğer öğretmenlerin öğrencilerle kuramadığı etkin iletişimi kurmayı başarmışlardır.

Okulun müdüre hanımı bu enstitülü çalıkuşlarından hoşlanmış, onlara güvenmiştir. “Giyisilerimizi çok beğenir, böyle kapalı giysilerin köylülerin hoşuna gideceğini söylerdi. Yanımızda tayyör ve entarilerimiz vardı. Ama biz okula giderken lacivert yazlık altlı üstlü enstitü tulumlarımızı giyip, beyaz gömleklerimizin yakasını çıkartmıştık.” (Sf. 331)

Pakize Hanım bugün 80 yaşında bir eğitimci olarak “Çalıkuşu” misali eğitim amaçlı yolculuklara çıkıyor, kitaplar yazıyor, konferanslar veriyor. Din konusunda malumat sahibi olduğu için, kimi meslektaşlarınca “yobaz” sayılan kitlelere karşı üstenci bir eğitimci tavrını benimsemiş değil. Tersine, hayat mücadelesinin sertleştirecek yerde yumuşattığı bir yüreğe ve duruşa sahip.

Çalıkuşu Pakize Hanım’ın köylerden, şehirlerden, yetim çocukların eğitildiği kurumlardan, eğitim-öğretim seminerlerinden, gazete yazarlığından geçen hayatı, basılmak üzere hazırlanan kitapları kapsayan uzun bir hikâye halinde sürüyor.

12.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Teşekkürü hak ettiniz Bay Yargıç!

Cihan Aktaş 16.06.2008

I - Mazlum-Der’in ve Memur-Sen’in davetiyle gittiğim Batman ve Mardin’de vereceğim konferanslar Dilde Kadın Varlığı konusu bağlamında gerçekleşecekti. Konferans günlerinin AYM’nin başörtüsünü üniversitelerde serbest bırakan Anayasa değişikliğinin iptali ve yürürlüğüünün durdurulması konusundaki açıklamasıyla aynı günlere denk düşmesi, konuşmalarımın akışını kısmen de olsa değiştirdi.

Gençlerin çöküntüye yatkın olduğu toprakları, Hasankeyf gibi derin bir dünyayı yutmaya hazırlanan bir baraj nereye kadar yeşertebilir ki...

Kültürel yoksulluklar maddi yoksulların hem sebebi hem sonucudur. Modernleşmeyi satıhta seyreden yaptırımlarla elde edeceğini uman bir zihniyet, kendi içinde paryalar oluşturmak suretiyle bir türlü modernleşememe sorununu açacağını mı sanıyor... Konferanslar sırasında tanıştığım başörtülü öğrenciler, kendilerini bir çıkmaz sokakta hissettiklerini dile getiriyorlardı. Batman’dan söz ediyoruz; uzun bir geçmiş

olmayan kozmopolit sayılabilecek bir şehirden. Nineleri gibi susmayı öğrenmenin yollarını terk etmiş, buna karşılık kelimeleri boğazlarında düğümlenen gençlerden söz ediyoruz.

Genç kızlarının hâlâ yeteri kadar açıklık kazanamamış nedenlerle nüfustan düşmeye devam ettiği bir şehir Batman.

Mardin konferansı öncesinde Memur-Sen'in Anayasa Mahkemesinin tavrına yönelik olarak açıkladığı protesto metninde, bir hâkimler oligarşisi oluşturulduğuna dair bir vurgu vardı. İlk öykülerimden birinin başlığıdır, Teşekkürü Hak Ettiniz Bay Yargıç! Sessiz ve dilsiz kılınmaya çalışan başörtülü bir kadının bir sokak arasında, yargıç olduğu izlenimini uyandıran bir adam tarafından gördüğü hakaretin ardından yaşadığı uyanmanın öyküsüdür o. Mardin konferansı sırasında bu öykü geldi aklıma. Adaletin terazisi şekilci Batı'cıların yeni savunma mevzisi kılınıyor.

II - Cezayirli yazar Assia Djébar, Asr-ı Saadet'teki kadınların duygu ve düşüncelerini, eleştiri ve tepkilerini dile getirme konusunda zamanımızın Müslüman kadınlarına göre çok daha hassas ve titiz olduklarını anlatıyor, Medine'den Uzaklarda isimli eserinde. Söz söyleme yeteneği ve ihtiyacı bir şekilde bastırılmış kadınların dile getirilmemiş hikâyelerinden oluşan gizli bir tarih vardır.

İhtiyar Habibe, Hazret-i Ebubekir'in kocası putperestliğe döndükten sonra yalnız başına yaşayan kızkardeşi Ümmü Ferve gibi kadınların evine gidiyor, onlara arkadaşlık ediyor. O, dinleyen ve nakleden bir kadın. Assia Djébar, Habibe kişiliğini anlatan yeğenini ise halasının tersine, bir raviye olamayacağı için umutsuzluk duyan bir kadın olarak şöyle tasvir ediyor: "... Hayır, ben zinciri devam ettirmeyeceğim. Ben, söz söylemeyi becerecek bir kadın değilim. Bir başka kadının, bir başka erkeğin varlığı beni susmaya sevk ediyor. Hem de bu, benim saygın hale gelmiş yaşıma rağmen oluyor. İçimde bir kuyu kazılıyor sanki. Herhangi biri bana soru sorduğu zaman, sadece mırıldanabiliyorum. Kendimi, iş bilir bir dokumacı gibi, hafızamdaki ilmekleri birbirine geçirip bir yumak yapacak kadar güçlü hissediyorum. Ama elden ne gelir? O arada sesim kaybolup gidiyor. İtibarlı ailelerden bir kadın beni buna teşvik ettiğinde, bu boğulmuş sesim sanki bağırsaklarımın içine dalıp giriyor... Susuyorum; ben ancak susmayı beceriyorum." (Assia Djébar, Medine'den Uzaklarda, sayfa 83-84. Cep roman; 1992)

III - Munch, kendisine Çılgılık tablosunu esinleyen canhıraş sesi Van'da bir köprüden geçen otobüsün uğradığı bir durakta da duymuş olabilirdi; günümüzde yaşamış olsaydı.

Van'dan aylardır başörtüsü yasağına karşı bir direnişi aktaran haberler ve fotoğraflar akıyor e-posta adreslerine.

100. Yıl Üniversitesi kampüsüne giderken halk otobüsünden indirilen bir genç kızın çılgılığıyla karışıyor yasağın düzeni.

Bir taraftan üniversite öğreniminin bir istikbale sahip olmanın tek imkânı olarak belletildiği çoğunlukla vasat bir eğitim anlayışı; diğer tarafta ise peruklu sınavların, ikna odalarının, yargıçlar oligarşisinin yeni önlemlerle korumaya çalıştığı köhnemiş bir sınıfsal tavır...

Kuralların hayatın gerisinde kaldığı, kesinleşmiş yargıların (törenin) insan hayatından daha fazla önemsendiği topraklardadır, Eliot'un Çorak Ülke'si.

Neyse ki İhtiyar Habibe'nin yeğeni gibi seslerini yitirmek istemiyor başörtülü öğrenciler. "Eksik etek" ve "kaşık düşmanı" olarak tanımlanmak istemediklerini haykırıyorlar. Batman'da, Van'da ya da İstanbul'da.

16.06.2008

Batman'ın öteki yüzü

Cihan Aktaş 20.06.2008

Batman yıllardır petrol rafinelerinden çok genç kızlarının intiharıyla bahsi geçen bir şehir. Bu şehre gitmek üzere bindiğim uçakta yanımda oturan genç kadın, Batman'daki genç kız intiharlarının medyada fazlasıyla abartıldığını savunuyordu. Konuşmanın akışı içinde bu konudaki sorularımı derinleştirdiğimde susmayı ve az ötedeki koltukta oturan babasıyla Kürtçe konuşmayı yeğledi. Batman insanı tanımadığı insanlara karşı güvensiz.

Daha sonra Batman'da bana ev sahibeliği yapan konuksever genç dostlar, Naman Bakaç ve eşi Songül'le, yaşadığı şehri tahlil ederken çarpıcı tespitlerde bulunan Esen'le ve Mazlum-Der'in Kadın Kolları Sorumlusu Betül'le ve arkadaşı Sema'yla bu konuyu daha ayrıntılı olarak konuştuk. Genç kız intiharlarının eskisi kadar olmasa da sürdüğü kanısında hepsi de. Nişanlı genç bir kız âşık olduğu uzak akrabası ile evleniyor. Kız tarafı erkek tarafına yemeğe gidiyor bir gece. Kızı götürmüyorlar. O da hap içerek intihar ediyor. ?ımarıklık mı? Derinlerde birikmiş gerekçeleri hiç yok mudur? Okulunun düzenlediği Hasankeyf gezisine gönderilmeyen genç kız pompalı tüfekte öldürüyor kendini. Hasankeyf iki adım ötede, o kadar yakın. İntiharlar genç kızlarla da sınırlı değil esasında. Evli bir adam zahirde bir sebep yokken tutup kendini asıyor. İntihar sürecini de videoya kaydediyor üstelik. Canı fazlasıyla yanan insanlar, başkalarına da hayat boyu sürececek bir acıyı miras olarak bırakmak mı istiyorlar? Bu intiharların Batman'a yoğunlaşması yine de rastlantıdan uzak.

Zahiren nedenler farklı olsa da bu intiharlarda geçmişte yaşanan PKK ve Hizbullah çatışmasının yol açtığı bir yıpranmanın payından söz ediliyor. Marjinal gençlerin ayağını basacağı kültürel ve siyasal alan, mayınlı bir arazi gibi...

Batman kozmopolit bir sanayi şehri. Derin ve yaygın bir toplumsal geleneğin baskılarından kurtuldukları ölçüde, bu geleneğin sunduğu güvenli ilişkilerden de yoksunlaşmış insanlar. Gücünü yitiren geleneksel yapının yerine daha emin bir yapı kurulabilmiş değil. Genç kızlara görece daha özgür var olma alanlarının açıldığı söylenebilir belki. Fakat vaatler sunulan imkânların gerisinde seyrediyor. Gelir dağılımı uçurumları, köylerden göç eden genç kızların hüviyet bunalımını derinleştiriyor. Liselerde kız-erkek öğrenci ilişkilerinde yeni görüntüler çıkıyor ortaya. Gençlerin takıldığı yeniler de açılan albenili mekânlar, muhafazakâr aileleri huzursuz ediyor.

Batman'ı sadece intihar eden genç kızlarıyla anmak haksızlık olur. Bu şehirde kadınlar ister istemez güçlü olmak zorunda. Naman Bakaç beni, ot ve sebze satarak geçimlerini sağlayan kadınların tezgâh kurduğu Alo Tevşo pazarına götürdü sabah erkenden. Bir ajans haberiyle dikkatimi çeken Batman'ın ot satarak geçimini sağlayan kadınlarıyla, İbrahim Tenekeci'nin Başakgillerden Havva'nın Kızları şiiirinin verdiği esinle, kadınlarla yabani otlar arasındaki özel bağı irdelediğim bir yazı yazmıştım geçen sene. Birçok ailenin geçimi, işte bu pazarda kendine bir küçük tezgâh açmış kadınların çabasına bağlı.

Ot toplayarak evin geçimine katkıda bulunan kadınlara Türkiye'nin her yöresinde rastlayabilirsiniz.

Çamlıca Mahallesi'ndeki evinin bahçesinde bir heykeltıraş özeniyle tandırlar üreten Peyruze Hanım'ı görmeye gidiyoruz. Orta yaşlı kadın eşi ve gelininin yardımıyla 15 km. ötede bir havzadan getirttiği özel toprağı samanla

kararak tandıra dönüştürüyor. Tandır yapımındaki ustalığıyla dünyada ünlenmiş Peyruze Hanım. Şehirde dolaşırken de sokak aralarında gözünüze ilişiyor bu tandırlardan biri.

Nafize Teyze ise bir yemek fabrikasının yanı başına kurduğu tandırları yardımcılarıyla birlikte bir tür yerel ekmek fabrikası olarak işletiyor. Gazetecilere fotoğraf vermekten hoşlanmıyor. Kameraları, mikrofonları kanıksamış. İşine ara vermeden kısa cümlelerle cevaplandırıyor sorularımızı.

Batman’da, bu hormonlu bir sebze gibi gelişmiş olan şehirde farklı süreçler iç içe ilerliyor. Genç kız intiharları eskisi kadar olmasa da sürüyor. Esen’e göre bu intiharların oranı halihazırda mesela Diyarbakır’da olduğundan daha yüksek değıl. Genç kızlar bir taraftan da alabildiğine çalışkan ve umut dolular. Şehrin sentetik havasını insani ilişkileri ve üretkenlikleriyle sağaltmaya çalışıyorlar.

Batman kısa tarihinin kör düğümlerini güç bela çözerek kendini yenilemeye çalışan bir şehir. Tuhaf olan, biraz ötesindeki her mağarasında farklı hikâyeler ve her köşesinde apayrı bir büyüleyici manzara barındıran Hasankeyf’in, hiç de yüreklere yatmayan gerekçelerle GAP tarafından yutulmaya terk edilmesi.

19.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geri dönülen Şehir, Mardin

Cihan Aktaş 23.06.2008

Tarihi surlarının ana dokusunu koruyamaz olduğu bir şehir Diyarbakır halihazırda; işsizlik, yoksulluk ve göç yüzünden... Çocukluk yıllarımda Diyarbakır benim için öncelikle “etrafında bağlar olan şehir”di. Süslü örtüleri ve kumaşlarının yanı sıra daha önce duyulmamış masalların da dokunduğu tezgâhları olan uzak bir şehirdi. Bir Kürt bohçacı Diyarbakır’dan, Mardin’den çıkar gelir, Sünni Türk nüfusun ağırlık kazandığı kasabamızda günlerce kalırken yerlilere karışırđı. Bir bohçacı her yaz başında ağır bohçasında zengin işli nakışlı örtüler, dağarcığında hiç duymadığım telkari misali incelikle işlenmiş masallarla gelirdi. Diyarbakır Belediye Başkanı Baydemir’le karşılaştım, “Türk’le Kürt’ün birarada yaşayamayacağını da nereden çıkarıyorsunuz?” şeklinde bir soru sormak istedim. Edebiyat öğretmeni Ayhan Hanım’ın sürdüğu arabayla Mardin’e gidiyoruz. Yol arkadaşımız, asıl olarak Mardinli olan Sema Demir, bir zamanlar Batman’da bir hayli korunaklı bir hayat sürdürdüğünü anlatıyor; babası devlet lojmanlarında işçiymiş. Zamanında T.P.A.O.’ya Kürt kökenli vatandaşlar alınmazmış. Sema, “Hizbullah” mensuplarının baskısıyla yüzleşmiş olsa da PKK’dan kaynaklanan şiddete pek tanık olmamış; ailesinin yaşadığı lojmanların korunaklı yapısı nedeniyle. Okullara servisle gidiliyor, servisle lojmanlara dönölüyormuş ya... Kürtçe konuşmalardan uzak yetiştiiği için, Türkçe’yi aksansız konuştuğu kanısında. “Kürtçe sütçü kadınların, temizlikçi kadınların dilidir; bize öyle söylenirdi.” 10-12 yıldır değışen Güneydoğu politikası nedeniyle lojmanlara Kürt kökenli vatandaşlarımız da işçi olarak alınır olmuşlar. Ellerimizde serinlik veren bir demet taze nohutla dolaşıyoruz Midyat sokaklarında. Sıla dizisi işte şu eski sarayları hatırlatan muhteşem evlerden birinde çekiliyor. Kapadokya gezisinde Asmalı Konak’ın çekildiği konağa girmediğim gibi, burada da Sıla’nın çekildiği görkemli binayı dolaşmaktan kaçınıyorum. Daha piyasaya

çıkmadan popüler olan romanlara duyduğum mesafeye benzer bir duyguyla binayı uzaktan görmekle yetiniyorum. Popüler kültür, medyatik göz boyamalar yoluyla, sürüp gitmekte olan sorunla ilgili temel meseleleri bütün gerçekliğiyle (acılığıyla, çirkinliğiyle) fark etmemizin önünü alıyor. Sıla, bölgenin gerçeklerini yansıtmaktan uzak bir dizi, Midyat'ı iyi tanıyan yol arkadaşlarıma göre. Benzeri diziler gibi senaryosu çeşitlendirilerek uzatıldıkça hikâye daha bir tatsızlaşıyor. Mardin'de anaerkil bir toplum yapısı olduğunu ifade ediyor Sema. Sıla dizisindeki gibi kaynana-gelin ilişkileri, o şekilde kapılarında takım elbise korumalarla yaşayan geniş aileler artık yok. Midyat'ın evleri, 1925 yılında yapıldığı haldeki tarihi dokuyla bütünleşen Cevat Paşa Camii, yolumuzun üzerinde bulunan Mor Gabriel Manastırı, bu manastırda sohbet ettiğimiz Süryani ilahiyatçı İsa Bey'in bölgesel kültürün tarihiyle harmanlanmış sohbeti Mardin'i haber veriyordu; fakat Mardin'de beni en çok etkileyen insanların Batman'ı aratmayan sıcaklığı, konukseverliği oldu. Zehra Yavuz, Erzurum Tıp Fakültesi'ni 1989 başörtüsü yasakları sırasında terk etmeye mecbur edilmiş, fakat tıpla ilgisini şifalı bitkiler kanalıyla sürdüren maharetli bir genç kadın. Tıp, Zehra Hanım'ın ailesinde özellikle anne tarafından sürdürülegelmiş bir meslek. Aile mesleğini icra edebileceği belgeden yoksun bırakılan Zehra Hanım, bu nedenle hayata küsmemiş; muayenehane hayali elinden alınınca, şifalı bilgilere döndürmüş yüzünü. Zehra Hanım'ın şair eşi, aynı zamanda da Deniz Feneri'nin şehirde temsilciliğini üstlenmiş olan Mahmut Yavuz'un, kızları Elifsu'nun ve yeğenleri -yetenekli genç bir yazar olan- Tuğba'nın rehberliğinde dolaştım Mardin'i. Mardin, Batman ve Diyarbakır gibi göç alan değil, dönülen bir şehir. Uzaklara göç etmiş yerlileri bu şehre geri dönerek eski evlerini onarıyorlar. Artuklu dönemine ait bir yapı olan Kasımiye Medresesi'nin ayvanından izlediğim Mezopotamya ovasının sunduğu engin manzara, daha sonra göreceğim güzellikleri biraz da olsa silikleştirecek kadar unutulmazdı. Serin öğrenci odalarının aynı zamanda pencere olarak kullanılan -üstadlara saygının bir göstergesi olarak- küçük tutulmuş kapılarından görülen İpek Yolu. Kızıl Tepeler. Az ilerisi, Suriye. Bu günlerde Thomas Mann'ın Yusuf ve Kardeşleri'ni okuyorum ya... Medresenin serin dersliklerinden katmanlar halinde genişleyen ovaya bakarken bu toprakların barındırdığı evliyalara ve peygamberlere özgü menkıbeler canlanır gibi oluyor. 23.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir gece, bir gündüz Taksim

Cihan Aktaş 26.06.2008

Gece yarısına doğru Taksim'e düştü yolumuz. Maç bitmek üzere. Sıra penaltı atışlarında. Parkın çeşitli yerlerine kümelenmiş insanlar tek vücut olmuş, dev ekrana kilitlenmişler.

Çimlik alana yerleşmiş gençlerden biri dizlerini dövüyor. Kadınlar bazen umut dolu bazen de öfke yansıtan çılgınlıklar atıyor. Kırmızı-beyaz boyalı yüzlerde yol yol gözyaşı izleri.

Futbolla çok fazla ilgili olmayan bir yazarın, anlamaya çalışsa bile içine dâhil olmakta zorlanacağı bir sahne yaşıyordu Taksim'de o saat. Daha sonra bunu söylediğimde, askerliğini yeni tamamlamış olan yeğenim meselenin futbolla sınırlı olmayan bir heyecan olarak anlaşılması gerektiğini savundu. Futbol sadece futbol değildir. O açıdan bakılacak olursa futbol aynı zamanda tam olarak temsil etmesi gereken olgu veya kurum olabildiği ölçüde kendisini var edebilir.

20'li yaşlarımda özellikle, futbolun emperyalizmin kitleleri uyutan araçlarından biri olduğu şeklindeki ideolojik yargı, içinde yaşadığım toplumun gerçekleriyle örtüşüyormuş gibi gelirdi bana; bu açıdan futbolla ilgili sınırlı merakım hoş görüle. Çocukluğumda, o yıllarda koyu bir Galatasaray taraftarı olan ağabeyim Ümit Aktaş'ın

etkisiyle, bu takıma sempati duyduğum bir dönem olmuştı gerçi. Daha sonra Trabzonspor'u desteklediğim bir dönem geçirdim; bu yolla üç büyüklerin iktidarı karşısında Anadolu takımın yanında saf tutmuş oluyordum.

80'li yılların başında futbol İslami kesimde toplumsal bilinçlenmenin önünü alan bir duygusal boşalım aracı olarak değerlendirilirdi. Sağcılar, solcular, bir de futbolcular vardı toplumda. Devrimci olamayan sinik toplumlar, futbolla oyalanırlardı sanki.

Bu nedenle de bir gün Çağaloğlu'nda bir yayınevine gittiğimde, "radikal" bir ağabeyin çevresinden kopacak kadar kendinden geçmiş vaziyette kulağını radyoya dayamış olarak maç dinlediğini gördüğümde şaşırdığımı hatırlıyorum.

Aynı şaşkınlığı 1998'de İran'a gittiğimde, bir futbol maçının ardından sokakları kaplayan tezahüratı izlerken de duymuştum. Devrim gerçekleştirmiş bir ülkenin yeni kuşakları, bir dönem tabu olarak görülen futbol maçlarının bütün dünyaya yayılan coşkusunu yaşamamayı bir eksiklik olarak algılıyordu.

Futbol dünyası kitlelere sanki "hayali bir cemaat"e ait olma imtiyazı bağlıyor.

Çok kırılgan bir imtiyaz bu, fakat yerini kolaylıkla şiddete ve küfür sözcüklerine terk eden bir kutsallığı var, "milli" olduğu için özellikle kutsallaştırılan maçların dahi.

Futbolun son yıllarda fazlasıyla benimsendiği bir toplumda yazdıklarım belki fazla kitabi kaçacak eleştiriler. Son Hırvatistan maçı, büyük bir savaş gibi okundu toplumumuzun bir kesimi tarafından. Maçın ertesi günü Haydarpaşa'ya gitmek üzere bindiğim trende karşımdaki yolcunun okuduğu Foto Maç gazetesinden şu manşetler kaldı aklımda: "Kırmızı-Beyaz Sevinç Dağı." "İmparatorun aslanları 70 Milyon Türk'ü Cennetin 7. Katına Taşdı."

Millet olmanın farklı tanımlarını yapabiliriz kuşkusuz. Futbol üzerinden milli duygularını tanımlayan kalabalıklar, bu duygulara yönelik tahlilleri "ihanet"le suçlayacak denli "fanatik" olabilir.

Kalabalıkların, kitlelerin hareketleri beni her zaman etkilemiştir. Fakat özellikle baskıya, zulme, haksızlığa karşı bir duyarlılığı dillendiriyorlarsa...

Bir millet, Ali Şeriatî'ye göre ortak bir sancı duyan bütün insanların toplamıdır. Şeriatî bu yargıya, 60'lı yıllarda Paris'te katıldığı Cezayir'in işgaline karşı düzenlenen bir miting sırasında varmıştır.

Taksim'den gece yarısı geçtiğim gecenin ertesi günü, Tünel'in başında ikindi üzeri katıldığım Darbeye Karşı 70 Milyon Adım yürüyüşü sırasında bunu düşündüm. İşte, 70'li yıllarda birbirine yabancılaşan toplumsal sorumluluk sahibi ve emperyalizm konusunda hassas kitleler, özgürlüklerin vesayet altına alınması konusundaki duyarlılıkla biraraya gelmiş bulunuyor. Katılımcıların arasında yer tutan başörtülü genç kız gerici, eli bastonlu sakallı dede softa bir unsur değil. Sol görüşlü yürüyüşçüler satılmış kızıl komünist, başı açık kadınlar erkek olmayı doğuştan Allah tarafından bağışlanmış bir imtiyaz olarak telakki eden kimi dindarlar tarafından görüldüğü şekilde "kıyamet kadını" sayılmıyorlar.

Türkiye'de belki de ilk kez böyle bir yürüyüş yapılıyor. Bir gece önce Taksim meydanında futbolistlerin şenliğine (ya da çilesine) tanık olmuştum. Darbeye Karşı 70 Milyon Adım yürüyüşü sırasında İstiklal Caddesi'ne akan "elenmiş, süzölmüş" kalabalığın heyecanının Türkiye için yepyeni ve tazeleyen bir imkânı haber verdiğini ummak istiyorum.

26.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eski mezunlar gecesi

Cihan Aktaş 30.06.2008

I-Hızlı tempolu, bununla birlikte önündeki paftayı ince ince işlemeyi, yani sabrı, dolayısıyla zamanın değerini öğreten bir eğitimi vardır mimarlığın. Bazen geceler boyu uyumadan bir projeyi teslim tarihine yetiştirmek üzere çalışmanız gerekir. Dersin hocasının kalın çizgilerle tanınmaz hale getirerek yeni bir aşamaya taşıyacağı paftalar rulo halinde bir elimizde olurdu; öteki elimizde de mimarlık öğrencisinin alâmetifarikası T cetveli. Dev-Sol hâkimdi okula; hatırladığım kadarıyla. Benimse arkadaşlarımın çoğu Halkın Kurtuluşu grubuna mensuptu. Birlikte çalışıyor, dolaşıyor, söyleşiyorduk. Aradan 25 yıl geçti. Dostluk duygularıyla hatırladığım bir isimden gelen mesajla ulaştı soru. Fındıklı'daki ana binada yapılacak bir okul gecesine katılmak istemez miyim? Niye katılmayayım, tabii ki katılmak isterim, diye yazdım. Yıllardır göremediğim arkadaşlarımla bir araya geleceğim.

Fakat bir engel var gibi görünüyor, şimdiden. O gece için bir istisna yaparak başörtümü çıkaramaz mıyım? Bunu elbette ki yapmak istemem. Arkadaşım beni anlamaya çalışsa da bocalıyor. "Modern bir aileden geliyordun sen", diye yansıtıyor tepkisini.

II- Sanatçının veya düşünürün özgünlüğü, akıntıya karşı kürek çekişindeki gerekçeleri oluşturan bilinçte aranmalıdır.

Peki, bu bilinci oluşturan yapı taşlarından biri olan "özgürlük" olgusunun kumaşının kalitesi konusunda kim karar verecek? Zeynep Aksoy'un 16 Haziran 2008 tarihli Taraf'ın Kültür Sanat sayfalarında yayınlanan, Santralistanbul'da Geçici İşgal projesi kapsamında sergilenen Çirkin İnsan Yavrusu başlıklı oyun üzerine yazdığı ilginç yazıda yer alan şu cümleler nedeniyle soruyorum bu soruyu: "...Kadınların kafalarını neden örttüklerini ben de bir türlü anlayamadım. Özgürlük istiyorlar ama, pek özgür görünmüyorlar o halleriyle."

Özgür sayılmak için 'özgür kız' imajlı reklâmları hatırlatan görüntüler sunmak mı gerekiyor ille de...

Varoluşçu filozofların ve irfan sahibi ulemanın hep vurguladığı gibi, seçme bilincine sahip olmaktır özgürlük. Başörtülü öğrenci, geleceğine ipotekler konulmasına yol açan o örtüyü bilinçli bir şekilde seçiyorsa, bu onun özgürleşmeye de kendini açtığı anlamına gelir.

Yunan mitolojisindeki Prokrustes'i hatırlatıyor bana, modern tabularla üretilen sakatlayıcı özgürlük tanımları. Prokrustes düzenlediği baskınlarda yakaladığı yolcuların boylarını yataklarına uydurmak için kollarını ve bacaklarını kıran ya da çekerek uzatan bir hayduktur.

Başörtülü kızlardan özgürleşmeleri ve onlara atfedilen bütün kötülüklerden arınmaları adına sürekli inançlarını yontmaları, bununla bağlı simgeleri dünyalarından kazımaları isteniyor.

III- Sonuçta koca bir okulun katıldığı bir mezunlar gecesine kabul edilmeyen tek kişi oldum, başörtülü olarak Mimar Sinan Üniversitesi'nin restoranına alınamayacağım bildirildi bana. Orası kamusal alan sayılıyordu. Bu bir kabuldü ve öyle gidiyordu. Tabular (ve totemler de) böyle oluşmaz mıydı zaten?

Başörtülü olduğum için eski mezunlar gecesine katılamadım. Fakat üç sene kadar önce bir konuşma yapmak için İzmir 9 Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema TV bölümü'ne davet edilmişim. Bir üniversitenin kamusalılık görüşü, bir diğerinkiyle uyuşmuyor. Bu uyumsuzluğu nasıl izah etmek gerekir... Öğretim üyelerinin ferasetli yaklaşımı nedeniyle davet edildiğim üniversitede konuşulacak konu İran sinemasıydı. Yanımdaki konuklar, "Gökyüzü Çocukları" filmiyle Oscar'a aday gösterilmiş olan İranlı yönetmen Mecid Mecidi ile sinema eleştirmeni Sadık Battal'dı.

Miladi 1000'li yıllarda Hristiyan toplumlarda kadının bir ruhu olup olmadığı tartışılıyordu. Modernite ile birlikte kadın insan olarak olduğu kabul gördü, ama bunun bedeli olmalıymış gibi, insanlığı Batılı Beyaz Özne erkeğin hayat felsefesine uydurularak kabul gören bir kadın modeli ileri sürüldü. Bu kadının hayattaki duruşu, idealleri, yaşama tarzı, görünüşü, zevkleri... bütün kadınlar için tartışılmaz idealler olmalıymış gibi sunuldu dünya halklarına.

'Bir 'şahsın', bir 'hiç kimse'ye, 'öteki' konumuna indirgenmesi, ırkçılığın insafsız entrikası...' diye yazıyor, Helene Cixous.

Modernleşmeyle birlikte kadın bedeni, Beyaz Batılı kadın bedeni olarak tanımlanmaya başlandı. Batılı kadın, bütün kadınların, kadınlık tarihinin özünü yansıtıyor sanki. Batılı kadın görüntüsüne sahip değilseniz, modern dönemlerin engizisyon mahkemelerinde bir ruhunuz olup olmadığı tartışmaya açılabilir.

30.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devrimler travmaya yol açmaz mı?

Cihan Aktaş 03.07.2008

Türkiye, kimi tabuları nedeniyle tartışmalara kapalı olduğu için de kendi tarihi ve toplumuyla barışmakta zorlanan bir ülke. Dengir Mir Mehmet Fırat'ın tartışmalı ifadeleri nedeniyle yapıyorum bu tespiti. Devrimler travma yol açmaz mı? Elbette açar. Devrimler öncesiyle ve sonrasıyla travmalarla sürdürülür. Travma etkisi göstermeyen değişimler ise reformlarla gerçekleştirilmiş olur. Neşe Düzel'in Pazartesi Konuşmaları'ndaki sorularına cevap veren Nabi Yağcı da benzeri bir tespitte bulunuyordu. Reformlara ihtiyaç duyan bir toplumda zorla bir devrim gerçekleştiremeyeceğiniz gibi, devrime açık bir dalgalanmayı yaşayan toplumu da reformlarla sakinleştiremezsiniz.

Boris Pasternak'ın Doktor Jivago'su, Sovyet devriminin oluşturduğu travmayı lirik bir üslupla anlatır. Romanın aristokrat bir aileye mensup olan kahramanı Yuri ile, devrimin yol açtığı dalgalarla sürüklenen bir partizanın eşi olan Lara'nın aşklarının etrafında örülü hikâyesi, işte o travmayı başarılı bir şekilde yansıttığı için de sıradan bir aşk hikâyesinden farklı olarak etkiler bizi. Pasternak'ın romanı bir bakıma yitirilmiş bir dünyaya özlemin hikâyesidir. Yine de, Calvino'nun ifadesiyle, "paradoksal bir biçimde hiçbir kitabın bu kadar Sovyet olmadığını" söylemek olasıdır.

Jivago, kendini ait hissettiği dünyaya bağlılığındaki ısrarıyla giderek toplumsal gerçeklerden kopacak ve bir zaman sonra hayatın akışlarına, iniş çıkışlarına teslim olacaktır.

Toplumu baştan başa kuşatarak sarsan devrimlerin, bu devrimleri gerçekleştiren kişi ve kadrolar da dahil bütün kesimlerde travma oluşturmadığını iddia etmek, her şeyden önce bilimsellikten uzaktır. Alfabe değişikliği bile başlı başına bir travma nedenidir. Kırk-elli yaşındaki insanlar, kültürel aktivitelerini sürdürebilmek için ilkökul çağındaki çocuklar gibi yeni bir alfabeyi öğrenmeye zorunlu kalmışlardır. 12 Eylül darbesinin lideri Evren'in yazışmalarını Osmanlıca olarak sürdürdüğü söylenirdi. Bu bile bir travma göstergesi değil midir?

Toplumların bu tür travmalara ihtiyacı yok mudur peki? Bazen bir toplum travmaya yol açacak devrimleri kendisi çağırır mı? Cumhuriyet'e ve Mustafa Kemal'in kişiliğine hasredilen devrimler ve bunların oluşturduğu travmanın Tanzimat'tan itibaren başlatılmış bir yeniden yapılanma sürecinin farklı bir aşamasıyla ilişkisi kurulabilir pekala. "Atatürk devrimleri" olarak adlandırılan bir dizi, bazen reform olarak da isimlendirilen

düzenleme, çöküş halinde ve yapısal olarak da çözülmekte olduğu sezinlenen Osmanlı İmparatorluğu'nu mümkün olduğu kadar az hasarla kurtarmaya dönük, zaman zaman romantizmi toplumsal gerçeklere baskın gelen örgütsel hareketlerin süreğinde bir yer tutar.

Koskoca bir imparatorluğun çöküşü sırasında yaşanan savaşların, bununla bağlı yoklukların ve güçlüklerin her biri, yaşanmakta olan travmayı güçlendiren bir etkiye sahip olmuştur.

Devrimler travmaya yol açar. Aksi halde, onları devrim olarak değil de reform olarak adlandırmak gerekirdi.

BAYDEMİR'LE İLGİLİ AÇIKLAMA Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkan Basın Danışmanı İrfan Uçar'dan, bu köşede yayınlanan Geri Dönülen ?ehir, Mardin başlıklı yazımda geçen, "Diyarbakır Belediye Başkanı Baydemir'le karşılaşsam, 'Türk'le Kürt'ün birarada yaşayamayacağını da nereden çıkartıyorsunuz?' şeklinde bir soru sormak isterdim" şeklindeki cümleme cevap olmak üzere bir açıklama aldım. Uçar'ın açıklamasına göre, "Türk'le Kürt'ün artık birarada yaşayamayacağı" şeklindeki ifade, Türkiye siyasi tarihine 28 Mart (2006) Olayları olarak geçen ve 3, 7, 78 yaşlarındaki insanların da bulunduğu 11 sivilin öldüğü olayların akabinde haftalık bir derginin Osman Baydemir'le yaptığı röportajdan kalan yanlış bir aktarım. Röportajın içeriğinde bu tür bir ibareyi başlığa çıkaracak veri bulunmuyor, dahası tam da bunun tersi düşünceler ifade ediliyor.

Uçar'ın gönderdiği haber ve açıklamalar yeteri kadar aydınlatıcı. Ne yazık ki medyanın bir şekilde habere dikkat çekmeye dönük arzusu, en hassas konularda bile bazen muhabirinin inisiyatifi bile aşacak şekilde üretilen kışkırtıcı manşetleri olağanlaştırıyor. Yenilerde Güneydoğu Anadolu'ya bir gezi yaptım. Açıkçası Baydemir'in böyle bir cümle sarf etmiş olması, Kürt kökenli vatandaşlarımızın talepleri açısından mantıklı görünmüyor zaten. İçinde bulunduğumuz dönemde DTP'nin, temsil ettiği kesimlerin Türk toplumuyla birarada yaşama azmini net bir şekilde dillendirmesine ihtiyacı var, Türkiye'nin.

03.07.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roman yazarının söz hakkı

Cihan Aktaş 07.07.2008

Latife Tekin'le uzun yıllar önce İskenderpaşa Camii civarında bir salonda gerçekleştirilen Filistin konulu bir toplantıda karşılaşmıştık. Konuşmacı Alev Alatlı'ydı. Tekin Sevgili Arsız Ölüm'le ünlenen bir romancıydı o sıralar, bense edebiyat alanında bir meşruiyet kazanma, bir dil edinme çabası içindeki başörtülü bir yazar.

Yıllar sonra Bursa'da, Osmangazi Belediyesi'nin düzenlediği Ahmet Hamdi Tanpınar Roman yarışması jürisinde bir araya geldik. Aradan uzun yıllar geçmemiş gibiydi hiç. Yarıda bırakılmış bir sohbeti sürdürüyorduk sanki.

Tekin'e, basında o günlerde başörtülü genç kızlar üzerine yaptığı eleştirilerle ilgili görüşlerimi aktardım. O konu üzerine "Aydın Kadınların Otantik Giysi Merakı" başlıklı bir yazı yazmıştım Taraf'a. Tekin o günlerde verdiği bir söyleşide 'türban' olarak isimlendirilen başörtüsü ile Anadolu kadınının –yaygın deyişle, "ninelerimizin"- kullandığı tülbent arasında bir kıyaslamaya giderek, tülbenti 'türban'a göre daha özgür kılan bir baş örtme biçimi olarak tanımlıyordu. Onun tülbent örten kadınlara yönelik sempatisi ve bu kadınları 'türbanlı' öğrencilerden ayırt etme çabası, solcu Türk aydınının toplumsal olayların ve olguların akışını okumasını güçleştiren söylemsel/eylemsel tıkanmayla ilgili görünüyordu bana; yazımda bunu dile getirmiştım.

Neredeyse elli yıldır bütün dünyada bir kamusal alan meselesi olarak konuşulan baş örtme biçimlerini karakalabalıkların kolayca gözardı edilecek ucuz bir tercihi olarak tanımlamakla yetinebilir mi, bir aydın... Tekin ile Bursa’da bu soru üzerinde durabildik, kısa bir süreliğine de olsa.

Eleştirilerimi olgunlukla karşıladı Latife Tekin. Gerçi yanlış anlaşıldığını düşünüyordu. Karşı olduğu ‘türban’ değil, bireyin içinde kaybolduğu formalaşma ve tek tipleşmeydi. Bense, bu konular üzerine düşünen bir aydının, başörtülüler üzerine bir değerlendirmede bulunurken, Cumhuriyet’ten sonra dindar kitlelerin giysi geleneklerinde yaşanan kopmanın ve bu kopmayı izleyen yasakların etkisini dikkate alması gerektiğini savunuyordum.

Tekin sol kökenden gelen bir edebiyatçı, dolayısıyla solculara özgü hastalıkların toplumun herhangi bir kesiminde tezahürü konusunda bir hassasiyete sahip. Bireysel derinleşmeleri engelleyen, kişileri bir kalıba sokma doğrultusunda programlandığı izlenimini veren cemaat yapılanmaları konusunda duyduğu rahatsızlıktan hareketle sürdürüyor eleştirilerini. Bu konularda söyleşmeye, görüş alış verişinde bulunmayı açık olmayı önemsiyor. Yakınında başörtülü arkadaşları eksik değil. Karabük’ten kendisine gelen daveti de herhangi bir önyargı taşımadan kabul etmiş. Davet ettiğiniz konuğu, görüşlerini dinlemeye hazır olduğunuz için de seçmiş olmanız gerekiyor. Nükleer enerji üretimi ya da çevre kirliliği gibi konularda sizden farklı görüşleri olabilir konuşmacının, onu dinlemeye tahammül ve sabır gösterebilmelisiniz. Hem herkesin zahiren uyum içinde aynı sözleri sarf ettiği bir program nereye kadar anlamlı olur ki?

Tekin’in çağrıldığı kürsüden indirilme şekli fazlasıyla itici: “Benim paramla beni ve partimi eleştiremezsin, burada politika yapamazsın!”

Parti olarak atıfta bulunulan AK Parti kurulma sürecinde, bu tür jakoben söylem ve davranışlara yönelik muhalefetten almamış mıydı gücünü... Sözü edilen para da, “beyt-ül mal”a ait değil midir... Karabük Belediyesi elbette AK Partili bütün belediyeleri temsil etmiyor. Latife Tekin kültürün ve sanatın kadrini bilen, tarihi mirası ve çevreyi koruma alanında başarılı çalışmalar yapan Osmangazi Belediyesi’nin AK Partili Başkanı Recep Altepe’yi de tanıdı.

Zeki Coşkun’un Taraf’ta Latife Tekin üzerine yazısında ifade ettiği gibi edebiyatçıların siyaset üzerine konuşmasını yadırgayan bir anlayış ayrıca tartışılmaya değer. Edebiyat gülden bülbülden söz etmekle sınırlı bir kurum, bir kanal değildir. Öyle sanıldığı içindir ki kahve sohbetlerinde, “Bırak edebiyatı”, deyip geçiyor insanlar. Ve toplumumuzun nüfusu artarken, kitap okuyucusu sayısı aynı oranda artmıyor, azalıyor. Latife Tekin’i konuşma yapmaya çağıran bir belediye, onu nereye kadar tanıyordu? Tanınması gerekmiyor muydu?

Linç kültürü gazete manşetlerinde en çirkin ve acımasız diliyle kendini gösteriyor. Dikkat çekici manşet avcısı gazeteciler, internette söylemleri hançer gibi keskinleşen müstear adlı bıçkın kalemler neden işin aslını öğrenmeye çalışmadan, bir zamanlar takdirle söz ettikleri, Türk edebiyatına emek vermiş bir yazarla ilgili saygısızca açıklamalara girişirler ki...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hakan Arslanbenzer şiiri

Hakan Arslanbenzer, Ankara ve İstanbul arasında gidip gelirken arka arkaya çıkardığı dergilerle, şiir ve eleştiri kitaplarıyla, ayrıca şiir seçkileriyle Türk edebiyatı içinde apayrı bir ses, bir dalga oluşturuyor. Önceki eserlerinden bir kısmına da yer verdiği yeni şiir kitabı Çok Üzgünüm, Fayrap Kitaplığı tarafından çıkarıldı. Kitabın güzel kapağının fotoğrafı Gökhan Eryaman'a ait. Her şeyden önce bir şair Arslanbenzer. Fakat aynı zamanda gözünü budaktan sakınmayan bir şiir eleştirmeni, bir deneme yazarı ve editör. Birikimi ve verimliliğiyle şaşırtıcı bir kültür neferi o. Ankara'da çıkardığı ilk dergi olan Atlılar'da yayınlanan bir yazıydı, "Ben Yaşlı Bir Adam Olacağım!" Gençleşmeye, daha doğrusu genç görünmeye yönelik arayışların bir salgına dönüştüğü bir zamanda bu kararı nasıl alabilmişti şairimiz? Yaşlı adam olmak, ihtiyarlamaktan ziyade, aldığı nefes sayısının hesabını verebilme kaygısıyla ilgili görünür, sözünü ettiğim metinde. Arslanbenzer ne yazarsa yazsın şiirin merkezinden kolaylıkla ayrılamayacak kadar şiire, Türk şiirine bağlı bir şair-yazardır. Dünyaya Saldıran Şair başlıklı denemelerin yazarı, neredeyse bütün dünyanın, insanlık kültürünün, madun konumunda görünen halkların, Müslüman toplumların, daha özelde ise Türk şiirinin karşı karşıya bulunduğu tıkanmaları aşma konusunda bir sorumluluk üstlenme azmiyle kendi şiirine açılmak ister. Yaş dönemleri, Arslanbenzer'i fazlasıyla meşgul eden bir meseledir. 70'li yılların gençlerini Dev-Genç, 80'lerinkini Sev-Genç olarak adlandırmak olasıdır ona göre. 90'ların gençleri ise Ev-Genç'tirler. (Ben bu dizgeye, 2000'li yılların gençliği için kullanışlı olabilecek 'Bil-Genç', yani "Bilişim Gençliği" başlığını ekliyorum söz açıldığında.)

Namus ve Başka Şiirler

kitabında yer alan Yaş Otuz Şiiri, yeni kitaba da alınmış. Bu şiirin otuz yaşındaki şairi, şiiri konusunda hâlâ kararsızlığını sürdürüyordur gibi gelir okura. Tamamen yanıltmaca. Şiir yazmadan edemeyeceğini çoktan anlamış bir şairin, bunun gerekçelerini fazlasıyla idrak ettiğinin şiiridir, okuduğumuz. Rimbaud şiirde bir önceki dönemin etkilerini aşma kaygısıyla olmalı, "Mutlaka modern olmak gerekir", demişti. Belki farklı kaygılarla Arslanbenzer, şiirde modernist bir çizgi izlemeyi zorunlu görür. Eagleton'un Baudelaire üzerine yaptığı şu çözümlemeyi çağırıştırıyor böyle bir modernist şiir görüşü: "Baudelaire'in, kendisini yeniyi aramak için aralıksız bir süre avında eskinin peşinde jeolojik kazılar yaparken bulduğu gizemli çifte süreçte kendini gösteren bir modernizm..."

Çok Üzgünüm

'de "Halkın Sesleri" bölümü içinde yer alan "Süleyman Değirmi" şiirleri bir kenara bırakılırsa, Arslanbenzer şiirini kendime yakın bulduğumu daha önce de ifade etmişimdir. Ben ne yaptım, nasıl yaşadım şiirimi hak edecek ve bundan böyle de ne yapmalıyım, neler yapabilirim, şeklinde sorularla sürekli tahkim edilen bu şiirin, yeni-epik niteliği iddiası ölçüsünde nahif bir yönü de vardır. Uyku imgesinin sıklıkla karşımıza çıkması, Ashab-ı Uhdudvari bir sığınma ihtiyacına göndermede bulunuyor gibidir. "Üzgünlük", Arslanbenzer şiirlerinde sıklıkla kullanılan bir imgedir ve muhtemelen şairin, şiiriyle dünyayı kurtaramama endişesiyle çeşitlenmektedir. William Blake şiirinde duyulan arslanların kükreyişi, Hazreti Ömer'in adalet tutkusunu dışa vuran (ve İsmet Özel şiirlerinde tecessüm eden) öfkeyi, Turgut Uyar'ın yoğun yalnızlık hissini nihai olarak güçlendirdiği şiirine dönük inancını ayırt etmiş kişi olabilir, yeni-epik şiirler yazacak şair... Arslanbenzer, kimi şiirlerinde kullandığı argo ve küfür sözcüklerine karşılık, aynı zamanda "feminist" bir şair, bir editördür. Atlılar'ı, Huruc'u, Fayrap'ı ve birkaç yıldır çıkardığı şiir seçkilerini incelediğinizde, kadın şairler konusunda bir ayırım gözetmediği, onları "kadın şair" olarak sınıflandırmadığı kanaatini edinebilirsiniz.

Çok Üzgünüm

'ün ilk bölümü, yetenekli bir şair olan, mısraları su gibi akıp giden şiirler yazan Melek Arslanbenzer'e adanmıştır. Şairin Çok Üzgünüm'e dâhil ettiği Ekmeğimi Çiğnerken başlıklı şiirinden birkaç mısrayla

tamamlamak istiyorum yazımı:

(...) Dünyada hiçbir zenci hiçbir yerli hiçbir deli Batılı değildir Hiçbir dul hiçbir yetim hiçbir sakat Hiçbir aç hiçbir muhtaç bi-ilaç Gören gözler tutan eller saran kollar öpen dudak tüküren ağız Sıçramaktan atılmaktan çırpınmaktan tırpanlaşmış dil Hiçbir kere hiçbir biçimde Batının da Şarkın da haznesine girmemiştir...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Salıncakta sallanan kadınlar

Cihan Aktaş 14.07.2008

Taraf gazetesinin 30 haziran tarihli sayısının ilk sayfasında, Burası Hazro: Çetin Altan'ın Gör Dediği başlığıyla bir haber verildi. Fotoğraf, Diyarbakır'ın Hazro ilçesinde yerel kıyafetleriyle tenis maçı yapan genç kızları gösteriyordu. Habere göre Çetin Altan yıllar önce, "Bir gün bizim köylerde de tenis oynanacak" diye yazmış; köylülerin tenis kortlarında ter atmaya imkân bulduğu ve istek duyduğu bir Türkiye'nin kalkınmış bir Türkiye olacağına işaret etmişti. Fotoğraf, bu öngörünün bir doğrulaması olarak yorumlanıyordu. Yerel kıyafetleriyle tenis oynayan o kızların, aynı kıyafetlerle üniversite kapılarından içeri adım attığını da görmek mümkün olacak mı acaba... "Hazro" fotoğrafı bana 90'lı yılların ikinci yarısında İran'da sürdürülen bir tartışmayı çağırıyordu. Rafsancani'nin kızı Faize Haşimi, çıkardığı Zen (Kadın) gazetesinde genç kızların ve kadınların çeşitli sporları yapmasına imkân tanıyan, mesela bisiklet kullanımını kolaylaştıran koşulların oluşturulmasını savunuyor, buna karşılık kimi mollalar, kadınların bisiklete binmesinin dinen uygun olmayacağını öne sürüyordu. Hayat bazen dönemsel yanı olan kuralları umulmadık ölçüde değiştirecek şekilde hızlı akıyor. Aradan 10 yıl bile geçmeden Tahran'ın hemen bitişiğindeki geniş park, kadınların da bisiklete binebileceği şekilde düzenlendi. İranlı kadınlar sadece bisiklet alanında değil, yüzme, kayak, atıcılık, tenis, masa tenisi gibi alanlarda da bir hayli aktifler günümüzde. Bunu her zaman yazıyorum: İranlı kadınlar, modern hayatın sunduğu kendini geliştirme imkânları konusunda olabildiğince hırslı bir tutum içindeler. Bu hırslı bir bakıma, bir devrimin ve onu izleyen savaşın ardından gelen hayata tutunma çabasıyla açıklamak olası. Yine devrimin getirdiği bir eğilim olabilir bu: İranlı kadınlar, ev hayatından ziyade kamusal hayata yönelik ilgileriyle dikkat çekiyor. Çünkü devrim sırasında kadınlar sokaklara dökülmeye çağırılmıştı. Ev hayatından ziyade kamusal hayatta var olmaya yönelik çaba, muhafazakâr Ahmedinejat'a yakın olduğu bilinen Hizmetin Hoş Kokusu grubuna mensup siyah çarşafli kadınlar için bile geçerli. Türkiye'ye dönecek olursak... Türk modernleşmesi, kadın kitlelerinin sosyal ve kültürel alanda bir yer edinmek için kılık-kıyafetini değiştirmesini talep eden dönemsel politikaların gerekçelerine kitlenmiş gibidir. Söz gelimi, bir spor alanında gelişmek için, önce o sporla ilgili kıyafeti benimsemeye çağırıyorsunuz insanları. Kılık-kıyafetinden vazgeçmek o kadar kolay olabilirmiş gibi... Kıyafetlerim aracılığıyla konuşurum, diyor Eco; İran üzerine bir kitabı bulunan Kanadalı gazeteci R. W. Carlsen de, giyimim yükseklerde bir yere bağlılığı yansıttığı inancını dile getiriyor bu kitabında. Birikim dergisinin 228. sayısında yer alan, bu bağlamda yazılmış yazılar arasında derin bilgisi ve özenli diliyle seçilen Dilek Zaptçioğlu imzalı Mahlut ve Saf: Örtünmek ve Utanç duygusu üzerine düşünceler başlıklı yazı, Patrona Halil İsyanı'na neden olan koşulları da irdeliyor. Bu isyanın retorliğini açmaya çalışırken ise Sadabat adı verilen Kâğıthane eğlencelerinin isyancılar tarafından ahlaksızlıkla suçlanması bir temsili olarak, "salıncakta sallanan kadınlar"dan söz ediyor. Zaptçioğlu'na göre "salıncakta sallanan kadınlar" imajı, mevcut olan düzensizliğin dönemin koşullarına uygun tarifiedir. Yazıyı okurken, birkaç yıl önce Çamlıca'da bir çocuk parkında arkadaşımı beklerken izlediğim, salıncakta hafif hafif sallanan tesettürlü iki genç kadını hatırladım. Çocuklarını parka getirmişlerdi. Salıncakları boş gördüklerinde ise çocuklarına eşlik etmek gelmişti içlerinden. İçlerinden biri giderek daha hızlı sallanmaya başladı. Kimsenin bir çocuk gibi ayakuçlarını zemine vurarak hızını artıran tesettürlü genç kadınla ilgilendiği yoktu. Sadabat'tan bu yana üç asra yaklaşan bir zaman geçmiş. Dönemimizin düzensizliğinin tarifini ellerinde bulunduranların Hazro

fotoğrafi üzerine yorumları, folklorik olanla masum olmayan ayırımını sürecektir önümüze. Düzensizliğin tarifi ellerinde ya, bu tarife göre tülbent ve oyali yazma kısmen akladı. Yine de genç bir kızın ninesinin tülbentiyle üniversiteye girebileceğini ummaması gerekiyor. Hazro fotoğrafı, Türkiye’de kadınların eğitim alanında gelişmelerinin ve sosyal hayata katılımlarının önünü alan uygulamaların gerekçelerinin ne denli toplumsal gelişmelerden kopuk olduğunu belgesi gibi; bir mizansen olsa dahi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yaz ortasında İstanbul

Cihan Aktaş 17.07.2008

I - Bütün Kadıköy minibüslerinde sanki aynı ilan var:

1 - Bebek-çocuk gelişimi-eğitimi için kurslar.

2 - Takı teknolojisi-kuyumculuk kursları.

3 - Yaşlı ve hasta bakıcılığı kursları.

Bu ilan bana hayatın özeti gibi görünüyor. Bin güçlkle geçen hamilelik dönemlerinin ardından sancılar çekilerek doğuruluyor, normal şartlar altında şefkat ve özenle bakılıp büyütülüyor. Bu süreç gerektiği şekilde tamamlanmadığı takdirde, örselenmiş benliklerimizle, duaların ve müsekinlerin yardımıyla hayata ayak uydurmaya çalışıyoruz. Takı yapımı öğretimi, bir oyun-eğlence yeri olarak dünyayı, dünya hayatını simgeliyor. Mesnevi’nin birinci meselinde (M. I. 36-245) dünya hayatı hasta bir kızın kalbini çalan bir kuyumcu kişiliğinde temsil edilir ya...

Daha güzel, daha ilgi çekici takılar yapmaya veya edinmeye çalışırken hızlanıyor yılların akışı, ikinci çocukluğumuza yaklaşıyoruz.

İnsan kendisini ana-babasına ana baba olmaya hazırlamıyor, buna birdenbire yakalanıyor.

Uzun yıllar boyunca dönüşlerimde beni pırıltılı bir ışıkla, aydınlıkla karşılayan annemin evi, her geçen yıl biraz daha yitiriyor aydınlık renklerini. Eşyalar tozlu ve lekeli. Arada bir gelen temizlik işçilerinin katkılarına karşılık annemin yıllar yılı eşyalarına sindirdiği ışıltı uzun zamandır eksilmekte duvarlardan, eşyalardan.

II - İmkânı olanın daha serin köşelere ulaşmak üzere şehri terk etmeye başladığı günlerde İstanbul’a dönüyorum. Her sene, bu yaz başka türlü olacak, diye düşündüğüm halde, önce İstanbul’a, Küçükalya’ya geliyorum. 50. Yıl Parkı onarıma açılmış; o tepenin ağaçlarla çevrili yollarında gezinirken serinleme imkânı yok bu yaz. Park çiçekleriyle, kanepeleriyle, çocuklara ayrılan oyun alanıyla yeniden düzenlenmek üzere, yerle yeksan olmuş.

Eski parkın düzenini, çiçek tarhlarına ya da çöp kutularının kenarlarına iliştirilmiş şu şekilde uyarıların yazılı olduğu levhalarıyla hatırlayacağım:

“Biliyoruz ki siz çiçekleri kopartmazsınız, ama ya yanınızdakiler...”

Sabahın erken saatlerinde eğimli arazide koşanlar, güdük ağaçların altında uyuyakalmış kirli yüzü çocuklara ve bali kutularına rastlıyor olabilirler. Bu bali kutularının da sizinle bir ilgisi kurulamaz, ama ya yanınızdakiler... Benzeri bir uyarı da yangın ihtimaline karşı: Biliyoruz ki sizler parkta ateş yakmazsınız, ama ya yanınızdakiler...

Ziyankâr bir çocuğa yönelik köhnemiş bir eğitim taktiği: İşlenmiş ya da işlenmekte olan suçu yabancıya yüklemek... Kötülük sizden değil, sizin kadar yönetmelik talimatlarına duyarlı olmayan gözlerden ve kulaklardan yayılıyor. Siz daha akli başında bir vatandaş olarak peşinen bir uyarı levhasının gönüllü takipçisi olma yeteneğine ve yetkisine sahip görüyorsunuz. Bir şekilde uyarılara konu olan suçlardan birini işlemişseniz dahi, bunun da sorumlusu muhtemelen yanınızdakiler. Siz tabii ki kurallara uyum konusunda dikkatli bir vatandaşsınız, bu yazıyı okuyan herkes de öyle; ne var ki bu park geceleri balici ve tinerici çocukların barınağı olmaya devam ediyor.

İyiliğinizin çadırı geceyi içine alamayacak kadar ensiz işte; semtin en büyük parkı geceleri sokak çocuklarının zehirle ısıtılan barınağına dönüşüyor.

Parkin yeni düzenlemesinde gece yarısı bile güvenle geçilebilir, ormanlık alandan dahi.

III - Yaz aylarında buluşma projeleri hep daha ileriye, daha serin günlerin geleceği mevsime erteleniyor.

İtalo Calvino'nun çok sevdiğim öykü kitabı *Marcovaldo ya da Kentte Mevsimler*'in kahramanı Marcovaldo'ya, yaz geldiğinde şehirliğin genel duygularındaki değişiklik şöyle görünüyor: "Kenti artık hiç kimse sevmiyordu; daha düne kadar onca sevilen gökdelenler, yaya alt geçitleri, otoparklar sevimsiz, itici oluveriyorlardı. İnsanlar bir an önce kentten gitmekten başka bir şey düşünmez oluyorlardı; trenleri dolduruyor, otoyolları tıkiyorlar, ayın 15'inde hepsi gitmiş oluyordu. Bir kişi dışında. Marcovaldo kenti terk etmeyen tek kentliydi." (YKY, sf. 93; 2004)

Yaz için köylerine geri dönemeyen geniş bir nüfusu var kıyı mahallelerinin. Annemin evinin kapıcısının karısı Safiye, evlere temizliğe giderek kazandığı paranın bir kısmını memleketi Kütahya'ya gidebilmek için biriktirmiş bütün sene. Bu parayla köyüne mi gitsin, yoksa yeni bir buzdolabı mı alsın; kararsız. Elden düşme buzdolabının buzluk kısmı kar yapıyor.

Bunca yıldır İstanbul'da yaşıyor Safiye, hiç Avrupa yakasına geçmemiş; Kadıköy'ü bile görmemiş. Gemiye binmeyi çok istiyor. "Bizimki söz verdi" diyor, "bu Ramazan'da çoluk-çocuk iftar için Sultanahmet'e gideceğiz."

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Son akşam yemeği

Cihan Aktaş 21.07.2008

Fransız sinema oyuncusu Juliette Binoche, uzun zamandır iyi bir projeye karşılaşmadığını söylüyordu; elimde bulunan neredeyse iki yıl önceki bir gazete haberine göre. Önemli projelerde göz ardı edilmek, özellikle Hollywood sinemasında kırk yaşını aşan kadınların karşılaştığı hatta örgütlenerek üstesinden gelmeye çalıştıkları bir güçlük: Ünlü yönetmenler açık açık "artık bu kadınlar seyirciyi sinemaya çekmez" diye açıklamalar yapıyor. Sharon Stone bedeninin yıllara meydan okuyan direncini öne sürmeye bir zaman daha devam edebilir, kırk yaşından sonra doğru dürüst bir projeye kapısının çalınmayışının asıl nedenleriyle yüzleşmeyi göze alamadığı için.

Yakın tarihlerde okuduğum bir köşe yazısında da, Türk medyasının efsanevi isimlerinden Ercan Arıkl'nın "Aktüel'e 40 yaşın üzerinde kadın koydurtmam" dediği aktarılıyordu.

Bir sinema oyuncusu estetik ameliyatlara kendisini nereye kadar kandırabilir? İyi bir oyuncuya esnek bir yüz ve mimik gerek.

İran sinemasının kıdemli oyuncusu Ketayun Riyahi'nin oyunculuk çizgisi, bu açıdan incelenmeye değer. Riyahi, İran'ın devrimden sonraki yıllarda sinemaya geçen ilk kuşak kadın oyuncularından biri. 80'li yıllarda pek çok filmde oynamakla birlikte asıl 90'ların ikinci yarısında kendisine ün kazandıran filmlerde ve televizyon dizilerinde oynadı.

Riyahi'nin yıllarca sinemada ve televizyon dizilerinde rol aldığı halde gecikerek kazandığı bu ün, kimi eleştirmenlerce bu oyuncunun 90'ların ikinci yarısında geçirdiği estetik operasyonlarla ilişkili bulundu. Bu yıllarda yeni yüzüyle olduğundan genç görünen Riyahi, birkaç filmde başrolde oynadı. Riyahi'nin estetik operasyonlarla kazandığı gençlik görüntüsünün sağladığı avantaj en fazla birkaç yıl sürdü. Bu dönemde üne ün katan oyuncunun adına son yıllarda film afişlerinde hemen hiç rastlanmıyor. İran sineması da bu konuda bir yerde dünya sinemalarından pek farklı değil. Sürekli genç ve güzel, üstelik bir sinema okulunu bitirmiş oyuncular akıyor sinema piyasasına.

Fatıma Mutemetarya gibi yıllar süren bir çabayla bir karakter oyuncusu olduğunuzu kanıtlamamışsanız, güzelliğiniz ve çekiciliğinizle bir süreliğine dikkatini çekiyorsunuz yapımcıların.

Son Yemek

; Hazreti İsa'nın havarileriyle vedasını anlatan, bir açıdan da ihanete dair çarpıcı bir gönderme olarak kullanılan Leonardo da Vinci'nin ünlü tablosunun adı. Ketayun Riyahi için ise son bir ışıldama, son bir şaşırtma, dergi kapaklarında son bir görünüş imkânı... Riyahi, Feridun Ceyrani'nin yönettiği *Son Yemek / Shaam-e-akhar* (2002) isimli filmin ardından sanki ortalıktan kayboldu. Yeni bir yüz ve iddiayla başladığı sinema hayatının bu safhasında bir süreliğine dikkatini çekebildi sinema seyircilerinin, magazin yanı ağır basan sinema dergilerinin.

Ceyrani'nin filmi, orta yaşlarda yol alan bir kadın öğretim üyesinin aşık olduğu öğrencisiyle paylaştığı son akşam yemeğinin ardından "ihanet"le suçlanarak cezalandırılmasını konu alıyor.

Mihen Maşrıki, bir mimarlık fakültesinin başarılı ve öğrencileri tarafından sevilen öğretim üyelerinden biridir. Öğrencilerinden Mani, kocasının toplum içindeki aşağılamaya dönük tavırlarına tanık olduğu hocası Maşrıki'ye aşıktır. Hocasının bu aşka karşılık vermesi, bir konferansı sırasında kendisini öğrencilerinin karşısında küçük düşürecek sözler sarf etmek üzere konferans salonunu basan kocasından boşandığı dönemde bile o kadar kolay gerçekleşmeyecektir. Boşanan çiftin, Mani yaşlarında Sitare isimli bir kızları vardır. Boşanmanın ardından Mani, hocasının yeni bir ev kurmasına yardım edenler arasında başta gelir. Bu arada Sitare de Mani'ye aşık olmuştur. Filmin geriye kalan hikâyesi tahmin edilebilir. Mihe, Mani ile arasındaki yaş uçurumunu unutmaya başlamıştır. Fakat kızı Sitare de en yakınları tarafından ihanete uğradığı hissi içindedir. Neticede annesiyle Mani'yi Hazar denizi kıyısındaki bir villada bularak öldürür.

Thomas Mann, *Aldatılmış Kadın* başlıklı çarpıcı hikâyesinde, kadınların aşk söz konusu olduğunda kendilerini kandırma yeteneklerini konu almıştır bir bakıma. Ölümcül bir hastalığın işareti olan kanamalar dahi, kuruyup gitmekte olan gençliğinin geri dönüşünün işaretleri olarak görünür, âşık kadına. Oysa kapiya dayanmış olan aşk değil, ölümdür.

Son Yemek

, neredeyse son izlenilebilir filmi oldu Riyahi'nin. Bir bakıma kırklı yaşlarda yol alırken hâlâ kızı rolündeki oyuncuyla abla- kardeş gibi görünebileceği filmlerde oynamadaki ısrarı nedeniyle...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Kültürlü" çiftçi profili

Cihan Aktaş 24.07.2008

"İlçelerde mevcut tarım müdürlükleri ne iş yaparlar, köylerde dolaşırken bu soruya cevap bulmak güç", diye yazmıştım, bir sene kadar önce, Refahiye köylerinde dolaşırken. Eskiden daha ziyade buğday ekilen tarlalar bomboş görünüyordu. Hayvancılık yapılabilecek yörelerdir buralar, ama bakıyordunuz, peynir üretiminde de bir düşmeden söz ediliyordu. Köy fırınları tarihe karışmış, köylüler ekmeklerini kasaba fırınından alır olmuşlardı. Bahçelerdeki kiraz ağaçlarına karıncalar yuva yapmıştı. Oldum olası bahçesinde yetiştirdiği patatesini soğanını bile pazardan alır olmuştu köylü.

Köylünün asalaklığına dair yeni-liberal iddiaları haklılaştıran bir gidişat hâkim görünüyordu zahirde, ülkenin doğu kesimine düşen köylerde. Bitki dokusu itibarıyla Karadeniz bölgesi özelliklerini yansıtan Gölüksür köyünde 45 haneden sadece 6 hane, bağda-bahçede çalışmayı sürdürüyordu. 45 haneden 6 hane çıkarıldığında ise geriye kalan Bağ-Kur emeklisi olmanın keyfini sürüyordu. Emeklilerin bir ayakları zaten çoktandır büyük şehirlerdeydi. Nisanda köylere gelip ekimde şehirdeki evlerine dönüyorlardı. 50 yaşına gelmeden emekli olarak köşesine çekilmiş memurlardan oluşuyordu, çoğu. Devletin bağladığı maaşa güvenerek, herhangi bir üretim kaygısından uzak yaşıyorlardı. Çalışmamayı bir imtiyaz olarak benimsiyor, topraklarına da sanki özellikle piknik yapmak üzere geri dönüyorlardı.

Kimi çiftçiler atalarından öğrendikleri başlıca geçim kaynağı olan buğday ekimini bırakmış, tarım müdürlüklerince desteklenen hayvan yemi ekimine yönelmişlerdi.

Bu yıl Refahiye'de Tarım İlçe Müdürlüğü'ne uğrayarak ilçede izlenen tarım politikaları konusunda bilgi edinebildim. Anlaşılan hiç de boş oturmuyormuş bu kurumun çalışanları, fakat tarım alanında tespit edilen yeni hedeflere doğru, çalışkan ve girişimci çiftçilerle yol alınmasını amaçlıyorlarmış. Bu girişimci çiftçilerin gökten zembille indirilemeyeceği açık. Teşvik kredilerini istismar etmeden işinin hakkını veren çiftçilere ulaşmak gerekiyor.

Refahiye topraklarında buğday ekmenin verimsizliğinden söz ediyor müdürlükteki yetkililer. Buğday ekiminde Konya'da 1'e 50 verim alınırken Refahiye'de ancak 1'e 3 verim alınabiliyor. O nedenle de köylü topraklarının kalitesine ve iklim şartlarına uygun düşen üretim alanlarına yönlendiriliyor. Refahiye yılın altı ayında hava sıcaklığının eksi 30 dereceye kadar düştüğü bir kasaba. Domates ekensez, ekim ayı geldiğinde hâlâ kızarmış olmayacaktır. Susuz arazilerin yüzde 85'inde verim her zaman düşük. Haziranda bile bazen don yaşanabiliyor. Bu iklim şartlarında Tarım Müdürlüğü köylüyü hayvancılık alanında çalışmaya yönlendirecek düzenlemeler yapmaya devam ediyor. Ekim işinde hayvan yemi olarak kullanılan fiğ, yonca ve korunga gibi otlara destek veriyor. (Daha önce söz etmişimdir: TDK üretimi kelimeleri çağrıştıran korunga ya da köylülerin diliyle "görünge", hayvan yemi olarak yonca kadar rağbet gören kıvrım kıvrım bir ot.)

Tarım Müdürlüğü, eski yöntemlerle çalışan çiftçilere destek vermekten kaçınıyor. Hedeflenen, çalıştığı iş alanında bilinçli ve donanımlı yeni bir çiftçi profili oluşturmak.

Yeni çiftçi profili, peynir ve bal üretimi alanında az çok kendini göstermeye başlamış.

70'li yıllarda meşakkatli bir iş olarak görülen arıcılık, şimdilerde kasabanın belli başlı gelir kaynaklarından birine dönüşmüş durumda. Mayıs ayı başlarında, karlar erir erimez rengârenk çiçeklerle kaplanmaya başlayan tepelerde dizi dizi kovan görmek olası. Yaz sona ererken bir bal festivali bile düzenleniyor kasaba yaylalarında.

Peynir, üretimi teşvik edilen bir diğer iş alanı. Yaz geldiğinde erkekler köydeki işlerle ilgilenirken, kadınlar peynir üretimi için yaylalara göçüyor.

Peynir üretiminin bu kadınlara görece bir ekonomik bağımsızlık getirdiğini söylemek olası. Hemen hepsinin evinde, şehir evlerinde mevcut olan beyaz eşyalar mevcut. Irmak veya çay kıyısında çamaşır yıkayan köylü kadınlarına rastlanmıyor bu köylerde. Hoş ırmak veya çaylar da eskisi gibi temiz görünmüyor ya...

Hayvan yemi ekimi alanında istenilen verime yaklaşılmış. Erzincan'ın ihtiyaç duyduğu yoncanın yarısı Refahiye'den sağlanıyor.

Çilek ekimi desteklenen bir diğer üretim alanı. Şahverdi köyünde 12 dönümlük arazi çilek üretimi için ayrılmış.

Verimi açısından yıllar alacak projeler bunlar. Neredeyse iki bin yıl öncesinden kalmış yöntemlerle sürüp giden ve buğday alanında 1'e 3 vermesinin kanıksandığı tarım işçiliği o denli kök salmış ki bu topraklarda, köklü bir değişimin bir çırpıda gerçekleşmesini beklemiyor kimse.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir oğul verip şiirini kurmak

Cihan Aktaş 28.07.2008

Budur benim payıma düşen

(...)

Benim payıma düşen

Anılar bahçesinde hüzünlü bir gezintidir

Ve "ellerini seviyorum" diyen

Sesin hüznünde ölmektir

Ellerimi bahçeye dikiyorum

Yeşereceğim biliyorum biliyorum

Ve kırlangıçlar mürekkepli parmaklarımın çukurunda

Yumurtlayacaklar...

Yaralarım Aşktandır

'dan, Telos, sf. 130

Modern İran şiirinin en önemli şairlerinden biri olan Furuğ Ferruhzad'ın yukarıda bir kısmını alıntıladığım şiirinde hem umut var hem karamsarlık. Ülkesinde şiir alanında çığır açmış bir şair olan Furuğ'un eserlerinin çoğu, ömrünün bir çağında, henüz çok gençken zorunlu kaldığı trajik seçimin benliğinde oluşturduğu yaraları yansıtır. Orada yeşil ve engin bir bahçe vardır, fakat şairemiz anıların bahçesindeki hüzünlü gezintilerden kopamadığı ve kendi kendini cezalandırmanın bir yolu saydığı için, uzağında duracaktır o yeşil bahçenin. Bir taraftan da umut duyurtmaktan uzak değildir, bu şiir: En kısıtlı mekânlarda bile mürekkepli parmaklarının çukurunda güvercinlere yuva kurabileceği maharete sahip olabilir bir şaire.

Furuğ'un şiirlerinde baskın gelen karamsarlığın iki kaynağı vardır: Annesinin aynı evin içinde babasıyla uzun yıllar küskün yaşamasına tanıklığı ve ayrıldığı kocası tarafından ölünceye kadar görmesi engellenen oğlu Kamyar'a duyduğu özlem.

'Ölünceye kadar' dedim ya; uzun yaşamamıştır Furuğ, henüz 32 yaşındayken bir trafik kazasında dünyaya veda etmiştir. Böyleyken öldüğü tarihlerde şair ve yönetmen olarak çoktan ünlenmişti.

Erken yaşta evlenmiş Furuğ ve uzun süre evli kalamamış; içinde mayalanmakta olan şiire ilişkin talepleriyle, evlilik hayatının icaplarını bağdaştıramamış olmalı. Kendisini şair olarak destekleyen, şiir hayatında ona yeni ufuklar açan hikâyeci İbrahim Gülistan'ın hayatına girdiği dönemi, *Yeniden Doğuş* şiiriyle yüceltmıştır. Gülistan ona şiir için bir ufuk açmış, yeni bir şiir geliştirmesine destek olmuştur.

Tüzüklerle, yönetmeliklerle, ev ödevleriyle bir şairi sevdiremez, halka mal edemezsiniz; kitaplarından halkın parasıyla kamusal kurumların kütüphanelerine binlerce cilt dağıtsanız bile. Tahran'da olduğu gibi herhangi bir taşra şehrinde de bindiğiniz taksi şoförü size Hafız'dan, Şehriyar'dan beyitler okuyabilir. Daha şaşırtıcı olan, modern ve yenilikçi şiirler yazmış bir kadın şaireye bu ülkede önemli bir nüfusun kazandırdığı payedir. İranlılar, komşu ilişkilerinde bile muhataplarını soyadlarıyla ve "bey"li, "hanım"lı hitaplarla çağırmaya özen gösterirler. Kadınlar kocalarının soyadlarıyla değil, kendi soyadlarıyla çağırılırlar; ilk isimler pek bilinmez ve telaffuz edilmez. Böyleyken, bulunduğunuz herhangi bir toplulukta "Furuğ", diye söze başladığınızda, "Ferruhzad" diye devam etmeniz gerekmez.

En fazla yirmi yıl önce onu muhtemelen "garbzede" olarak isimlendirmiş olan İslamcı kadınların çıkarttığı dergilerde Furuğ, bugün sıklıkla hatırlanan, atıflarda bulunulan bir şairdir. Hatalarıyla sevaplarıyla edebiyat tarihine mal olmuş herhangi bir şairden daha farklı bir alımlanışı vardır ülkesinde, hatta komşu İslam ülkelerinde. Hüznün, kederin, elemin, ayrılık acılarının, umutsuzlukların, hayal kırıklıklarının, terk edilmelerin, zorunlu terk etmelerin şairidir o ve bütün bunlarla birlikte -soğuk mevsimlerde bile- yeni başlangıçlara iman edebilmenin şairi olmayı başarmıştır. Üslubunu kurduğu süreç, geleneksel bir duyarlılıkla modern hayatın ortasında var olmaya çalışan ya da modern bir hayatın merkezinde yaşarken geleneğin sorularına duyarsız kalamayan kadınlar için çarpıcı ve öğreticidir.

Furuğ'un şiirleri İran'da devrimin ardından ilk kez 2001 yılında sansürsüz olarak yayımlandı ve bu şiirlerin yer aldığı kitaptaki ayrıntılı biyografi sayesinde şairin hayatının karanlık bölgelerine bir ışık tutulmuş oldu. Bir devrim ve ardından on yıl süren bir savaş yaşamış, bu yıllar içinde oğullarını, eşlerini yitirmiş olan kadınlar, onun şiirlerinde kendi yüreklerinden kopan ağıtlarla buluşan temaları keşfetti. Dili seçkinlere yönelmez Furuğ'un; aydınlar kadar esnafa da seslenir; öğrencilere, işçilere, ev hanımlarına da. Yönetmelik ve siyasal düzen bağlamında eleştirel mısralar yazarken bile, çarşı-pazardaki insanların ifadelerini kullanmayı yeğlemiştir. Halk içinde kullanılan deyim ve deyişlerden yerli yerince yararlanmış olması, şiirine duyulan yakınlığın sebeplerinden biridir.

Biricik oğlundan vazgeçmenin karşılığında muhtemel şiirini kuracağı hayal bahçesini kazanmıştır Furuğ, mısralarının sihriyle avuçlarına sığdırabildiği bir eşsiz bahçeyi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gülün temsil kabiliyeti

Üç hafta kadar internetten, medyadan, şehir trafiğinden uzakta, Refahiye'deydim, çocukluğumu geçirdiğim kasabada.

On yaşlarında bir çocukken işte bu mevsimde, güneş gören denizliklerine dizdiğim şişelerde gülsuyu kızartmaya çalıştığım evi aramaya çıktım bir öğleden sonra. Arkadaşlarımla küçük bir tepeyi tırmandım. Çökmeye direnen binaların arasından geçtim. Eşiyle birlikte bahçesinin önünde çay içmekte olan orta yaşlı bir adam, Nazlı Teyze'nin oğlu Mustafa, çocukluğumun sahnelerini döktü önüme. İşte şu önümüzde uzanan sokakta oynarken kim bilir hangi nedenlerle az dayağını yememiştim. Elinden kaçıp Fotoğrafçı'nın evinin sahanlığında gizlendiğimi hatırladım hayal meyal. Fakat kısalmış, daralmış gibi görünen sokak, benim saatlerce oyun oynadığım sokak olamazdı. Yanlışlığı düzeltmek üzere yola devam ettim.

Evimizin baktığı sokak işte bu, ötesi berisi yok.

Fotoğrafçı'nın evi hangisiydi; hani, karısı veremden ölmüş olan fotoğrafçı. O yıllarda insanlar sadece sinema perdesinde değil gerçek hayatta da veremden ölürlerdi. Evin yerini kestiremedim. Alanlar daralmış. Eski güzellikler küçük, tozlu, yıkık kalıntılarıyla çıkıyorlar karşıma. Rumlardan kalan evin temelleri bile sökülmiş. "Bekçi yılanlardan" korkmaksızın defalarca hazine mi aramışlar...

Yabani otların бүrүdүğü bahçede ağaçlar seyrelmiş.

Hayali bir hamakta sallanıyordum bu bahçede, yerim orasıydı, sokağın ve evin seslerine aynı ölçüde açık bir mundar ağacı kümesinin içiydi.

Sokağı tanınmaz kılan, pencerelerinden baktığım evin artık mevcut olmaması. Elimi süreceğim eski bir kapı bile kalmamış.

Bahçeye girip yaban otlarının, ısırganların arasına daldım. Yerini şaşırmış gibi duran bir çeşme kalıntısının yanından geçtim. Tahta basamaklı merdivenim yok. Kayısı çekirdeği kırdığım düz taş yok. Resimler çizdiğim duvarlar yok. Ağaçtan atıma binerek, barakaların görünmez hale getirdiği ara yollardan çarşıya inemem. Güneş tepeden vuruyor. Bana eşlik eden arkadaşlarımı sohbetleriyle baş başa bırakarak bahçenin derinliklerinde çocukluğumdan kalma bir iz aramaya çalışırken bir gül ağacı çıktı karşıma, yol gösterir gibi. İşte orada bir yerde kümelenen mundar ağaçlarının arasına *Sinekli Bakkal*, *Monte Kristo Kontu*, *Tom Amca'nın Kulübesi* gibi roman ciltleriyle gizlendiğimi görebiliyorum. Annemin sofraya, arkadaşlarımın oyuna, akıp giden zamanın ödev başına çağırın seslerini duyamayacak kadar dalmış olmalıyım okuduğum kitaba.

Tuhaf ama, çocukluğumda bir kitapevi vardı bu kasabada ve bünyesindeki okul sayısının artmasına, bir üniversitesi, birkaç internet kafesi, sayısız süper marketi bulunmasına karşılık artık kitap satılan küçük bir tezgâhtan bile yoksun. Geçtiğim yolların tozlu, sokakların dar görünmesinin nedeni sanki kasabanın artık bir kitapevinden yoksun olması.

Yine de bir gül ağacı kendini korumuş ya da yenilemiş. İran'da "Muhammed Gülü" olarak çağrılan reçellik güllerle süslü. Annemin sözünü hatırladım: Gül dermeye sabah saatlerinde çıkmalı. Annem için ağaçtan bir tek gül kopartarak inmeye başladım, merdiven basamaklarıyla karakter değiştiren yokuştan aşağı.

Televizyon haberlerine geri dönüş yaptığım ilk yer, otobüs terminali oldu. Bu kez yine "gül" vardı gündemde, fakat, farklı bir şekilde. Ergenekon örgütlenmesinin gül esansı ile bir iletişim kuran ya da "ilahi bir davaya göndermede bulunduğu izlenimini uyandıran "İrfan Örgütü" isimli bir uzantısı mı varmış... Sanki Tapınak Şövalyeleri'nin "gül ve haç kardeşliği"nden mülhem, gülyağı kokulu, "irfan" kılıflı bir örgüt, keşfedilen.

Daha sonra bu tür bir bağlantı iddiasıyla tutuklananların serbest bırakıldığını öğrenecektim.

Ergenekon gide gide her türlü suçun, kötülüğün ya da “aşırılığın” içine gönderildiği bir derin çuvala mı dönüşecek...

Ergenekon operasyonları bağlamında açığa vurulan bütün örgüt ya da harekât adlandırmalarında bir şiirsel özenti var, fakat elbette şiir yok.

Bütün mistik geleneklerde tazeliğin, gençliğin, kadın zarafetinin ve genel olarak güzelliğin bir simgesi, eğretilmesi, alegorisi ya da teşbihi olarak belirir gül; Umberto Eco, bunu yazıyordu. Bir nesneye veya kavrama aşırı anlam yükleme bazen anlamın içinin boşaltılmasına sebep olabilir. Mesela, öylesine anlam yüklü, simgesel bir nesnedir ki gül, Eco’ya göre, artık hiçbir anlamı yoktur.

Yine de gülün temsil kabiliyeti sürüyor olmalı ki Eco bile başyapıtının adını onsuz düşünememiş.

Ve ben çocukluğumun gizli bahçesine yaşlı bir gül ağacının gösterdiği yolla girebildim.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geniş Ergenekon çuvalı

Cihan Aktaş 04.08.2008

I- İçine atılmamış faili meçhul yok neredeyse. Ergenekon çuvalı yakın tarihimizi karıştıran pek çok siyasal cinayeti kapsayacak kadar derin. Ursula K. Le Guin’in *Kadınlar Rüyalar Ejderhalar* isimli kitabında kurcaladığı kadınların derdikleri ürünü, ördükleri sohbetin kelimelerini içine attığı (Ficher’dan mülhem) kültür çuvalından farklı bir çuval bu. Hasılatı kan, gözyaşı, kardeş kavgası, toplumsal kutuplaşma; sararmış başaklar ya da sembollerle yüklü masallar değil. Uğur Mumcu’nun katledilmesinin hemen ardından Cağaloğlu’nda yapılan bir yürüyüşle ilgili televizyon görüntüleri var içinde mesela. Genç bir kız “şeriat yanlıları” diye adlandırdığı hiç tanımadığı insanları suçluyor. “Mini eteğim irticaya yönelik bir protestodur” anlamına gelen bir cümle...

Yıllar yılı terör sonucu öldürülen aydınlar konusunda zanlı olarak İslami kesim gösterildi. Çoğu dindar insan, “sıradan” bulunan insanlar özellikle, akli ve vicdanıyla bu ölümlerin ardında bambaşka bir tezgâhın var olduğunu fark etmiştir. İslamiyet açısından bir insanı haksız yere öldüren, bütün insanlığı öldürmüş demektir. Bir hadis-i şerife göre, dindar kişi İslam’ı o kadar güzel yaşamalıdır ki, onu öldürmeye gelen, onda yeni bir hayat bulabilmelidir.

Ergenekon çuvalından sızan kanların bıraktığı izler, Mumcu cinayetinin hemen ardından vicdanlı aydınları ve hukuk adamlarını hakikatlerin izini sürmeye yönlendirebilirdi. Bunun tamamen gerçekleşmediğini söylemek haksızlık olur. “Dinci” diye adlandırılan medyada yer alan kimi yazarların yanı sıra Taraf gazetesinin birçok yazarının da Ergenekon çuvalından dökülen kan izlerine yerinde ve zamanında ve açık bir dille işaret ettikleri biliniyor.

II-12 Eylül askeri darbesinden sonra yurtdışına çıkan ve 1993 yılında Türkiye’ye geri dönen sosyalist devrimci Sarp Kuray’ın analizlere dayalı hatıratını okuyorum: *İsyan ve Tevekkül*. (Birharf; Mayıs 2008)

Eser, “Görünüşte eşkıya, mânâda evliya olan bütün halk yiğitlerine” ithaf edilmiş. Bu giriş, insanı heyecanlandırıyor. Eser epeyce bilgilendirici bir içeriğe de sahip. Ayrıca okuyucu yazarın anlattıklarını büyük bir içtenlikle dile getirdiğinden kuşkulanmıyor

Kuray’ın analizlerini okurken sosyalist devrimcilerin militerizme bu denli meyilli olduğu bir başka ülke var mıdır, bunu düşündüm. Solcu bir aktivist olan yazar Türkiye solunu tahlil ederken sıklıkla “asker millet” şablonuna

başvuruyor. Demokratlıktan, çoğulcu ideallerden vazgeçmek istemiyor yine de...

Doğal olarak Kuray bu kitapta Türk solu içindeki kırılmalar ve gruplaşmalar bağlamında bir hesaplama da yapıyor. Türk tarihini Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşleri ışığında, militerist bir paradigmayla izaha çalışıyor. Bu arada yine Kıvılcımlı'nın analizlerinden yararlanarak, solcu grupların halkla ilişkisinde din faktörünü ihmalî konusunda da özeleştiride bulunuyor.

Halkın vesayet altında tutulması gereken bir yığın gibi görüldüğü darbeci gelenekle devrimci ruhu bağdaştırma konusunda zaman zaman bir hayli zorlanıyor yazar.

Kitabın şu dönemde çıkması ilginç. Ne de olsa son dönemlerde Ergenekon örgütlenmelerini savunan pek çok yazar ya da siyasi, Türk milletinin militerist özelliğine, ayrıca 1960 darbesinin erdemlerine fazlasıyla vurguda bulunuyor.

III- Otoriter (ve totaliter) rejimler tarafından yönetilen ülkelerin "demokrasi" yanlısı aydınlarının görüşleri, Zizek'in büyük ihtimalle *Defter*'de okumuş olduğum bir yazısında ifade ettiği türde bir çifte şantajın, yani baskıcı rejimlerle bu rejimleri hedef alan emperyalist rejimlerin tehdidi altında yaşamaktan kaynaklanan bir muğlaklıkla malul. Doğu Konferansı'nın bir gezisi sırasında Tahran'da İranlı aydınlarla buluşan Türk aydınları, reformist gazeteci Şemsilvaizin'in reformist hareketin karşı karşıya kaldığı tıkanma üzerine konuşurken, asker kanalıyla modernleşmesini sürdüren Türkiye modelini övmesini şaşkınlıkla karşılamışlardı. Bu yaklaşım, reformist aydınların politika alanında geri çekilmesi ve halk desteğini kısmen de olsa yitirmesi konusunda bir fikir verebilir.

Üçüncü dünya aydınlarının problemi, ana şiddetin sonuçlarını, asıl neden olarak okuma kolaycılığında yatıyor. Toplumlarında atıl durumda bulunan enerjinin harekete geçmesi konusunda öncü rolüne sahip çıkan "zihni münevveş" aydınlar, halkçılık ve devrimcilik, hatta demokrasi gibi kavramları yüceltmelerine karşılık, Montesquieu'nun ünlü "şark despotizmi" deyişinin telkin ettiği karamsar hissiyatı aşamıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üç kızkardeş

Cihan Aktaş 07.08.2008

"Üç" olunca sayı, bereket de artıyor. Kardeş ilişkilerinde de bu böyle. Üç kızkardeş, ikili gruplar halinde birbirini zenginleştiren ilişkileri yansıtıyor. İki kızkardeş, seçenekten yoksun olmak demek. Sadece bir tek kızkardeşin varsa, onda var olanla yetinmeli, onu idare etmelisin.

Üç Kızkardeş, önceki hafta sonu Fatih'te *Kitap Rengi* isimli kitap-konferans salonunda son romanım etrafında gerçekleşen toplantı sırasında, yeniden girdi gündemime.

Onları en az yirmi yıldır tanıyorum: Çağlayan, Güler ve Fatma Ömerustaoglu.

Hangisi Çehov'un *Üç Kızkardeş*'inin Olga'sına karşılık geliyor; hangisi daha çok "Maşa" ya da İrina...

Olga sanki sabahtan akşama kadar ders verdiği için başağrısı çeken, daha otuzuna varmadan gençliğinin eriyip gittiği hissi karşısında durmadan büyüyen hayal gücüne yaslanarak neşesini koruyan Çağlayan olmalı. Büyük Abla.

Güler ise adeta "Profesör olacağı benzeyen", melankolikleşmeye yatkın, hayatın bir inanca sahip olmakla anlam kazanacağını düşünen, ayrıca ailenin selameti konusunda teyakkuz hali içinde görünen, incelikten yoksun davranışlarda bulunan insanlar karşısında kolaylıkla üzüntüye kapılan ortanca; Maşa.

Fatma'ya ister istemez ablaları tarafından çocuk gözüyle bakılmanın sıkıntılarını yaşayan İrina olmak kalıyor. "Alın teri dökerek çalışmanın ne olduğunu bilmediğimiz için neşelenemiyor, hayatı karanlık görüyoruz." İrina hayatın anlamını sanki Tolstoy'un kahramanı Levin'in cümleleriyle açıklıyor. Gelgelelim bu cümleleri hayata taşımak istediğinde, kendini güçsüz hissetmeye başlıyor.

Çehov'un *Üç kızkardeş*'i gibi "çalışmanın hor görüldüğü" bir ailede doğmadı Ömerustaoğlu kardeşler. Ordu'dan tahsil görmek için geldikleri İstanbul'da, arkalarında pek de aile desteği olmadan, birbirlerinden güç alarak ayakta durmayı başardılar.

Ordu'da liseyi bitiren Çağlayan, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'ni kazandı ve 1983'te başladığı bu fakülteyi başörtüsü yasakları nedeniyle iki kez okuldan atıldığı halde, aflardan yararlanarak 1994'te bitirdi. Çeşitli dergilerde edebiyat eleştirileri kaleme aldı. Dershanelerde ÖSS hocası olarak çalıştı, yayınevlerinde redaktörlük yaptı. Bir radyoda sinema programı sundu. Kitap Rengi'nin kurucularından. Halen özel ders vermeyi sürdürüyor. İki çocuk annesi.

Güler orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. O da ablası gibi başörtüsü yasağının uzattığı bir süreçte İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. M.Ü. İktisat Tarihi Bölümü'nde yüksek lisansını tamamladı. Öğrencilik yıllarından itibaren eğitim camiasında çalıştı. Mezuniyetinin ardından özel eğitim kuruluşlarında idarecilik ve yöneticilik yapmayı sürdürdü. Vakıf ve derneklerde tarih seminerleri verdi. Radyo ve televizyonlarda programlar yaptı. Çeşitli dergilerde müstear isimle yazılar yazıyor.

Fatma ise 90'ların başlarında Birleşik Dağıtım'da Kitap Salonu yöneticiliğiyle başlayan iş hayatını kitabın okuyucuya ulaşmasına aracılık eden kurum, kanal ve etkinliklerde görev yaparak sürdürdü. Ön lisansını Harran Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Akademisi İşletmecilik Bölümü'nde tamamladı. İSMEK AB Komisyonu Proje Üretme Sorumlusu, Fikir Dünyası dergisinde genel koordinatör, Kitap dergisinde editör olarak çalıştı. İzlenim dergisinde sinema yazıları yazdı. Üç kızkardeş arasında Kitap Rengi'nin kurulmasında en ağır yükü üstlenen de o oldu.

Üç kızkardeşin ortak zevki ve enerjisi, çoğunluğu öğretmenlerden oluşan dokuz kültür neferinin omuz omuza vererek açtığı bir mekânın hayata geçmesini getirdi.

Kitap Rengi, öylesine seçilmiş bir isim değil; raflarda bulunan kitapları incelerken bunu fark ediyorsunuz. Piyasanın dayattığı kitaplardan ziyade, temel eserler ve klasikler tercih edilmiş. Türkiye’de kitap ve gazete dağıtım alanında mevcut merkez-çevre şeklindeki bölünmenin geçerli olmadığı bir kitap yurdu burası. İyi ve okunmaya değer kitap, medya ve piyasa tarafından dayatılan başlıklara yeğ tutuluyor. Fatih semti söz konusu olduğunda akla gelebilecek hidayet romanları da ticari kaygılarla ön plana çıkarılmamış. Dikkatli bir edebiyat okuru olan Çağlayan’ın evindeki kütüphanenin havasını bu mekâna taşıdığını söylemek mümkün pekâlâ.

Kitap Rengi, kamusal alanda yasaklanan başörtüsüne rağmen, başörtülü genç kızların ve kadınların yıllar alan ısrarlı çalışmalarının verimlerini günün birinde görebileceklerini gösteren başarılı bir örnek. Başörtüsü kamusal alanda yasaklı diye, yas psikolojisine girmek gerekmiyor ille de...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ruhum bir ağaç dalıdır

Cihan Aktaş 11.08.2008

I - “Ruhum bir kadındır” diyor ya Annemarie Schimmell... Benim ruhum da kurumaya, küle dönüşmeye direnen bir ağaç dalı olmalı sanki. Antalya ormanları her yaz içlerindeki hayvanlarla yanıp gidiyor, köyleri içine katarak küle dönüşüyor. Kâğıt mendil-peçete tüketen, daha temiz kalabilmek adına düşüncesizce tüketen insanlara katıldığım kadarıyla yabancılaşıyorum kendime. Kabul günlerinde, lokantalarda, “genç odaları”nda, havaalanlarında çöp kutularına yığılıyor şık kâğıt peçeteler, havlu rulo demetleri. Ormanları bu yolla tüketmekten uzak durmanın bir yolu bulunmalı, vardır. Yazarlar Birliği’nin Sultanahmet’teki merkezinde Sennur Sezer’le sohbet ederken gözüm elindeki bez mendiline takılıyor, söyleyeceğim sözü unutuyorum. Sürekli yanan, kül olan ormanları, kuruyan, kökü kazınan ağaçları koruyup gözeten bu “direnişle”, sanki yeniden tanıyorum Sennur Hanım’ı.

II - Kâğıt mendiller, peçeteler buruşup atıldıkça ellerimizden çöp kutularına, kuruyan bir ağacın, esasında kendi ruhumuzun katline katılmış oluyoruz. Bu hissiyatı İbrahim Tenekeci’nin şiirlerinde de yakalıyorum sıklıkla.

Otların ve çiçeklerin, ağaçların ve kırların dünyasını şehir hayatı içinde bile yakalıyor olmak, şairin mahareti. Tenekeci’nin şiirlerinin yanı sıra denemelerini okurken de yenilendiğimi, yer değiştirerek hayata daha duru bir iklimden bakmaya başladığımı duyuyorum.

Tenekeci’nin *Uçuş Denemeleri* isimli kitabında yer alan, dedesine ilişkin olarak kaleme aldığı şu paragrafı aktarmalıyım: “Geyve’deki vişne ağaçlarına inanılmaz bir sempati besliyorum. Bunun nedeni dallardaki meyveler değil, vişne ağacını gördükçe dedemi hatırlamam. Çünkü dedem, benim gözümde hep bir vişne ağacı olarak kaldı.”

Dedesini bir vişne ağacı olarak hatırlayan şairin mısralarından, elimizden kayıp gittiğini duyduğumuz güzel geçmişin sahici renkleri dökülüyor.

Son şiir kitabı *Giderken Söylenmiştir*, Tenekeci'nin zaten yalın olan dilinin daha da özleştğini, süzldüğünü gösteren şiirlerden oluşuyor. Bir seçme yapmak zor olsa da *Dilburan*'ın kitaptan aklımda kalan en güzel şiir olduğunu söyleyebilirim.

"Ben o zamanlar bakardım suya

Annem okurdu beni, bilmezdi okuma.

(...)

Bilmediğim şeyleri ne güzel özlüyorum

İshakkuşu çançıçeğı mesela

Söz nedir, dilsiz olana

Çok merak ediyorum..." (Profil; sf. 56)

Dilburan, insanlığın ayağını bastığı zemini ısıtan-yakan-öfkeliendiren hırslının ve cehaletinin karşısında, cehaletle asla eşdeğer tutulamayacak bir ümmiliğin sorularını yineliyor. Dağ-taş dile geliyor; su, ağaç ve çiçek, birlikte oluşturdukları güçle, kaleme alınmamış bir tarihe ilişkin dersler veriyor, unutkan ve ürettikleriyle-tükettikleriyle şırmamış insanlığa.

Olmayan

isimli şiirinin serinliği ise uçsuz bucaksız kalabilmiş ormanlara özgü bir iksirden yayılıyormuş gibi geliyor bana.

"Herkes yattıktan sonra, ben ona

sesli düşünür orman, kuş sesleri vs

yoktur orada Türkçesi bozuk olan,

diye anlatıyorum, artık olmayan

gücenmiş güzelliği, o kutlu ikindi

hak geçmesin diye durduğum zaman." (sf. 18)

III - Amsterdam'da kendi kendini sürgünde tutan İranlı bir yazar tanıdım. Tren istasyonlarını mesken tutmuştu. Sarhoşluğun unutturmalarına sığınıyordu. Böyleyken çocukluğunu geçirdiği evin bahçesindeki görkemli ağacı hatırlamaya devam ediyordu. O ağaç hâlâ ayakta mı, hâlâ gölgesiyle perde oluyor mu büyük odalara... Sürgün hayatında ayakta kalabilmesi sanki o ağacın dipdiri ayakta duruşuna bağlıydı, öyle konuşuyordu.

Bunca yıllık sürgün hayatında geride bıraktığı sevdiklerini hatırlamanın ağırlığını kaldıramadığı için belki de, çocukluğunu geçirdiği evin bahçesindeki ağaca yoğunlaştırmıştı zihnini.

O ağaçla ilgili yazdığı hikâyeler birbirine eklenerek kalın bir cilde dönüşmüş durumda. Bir ağaç hakkında en fazla ne yazabilir insan diye soruyor bu konuyu açtığı herkes.

Yaşlı bir çınar olabilir miydi, bunca ayrıntılı yazmayı mümkün kılan o ağaç...

Hatırlamıyor bunu, daha doğrusu önemsemiyor. Bu kadar genişleyen, gövde kabuğu kolayca ele gelen ağacın ille de çınar olması gerekmiyor. Ceviz ya da meşe de değil o ağaç, belki bunların hepsine bir açıdan benziyor, ama tam olarak hiçbiri sayılmaz.

Geniş gövdesi, güçlü dalları ve sık yapraklarıyla yaramaz bir çocuğun sığınak ve sırdaşı, delikanlılık döneminin gecelerinde eve taşıyan köprüsü olmuş ağaç, uzaktan uzağa, geçen yıllarla birlikte bir yazarın kalemiyle genetik bir değişime maruz kalarak kişileşiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcü kahramanım Hatuna

Cihan Aktaş 14.08.2008

Öykü kahramanım, Hatuna. Her bir parçasını bir hasta, bir yaşlı evinden toplamış olabilirim, ama bu parçaların ortak noktaları Gürcü olmaları. Hasta bakmak yabancı olduğu bir iş değildi benim Hatuna'mın. Memleketinde ekmek parası kazanmanın imkânı yoktu. Çıktı Türkiye'ye geldi. Bağlı olduğu ajans nereye gönderirse, oraya gidiyordu. Sabırlı ve olgundu. Bu nedenle de problemleri, huysuz hastalara onu gönderiyordu ajans yöneticisi.

İş yerinde çıkan bir yangında ağır yaralanan hastası geceleri uyuyamıyor, onu da uyanık kalmaya zorluyordu: *Sen de uyuma Hatuna, masal anlatır gibi bir şeyler anlat, hadi!* Doğduğu köyü anlatmaktan hoşlansa da içi geçiyor, kesik kesik uykularla sabahı buluyordu. Daha beterini görmüştü. En çok suyu kısıtlardı eski işvereni, hastası olan Şişman Adam'ın, bir dirhem etten yoksunluğu nedeniyle içten içe "Kuru Kadın" diye adlandırdığı karısı. Banyo yaparken kapıya gelir, bağırırdı: *Çabuk ol, çabuk olsana!* Faturayı göstererek yakınırdı: *Tam 40 milyon gelmiş, maşallah sana Hatuna, nasıl harcadın bu kadar suyu!*

Kadın namaz da kılıyordu, hayret; Hatuna, yarım yamalak dini bilgisiyle, belki anneannesinden kalan hatıraların bir yakıştımasıyla dindarlığı gürül gürül şakır şakır akan sularla bir tutuyordu.

Köylü kızı Hatuna, Dinare ırmağının kıyısında, suların sellerin içinde yaşamış yıllarca. Ve denize nazır büyük evin büyüklüğü nispetinde geliri yoktu sahiplerinin, memeleri sumo güreşçilerinininki gibi sarkık Şişman Adam'ın masraflarının altından kalkmak karısını ince hesaplara zorluyordu. Hamarat kadın bir bardak suda mucizeler yaratmış. Hem Hatuna nasıl iddia edebilirdi ki bir zamanlar bolluk içinde yaşadığını; komünist rejimlerde insanların neler çektiği malum. Tamam da, her şeyin kıt bulunduğu dönemlerde bile su boldu, Batum yakınlarındaki mandalina bahçeleriyle çevrili köyünde... Büyük ırmağa dökülen çayın çalılarının örttüğü kıyısındaki eğlenceli banyo günlerini bugünmüş gibi hatırlıyor. Sular kazanlarda kaynıyordu ve anneanesi başından bakır maşrapayla su döküyordu.

Kuru Kadın'ın onunla ilgili ön yargıları vardı. Gusül abdesti almadığını düşündüğünü gösteren, ayrıca izinlere çıkışında yanında evden aşırılmış bir şeyler götürdüğüne inandığını belli eden dokundurmalarla bulunuyordu.

İnsan hayatta onuru için yaşar; babasız büyümüş oğlu borçlu, boynu eğik dolaşmasın, hapse düşüp de evlatlarına ar kaynağı olmasın diye işçi kurumuna başvurarak yollara düşmüştü. Sarp kapısından içeri girer girmez başlamıştı, Nataşa'lı sataşmalar. İnandırıcılığı Müslüman kökenli olduğuna; mavi gözlü olunca, nüfusunda ne yazarsa yazsın, sanki ille de Nataşa'dır sıfatın. İlk girdiği evde, mutfakta, sözde bulaşıkları yıkaması için yardım etmek amacıyla yanına gelen evin erkeğinin beline yapışan eline yağ bulaşığı tavayı indirmişti. Biri gelmişti ajansa, annesi 93 yaşında. Hasta tabii, gözleri de hemen hiç görmüyor. Tamam da maaş çok düşüktü. "Bulmuş da bunuyorsun" diye bağırırmıştı adam, "ben sana yatak da vereceğim, yemek de vereceğim" ardından da bir tuhaf bakmıştı, hani, "beni memnun edersen maaşını yeniden düşünürüz", der gibi.

“Ben namuslu”, diye bağırmıştı, “ben namuslu, sen manyak.”

Çantasından işçi kurumunun daha başından talep ettiği aile albümünü çıkarıp göstermişti: “İşte, namuslu bir aileden geliyor ben. Çocuklar, torunlar var. Her şey var, vardı yani; ama oğlum borca battığı için...”

Kaç kez, “kirli para istemez ben”, diye bağırmaya mecbur bırakılmıştı.

Batum’a döneceği gün gelse, bir gelse... Bir telefon gelse, telefona bakan kişinin adını çağırdığını duysa bir. Oğlu bir yana, ille de torunu Umara. Beni seviyor musun Umara, beni özledin mi Umara? Niçin hepsinden çok seviyor bu torununu? Rahmetli kocasına benzediği için. Onu yitirdiğinde 34 yaşındaydı. Aradan kaç yıl geçti?

Mandalina bahçeleri... Uçsuz bucaksız gibi görünüyorlar buradan, ırmak da öyle. Upuzun akıp giderdi Dinare ırmağı, hele baharda, etrafını çevreleyen ağaçlık alanlara doğru genişleyerek ilerlerdi yolunda. Irmağın bir daralan bir genişleyen akışına bakarak, başına ne gelirse gelsin yine de hayatının olması gerektiği gibi akıp gittiğini düşünürdü. Şükürler olsun ki ırmak hep oradaydı, hemen her sene aynı mucizeyi gösterirdi ve Hatuna bu mucize karşısında her seferinde yenilenen bir hayranlığa kapılmadan edemezdi.

Fakat işte ülkesindeki hükümet bunalımı nedeniyle para pula dönüşmüş, mandalinaların değeri düşmüştü. Üstelik oğlu bütün mahsulü dolandırıcılara kaptırmıştı, Moskova’da. Gurami, oğlu yani, fazlasıyla saftı. Babasını vakitsizce yitirince, büyümeyi başaramamıştı. Bu nedenle de kendisine gurbet yolu gözükmüştü ya...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Benim kahramanlarım

Cihan Aktaş 18.08.2008

Kahramanlık üzerine yazılar yazmayı seviyorum. Kahramanları keşfetmeyi de... Geçen yıllar içinde kahramanlarımın bazen bir solukta karton kişiliklere dönüşmesine tahammül edebilmeyi de öğrendim bir parça.

Çocukken ‘kız başıma’, muhakkak ki buna ihtiyaç duyan dünyayı kurtaran kahramanlardan biri olmayı kurardım, okuduğum, seyrettiğim Tarkanlar’ın, Karaoğlanlar’ın etkisiyle. Benim kahramanlarım çoktandır, dünyayı kendi istedikleri yönde kurtarmayı değil de, bütün olumsuz, kötü ve çirkin görünen sahnelerine rağmen olumlayarak, yani hayatın (varlığın) kıymetini idrak ederek direnmeyi başaran kişiler.

“Kahramanlar İki Kez Ölü” diye başlık atmıştım, Samed Behrengi ile ilgili yazıma. “Kahramanlar intihar ederek ölürler bazen de”, diye bir başlık geçiyor aklımdan, çocukluğumun beyaz perde kahramanlarından Cüneyt Arkın’ın oynadığı reklam gözüme iliştiğinde. Profesyonel oyunculuk bunu gerektiriyor, denilebilir oysa: *Dünyayı Kurtaran Adam* rolünün ardından, seyirciyi hayretle “ürperten” bir reklamla “dünyayı kandıran adam” rolünü üstlenebilmelisiniz.

Dünyayı kurtarmak eskiden, yüreği saf gözü pek kahramanların işiydi. Şimdi ise bir girişimci karakterin manevralarını kapsayan şatafatlı bir başlık. Hiçbir ismin masuniyeti yok. Bu öyle bir piyasa ki, ruhunuzu damıtarak, gözlerinize kan oturtan okumalarla, inzivaya çekilerek, bir tür çileci hayatı yaşayarak ortaya koyduğunuz eser, ekranlarda, panolarda, şok açıklamaların merkezinde değilseniz, (belki de çok mantıklı bir kaderi yaşayarak) gözüküyor.

Yakınım olan bir edebiyatçının yeni öykü kitabı, daha önce iki başarılı öykü kitabı yayınladığı halde, “medyada ve ortalıkta” görünmediği gerekçesiyle benim bildiğim kadarıyla dört yayınevinden geri çevrildi.

Her an burada, göz önünde olmalısınız. Sonuçta Cüneyt Arkın, Malkoçoğlu, Kılıçaslan veya asıl Köroğlu rolünü hatırlatan atıyla birlikte üstelik bırrr diye bir sesi olan bir üşümeyle, yaz sıcaklarına en uygun düşecek bir serinleme imkânını tüketici kitleye iletmenin mesuliyeti konusunda pek de kılı kırk yarmadığını anlatan bir mizansenle ekrana düşüyor.

Asil soruları hissettiren masum yüz ifadeleri ancak nostaljik bulunabilir; artık tutarlı ve tutkun bir kahraman olmak çok zor, böyle kahramanları hayal etmek de... Bee Gees'in 'Hayatta Kalmak' isimli şarkısının klübini hatırlıyorum. 70'li yıllardan günümüze süzülüp gelen grubun üç sanatçısının giderek hızını ve acımasızlığını artıran pop endüstrisi tarafından boğulmakta olduğunu hissettiren bir sahne: Eller cansız bir şekilde gökyüzüne uzanırken, eskilerde kalan bir direnişin parodosini çizer. Bee Gees'in klübindeki beni etkileyen sahne, imge üretimi ve tüketimi bağlamında çağın süratine ve kıyıcılığına ayak uydurmakta zorlanan "has" sanatçıların ellerinin can vermekte olan birer kuğu misali gökyüzüne doğru uzanmasını zorunlu kılan yersizlik, yurtsuzluk.

Şair Ali Akyurt'un tavsiye ettiği bir kitap, *Sizin Kahramanınız Kim?* (NTV Yayınları, Editör: Mustafa Alp, Ekim 2007) Benzeri bir çalışmaya katılmış olsaydım, belki Hazreti Zeynep'i anlatırdım, belki Flora Tristan'ı. Kayıp şarkıcı Kuddusi'yi sırf "Vasiyet" isimli şarkısı üzerinden anlatmayı isterdim, veya Ebu Zerr'i ya da Malcolm X'i anlatabilirdim. Ali Şeriatî üzerine yazmayı da deneyebilirdim.

Kitapta bana ilgi çekici gelen kahramanlardan biri, Tanıl Bora'nın anlattığı Rahim Demirbaş oldu. Dip suları çölleşen, çekilen Konya'nın bir ilçesine, "ıssızlığın ortasına" bir orman dikmeye çalışan bir emekli öğretmen, Demirbaş.

Demirbaş'ın uğraşı Bora'ya kendi ifadesiyle, "dünyanın unutulduğu, dalınıp gidilen, belki tefekküre kapılınan, belki cezbeye varılan, belki zihnin tamamen boşaldığı veya durgun su gibi kıpırtısızlaştığı bir odaklanma"nın mümkünlüğünü göstermesi nedeniyle kahramanca geliyor. İlk bakışta kahramanca sayılabilecek bu yoğunlaşma, son tahlilde bir kahramanlık olarak gözükecektir, herhangi bir uğraşı bağlanmanın, herhangi bir adanmanın muteber sayılmadığı ve fiilen de güçleştiği bir zamanda, yazara göre...

Tanıl Bora, Demirbaş'ın bu kahramanca girişiminden hareketle Kurtlar Vadisi'nin gençlerimize sunduğu kahramanlık algısını da tartışıyor.

İçinden geçtiğimiz günler açısından bakılınca hele, ikinci bir yazıyı hak edecek önemde bir konu bu.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kahramanlar ve vatan hainleri

Cihan Aktaş 21.08.2008

Kahramanlığı ölüme götüren maceralar üzerinden tanımlamaya çalışırken, kahraman modelini kişinin yüzünü tanınmaz kılan karanlık örgütlerde arayan bir topluma dönüşmekteyiz.

"Çatlı'nın, Ağca'nın bunca üzerine gidilirse, onlara biçilen rolleri oynayacak, kahramanlığı kurşun atmada ve kurşunlara siper olmada arayacak gençlerden mahrum kalabilir derin güçler" diye yazmışım, yıllar önce. Yoksul ve esmer Anadolu gençlerinin kolayca yönlendirilebilir vatanperverlik duygularını ve dinî hissiyatlarını irdelemeye dönük bir yazıydı.

Çoğu, onları bir kurtarıcı olmaya hazırlayan bir savunma ruh halinin ikliminde yetişmiş gençlerdir, sözünü ettiklerim. Yükseliş dönemlerine özgü bir Osmanlı haritasının çevrelediği coğrafya adına bir Enver Paşa misali kurtarıcı ve bir Şeyh Şamil misali de destansı olabilme ülküsünü meslek gibi benimsemişlerdir. Kürt de olabilirler, Türk de; Alevi de olabilirler Sünni de. Ailelerinin Kafkasya göçmeni olması hele, pek muhtemeldir.

Çatlı kahraman olma yolunda, hayatının trajedisini oluşturan bir seçme alanına gelinceye kadar sadece yirmiye yakın devlet kurmuş Türkler için değil, bütün İslam Âlemi için de bir kurtarıcı rolünü ideal olarak benimsemiş olmalıydı. Şu var ki kahramanlığa götüren yolun vardığı çok karmaşık bir sapakta, kendisini kandırmaya mecbur kaldığı, bu mecburiyeti de muhtemelen soylu amaçlarla açıkladığı bir bozgun dönemi yaşadı. Orada bir ara alan var, hesaplı kitaplı geçebildiğinizde milli kahraman sayılıyor, alkışlanıyor, ödüller alıyorsunuz. Aksi takdirde, orada ayağınız tökezlediği anda yani, vatan haini, cani, terörist olarak adlandırılıyorsunuz...

Bir tarafta, Kurtlar Vadisi gibi dizilerde kahramanlığın tesellilerine sığınarak sahici yüzü tanınmaz hale gelen gençlere model teşkil eden Alemdar’lar, diğer tarafta yitik hikmetin peşinde koşmaktan hiç vazgeçmeyen isimsiz kahramanlar...

Resmî olarak Polat Alemdar olmaktan, onu övmekten kaçınmak gerekir, ama yine de derinlerde yaşamayı göze alan Polat Alemdarlar’ın varlığı, devletin bekası adına elzem sayılır. Esmerlik, gözüpeklik, *karadır kaşların ferman yazdırır* türküsü, Elazığlılık veya Malatyalılık, yetimlik, sadakat hatta iffet gibi değerlere sahip olmak, devlet babanın her yerde hazır nazırlığından kuşku duymamak... Biraz ayet ve hadis bilgisi de var olmalıdır; fakat, babanın din adamı olduğu ailenin çevresinde dahi başörtüsünü –beyaz namaz örtüsü halinde- sadece kabristanlarda gösterecek kadar marjinalleştiren kırpık bir gerçekçilikle birlikte... Bu malzemelerle kurgulanan ve senaryoya iliştirilen meczup tiplerin arada sırada mırıldandığı şiarlardan hareketle dinsel bir içerik kazandırılan bir ütopyaya en yakın görünen gençler ömürlerinin en güzel yıllarını hapishanelerde geçirdi, kimileri darağacında can verdi.

Ben, türlü maskelerle kutsallaştırılmış iktidar mücadeleleri uğruna bebekliğini bile yaşayamadan hayat hakkı ellerinden alınmış şehzadelerin yanında olacağım, her zaman.

‘İnsan türü hakkında ne istersek onu düşünebiliriz, fakat onu idealize etmezsek hakikate daha çok yaklaşıyoruz’ şeklinde bir tespitte bulunuyor, ‘Özgürlüğe Kaçışım’ın yazarı, Aliya İzzetbegović de...

Tanıl Bora da, bir önceki yazımda sözünü ettiğim “Sizin Kahramanınız Kim” kitabında yer alan “Bir Mum Yakar, Işığına Bakarım” başlıklı yazısında, Spinozacı felsefeci Andre Comte Sponville’in *Büyük Erdemler* risalesinde bir erdem olarak yiğitliği tartışırken, “mağlupların yiğitliğinden” şu şekilde söz ettiğini aktarıyor: “Nihai yenilginin kesinliğine karşı koymanın, sonuçsuz kalacak olmasına aldırmadan uğraşmanın yiğitliği. Ucundaki başarı ihtimalini gözetmeden, salt davranışın güzelliği için davranmadaki yiğitlik.”

İran’da 1997’de yirmi milyonu bulan bir oyla cumhurbaşkanı seçilen Hatemi, taraftarlarının onu göklere çıkartan övgüleri karşısında hiç yitirmede kendini. Kahraman olarak adlandırılmak istemedi, bunu da defalarca dile getirdi. Kalabalıkların coşkusuyla şımarmadı; geldiği gibi tevazu içinde ayrıldı, iki dönem cumhurbaşkanlığı yaptığı makamdan. Hiçbir zaman yerine getiremeyeceği vaatlerde bulunmadı toplumuna Hatemi. Bu siyasal duruşuyla, ilkelerinden taviz vermediğini gösteren sabırla, Haricilerin öfkesini üzerine çeken Hazreti Ali’yi çağırıyor.

Kahramanlar tevazu sahibi insanlar oluşlarıyla ayırt edilirler, bin bir suratlı taklitlerinden; bu dün olduğu gibi bu gün için de geçerli bir gerçekliktir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye’nin biyometrik fotoğrafı

Cihan Aktaş 25.08.2008

Almanya vizesi için istendiği şekilde biyometrik, yani yüzün verilerini gerçeğe-tanınmaya uygun şekilde yansıtan fotoğrafı çekebilecek bir fotoğraf stüdyosu arıyordum. Tesadüf bu ya, önüme çıkan stüdyonun sahibi, otuz yıl Almanya’da yaşamış. Ailevi sorunlar yüzünden Türkiye’ye dönmüş olsa da, akli bir yanılla “temiz, düzenli, disiplinli ve dakik” Almanya’da.

Türkiye toplumuna, Türk politik hayatına bakışı bir hayli karamsar. Eleştirilerini peş peşe sıralıyor:

“Kaldırımlar her sene, her sene yeniden yapılıyor. Almanya’da ise bir şirket kaldırımları yapacaksa, dayanıklılığı konusunda en az 80-100 sene garanti vermelidir. Belediyelerimiz görünüşü kurtarmaya dönük işlere eğilimli. Parkları güzelleştiriyorlar, doğru. Ama bakalım bir araştırma yapılmış mı çiçeklerin, özellikle ağaçların uygun iklim şartlarına göre seçilmesi konusunda...

İnsanlar suyu habire israf ediyor. Temiz musluk suyuyla araba yıkanmaz. Ben stüdyomun zeminini, meyve yıkadığım sularla temizliyorum.

Su ile tarih katlediliyor bir de. Baraj yapacağız diye, tarihî eserler gözden çıkarılıyor.

Sabahları sahil yolunda yürürken kedi-köpek mamaları, çekirdek kabukları, mangal partisi çöpleri görmek istemiyorum.

İktidar sahiplerinin lüks araba kullanma heveslerini hiç anlayamıyorum. Çek bir Toyota altına, niye yetinmiyorsun ki bununla... Sen bu kadar zengin bir ülkenin yöneticisi misin?

Kaldır minibüsleri, koy iki körüklü tramvay, çöz trafik sorununu.

Çöp kutuları pekala pedallı yapılabilir. Elini sürmeden kullanabilirsin...”

Bu, Türkiye’nin Almanya deneyimine sahip bir vatandaşının çektiği biyometrik fotoğrafı. Bir Britanya bankasının reklamında görünmüş olan fotoğraf sanatçısı ise, on yıldır yaşadığı bir ülke olan Türkiye’nin biyometrik fotoğraflarıyla ilgili değil. Geçmiş bugünde arıyor ve anlaşılan, buluyor da... Memleketimizi büyülü, sırlı, sürekli farklı sahneler sunarak kendisini şaşırtan bir ülke olarak tanımlıyor. Her köşesinde ayrı bir yüz, her köşesinde ayrı bir ışık... Britanyalı fotoğrafçının gözünde, Türkiye böyle bir ülke. Şu var ki reklam, bir banka için

hazırlanmış. Fotoğraf sanatçısı kahramanının ifadeleri ne kadar coşkulu olursa olsun, bir banka ağının reklam metni olarak anlam kaybına uğruyor.

Peki, Almanya’da otuz yılını geçirmiş fotoğrafçımızın toplumsal gerçeklerden kopacak kadar ele karıştığı söylenebilir mi?..

AB konusunda teyakkuz halindeki bir Türk vatandaşı ise işte şöyle cevaplar verebilir, Türkiye’yi Almanya ile kıyaslayarak didik didik eden fotoğrafçımıza: ‘Öyledir, ince ince işlenmiştir Avrupa ülkelerinin kıt toprakları. Fakat heyecan ve coşkudan yoksun bir hayat sürdürüyor insanlar oralarda. Yüzleri “öteki” korkusuyla gerilmiş. Yine de heyecanı ve coşkuyu, dahası sanatsal ilhamı bulmak için Doğu ülkelerine seferler düzenliyorlar. Üstelik uygarlık algıları kirli ve sapkın arzuları gibi ölümcül zehirler barındıran çöp varillerini de Türkiye’yi de içine alan ülkelerin denizlerine ve topraklarına göndermelerini engellemiyor.

Bizimse, insanlarımız bir türlü şehirlileşemiyorsa, bunun nedeni hesapsız göçler.

Toprağa dokunma özlemiyle bulduğu çimlik alana yayılıyor, dar gelirli vatandaş.

Belediyeler düzgün çalışsa, vatandaş da suyu doğru kullanmayı öğrenir. Su, sanki “sudan ucuz” sözünün hatırına, ucuz mu ucuz bu memlekette...’

Biz buyuz işte: Şarklı ve Akdenizli. Karmaşık. Müslüman Saati ile Modern Saat arasındaki bağdaşmayı hâlâ ayarlayamamakla malûl. Heyecanlı ve coşkulu. Düzensizlikten bir düzen çıkarma yeteneğine sahip. Bu nedenle de hayatımıza Kâhtalı Mıçı türkülerini katan minibüs kültüründen kopamayız. Minibüslerin yok olduğu bir İstanbul, tıpkı cep telefonunun icadı gibi sarsıcı bir etki uyandıracaktır, edebiyatımızda.

Minibüslere inip binerek, yanlış iskelelere yanaşan vapurlardan aceleyle atlayan yolculara karışarak, elimdeki vize dosyasıyla tam zamanında çaldım işte seyahat şirketinin kapısını. Sırada bekliyorum. Karşımdaki afiş, sular seller altında kalacak Hasankeyf’i hatırlatan sahneler sunuyor. “Sizi Doğu’nun büyüüne çağırıyoruz.”

Klişe bir cümle. Reklam cümlesi. Fakat fotoğraf-lar güçlü.

Hasankeyf’i içine alan bir davetle başlamıştı bu yaz benim için, onu hatırlatan bir afişten yükselen seslerle sona ermek üzere.

Daha iki ay olmadı, Naman ve Songül Bakaç’la tırmanıyorduk Hasankeyf’in küçük sarayının gizli çıkış merdivenlerinden.

Ağıtları duyuyorum, çığlıkları; suda boğulan tarihin sesini...

Aklı Almanya’da kalmış olan fotoğrafçı haklı: Suyun katliama zorlandığı bir ülke, Türkiye.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ferahani’nin yarım başörtüsü

Cihan Aktaş 28.08.2008

Türkiye’de son günlerde İranlı oyuncu Gülşifte Ferahani’nin oynadığı *Ridley Scott* filminde saçları görüldüğü için ülkesinde karşılaştığı sansür konuşuluyor. İran’da ise son yayınlanan haberlere göre, yetkililer Ferahani’nin son altı aydır ülkesinden ayrılmadığını ve ayrıca bir çıkış yasağının da bulunmadığını dile getiriyorlar.

Sözü edilen filmde Ferahani'nin saçları, İran'da oynadığı filmlerde olduğundan ne eksik ne de fazla gözüküyor. İran'da kadın oyuncuların çoğunluğunun saçları zaten başörtülerinden taşar. Devlete ait olan televizyonun yapımlarında oyuncuların başörtüleri konusunda daha hassas davranılsa da, sinemada bir bakıma "örfi" olarak da adlandırılabilir bir tür başörtüsü biçimi yerleşmiş gibidir. Bu biçimin kabulü, İran toplumunun kılık-kıyafet haritasının sinemadaki yansıması olarak da görünebilir. Teoride sokaktaki bütün kadınların saçlarının başörtüleriyle kapatılmış olması gerekir. Fakat ülke sathında saçını yerleşik fikhî kurallara göre örten kadınların –kırsal kesim örtünme biçimlerini dışarıda tutacak olursak- yüzde 30 gibi bir orana sahip olduğu söylenilebilir.

Bu konuda fikhî açıklamalar çoktan yapılmıştır, kimi din adamlarına hâlâ uygun görünmese bile...

Esasında İran sinemasının ilk yıllarında sinemada kadın oyuncu neredeyse hiç görünmüyordu. 80'li yıllarda "Devrim Sineması'nın aktörü" olarak tanınan Muhsin Mahmelbaf'ın ilk dönem filmlerinde kadın, oyuncu olarak ya yoktur, ya da gölgeler halinde görünür. Geçen yıllar içinde Hollywood sinemasının tasallutuna karşı yerli sinemayı güçlendirmek isteyen İranlı yetkililer, kadın oyuncu yetiştirmenin önemini farkettiler. Muhafazakâr din adamlarının muhalefetine karşılık kadınların oyunculuğunun saygın bir meslek olarak kabulü, Ayetullah Humeyni'nin onayı ve desteğiyle toplumda yaygınlık kazandı.

Medyada ve sinemada kadının yer almasıyla birlikte gündeme gelen meseleler, ulemayı bu bağlamda mevcut olan hükümler üzerine yoğunlaşmaya yönlendirdi.

Müçtehitlerin risalelerinde, tesettüre riayet etmeyen kadınlar üç grupta değerlendiriliyor:

1-Zor şartlar altında çalışırken tesettürün kurallarına yeteri kadar dikkat etmeyebilen köylü kadınlar.

2-Ateist ve ehlikitaba mensup kadınlar.

3-Müslüman kökenli olduğu halde, dinî kuralları yerine getirmeye önem vermeyen kadınlar. İşte bu kadınlar, fıkhîta 'mütehaddik' terimiyle isimlendiriliyor. Mütehaddik'in sözlükteki anlamları ise şöyle: a) Aşırıya giden, b) Dinî kuralları yerine getirmeye önem vermeyen...

Bir filmde tesettüre riayet etmeyen *mütehaddik* oyuncuyla ilgili sorumluluk, Ayetullah Humeyni başta olmak üzere kimi müçtehitlerin fetvalarına göre, seyirciye değil, yönetmene ait olacaktır. Mütehaddik kavramının fikhî kullanımı sadece bir durum tespitidir. Bunu bir izin olarak anlamamak gerekir.

Her halükârda İran sinemasında tesettürün kurallarına tam anlamıyla riayet etmeyen kadın oyuncuların varlığı bir gerçekliktir. Bu konuda 'postmodern dinî aydın' olarak isimlendirebileceğimiz Müçtehit Şebisteri'nin yorumu şöyle:

"Sinemada normal hayatta uyduğumuz kurallara uymayabiliriz, örf ve adetleri bir kenara bırakabiliriz. (...) Çünkü hedef, filmin seyircide hakikat etkisini uyandırmayı başarmasıdır. Burada daha önemli olan kural, sinemanın günümüz dünyasında giderek ağırlığını artıran etkin rolünü gerçekleştirebilmesidir. Bu durumda daha önemli bir amacı gerçekleştirmek adına, bir diğer önemli kural olan (kâmil) hicabı gözardı edebiliriz. Tabii ki bunun da iki şartı vardır: Birincisi, kadın oyuncu bunu kendi isteği ile kabul etmiş olmalıdır. İkinci olarak ise film neticede ahlâkî bir işleve, hayata anlam katan ve topluma ihtiyacı olduğu değerleri kazandıran bir niteliğe sahip bulunmalıdır. Ayrıca, hicap kuralının filmin müstehcen bir muhteva kazanması adına göz ardı edilmediği de unutulmamalıdır."

Şebisteri'ye göre sinemadaki bu kabul pekâlâ topluma da yansiyabilir. Müslüman kökenli bir kadın, bunu istemiyorsa, toplum içinde saçlarını tamamen kapatması yönündeki talebe riayet etmeyebilir ve devlet ondan zorla örtünmesini isteyemez. Fakat Şebisteri bu serbestinin bir sınırı olmasının gerekliliğine inancının altını

çiziyor. Bir kadın örfe ve adaba aykırı bir şekilde sokaklarda dolaşıyorsa ve ahlâki problemlere neden oluyorsa, devlet müdahale edebilir.

Gelecek yazımda, yeni İran sinemasının üçüncü oyuncu kuşağının en popüler kadın yıldızı olan Ferahani'nin, İran sinemasının öteki kadın yıldızları arasındaki yerini irdelemek istiyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran sinemasının üç yıldızı

Cihan Aktaş 01.09.2008

İran'da yaşayan bir oyuncunun özellikle kadın ise bir Hollywood yapımında rol alması, ülkesinde başörtüsü konusunda mevcut kurallar nedeniyle kolay olmayacaktır. Hollywood yapımcılarının önerdikleri rolü, oyuncunun bu durumunu dikkate alarak tasarımları gerekiyor.

Anlaşıldığı kadarıyla Ridley Scott da Gülşifte Ferahani'yi filmde oynatmak için bu ayrıntıyı hesaba katmış. İran sinemasının bu genç yıldızı, oyunculuk alanında başından şanslı. Sinema oyuncusu bir babanın kızı. Çocuk yaşlarından itibaren Mahmelbaf, Mehrcuyi, Mollagalipor gibi önemli yönetmenlerin filmlerinde göründü. İran'ın en muteber festivali olan Uluslararası Fecr Film Festivali'nde ilk ödülünü aldığı anda, 14 yaşındaydı. 2006 yılında Behmen Gobadi'nin *Yarım Ay* filmindeki rolüyle San Sebastian Film Festivali'nde *Altın Deniz Kabuğu* ödülünü kazandı. Başarı olgusu, sadece kişiye sunulan imkânlarla açıklanamaz. Ferahani çalışkan, disiplinli ve yetenekli bir oyuncu. 'İranlı', tabii bir yüzü var. Seyircide iyi bir izlenim bırakıyor. Bir star gibi davranmıyor, bir star olduğunu öne sürmüyor bile. Oysa İran sinemasının ilk iki kuşağının öne çıkan starları, bunun ağırlığını duyurtuyorlardı.

1983 yılında, yeni bir sinema çevresi oluşturmak üzere kurulan Farabi kurumunun çabalarıyla başarılı ürünlerini vermeye başlayan İran sineması, star karşıtı bir sinema olarak tasarlanmıştı esasında. Yeni sinemanın starları, yönetmenleri olacaktı. Bu ideal bir bakıma gerçekleşti de...

Yine de 90'lı yılların başlarında Niki Kerimi sinemanın ilk kadın starı olarak göründü beyaz perdede. Dönemin taleplerini yansıtan bir stardı o; mahcup ve çekingen bir duruşu vardı. Açık tenli, mavi gözlüydü. İranlı beğenisine uygun fiziğine karşılık bedensiz bir kadın gibi görünüyordu; bazıları 'irfani' olarak sınıflandırılan filmlerinde; sunduğu imgeyle, Sezai Karakoç'un *Mona Rosa*'sındaki *Geyve*'de gül bahçelerinde dolaşan "rüya kadın"ı andırdığı söylenebilir. Masum kadın rollerinde oynamak bir noktadan sonra Kerimi'ye yetmez oldu. Batılı sinema starlarının biyografilerini Farsça'ya tercüme etti. Kiyarüstemi'nin desteğiyle yönetmenliğe soyundu ve avangard iddialı, fakat eleştirmenlerin pek itibar etmediği bir-iki film yaptı.

90'ların ikinci yarısında İran sinemasının postmodern starı Hediye Tehrani zuhur etti beyaz perdede. Kerimi oyunculuğuyla kısmen, sinema oyunculuğunun kadınlar için saygın bir meslek olarak biçimlendiği yılların ağırbaşlılığına sabitlenmişken, Tehrani, kadınların sinemadaki varlığının Kum'daki taklit mercileri tarafından bile kabul gördüğü bir dönemin rahatlığını sergiliyordu. Masumiyet iddiası yoktu seçtiği rollerde, kusurlu ve zaaf sahibi kadın rollerini başarıyla üstlendi. Kerimi duruşu itibarıyla azizydi, bacıydı; Tehrani ise ilk filmlerinden itibaren kendi ayakları üzerinde durabilme iddiasında, bağımsız, biraz erkeksi tavırları olsa da kadın olarak cinsel kimliğine sahip çıkan, dik başlı, hırslı, hareketli, rolü gereği çok acımasız olabilen tiplerin oyuncusu oldu. Yeni İran sinemasının yirmi beş yıllık tarihi boyunca bütün filmleri gişe rekoru kıran tek yıldızıdır Tehrani.

2000'li yılların ikinci yarısı ise, bu iddiayı taşımadığı halde Gülşifte Ferahani'yi farklı bir yıldız olarak kaydetti İran sinema tarihine. Kerimi "şiişsel kadın"dı, Tehrani ise asi ve huzursuz postmodern stardı. Bunlara karşılık

Ferahani, masum rolünü oynamadan masum görünen bir yıldızdı. Evimizin, mahallemizin kıızıydı. Canlandırdığı kişinin kalıbına girmeyi başarıyordu. Onu son olarak Mehrcuyi'nin *Santurcu Ali* filminde seyrettim. Sıkılmadan seyrettiğim, etkileyici bir film. (Bu film üzerine bir yazı yazmışım *Taraf'a*.)

Ridley Scott'ın *Body of Lies* (Yalanlar Kütlesi) filmindeki Iraklı hemşire rolünü onun oynaması konusunda ısrarlı olduğu, bu yüzden Ferahani için özel başörtülü giysiler hazırlattığı söyleniyor.

Ferahani'nin bu filmde saçları görüldüğü için ülkesinde zor durumda kaldığına dair haberler, bir reklam kampanyasıyla ilişkililmiş gibi görünüyor.

İran'da yaşayan sinema oyuncular, mevcut yasalara göre, yurtdışı kaynaklı bir yapımda rol almak istiyorlarsa, Kültür ve İrşad Bakanlığı'ndan izin almalıdırlar. Ferahani'nin bu izni almadan Scott'ın filminde oynaması, ülkesinde bürokratik açıdan sıkıntılara sebep oldu olmasına. Bununla birlikte, prosedür konusundaki bilgisizliğiyle yorumlandı yaşananlar. Yenilerde, bu oyuncunun bir diğer film projesi için yurtdışına gitmek üzere gerekli izni aldığına dair haberler yer etti basında.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kimse karşılaşmasın beni havaalanında

Cihan Aktaş 04.09.2008

I- Geldiğim bilinmesin; bu kez öyle olsun. Kimse beni karşılamazsa, uğurlamazsa hatta, daha rahat geçebilir yolculuğum; telaşım azalır. Ayrıldığım için suçluluk duymam, geri dönüşlere özgü telaşım da azalır. Hiç gitmemiş, hiç yola çıkmamış gibi yapabilirim.

Sanki daha dün yaşandığı ve yarın da tekrarlanabileceği şekilde kayıtsız geçiyorum kontrol noktalarından.

Uçakla bir ülkeden diğerine geçtiğinde, aradaki zaman ve mekân farkına uyum gösterme konusunda zorlamalısın bünyeni.

Otobüsle ise yavaş yavaş yol alırsın sınıra doğru. Memleketinin Batı'dan Doğu'ya bir haritasını çizersin. Kucağında bebek. Kaynar su dolu termoslar. Bebeğin altını değiştirecek bir yer aradığın dinlenme tesisleri. Damlayan lavabolar. Pis tuvaletler. Namaz kılacak temiz bir yer arama telaşı. Sınırın iki yakasındaki gümrük memurlarınca bazen didik didik aranan bavulları yeniden yerleştirme telaşı. Kitapları, sidileri işgüzar (küçük) memurların merakından kurtarmaya dönük tartışmalar. Uzun kuyruklar. Yol boyunca otobüsünüzü izleyen, döviz, sigara veya içki satmak için otobüs etrafında koşuşturan esmer, hüzünlü yüzlü, yoksul gençlerle sürdürülen Ağrı Dağı misali ucu bucağı sislere karışacak söyleşiler...

II- Günlerden cumartesi, yaz sezonu da neredeyse kapanmak üzere, üstelik oruç günleri geliyor; havaalanı bir hayli kalabalık. Daha ziyade Alman ve Arap turistlerin oluşturduğu uzun kuyruklar nedeniyle, uçuştan tam iki saat önce havalimanına ulaştığım halde, kuyruktan kuyruğa eklenirken bir gazete, bir dergi alacak fırsatı bile bulamadım. Pasaport kontrolü için girdiğimiz kuyruk sanki hiç ilerlemiyor. Pasaportları kontrol edip de mühür basmakla yetinemez olan polisler bir de fotoğrafınızı çekiyor. Kabinlerin önündeki kırmızı çizgiye ulaşmak için açık ama tıklım tıklım dolu labirentlerde ilerlemelisiniz. Olağanüstü bir gün gibi görünüyor herkese; kimi yolcular arka sıralardan bağırıyor, uçaklarının neredeyse kalkmak üzere olduğunu hatırlatıyorlar.

Geri dönmenin manası olmadığına göre, eklendiğin kuyrukta sabırla ilerleyerek, adım adım ulaşman gerekiyor o kırmızı çizgiye.

Önümde yaşlı bir çift. Mısırlı. Selamlaşıyoruz. Yaşlı kadının parmakları görkemli yüzüklerle ışıltıyor. Ardımdaki Ukraynalı genç kız, yanı sıra neredeyse kendisi kadar ağır bir tekerlekli bavul taşıyor. Endişeli. Bakalım uçağa alınacak mı? Ayaklarımı tekerlekli bavuluyla çiğneyip geçen delikanlı ön saflarda durmuş; bakışlarını tavana dikerek, kulaklarını ise wolkmenle kapatarak koparmış kendini kuyruk telaşesinden.

III-. Kimse karşılamasın beni havaalanında! Bir zamanlar istediğim şey değildi bu. Uğurlanmalara, karşılanmalara fazlasıyla alışkındım. Fakat gide gide sizi karşılayabilecek olanların sayısı azalmaya başlıyor. İnsanlar yaşıyor, ilgileri dağılıyor, meşgaleleri çoğalıyor. Derken zaman içinde, ileride daha fazla üzülmemek için de, sessizce gitmek ve sessizce dönmeyi yeğlemeye başlıyorsunuz. Bu bir teselli: Gürültüden ve telaştan uzak gidiş-gelişler, ayrılık veya zaman-mekânla ilgili değişiklikleri daha tabii bir şekilde algılamaya yardımcı oluyor.

Bir saati geçti. Kırmızı çizgiye o kadar da yaklaşabilmiş değilim. Çok dilli, çok renkli bir karmaşa; adım adım yol alabildiğiniz, neredeyse geri dönüşsüz bir labirent bu.

Niçin bunca yer değiştirme telaşı içinde insanlar?

İki havaalanı arasına gerilen bir mahya: Hoşgeldin Ramazan! Erken bir gidiş; oruç günleri giderek sıcak yaz günlerine çekiliyor.

Ian Dallas'ın İsmet Özel'in tercüme ettiği *Gariplerin Kitabı*'nın son sayfasında yer alan anekdotlardan ikincisini arayıp bulacaktım, eve döndüğümde. Kocaman, milyonluk şehirlerden birinde, kıyamet günlerinin yaklaştığına dair iki kocakarının söyleşmelerini konu alıyor, o anekdot. "Felaket. Şunlara bak. Her birimize bir bak. Hiçbir şey anladığım yok. Nedendir? Bu büyük âlem neden, bu dünya, bu milyonlarca insan böyle aşağılık halde? Anlamı ne bunun? Bir bilen oldu mu hiç?"...

Ağız kısmı düğümlü kocaman bir çuvala benziyordu, kontrol kabinlerinin içiçe geçen, birbirine doğru taşmamak için zorlanan koridorları. Geri dönmek için dahi aşmanız gereken labirent yolcularla tıkalı; kabin ise uzak mı uzak.

Mübarek günlerin başlangıcında, başka bir şekilde de yorumlamak mümkün, benzeri bir labirenti: Ameller niyetlere göredir. Tuttuğunuz yol ne denli çetrefilli de olsa, nefesinizi tazeleyen, sizi yücelere taşıyan kapılar arka arkaya açılacaktır önünüzde, niyetinize göre...

Tiyatro sanatçısı Mehmet Atak'ın *Miraçname* Projesi neredeyse bu temayı işliyor. Fırsat bulduğumda bu projeye geri dönmek istiyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şehitlik, kader, tevekkül...

Cihan Aktaş 08.09.2008

Ramazan günleri anaların gözyaşlarına boğulduğu asker ölümleriyle başladı. Ölümlerin hemen arkasından gözü yaşlı analar ya da ağlamama azmini ifade eden eşler ekranlarda bir kez daha terörü lanetlediler. "Bir insanın haksız yere ölümü bütün âlemin ölümü gibidir", dinimize göre. Aynı zamanda, ayet-i kerime ile ifade edildiği üzere (Al-i İmran; 169-171) , şehit olanın hakikatte ölmediğine inanması beklenir müminlerin.

Dinî terminolojiye ait bir kavram olan “şehitlik mertebesi” bunca yaygın kullanılmaktayken resmî törenlerde, şehit analarına, bacılarına kamusal alanda ‘alt hizmetli’ konumunun uygun görülmesini nasıl açıklamak gerek... Başörtülü kadının oğlu dualar okunarak şehit olmaya uğurlanırken, aynı kadının ‘türbanlı’ kızına ‘laik kamusal alan’ın kapılarının kapalı olabilmesi, fazlasıyla belirgin, buna karşılık hakkında suskun kalınan bir çelişki.

“Hakkında konuşamayacağımız şeyi, konuşmaksızın geçiştirmeliyiz”; Parmenides’in kuralıydı bu. Fakat ağıtları duymazdan gelemiyoruz, o ağıtların içinde, ortasındayız. Laikçi kesimler başörtüsünü kamusal alanda istemiyor; fakat iş başa düştüğünde bir tür kutsiyet ima eden kelimelerin karıştırıldığı müphem cümlelerle teselli ediyorlar, beyaz tülbentli, hatta “türbanlı” “anaları bacıları.”

“Şehadet”, bu toprakların biriktirdiği derin kültürün anahtar kavramlarından biridir. Fakat şehitliğin büyük bir pâyeye olması, insan canının ucuzlatılmasının bir nedenine dönüşmemelidir. Yaşadığımız coğrafyada insan canının bunca ucuz olduğu varsayılmasaydı, Irak’ta neredeyse her gün elli-altmış kişinin öldüğüne dair haberleri duymaya devam eder miydik?..

Bu konunun bir hayli yanlış anlaşılma ya da yanlış yorumla yatkın olduğu açık. Sürekli bir kutsallaştırma, sürekli bir şehitlik övgüsü... Normal şartlar altında bir karıncayı bile incitmeyecek kadar mahlûkata saygılı olabilecek gencecik insanların şehit olup olmadığına karar verecek olan, elbette ki o canların Yüce Yaradan’ı. Beni rahatsız eden, çoğu yoksul ve karakalabalık olarak adlandırılan kesimlere mensup ailelerin, neredeyse yirmi beş yıldır hayattaki en büyük hazineleri olan evlatlarını ‘göğ ekini biçer gibi’ teröre kurban vermeye devam etmesinin bir ‘kader’ gibi görünmesi...

Orası öyle, bu toprakların anaları yüzyıllardır Türkçe, Kürtçe ya da başka bir dilde konuşan oğullarını Yemen’den Fizan’a, Trablusgarp’a cephelere göndererek, ağıtlar yakmaya alışkın. Bu alışkanlığın bir kaynağı da şehadet kadar dinî terminolojiye ait, gelgelelim laikçi, dünyaperest bir yaklaşımla pekâlâ ‘kadercilik’ olarak adlandırılabilir tevekkül kavramı...

İnsanımızın geleneksel olarak taşımaya devam ettiği tevekkülün ülkemizin yönetici seçkinleri tarafından nasıl rastgele kullanıldığını defalarca anlattı *Taraf*’taki yazılarında, Rasim Ozan Kütahyalı. Yasin Aktay *Yeni Şafak*’ta aynı bağlamda bir yazı yazdı. (Laiklik ve Şehitlik, 30 Ağustos 2008) Her iki yazarın da altını çizdiği en önemli husus, dinen kutsal kavramların laik kurumlarımızca onlarca yıldır terörle savaşta yaygınlıkla kullanılmasının getireceği sakıncalar...

Aktay’ın yazdığı gibi: Laik devlet kendini korumak için bir savaşı sürdürmeye ihtiyaç duyabilir. Fakat, bunu “laik” bir terminolojiyle gerçekleştirmesi gerekmez mi?

Gelgelelim, Habermas'ın modern kamusal alan tanımlarına ilişkin açıklamalarıyla yetinemez olmasına şaşılması gereken bir ülke, Türkiye.

Baskınlar hiç tükenmiyor. Kırımlar sona ermiyor. Savaşı sorgulamaya başladığınızda, bunun gerisinde silah şirketlerinin, bölgemizde alçak veya orta gerilimli savaşların sürüp gitmesinde çıkarları olan devletlerin ve global planda egemen güçlerin rolleri apaçık görünüyor.

Büyük çatışmaların, düşmanlıkların ve ayrılıklara, ölümlere yol açan husumetlerin başlıca kaynağı, açlıklara ve toplu kıyımlara da yol açan zengin yeryüzü kaynaklarına sahip olma hırsı.

Türkiye'nin en zengin tabii kaynağı ise gençleri sanki.

Oruç günlerinin başladığı gece, evladını teröre kurban veren kadının acısı Türkçe ve Kürtçe kelimelerle yakıcı bir ağıta dönüşüyordu, ekranda. Önlerine belki hayatta ilk kez mikrofon tutulan "şehit anaları" yine de çoğunlukla vazgeçmiyor kardeşlik dileğinden, barıştan. Yabancıları oldukları kamusal alana yayılıyor "mütevekkil" sözleri... Bir toplumun derin varlığının ve duyuşunun haritasına dönüşüyor yüzlerindeki çizgiler.

Bu yaslı kadınların ağıtlarına daha yakın bir mesafeden kulak vermek gerekiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk kadınının temsili

Cihan Aktaş 11.09.2008

Kendinden menkul "Türk sosyetesini"nin, dünya sosyetesine Türkiye'yi tanıtmaya iddiasına sahip bir mensubu, "bu ülke"yi (yani aynı zamanda Cemil Meriç'in de ülkesi olabilecek kadar geniş bir ülkeyi) dünyaya yanlış tanıttığı için 'türban'ı sevmiyormuş. "Modern kafalı birçok kadını var. Onları kullanmalıyız. Ama peşin söyleyeyim türbanlı olanları değil. Ben türbana karşıyım. Türban olayının özgürlük ve demokrasi kavramlarıyla uyuşmadığını ve Türkiye'nin imajını kötü yönde etkilediğini düşünüyorum" diye ifade ediyor görüşlerini. (*Sabah Cumartesi*, 2 Temmuz 2005)

Cumhuriyet tarihi boyunca 'ulusalci' olarak adlandırılacak Türk kadın derneklerinin en önemli etkinlik alanı ve hedefi, Türk kadınının Batı dünyasındaki temsilini başörtüsünden kopartma ülküsü etrafında biçimlenmiştir. Yine de Türk kadını, Batı ya da Doğu ülkelerinde farklı bir şekilde tanınır. Batı ülkelerinde Türk kadını bütün ayırmaya dönük çalışmalara karşılık, sıklıkla İranlı ve Suudi Arabistanlı kadınlarla aynı bağlamda, aynı fotoğraf kareleri içinde

değerlendirilir. Bütün aktif verileri unutturacak kadar baskındır ve çekici görünür o fotoğraf karesi işte: Dünyayı kafesli balkonların gerisinden, birer Rossetti tablosundan düşmüş gibi mahmur gözlerle izleyen, aynı zamanda maço Türk erkeğinin aşağılamalarına maruz kalan acınası mahlûklardır Türk kadınları, bu ele alışıta...

Doğu ülkelerinde ise Türk kadını, neredeyse elli yıldır Türk edebiyatının kahramanları ve sinema yıldızları kanalıyla anlaşılmakta.

Bakü’de yaşadığım yıllarda, Rus Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenci olan komşu kızı Ayten bir gün, “Bizim duyduğumuza göre Türkiye’de Türkan Şoray ağladığında bütün kadınlar ağlar, güldüğünde ise gülerlermiş, doğru mu bu,” diye sormuştu. (Babası ismini, bir Reşat Nuri romanından almış Ayten’in, bunu da eklemeliyim.)

Hüseyin Akın, *Geçmiş Günler Matinesi* (Artus; 7007) şeklindeki başlığından da anlaşıldığı gibi daha ziyade sinema ve popüler kültür etrafındaki denemelerden oluşan kitabında, *Film Adamları* bölümünde yer alan “Yok Olan Sarayın Yıkılmayan Sultanı: Türkan Şoray” başlıklı denemesinde benzeri bir temsil yeteneğini irdeliyor. Akın’a göre sinemada Türk kadın prototipini yansıtmakta Şoray kadar başarılı olan yoktur. Öyle ki yaşlısı genciyle Şoray ismi bir imgeye dönüşmüş, efsaneleşerek herkesin âşık olduğu bir fotoğraf haline gelmiştir. Bu bakışın erkeklere özgü olmadığının ispatı ise, “Türkan Şoray Kirpiği” ismiyle motifler dokuyan bir anneler kuşağıdır. (Sf, 132, 133.)

Şoray’ın Türk kadınıni temsili konusunda Akın’ın görüşlerine bütünüyle katıldığımı söyleyemem. Sonuçta her ‘star’ bir kurgunun ürünüdür. Fakat bu ünlü oyuncunun 80’li yıllara kadar filmlerinde ağırlık kazanmış olan, her şeye rağmen erkeğine sadık kalan anaç ve “yerli” bir güzelliğe sahip kadın tiplmesiyle, geniş kitlelerce benimsendiği de bir gerçeklik.

Azerbaycan halkı Türk televizyonlarını izlemeye başladığında, gençler magazin programlarının gedikli simalarını giyim kuşamları ve hayat tarzlarıyla birer model olarak taklit etmeye çalıştılar. Sonraları Tansu Çiller, Türk kadınının politikada güç kazanmasının temsilcisi olarak tanındı.

Japon arkadaşım Noriko 90’lı yılların başlarında Türkiye’ye geldiğinde, ismine aşına olduğu bir tek Türk kadını vardı: Emel Sayın.

İran’da da devrimden önce Türk kadınının temsilcisi Emel Sayın sayılırdı, iki ülke arasında gerçekleşen ortak film yapımlarında başrolde oynadığı için olsa gerek.

İran toplumunun bir kısmı Türk kadınlarını diziler kanalıyla tanır ve tanımlar. Bu ülkede 90’lı yıllarda kimi kesimlerde uydu kanalıyla televizyon ekranlarında izlenen Hülya Avşar ve Sibel Can gibi popüler yıldızlar, Türk kadınının tipik temsilcileri sayıldılar.

Camille Paglia’cı bir yorumla, Anadolu’nun sayısız medeniyete beşik ve mezar olmuş toprakları, anaç görünümlü, *Willendorf Venüsü* heykelciği çağrışımlı idoller üretmeye yatkın sanki.

Bu arada geçen yıllar içinde İran’da Türk kadını modeli görüşü bağlamında bir kuşak değişimi yaşandı. Türk televizyonlarındaki dizileri izleyen İranlılar, bu dizilerin oyuncularını tanımaya çalışıyorlar. Tahranlı gençler mesela *Yaprak Dökümü* dizisinin oyuncularının hakiki kimliklerini merak ediyorlar. Bakü’de olduğu gibi, Reşat Nuri yine karşımıza çıktı, bakınız.

Dindar kesimler ise Emine Erdoğan ve Hayrünnisa Gül üzerine sorular yöneltiyorlar. Sorularının içeriğinde, ‘başörtülü bir kadının Türkiye’de üst düzey makamlarda eş olarak dahi görünebilmesi” konusundaki şaşkınlık tonu, bir hayli belirgin.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hayırseverliğin ince yolları

Cihan Aktaş 15.09.2008

Birkaç yıl önce İstanbul’un (burjuvazi sınıfını temsil ettiği varsayılan) köklü aileleri üzerine kitap yazmaya hazırlanan bir araştırmacıyla yapılan bir röportaj okumuştum. Araştırmacıya göre Türk toplumu, bu köklü ailelerin kamusal etkinlikleri kanalıyla hayır yapmayı yeni yeni öğreniyordu.

Ben fitreyle, sadakayla, isimsiz yardımlarla süre giden bir hayırseverliğin inceliklerinden dersler alarak yetiştim. Bir verenin bin alacağı düşünülerek yapılan yardımlar değillerdi bunlar. Aksine, elimizde olanın bir kısmının zaten muhtaçlara ait olduğunu kabullenmeliydik. Yapılan hayırlar, bizde emanet olarak durduktan sonra asıl sahibini bulan mallardı, paralardı. Yardımın sessizi, isimsizi makbuldü. Kaldı ki elini açmış bağış bekleyen dilenciye değil, elini açmayı kendine yediremediği için köşesinde yoksulluğun sıkıntılarına katlanan muhtaçlara ulaştırmak gerekirdi bağışı, sadakayı.

Bir tür “modern hayırseverlik”, bağışın yerini bulmasının modern kurum ve etkinliklerle bütünleştiği oranda mümkün olabileceğini varsayıyor. Hayırseverlik etkinlikleri defileleri ve konserleri de içine alarak genişliyor. Bazen isminiz bir hastanenin, bir okulun girişindeki gümüş renkli levhada sıralanmış bağış sahibi kişiler listesine ekleniyor.

Hayırseverliğin bu kanallarla geliştirilmesine itiraz ettiğim yok. Ama hayırseverlik sadece bu yolla olmalı, kişinin yüreğinin alanından tamamen koparılıp Devlet Baba’nın ya da devletle ilişkilendirilen ‘falanca kurumun’ gözetiminde gerçekleşmeli demek de, bireysel yetişkinliğin seyri açısından hiç ‘hayırhah’ gelmiyor bana.

Bağışın, sadakanın gizli yapılanı makbûl. Buna karşılık, bağış ve sadakayı yerine ulaştırmakta aracılığı üstlenen kişi ve kurumların, bu konuda sadece ahirette değil, bu dünyada da hesap verebilecek kadar dikkatli olmaları gerektiğini söylemek bile fazla.

İnsanımız gurbette, olumsuz şartlar altında, tuvalet temizleyerek, kömür tozu yutarak, kimyevi maddeleri soluyarak, muhtemelen yabancı düşmanlığıyla ilgili zorlukları da yaşayarak bin güçlükle kazandığı parayı dahi, hayırlı olacağına inandığı amaçlar doğrultusunda paylaşmakta tereddüt etmiyor.

Buna karşılık, hayırsever insanımız bu tür sadakaların büyük birikimlere dönüştüğü faaliyetlerin modern örgütlenmeleri konusunda gerektiği şekilde hareket edebilme tecrübesinden yoksun.

Mümin kardeşinin sözünün yeterli olacağına güveniyor, Kur'an'da mevcut, para ile ilgili muamelelerin kaydedilmesine ilişkin uyarılara karşılık. Sadakanın, bağışın gizlisi makbul. Fakat sadaka ve bağış bireysel alandan çıkıp kurumsal alana geçtiğinde, senet de gerekiyor, açıklık da.

“Deniz Feneri” gibi kurumların halk tarafından gördüğü ilgi, bu alanda mevcut kurumsal boşluğa da işaret ediyor.

Deniz Feneri'yle ilgili yolsuzluk iddiaları bağlamında temel sorunun, sosyal devletin yerini bu tür kurumların almasına göz yumulmasında aranması gerektiğine dair bir yorum ilişti gözüme, bir gazetede.

Devletin ülke sathını kaplayacak güçte ve kudsiyette varoluşu, bütün sorunların biricik çözümü olarak yeniden karşımıza çıkarılıyor. Otoritesiyle yaramaz evlatlarını hizaya getirebilecek güçte bir 'baba'ya duyulan ihtiyacın her fırsatta ileri sürüldüğü 'ataerkil' gelenekli toplumumuz, bir taraftan da gemisini yürüten kaptan olabilmeyi sürdürebilmek açısından, 'derin baba'ların bin başlı mitolojik yaratıklar gibi yeraltını kapladığı bir alt yapı edinmekten kendini alamıyor. Kişiliği gelişmemiş tabi ise kutsiyet bahşettiği devletten, "malını yemeyen domuzdur" şeklinde söz etmekte hiç sakınca görmüyor.

İnsan ne bir robot, ne de melek; iyi ve kötü, doğru ve yanlış arasında seçim yapmanın çatışmasını yaşamaya yazgılı, 'bilinç emaneti' nedeniyle yapıp ettiklerinden sorumlu tutulmuş bir fani. Onu bütün yaratılmışlar arasında daha özel bir konuma yerleştiren ise, bilinçli bir varlık olmasından kaynaklanan seçim yapma yeteneği.

Hayatımız, kişiliğimiz bütünüyle, seçimlerimizden oluşuyor. “Hidayet” denilen aydınlanma bir anda gelmiyor, kendinizi doğuştan sahip olduklarınızın ötesinde yeniden gerçekleştirmek üzere taş üstüne taş koyarak, kat kat emek vererek bunu hak etmelisiniz.

Ahirette mümin için en büyük ceza, Allah’ın ondan yüz çevirmesi, onu rızasını kazanmış kullarının uzağında tutması olmalı.

Bu cezanın en önemli nedeni de kul hakkı.

Bu dünyadaki yaşantısında ahiretteki hayatını bir heykeltraş gibi kendi yaptıklarıyla biçimlendiriyor, insan. Elindeki azıcık nimeti dahi yoksula, yolcuya pay ederken, yeniden ve yeniden seçiliyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslamcılık – Müslümancılık

Cihan Aktaş 18.09.2008

I- Yirminci yüzyılın son çeyreğinde İslâmcılık, İslâm’la entelektüel bir uğraşı olarak ilgilenen bir elit zümreyle sınırlı kalmayarak, bu dine kendini bağlı hisseden herkesi bir tarafından yakalamıştır. İslâmcılık, dinî kaynaklardan hareketle bir taraftan dinsel anlayış ve yaşantıları, diğer taraftan da modern hayat tarzlarını sorgulayarak yol alan güçlü tarihsel bir dalgadır.

İslamiyet dindir, İslamcılık ise zaman ve mekânla bağlı bir akım olarak görülmelidir. Bu nedenle de, Ümit Aktaş’ın hep vurguladığı gibi, demokrat olduğu kadar despotizmden yana, modernist olduğu kadar gelenekselci, muhafazakâr olduğu kadar devrimci bir niteliğe sahip olan, kadın meseleleri bağlamında ataerkil olduğu kadar feminist, Batı karşıtı olduğu ölçüde kendini Doğu ile sınırlamakta ısrarlı İslamcılıklardan sözedilebilir.

II- 80’li yıllar boyunca İslamcılıkla bir şekilde ilgili olan yazarlar, içinde bulunduğumuz yıllarda bu konuyu irdelleyen eserler vermeye başladı.

Hamza Türkmen’in *Türkiye’de İslamcılık ve Özeleştirisi* isimli eseri, İslamcıların kendi içinde sürdürdükleri tartışmalar ve kavramsallaştırmalar etrafındaki sorunların irdelendiği geniş hacimli bir çalışma. (Ekin yayınları; 2008) Bu kitap, 80’li

yıllar İslamcılığının günümüz siyaseti üzerinde olduğu kadar toplumsal hayatında da teşhis edilebilecek etki ve açılımlarının bir tanıklığı olarak değerlendirilebilir.

Kitapta İslamcılık, Osmanlı İslamcılığı, Türkiye İslamcılığı ve “Tevhidi Uyanış Süreci-Evrensel İslamcılık” başlıklarıyla, üç bölümde ele alınıyor.

Yukarıda değindiğim gibi, İslamcılık, farklı okuma biçimlerinin çeşitlendirdiği geniş tarihsel bir dalgadır. Gelgelelim Türkmen kitabının en başında, İslamcılığın niteliksel çeşitliliğini bir zenginlik olarak görmediğini dile getiriyor. (sf. 13) Bununla birlikte zaten bir ‘özeleştir’ zaviyesinden hazırlanmış olan kitabın içeriğinde, bu niteliksel çeşitliliğin kazanımlarını destekleyen cümlelerle karşılaşabilir okuyucu.

80’li yıllar İslamcılığı’nın başat bir göstergesi olan başörtülü öğrenciler ve kadınlar, bu çalışmada pek az yer kaplıyor. Bunun beni şaşırttığını belirtmeliyim. 80’li yıllar İslamcılığı’nın en önemli göstergelerinden biridir, kadınların cemaat-kamusal alan etkinlikleri kanalıyla kaydettikleri gelişmeler. Ayrıca Türkmen de, başörtüsü yasakları konusunda hassasiyetiyle tanınan bir yazardır.

III- Türkmen’in de kitabında irdelediği üzere, AK Parti, İslamcı hareketin kazanımlarından her ne kadar yararlanmış da olsa, halihazırda ‘yeni muhafazakâr’ bir parti olma iddiasıyla birlikte, İslamcı bir parti olmadığının altını çizmeye özen gösteriyor.

Diğer taraftan, bu bağlamda yazdığı yazılarda Akif Emre, AK Partili teorisyenlerin çabalarına karşılık pratikte İslamcılıktan kaçınan partinin, “Müslümancı siyaset”e yakalandığını ifade ediyor. “Müslümancı siyaset tarzı toplumsal talep ve siyasal ilkelerin yerine sessizce ikame edilen renk belli etmeyen bir siyasal tutumdur. Bu anlamda Müslümancı siyasetin İslamcı olmayan hatta İslamcı her türlü siyaset tarzından feragat eden muhafazakârlığı meşrulaştırıcı bir araçsallığa dönüştüğü de söylenebilir. Bu durumun her zaman bilinçli olmasa da siyasete yansması ‘bizden olanların iktidarı’nın kendiliğinden iyi olacağı ön kabulüne dayanan bir tür aşiret dayanışmasını çağırıştırır.” Müslümancı siyaset bu ele alışıta, “kültürel anlamda dinî rengin ağır bastığı bir gelenekten beslenen, sosyolojik olarak belli bir ekonomik seviyenin altını temsil eden, merkez dışı toplumsal kesimlerin siyasette konum arayışlarının adıdır.”

Emre’ye göre, “kültürel anlamda dinî rengin ağır bastığı bir gelenekten beslenen, sosyolojik olarak belli bir ekonomik seviyenin altını temsil eden, merkez dışı toplumsal kesimlerin siyasette konum arayışlarının adı olarak Müslümancı siyaset, İslamcılık yerine geliştirilen iddiasız ve tutarlılıktan yoksun ilkesiz iktidar mücadelesine dönüşebilir.” “Müslümancılık ya da Klan Siyaseti”, “Bizden Olanlar Siyaseti”, 26-28 Ağustos 2008; www.dunyabulteni.com

Modernleşme konusunda şoklara maruz kalmış bir toplumun depresyondan çıkma yoluydu İslamcılık. Hızlı bir yüzeye çıkma, nefes alma çabasıdır da diyebiliriz, İslamcılığın çıkışına. Dolayısıyla da arızlı, kanamalı bir çıkıştır bu, aynı zamanda...

Önümüzdeki dönemde bu önemli dalganın, iktidar yetkesini koruma refleksinin kısıtlamalarından daha bağımsız ve derinlemesine tartışılacağı öngörülebilir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsan olmaya devam ediyoruz

Cihan Aktaş 22.09.2008

“Kimse karşılaşmasın beni havaalanında” başlıklı yazımda, havaalanında pasaportuma çıkış damgası vurdurmak için ucuna eklendiğim, santim santim ilerleyen bir uzun kuyruktan söz etmiştim. İçine düştüğüm, ama geri dönmeyi de aklıma getiremeyeceğim o labirent yolculuğu sıkıcı, fakat ders vericiydi.

Binbir türlü mânianın karşımıza çıkarak bizi gitmemiz gereken yoldan uzaklaştırdığı sapakları var, dünya hayatının. Dışsal arayış yolculuklarını verimli kılan, kişinin kendi iç âleminde gerçekleştirdiği sıçramalar. “Doğa içerdedir,” dermiş Cezanne. Bedenin araçsallığından gerçek ve tinsel bir özgürleşme tarzı üretmeden, olgusala olan mahkûmiyetimiz sona ermeyecektir.

Mehmet Atak'ın *Miraçname* isimli projesinin de bende benzeri temaları çağrıştırdığına değinmiştim, sözünü ettiğim yazımda. Atak, sürekli projeler üreten bir sanatçı, aynı zamanda bir aktivist. Sanatsal projelerinde, aktivist kimliğinin yapıtaşlarını oluşturan ezilen ve seslerini duyuramayan kesimlerin yanında olma, bunun yanı sıra bize tek ve vazgeçilemez hakikatmış gibi sunulan büyük yalanı deşifre etme kaygısı başlıca tema olarak karşımıza çıkıyor.

Miraçname, Hazreti Muhammed'in (Selam Üzerine Olsun) kimi müfessirlere göre tamamen manevi bir iklimde gerçekleşen göksel yolculuğunu konu alan bir proje. *Miraçname*'nin konusu kısaca şöyle: Oval, büyük bir şeffaf labirent vardır. Bu labirentin ortasında belli belirsiz olarak havada asılı duran ve tersindeki deforme edilmiş halleri görünen dört miraç resmi ve tam ortalarında da havada duran bir lazer küp bulunmaktadır. Şeffaf labirentin dışından, dört açıdan duvarlara ve labirentin içindeki seyirci/katılımcılara 15. Asrın Herat miraçname minyatürlerinin aksi vurmaktadır.

Labirentin tabanı, günümüzde nefsi tutsak alan görüntülerle bezenmiştir, ancak bunlar su altı resimleridir, üzerlerine basıldığında görüntüleri değişmektedir. Labirente giren her kişi kendi meşrebi ve nasibi ölçüsünde yol alacaktır. Orta yolu bulacak, ya da bulamayacaktır. Labirentin yolcularını, diğer yolcular kadar, şeffaf duvarlara belli belirsiz vurmakta olan slayt gösterileri de yanıltabilir. Katmanların açıldığı bir yolculuk gibidir

izlediğimiz, ama bazen erken ya da fazla gelen katmanın gözleri kamaştırıp kör etmesi gibi bir yanıltma/saptırma riskini de taşımaktadır.

Orta alana varmış olanlar, tersten deforme edilmiş durumda gördükleri 4 Miraçname resminin asıl yüzlerini farkedebilir. Ve, ulaşılmaya çalışılan boşlukta bir cam küp mevcuttur. Fakat, elinizi uzattığınızda bu cam küpe dokunamazsınız, varlığı salt zahiridir.

Semavi kitaplarda en çok tekrar edilen tema, yeniden diriliş ve Yaradan'a 'iman'dır: "Yeniden diriliş iman, bir tarz sosyal düzenlemeye de hizmet eder. En kabaca, canlı ve cansız varlığa yaptığı kötülük bu dünyada engellenemese de, cezalandırılmasa, gizlense de, başka bir düzlemde bir karşılık bulacaktır. İkinci olarak ise, insana bir akıl bağışlanmıştır, bu önemli olsa bile sınırlı bir başvuru kaynağıdır, ötesine geçmeye çalıştığınız takdirde aklınızı yitirirsiniz. Bu miraç da bizim sınırlı aklımız ve dünyaya dair imgelerimizle tarif etmeye çalıştığımız gibi cismî midir, yoksa cisimle alakasız, aklımızın çok ötesinde gerçekleşen bir yolculuk mudur" diye soruyor Atak.

Dünya hayatı bir oyun-eğlence! Hakikatin bilgisine ulaşabilmek ise mustazaf, yani zayıf düşürülmüş kitlelerin kurtuluşu ve iyiliği yönünde "salih" bir çaba göstermek, bunun için riyadan uzak bir emek vermekle olası. Atak'ın *Miraçname*'si özlü olarak bu gerçeği açmaya çalışıyor. Gördüklerimiz, esasında görmeye yatkın olduğumuz sahnelerdir. Bunu istediğimiz, esasında bu nedenle tedirginlik duymadığımız sürece, görüntülerle oyalandığımız bir labirenttir hayat. Demek ki insan olarak henüz tamamlanmış sayılmayız, edimlerimiz ve seçimlerimizle insan olmaya devam ediyoruz.

Atak'ın benzeri temaları işlediği başka projeleri de var. "*Korku*", Nuri Pakdil'in aynı isimli oyun metni üzerine yapılmış bir konsept tasarımıdır. Al-i İmran ve Nisa suresinden ayetlerle desteklenen "*Ben İm*" (sanatçının kendi açıklamasına göre iki manasıyla, hem o bana ait, hem onu yapan benim, "o benim" ve "ben işaret" olarak da okunabilir, okuyanın meşrebine göre), sanatçının temsil ettiği kulun bilmediği önseli olmayan bir karma-sanattır.

İstanbul 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olmaya hazırlanıyor. Bu bağlamda hazırlanan etkinliklerde, Atak'ın özgün ve geniş açılımları bulunan projelerinin ilgili birimlerde hiç gecikilmeden dikkate alınacağını umuyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kimliklerimizin yapı sökümü, nereye kadar...

Cihan Aktaş 25.09.2008

Ramazan geçip gidiyorken kendi içimde sürdürdüğüm muhasebede, değeri *Taraf* okurlarından aldığım kimi mesajlar yankılanıp durdu.

Özellikle Kürt-Alevi kökenini belirterek bana yazan, içtenlikle yazan Ş’nin mesajı...

İsminizi bile açıkça yazamıyorum, sevgili Ş... Bir kamu kuruluşunda çalışıyorsunuz çünkü.

Siz de bir muhasebenin içindesiniz hâlihazırda. Ergenekon olaylarından sonra kendinizi eskisi gibi hissedememeye başladınız:

“Kimliklerimizin üzerinde bir evrensel solculuk paydasını hep Türk olan, Sünni olan arkadaşlarımla paylaşmaya, yaratmaya çalıştım, ama galiba kimlik denen bu garabet galip geliyor hep, bu arkadaşlar Ergenekon olayında öyle bir tavır takındılar ki hakikatten de sol-mol palavraymış dedirttiler bana ve birçok arkadaşıma. Etnik açıdan Türk olan, kimliğe dayalı sebeplerle potansiyel suçlu ilan edilmemiş, o duyguyu yaşayanları anlayamayan, devlet zihniyetinin ‘yaramazlık yaparlar, ama bizim çocuklardır’, diye baktığı, bilinçaltında Kemalizm’i yaşatan, ama bunu inkâr eden bir laik cemaatin solculuğ...”

“Ancak etnik köken olarak Türk bilinenler tarafından satın alınan argümanlara sahip bir cemaatçi solculuk biçimi”ni kendi içinde tartışmayı sürdürüyor, Ş. Zizek’in *Kırılğan Temas*’ta irdelediği gibi, dolaysız ve ham ırkçılığın yerini, kılıfına uydurulmuş, bazen kendi karşıtı “ırkçılıkla mücadele formuna” da bürünebilen ‘st-ırkçılık’ almakta. Evrenselci topyalar ya da ideolojilerin başarısızlığa mahkûm sayılmasına yol açan tecrübeler, bu st-ırkçılığın hazır kılıfları.

Hâlihazırda ortalıkta dolaşan ne çok hayalet, varoluşsal öneme haiz soruların yerini işgal ediyor.

Bu memlekete komünizm gelecekse onu da biz getiririz, demişti bir zamanlar, CHP’nin Ankara Valisi Tandoğan. Kim ne derse desin solcuyuzdur hâlâ, belki, ama *Cumhuriyet* gazetesi yazarlarının bize öğrettiği gibi değil. Sünni Müslmansızdır, ama “Yeşil Kuşak Projesi”nin bir tabisi, ya da Türk-İslam sentezi etiketli gül reçelinin bir müptelası olarak değil.

İçinde yaşadığımız kimlikleri hırpalarcasına kurcalayan ulus devletler ağında, Türkiye koşullarında aydın bir Alevi Kürt’ün solculuk ortak paydasında kendine bir çatı araması şaşırtıcı bir hikâye sayılmaz. Niçin *Alevi Kürt* diyorum da, *Kürt Alevi* demiyorum... Çünkü, “Alevi” olmayı seçebiliriz, “Sünni” olmayı da öyle... Kürtlük ve Türklük ise seçmediğimiz, doğduğumuzda kendimizi içinde bulduğumuz kimlik yapı taşlarıdır. Bu, hayatımızı ve dünya görüşümüzü iller de Kürtlük ve Türklük adına bize sunulmuş, şartlara göre ilavelerle yenilenen verilere göre biçimlendireceğimiz anlamına gelmez ama...

Sünni ve Türk olmak bu ülkede birinci sınıf vatandaş olma yollarının kişiye daha fazla açılmasını sağlayan nitelikler; zahiren öyle.

Kız çocuklarına erkeklere göre daha fazla özen gösterilen bir ailede yetiştim. Yaşadığımız havalinin tek kitap-kırtasiye dükkânı da anneme aitti. Yine de kadınların ezilmişliğini, bunun yanı sıra etnik ya da sınıfsal, başka türlü ezilme biçimlerinin de var olduğunu fark ettiğim bir ortamda geçirdim çocukluğumu. Bu çevre bana aynı zamanda dindarlığın en güzel ilkelerini ve kabullerini de öğretti. Babam ramazanlarda oruç tutar, cumaları da namaza giderdi. Ama aynı adam, camiye bir Alevi köylüyü almadıkları için, cuma namazı vaktinde imamla kavga edebilen biriydi.

Türk kökenli, Sünni olabilirsiniz; fakat bu Muaviye’yi “saygıdeğer” bulduğunuz anlamına gelmez. Muharrem ayında Hüseyin’i ve yanı sıra şehit olan akrabalarını derin bir üzüntüyle anmaya, Kerbela vakasından dersler çıkarmaya çalışırsınız.

Biz sahiden o kadar da birbirine hasım ve apayrı, birbirinden yalıtılmış toplumlar halinde yaşıyor olabilir miydik, bir zamanlar, sevgili Ş... Tenzile Hala, Gülo Bacı, Zeyno Bibi... Çocukluğum onların arasında geçti. Kürtçe’nin Türkçe’ye karıştırıldığı sohbetlere aşınayım.

Başımdaki örtüde onların tülbentlerinin, puşularının izleri de var. Başımdaki örtünün, yükseklerde bir yere bağlılığımın temsili olduğu kadar, zahiri modernleşmenin dayatmalarına karşı ezilen insanlarla dayanışmanın ifadesi olduğunu da düşünebilirsiniz.

Doğduğumuzda sahip olduğumuz imtiyazlardan sıyrıldığımızda geriye ne kalıyorsa, asıl olarak biz oyuz işte. Kabe’yi dikişsiz iki kat ak örtüyle tavaf eden Adem-Havva oğlu, Adem-Havva kızıyız. Ne kadar eşit, ne kadar yalnız o ehramın içinde...

Bana kalırsa kimliğimiz, asıl kimliğimiz kendi ellerimizle kazandıklarımızın yazılı olduğu, levh-i mahfuzla ilişkili, yenilenmeye açık bir belgedir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hatice’ye felsefeyi yasaklamak

Cihan Aktaş 29.09.2008

I- Başörtülü öğrencilere bir nefes alma imkânı sunan bir üniversite sayılırdı Boğaziçi Üniversitesi. Bu nedenle de başörtülü öğrenciler liseyi bitirmek üzere oldukları dönemde, bu üniversitenin bir bölümü için puan tutturacak şekilde kendilerini hazırlamaya başlardı. Yakın bir arkadaşımın kızı Hatice bu sene Boğaziçi Üniversitesi'nin felsefe bölümünü kazandı. Bu onun nispeten rahat bir ruh haliyle üniversite tahsilini sürdüreceği anlamına geliyordu. Aksi takdirde, yurtdışında bir üniversitede tahsilini sürdürmenin yollarını arayacaktı. Yurtdışında tahsil yapabilmek elbette ki kolay değil. Ucuza gelecek bir ülke, masrafsız bir bölüm... Yeter ki bir diploma olsun, diye düşünür hale geldi gençlerimiz. Diploması olmayan kişi, 'hiçbirşeysiz' bir kişilik olarak tanınıyor bu ülkede çünkü. Başka türlü bir gelecek tahayyülü imkânsız neredeyse.

Başörtüsü Türkiye'nin yapay gündemi mi, derin meselesi mi... Bir çözüm bulunamıyor, sanki bulunsun istenmiyor. Felsefe okuması yasaklanan Hatice'nin annesi, arkadaşım Hasibe, yıllar önce DGSA'da grafik bölümünde okuyordu. "Saçının bir tek telini göster, diplomanı al," demişti hocası. Hasibe diplomasını almamayı yeğlemişti.

Talep saçmaydı çünkü. Bitirme projesinin değeriyle de bir alakası yoktu.

Boğaziçi'ndeki yasak bir uzlaşmayla yumuşamış, son haberlere göre. Başörtüsü üzerine bir şapka kondurulacak... Nasıl bir komedi bu?.. Reyhan Gürtuna denemişti bu modeli yıllar önce. Ondan mı esinlenilmiş... Şapkanın 'laikçi hidayet'e ulaştırın bir sihri olduğuna inanılıyor olsa gerek... Şapkalı başörtüsüyle önden tavşankulağı şeklinde bağlanan başörtüsü arasındaki ortak nokta, "ne pahasına olursa olsun, bizim dediğimiz geçerli olacak" şeklindeki, sözde türban modelleri, peruk altı boneler, ikna odaları sahneleriyle sürdürülen iktidar alanı mantığı tavrını pek güzel yansıtmıştı.

II- Almanya'dan "başörtülü oluşumu içine sindiremediği için" bana yazan Sayın Hasan Bey... Ben başörtüsünü bir nedenle seçmiş, bunun izahını da kendi kendime defalarca yapmışımdır, değil mi... Biri bana, 'başını ört' diye emir vermedi, hele bir erkek, hiç yapmadı bunu... Tersine, bana yakın kimi erkekler, başımı örtmemden hoşlanmasalar bile saygıyla karşıladılar seçimimi. Benim başörtüsüyle 'erkek egemen baskılara' maruz kaldığımı öne sürerken siz de, bir erkek olarak hakkımda yargılarda bulunmakla, neyi nasıl düşündüğümü veya düşüneceğimi ya da düşünmem gerektiğini bana bildirmekle, ayrıca benim 'laikçi' hidayetime vesile olacağına inandığınız ifadeler kullanmakla, benzeri bir baskıyı sürdürmüş olmuyor musunuz?...

Ahmet Altan Bey'in de başörtülülerden muhtemelen sizin gibi rahatsız olduğunu, ama herhalde özgürlükler adına başörtülülerini kabullenmek zorunda kaldığını yazmışsınız. Doğrusu ben Ahmet Altan'ın "başörtülülerini içine sindiremediğini" gösteren bir yazısını okumadım bu güne kadar.

Başın açık olması, kadınların ezilme sorunlarını ortadan kaldırmıyor. Bunun aksi söz konusu olsaydı, Brezilya favelalarında yüzbinlerce kadının ezildiği gerçeği Carolina Maria de Jesus'un *Çöplük*'ü yazdığı 60'lı yıllardan bu yana artarak sürmezdi, değil mi...

III- Bir dönemde felsefe, dinin felsefeden tamamen dışlandığı dönemlerin etkisiyle de tabusu haline gelmişti bu ülkenin kimi dindarlarının.

Ardımızda bıraktığımız çeyrek yüzyıl içinde Türkiye’de çok şey değişti, başörtülüler de bu değişimin bir parçası. Şimdi başörtülü bir genç kız, felsefe okumak için hazırlıyor kendini, fakat, bunu yapabilmesi için başörtüsünün üzerine bir şapka konurma şartıyla karşı karşıya geliyor.

Temel kimlik meseleleri ve uygarlık bağlamı konularında çelişkiler içinde olan bir Türkiye’de kadın olmak her şeyden önce görüntüsüyle kendini kabullendirmekten geçiyor. Aksi takdirde ya ezilen bir kadın sayılıyorsunuz, ya da kandırılan.

Varlığını ‘hiçbirşeyleştiren” bir kamusal alanda kendi evindeymiş gibi varolmanın imkânıydı başörtüsü kimi genç kızlar ve kadınlar için, hâlâ da öyle.

Yasaklama mantığı neydi peki? “Başörtüsü, kadınların ezikliğini simgeliyor. Bu kadınlara başlarını erkekler zorla örttürüyor. Başörtüsü kadınların cahil kalmasının nedenidir.”

İyi de, işte, başını kendi isteğiyle örttüğünü iyi bildiğim Sümeyye Boğaziçi’nde sosyoloji, Hacer fizik, Meryem uluslararası ilişkiler okuyor; Hatice oldum olası felsefe okumaya eğilimli...

“Aydınlanma”nın yolunu gösterme konusunda mevcut azıcık özgüvenlerini bile yitirmekte midir, “güzide” üniversitelerimiz...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kuruş’un dünyaya açık eli

Cihan Aktaş 02.10.2008

Cumhuri İslami Caddesi üzerindeki ‘Cuma Pazarı’ olarak tanınan pazar, haftanın normal günlerinde otopark olarak kullanılan bir binanın katlarında kurulan, orta sınıfın ve sanatçıların rağbet gösterdiği bir bitpazarı. Turistlerin de bir hayli ilgi gösterdiği bir pazar bu. Herhangi bir İranlı için sıradan sayılabilecek bir eşya, onlar için bir hayli çekici, üstelik başka mekânlarda bulunabileceğinden daha ucuz bir fiyatla, bu pazarın bir köşesinde bekliyor olabilir.

Türkiye’den gelen dostların gitmeyi yeğlediği bir mekân, Cuma Pazarı.

Pazarda ağırlıklı olarak otantik giysiler, kilim ve halılar, gümüş ve bakır kab-kacak, saat, dolap ve sehpa gibi antika eşyalar sergileniyor. Gramofonlar, plaklar, telefonlar... Tespihler, tespihlikler. Kılıç, tüfek, hatta hançer ve sayısız bıçak. Yemek setleri. Kaçar Hanedanı döneminden kalma, sehpa yapılmak üzere satışa sunulan işli, nakışlı pencere kapı kanatları. İran mitolojisinde, ‘kayıp güzel’ imgesini temsilen sıklıkla karşımıza çıkan kalın kaşlı, yuvarlak yüzlü, elma yanaklı Güneş Hanım resimleri. Meleksi motiflerle süslü tablolar, eski paralar pullar...

İran toplumunda heykel kullanımı gerek bahçelerde, gerekse ev içlerinde çok yaygın. Ev içinde süs eşyası olarak kullanılan heykeller ise, Yunan mitolojisindeki figürlerden esinlenilmiş gibi görünüyor. Avrupalı kralların, kraliçelerin portrelerine de rastlamak olası. Türkiyeli bir arkadaşımın evinin salonunda Marie Antoinette’in resmini gördüğümde yadırgamıştım. “Eğlenmek için astım” demişti arkadaşım. ABD’nin eski başkanlarından Kennedy’nin fotoğrafı ve bu fotoğraf üzerinden yapılmış bronz kabartma resmi bile bulunuyor satışa sunulan eşyalar arasında. Ayrıca Paris kaynaklı, artık bir veliaht doğurarak imparatoriçe olma konumunu garantiye almış olmanın kıvancını taşıyan Farah Pehlevi’nin taç giyme törenini yansıtan resimlere rastlamak bile olası. Ünlü ressamalara ait eski albümler sudan ucuz: Cezanne, Monet, Van Gogh...

Kadınların daha fazla yöneldiği alan, giysi bölümü. Burada çoğunlukla alternatif bir modaya tekabül eden, otantik kumaşlardan, otantik giysilerin çizgileri dikkate alınarak yapılmış giysiler sergileniyor. Genellikle özel tezgâhlarda dokunmuş olan yöresel kumaşlardan yapılmış bu tür giysileri daha ziyade aydın ve sanatçı kadınların üzerinde görebilirsiniz. Kadınlar kıyafetlerini denetleyen asayiş şubesi memurlarının uyarılarına muhatap olmadan giyebiliyorlar, bu bol kesimli elbiseleri, bluzları.

70’li yılların modasını çağrıştıran şu kocaman siyah gözlük kimin işine yarar ki? Tezgâhtar farklı düşünüyor: Bu pazarda her şey satılır ve asla müşteri sıkıntısı olmaz.

Kül tablasını andıran, fakat içinde bir el şeklinin tutturulmuş olduğu bakır kabın işlevi nedir peki...

İçinde genç kızların itibar ettiği bir kısmet açma duasının yazılı bulunduğu bir kap bu. Ortasından yükselen el ise, Hazreti Hüseyin’in baba bir kardeşi, Kerbela hadisesinin ilk şehitlerinden Ebul Fazl’a ait, söylentilere bakılırsa.

Belki de bir Leyla ile Mecnun temsili, deri üzerinde gördüğüm. Tahta, bakır, deri ve kâğıt üzerine defalarca, farklı biçimlerde nakşedilmiş Leyla ile Mecnun’lar, Ferhat ile Şirin’ler, Şirin ile Hüsrev’ler... Minyatür sanatçısı Hüseyin Behzat’ın (1894 - 1968) Ferhat ile Şirin’inin bir kopyasını bile gördüm, tablolar arasında. (Bu tabloyu benzerlerinden ayıran özelliği şöyle: Ferhat ile Şirin dağı aşarken, Ferhat sadece yorgun Şirin’i değil, adım atamaz hale gelen atını da sırtına alıyor. Şirin’i atıyla birlikte taşıyor.)

Kullanılmış olsa da değerinden pek az şey yitiren halılar, koltuk örtüleri... Bir zamanlar nerelerde, hangi evlerde kullanıldılar, hangi yaşantıların dilsiz tanığı oldular... Kıymetleri yeterince bilindi mi, yoksa hor mu görüldüler... Sahipleri nasıl oldu da elden çıkardı onları... Karacaoğlan'ın dediği gibi, bir ayrılık, bir yoksulluk, bir de ölüm olabilir, bu vazgeçmenin nedeni. Her üç durumda da eşyalardan kurtulmanız gerekiyor. Yoksulluk halinde bu bir zorunluluk olsa da, bir göç durumunda en sevdiğiniz eşyalarınızı sırf ağır oldukları veya fazla yer tutacakları için, ikinci el eşya satın alan dükkânlara uğurlarsınız.

Ölürken bir elinin avucu açık olarak toprağın üzerinde bırakılmasını vasiyet etmiş, meşhur İran Şahı Kuruş; yeryüzünde sahip olduğu değerli metaların vazgeçilmez olamayacağına duyduğu inancı anlatmak için. Göç eden insanlar da hafiflemiş olarak çıkmak isterler yola. Aile yadigârı dört kapılı büyük ceviz dolabı sınırları aşarken, gümrük kapılarından geçerken nasıl taşırsınız ki yanınızda...

Not: Değerli okurlarımın Ramazan bayramını kutluyor, bu bayramın İslam âlemine ve dünyaya bereket ve barış getirmiş olmasını diliyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Müslüman mizah yapamaz mı?..

Cihan Aktaş 06.10.2008

"Sizi ne eğlendirir?" Bu soruya, dindar olarak bilinen tanınmış kişilerle yapılan röportajlarda sıklıkla rastlanabilir. Müslüman eğlenmeyi bilmez, şakadan anlamaz mı? Bir Müslüman niye satranç oynamasın, kayak kaymasın, fıkra anlatmasın, espri yapmasın, İspanyol müziğinden hoşlanmasın...

Hoşlandığım bir uğraşından söz ederken, 'keyif alırım' demek istemiyorum, çok yaygın olarak kullanılırken fazlasıyla biçimsizleşen bir kavrama dönüştüğü için, 'keyif' kelimesi. Bu anlamda 'keyif alma', 'keşfetme'ye karşı bir biçimlenmeye kaynak oluyormuş gibi geliyor bana. Etrafımızda olup bitenler bizi kolaylıkla hüzne sürükleyebilir. Melankoliye kapılmaya yatkın da olabiliriz. Bütün bunlar, mağlubiyet duygusuyla dolup taşıtığımız anlamına da gelmez. "Zafer, hak yolda olmanın ta kendisidir," diyordu, Ali Şeriatî, *Yalnızlık Sözleri*'nde.

Hakikatlerden kaçarak kendine sırça bir köşk kurma sektörüne dönüştü magazinleşen basın âleminde, "keyif alma" yolları...

İsmet Özel, "Surat asmak hakkımız," demişti, 80'li yıllarda. Bu yargı, Necip Fazıl'ın dindar kişiliklere yönelik olarak kurduğu "Öz yurdunda paryasın" şeklindeki mısrayla bütünleşiyor bir bakıma. Dînî düşünce büyük ölçüde iyimser bir bakışa sahiptir; "başkası cehennemdir" yargısını onaylamaz, en azından. Gelgelelim Türkiye'de Müslümanlar uzun yıllar boyunca "öz yurdunda parya" olma hissiyatının yol açtığı bir hüznü yansıttılar eserlerinde. Orhan Gencebay dinlemeyi sevdiler, daha kulakları Batı'ya açık olanları Pink Floyd, Metalika dinlediler... Dindar kişi ülkemizde gülebilen, neşelenebilen biri olarak değil de karikatürize edilen bir kişilik olarak görüldü, tanındı. El Greco tasvirlerinin tam tersi, hazcı ve riyakâr bir dindar tiplmesi geliştiren Turhan Selçuk karikatürlerini hatırlayınca, bunun o kadar da yersiz olmadığını farkedebiliriz.

Şu var ki biriken (nitelikli) hüznün yan ürünü gibidir ironi ve ironik bir dil de kaliteli bir mizah için büyük bir katkıdır. "Suratımızı da asarız, mizahımızı da yaparız." *Cafcaf*, bu iddiaya sahip çıkan bir dergi. İki yıl kadar önce, Asım Gültekin'in editörlüğünde, yirmiye yakın sayıda çıkarak, mizah alanında bir yazarlar çizirler grubu oluşturmayı başardı.

Yıllardır mizah dergilerini dikkatle izlediğimi söyleyemem. Çocukken *Gırgır* okurdum. Dilimize *Gırgır*'dan birçok deyiş kaldı kardeşlerimle. Kendi aramızda hâlâ kullanırız.

Cafcaf'ta bir Karton Piyer var ki *Gerçek Hayat* dergisinde yazdığı yıllarda yazılarını kaçırmamaya çalışırdım. Kaç yıl geçti, ortalıkta yoktu Karton Piyer. Başlı başına bir mizah ekolüydü bence, buluşlarıyla, üslubuyla, gezindiği konularla. Neyse ki *Cafcaf* çıktı da Karton Piyer'i yeniden okuma imkânına kavuştuk. Ankara yıllarından, *Aylık Dergi*'den bir dostun ismini de görüyorum dergide; tabii görmekle kalmıyor, okuyorum da: Hicabi Kırlangıç. Kenar Yazıları'yla, Halil Kaleli, Figan-ı Lügatî't Türk'ten Seçmeler bölümüyle ise Ömer Faruk Dönmez, dil bilgisini mizahla buluşturuyor.. Ayrıca Volkan Akmeşe, Turgut Yılmaz, Yasir Buğra Eryılmaz, Betül Zarifoğlu, Gülsüm Kavuncu gibi sayısız genç çizer, yazar...

Cafcaf, mizahı ciddiye aldığını etkinlikleriyle de gösteriyor. Geçen sene bir cumartesi günü akşamı Yazarlar Birliği'nin Çemberlitaş'taki merkezinde *Cafcaf* dergisinin Filistinli karikatür sanatçısı Naci el-Ali'yi anma toplantısı vardı. Naci el-Ali, kırk bin karikatüründe yer verdiği çocuk kahramanı Hanzala ile tanınıyor. Hanzala, yetişkinlerin bile bakmaya dayanamayacağı sahnelerin tanığı olduğu için belki de, hep çocuk kalmaya yazgılı bir karikatür kişisi. Hanzala asıl görülmesi gerekene, gözden kaçırılmak istenene yoğunlaşan bir bilinci temsil ediyormuş gibi geliyor bana.

Cafcaf'ta da aynı duyarlılığı görüyorum, buluyorum. Gülüşün içindeki ince alay, okuyucuyu başka bir iklime çağıran bir dilin egemen okuma biçimlerince bastırılmış boyutu, hayatını sürdürebilecek bir zemin arıyor. Asım Gültekin yönetiminde 30 çizer, 17 aydır bu dergi için çaba gösterdi. Bu çabanın bir sonucu, Mizah Derneği'nin kurulması.

Cafcaf bir patrona, şartlı sermayeye dayanmak istemiyor. Mizahtan anlayan okuyucusuyla var olmak istiyor, bu haftalık çıkışında. Hedeflenen 40 bin tiraj... Bunun imkânsız olmadığını kanıtlayan gazeteler, dergiler yok mu?..

Ben *Taraf*'ta yazmaya başladığımda, 'bu gazete batar, sakın yazma' diye uyarılar olmuştu.

Dergi ekim ayından itibaren haftalık olarak çıkacak.

Yolun açık olsun *Cafcaf*, diyorum...

Bilgi için www.cafcafdegisi.net adresini ziyaret edebilirsiniz.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kara bir veda sahnesi

Cihan Aktaş 09.10.2008

Defalarca baskın görmüş bir sınır karakolu, yaşanan büyük bir yasin ardından altı ay geçmeden ikinci kez basıldı ve gencecik askerler katledildiler. Bu baskın öncekilerden farklı olarak, sanki bir türlü teşhis edilemeyen yüzleriyle saldırganlığını artıran teröristleri etkisiz hale getirmek için daha sert önlemler almanın gerekliliğiyle konuşuluyor şimdilerde.

Bu konuda yazarken ve konuşurken, “artık kan dökülmesin, bunun için de ne gerekiyorsa yapılsın” demek, her vicdan sahibi insanın ödevi olmalı. *Taraf* gazetesinde niye yazdığımın türlü üsluplarla sorulduğu elektronik posta mesajlarına bir cevap olabilir belki bu açıklama (ki bu konuda ayrı bir yazı yazacağım yakında): *Taraf* bu ülkede daha fazla kan dökülmesin, toplumda mevcut olan kardeşlik kodları ve kaynakları daha fazla tahrip olmasın diye, asırlardan bu yana bir savunma içgüdüleriyle geliştirilmiş ve modern dönemlerin mitleriyle desteklenmiş bulunan tabu ve reflekslerin anlaşılır bir dille konuşulmasının gerekliliğini yüksek sesle dillendiriyor.

Her müminden yerine getirmesi beklenen bir sorumluluktur bu: Haksızlığı elinle düzeltemiyorsan dilinle düzeltmeye çalışmalı, dilinle düzeltemiyorsan da kalbinle bir hissiyat geliştirmeli, bir tepki vermelisin. Aksi takdirde küçük ve siyah kötülük (günah) noktaları yürekleri istila ederek çürütecektir.

Yürekler hali hazırda gerekli eğitimi almamış gençlerimizin derme çatma bir sınır karakolunda profesyonel katillerin avı haline gelmeleriyle dağlanmış durumda. Bu konuda bir özeleştiri başlatan ne çok yazı geliyor aklıma... “Yazının sıfır noktası”na bir kez daha geri dönüyoruz. Orada bir can pazarı var. Bir bomba patlıyor, onlarca genç adam can veriyor. O bombayı patlatan gölgelerin kimlikleri konusundaki kuşkuları politikacılar hatta askerler sıklıkla tekrarladığı halde, bunun topluma yansımaları yetersiz.

Terörist baskınlarında kendisine dost görünen ülkelerin istihbaratına güvenemeyeceği gerçeğinden bihaber görünüyor yetkili makamlar.

Komplo teorileri bahsine girecek değilim. Fakat terörizmin önünün alınamaması konusunda asıl kendi içimizde var olan zaaflardır, hatalardır, daha belirleyici olanlar. Büyüklük itip kakmayı değil, dinleyip anlamayı gerektirir. Birkaç yıl önce Yenikapı’da İran’a gitmek üzere otobüs beklerken yaşadığım utanç verici sahne, bir istisna değildi elbet. İki asker bir delikanlıyı hırpalıyor, hatta dövüyorlardı: “Türkçe konuş ulan, burası Türkiye; burada Türkçe konuşacaksın!”

“Burada Türkçe konuşacak, yoksa çekip gideceksin!” İyi de; nereye gitsin? O bu ülkenin doğduğu köye veya şehre sığamayan sayısız işsiz gencinden biri olmalı. Belli ki İstanbul’a göçe zorlanmış genç bir adam, işte böylesine hırpalanırken ‘hain adayı’ olarak görülebileceği bir zemine savrulabilir ve yitip gidebilir varoşların mağaralarında...

Türkiye, kendi koşulları içinde farklı inançlara ve kökenlere hoşgörüyü yaklaşabilmiş bir imparatorluğun varisi olmanın avantajlarını hâlâ yaşayan bir ülke. Bu büyük mirastan geriye kalan zenginlikler, işte böylesine kara sahnelerle un ufak ediliyor.

Ernest Gellner *Uluslar ve Ulusçuluk* adlı kitabında ulusçu faaliyetlerin insanların daimi bir özelliği olmadığını, bunun kriz zamanlarında aktüel hale geldiğini ileri sürer. Vatanseverlik başka bir hissiyat; insan atalarının mezarlarının bulunduğu, çocukluk hatıralarının beşiği olan, dilini ve benliğini bütünleyen topraklardan kolayca vazgeçmez normal olarak. (Bu tür bağlılıklara “Yabancı” gözüken Albert Camus bile, kitaplarında döne döne doğduğu, gençlik yıllarını geçirdiği Cezayir’i anlatmaz mı?)

Ekrandan evlerimize akan yas sahneleri, yazar olarak kendimi anlamsız hissetmeme sebep oluyor. Bir önceki yazımda şöyle bir değinmiş olduğum “öz yurdunda paryalaştırılmış olma” hissiyatı, esasında böyle bir şey. İçinden yükselen bir kelimenin dışarıda nasıl yankılanacağını asla bilemezsin. Olağanüstü koşullarda, aynı kelimeler üzerinden farklı anlamların türetilmeye başladığını görürsün çünkü. Şarkılar yerini ağıta, sohbetler suskunluğa terk ediyordur. Özgürce akıp gitmiyordur klavyenin tuşları parmaklarının ucunda. “Hassas bir dönemden geçiyor Türkiye.” En azından otuz yıldır bu böyle. Doğduğumdan beri böyle aslında. Okuduğum ilkokulda elime tutuşturulan kitaplardan birinin adını hatırlıyorum: “*O Türk’tür, Kürt değildir.*”

Ama o Kürt olarak işaretlenmişti, Yeniköy terminalindeki genç. Türkçesi yetersiz kaldığı için hırpalanıyordu. Hareket etmek üzere olan bir otobüsün penceresinden izlemekle yetiniyordum onu. Memleketime ne kötü bir vedaydı o sahne...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taşrada bir düğünün ayrıntıları

Cihan Aktaş 13.10.2008

Kadın olarak, hemcinslerimin düğün merasimlerinde kapıldığı heyecana katılmakta genellikle zorlanmışımdır. Genç kızken gelinlik satılan butiklerin önünden duraklayarak geçtiğimi hatırlamıyorum. O yıllarda telli duvaklı bir gelinlikle yapılan bir düğünün, ideolojik bilinçten yoksun genç kızların, burjuva ya da mahalle kızlarının safiyane düşü olduğuna karar vermek çok kolaydı.

Bir düğün törenine katılmam istendiğinde, Kafkaesk bir sıkıntıyla, kendimi bir odaya kapatarak okuduğum kitaba dalmayı yeğleyeceğimi söyledim. Düğünün neşesine yüklenen anlama bakılırsa, okumaya sabırsızlandığım bir kitap, düğünden çok daha fazla gerçek görünürdü.

Yıllar geçtikçe, bir yöreye özgü adet-ananeleri daha farklı bir şekilde kavramaya açılıyor benliğiniz. Törenlerde sıkılmaktan kurtulamasanız da, sabırla beklemeyi öğreniyorsunuz. Bayram tatilinde taşradaydım, İran'da, Batı Azerbaycan eyaletinin başşehri sayılan Urumiye'de. İlk evladını amansız hastalığa kurban vermiş anne, on yıl sonra ikinci oğlunu evlendirecek. Bu onun, yıllar süren 'kara bayram'larından artık kurtulmayı istediği anlamına da geliyor. Yeni gelin, yeni bir enerjiyle geliyor, yasın duvarlarına, eşyalarına, hatta bahçesindeki çiçeklerine bile işlediği bir eve.

Urumiyeliler, törenlere verdikleri önem bakımından bütün İran'da apayrı bir yere sahip olmalılar. Düğün törenine özgü adet-ananelerini modern mekân ve koşullarla bütünleştirme konusunda ise pek hevesliler doğrusu. Mesela gelinin düğünün sonlarına doğru bulunduğu platformun merdivenlerinin başında, geri dönmüş vaziyette durarak çiçeğini biraz ileride toplanmış genç kızlardan birinin yakalaması için fırlatması, Hollywood filmlerinden derilmiş bir uygulamaydı Düğün bütün bir öğleden sonra, Urumiye gölüne yakın bir salonda devam etti. Üç katlı pasta, şehrin en kaliteli pastanesinden sipariş edilmiş, gelin ve damat için hazırlanmış sahnede, aynaların şamdanların yanına yerleştirilmişti.

Eskiden olsa sıkıntıyla saate bakıp dururdum, şimdi gözlemlerde bulunuyor, arada sırada defterime notlar alıyor, bazen birileriyle konuşmaya dalıyorum. Takılar takıldı, gelinle damat, son yıllarda düğünlerde çok duyulan Sultan-ı Kalbha (Kalplerin Sultanı) şarkısı eşliğinde dans etti; kimi genç kızlar da onlara katıldı. (Kalplerin Sultanı, Şahlık döneminde çekilmiş çok popüler bir film. Düğünlerde çalınan şarkı da, o filmle ünlenmiş.)

Gelin ve damat kendileri için hazırlanmış olan beyaz saten örtülü tahtlarına oturduktan sonra, kurdele ve yapma çiçeklerle süslü bir gümüş tepsile ilerledi bir genç kız, onlara doğru. Tepsinin üzerinde iki kadeh dolusu bal vardı. Damat, küçük parmağını kendi kadehine daldırarak, parmağına gelen balı geline yedirdi. Aynı şeyi gelin de yaptı. Bu, çiftin evlilik hayatına bal tadıyla girmelerine ve evliliklerinin de işte o şekilde sürüp gitmesine yönelik bir temenniye simgeleyen bir adet. Benzeri bir dileği, gelinle damadın üzerine beyaz bir örtü tutup, bu

örtünün üzerinde iri kesme şeker toplarını birbirine sürtme yoluyla ezerken de ifade etmiş oldular. Ardından, kem nazarlara karşı bir koruyuculuğu olduğuna inanılan günnük otunun özel bir kaptaki yakılmasıyla oluşan tütünün gelinle damadın etrafında dolaştırılmasına geldi sıra.

Gelinin beline bağlanacak pembe kurdele için akrabalarından küçük bir erkek çocuk görevlendirilmişti. On yaşında bile olmayan çocuk, bele kurdele dolama görevinde arka arkaya, bile isteye başarısız olarak gelini ve davetlileri şaşırtırken, damattan alacağı bahşişi yarım altına kadar çıkarmayı başardı.

Derken damat salonu terketti ve yeniden oyuna dönüldü. Genç kızların oyunu sade, alışılmış birkaç ritüelden ibaret. Kafkas oyunlarındaki kızlar gibi, ellerini gözleriyle birlikte sağa sola süzerek pistte gidip geliyorlar. Her zaman olduğu gibi yüz makyajları abartılı. Kimisi bir Andersen Masalı'ndan kopup gelmiş, bazıları 60'ların saç ve giyim modasına geri dönmüş.

Kadınların oğullarına gelin beğendiği bir ortam, bu. Yanımdaki masadaki bir kadının, usullere uygun bir şekilde oynamaya devam eden plise etekli yeşil elbiseli kızı beğendiğini anlıyorum, sözlerinden. Urumiye, üniversitesi olan büyük bir şehir; yine de taşra. Bir düğün, yeni düğünlere açılacak en önemli kapı demek. Pistte oynayan kızların en azından bir kısmı, görücü usulüyle evlenecek. Bu yüzden daha mutsuz veya daha mutlu olacaklarını kimse öngöremez. Taşrada Düğün Hazırlıkları'nı, ömrü vefa etseydi ve yolu da Urumiye'den geçseydi, nasıl yazardı Kafka, merak ediyor insan...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gizletilmiş daktilolar

Cihan Aktaş 16.10.2008

Kadınlar en az beş yüz yıl boyunca yazdıkları için utandırılmış, utanç duymaya zorlanmışlardır. Mesela Ursula K. Le Guin'in *Kadınlar, Rüyalar, Ejderhalar*'da (Metis; 1998) vurguladığı üzere, *Küçük Kadınlar*'ın yazar kahramanı Jo, böyle bir utanç mirasına rağmen yazma cesaretini göstermiş, utanca yol açan bir yönü olduğunu düşündüğü için belki de, yazdıklarını ev halkıyla paylaşmaktan kaçınmıştır. Ben de zaman zaman yazdıklarımı babamla paylaşmaktan sıkılıyorum. Bunun nedenini babamın benimle ilgili beklentilerinde aşırıya kaçmasına bağlıyorum. Babam memur olmamı isterdi; bir devlet memuru, bir üniversitede öğretim üyesi. Onu hayal kırıklığına uğrattım. Başımı örttüğüm için meçhul ve korkutucu bir gelecek sundum önüne. Yazı sayfalarının neyi vaat ettiği ise belirsizliğini sürdürdü, onun açısından.

Yazarlığa yabancı biri değildi babam, oysa. Daktilosu olan, arada sırada defterlerine gizlice şiirler yazan biriydi sonuçta.

Yazıya yükletilen korkutucu bir anlam vardı, 80'li yıllarda. Kitaplar bir suç aracı gibi televizyon ekranlarında teşhir edilirdi. Sadece siyasal nedenler de değildi, kitap okumaya yazmaya yönelik korkuları çoğaltan. İslami kaynaklara dönüş eğilimi iki türlü sonuç veriyordu: Bir kesim okuma ve yazmaya ziyadesiyle açılırken, bir kesim için de okurluk ve yazarlık tehlikeli sapmaların yolları olarak anlaşıyordu. Bir arkadaşım daktilosunu karyolasının altına gizleyerek öyküler yazıyordu. Sonuçta yine de evliliğini kurtarmak için öykü yazmaktan vazgeçti. Ama, ne oldu? Evliliğini yine de kurtaramadı.

Niçin huzursuzluğa yol açardı daktilo tuşlarının sesi, genç çiftlerin kurdukları yuvalarda? Bebekler yüzünden değil yalnızca... Belki de kadınlara yönelik paranoyak bir korkunun beslediği, kadını lekeleme üzerinden kendi otoritesini onamaya dönük bir eğilim, kaba saba ve bazen de inceltirilmiş üsluplarla etkisini korumayı sürdürmekteydi.

Ya da din adına (fakat hiç dindarca olmayan), kadınları sübjektif ölçülerle belirlenmiş sınırların içerisinde tutmaya dönük bir kara damga basma eğilimi pusuda beklemekteydi. Yürürken, konuşurken, hatta yazı yazarken, kadın cinsini görünen veya görünmeyen binlerce canlı ya da ölü göz izliyordu sanki...

Lekelenme ya da damgalanma korkusunun kadınlarda oluşturduğu olumsuz etkilerden biri depresyonu çoğaltan bir içe kaçıştır, belki agorafobidir, sokak korkusudur. Bir diğer olumsuz etki ise, bir kadına binlerce yıl boyunca *fitne fesat kaynağı şirret ve aşüfte varlık* dediğinizde, o gözle baktığınızda oluşan yaygın davranış kalıplarına teslimiyettir.

Kadının yazarlığı konusunda temelde değişmeyen bir algılama var. Kadın yazı yazacaksa da ciddi bir yazar olarak yazmamalı; aksi halde erkekleşiyor. Kadın dili şen şakrak, gizemli, büyüleyici, hatta uçarı, yani cadı kimliğini az da olsa çağrıştıran bir dil mi olmalı? Cadı ile peri arasında bir gel-git yaşatmalı bu dil ya da. Daha önemlisi, erkeklere özgü sayılan felsefe ve kelam diline zarar vermeyen bir nahifliği korumalı.

Ayda bir yazı yazdığım bir dergi, internet sitesini kuruyordu. Siteye baktım. Henüz yapılanıyordu. Bütün yazarların fotoğraflarının yerinde bir erkek silueti vardı; ben de dahil. Yazar erkektir; ya da erkekleşecektir. Mardin'de. Dil, verili kültür ve kadın arasındaki bağlantıları konu alan bir konferans sonrasında bana sorulan kimi sorularda da okumuştum bu yargıyı.

Erkek yazarlarda zaaf veya kusur olarak görülmeyen yazarlık teknikleri, kadın yazarlarda pekâlâ yadırganır. Özel hayatını açmaktan, bilgiyi yerli yersiz kullanmaktan, malumatfuruşluktan söz edilir mesela. (Brooke-Rose, Palimpsest Tarih, Umberto Eco, *Yorum ve Aşırı Yorum* içinde, sf.151, Can; 2003.) Küçümsemeler, kadınların verili kültürün zirvelerine asla ulaşamayacaklarına dair bir iddiayı da içerir. Eril dil o denli kavi ve mütehakkimdir ki kadın o dili kullanma yolunda bir yere kadar ilerleyebilir.

Kadın yazar ısrarla üretmeye devam ettiği takdirde, ikinci sınıf yazarlar ittifakından yönelen, kendilerine ait bir konumu/hakkı çalmış hırsız muamelesiyle karşı karşıya da kalabilir. O zaman da çok tanıdık suçlama kelimeleri, küfür sözcükleri bazen ahlakçı, bazen de dînî kılıflarla sökün eder. Yazı yazan kadın hele başörtülüyse, mahremiyeti deşifre ettiği için cehennemin ateşinde cayır cayır yanmaya adaydır. Ya da yazı yazan kadın mesela felsefeyle ilgileniyorsa ve fakat başörtülüyse, 'laikçi' bir yorumla, 'eksik aklıyla' felsefeyi bir çıkmaza sokmakla suçlanır. Bu suçlamaya felsefeyi Tevrat ahkâmıyla karıştıran Levinas maruz kalmaz da başörtülü bir kadın kalır, nedense...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Frankfurt Fuarı'nın önemli sorusu

Cihan Aktaş 20.10.2008

Yeniden Almanya'da, Frankfurt'tayım; altı yıl aradan sonra. 2002 yılında bir grup edebiyatsever Türk kadınıyla, Frankfurt'ta başlayan ve Heppenheim'in Kröckelbach köyünde atölye çalışmalarıyla süren bir yolculuğu paylaşmıştık günlerce. Frankfurt bütün Almanya'da özel bir şehir; Goethe'siyle, Frankfurt Okulu'yla, Heidi'nin metro girişi etrafında dağılan ayak izleriyle, Main ırmağı üzerindeki köprüleri ve elbette kitap fuarıyla...

Türkiye bu sene 60. yılını kutlayan fuarın onur konuğu, belirtmeye gerek yok. Türkiye'den gruplar halinde akan yüzlerce davetli, farklı organizasyonlar toplamıyla fuar alanında yüzüyor gibi geliyor bana.

'Yazarlar' grubu içindeydim ve evraksız, fişsiz kuponsuz, dolayısıyla açılış programına bile girmesi müşkül bir kategoriydi 'yazarlar'; inanılması güç, ama öyleydi. "Yazarlar"a ait zarflar daha geniş imkânlar sunması nedeniyle ortalıktan kaybolmuş, bir ara yapılan ve fakat karşısında aciz kalındığı ima edilen açıklama bu. Bir yetki karmaşasında, programlardan yararlanma imkânınız kısıtlanıyor ister istemez. Ayşe Kilimci'nin protestosu üzerine Alman görevli açılış sunumlarının yapılacağı salona girmemizi kabul edebildi. Daha sonra her kuponlu giriş için yaşadık aynı güçlüğü. Tabii söz konusu olan bir organizasyonlar toplamı, o nedenle de bir sorumlu bulmakta zorlanıyorsunuz. Prof. Hüsrev Hatemi'ye zorlukla bir giriş kartı bulunabildi. Sadık Yemni Avrupa'da yaşayan bir yazar olduğu halde, davetli listesine dahil olmadığı için açılış programına alınmadı. Daha sonra 'zarfsız yazarlar' olarak açık bir kapı ararken, Yemni'nin arkadaşı Doğan'la tanıştık. Doğan, Frankfurt'ta yaşayan, deri işleri alanında çalışan bir edebiyat tutkunu. Bir zamanlar Yunus Emre Oratoryosu'nun sunulacağı opera salonunda bir Türk ancak program bittikten sonra, salonu temizlemek üzere bulunabilirmiş. Bu açıdan da Doğan çok önemsiyor operaya girişimizi. Organizasyonlar arasındaki bağlantılarda cevap veren bir ses yakalayarak, birkaç bilet temin ediyor.

"Ben yürürüm yane yane... Aşk boyadı beni kane..." Bu mısraları Almancadan bile duyurtan müziğin çağrısıyla, Yunus'un sesini tanıır gibi oldum. Yer yer insanı sarsarak kendine katan bölümler dışında Adnan Saygun'un bestesi olan bu oratoryodan etkilendiğimi söyleyemem.

Açılış programındaki konuşması sırasında Orhan Pamuk, en az 18 yıl önce geldiği bu fuarın ihtişamlı içeriği karşısında Türkiyeli bir yazar olarak kapıldığı yitkili duygusunu tasvir etti. Bir yazar her zaman için gelecek için yazar kanımca, zaman en yetkin eleştirmen ve elektir ne de olsa. Fuarda bulunmayan yazarlardaydı aklım bir yandan. Kimisi çağrıldığı halde gelmedi veya gelemedi. Kimi değerli yazarlar ise nedense çağrılılar listesinde yer almadılar. Yazarın bulunduğu yeri ve yazarlık yeteneğini ölçen gösterge, kitap fuarları değildir, olmamalıdır. Bu fuar da sayısı bini aşan firmanın katılımıyla öncelikle yayınevlerinin ve yazar ajanslarının telif anlaşmalarını gerçekleştirdiği ticari bir alan.

Beri taraftan, bu fuarda Türkiye'nin katılım düzeyi, özellikle Almanya'da yaşayan Doğan gibi bu ülkede ait olduğu kültürün göstergeleriyle saygı görmeyi önemseyen Türkler açısından çok anlamlı. Global bir yayılma gösteren mali krizin fuarı da etkilediğini anlattı, Almanya Dışişleri Bakanı Steinmeier, açılış konuşmasında. Steinmeier ayrıca şu önemli noktayı da vurguladı: Global bir tehlike arzeden ekonomik kriz, Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkiler açısından bir test işlevine sahip olacak: "Eşitlik, özgürlük ve benzeri aydınlanma değerleri Türkiye gibi köklü gelenekleri olan ülkeler için bir hedef olmayı sürdürecek mi, yoksa korkuya yenik mi düşeceğiz..."

Bana kalırsa, fuarın şaşırtıcı bir protokol karmaşasıyla sürüp giden açılış konuşmaları arasında sarfedilen en açılmaya değer cümle, işte bu soru cümlesiydi. Steinmeier'in temennisi de buydu: "Ekonomik krize rağmen Avrupa toplum yapımız kendini kanıtlamalı!" Artan işsizliğin yabancı düşmanlığını tırmandırmasını engelleyecek önlemler alma konusunda bu fuar önem taşısa da, arkası gelmeli. Avrupa Türkiye köprüsü kanalıyla Müslüman ülkelere kimi değerlerini sunarken, bu değerleri salt 'Avrupa'ya özgü' bir etiketle daraltacak söylemlerden uzak durmalı. Cumhurbaşkanı Gül'ün açılış konuşmasında değindiği Bosna'da yaşanan vahşet, bu açıdan da görülebilmeli: Handke gibi yazarların "Aydınlanmanın değerlerine rağmen" Srebrenica karşısındaki suskunluğunu nasıl açıklamak gerekir...

Fuarda, öğleden sonra gerçekleşen panelimizin başlığı 'Kadınlar Birbirini Dinler mi?' idi. Gelecek yazımda bu panelden söz etmeyi umuyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Duruşma salonunun ortasındaki kolon

Cihan Aktaş 23.10.2008

Bugünlerde okuduğum pek çok haber, mimari bir bakışla da eleştiriye çağırıyor beni. Mesela Almanya'da, gurbetçi Türkler için tasarlanan 'şeffaf cami' projesi, Demirel'in 90'lı yılların başında önerdiği, ancak ne kadar uygulamaya geçirildiğini bilemediğim duvarları camdan karakollar tasarısını hatırlatıyor. Mimarlık yapamamam da, mimarlık üzerine yazıyorum dönem dönem. Mimar-editör Bahar Demirhan'ın çağrısı üzerine, *Arredamento* mimarlık dergisi için, Fransız fotoğraf sanatçısı JR'ın 28 mm.lik objektifiyle çektiği Brezilya favelalarından kadın portreleri üzerine, 'Mucize Gerçek, Gerçek de Mucizedir çünkü...' başlıklı bir yazı yazmıştım; yazı derginin ekim sayısında yayınlandı. Ardından Mimarlar Odası, Müjgan Yıldırım editörlüğünde hazırlanan mimar edebiyatçılar

antolojisi için bir hikâyemi istedi. Yenilerde yayınlanmış olması gereken bu kitap için 27 ekim günü saat 18.00'de Mimarlar Odası'nın İstanbul Şubesi'nde bir tanıtım söyleşisi düzenlenecek.

Bu katılımlar, geçen yazın başında Mimar Sinan Üniversitesi'nde aynı dönemde mezun olduğumuz bir grup tarafından düzenlenen eski mezunlar gecesine başörtülü oluşum sebep gösterilerek alınmayışım yüzünden kapıldığım buruk duygularla ilgili teselliler belki. Gerçi, tahmin edebileceğim bir dışlamaydı, maruz kaldığım. (Aman Allah'ım, nasıl da alıştırılmışız dışlanmaları sineye çekmeye...) Beni üzen daha çok, yıllardır görmediğim (çoğu solcu) arkadaşımın, bu yasağı olağan bir durum olarak kabullenip, seslerini çıkarmamaları olmuştu.

Bu hadiselerle değinmemin nedeni ise Silivri'de, Ergenekon Davası'nın başladığı salonun ortasında mevcut olan büyük bir kolonun, mahkeme düzenini karıştırdığını anlatan bir haber.

Benzeri kolonlar, mimarlık eğitimi gördüğüm Beşiktaş'taki esas olarak bir tütün deposu olarak inşa edilmiş MYO binasının amfilerinde de sıklıkla keserdi önümüzü. Bazen bir sütun yüzünden karatahtayı izlemekte zorlandığımız olurdu. Hocalarımızın çoğu da ilk derslerinde bu kolonların mimari açıdan yanlışlığına atıfta bulunmayı ihmal etmezlerdi.

Konu konuyu açıyor. Silivri duruşma salonu ortasında koca bir kolon, hastane önünde incir ağacı misali olumsuz bir gösterge. Kesinlikle önemsemek gerekiyor bu kesintiye yol açan kalın kütleyi; beden dilinin devreye girdiği yerlerde konuşmaların yanlış anlaşılmasına neden olabilir pekâlâ. 80'li yılların insan hakları davalarının ünlü avukatı Ergin Cinmen, böyle geniş bir davanın bu salonda yürütülemeyeceğini savunuyordu bir tv röportajında. Avukatların dahi davayı takip etmesine imkân yok. Silivri'ye ulaşım kısıtlı.

Salonu ikiye bölen kolon yüzünden sanıklar tutuklu-tutuksuz olarak iki kısma ayrılmışlar. Yine de küçük duruşma salonunun bu denli geniş bir dava için kullanışsız olduğu gerçeği değişmiyor.

Ergenekon örgütlenmesinden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmiş olan herkes için bu dava, böylesi bir başlangıçla, bütün aksi temennilere karşılık Kafka'nın *Dava'sını* çağrıştıracak bir çıkışsızlık, çözümsüzlük kuşkusu uyandırıyor insanda.

Asıl kolonlar, sütunlar, perde duvarlar, mekân engelleri, zihinlerimizde yer alıyor çünkü. Şu geçen aylar içinde "Ergenekon Çuvalı", içine her türlü karanlık örgüt eyleminin, faili meçhulün doldurulduğu bir kirli çıkına dönüştürüldü. Öyle ki davanın yeterli bir zaman içinde suçlunun ve suçsuzun ayırt edilebileceği bir çözüme ulaşması, mucize gibi görünüyor insana.

Gözlerimin önünden televizyon ekranlarından ve büyük medyanın birinci sayfalarındaki iri manşetlerden yağın “irtica” vurgulu haberlerle basılan evler, yıkılan hayatlar, dağılan yuvalar, komşu perdelerinin meraklı baskısı yüzünden bir utancın bedelini ödemeye zorlanan çocuklar gelip geçiyor. Şu son 20 yıl içinde ‘dincilere’ yüklenen cinayetlerin toplumda oluşturduğu kutuplaşmanın, gerginliğin hesabını veren ‘sahici’ birileri bulunur mu gerçekten... Bu davanın içerdiği, sözde milliyetçilik veya vatanseverlik hatta dindarlık adına işlenmiş cinayetlerin hesabı, içinde bulunduğumuz dönemde çözölmeyip de ruz-i mahşere mi kalacak yoksa...

Brezilya favelalarındaki kadınlar için yazdığım yazının başlığına göndermede bulunabilirim burada: Mazlumlar, mustazaflar, mücrim gösterilen masumlar için acı sıçramalarıyla sürer gider hayat ve an gelir, “mucize gerçek, gerçekse mucize” olarak görünür.

Not: Aslında bugün Frankfurt Kitap Fuarı’nda gerçekleşen ‘Kadınlar Birbirini Dinler mi?’ konulu panel üzerine yazacaktım, fakat, Ergenekon duruşmasının gerçekleştiği salonunun ortasındaki mahkeme düzenini değıştiren kolon üzerine yazmak daha bir aciliyet arz ediyor gibi geldi bana.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadınlar birbirini dinliyor mu gerçekten...

Cihan Aktaş 27.10.2008

Frankfurt Kitap Fuarı’nın açıldığı gün, öğleden sonra katıldığım panelin konusu, “Kadınlar Birbirini Dinler mi?” şeklindeki, netameli soruydu. Fazlasıyla doğurgan bir başlık; hangi açıdan yaklaşmalıydı ki... Paneli düzenleyen Tanıl Bora’nın buluşu muydu bu başlık, bunu kendisine sorma fırsatını da bulamadım bir türlü. Nil Mutluer ve Handan Çağlayan’la birlikte konuştuğumuz panel, gelmiş-geçmiş en büyük Türk yazar ve şairi, fikir adamı olarak ‘seçilmiş’ kişiliklerin resimlerinin sergilendiği geniş salonun bir köşesinde gerçekleşti. Salondaki dinleyicilerin büyük kısmı ise Türkiye’den gelmiş olan konuklar ya da Almanya’da yaşayan gurbetçilerimizdi.

Nil Mutluer konuşmasında, Türkiye’de Batılı değerleri temsil ettiği varsayılan kadınların dışındakilerin ‘zavallı’ kadınlar olarak işaretlenmesi şeklindeki kötü alışkanlığa değindi. Bu temsilin dışında kalan kadınlara yönelik bir dışlama, bir görmezden gelme, dahası bir kara leke çalma olgusu söz konusu. Mutluer’in sözünü ettiği www.birbirimizsahipcikiyoruz başlığını taşıyan, benim Mualla Kavuncu’nun çabalarıyla haberdar olduğum e-posta grubuyla süren kadın dayanışması, bugüne kadar baskın olagelmiş ayrıcalıklı kadınların baskın sesi karşısında apayrı bir konuşma zemini oluşturuyor.

Mutluer anlatma-dinleme imkânlarını çoğaltan ‘Muhabbet Atölyeleri’nden sözediyor. İsim doğrudan canlı, sahici bir dinleme eğilimini çağrıştırıyor insanda. Feminist kadınlar 80’li yıllardaki gibi başörtülü kadınları ‘ezik zavallılar’ olarak telakki etmiyorlar. Ortak bir dil kurmaya dönük imza kampanyaları düzenleniyor. “Kürtaj” gibi kadın gruplarının uzlaşmasını zorlaştıran konuların konuşulması, henüz bir anlaşma dili kurulamayacağı için ileriki tarihlere erteleniyor.

Handan Çağlayan konuşmasını özellikle Doğulu Kürt kadınlarının yaşadığı sorunlar üzerine yoğunlaştırmıştı. Çağlayan'ın zaten göçe zorlanmış ya da evladını terör örgütüne kaptırmış Kürt kadınlarıyla yaptığı söyleşilerden oluşan bir kitabı var: *Analar, Yoldaşlar, Tanrıçalar*.

"Birbirimizi dinlemek kendiliğinden olabilen bir şey değil." Çağlayan, sınıfsal ve kökensele farklılıkların kadınların birbirini dinlemesi önünde önemli bir engel oluşturduğunu savunuyor.

Çağlayan analizini, 80'li yıllarla günümüz koşulları arasında karşılaşmalarla sürdürdü. Bütün seslerin susturulduğu bu yıllarda, feminist kadınlar etkinleşirken, dindar ve Kürt kadınların sesleri yükseliyordu. 2000'li yıllara gelinceye kadar kendi seslerini tanıyarak ayrıştırmaya çalışan kadınlar birbirlerinin seslerine pek de kulak vermediler. Kemalist kesimin takipçisi kadın örgütleri ise, her üç kesimden kadınlara tepkiyle yaklaşmaktaydı. İçinde bulunduğumuz yıllarda İslamcı, Kürt ve feminist kadınların aynı platformda biraraya geldiğini görmek olası.

Çağlayan Kürt kadınlarının politik özneler olarak öne çıkmalarının kısa bir analizini yaparken, Doğulu Kürt kadınlarının belki başörtüsü yasağı mağdurlarına yeteri kadar destek vermediği düşüncesini dile getirdi.

Ben konuşmama ister istemez, analizlerinin önemli bir kısmına katıldığım Çağlayan'ın kimi tespitlerini eleştirerek başladım. Bana kalırsa *Kürt Kadınları* ile *Başörtülü Kadınlar* şeklinde iki kesin kategori kurmak o kadar da kolay değil. Yakın arkadaşlarım arasında başörtüsü mağduru sayısız Kürt kökenli kadın var. Ayrıca Türk kökenli olsam da ben de kendimi Doğulu bir kadın olarak hissediyorum, Batı kültüründen ne kadar beslenmiş olursam olayım.

Geçen yazın başında Batman'da tanıdığım başörtülü kadınlar; mesela Songül, Esen, Ayşe, ya da ne bileyim, tandır üreticiliğiyle hayatını kazanan Peyruze Teyze ne kadar uzağıma düşebilir ki benim? Bizi biraraya getiren, büyük bir tarihsel birikim halinde etkisini duyurtmaya devam eden inanç birlikteliği. *Başörtülüler* kategorisi söz konusu olduğunda, Kürt-Türk ayrımı kesinliğini yitiriyor. Batman'dan İstanbul'a geçtiğimde, hatırasına düzenlenmiş bir toplantıya katıldığım rahmetli âlime Süreyya Yüksel de Kürt kökenliydi. Ama o gün onu anmak üzere salona toplanmış kadınlar için bu, Süreyya'ya duydukları sevgi ve özlemi belirleyen bir etken olmaktan 'Süreyya yıldızı kadar' uzaktı.

"Kadınlar Birbirini Dinler mi?" Nasıl da şaşırtmacalı cevaplara açık bir soru! Süreyya karşısındakini dinlemeyi bilirdi, bu nedenle de vefatının ardından bıraktığı boşluk hâlâ çok belirgin.

Kismet olursa bir dahaki yazımda, kendi sunumumdan paragraflar aktaracak, izleyiciler arasından kimi tespitlerime veya ifadelerime gelen tepkilerden söz edeceğim.

Konuşan başörtülü olunca...

Cihan Aktaş 30.10.2008

"Kadınlar Birbirini Dinler mi?" konulu Frankfurt panelinde sunumum, duyarak dinlemenin öğrenilebileceği teması üzerine kuruluydu. Ortak konularda kadınlar bazen yarım kulakla bazen de can kulağıyla dinler, karşısındakini. Bu konuda iyi niyet taşıyıcılar da, birbirlerini içtenlikle ve dalgınlıktan ya da tamamen anlatılardan farklı bir soruyla araya girmeden dinlemeleri nadiren mümkün olmaktadır.

Bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Sosyal (genetik) zayıflığın yol açtığı dikkat eksikliği.
- 2- Herkeste mevcut anlatma ihtiyacı yüzünden oluşan laf kalabalığı içinde seslerin kaybolması.
- 3- Dikkat dağınıklığı ya da kendi sesi veya kendisinininkini andıran sesler dışındaki seslere kapalı olacak kadar dertli ya da kendine dönük olmak...
- 4- Meraksızlık ya da kinesisizm.

Kadınlar, yakınlarındaki erkeklere hayatlarıyla ilgili ayrıntıları anlatmak isterler. Aşk konusunda yaşanan hayal kırıklıkları, eşler arasındaki iletişimsizlik, komşuların anlayışsızlığı, çocukların talepleri, hayatını köktenci bir şekilde değiştiremeyeceğine duyulan inanç ve sağlık sorunları... Erkek ilgisiz kalınca, umutsuzca sürdürülen konuşma "dıldır" a dönüşür, öyle adlandırılır. *Vıdıvıdıvıdıvıdı.*

Geçen yaz sonunda Türkiye'de bir medya ünlüsü (Erman Toroğlu) kadınları ağaçkakanlara benzetiyordu. Yine aynı ses: *Vıdıvıdıvıdıvıdı.* Ana haberlerde de aynı konu tartışılıyor, bir muhabir caddelerde sokaklarda erkeklere ve kadınlara şu soruyu soruyordu: "Kadınlar ağaçkakanlara benzer mi? Çeneleriyle erkeklerin beynini yemekte midir kadınlar sahiden de..."

Kadınlara ilgili oluşturulmuş bu yargı, onların dinlemeyi öğrenmesi konusunda en büyük engeldir belki de... Ve fakat, dinlemek öğrenilebilir bir yetenektir. İnsan olma yolunda ileri bir aşamadır. Toplumsal adaletsizlikler ve haksızlıklar karşısında sorgulamaya açılan kadınların birbirlerinin sesini daha iyi duymaya başladığını gösteren bir örnekti, Nil Mutluer'in sözünü ettiği, www.birbirimizsahipcikiyoruz.com iletişim ağı. İnternet, sonuçta sanal dünya. Yine de Türkiye'de, farklı sesleri bastırarak terbiye etmeye dönük jakoben kadın dernekçi tavrının dışında gelişen, demokratik ilişki ve iletişimlere açık aktivist kadınların varlığına dair bir gösterge, bu site.

İktidar alanı oluşturmaya uygun olmayan ortamlarda ya da bir ütopyanın kişileri aynı hissiyatla birbirine bağladığı, eşitlediği iklimlerde kadınlar birbirlerini daha bir can kulağıyla dinlerler.

Örnek: 70'lerde ve 80'lerde İstanbul'da dindar genç kadınlarca evlerde gerçekleştirilen, giderek kamusal mekânlara kaydırılan kitap okuma ve yorumlama toplantıları. Bu okumalar, okunan genellikle kaynak nitelikteki eserle ilgili kişisel yorumları da içerirdi.

Örnek: Geçen yaz Erzincan'ın bir yaylasında tanıştığım kadınlar. Gündelik işlerine ayırdıkları vakit çok sınırlıydı. Onun ötesinde kalan vakitlerini, konuşarak, iç dökerek, geçmişi hatırlayarak, küçük oyunlar kurarak geçiriyorlardı.

İdeolojik yargıların, kadınların birbirini dinlemesini engellediği söylenebilir. Nevval el-Saadavi böyle bir engellenmeyi yaşamıştı. 1985'in temmuz ayında BM Uluslararası Kadınlar Konferansı için Nairobi'de bir konuşma yapmaya hazırlanırken, yanına yaklaşan bir kadın, "Lütfen konuşmada Filistin meselesinden söz etme," der Saadavi'ye. "Siyasi bir konferans değil bu, bir kadınlar konferansı." Saadavi'yi uyaran bu kadın, 1960'ların Amerikalı feminist öncülerinden Betty Friedan'dır. Saadavi şöyle yazıyor: "Kadınların sorunlarının

siyasi sorunlardan yalıtılmasının mümkün olmadığına inandığım için, Friedan'ın uyarısını önemsemedim." Siyasal nitelikli önyargıların anlatılanı dinlemede bir engel oluşturacağını, salondan bana yönelen sorular kanalıyla bir kez daha yaşadım. Yaşını başını almış Türkiyeli bir kadın, benim Toroğlu'nu eleştirmek için aktardığım 'vıdıvıdıvı' şeklindeki sesle ilgili iddiayı desteklediğim, ayrıca, kadınlardaki dinleme konusundaki isteksizliği etkilediğini düşündüğüm "genetik sosyal zayıflık"ı da yapısal bir özellik olarak öne sürdüğüm kanısındaydı... Bir Alman kadın izleyiciye göre ise başımdaki örtü nedeniyle, bu vıdıvıdıvı şeklindeki sese kaynak olan erkekegemen kültürü destekliyor olmalıydım.

Her iki kadın izleyici de beni değil, zihinlerinde birikmiş başörtülü kadınlara ilişkin imgelerin dağınık seslerine kulak veriyorlardı. Aksi takdirde, ironiyle atıfta bulunduğum Toroğlu'nun kadınları ağaçkakana benzeten sözlerini desteklediğim geçmeyecekti akıllarımdan.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

O-Ba-Ma ve Mehdi

Cihan Aktaş 03.11.2008

Anayasa Mahkemesi'nin başörtüsü yasağı bağlamındaki gerekçeli kararı üzerine yazacaktım bugün, ama gündem izin vermiyor. Başörtüsünün siyasal bir simge sayılmasının, yasaklanması için bir neden olarak görülmesindeki tuhaflık üzerine yazmayı ertelememin nedeni, Obama ile Mehdi arasında bağlantı kurmaya dönük son haberler. Sözde, İran'da bir grup Obama'yı, Şiilerin ünlü kaynak eseri *Bihar'ul Envar* kitabında mevcut olan bir rivayete dayalı olarak destekliyor ve onu 12 İmam'ın sonuncusu olan kayıp Mehdi'nin geleceğinin bir işareti sayıyorlarmış. O-Ba-Ma Farsçada 'O bizimle' anlamına geliyormuş ya...

İran halkının büyük kısmının Amerika seçimlerinde Obama'yı destekledikleri bir hakikat. Buna karşılık Obama üzerine dünya medyasında dolaşan bu yorumlardan haberdar değil İranlılar. Belli ki İran faktörü kullanılarak Obama'nın kazanacağı oyları düşürmeye dönük bir propaganda için kullanılan bir 'yalan', bu dolaşıma sokulan. Tom Amca kulübesinde otursun, Beyaz Saray'da işi ne!

İran içinde ise, Şia mezhebine bağlı, Mehdeviyet inancını savunan bir grubun 'Beklenen Mehdi'ye ilişkin hazırlıkları üzerine şayialar dolaşıyor. Mehdeviyet inancı bağlıları, kökleri devrimden öncesine uzanan bir grup. Milyonlarca Şii arasında bir azınlık olarak telakki ediliyor ve Mehdi'yi bekleme süreciyle ilgili hazırlık ve yaklaşımlarıyla marjinal sayılıyorlar. Onları yemek yerken yanlarındaki bir tabağı veya bir yere oturduklarında yanlarındaki bir sandalye ya da koltuğu gelmesi beklenen Mehdi için boş bırakmasıyla tanıyabilirsiniz.

Ahmedinejat'ın da bu gruba mensup olduğu, bu grubun desteğiyle iktidara geldiği söyleniyordu. Bazı muhaliflerinin, özellikle haziranda gerçekleşecek Cumhurbaşkanlığı seçimleri için adaylığını alelacele bildiren reformist eski Meclis Başkanı Ayetullah Kerrubi'nin yardımcısının isim vermeden, fakat herkesçe Ahmedinejat'ı kastettiği anlaşılabilecek şekilde sarfettiği ifadeleri var bu konuda. Aşağı yukarı şu şekilde ifadeler, sözü edilenler: "Önde gelen kimi siyasetçiler yemek yerken yanlarında boş bir tabak veya namaz kılarken önlerinde boş bir seccade açarak Kayıp İmam'a yer açtıklarını sanıyorlar."

Ahmedinejat bir açıklama yaparak bu iddiaları yalanlasa da bu politikacının Mehdeviyet bağlılarıyla yakınlığı olduğu yeni bir iddia değil. Kitlelerin her zamankinden daha fazla göksel bir yardım beklentisi içinde olduğu bir 'kaos' döneminden geçiyor olmalıyız. İran'daki 'Mehdeviyet' sempatizanı Ahmedinejat ile Amerika'daki 'Mesihçi' Bush'un aynı dönemlerde iktidarda bulunması, talihin bir cilvesi olmaktan öte bir durum sayılmalı.

Gelelim Obama'ya veya "hurûfi" bir okumayla ismine Farsçada 'O bizimle' anlamı yüklenen O-Ba-Ma'ya. Amerika ile ilişkilerinde İran Devleti her zaman Cumhuriyetçi hükümetleri desteklemiştir. Bunun bir nedeni Demokrat Parti hükümetlerinin İran'a yönelik insan hakları, kadın hakları ve benzeri konulardaki baskılarıdır. Bush yönetimi bu alanda bir istisna sayılabilir. Bush'un 'Mesihçi' olması nedeniyle biçimlenen Ortadoğu politikaları, İran'la ilişkilerin gerilmesine katkıda bulundu.

İran'ın Amerika seçimlerinde Cumhuriyetçileri destekleme geleneğinin bir diğer nedeni ise bir hayli pragmatik. Cumhuriyetçilerin para kaynakları genellikle petrol şirketleridir. Bu nedenle de Cumhuriyetçiler Ortadoğu'da petrole ilgili siyasetleri dikkate almak zorundadırlar. Irak'ı da petrol için işgal ettiler sonuçta. Petrolle ilgili her konuda Cumhuriyetçiler aşırı hassas bir yaklaşım içindedirler. İran'a sürekli saldırıcağı gibi açıklamalar yapsalar da, bu saldırının gerçekleşmemesinde, aynı siyasetin payı olmalıdır. Bush İran aleyhine ne kadar çok bağırıp çağırsa da izlediği politikalar İran'da özellikle seçim zamanlarında içe kapanma yanlısı politikacıların işine yaramaktadır.

Amerikalı Demokratlar ise genellikle silah tüccarları tarafından desteklendikleri için, savaşa yatkın bölgeleri karıştırma ve silah satımını artırma politikalarını örtük bir şekilde destekliyor olarak değerlendirilirler, İran'da. İnsan hakları söylemleri bağlamında samimi bulunmazlar. Bu nedenle de sevilmezler.

Amerika'nın ezilmiş kesimlerini, mustazafları temsil ettiği varsayılan, ince bağlarla da olsa İslam'la da irtibatlandırılan siyahi bir cumhurbaşkanı adayının, "Başkan olduğum takdirde İran'la doğrudan görüşmeler yapmaya hazırım," şeklindeki açıklamalarının, İran devletinin bu ülkede yapılan seçimlerinde Cumhuriyetçi kanadı destekleme tutumunu değiştirmesinde etkili olduğu söylenilebilir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Temelcilik -Köktencilik

Cihan Aktaş 06.11.2008

80'li yıllar dindar gençlerin okuyarak bir tazelenme, bir yenilenme aradığı yıllardı ve bu arayışın adı çoğunlukla, "İslamcılık" olarak terennüm edilirdi. Bu okuma ihtiyacının pratikteki etkilerini ve sonuçlarını derinlemesine kurcalayan yenilerde yayınlanmış bir kitaptan söz etmek istiyorum bu gün. *İslami Hareket (Etik-Estetik-politik)*, Ümit Aktaş'ın, son on yıl içinde çoğunlukla *Birikim* dergisinde yazdığı yazılardan oluşuyor. (Çıra; 2008) Bu yazılar, yazarının ifadesiyle "her biri kendi döneminin güncelliğiyle irtibatlı olsalar da, on yılı aşan bir sürenin ardından bakıldığında, sanki yüksek bir tepenin zirvesinden bakılıyormuş gibi müşterek bir manzaranın perspektifini ve resmini sunuyorlar".

Bu kitabı önemsememin nedeni, yazarının İslamcılık üzerine bugüne değin medya tartışmalarında pek az değinilen etik ve estetik boyutları da içine alan muhkem analiz gücüdür. Bir diğer neden ise, İslamcılık akımını olumsuzlama yoluyla değil, kavramları ve olguları yerli yerine oturtturarak anlama ve değerlendirme çabasıdır. Aktaş'ın yazılarında her zaman mevcut olan ve kuşkusuz entelektüel bir tutarlılık ve içtenlikten yayılan bir serinlik de var ki, onun düşüncesini yazılarının bulunduğu dönemin çoğu zaman kurmaca ve yapay olan ikliminden uzak tutar. Dolayısıyla Aktaş bir bakıma İslamcı hareketin içindeyken, bu hareketi analitik bir yaklaşımla irdeleme konusundaki yetkinliğiyle sözünden sakınılarak marjinalleştirilen yazarların arasına katılır.

Kitap, "Kadın, Politika ve Din; İslami Düşünce ve Hareket Üzerine Analizler; Avrupa Birliği ve Demokrasi; İslami Hareket ve Siyaset; Geçmişin İzinde Geleceği Aramak" şeklinde başlıklara ayrılmış.

Aktaş'ın "İslamcılığın Fenomenolojisi" başlıklı yazısında Köktencilik-Temelcilik üzerine yaptığı bir ayrımın, bu iki akım arasındaki farklar bağlamında bana zaman zaman sorular yönelten *Taraf* okurları için yararlı olacağı kanısındayım.

İslamcılık, her şeyden önce Kur'an kadar tarihin de bir yeniden okunmasıdır, Aktaş'a göre. Ama bu okuma, öngörülü her okuma gibi, belli bir bilinç durumunun öngeldiği ve belli bir gelecek kurgusuna yönelmiş olan niyetli bir okumadır. Bu okumada üç temel tutumla karşı karşıya kalırız:

- 1-Selefilik (fundamentalizm/temelcilik).
- 2-Köktencilik-yenileşmecilik.
- 3-Gelenekselcilik.

Bunların dışında kalan reformizm ise, İslamcılıkla kesişme noktalarına sahip olsa da, olguya Batılılaşmacı bir perspektiften yaklaştığından, daha ziyade Batıcı bir eğilimdir.

Selefilik veya temelcilik, tüm tarihsel süreci bir yozlaşma, Kur'an'dan, dolayısıyla da ezeli ve ebedi hakikatten bir uzaklaşma olarak görerek, Kur'an üzerinde yapılan yorumlar kadar, zamanla ortaya çıkan farklı uygulama biçimlerini de reddedip, Kur'an'ın düzmetinsel (literal) olarak okunmasını öngören, Medine toplumunu ve onun ufkunu esas alarak idealleştiren, ütopyasını geçmişe dönük bir bakışta kuran, bunun dışındaki her şeyi bidat (olumsuz yenilik) olarak görerek dinde (ve dinî hayatta) yenilik sapkınlıktır diyen, bir ölçüde Hanbeli mezhebini ve onun çağdaş yorumcularının düşüncelerini esas alan bir yaklaşımdır.

Köktencilik (radikalizm) veya modernizm (yenileşmecilik) ise, hermenötik bir yaklaşımla, bir tür ufukların buluşturulması, metnin ve metnin oluşturduğu inanç toplumu ile, bugünün toplumsallığının ortak bir perspektifte kaynaştırılma çabasıdır. Köktencilik, Kur'an'dan hareketle çağımızı bir okuma ve anlama biçimi önermekteyken, yenileşmecilik bugünden hareketle bir Kur'an okuması ve tarihe bakışı önerir.

Gelenekselcilik ise tarihi; bir takım kopuşlar, sıçramalar, kesintiler, düğüm noktaları, dönüşümler etrafında değil de, kutsal bir değişmezlik ve bütünlükçülük, mistik gelenekselliğe bağlı manevi bir süreklilik içerisinde izah etmeye çalışarak, dini kutsallığından uzaklaştırdığı ve dolayısıyla da çığırından çıkarmakla suçladığı modernizm ve radikalizm kadar, dini yüzeysel ve sathi olarak anladığı ve derununu kavrayamadığını ileri sürerek, selefiliği de eleştirir. (s.98,100)

Bu tartışmaların günümüzde geldiği noktada, bir muhasebe ve özeleştiri sürecine ihtiyaç duyduğumuz söylenebilir.

İslamcılık, Müslümanların modern dünya ile yüzleşmesinin zorunlu kıldığı dönemsel bir genişleme ve aşma çabasını yansıtan güçlü tarihî bir dalgadır. Ve tarihin bu döneminde "İslamcılığın" üzerine düşeni yaptığı söylenebileceği için de, 'Müslümanlık' terimine dönmenin zamanının geldiği kanısını dile getiriyor, kendisiyle yapılan bir röportajda, Ümit Aktaş. (Röportaj; Davut Başyurt, *Tekil Haber*, 20.10.2008)

Sibiryaya üşümesi

Cihan Aktaş 10.11.2008

Benliğimin derinliklerinde bir Sibiryaya sürgünü saklı sanki. Kış yaklaşırken parmaklarımda hissettiğim (günde birkaç saat klavye kullananların az çok tanıyacağı) bir ağrı, evsizlerin sürgünlerin kaçkınların tehcir kurbanlarının buz tutmakta olan ellerinin ayaklarının sızısını haber veriyor. Azeri şair, Şeyh Sinan'ın müellifi Hüseyin Cavid, 1930'lu yıllardaki büyük sürgün sırasında İrkutsk'a sürülmüştü Stalin tarafından. 1941 yılında sürüldüğü kampta öldü. Mezarı 80'li yılların başında Haydar Aliyev'in çabalarıyla Bakü'ye getirildi. Mezarı açıldığında, donmuş ayaklarında bahtsız eşi Meşkinaz Hanım'ın ördüğü yün çorapların bulunduğu görüldü. Çorap duruyor, ama ören kadın ölmüş. Çorap sapasağlam, ama içindeki bacak buz tutmuş durumda.

Her ailede bir sürgün acısına, bir kaçkınlık ilişkisine rastlamak olası Azerbaycan'da. Bazı ailelerin 'halk düşmanı' damgasını üzerlerinden atmaları için onlarca yıl geçmesi gerekmiş. 90'lı yılların başlarında, dört yıl kadar Bakü'de yaşadım. Ülke, Sovyet enkazının altından kalkabilmenin mücadelesini veriyordu. Panik içindeki yöneticiler, kapitalizmin eşsizliğine inanma temayülüyle, kapılarını açmışlardı çok uluslu şirketlere. Kıdemli profesörler 20 dolar maaşla çalışıyorlardı. Bir biyoloji profesörü olan Telman Bey, hayat kavgasını sürdürmenin yolu olarak boş bir araziye bahçeye çevirmiş, bu hareketiyle diğer komşularına da örnek olmuştu.

Diploma parayla satılır olmuştu. Yabancılar, parayla diploma satın alıyorlardı Azerbaycan'dan. Bir taraftan da Türkiye'de bir iş tutturamamış 'işadamları' bir müstemleke memleketi gibi hareket ediyorlardı bu ülkede.

Azerbaycan Kadınlar Derneği'ne gidip geliyordum. O günlerde tanıdım Hüma Hanım'ı. Derneğin yöneticilerinin birinin, Cemile Hanım'ın evinde yaşıyordu ve ben de o eve gidip gelmeye başlamıştım. "Yüksek komsomolcu, kolhozda komsomol lideri" olarak tanıtmıştı kendisini bana. 1922 doğumluydu. 1974'te, pamuk işçiliği alanında gösterdiği başarılar nedeniyle Moskova Pamukçuluk Sergisi'ne gönderilmiş, orada nice kadın işçi arasından seçilip birinci olmuştu.

Eski zamanın büyük ödülleri! Emek kahramanı, kahraman işçi... Bir değer atfetmiyordu ki bu başarılar artık, ki anne olarak dahi değerini yitirmişti, Azerbaycan parası manatın pul olduğu zamanda. ATV'de bir haber: 20 yıldır topraklarından uzak bulunan Karabağ kaçkınları hâlâ yurtlarına dönme umudunu koruyorlar. Karabağ'ın işgaliyle birlikte Azerbaycan topraklarındaki yerini yurdunu terk etmeye mecbur kalan nüfus bir milyona ulaştı.

1993'te, Ermeniler tarafından işgal edilen şehirlerden birini, Kubatlı'yı terk eden kaçkınlardan biriydi Hüma Hanım. Canını kurtarmak için toprağını terk etmiş olmakla sınırlı değildi mutsuzluğu. Kaçkınlar için hazırlanan çadır-şehirde düğün-dernek kurup evlendirdiği biricik evladı tarafından terk edilme mutsuzluğunu da yaşamıştı. Bu terk edilişe dayanamamış; çadır-kente ziyaretleri sırasında tanıştığı Cemile Hanım'ın evine taşınmıştı, ev işlerinin sorumluluğunu üstlenerek. Kubatlı'ya dönebilme umudunu koruyarak ayakta kalmayı başarıyordu. Esasında hayat, geçmişte yaşanmış güzel günlerden ibaretti. O anlatıyor, ben yazıyordum. Yazdıklarım günün birinde bir romana dönüşebilirdi. O ise acilen bir gazete haberine konu olmak istiyordu. "Fotoğrafımı da çek," diyordu. "Çek ki yayınlansın gazetelerde ve beni sokağa terk eden oğlum görüp utansın!"

Önceki yıl bir uluslararası toplantıda karşılaştık Cemile Hanım'la. Hüma Hanım'ın iki yıl kadar önce öldüğünü söyledi.

Fotoğrafını çekmemiş, bir gazetede yayınlamamıştım; bunu hatırladım vefatının haberini duyduğumda. Romanını yazacaktım ya, bir gazete haberi önemsiz görünüyordu bu amacın yanında.

İçimde ebedi uykusuna yatmış bir sovhoz işçisinin sesi var. Sonbahar günlerinde bile üşüyor, sürekli üşüyor. Aynı zamanda soba olarak kullanılan doğalgazla çalışan fırının yanındaki koltuğa eğreti bir şekilde oturmuş, anlatmaya devam ediyor. Hiç bitmeyecekmiş gibi gelirdi anlattıkları ve bazen de çok fazla tekrara kaçtığı için bir sıkıntı çökerdi içime: Biricik evladı tarafından terk edilmiş bir kadını teselli etmek kolay olmuyordu. Her seferinde başa dönüyorduk: Elinde ne varsa oğlu için harcamış, onu evlendirmişti çadır şehrinde. Gelgelelim bu biricik oğul, evlenir evlenmez karısının sözlerine bakarak ona yüz çevirmişti.

Bir gazete haberine konu kılamadım Hüma'yı. Bir roman kahramanına dönüştürebilir miyim, daha doğrusu kısım kısım not ettiğim hayatını romana dönüştürecek şekilde yazmaya geri dönebilir miyim, emin olamıyorum...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Parçalanmış bedenler

Cihan Aktaş 13.11.2008

Kimi dinî iddialı ve fakat esasında kör inançlardan derilmiş yorumlara göre kadın, erkeği kışkırtmaya yatkın özüyle, "etekli şeytan" olarak tarif edilebilir. Kadın, "yaradılıştan" cinsel fitne-fesat kaynağı sayılır. Bu nedenle de tesettür sadece kadınları ilgilendiriyormuş gibi algılanır. Erkeğin bakışını haramdan koruması gerektiği şeklindeki ayet-i kerimeden pek söz edilmez.

Kadın-erkek ilişkileri bağlamında kullanılan "nâ-mahremlilik" kavramı ise, algılandığından çok daha geniş bir açılıma sahiptir. Her iki cins açısından da, duyum kirlenmesine yol açacak görme biçimlerini kastedenden koruyucu ve eleştirel bir içeriği vardır.

Esasında erkekler, bazen de dindar erkekler yanlış bir kadın algısıyla yetişiyorlar. Kadını arkadaş, eş olarak değil de kuşku duyulacak tıynetle tâbiler olarak tanıyorlar. Kadını bir insan olarak değil, karşı bedeninin parçaları halinde algılıyorlar. Bu bakış açısında kadın erkek söylemlerince parçalara ayrılmış ve dönemimizde reklamlar tarafından tepile tepile kullanılan sakatlanmış bir beden. Ruhu olmadığı söylenirdi. Akı da yok. Kolayca baştan çıkabilir. Kolayca yitirebilir namusunu ki namusun sembolü de olabilmelidir ayrıca.

Reklam programlarında ve panolarda bedenlerinin parçalarıyla kısım kısım görünerek büyük meblâğlarda paralar kazanan kadınlar, kadın bedenini parça parça görme temayülünün hem gerekçesi oluyor, hem de işte bu bakışın korunması nedeniyle o reklamlarda, panolarda yer buluyorlar.

Hüseyin Üzmez hadisesi günlerce pek çok açıdan kurcalandı medyada. Fakat, toplumumuzda mevcut olan ve modern araçlarla çoğaltılan kadın bedenini parçalı olarak gören zihniyet üzerinde pek az duruldu. Bir kadını dolaşımda bulunan, etkili olan söylemler ve tanımlarla, bedeni –henüz genç olan bedeni- yoluyla kendini güvenceye almaya yönlendiren mekanizma, kişisel olanı çok aşan, sektörel (estetize edilmiş) donanımlarla etkilemekte toplumu. Göğüsleri ya da bacakları açık bir kadın bir arabanın önünde durarak onun satış değerini yükselten bir figür oluşturuyor. Fakat bu sofistike yollarla kadın cinsini bedensel açıdan sakatlamaya devam

eden istismar biçimleri üzerine çok fazla tartışıldığı söylenemez ülkemizde. Bu bağlamda söylenilen her söz, her ifade, gericilikle, dincilikle, kadını kafes arkasına kapatma eğilimiyle suçlanarak geri çevriliyor.

Diğer taraftan, mustazaf kadınlar söz konusu olduğunda, siyasal simge olarak görülemeyecek bir niyetle örtüldüğü apaçık olan başörtüsü de bir yere kadar saklıyor, sakatlanmış, parçalanmakta olan bedenleri. Maddi ve manevi olarak zayıf, akli melekeleri gelişmemiş kadınların erkeklerle ilişkilerinde sergiledikleri haysiyetten yoksun sayılabilecek bağımlılık örnekleri, kadın cinsini bir bütün olarak değil de parçalı bir beden halinde gören erkek kısmını ayakta tutan güçler sanki. Bu günlerde Üzmez kişiliğinde tartışılan böyle bir profili, bir erkeğe dayanmak, bir bakıma onu istismar etmek suretiyle geçinmenin kolay yolunu bulduğunu sanan kadınlar ayakta tutuyor. Kendi ayakları üzerine sapasağlam basacak şekilde yetiştirilmeyen, bu amaç yolunda alın teri dökmenin gereklerine de inancını yitirmiş (ve böylelikle güçsüzleşmiş) bir kadın, bütün geleceğini dişiliğini kullanarak, entrikalara başvurarak bir erkek tarafından geçindirilmenin şartlarını korumaya bağlıyor.

Bir kısır döngü karşısında bulunduğumuz açık. Prof. Hüseyin Hatemi'nin *İlâhî Hikmette Kadın* isimli eserinde yer alan ifadesiyle, bir insana kırk gün deli dersin, nihayet deli olduğuna inanacaktır. Mustazaf bir kadın da etekli şeytan ve kaşık düşmanı olduğunu öğrenerek yetişmişse, erkeklerle ilişkisini bu bilgileri üzerinden kuracaktır. Cinsel kimliğine, bedenine bu şekilde yaklaşan bir kadının yetiştirdiği erkek de akrabaları dışındaki kadınları parçalanmış bedenler olarak görmeyi öğrenecektir.

Mehmet Ali Gökaçtı

Hani kimi insanlar vardır, tanışmayı ister, bunun için bir fırsat çıkmasını beklersiniz. Mehmet Ali Gökaçtı benim için öyle biriydi. Birkaç kitabım üzerine yazdığı yazılar için teşekkür etmek üzere arayıp da ulaşamadığımı, fakat günün birinde nasılsa ulaşacağımı düşündüğüm kişiydi. Akif Emre ile Nuray Mert'in yazılarından öğrendim vefat haberini. Genç denilebilecek bir yaşta, kalp kriziyle veda etmiş dünyaya. Çalışmalarına bakıyorsunuz. Hepsi ciddi, önemli, yıllar isteyen çalışmalarla hazırlanmış eserler. Hakkındaki değinilerin ortaya koyduğu, mütevazı ve kalender bir kişiliğe sahip olduğu. Rumeli'ye başka türlü bir ayna tutmuş bir ilim adamı. İnsan kalbinin tahammülü de bir yere kadar; bir de verilmiş bir saat var, inanan için. Kendisine Allah'tan rahmet, ailesine ise sabır diliyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama, Hatemi'nin yolunu açtı

Cihan Aktaş 17.11.2008

İran'da cumhurbaşkanlığı seçimleri gelecek haziran ayında yapılacak. Ülkede partili bir sistem olmadığı için, gruplar aday gösteriyorlar. Sağ kesimin en güçlü adayı Ahmedinejat, sol kesiminki ise Hatemi sayılıyor. Bütün gruplara nazaran siyasal bir partiye en yakın bir örgütlenme gerçekleştirmiş olan 'reformist' Milli İttidal grubunun başkanı Ayetullah Kerrubi, cumhurbaşkanlığı için adaylığını açıklayan ilk siyasi oldu. Adaylığını açıklaması bağlamında kamuoyu baskısına maruz kalan Hatemi'yi zor durumda bırakan bir açıklamaydı bu. Adaylığını koymadan edemeyeceği koşullar üzerine üzerine geliyordu. Şu var ki aday olduğu takdirde, sol-reformist kesimin oylarındaki bölünme nedeniyle, seçimleri kazanamaması ihtimalini göze almış olması gerekecekti.

Geçtiğimiz günler içinde İran'da ve dünyada meydana gelen gelişmeler, Hatemi'yi bu konuda rahatlatmışa benziyor. Obama'nın ABD'de cumhurbaşkanı seçilmiş olması, dünya siyasetinde Bush'un oluşturduğu çatışma ve gerginliğe dayalı siyasal söylemin nispeten geri çekileceği şeklinde yorumlanıyor. Bush'a nazaran Obama ile siyasal bağlamda muhatap olmak, Hatemi için zor olmayacaktır.

İran içinde de Hatemi'yi rahatlatan gelişmeler oldu bu arada. Sol-reformistler arasında Hatemi'yi destekleyen Müşarekat (Katılım) grubundan ziyade, Kargozaran (Kalkınmacılar) grubuna yakın duran Rafsancani, seçimlerde Hatemi'yi destekleyeceğini anlatan girişimlerde bulunmaya başladı. Konuyla ilgilenen okuyucularımız hatırlayacaklardır: Bir dönem önceki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda Ahmedinejat karşısında sol-reformistlerin üzerinde ittifak ettiği aday olan Rafsancani, sol-reformist kitlelerin ve orta sınıfın mal varlığı ve siyasal duruşu açısından da şeffaf bulunmayışı etrafındaki söylentiler yüzünden sandık başına gitmemesi nedeniyle, bu seçimi kazanamamıştı.

Geçen dört yıl içinde sol-reformist kesimleri ve orta sınıfı Rafsancani'nin mal varlığı hakkındaki söylentiler konusunda farklı düşünmeye sevkeden açıklamalar sıklıkla yer aldı medyada. Son olarak Rafsancani'nin siyasetten elini eteğini çekerek, mesaisini "Müslüman Kadınlar Spor Federasyonu" faaliyetlerine ayıran kızı Faize, *Şehrevend-i Emroz (Bugünün Vatandaşı, sayı: 70)* dergisine verdiği röportajda, mal varlığı bağlamındaki iddiaları cevaplandırdı. Kiş adasında ve Tahran'ın kuzeyinde malları mülkleri bulunmadığını, araştırmalara karşılık bu mal-mülklerin varlığını kanıtlayan bir belgenin de ortaya çıkmadığını ifade etti.

Her şeye rağmen geçen dört yıl içinde Rafsancani'nin ülkesi içinde ve sol-reformist kesimdeki itibarının arttığı söylenilebilir. Bu nedenle Rafsancani ile geçtiğimiz günlerde yaptığı görüşme, Hatemi'nin yaklaşan seçimlerde aday olması konusunda belirleyici bir öneme sahipti. Yaşı itibarıyla seçimlerde aday olması beklenemeyecek Rafsancani'nin Hatemi ile görüşmesi, onun adaylığını destekleyeceği şeklinde yorumlanıyor. Nitekim, bu görüşmenin ardından Hatemi ilk kez, cumhurbaşkanlığı için aday olacağını gösteren açıklamalarda bulundu. Oysa, Rafsancani'ye bağlı 'Kalkınmacılar'ın adayı değildi Hatemi. Bu grubun adayı, Hatemi'ye göre daha pragmatik bir politikacı sayılan eski Güvenlik Konseyi Başkanı Ayetullah Ruhani'ydi.

Aydınların büyük kısmı Ahmedinejat'ın politikalarına ve söylemlerine karşı ve bu kesimin, seçime yakın bir dönemde bu politikacının aleyhine büyük bir kampanya düzenlemesi bekleniyor. Gerçi bu kampanyanın, kırsal kesimde yaşayan seçmenin oyunu belirlemesi beklenmiyor. Taşra şehirlerinde büyük mitingler düzenlemeye bir hayli önem veren Ahmedinejat'ın kırsal kesimden aldığı oyda bir değişme olmayacağı öngörülüyor. Şu var ki muhafazakâr kesim henüz tek bir aday ismi üzerinde uzlaşmış değil. Bu kesimde Ahmedinejat'ın yanı sıra Meclis Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Tevekkuli ve Tahran Belediye Başkanı Galibaf gibi iddialı isimlerin adaylığı da konuşuluyor.

Siyasal yorumcular, Rafsancani'nin desteğiyle birlikte Hatemi'nin cumhurbaşkanlığı seçimlerine katıldığı takdirde mutlaka kazanacağını dile getiriyorlar. Çünkü, bugüne kadar cumhurbaşkanlığı seçimleri için adaylığını açıklayan tek isim olan Kerrubi, sol-reformist kesim tek aday üzerinde anlaştığı takdirde, adaylıktan çekileceğini ifade etmişti.

ABD seçimlerinde Obama'nın kazanması, İran seçimlerinde de Hatemi'nin kazanma şansını artıran bir gelişme olarak değerlendiriliyor, siyasal yorumcular tarafından. Bush'un ülkesinde ve dünyada çoğalttığı sorunlar yüzünden zarar gören ülkelerle görüşmeye ve sorunları çözmeye açık bir siyasetçi olarak takdim edilen Obama'nın İran'daki muhatabı her halde Hatemi olabilir; bu şekilde düşünülüyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İki türlü Fatma Benli

Cihan Aktaş 20.11.2008

İki türlü Fatma Benli var. Biri, telefondaki ses ya da bir metnin altındaki imza. Diğeri ise yüz yüze gelinen kamusal alan yasaklı kişi. İlk Fatma Benli çeşitli çağrılar alıyor. İkincisi ise, çağrıldığı kapılardan geri çevriliyor.

Benli, AKDER (Ayrımcılığa Karşı Kadın Hakları Derneği) Genel Başkan Yardımcısı. Çalışkan, gayretli, üretken genç bir hukukçu. İnsan hak ve hukukunun istismarını ilgilendiren pek çok konuda paneller düzenliyor, konuşmalar yapıyor, bildiriler yayınlıyor. İnsanların gördüğü baskıları, çektiği acıları, karşılaştıkları ayrımcı muameleleri önemsiyor ve bu konuda duyarlı olmasını beklediği kişi ve kurumlara internet kanalıyla iletiyor bu alandaki haberleri, kendi yorumlarını da katarak.

Benli, ayrımcılığa karşı bir kadın derneğinin temsilcisi olarak çeşitli etkinliklere davet ediliyor. Ne var ki davet edildiği üniversite etkinliklerine katılması mümkün olmuyor genellikle.

Son olarak Maltepe Üniversitesi tarafından "kadına yönelik şiddet" konulu bir panele konuşmacı olarak çağırılmış. Konuşmasını hazırlayarak gitmiş. Fakat, başörtülü olduğunu anlayanca, üniversite yönetimi programı değiştirmiş.

Benli daha önce de Kadir Has Üniversitesi'nde de benzeri bir geri çevirmeyi yaşadı. Davet edildiği halde, başörtülü olduğu için bir uluslararası sempozyuma alınmadı. Kapıdan çevrilmek istendi. Allah'tan gazeteciler oradaydı ve etrafında oluşan izdiham üzerine içeri alındı Benli.

Bu tecrübesi nedeniyle, Maltepe Üniversitesi'nin daveti üzerine, başörtülü olduğunu hatırlatmış Benli, kendisiyle iletişim kuran görevliye. Sonra da üniversitedeki programın değiştirildiği bildirilmiş kendisine. Zahiren program değişikliğinin Benli'nin başörtüsüyle bir ilgisi yok.

Benli bu bağlamda yaşadıklarını anlattığı mesajına şöyle bir not düşmüş: "İstanbul Üniversitesi'nin İletişim Kongresi için düzenlenen panelde yönetici olmak üzere Umman'dan davet edip de, başörtülü olduğunu görünce kampusa almadığı, üstelik ertesi gün bizzat dekan yardımcısının hakkında, 'Biz onu erkek sanıyorduk' diye açıklama yaptığı Amira Moosa'nın durumuna çok gülmüştüm, benzeri vakaların kendi başıma geleceği hiç aklıma gelmemişti doğrusu."

Hakikatli bir insan: Ahmet Kaya

Yokluklarıyla eksikliklerini duyurtan insanları, başka pek çok olumlu sıfatla birlikte, 'hakikatli' olarak da nitelendirebiliriz. Kelimeyi açmaya çalışırsak, 'namuslu' kavramına da ulaşabiliriz kısa yoldan.

İkinci sınıf yeteneklerin oluşturduğu ittifakı tedirgin eder namuslu insanlar, dürüstlükleri ve açık sözlülükleri nedeniyle...

Hele hakiki sanatçılar, keskin sezgileri nedeniyle yalanla doğruyu daha kolay ayırt edebildikleri için, açık sözlülüklerinin bedelini ödemeye zorlanırlar gün gelir. O yüzden işte, sürgünde, toprağını arayan bir çiçek gibi, yalnızlık tarafından solmaya terkedilirler.

Bakarsınız, ülkelerinde ne yaşanırsa yaşansın hoş vakit geçirmeye, gönül eğlendirmeye dönük bir hayat tarzı sürdüren bir gürhün kaba ve sığ hayat görüşleri olmuştur, onları yollara düşürten.

12 Eylül darbesinin liderince 'Kart-Kurt' olarak adlandırılmış kişi artık Kürt sayılıyor. Kürtçe konuşanlar üzerindeki eski baskı işlevsizleşmekte.

Ahmet Kaya'nın sürgünde ölmesinin nedeninin Kürtçe bir şarkı okuyacağını bildirmesiyle başlayan bir medyatik linç süreci olduğu gerçeğini değıştirmiyor bu gelişmeler.

O bir sanatçıydı. Bütün Türkiye'nin, hatta bölgenin sanatçısıydı. Türkçe, diline yakışıyordu.

Onu, toprağından koparıldığı için solmaya başlayan bir çiçeğe benzettim ya, yukarıda... Gülten Kaya ölümünün yıldönümü dolayısıyla kendisiyle yapılan söyleşide, bir kaktüs olarak tanımlıyor eşini.

Kaktüs de bir çiçektir ve toprağını arar.

Fakat, dikenlerini kendi canına batırarak kan kaybeden bir kaktüse benziyor olmalıdır Kaya, bana öyle geliyor.

Ahmet Kaya'yı Fransa'da ölüme götüren olaylar zincirinde rol oynamış popülist kişiliklerin Türkiye'yi ondan daha fazla sevdiklerini ispatlayacak bir ölçüm aracımız mı var elimizde sanki...

Şarkıları kitlelerce dinleniyor hâlâ ve bütün leke sürme çabalarına karşılık, Türk-Kürt şeklinde ayırt edilemiyor, dinleyicileri.

Başörtülü öğrenciler, desteksiz ve yalnız kaldıklarını duydukları dönemlerde, ikna odalarında laikçi hidayet için telkinlere maruz kalırken, türlü duaların yanında onun şarkılarını da mırıldanmışlardır içten içe.

Ahmet Kaya, annesinin başörtüsünden utanmayan bir Anadolu insanıydı.

Annesinin diliyle şarkı söyleme konusundaki sadakati nedeniyle, 'hakikatli bir insan' olduğu için yani, Rahmet'le anıyoruz onu.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'ın Türkiyeli gelinleri

Cihan Aktaş 24.11.2008

Sayıları kimi verilere göre on binden aşağı değil. İranlı erkeklerle evlenip de bu ülkeye yerleşen gelinlerin bir kısmı Türkiye Sefareti'ne kimlik bildiriminde bulunmadığı için, kesin bir rakamdan söz edilemiyor. Tahran, Urumiye, Tebriz ve Erdebil gibi birkaç şehirde daha kalabalık bir nüfusa sahip oldukları tahmin ediliyor. Bu arada kuşakların hepsini birarada gösteren toplam bir veriden de söz edilemiyor.

Türkiye, İran ve Pakistan arasında yürürlükte olan RCD (Bölgesel İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) antlaşması

çerçevesinde, bu ülkelerin üniversitelerinde karşılıklı olarak tanınan öğrenci kontenjanları, bu evliliklerin kaynağı. İranlı öğrenci evlenme çağında geliyor Türkiye'ye. Eşini çoğunlukla sınıf arkadaşları arasından seçiyor. Bazen de bir komşu kızı ya da oğlu oluyor, hayatının daha sonraki bölümünde onsuz yaşanamayacağına inanılan kişi.

İran'a giden gelinlerin pek azı iş hayatına atılabiliyor. Bir yandan dil öğrenilirken hâlâ süren yerleşme kararsızlığıyla akıp gidiyor yıllar. Bazıları Türkiye'ye dönmeyi deniyor; kimileri dönüyor da... Bu arada yerleşme kararsızlığı nedeniyle boşanmalar yaşanabiliyor. Yerleşmeye karar verebilen gelinler çeşitli gruplar oluşturuyor aralarında. Grupların oluşumunu belirleyen daha ziyade ikâmet mesafeleri.

Gurbet hissi eskiden daha yoğun yaşanmış. Mantı ve yaprak sarması, baklava ve su böreği gibi özel yemeklerle süslenen, Emel Sayın ve Zeki Müren şarkıları dinletilen toplantılarda en yeni memleket haberleri üzerine konuşulmuş. Şimdilerde uyduyla dinlenebiliyor, izlenebiliyor memleket haberleri, havaları ve sahneleri; aile bireylerinin seslerine ve görüntülerine istenildiğinde internetle ulaşılabilir. İran'ın büyük şehirlerinde Türk firmaları lokantalar, giyimevleri, mobilya mağazaları açıyor. Eskiden İstanbul-Tahran arasında günde bir ya da iki kez gerçekleştirilen uçak seferleri, şimdilerde günde birkaç keze ulaşıyor. Tahran'da yenilerde Şeriatî Caddesi üzerine açılan Ahmet Bey Döner Dükkan'ına Türklerden çok İranlılar ilgi gösteriyor.

Eski grup toplantılarında dillendirilen yakınmalardan geriye kalan, tatillerde memlekete gidildiğinde yaşanan uyumsuzluk. Kendinizi ait bildiğiniz şehirde bir yeriniz varsa, onu korumanız zamanla güçleşiyor. Yaşlılar güçten düşüyor, gençler ev, şehir, hatta ülke değiştiriyor. Hiçbir şey bırakıldığı gibi bulunmuyor. Bu nedenle de memleketine ziyarete giden gurbet gelini, katkısız bir sevinçle dönemiyor geriye.

İstanbul-Tahran arası otobüsle kırk, uçakla üç saat. Kendini ait saydığın şehirle bağlarını koruma gücüne göre değişiyor mesafelerin etkisi. Tahran'daki Türkiye sefaretinde bir bayram dolayısıyla düzenlenen bir kabulde İzmirli bir kadın tanımışım. Kocasını yitirmiş; ama İzmir'e geri dönmüyor, dönemiyor. Kendini ait saydığı şehri elinde tutamamış. Kocasını yitirdiğinde, en yakın akrabası olan ağabeyi baş sağlığı telefonu açtığında, anlamış bunu: "Orada rahatın yerinde mi kızım? İyi. Ben de kendimi ancak idare edebiliyorum. Malûm, pahalılık almış başını gidiyor buralarda..."

Gelin olmak, başlı başına bir vatan değişimi olarak anlaşılır âdet-ananelere göre. Kız tarafı, erkeğin evine-ocağına "gelen" taraftır. Ülke-aşırı gelin olmak, daha büyük bir kopma sürecini ve uyum yeteneğini talep eder, başlangıçta yollara düşmeye gönüllü olandan.

Türk gelinlerinin çoğunun evinde Türkçe-Farsça-Azerice karışımı bir dil kullanılıyor. Bu melez dil, dilde yurtlanmayı engelleyen bir gurbetin ifadesi gibi geliyor bana. .

İran'a gelin giden Türk kızlarının bir kısmı, İslam Devrimi'nin ardından gelen yıllarda farklı bir uyum güçlüğü yaşamışlardır. Bireyci bir kişiliğe ve modern bir aile yapısına mensup gelinlerin bir kısmı yeni rejimin kadınlarla ilgili kamusal alan bağlamındaki başörtüsü mecburiyeti gibi kurallarına uymada sıkıntıya düşmüşlerdir. Bu gelinlerin büyük çoğunluğu muhafazakâr ailelere mensup değildir büyük ihtimalle. Muhafazakâr aile kızlarının, aile çevresinin muhtemelen muhalefet edeceği ülke-aşırı bir evlilik yapmasına sıklıkla rastlandığı söylenemez.

Türkiye'nin "yabancı damat"ları arasında sayısal olarak İranlılar ilk sıralarda yer tutuyordur belki de. Ve fakat Türk medyası İranlı bir damadı bir "Yunanlı damat" gibi sevimli göstermeyi denemez. İyimser bir açıdan bakıldığında bunun bir nedeni; İranlı damadın, güdümlü yayın yapan medyanın yıllarca İran aleyhine

sürdürdüğü olumsuz yayınlarına karşılık hâlâ yabancı ve *Kızım Olmadan Asla* filminin Dr. Mahmudi'si gibi itici, uygarlıktan nasibini almamış bir kişilik sayılmaması olabilir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üç başörtülü yazar

Cihan Aktaş 27.11.2008

Başörtülü yazarlar, edebî kamu içinde olması gerektiği kadar görülmeyen kalem emekçileri. Başörtüsü bir taraftan fazlasıyla göze görünürken, bir taraftan da işte o "fazla" nedeniyle bir tanım sıkıntısına düşer olarak, olumlu bağlamlarda gözden ırak tutuluyor. Yine de yazıyor başörtülü yazarlar, yazmamak ellerinde olmadığı için.

Dergâh dergisinde öyküleri yayınlanan başörtülü yazarlar 90'lı yılların dikkate değer fenomenidir. Bu anlamda Mustafa Kutlu'nun ve Ezel Erverdi'nin kadın yazarlara ve şairlere verdiği desteği hep saygıyla anarım. *Dergâh*'ta kadın yazarlar öykülerini geliştiren bir zemin buldularsa, şairler de şiirlerini geliştirecek bir ortama sahip oldular. *Dergâh*'ta öykülerini yayınlatarak verimlerini pekiştiren, çalışmalarını kitaba dönüştüren sayısız kadın yazar var. Bu yazarlar arasında bugün yazıma konu etmek istediğim isimler, sadece öykü alanında değil, siyaset alanında da eserler veren, gazetelerde güncel olaylar bağlamında yazıları yayınlanan başörtülü yazarlar.

Bu yazarlar edebiyat alanında eserler vermekle kalmıyor, ülkenin ve dünyanın gündemine damgasını vuran konularda da fikir yürütmeyi önemsiyorlar. Bununla birlikte sanki, yazar olarak asıl edebiyat alanında var olmak, o alanda derinleşmek istiyorlar. Ancak içinde bulundukları tarihî dönem, onlara sırça köşklerinde roman ve öykü yazmaya yoğunlaşma şansı tanımıyor. Başlarındaki örtüye bağlı meselelerle ilgilenmeden edememeleri hiç şaşırtıcı değil. Çünkü başörtüsü onlar açısından geleneğe sorgusuz sualsiz bir uyum ve itaat olmaktan öte, yeni, yenileyen, teyakkuz hali içinde bulunmayı gerektiren, varoluşsal problemlere açılan, esasında varoluşsal sorulardan da kaynaklanan bir anlam ifade ediyor.

Yıldız Ramazanoğlu, içinde bulunduğumuz dönemde okumaları ve uluslararası toplantılara katılımıyla edindiği yılların birikimini ortaya koyan eserlerini arka arkaya yayınlıyor: *Zilha Günü*, nice çarpıcı sahneden süzölmüş öykülerden oluşuyor; *Bağdat Fragmanı* ise ağırlıklı olarak yazarın Doğu Konferansı'nın Ortadoğu ülkelerine yaptığı gezi ve izlenim yazılarını biraraya getiriyor. Kitaplar farklı türlerde olsalar da okuyucu, iki kitapta da yazarın içinden yükselerek insanlık âlemine yönelen usturuplu vicdani sorgulamayı yakalıyor. *Bağdat Fragmanı*, içinde yaşadığımız birkaç yıl boyunca bölgemizde yaşanan savaşlarda, silah seslerinin duyulmaz kıldığı insan seslerine çeviriyor dikkatimizi. Yazarın üçüncü öykü kitabı olan *Zilha Günü* ile öyküde kendine has bir üslubu belirginleştirdiği açık. Gündelik hayatın içinden yükselen, görmedikçe varlığımızı eksiltten sahneleri, dikkatli gözlemleri ve çarpıcı teşbihleriyle canlandıran öyküler yazıyor, Yıldız.

Fatma K. Barbarosoğlu, köşe yazarlığının yanı sıra yıllardır deneme, öykü ve roman kitapları yayınlıyor. Fatma'nın gazete yazıları da esasında büyük ölçüde edebî eleştirilerden oluşuyor. Kültürümüzde var olan özgün ve hakikat arayışı içindeki seslerin hayatiyet kazanmasını, dönemin elekten geçirilmiş söylemleriyle tazelenmesini önemseyen üretken bir yazar, Fatma. Üçüncü romanı yenilerde yayınlandı: *Medya Senfoni*. Bu romandan önce yayınlanan *Fatma Aliye: Uzak Ülke*, esasında bütün dönemlere özgü 'büyük unutturmaların' romanı. Sadece Türkiye için değil, bütün İslam Dünyası için öncü sayılabilecek bir yazar olan Fatma Aliye'nin

daha sağlığında nasıl da görünmez kılındığını, hatta nüfustan düşmüş muamelesine maruz kaldığını anlatıyor bu romanında, Fatma. Kendi dönemine damgasını vurmuş, adaşı olan bu yazarı ilginç bir kurguyla okuyucuya yakınlaştıracak, insanı hayrete düşürten bir unutturuşun izini sürmeye devam ediyor.

Sibel Eraslan, yıllardır gazete yazarlığının arka planında ince ince hikâyeler dokuduğunu bildiğim, bu sabrını ve edebiyat konusundaki özenini takdirle izlediğim bir yazar. Onu herkes bir köşe yazarı, usta bir konuşmacı olarak tanıyorken, masasının başında ya da dolaştığı sokaklarda, konuştuğu mekânlarda, kim bilir hangi zaman aralıklarında yılmadan, usanmadan öykülerini hareketli ve çarpıcı cümleleriyle dokudu ve nihayet bu öyküler *Dergâh* dergisinin sayfalarında göründüler. Tarihe dönüp baktı, *Kadın Sultanlar*'ı yazdı. İkinci öykü kitabı *Parçası Benden*'in ardından, *Siret-i Meryem-Cennet Kadınlarının Sultanı*'nı yayınladı. Masumiyetin gücü, Sibel Eraslan öykülerinin önemli bir teması. Belki de bu alandaki külliyatta mevcut olan soyutlamaların sebep olduğu zaafların sürüp gitmesi nedeniyle de Sibel, dinî kaynaklarda her zaman masumiyetleri ile anılan Hz. Fatıma ile Hz. Meryem'i birer insan, birer kadın olarak ele alma, işleme ihtiyacı duydu.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk kızının Kürt gence aşkı

Cihan Aktaş 01.12.2008

Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay, Hüseyin Karabay'ın *Gitmek-Benim Marlon ve Brandolarım* isimli filminin galasından çıkışında, bakanlığının bütçesine katkıda bulunduğu filmin senaryosu bağlamında gelen eleştiriler üzerine bir değerlendirme yaparken, "Bir Türk kıdı bir Kürt gence âşık olabilir" demiş.

Sayın Günay'ın bu açıklaması, âşık olan taraflar arasında toplumumuzda alışlagelmiş bir kabulün altını çiziyor. Alışılmış kabulleri, erkek tarafının talepleri yönlendirir. Bunun egemenlik biçimleriyle de elbette alakası vardır. İktidar ilişkileri bağlamında başat konumda bulunan tarafın tutkuları daha serbest bir şekilde dillendirilir ve karşılık bulur da...

Teorik olarak aşkın taraflarının kimliği yoktur. Aşk zaten zıtlıkların, kutuplaşmaların getirdiği bir kapılma halidir. Kendimizden farklı olana, bizi biz olmaktan yükselteceğini vehmettiğimiz kişiye âşık oluruz çoğunlukla. Kişisine göre değişen bir zaman boyunca gerçekte yalanı ayırt edilemez kılar aşkın büyüğü örtüsü. Aşk çoğu zaman bir depresyon halinde gelir. Çökelti halindedir varlığımız. Bizde olmayan üstün ya da sıradışı niteliklere sahip görünen kişinin gücüyle yüzeyle çıkar, soluklanır, hayata yeniden doğarız. Kendimizi, yeniden görürüz; o'nun bakışıyla. Gelgelelim o kişide gördüğümüz nice özelliği kendimizin ürettiğini, bizi diplerden yüzeye çıkaran gücün de bir bakıma yine kendimize ait olduğunu kabullenmek zorunda kalırız günün birinde.

İşin aslında çoğunlukla farklı kesimler arasında yaşanan aşklarda aktör olarak görünen, hep erkektir.

Bu topraklarda Türk delikanlılarla Kürt genç kıızların aşkları mesele haline getirilmemiştir.

Mesele olan, mesele kılınan din ve mezhep ayrılıklarının oluşturduğu uçurumlardır. Bu uçurumlara karşılık, Alevi ve Sünni köyleri arasında da sıklıkla yaşanmıştır, cemaatlerin karşılıklı olarak onaylamayacağı aşklar.

Doğu Anadolu köylerinde, bir tüccarın Gürcistan topraklarından geçerken yolunun üzerinde görüp de âşık

olduğu, bazen kızın rızasıyla bazen de zorla yanına katıp aile ocağına getirdiğı, yeni bir isimle yeni bir hayata başlamaya zorunlu kalan gelinlerle ilgili hikâyeler anlatılır.

Her zaman yabancı kıza aşık olan Türk gencidir; alışılmış kalıp budur. Aleviler, günümüzde sürdürülen ayrıştırma işlemlerine karşılık Sünni kesimlere yabancı sayılmazlar. İktidar mücadeleleri bağlamında büyük çatışmalar sürüp giderken, halk seviyesinde insani ilişkiler kesintisizce sürmüştür. Dersim olayları sırasında çocuk yaşta bir Kürt kızını barındırmış babamın dedesi evinde; olaylar yatışınca kadar evin kızı gibi yaşamış bu çocuk onlarla. Bir zaman sonra ailesi Samsun tarafından geri dönünce, babası gelip kızını evlerine götürmüştü. Fakat aileler arasındaki dostluk sürüp gitmiş.

Öğretmen olarak atandığı kasabada babam, bir Kürt-Alevi kıza âşık olmuş. Anlaşılan karşılıksız bir aşk da değilmiş yaşadığı. Babamın ailesinin büyükleri kızı istemeye gitmişse de kız tarafı kesinlikle yanaşmamış ‘Sünni’ bir genci damatlığa kabul etmeye. Biz Sünnilerle yapamayız, diye tavrı koymuşlar.

Bu aykırı bir örnek değil. Normal olarak âşık Kürt-Alevi kız kaçarak kavuşmuş sevdiği Türk-Sünni gence ve kaçtığı evde kabul görmüş. Eskiden. Mevcut toplumsal şartlar altında bir kızın farklı gelenek ve göreneklere uyumunun daha kolay olacağı düşünülürmüş. Kız, gelin gittiği ocağın inançlarına uyar, ismini ve mazesini tamamen unutmaya bile bir rüya gibi hatırlamayı olağan sayar; bu beklenir ondan. Gelgelelim, işte bu nedenle bir kızın farklı mezhepten, hele farklı bir dinden bir gence verilmesi daha da güçleşir.

Bu konuda Alevilerin daha demokrat olduğu da söylenemez. Birkaç yıl önce Kürt ve Alevi olan bir gençle evlenen Sünni bir ailenin kızının kına gecesine katılmıştım. Görümcesi kıza ikide bir, “Sen artık bizim kızımız oldun,” diyordu.

Bizim efsaneleşmiş aşk hikâyelerimizin kahramanları, mesela Aslı, mesela (Nizami Gencevi’nin yorumuna göre) Şirin, birer Ermeni kızı oldukları ve aşkları kavuşma ile noktalanmadığı halde, ‘gelin’ tarafı sayıldıkları için yabancı yerine konulmamışlardır.

Hâlihazırda gençlerin aşk konusunda çok dayanıksız olduğunu gözlemliyorum, hangi çevreden gelirse gelsinler. Bu gençler duygularını hiç sinamadan süzmeden ‘aşk’ mazeretine yapıştıkları bir hayata kaçıyor ve hiçbir özveriye yanaşmaya yatkın olmadıkları için de kısa sürede paylaştıkları duygu hazinesini tüketiyorlar.

Aşk günümüzde tam olarak ‘keyif’ kelimesinin kullanım düzeyinin içinde bir yer tutuyor, piyasa ekonomisinin ayaklı vitrinlerinde. Bu nedenle de olabildiğince farklı, aykırı dünyalara ihtiyaç duysa da âşıklar, kısa sürede tamamlıyor aşkları, ömrünü.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gülben Ergen’le yetinmeye mecbur kalmak

Cihan Aktaş 04.12.2008

Geçtiğimiz günlerde Baykal dahil olmak üzere CHP’liler siyah çarşaf için neler söylemiş oldular: Çarşaf fukaralığın örtüsüdür.

Bu cümle CHP'nin tarihi boyunca çarşafli kadınlara dönük suçlamalarının en azından bir kısmının, 'yobazlık ve cehalet'le ilgili bölümünün bir yanılığa dayalı olduğunu açığa vuruyor. İnsan gerçekte şaşkına dönmüyor da: İşte, kendilerini sosyal demokrat bir parti olarak nitelendiren CHP'liler ve sayısız kadın derneği yıllarca fukarayı ve fukaralığı suçlamışlar...

50'li yıllarda 'çarşaf giyen kadınlara manto bağışlama, manto diktirtecek kumaş temin etme, hatta bunları helikopterlerle kırsal yerleşim alanlarına atma' gibi etkinlik ve önerileri olan kadın dernekleri de son tahlilde CHP felsefesiyle bütünlük içinde 'ulusal' bir kadın modeline odaklanmışlardı varlıklarını.

Fukaralık çarşafli kadınların derdi değil bir tek. Çok zengin çarşafli kadınlar da tanıdım ben. Etkinliklerini başörtülerinin markalarına ve ne giyeceklerine yoğunlaştırmış Ak Partili kadınları izleyen yoksul çarşafli kadınların CHP'de bir umut aramasına da fazla şaşırmıyorum. Hele AK Partili kadınların her nedense, kendi partilerinin vizyonu açısından nasıl bir anlamı varsa, bir kadın etkinliği için çağırdıkları Angelina Jolie gelmeyince, onun yerine Gülben Ergen'i davet ettiklerini dikkate alınca...

AK Partili kadınların Jolie'yi hangi açıdan model olarak gördüklerini merak ediyor insan. Ünlü oyuncu gelemeyince Gülben Ergen'le yetinmeleri ise ayrıca tuhaf. Söz konusu etkinlik kendi alanında ilkleri gerçekleştirmiş kadınlara yönelik olarak tasarlanmış. Ergen hangi sahada bir ilki gerçekleştirmiş, söylesinler de bilelim.

İstanbul'un varoşlarında hiç deniz görmemiş kadınlar yaşıyor. Bu kadınlar için gündelik maişet en büyük kaygı. AK Partili kadınlar ise başı açık-kapalı olmalarına bakılmaksızın, sınıf atlamaya çalışan tuzu kuru kadınlar görüntüsü sunmalarına yol açmaktan öte bir 'içeriği' olan faaliyetler sergilemiyorlar. Zirvelerde iki başörtülü eş, başörtülülerin mağduriyetinin giderildiğine dair bir kandırmacaya dönüşüyor gide gide.

Hayat paradokslardan örülüdür. AK Parti kadınlarına Jolie'nin erişilmezliğinde Ergen'i model olarak sunuyorsa, çarşafli kadınların Baykal'a gitmesi niye mantıksız olsun?..

Mehmet Atak'a açılan dava

Miraçname gibi toplumumuzun ve kültürümüzün benliğinde yer tutan bir konuyu güncelleştirerek sahneye-sanata aktarma çabası içinde, çalışkan bir tiyatro oyuncusu Mehmet Atak. Bu topraklarda mündemiç dinî/devrimci/ tasavvufi mirası önemseyen bir entelektüel aynı zamanda. Atak üzerine bu köşede daha önce de bir yazı yazdım: "İnsan Olmaya Devam Ediyoruz." Dünya hayatı bir oyun-eğlence! O yazıda geniş olarak anlattığım Atak'ın *Miraçname*'si, özlü olarak bu gerçeği açmaya çalışıyor.

Yenilerde Atak'ın aleyhine, vicdani retçi Mehmet Bal'ın hapisanede işkence gördüğü haberinden yola çıkan bir eyleme katıldığı için 'halkı askerlikten soğutmak' suçlamasıyla, TCK'nın 318. maddesi kapsamında bir dava açıldı. Atak bu eylem sırasında eylemcilerden kimlik toplayan bir sivil şahsa, sadece kimliğini değil, savcılığın talimatını da görmek istediğini söylediği için gözaltına alınmıştı. Atak, İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ın polise kimlik gösterme-sorma konularında bu günlerde vatandaşlara hatırlattığı bir sorumlulukla hareket etmişti oysa.

Türkiye zor dönemlerden geçmeye devam ediyor. Bu geçiş dönemi, ister istemez uzun yıllar tabu sayılmış soruların derinlemesine tartışıldığı platformlara kapı açıyor. Bu yeni açılımların Türkiye'nin hayrına olması için

dua ediyoruz, bir bayram arefesinde.

“Belki de günün birinde ne savaşa gerek kalır, ne de savaş korkusuna” diyordu ya, Thomas More, neredeyse beş buçuk asır önce...

Savaşlar olmasın, bütün dünyada silah tüccarlarının büyük çabalarıyla sürüp giden çatışmalar da sona ersin; bu temennimize rağmen sürüyor savaşlar. Mağdurlar, işgale maruz kalanlar, göçe zorlananlar da daha ziyade bölgemizin yoksul insanları. Elbette hiçbir insan veya toplum kendini, varlığını savunmaya mecbur kaldığı için savaşkanlıkla suçlanamaz. Varlığını, haysiyetinizi ve mahremiyetinizi elbette savunacaksınız. Mehmet Atak bu hassas ayrımların ve gerçekliklerin farkında olmayan bir aydın değil.

Fakat Allah insanları farklı yeteneklerle yaratmış. Herkesin savunma aracı da farklı. Kiminin tabiatı daha kavgacı, kimininki daha barışçıl, ılımlı.

Şeffaf ve vicdanlı bir insan olan Atak'ın mahkeme süreçleriyle yıpratılmamasını, sanatsal verimini engelleyecek sıkıntılara duçar olmamasını diliyorum.

<http://bumemleket.blogspot.com>'da Atak'a destek kampanyası sürüyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Levinas, Gazze için ne söyleyebilirdi?..

Cihan Aktaş 08.12.2008

Uluslararası kurumlar ne tür açıklamalar yaparlarsa yapsınlar, Gazze büyük bir hapisane olmaya devam ediyor. O hapishanede yaşayan çocukların aç, açıkta, yakıtsız ve ilaçsız, daha önemlisi can güvenliği konusunda kaygılı bir kış geçirecek olmaları gerçeği, sessizce geçiştiriliyor.

“İçeride” sayılmıyor çünkü Gazzeliler; “içeride”, yani bir Amerikalı stratejistin “kanlı sınırlar” diye sözünü ettiği BOP alanının dışında kalan alanlarda.

Körfez âlimleri zekâtın adresi olarak Gazze'yi göstermişler. İstanbul ve Tahran'da büyük gösteriler yapıldı, Gazzelilerle dayanışma için. Bu kadarı yeterli mi peki?

Komşuluk, bütün semavi dinlerin büyük değer atfettiği ilişki biçimidir. Komşun açken tok yatıyorsan, iyi bir mümin değilsindir, İslam'a göre. Emmanuel Levinas'ın filozof olarak komşuluk sorumluluğuna dair düşüncelerini ne kadar takdir etsek az! Düşünürün felsefede dine bir kapı açma çabası ayrıca takdire şayan. Ve fakat, Tanrı'nın yüzünün komşunun suretinde görüldüğünü söyleyecek kadar komşuluğu yücelten filozofumuz, basımı 1996'da yapılmış olan bir söyleşisinde söz Filistin'de yaşananlara getirildiğinde, “o başka”, diyerek, felsefesinin önüne Gazze hapishanesini çağrıştıran bir perde duvar örmeye başlamıştı bile...

“Başkasını kendine öncelemek, onu kapıdan buyur etmek; komşunun yüzünün haritasını dikkate almak, dindarlıktır. Harikulade bir akuzatiftir bu: Buyurun, gözünüzün önünde, hizmetinizdeyim, hizmetkârınız. Tanrı adına. Temaşalaştırmadan. Tanrı'nın gelip de sözcüklere karışverdiği cümle ise, ‘Tanrı'ya inanıyorum’ cümlesi değildir. Teslim olduğum komşuya söylenen ‘efendim’dir ki böylece ben, barışı, yani başkasına karşı

sorumluluğumu ilan ederim” diye yazar Levinas, *Sonsuza Tanıklık*’ta ve ‘Başka olarak kalan Başka’ya karşı duyduğu dehşet ve alerjiyle malul saydığı Batı felsefesini eleştirir, bu felsefenin bu nedenle bir tanrıtanımazlık olarak geliştiğini savunur. Onun hümanizmi başka insandan başlayarak düşünülebilir ve böyle bir hümanizm ancak hayatla sınıanır, konukseverlikle anlaşılır. Aynı’nın Başka’ya konuksever olabilmesinin bir koşulu da kendisini yabancılaştıran, özdeşliğini bozan savaşa ve totaliter rejimlere karşı çıkmaktır. (Hazırlayanlar: Zeynep Direk, Erdem Gökyaran, Metis; 2002)

Bu düşüncelerin sahibinin, İsrail’in Filistin’de ve çevresinde gerçekleştirdiği katliamlar konusunda sessizliğini koruması nasıl izah edilebilir... “İnsanın kutsallığının yanında kutsal toprağın bütün çıplaklığıyla sadece taş ve odun olarak görüldüğünü” yazan düşünür, nasıl oldu da İsrail’in cinayetleri ve yayılmacılığı karşısında “kutsal olan” konusundaki görüşlerini değiştirdi...

Levinas, Heidegger’e getirdiği “Heidegger benim için yüzyılın en büyük filozofudur, belki de bin yılın en büyüklerinden biridir; ama bundan çok acı duyuyorum, çünkü onun çok kısa bir dönem için de olsa, 1953’te ne olduğunu asla unutamam”, şeklindeki eleştiriyi bizzat kendi yaşantısında da tekrarladı ve Sabra ve Şatilla katliamı sırasında, dikkatli okurlarını hayal kırıklığına uğratan bir sessizliğe gömüldü. Komşuluğa yaptığı vurgu, dinden yoksunlaşan felsefenin yetersizliği ve Tanrı’yı felsefeye geri göndermenin zarureti konularındaki uyarıları nedeniyle soğuk ve gri felsefe alanını hayatın ve ölümün sorularına açmayı deneyen filozof, bu konudaki suskunluğu ya da lafı geveleme tutumuyla, güvenilirliğini zedeledi. Her insanın başkalarına karşı sorumlu olduğu görüşünden hareketle, katliamın sorumluluğu İsrail’e ait olsa da, asıl sorumlu özellikle İsrail değildi Levinas’a göre. Düşünürün insanın insandan sınırsızca sorumlu olduğuna dair görüşü, Filistin’de olup bitenlerin yalnızca İsrail’in meselesi olmadığı görüşüne yapılan vurguyla birlikte, işgallerin ve cinayetlerin sorumluluğunun komşulara, komşuların komşularına paylaştırılmasına dayanak teşkil eder.

Bu şekilde bir öteleme yöntemiyle, bugün Gazze’de yaşanan acıların sorumlularının bizzat Araplar olduğu görüşünü daha kesin bir inançla ifade edebilir miydi Levinas, yaşıyor olsaydı... “İçerisi ve dışarı”nın yeniden tanımlanışına bağlı olarak, komşuluk da eskisinden farklı tanımlanıyor, günümüz dünyasında. “Onlar bizim hayat tarzımızı tehdit ediyorlar”, demişti Bush 11 Eylül’den sonra ve mesaisini büyük ölçüde bu iddianın etrafında sürdürmüştü. Arap ülkelerinin Gazze hapishanesi karşısında büyük ölçüde suskun ve pasif oldukları dikkate alınınca da, düşünürün o yüksek duvarın gerisinde yaşananların sorumluluğunu kendini pek de zora sokmadan, sessiz, uzlaşmacı hatta itaatkâr, yine de “dışarıda”, yine de “her türlü belaya müstahak” sayılan Arap ülkelerine gönderebileceği akla yakın geliyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hira’dan Harlem’e uzanan ses

Cihan Aktaş 11.12.2008

O, sonradan “Allah’ın Resûlü” olarak çağrılacak olan Muhammed (A.S.), zamanın değerini idrakten ve tefekkürden uzak kalabalıkların arasında her zaman sıkılıyordu. Çocukken de, delikanlıyken de... Cahiliye toplumunun göstergeleri olan gelir eşitsizliği, iffetsizlik, putperestlik, kölelerin gördüğü eziyet-işkence, kız çocuklarının doğar doğmaz toprağa gömülmelerine yol açan soy-sop anlayışı ve yoksulluk gibi başlıkları hem kendi kendisiyle hem de etrafındaki bilge/hanif kişiliklerle tartışıyor, irdeliyordu. İşte o ortamda ‘birkaç yürekli iyi adam’, dünyada adaletin gerçekleşmesi, haksızlıkların sona ermesi ve kaybedilmiş faziletlerin Mescid’ül

Haram toprağında yeniden hayat bulması amacıyla Hilfu'l Fudul (Faziletliilerin Korunması) anlaşmasıyla bir araya geldi. İster Mekke ahalisinden olsun, isterse yabancılardan, zulme uğrayan bir kimse bulunursa, onun yanında olacakları konusunda bir anlaşma yapıldı.

Hilfu'l Fudul'un katılımcılarından biri de Muhammed'di. "Amcalarımla birlikte Abdullah b. Ced'an'ın evinde bir anlaşmada hazır bulundum ki İslam'a davet edilseydim, orada icabet ederdim" diyecek kadar, önemsiyordu bu anlaşmayı.

"Emin" olarak bilinirdi; dosdoğru bir kişiliği olduğuna yemin edebilirdi, düşmanları bile. Güvenilir, iyi ahlaklı ve ileride olacıklara hazırlanması açısından bakılacak olursa, doğal olarak, sonradan düşmanlarının "mecnun" olarak isimlendireceği ölçüde de dalgındı. Bir yanıla kalabalıkların arasında, bir yanıla kendi içinde yaşıyordu. Bir yanıla kendi düşüncelerinin arasında kaybolurken, diğer yanıla teyakkuz hali içindeydi. Kulağı sanki gittikçe yoğunlaşan bir anafor halinde varlığını kuşatacak olan vahyin sesindeydi. Mekke'nin en itibarlı ve seçkin hanımefendisi tarafından eş olarak seçilmiş, ondan çocukları olmuştu. Kimsenin garip ve yoksul olarak göremeyeceği bir konumu vardı. Yine de mağaraya gidiyordu. O ses'ten öte, "söz"le ilişkili tanımlanamaz şey çoğalarak, gelişerek yöneliyordu benliğine. Olması gereken hadise, yaşanması gereken an yaklaşıyordu.

Hira'da Seçilmiş ve Emin Kişi'ye inen ayetler kaç yüz yıldır iyiliğe, doğruluğa ve barışa çağırıyor insanlığı. Herkes kendi anladığı kadarıyla yorumluyor onları; kimisi taklidî, kimisi de tahkikî imanıla hareket ederek.

"Herkesin imanı akli kadardır." Hira'da "Okul" buyruğuna muhatap olan Peygamber'in bir sözü, bu.

Hira'da inmeye başlayan ayetler aradan geçen yüzyıllardan sonra Harlem'deki zencilerin kulaklarına da ulaştı. (Söylemesi fazla: Harlem bir temsil burada...) "Soruyorum beyaz İsa'dan/ Ne fayda var duada" diye yazmıştı, Langston Hughes 1902-1967) *Bir Zenci Kızın Türküsü* başlığını taşıyan şiirinde.

Her insanın içine kurtuluşun akacağı bir kuyusu, bir mağarası, bir zindanı (yeniden doğmaya hazırlanmak üzere bir geriye çekilme dönemi) var. Malcolm X hapishanede Müslüman olmuştu. Rap sanatçısı Yousef Black'in kulaklarına ise sokağa atıldığı aylarda erişti, Hira'dan yükselen ayetler.

Dünyabizim.com'dan Salome, Yousef Black ile bir söyleşi yapmış. O söyleşide Black, Müslüman oluşunun hikâyesini şöyle anlatıyor:

"Pek kilise ile ilgili değildim, ailem Baptist ve Metodistlerdi, ama benim inancım yoktu pek... Oralarda bir yerlerde bir şeylerin olduğunu biliyordum, ama kanıtı ihtiyacım vardı. O yüzden değişik dinleri araştırdım ve gençken birçoğunu denedim. Sonra annem hastalandı ve artık bana bakamadı. Bir akıl hastanesine yatırıldı ve ben anneannemin yanına verildim... Sürekli amca, hâlâ, teyzelerimin arasında gidip geldim, ta ki bir gün teyzelerimden biri beni sokağa attı ve yaklaşık üç ay için evsiz kaldım. (...) Bana iyi davrananlar sadece Müslüman ailelerdi. Amerikalı olan çok dostum yoktu sahiden, O yüzden annemle (eve) geri dönüp üniversiteye gittiğim zaman tüm oda arkadaşlarım Müslümanlıklar. (...) ... mahalledeki bir kafeye gittim ve bir kaç arkadaş gördüm, camiye gideceklerdi ve istersem onlara katılmamı söylediler. Ben de gittim ve gördüklerimden etkilendim. Herhangi bir baskı da yoktu. İmamla konuştum ve o gece Kelime-i Şahadet getirdim. Yaklaşık beş sene oldu.

Ama şimdi geri baktığımda biliyorum ki her şeyin bir nedeni vardı. Evsiz kaldığımda ve teyzemle sorunlarım olduğunda... İntihara kalkıştım ve ölmem gerekiyordu, ama Allah izin vermedi, o yüzden biliyorum ki burada

olmamın bir nedeni var. "

Joseph, Yussef, Yousuf. Kara Yusuf! Bir açıdan ne kadar uzak ve yabancı, birçok açıdan ise ne kadar tanıdık ve yakınımızda...

Düzeltilme: Bir önceki yazımda Levinas'ın göndermede bulunduğu, Heidegger'in Hitler'le ilgili yaptığı tarihi konuşmanın yılı bir klavye sürçmesiyle "1953" olarak yazılmış. Doğrusu elbet, 1933. Hatayı hatırlattığı için "Marcel Joyce"a teşekkürler.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türcülük ve Hasankeyf

Cihan Aktaş 15.12.2008

Taraf gazetesi'nin 7 aralık tarihli sayısında yer verdiği Hasankeyf'in kurtuluşu'na dair habere değiniyor bayram mesajında, Batman'dan, değerli dost Naman Bakaç... Hani, 8 Aralık'a kadar hükümet, konuyla ilgilenen AB ülkelerinin ve Hasankeyf üzerine kurulacak barajla ilgilenen konsorsiyum şirketlerinin bekledikleri kriterleri yerine getirmiş bulunsaydı, en az İhlara Vadisi kadar ihtişamlı ve değerli bir beldenin bir baraja "kurban verilmesi'ne seyirci kalmış olacaktık.

Bir barajın tabii dokuyla bütünlük içinde ve hayatiyetini korumakta olan tarihî bir yerleşkeye yeğlenebileceğine nasıl da kolayca karar verilebiliyor... Her zaman bir baraj yapabilirsiniz, ama üç beş yıl içinde yeni bir Hasankeyf inşa edemezsiniz.

Kendinden daha güçsüz ve korumasız olan varlıklara nasıl yaklaştığıyla ölçülür, bir insanın eşref-ül mahlûkat sayılıp sayılmayacağı... Tabiatın olduğu gibi tarihin de bir canı var. O canın kazma darbeleriyle, buldozerlerle akıtılan görünmeyen kanları, toplumları gerginleştiren ve üretici niteliklerini körelten zehirli atıklara dönüşecektir nihai olarak.

Kurban'ın mesajı üzerine çok az düşünüyor insanlar. Maksat bir hayvanı boğazlamak ya da kan akıtmak değildir elbette. Bir İbrahim duyusuyla Allah'a yaklaşımadan, o iletişimi sağlayacak hassas dengeleri kurmadan adanan ve kesilen kurbanın olsa olsa bir kasaplık konusu sayılacağını yazıyor Ali Şeriatî, *Hac*'da.

Mevlana, mineral veya bitkisel yaradılışından söz ediyor; bir sufi metaforlaştırması olarak görsek bile, bir anlamı var bu görüşün veya duyusun. Türlerin, tamahkârlık nedeniyle insanda mevcut olan şefkat ve merhamet gibi niteliklerin körelmesiyle birlikte bir yağmaya uğradığını söylemek olası. İnsan varlıklarının oluşturduğu piramitin zirvelerinde yer alıyor; akledebilme yeteneği nedeniyle... Tabiata, taşa toprağa, hayvan cinslerine, eşiti olmadığı için sırf, daha duyarlı yaklaşması gerekmiyor mu en seçkin yaratılmışın? Fakat, insan-ı kamil ideali, günümüz dünyasında neredeyse bir "ucube"!

Çok sorulan bir soru vardır, "Neden bütün Müslüman toplumlar geride kaldı?" şeklinde. Bu sorunun cevabı da işte, varlığa, yaratılmışa yaklaşım biçimini, usulünü öğreten, belleten uygarlık görüşüyle açıklanabilir.

Bu sorunun ayrıntılı bir cevabını, *Atlas* dergisinin Şubat 2006 sayısında yer alan 'Çağın Siyah Aynası' başlıklı yazısı ile Özcan Yüksek veriyor. Mesela Müslümanlar köle ticareti yapmadılar. Ya da patronlarına "yeteri kadar kauçuk getirmedikleri" için Kongo'da sayısız insanın el ve ayaklarını kesmediler. Bu cezanın mucidi Belçika Kralı 2. Leopold zamanında Kongo'da on milyonu aşkın insanın isyana teşebbüs suçuyla öldürüldüğünü yazıyor, Yüksek.

"Türçülük ve Sol Tasavvur" etrafında Yalçın Ergündoğan'ın yazdığı ses getiren iki makalenin ardından www.sesonline.net tarafından başlatılan ve süren bir soruşturmanın sorularını Kurban Bayramı için de cevaplandırırken, "uygarlaşma" ve "kalkınma" yolunda en büyük kıyımın "en dilsiz ve sessiz" olana yöneldiğine dair düşüncelerimi dile getirdim.

En sessiz ve dilsiz olan bazen insan kitleleridir, bazen bir ırmak dolusu alabalık, bazen de can vermeden öldüğü var sayılan bir belde.

Hasankeyf'in kurtuluşu, bana en güzel bayram hediyesi gibi geliyor şimdi. Kalkınma (ve çağdaş uygarlık) yolunda kurban edilmedi Hasankeyf, şimdilik.

Geçen yaz Batman'a yaptığım yolculuk sırasında Hasankeyf'i Mazlum-Der'den Naman Bakaç, eşi Songül ve Özgür-Der'den Esen'in bulunduğu bir grupta birlikte dolaşmıştık. Her kareye, son kez görme ihtimalini hesaba katarak dikkatle bakıyordum. "Genç" sanayi şehri Batman teröre dönük bir ödünleme çabasını temsil eder gibi kanlanır canlanırken, yaşlı ve güzel Hasankeyf neredeyse teröre karşı bir önlemi de içine alan 'kalkınma'ya ilişkin gerekçelerle ölüme gönderilecekti.

Bulunduğumuz, kahve olarak kullanılan büyük mağaranın karşı kıyısında bulunan mağaralarda hâlâ insanlar yaşıyordu.

Naman, bayram mesajından bir süre önce de etraflı bir mesaj atmıştı bana, Hasankeyf mağaralarında tanıdığı olduğu yaşantılar üzerine...

Hasankeyf'te dolaşırken en çok dikkatimi çeken bir yönü de çocuklar oldu. Çok akıllı, girişken, sempatik çocuklarla tanıştık, birlikte mağaraları gezdik, yokuşları tırmandık, fotoğraflar çektirdik. Bu güzel ve güler yüzlü çocukların herhangi birinin terör yuvalarına çekilebileceği düşüncesi fazlasıyla dayanılmaz. Fakat onlara asayiş getirecek bir kalkınmanın yolu, çocukluk hatıralarını ve şimdi'nin de büyüğü sahnelerini suyu vermekten geçiyor olamaz.

Naman'ın Hasankeyf yaşantıları üzerine yazdıklarına gelecek günlerde dönmek istiyorum, kısmet olursa...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taraf'ta yazıyorum, çünkü...

Cihan Aktaş 18.12.2008

Sevgili *Taraf* okurları... Elinizdeki gazetede yazmaya başlayalı tam bir yıl oldu. Bir gazetede, yazılarımı sansürsüzce yayımlayacak günlük bir gazetede yazmak istediğim ve fakat önümde yüksek duvarların oluşturulduğunu hissettiğim bir sırada *Taraf* yayımlanmaya başladı.

Geçen bir yıl içinde arada sırada "Neden *Taraf* gibi bir gazetede" yazdığımı soran, sorgulayan, kimileri az çok tehdit içerse de daha ziyade bir anlama çabasını yansıtan, fakat çoğunlukla destek cümleleriyle dolu sayısız e-mesaj aldım. Mesajları gönderenler bazen dindar, bazen milliyetçi, bazen şovenist, bazen de kemalist kimlikli ifadeler kullanıyorlardı.

Bu köşedeki yazılarıma genel olarak iki yanlı eleştirel mesajlar geliyor. Bazen başörtülü olmam nedeniyle, İslam'la ilgili sıkıntıları olan okuyucular mesajlar atıyorlar. Kimisi gerçekten bilgilenecek, kimisi ise sorgulamak hatta akıl vermek üzere yazıyor. Bazen yeni bir tanımanın sevincini, bir paylaşma ihtiyacını yansıtan dostluk dolu mesajlar da alıyorum.

İnternetin veya sanal âlemin karanlık bir yüzü olduğu açık. Vicdan aklığını ve hesap günü muhasebelerini önemsemeyen antisosyal ve karanlık kişilerin türlü adlarla at koşturabileceği bir kahramanlık alanı "orası". Doğal olarak sataşmalar da alabildiğine sanal.

Gerçek Hayat dergisinde rahatlıkla yazabildiğim bir yazıyı, *Taraf*'ta yazdığımda "Bu konuları *orada* yazmamalıydın" şeklindeki uyarılarla karşılaştığım oldu. Oysa ben *Taraf*'a yazdığım ilk yazıya "yeni bir ev, aynı dil" şeklinde bir başlık atarak, yazı üslubumu aynen koruyacağımı ifade etmiştim.

Taraf'ta tabii sadece yazılarımı sansürsüz yayınlayan bir gazete olduğu için yazmıyorum. *Taraf*, ezilenler ve madunlar konusunda empati yapabilen, seslerini duyuramayanların sözcüsü olmayı önemseyen, birey olarak insanı önemseyen bir gazete.

Türkiye toplumu için yıkıcı sonuçlar doğuran "etnik ayrımcılık" karşısındaki eleştirel tavrını ve eşit haklara sahip vatandaşlığa dönük yayınlarını desteklediğim için de *Taraf*'ta yazıyorum. Bir insanın canı benim için çok değerlidir. Tolstoy'un işaret ettiği "soyut insan sevgisi" teraneleriyle oyalanmak yerine, barışa doğru somut adımlar atılmasına bir nebze de olsa katkıda bulunmanın değerine paha biçilemez.

İşte hikâye bu, beni, bu gazetede yazdığım için iki yandan eleştiren, bir yandan ise kuşkuyla karşılayan değerli *Taraf* okuyucuları... Kiminiz buzdolabı istemek için yazdınız bana, kiminiz burs almak için... Kiminiz beni, "başörtülü olduğum halde" *Taraf*'ta yazarak ortak değerlerimize ihanet etmekle suçladınız. Kiminiz ise başörtüsünün bir "yanıltmaca", bir "kandırımca" olduğunu kanıtlamak üzere sayısız mesaj, yazı ve link gönderdiniz. Başörtüsünün Sümer'lerden kalma hatta kötü kadınlara özgü bir bez parçası olduğunu anlatan uzun makalelerinizi okumamı beklediniz. Erkekegemen ilerici Türk tavrıyla kitap listeleri gönderdiniz bana, aydınlanmama vesile olmak için.

Bilgi ve araştırma ruhu kimsenin inhisarında değil, ben yıllardır okuyorum o listelerdeki kitapları. Çocukluğum bir kitapevinde geçti. Orta öğrenimimi geçirdiğim yatılı okulda da kütüphanede buluyordum ev sıcaklığını.

Kitapların içine doğmuş ve her döneminde okuması icap eden kitapların listesini vaktinden önce tamamlamış bulunan bir yazar olarak, başörtüsünü kendimce yeniden yorumlamış, ninemin ve annemin başörtülerini yeni anlamlar katarak benimsemiş olabilirim. Bu benimsemeyi ümmi bir vatandaş olarak da lâıykıyla idrak etmem

mucize olmazdı. İslam Dini'ne özgü kurallara, bu dinden neşet etmiş örf ve adetlere yabancı bir ülkede yaşamadığımız açık.

Orası öyle, iyi bir Müslüman olmak için yine de kişinin kendi kendini adeta yeniden doğurması, kendi elleriyle insan kılması gerekiyor. İnsanı, doğduğunda bulduğu değil, kendi emeğiyle edindiği tutum ve davranışları, seçim ve değer yargılarıyla önemsiyor, dikkate alıyorum. Bunu her zaman vurguluyorum: İnsan olmaya, insanlığımızı tamamlamaya devam ediyoruz, nerede ve nasıl doğmuş olursak olalım.

Yeni yılın başından itibaren haftada sadece bir gün bu köşede buluşacağız sizlerle. Henüz 24 yaşındayken haftada beş gün olmak üzere başladığım *Yeni Devir* gazetesindeki köşe yazarlığımın ardından, ilk çıktığı dönemde *Yeni Şafak* gazetesinde bir köşede yazdım. Onu yedi yıl süren haftalık *Gerçek Hayat* yazıları izledi. *Taraf'ta* haftada iki gün yazmaktan doğrusu ya çok sevinç duydum bu geçen bir yıl içinde. Mevsim kış: Edebiyatın sesi baskın çıkıyor içimde, kış mevsiminde. Zihnimde gelişmekte olan romanın iskeletini oluşturduktan sonra, sizlerle bu köşede haftada iki kez buluşmayı umuyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Müslüman toplumlarda köle ticareti

Cihan Aktaş 22.12.2008

"Türcülük ve Hasankeyf" başlıklı yazımda *Atlas* dergisinden yaptığım bir alıntıyı ve bununla bağlı yorumlarımı kimi okurlar Osmanlı İmparatorluğu döneminde ülke içinde mevcut olan köle pazarlarını hatırlatarak, eleştirdiler. Özellikle İzzet Ahmet Bozbey'e, ayrıntılı mesajlarıyla verdiği izahatlar için teşekkür ediyorum. (Belçika Kralı II. Leopold zamanında Kongo'da on milyonu aşkın insanın isyana teşebbüs suçuyla öldürülmüş olmasına değinen makale için: Özcan Yüksek, *Çağın Siyah Aynası*; Şubat 2006)

Bu konuda bir genelleme yapmamam gerektiği doğru. Bunun yanında Batı uygarlığı ile birlikte andığımız emperyalizm olgusunun köle ticaretini de içine alan büyük bir sömürü düzeneği halinde Asya'ya ve Afrika'ya doğru yayıldığından da kuşku duyulamaz. Beş yüz yılı bulan bu sömürgeciliğin sonunda yeryüzü kaynaklarının beşte dördü, dünya nüfusunun beşte biri tarafından kontrol ediyor ve bunun vahim bir sonucu olarak da her yıl on milyonlarca insan açlık ya da yetersiz beslenme yüzünden ölüyor. (Marks'ın Hindistan'ın işgalini, bu ülkeyi 'uygarlaştırma girişi' sayarak desteklediğini de hatırlamanın yeridir şimdi.)

Dönelim kölelik olgusuna... Müslümanlar da köle ticareti yapmışlardır ve bu ticaret her ne kadar Belçika Kralı'nın Kongo'daki katliamlarıyla kıyaslanamayacak ölçüde de olsa, mazur görülecek değildir. Fakat arada şöyle bir ayrım var: Müslümanlar kölelerini kendi içlerinde, toplumun veya ailenin bir ferdi gibi kaynaştırmışlardır çoğu kez. Buna karşılık Amerikan kıtasında kölelerin özgürleşmesi, bir sınıfın ya da bir halkın kurtuluş mücadelesi şeklinde gerçekleşmiştir.

İslam'ın köle olgusunu tedrici olarak ortadan kaldırmaya dönük yaklaşımı dikkate alındığında, diyelim ki Kafkasya'dan Çerkez kölelerin kaçırılması örneği, Müslüman toplumlar açısından yeterince acıklı ve utanç verici bir örnektir.

İkinci romanım *Seni Dinleyen Biri*'nin kahramanı, Kafkasya'dan kaçırılarak köle pazarında satılan bir kadının

torunu olması gerçeğiyle sürekli hesaplaşan bir genç kızdır.

Romanımdan bu bağlamda birkaç cümle aktarıyorum:

“Dağıstan’ın puslu yeşil ve sarp köylerinden birinde yaşayan Tejade, üç aylık hamile genç bir kadinken kaçırılıp esir pazarında satılmıştı. Doğrudan saraya da satılabilecek kadar çekici ve görgülü kadınlar grubu içinde yer alabilecekken, çocuğunu düşürdüğü için zayıfladığı, yaşadığı üzüntülü hadiselerin etkisiyle de dili tutulduğu için, piyasa değeri düşmüştü. Bu değersizleşme şansı olmuş, saraylara ve beyzadelere layık bulunmadığı için, iyi yürekli bir tüccar tarafından özgür bırakılmak üzere satın alınmıştı.”

Yıllar önce muhafazakâr kesime hitap eden bir gazetede, Çerkez cariyeleri konu alan bir yazı dizisi okumuştum. Çerkez kadınlarının yurtlarından kaçırılarak saraylara getirilmelerinin onlar için adeta bir lütuf olduğunun savunulduğu bir yazı dizisiydi bu. Diziyi hazırlayan araştırmacıya göre Çerkez kadınları ince ruhlarıyla carie olarak eğitmeye yatkınlardı, hani neredeyse sadece carie olmak üzere yaratılmışlardı. Sanki carie kılınmak bir lütuf, carie olmak bir kadın için seçilmiş olmanın sağladığı bir imtiyazdı. Çok fazla bilgi vardı o yazı dizisinde, isimler, rakamlar, tarihlerle destekleniyordu anlatılanlar, ama köle pazarında satılabilir bir eşya gibi sergilenmenin bir insanın bilincinde ve yüreğinde bırakacağından kuşku duyulamayacak acı izlerine ilişkin tek bir cümle yoktu.

Özgürlüğe Kaçışım’ın sevgili yazarı Aliya İzzetbegoviç’in ifadesiyle, “Her tür etiğin ön şartı özgürlüktür.

Bir de ayın öteki yüzü var tabii. Rus anarşist Şigalev, “Sınırsız özgürlükten yola çıkarak sınırsız zorbalığa geldim” demiştir ya...

Köleliğin İslam’da tedrici olarak ortadan kaldırılması beklenen bir uygulama olduğu konusunda, saygı duyduğum âlimler ve aydınlar görüş birliğine sahiptir.

Ömrü boyunca 63 köle azat ettiği bilinen Hazreti Muhammed’e ilk iman edenlerden birisi, satın alarak azat ettiği ve evlatlık olarak benimsediği Zeyd Bin Harise’dir. Hz. Muhammed, Zeyd’i daha sonra halasının kızı Zeynep’le evlendirmiştir. Gerçi Zeynep siyahi bir köleyle evlendirilmiş olmayı bir türlü kendine yedirememiştir ve bu evlilik ayrılıkla sonlanmıştır.

Asr-ı Saadet’te, köle bağışlamanın hızla yaygınlaşması nedeniyle, bağışlanacak kölenin bulunmadığı bir dönem yaşandığı da ifade edilir kaynak metinlerde. Asr-ı Saadet’in zirvesi belki de o dönemdir. Hazreti Hüseyin’in Yezid’in iktidarıyla uzlaşmamasının en önemli nedenidir, hakikat’in sesinin mutlaklaştırılmak suretiyle kötülüğü örgütlemeye açılması.

İslam tarihi saltanat mücadeleleri tarafından bastırılmakta olan “insanın özgürlük arayışı”nın yenilenerek tekrarlandığı bir tarihtir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başörtüsü, İslam, estetik...

Cihan Aktaş 25.12.2008

*Sevdiğim benim, güzeldir çünkü sendeki
O yaratıcı devinim...*

Ümit Aktaş

Kara kalabalıkları uygarlaşmaya engel olan gericiler olarak suçlamak, Türkiye’de bugüne kadar CHP’lilerin iktidar alanlarını koruma yöntemi idi. Son aylarda Deniz Baykal partisine örtülü kadınlara bakış itibarıyla yeni bir açılım kazandırmaya çalışıyor. CHP’liler tarafından o denli ağır suçlamalara maruz kalmış olmalıyız ki, bu kadarcık bir anlama çabasıyla bile bu parti dolayımıyla yaşanmış mağduriyetleri bir kenara bırakıyor, Baykal’ı takdir hisleriyle dolup taşıyoruz.

90’lı yılların başlarında Mısırlı bir kadın yazar ZDF’de, Mona Lisa programında başörtülü kadınları aşağılıyordu. “Çirkinleşmek için örtü” diyordu bu kadın yazar, “çirkinleşmek için sarınıp bürünüyorlar. Oysa zaten çok çirkinler, çok çirkin.”

Arif Nihat Asya’dan bu yana başörtülülere sevgiyle ve dostlukla anlatan şiirler, metinler öylesine az yazıldı ki... Başörtülü kadınların giyim kuşamları konusunda değerlendirmelerde ve tavsiyelerde bulunsunlar diye, İslamcı gazeteler, sosyete modacılarının kapısını çaldılar. Neslihan Yargıcı’da çirkin bulunmayan siyah tonu, başörtülü kızlar söz konusu olunca kargaları, hamamböceklerini çağırtırdı.

İslami kesim içinde de başörtülü kadınlar çoktandır “rüküş ve köylü” bulunarak eleştiriliyor. Bu eleştiriler, sosyolojik gelişmeler hesaba katılmadan yapılıyor.

Refah Partili belediyelerinden AK Parti hükümetlerine uzanan bir süreçte oluşumunu sürdüren bir İslami burjuvanın sunduğu alışılmamış (ve kuşkusuz hâkim ideolojik halk/millet resmini karıştırdığı için bâtıl sayılan) görüntüler ve yapılaşmalar, farklı İslam algılamalarına neden oluyor. Kentleşme çabalarıyla bütünleşen bu sahnelerde kendini gösteren kusurlar, “laikçiler” ve liberaller kadar, İslami kesim içinde de bir “göbeğini kaşıyan adam” huzursuzluğu oluşturmaya başladı.

Geçtiğimiz günlerde medyada yer alan tartışmalarda ve köşe yazarlarının makalelerinde başörtülülerin “çirkin”liği konusunda muhafazakâr ve liberal estetlerin aynı bağlamda buluşmasını, yenilerde yayınlanan bir yazısında şu şekilde yorumluyor Ümit Aktaş:

“Burada ‘çirkin’ olan, açıkça ifade edilmese de, bu kadınların giyim kuşamlarından, hâl ve tavırlarından öte, ortaya çıkan bu kadın özgürleşmesi ve etkenleşmesindeki kabul edilemezliktedir; ve çirkinlik yaftasının altında yatan diğer bir sebep ise, bu özgürleşmenin de kendisine, ortada bunca allı pullu modernleşme söylemleri dururken, İslami bir yordamı seçmiş olmasıdır.”

Aktaş’a göre estetiğin; kavramla maddenin, ruhla bedeninin bir buluşması, yani bir anlamda ahlakın tecessümü açısından ele alınmadığı bir tartışmadır bu. Meselenin özü ise, neredeyse bin yıldır köylerinde tutulmuş olan bu insanların, şehirlere taşınmasında ortaya çıkan ve kendisine ifade olunmak için ancak İslami bir formasyonun ifade imkânları ve dilini bulan o enerji patlamasındaki (yaratıcılıktaki) devinimin yeğînliğindedir: “Bu devinimin, mezkûr anlayışların beklediği estetik formasyonu oluşturması, yani kendisine “uygar” bir görünüm oluşturmaları, ancak bu devinimsel sürecin nihai aşamasında mümkün olacaktır ki, benim gibi toplumsal devinimsellik (devrimcilik)’teki güzelliğin hazzına sahip olan bakışlar da, işte o zaman ortaya çıkan bu “taşlaşmış” tecessümden rahatsız olacaklardır.” (Estetik ve Şehirli/Köylü İslam tartışmaları, *tekilhaber.com*, 20.12.2008)

Bu bağlamdaki tartışmaların bir katılımcısı olan Mehmet Şevket Eygi Bey, bir yandan İslami burjuvazinin ortaya çıkışını, haramla iştigalin bir sonucu olarak lanetlerken, öte yandan ise "Müslümanları" köylülükle suçlamakla, estetik bağlamda bir çelişki sergilemektedir, Ümit Aktaş'a göre. Ne de olsa Eygi'nin bugün yücelttiği dünün şehirlisi, aslında dünün burjuvasıdır da...

Estetik tartışmalarında başörtülülere ilişkin değerlendirmelere gelince... Başörtülüler rüküşlkle suçlanırken, sanki başını örtmeyen kadın nüfusunun tamamına yakınının zevkli giyindiği var sayılıyor. Başörtülülerin, pek çok açıdan olduğu gibi estetik açıdan da yasaklardan kaynaklanan mahrumiyetlere rağmen başlarını dik tutmaya çalıştıkları gerçeği, bu tartışmalarda sıklıkla ihmal edilen bir diğer husus.

İranlı Azeriler arasında kullanılan bir deyim vardır, bir iltifat karşısında. "O sizin gözlerinizin, bakışınızın güzelliğidir" der kişi, kendisine güzel sözlerle yönelen muhatabına.

Başörtülülerin "çirkinliği", usta modacıların üsluplarının ortadan kaldıracabileceği bir çirkinlik değildir. Yasakların yol açtığı eziklik psikolojisi elbette başörtülülerin görülme biçimlerini doğrudan etkiliyor. Dindar camia içinde bile bu böyle oluyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze için bir slogan uydurmak

Cihan Aktaş 29.12.2008

Geçtiğimiz cumartesi günü, tarihinin büyük katliamlarından birini yaşadı Gazze halkı. Son aldığım haberlere göre, ölü sayısı 270'yi bulmuş; 900 de yaralı var.

İsrail'in bombardımanları sürüyor. Bizse barışa katkıda bulunacak tasarılar üzerine haberleşiyorduk İHH'dan Gülden Sönmez'le, yazar arkadaşlarım Yıldız Ramazanoğlu ve Leyla İpekçi'yle, Buluşan Kadınlar Grubu'yla. Bir gemiye doluşup Gazze'ye doğru yola çıkacaktık. Bir barış ve dostluk, bir kardeşlik gemisiyle.

Gazze adım adım bir kıyıma yaklaşıyordu çünkü. Kesilen elektrikler, çalışmayan fırınlar, hasta çocuklar ve bütün olarak üzerine duvar çekilmiş, kapıları kapatılmış bir Gazze, katliamın ayak seslerini en basit yollarla duyurmaya çalışıyordu dünyaya.

Gazze bir kıyıma çekilmiyormuş gibiydi dünyanın gündemi. Sadece uluslararası kurumlar değil, Müslüman toplumlar da Gazze karşısında sessizliğe gömüldü ve bir toplum çocuğuyla, yaşlısıyla, kara-kanlı bir kışa mahkûm edildi.

Slogan atmaya yatkın bir mizaca sahip değilim. Yine de çok slogan attım geçmiş yıllarda, özellikle 20'li yaşlarımda katıldığım mitinglerde. Miting kalabalıkları, insanı kişiliğinin pek aşına olmadığı bir yanıyla buluşturuyor. Bazen de bir ajans haberinin zorlamasıyla yüze çıkıyor o yanınız.

"Dünya susma!" Sloganlar, bağlamlarını şaşırdığında itici ve yüzeysel gelirler bize. Fakat, bir slogan uydurmak hiç de kolay değildir. Zor zamanları ve tarif edilemez durumları en kestirme yoldan ve kısa süre içinde, aklınızla

yüreğinizi buluşturan kelimelerle ifade edebilmelisiniz.

İkibuçuk yıl önce, Doğu Konferansı'nın bir organizasyonuyla bir otobüs içinde Suriye üzerinden Lübnan sınırına ulaşmak üzere yol alırken, Şam'da yapılacak basın açıklaması sırasında dillendirilecek sloganlar arıyorduk. "Dünya susma!" diye bir slogan yükselmişti benim içimden de... Dünya susuyordu çünkü. İsrail'in yüzlerce insanın ölümüne yol açan bombardımanlarını, bir arka bahçe temizliği harekâtı adı altında paranteze alması belletilmiş zihni karışık bir dünyaydı, içinde yaşadığımız; çürümüş, bayat ve zorbalığa sessiz kalan çehresiyle, yenik bir dünya.

Gazze için de bir slogan uydurmayı istedim, bombardımana ilişkin ilk haberleri dinlerken. Sesinizi yükseltin, sesinizi yükseltin, sesinizi yükseltin. Başka bir cümle de gelmedi aklıma.

Kutsal olan hiçbir şey tanımıyor ki ütopyasını ölüm kuyularıyla tasarlayan! Cumartesi günü saldırdı İsrail Gazze'ye, Yahudilerin kutsal gününde.

Güçlü olanın haklı olmadığına inanan vicdanlar bir şekilde itiraz ediyor bu olanlara. Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan'ın açıklamaları yüreklere bir nebze de olsa su serpti.

Ve, Buluşan Kadınlar'ın bir katliam gerçekleşmemesi için sürdürdüğü çabalar... Önce Cumhurbaşkanı Gül'e mektup yazdılar. Ardından bu konudaki sağır tutumunu değiştireceği umuduyla Mısır'ın İstanbul Başkonsolosluğu'na göndermek üzere bir mektup hazırladılar.

İmzaya açık olan bu mektubun bir bölümünde şu ifadelere yer veriliyor:

"Sayın Ekselansları, Bayan İman Mostafa A. AHMED

(...)

Unutmayınız ki tarih hatırlar ve hatırlatır. Mısır Hükümeti'nin Gazze halkının mağduriyetine ortaklığını sürdürmesi de tarih tarafından hatırlanacak ve hatırlatılacaktır.

Mısır Hükümeti'ni, Mısır devleti ve halkının geleceğini, komşusu olan Gazzeli çocukların, kadınların, erkeklerin ve yaşlıların açlıkları, yoksullukları, hastalıkları ve ölümleri üzerine kurmamaya, ölümü değil hayatı desteklemeye davet ediyoruz.

Mısır Hükümeti'ni Gazze halkına uyguladığı tecrit politikasından vazgeçmeye, sınır kapılarını Gazze'ye gönderilen yardımların ulaştırılabilmesi için derhal açmaya davet ediyoruz.

Mısır sınırını derhal Gazze Halkına ve onların dostlarına açmanızı, çok yakınınızda duran felakete ve utanca ortak olmamanızı istiyoruz.

Yarın çok geç olacak! Bu kıyımı bugün durdurunuz!"

"Yarın" o kadar uzak değilmiş, bu mektup yazılırken. Gecikilmiş bir yarın bu, mektupta yazıldığı gibi.

Gazze'de facia adım adım yaklaşırken insan haklarını savunan, bunun için oluşturulmuş kurumların gösterdiği

cılız tepki, yeni bir insan hakları etiğinin ne kadar da gerekli olduğunu hatırlatıyor bir kez daha.

Mevcut insan hakları etiği önce 'kötü'yü kurguluyor, sonra negatif bir şekilde kurbanlara, özgürlüklere ve insan haklarına saygıyı dayatıyor. Önceden dayatılmış kötünün üretimi, ona yönelik olarak sürdürülen her türlü şiddeti ve müdahaleyi meşru kılacak şekilde gerçekleşiyor. Seri üretim, bu. Elini çabuk tutan, kabadayı gömleğini giyen kazanıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Direnışçiler ve "Teröristler"

Cihan Aktaş 01.01.2009

Felaketleri, faciaları, katliamları ekrandan izlemeye alışmış bir dünya için Gazze'de sürmekte olan facia, benzerleri gibi üç beş gün içinde bir arşiv malzemesi mi olacak acaba?..

Gazze'de olacaklar kendilerini haber veriyor, halk bu katliama hazırlanıyordu. Dünyanın sessizliği, bilgisizlikten kaynaklanmıyor. İnsanlar biliyor, fakat çözüm arayışını uluslararası kurumlara bıraktıkları için parmaklarını kımıldatma gereğini duymuyorlar. Uluslararası kurumlara duyulan güven, gazete manşetlerine yönelik saf inanç gibi, sorgulamasız bir kitle insanı mizacının göstergesi. Kitle adamının geniş bir zırhı var. Uysallık ve körcesine itaat talep eden bu uyum sizi zırh gibi korur muhtemel felaketlerden, öyle sanılıyor. Diğerkâmlığın bittiği noktada başlıyor yozlaşma ve kokuşma, fakat uyumlu kitle insanı için bu tür analizlerin önemi yoktur. Yeryüzünün bütün kötülüklerinin gönderildiği adres, Gazze'dir şimdi. Filistin'de öteden beri bir şeyler oluyor, nasılsa, yıllardır. Orada insanların topluca öldürölmeleri, kanıksanmış bir haber.

Bu son katliamın da öncekilerde olduğu gibi Filistinlilerin teröre başvuruyor olması gibi bir cümleyle açıklanması çok kolay, çok rahatlatıcı. Aksi takdirde temmuz 2006'da Lübnan'da ve şimdi Gazze'de yaşandığı gibi hiçbir savaş kuralı tanımayan, toplu ölümleri öngören saldırılar konusunda zor bir soruya cevap bulmanız gerekiyor: O topraklarda yaşananların asıl sorumluları kim, kimler?

Gazze, Filistin sorununun daraltılmış özünü temsil ediyor. Sürüp giden bir varoluş kavgasının bastırılmayan özü, İsrail'in insafına terkedilmiş bu şeride yoğunlaşmış durumda.

Akif Emre, Filistin denilince akla artık sadece Gazze'nin gelmeye başlamış olmasının bu sorunun kökenini algılamayı, dolayısıyla da bir çözüme dönük anlama imkânlarını en başından ortadan kaldırdığını yazıyor, "Meselenin Özü: İsrail Sorunu" başlıklı yazısında. "Öyle bir tablo çiziliyor ki, Filistin'in her tarafı gayet özgür, kurtarılmış, barış içinde hayatını sürdürmekteyken Gazze'de iktidarı ele geçiren aşırı dinci Hamas örgütü bölgedeki huzur ortamını sabote etmekle meşgul... 'Bölgede tek demokrasi ve özgürlük adası' olan İsrail'e terörist saldırılar gerçekleştirerek bu 'müdahale'ye zemin hazırladı. İsrail de roketli terör saldırıları karşısında zavallı halkını korumak için, teröristleri engellemek için meşru savunma hakkını kullandı(!). Bu arada ölen çocuk ve kadın görüntüleri medyaya sızdıysa siz bunlara aldırmayın, zaten 'o çocuklar büyüyünce birer terörist olacaklardı'. İnanmamız istenen hikâyenin özeti bu." (*Yeni Şafak*, 30 Aralık 2009)

"Onlar zaten terörist olacaktı!" Gazze ve Filistin konusunda mesafesini korumayı yeğleyen kitleler için hazırlanmış bir açıklama paketi bu.

Peki, her çocuk masumiyetiyle gelmez mi dünyaya? Çevre şartlarının kişinin hal ve tavırlarını etkilemesini dikkate alan suç-ceza-af tartışmalarına ne oldu? Okuduğumuz bütün o mazlumdan yana olmayı öğreten kitaplara ne oldu?

70'lerin kurtuluş ve özgürlük mücadelesi veren Filistinlisi'nin yerini geçen yıllar içinde terörist olmaya yazgılı Filistinli çocuklar aldı. Fikir beyanı özgürlüğü bastırılan "cesur yürek" Roger Garaudylerin çağdaşlarına yönelik ciddi uyarıları ise yerlerini Bernard Henry-Levylerin içi kof, fakat iyi paketlenmiş demeçlerine bıraktı.

Garaudyler konuşamaz oldukça da işgalciler karşısında gösterilen kahramanlığın ifadesi değişti. Taş atan çocuklar yerlerini Bush'a ayakkabı fırlatan gazetecilere bıraktı. Araplar (ve Müslümanlar) bütün bu işgaller karşısında o denli ezik ki, Hüseyin el Revaşadil'in ifadesiyle, "pabuçtan bile olsa" kahramana muhtaç hale geldiler.

Orada bir ara alan var, hesaplı kitaplı geçebildiğinizde kahraman sayılıyorsunuz, aksi takdirde vatan haini, cani, terörist... Direnişçilerle teröristlerin, kahramanlarla canilerin birbirine karıştığı bir anafor.

www.adiyamanperre.com'un yayın yıldönümü

Adıyaman'dan yayın yapan adıyamanperre.com, birinci yayın yıldönümünü kutluyor. İnternetin iyiliklerinden biri bu: Bir yanıyla sanal olarak görülse de yayın/iletişim alanında merkez-taşra ayrımındaki kesinliği ortadan kaldırıyor.

Perre, MÖ 2. yüzyılın başında kurulmuş olan Kommagene ülkesinin beş büyük şehrinden biri. Antik Roma kaynaklarında suyunun güzelliğinden övgüyle söz ediliyor ve kervanlar, yolcular ve ordular tarafından dinlenme yeri olarak kullanıldığı anlatılıyor. Bu antik şehrin İznik'te toplanan İncil Konsili'ne temsilci göndermesi, zamanında dinî bir merkez olduğunu da gösteriyor.

www.adiyamanperre.com'a uzun ve sağlıklı bir yayın hayatı diliyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tahran duvarlarında resimler

Cihan Aktaş 05.01.2009

Tahran, kalabalık bir şehir. Resmî verilere göre 10 milyonun üzerinde olan nüfusu, Kerec gibi yakın şehirlerden akan nüfusla birlikte gündüz saatlerinde 13-14 milyona ulaşıyor. Yoğun trafik ve hava kirliliği gibi iki büyük meselesi olan şehrin havasını, bakımlı ve geniş parkları nispeten ferahlatıyor. Çok katlı eski beton binalar, hava kirliliğinden kaynaklanan bir kirliliği yansıtıyor, hangi renkte boyanmış olurlarsa olsunlar. Bu nedenle de belki, yaşlı apartmanların sağır duvarları resimlerle, yazılarla süsleniyor.

Eski mahallelerin alçak katlı binalarında cephe süslemeleri, kâğıt örgü üzerinde yapılan oynamalarla sağlanmış. Bazen kırmızı, bazen de safran rengi olan bu kâğıt duvarlar bir sükûnet yayıyor, binaların ve trafiğin sıkıştığı şehir merkezine doğru.

İranlılar tasvir yoluyla kendilerini ifade konusunda Müslüman toplumlar arasında farklı bir yerde duruyorlar.

Tahran'ın merkezine doğru ilerlediğinizde, sağır duvarları tamamen devrim ve savaşı yansıtan resimlerle kaplı yüksek binalar çıkıyor karşınıza. Mitinglerde yıllarca haykırılmış sloganlar yazılı oluyor, sağır duvarlarda. Savaşta sürüklenen topraklarda bu savaşın izleri yıllar geçse de kolayca silinmiyor. Ne yüreklerden ve hafızalardan ne de evlerden, ocaklardan.

Haft-Tir Meydanı'ndan Vel-i Asr Meydanı'na geçerken, Kerimhan Zend Caddesi üzerinde, solda, YÖK'ün İran'daki muadili olan 10 katlı *Sazman-ı Senceş ve Amuzeş* binasının duvarında, ABD bayrağının öne çıktığı bir resim görüyorsunuz, *Down with the U.S.A.* sloganıyla birlikte. Bayraktaki yıldızlar yerlerini kafataslarına terk etmiş.

Talegani Caddesi'nden geçip de bu caddenin Hafız Caddesi ile kesiştiği kavşakta bulunan Hafız Köprüsü'ne vardığınızda, solunuza düşen 13 katlı Ticaret Odası binasının köprüye bakan cephesinde de Ayetullah Humeyni'nin resminin altında *Merg Ber Amerika* (Kahrolsun Amerika) yazılı İran bayrağıyla, onun daha aşağısında lâleler arasında bir asker miğferi bulunan resmi görüyorsunuz Lâle şehadetin sembolü bir çiçektir İran'da. Şehit resimlerinin bulunduğu hemen her duvarda lâlelere de yer veriliyor.

Ticaret Odası'nın hemen yanında uzayıp giden eski Amerikan Sefareti'nin duvarında da devrim sloganları yer alıyor. Hâlihazırda bu bina, İmam Humeyni Üniversitesi ismiyle, eğitim amaçlı olarak kullanılıyor.

Bazen geniş caddelerin üzerinde, yüzü belirsiz bir erkeğin kucığında bir şehidi tuttuğunu gösteren servili resimlere de rastlanıyor. Bu resimlerden biri Müderris Otobanı'nda şehrin güneyine inerken, solda bulunan bir binanın sağır duvarı üzerinde karşınıza çıkıyor: Yüzü beyaz bir peçeyle kaplı Hz. Mehdi, bir şehidi kucagina almış.

Mir Damat Caddesi'nin Veliasr Caddesi'yle kesiştiği noktada bulunan Payitaht İşhanı'nın sağ cephesi üzerinde, "azınlık kesimlerden şehitlerin hatırasına" adanan bir resim yer alıyor. Başta Ayetullah Humeyni, ve Rehber Hamaney; onun altında ise kendi dillerinin alfabesiyle ve Farsça olarak tanıtılan Ermeni, Asuri, Yahudi ve Zerdüşti şehitlerin resimleri...

Kreş ve çocuk yuvaları ya da ilkokul duvarlarında bulunan resimler çoğunlukla ünlü masallara ilişkin figürleri yansıtıyor. Eğitim kurumları ve kültür merkezlerinin duvarlarında minyatür sanatına özgü figürlere rastlamak da olası.

Ara sokaklardaki boş duvarlarda devrimi, şehitleri ve kadınların tesettürünü, bazen de Batılı bir pop müziği grubunu öven serbest yazılar sıklıkla ilişiyor gözünüze. İssız sokaklarda veya terkedilmiş arsalarda bulunan su deposu gibi uygun satırlarda graffiti tarzı yazı/resimler de görebiliyorsunuz. Daha çok şehrin kuzey kesimlerinde, uzun ve boş sokakların olduğu bölgelerde rastlanabilen graffitileri, bazen daha kalabalık caddelerin ve sokakların üzerindeki bina duvarlarında da gördüğünüz oluyor. Bu graffitilerde açlık, işsizlik, şehirleşme misali küresel meselelere değiniliyor. Ayrıca üniversiteye giriş sınavı gibi İranlı gençleri baskı altında tutan bir olguya itirazı dile getiren graffitiler de gözünüze çarpabiliyor. Şehrin kuzey ve zengin kesimlerinde daha renkli ve işlenmiş graffitilere rastlanırken, güneye doğru uzanan nispeten yoksul ailelerin yaşadığı bölgelerde, tek renk ve slogan halinde yazılmış graffitiler göze çarpıyor.

Aşura günü yaklaşırken duvarlar geçici panolar ve afişlerle donatılıyor. "Her gün Kerbela, her yer Aşura" ve Hz. Hüseyin'e ait o söz: Zilleti Kabul Edenlere Yazıklar Olsun!

Afişlerdeki resimler, başta Hüseyin olmak üzere Kerbela şehitlerine, ayrıca mahallenin savaş sırasında verdiği şehitlere yoğunlaşıyor. Bu resimlerde kullanılan figürlerle, Türkiye'de Alevi türbelerinde veya dergâhlarında, cemevlerinde kullanılan figürler büyük benzerlik gösteriyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kerbela'nın sözcüsü, Zeynep

Cihan Aktaş 12.01.2009

Geçtiğimiz hafta, salı günü Aşura Günü'ydü; İslam dünyasında özellikle Şiiler ve Aleviler için kırk gün sürecek bir matemın başlangıcı. Bu matem Hazreti Hüseyin'in cahiliye dönemini zihniyetine geri dönüşe karşı verdiği mücadeleyi kalben paylaşıırken onunla bütünleşmenin de göstergesi. Hüseyin'in kıyamına, her Müslüman'ın kişisel yaşantısında uyarıcı olması gereken derin anlamlar yüklenegelmiştir. Kerbela'nın büyük şehidi, kendi deyişiyle "zalimlerle bir arada yaşamak zulmün ta kendisi olduğu için" uzlaşmaktan kaçındığı Yezid'in düşmanlığını kazanmıştı.

Muaviye'nin hilafeti oğluna bırakmasıyla halifelik kurumunun bir hanedan niteliği, bir saltanat aracı olarak yapılanmasının sürmesi karşısında sessiz kalamamıştı Hüseyin. Bu nedenle de kendisini yeni bir açılım için destekleyen Kufe halkının davetini ciddiye alarak yola çıkmıştı.

Bunun bir ölüm yolculuğu olabileceğini bile bile...

Hacıları Yezid'e karşı kıyama çağırdığı Mekke'den doğru Kufe'ye hareket ettiğinde, Kufe halkı çoktan Hüseyin'in temsilcisi Müslüm'ü terk etmiş, Yezid'in, yani gücün ve saltanatın safına geçmişti.

Onu davet edenler, şimdi, ölümü için hazırlanan plana ortak oluyorlardı.

Giderek sayısı azalan bir kabileyle ilerliyordu Hüseyin, Kerbela'da İbni Ziyad ordusu bir katliama hazırlanırken.

Yarın herkes ölecek, isteyen gidebilir, demişti Hüseyin kabiledekilere. Bunun üzerine biraz daha boşalmıştı çevresi. Kerbela'da katliama maruz kalacak kabile, İbni Ziyad ordusundan ayrılan Hür'ün katılımıyla 72 kişiden ibaretti.

Zeynep, katliama maruz kalan bu 72 kişiden geriye kalanlardan biridir işte.

Kendimi yeni bir tanıma ihtiyacıyla Müslüman olarak adlandırdığım üniversite çağında, Müslüman kadınlara dönük araştırmalar yaparken, Zeynep'in ismi çıkmıştı karşıma. Kerbela Faciası konusunda olsun, Hüseyin ve kız kardeşi Zeynep konusunda olsun, toplum olarak bilgisizliğimiz karşısında şaşkınlık duyduğumu iyi hatırlıyorum.

Kerbela'nın çağdaş edebiyatımız içinde tuttuğu yer de bir hayli sınırlı. Bekir Yıldız'ın *Ve Zâlim ve İnanmış* ve *Kerbela* isimli eseri iyi bir romandı. Doğrudan doğruya Kerbela Faciasını konu alan başka bir roman da yok

sanırım.

Zeynep'in Müslüman kadınlarla ilgili dışarıdan sürdürülen tasvirlerle hiç ilgisi olmayan hayatının Kербela sayfalarından söz etmek istiyorum şimdi:

Zeynep, Hüseyin'le birlikte Kербela'ya giden kabile içindedir. Eşi Abdullah bu yolculuğa bir şekilde katılmamıştır ve bunun nedenleri üzerine farklı görüşler sürülmüştür ileriye. Abdullah'ın, Hüseyin'i Yezid'in hışmından korumaya dönük çabalar gösteren yüksek seviyeli bir memur olduğu anlaşılıyor. Nasıl bir açıklama yapılırsa yapılsın, sonunda ölüm görünen bir yolculuğa çıkarken eşinin Zeynep'in yanında bulunmaması, bir tercihle ilgili görünüyor. Eşi kalmayı, Zeynep yola çıkmayı seçmiştir. Zeynep bu zor yolculukta ağabeyinin yanında olmayı istemiştir.

"Antigone hayatını ortaya koymuş ve 'iki ölüm arasındaki' alana tam da erkek kardeşinin ikinci ölümünü engelleyebilmek için girmiştir" der, Zizek. Amacı ise, kardeşinin siyasal düzeydeki ölümsüzlüğü için törelere uygun bir cenaze töreni yapabilmektir.

Zeynep ile Antigone arasında büyük benzerlikler var.

Sofokles'in Antigone'si, ailesinin değerlerini, Kral Kreon'un kanunlarına ve buyruklarına önceliyor.

Antigone için olduğu gibi Zeynep için de despot kralın öne sürdüğünden daha önemli yasalar vardır.

Kербela faciasının ardından Zeynep de Antigone gibi, ağabeyinin ve yakınlarının maruz kaldığı haksızlığı topluma duyurmak için bir mücadele vermiştir. Adaletsiz ve zalim halifeye karşı, ilahi değerlerin savunucusu olan ağabeyi ve yakınlarının yanında yer almıştır. Facianın ardından geriye kalan yaralıların bulunduğu bir kervanla İbni Ziyad'ın sarayına götürülürken Kufe halkına uyarılar ve kınamalar yönelttiği konuşmalar yapmıştır. Usta bir hatip olarak benzeri konuşmaları İbni Ziyad'ın ve Şam'da da Yezid'in sarayında sürdürmüştür.

Kardeşinin ölüme gitmesinin nedenleri üzerine konuşmaktan vazgeçmek istemeyen Zeynep, susmakla sürgüne gitmek arasında bir seçim yapmaya zorlanmıştır neticede. Bir rivayete göre Şam'a, başka bir rivayete göre ise Mısır'a sürgüne gönderilmiştir.

İranlı sosyolog Haşim Ağaceri'ye göre Hüseyin bir hatırlatıcıdır. Hazret-i Adem'den bu yana ilahi hukukun ilkelerine çağırmak için binlerce peygamber gönderildi insan toplumlarına, şu var ki vahiyle bir aydınlanma yaşayan toplumlar bir zaman sonra yeniden bozulma gösterdiler.

Hüseyin, başlangıç ilkelerini hatırlatma sorumluluğu nedeniyle Yezit'le uzlaşmaktan uzak durmuştu.

Kербela Faciası'nın kahramanı Hüseyin, sözcüsü ise Zeynep olmuştur.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Her kayıttan şarttan muaf İsrail

Cihan Aktaş 19.01.2009

Acımasızca sömürölmeye ve ezilmeye kendini bırakmış her mustazaf, bağıında bir zalim kişi, bir despot potansiyeli geliştiriyor.

Bugün Holokost'tan rahatsızlık duyan herkesin Gazze'de yaşananlar karşısında tepki göstermeden edemeyeceğini düşünüyorum, safiyane. Bunun yanı sıra, bir katliamın kurbanlarının çocuklarının, bu katliamın etkilerinde doğurduğu ölüm makinesini de dehşetle izliyorum. Aynı dehşeti, "Buraya Yahudiler, Ermeniler ve köpekler giremez" şeklinde pankartlar açan insanlarla ilgili haberler karşısında da duyuyorum.

Ahlaki kurallar hiçe sayıldığında, tabii (İlahi) hukukla birlikte, uluslararası hukukun da çiğnenmesi olağanlaştığında, bugünün mazlumu yarının zalimine dönüşebiliyor.

Başka türlü bir savaş sürüyor Gazze'de, başka türlü bir soykırım. Nazi katliamı, tek tek belirlenmiş isimlerin, ihbarlar üzerinden yakalanan Yahudilerin ya da Yahudilere yardımcı olmuş kişilerin kamplarda biraraya getirilmesiyle gerçekleştirilmişti. Abluka altına alınmış bulunan Gazze'de ise suçlu-suçsuz diye bir ayırım yok. Kaçacak bir köşe, sığınacak bir dost evi yok. Herkes suçlu ya da potansiyel suçlu. Her yaştan çocuklar, müstakbel bir yetişkin oldukları, o toprakların yerlisi olarak yetişecekleri için doğuştan suçlular.

Çocuklar, İsrail'e kendi gerçeğini, yavuz hırsız olarak ev sahibini bastırdığı gerçeğini hatırlattığı için suçlular asıl. Ne var ki hiç bir yalan sonsuzca gizli kalmaz.

Gazze vahşetinin gündeme getirdiğı bir diğerkonu da bu vahşeti İsrail'le ilişkili farklı bağlamlardan kopuk değerlendirmeye dönük bir tuhaf kanaat.

İsrail basketbol takımının Ankara'da gördüğü tepki, kimilerine göre sporun özerk alanına bir saldırıdır.

Siyasetten bağımsız bir spor, siyasetten bağımsız bir feminizm, siyasetten bağımsız bir ticaret, niçin sadece İsrail söz konusu olduğunda hatırlansın... Neden İran için suç teşkil eden nükleer enerji üretimi, İsrail söz konusu olduğunda sessizce geçiştirilmek istensin... "Zorbalığın ödülü budur günümüzde" diye mi cevaplandıracağız bu soruyu...

Feminizmin siyasetten öyle kolaylıkla bağımsız olamadığını gösteren bir örnek, Mısırlı yazar Neval El-Saadavi'nin başından geçer. Saadavi 1985 Temmuzunda BM Uluslararası Kadınlar Konferansı için Nairobi'de bir konuşma yapmaya hazırlanırken, yanına yaklaşan bir kadın, "Lütfen konuşmada Filistin meselesinden söz etme" der. "Siyasi bir konferans değil bu, bir kadınlar konferansı."

Saadavi'yi uyaran bu kadın, 1960'ların Amerikalı feminist öncülerinden Betty Friedan'dır.

El-Saadavi şöyle yazıyor: "Kadınların sorunlarının siyasi sorunlardan yalıtılmasının mümkün olmadığına inandığım için, Friedan'ın uyarısını önemsemedim. Arap ülkelerinde yaşayan kadınların kurtuluşu, yönetim sistemlerine sıkı sıkıya bağlıdır; bu yönetimler büyük ölçüde ABD desteklidir. Filistin'le İsrail arasındaki mücadelenin ise siyasi durum üzerindeki etkisi çok önemlidir. Ayrıca, üzerinde yaşayacakları kendilerine ait toprakları olmayan Filistinli kadınların, bu haklarını dile getirmeden; onların kurtuluşundan nasıl söz edebiliriz? İsrail yönetiminin uyguladığı ırkçı ayrımcılığa karşı çıkmadan, Filistin ve İsrail'deki Arap kadınların haklarından söz edebilir miyiz?"

Betty Friedan ve kimi Yahudi feministler, Filistin ve İsrail’de Arap kadınlara ve erkeklere uygulanan ayrımcılığı bu şekilde ısrarla dile getirmesinden dolayı Saadavi’ye kızmışlardı. Oysa aynı feministler konferansta Güney Afrika’daki ırk ayrımcılığını kınamakta tereddüt etmemişlerdi. Ama bu ırkçı çifte standardı benimsemeyen Yahudi kadınlar da olmuş ve onlar hem Filistinli hem de Güney Afrikalı kadınların haklarını savunmuşlardı. (Pazartesi dergisi, sayı 76)

Gazze’deki savaşı kendi tarif ve tanımlarıyla gerçekleştiriyor İsrail. İstedğinde katliam yapıyor ve yine istediğinde, bir işgali sürdürürken üstelik, tek taraflı olarak ateşkese karar veriyor.

Önceki hafta, Cuma namazı sırasında eli coplu İsrail askerleri tarafından Mescidi Aksa’ya girmeleri engellenen 50 yaşının altındaki Müslümanların mescidin dışında namaz kılma çabalarını televizyon ekranından izlerken de, ibadetleri siyasetten ayrı değerlendirmeyen bir rejimin sporu siyasetten ayrı tutmakla ilgili iddiasını hatırlamıştım.

Öyle bir şiddet (ve nefret) ki İsrail’den yayılan, ne hastane tanıyor, ne de çocuk yuvası.

İsrail’i durdurabilecek konumda bulunan devletler susarken, kitleler sesini yükseltiyor. Yerkürenin her köşesinde...

Şiddetin ve terörün yeniden tanımlanması gerektiğini gösteren büyük buluşmalar gerçekleşiyor.

Bu, insandan umudumuzu kesmememiz gerektiğini gösteren buluşmalar için yüzlerce Gazzelinin hayatını yitirmesi, binlerce masumun canının yanması gerekti, ne yazık ki...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yaralı benlikler

Cihan Aktaş 26.01.2009

“Oralarda ikram edilen hiçbir şeyi yeme, içme sakın!” Emine bir şişe su verdi, lise arkadaşlarıyla buluşacak olan kızına. Kızı çıktı, Emine de arkasından; onu takip edecek. Ortaokul, lise yıllarında da teneffüs ya da çıkış saatlerinde kızını gizlice izledi, duvarların ardından, pencerelerin kenarından. Evde de kontrolü elden bırakmıyor, yıllardır. Gizlice kızının eşyalarını karıştırıyor, telefon konuşmalarını dinlemeye çalışıyor. En büyük korkusu kızının bekâretini yitirmesi. “Evlenez, ortada kalır, herkese rezil oluruz; namuslu bir aileyiz biz!”

Kızı bu sıkı takibin farkında ve bu yüzden rahatsız. Misilleme olsun diye annesinin canını yakan müphem konuşmalar yapıyor.

Emine içinde yaşadığı toplumu tanıdığı için, takipleri konusunda haklı görüyor kendini. Korkusunun yerinde olduğunu açıklayan bir de hatırası var. Bir on yıl geçti aradan, lisenin karşısındaki fotoğrafçı bir kızın kolasına ilaç koymuş. Bir zaman sonra da ailesi kızın çantasında doğum kontrol hapları bulmuş. Fotoğrafçıyı basmışlar. Tehditler. Evlendiler, ama mutlu değiller. “Kimseye güvenmeyeceksin bu zamanda.”

Hani, yaygın deyişle “mutaassıp” bir aile de sayılmazlar. Emine bir fabrikanın büro işlerinde çalışıyordu, emekli

oldu. Başı örtülü değil. Düğünlerde dekolte giyer, yeri geldiğinde bir kadeh likör içtiği de olur.

Anlattığım yaygın ifadeyle, orta sınıfın ahlâk ve namus anlayışıyla ilgili bir örnek. Bu konuda dinlemeye açıksanız, sayısız kanlı bıçaklı hikâye akıyor önünüze.

Benliklerde kalıcı yaralar bırakıyor bekâret kontrolleri, genç kızlık ve evlilik süreçlerinde.

Burada sorun olarak görülmesi gereken, çocukları kız olsun erkek olsun içsel bir iffete sahip olacak şekilde yetiştirmekten alıkoyan yüzeysel bir namus anlayışıdır. Sanki bekâret kadının alım değerini artıran bir etkidir ve sadece fizikseldir. Bu, dinî söylemlerle de harmanlanabilen kabuğa indirgenmiş türdeki namus anlayışı nedeniyle kadın bedeni, kadınların da katıldığı bir söylemle ilahi boyutundan kopartılarak bir metaya dönüştürülüyor.

Evlenecek çiftlerden kız olan tarafın bekâretini korumuş olmasına yoğunlaşılması da belirgin bir çarpıklık. Erkeği, erkekliğini kanıtlamak adına sadakatsizliğe yüreklendiren bir zihniyet yol açıyor böyle bir çarpıklığa.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda sahnelenen *Yedi Tepe Aşk* isimli yedi hikâye temelinde hazırlanarak sahneye konulan oyun, hikâyelerden birinin kahramanı Alevi genç kızın bekâret sorununu dile getirdiği bölüme gelen tepkiler öne sürülerek gösterimden kaldırılmıştı.

Yedi Tepe Aşk'ın gösterimden kaldırılması bize neyi anlatıyor? Bekâret ve benzeri konulardaki yüzeysel ahlâk anlayışının Türkiye'de sanıldığından daha geniş bir nüfus tarafından paylaşıldığını.

Alevilik bir tabu olmaktan çıkmaya başladı Türkiye'de. Bu çok önemli bir gelişme. Böylelikle Aleviler kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri için, Alevi nüfusla ilgili mevcut olan asılsız yakıştırmalar ya da söylemler eski ağırlığını yitirecektir toplumda. Aynı zamanda bu açılım Alevilerin kendi içlerindeki problem başlıklarını irdelemeye yoğunlaşmaları gibi bir sonuç da verecektir. Ne de olsa, içe kapalı yaşamaya zorlanan toplum ve cemaatlerde, bünyesel problemler her zaman ikinci planda tutulur.

Alevi geleneği muhalefette olmanın getirdiği bir temizliğe, yiğitliğe, sadakate; kadınlar konusunda da Sünni geleneğin gösterdiğine nispeten daha katılımcı bir yapıya işaret ediyor sayılır, Türkiye'deki siyasal ve toplumsal yelpazede. Özellikle 60'lı yıllarda Türkiye solunun Alevilik değerleriyle bütünleştiği görülür. Bununla birlikte Sünni kökenli solcuların bile Alevileri o kadar da iyi tanımadığını öne sürebiliriz.

Yedi Tepe Aşk'ın yayından kaldırılma gerekçesi, Alevi toplumu incitmek şeklinde gösteriliyor. Oysa Türkiye'de Alevi kadınlar da toplumun diğer kesimleri gibi bekâret kontrolünün bir hayli incitici bir şekilde genç kızlara yönelik bir baskılayıcı araç olarak ileri sürülmesinin sıkıntılarını yaşıyor olmalıdır. Sanat ve edebiyatta, büyük bir nüfus tarafından son derece yüzeysel bir namus anlayışıyla kavranan bekâret gibi istismara açık tartışma başlıkları konu edilmeli ki küçük kız çocukları erkenden yaşlanmasın, erkenden toprağa verilmesin.

Bekâretle ilgili kontrollerin genç bir kızın benliğinde oluşturduğu yaralar, sonraki kuşaklara da bir şekilde intikal ediyor. Küçük yaştan itibaren bedenini bekâret kontrolleri açısından kavrayan bir genç kızın bedeninden korkması, hatta ondan kurtulmaya çalışması pek mümkün.

Bu arada, duyurmak isterim: *Yedi Tepeli Aşk*'ı oluşturan hikâyelerden birinin, "Hangi İstanbul"un yazarı Ayşe

Kilimci, namus, iffet... gibi konulardaki yüzeysel anlayış etrafında kaleme alınmış hikâyelerden oluşacak bir kitabın hazırlığı içinde. Kitap, hikâyeci muharrirlerin katkısına açık.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yıldızın parladığı anlar

Cihan Aktaş 02.02.2009

İçtenlik olmadan bilgi olmaz, kararlılık olmadan içtenlik olmaz, düşünce vicdanlılığı olmaz.

"Yıldızın Parladığı Anlar", Stefan Zweig

Başbakan Erdoğan'ın Davos Paneli'nin usulsüzlüklerine gösterdiği tepki, onun sıradışı politikacı vasfıyla örtüşüyor. Erdoğan sürprizlerle dolu bir siyasetçi. Gökalp'ten bir şiir okuyor, hapse giriyor, bir paneli terk ediyor, Akif'ten mısralar okuyor.

Davos Paneli üzerine çeşitli yorumlar yapıldı. Kimilerine bakılırsa bu panel tam anlamıyla bir kurgu. Bu çok zorlama bir yorum. Erdoğan'ın Peres'in ve moderatörün tutumları karşısındaki tepkisi duygusal ve coşkulu mizacıyla uyumluydu ve tabiiydi.

Öyle bir jest ki bu, muhalifleri tarafından da onaylanıyor, –muhalefetini toptan bir reddiye üzerinden sürdüren kesimler dışında.

Davos derin güçlerin görünme, seslenme alanıdır. Erdoğan'ın bu gerçeği önemsemeden konuşmasının oluşturduğu öfkeyi okuduk, kötü panel yöneticisinin ve Peres'in simasında. Bu, aslında karar verici olarak halk kitleleriyle, imtiyazlı zümreler arasındaki tanıdık çatışmanın yeniden sahnelendiği bir paneldi. Siyaset adamının iç dünyasını dışa vurmasının tek örneği ise elbette ki Erdoğan değildi Davos'ta. Kim Peres'in, Onur Öymen'in idealize ettiği tarzda duygulardan arınmış, nötr bir diplomatik dil kullandığını öne sürebilir?

Davos Paneli'nde yaşananlar, global söz ortamlarının nasıl da adaletten yoksun olabildiğini kitlelerinin gözleri önüne serdi. Bazıları her zaman daha fazla "eşit"!

"Konuşarak hedefimize ilerleyelim" diyordu Peres, panel konuşmasında. Fakat yine de monologunun sahneleneceği bir zemin olarak görüyordu paneli.

Davos Paneli bize başka neyi anlatıyor? İsrail'e özgü bir demokrasinin bir panele de rahatlıkla uygulanabileceğini... İsrail bin kişiyi katlederken üç beş kayıp verir ve yine de tutup terörizmle suçlar kitleleri. Bunun Davos'a yansması, Peres'in bir panele özgü bütün kuralları çiğneyebilme hakkının tartışılmazlığı olmuştur. Tartışılmaz İsrail'in Ankara Büyükelçisi, sanal bir İsrail demokrasisinden söz edebilir bu durumda. Gerçi İsrail'in kendine has demokrasisinin ayrıntılarına girmez bizim laikçilerimiz. İranlı molların temsilinde kabul edilmez bulunan, İsrailli hahamda gözardı edilir. Türkiye siyaseti bağlamında kıyametlerin kopmasına yol açacak dinî simgelerin benzerlerinin İsrail siyaset alanındaki nüfuzu görmezden gelinir.

Davos Paneli'nde Erdoğan, yeri gelmiş ve yerinde konuşmuştur. Global düzenin oturmuş, yerleşik kabullerinin hakça yürümediğine dair bir görüşü geniş kitleler adına, Davos'ta paranteze alınanlar adına dillendirmiştir.

Evet, İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejat da her zaman benzeri eleştirileri yüksek sesle dile getiriyor. Fakat onun sesi, bu eleştirilerin ifadesinin siyasette bir riski göze alması anlamına gelmeyeceği bir zeminden yükseliyor.

Erdoğan hesapsız kitapsız bir siyasetçi sayılmaz, fakat siyasetin özel dilini terk ediyor zaman zaman ve bir miting meydanındaymış, bir dost sohbetindeymiş gibi ifade ediyor düşüncelerini.

Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanı, bir konuşma zemininde susturulmayı reddederek adil bir barışın gerçekleşmesi için dikkate alınması gereken gerçekler konusunda görüşünü dillendirdi. Bu nedenle de elbette bir riski göze aldı. Fakat sanki risk almadan mümkün olabilir mi, hâkim ve adaletten yoksun söylemleri bozuma uğratmak...

Siyaset alanında Erdoğan, büyük tabuları kırarak yol alıyor. Ergenekon örgütlenmesini açığa çıkarmaya dönük hamleyi, Davos Paneli izledi. Her iki örneğin de ülke içinde ve dışında Erdoğan'ı zor durumda bırakabilecek önemde görünen dallı budaklı tarafları var. Türkiye siyasetine hâkim olmuş yaygın inanca göre, derin yapıları, global sistemin meşruiyeti kendinden menkul uygulamalarını sorgu-sual altına alan bu iki tavır, bir lideri koltuğundan edecek bir süreci başlatabilir. Tabulara dokunulduğunda ödenecek büyük faturaya ilişkin korkular Türkiye medyasında her zaman telaffuz edilir.

Bazen korkularımızı aşarak keşfederiz asıl misyonumuzu. Yıldızımız parlarken bize yol gösteriyordur. Neon (ve kamera) ışıklarına gözlerimizi kapatarak, doğru bildiğimiz yolda ilerlemeliyiz.

Erdoğan derin ve global yapılarla anlaşmazlığa düşerek geleceğini riske atıyor. Fakat kitlelerin gözünde değer kazanıyor. Tarihe adını yazdırıyor. Mazlum milletlere umut veriyor. Obama için temenni ettiği gibi, "kimsesizlerin kimsesi" olma yoluna adım atıyor.

Siyasete, diplomasiye duyguyu ve saflığı, hayatın renklerini taşımıştır Erdoğan ve meydanları dolduran kitlelerin seslerini de.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Semih Kaplanoğlu ile Fecr Film Festivali

Cihan Aktaş 09.02.2009

Tahran'da 27 yıldan bu yana düzenlenen Fecr Film Festivali'nin bu yılki yabancı filmler jürisinde *Süt*'ün yönetmeni Semih Kaplanoğlu da yer alıyordu. Kaplanoğlu *Yumurta* isimli filmiyle geçen yıl Fecr Film Festivali'nde yabancı filmler alanında "en iyi yönetmen" ödülünü kazanmıştı. *Yumurta* bir üçlünün ilk filmi. Salı günü 'Filistin Sineması'nda bu üçlünün ikinci filmi olan *Süt* gösterildi.

Kaplanoğlu'nun üçlü filminin ilki olan *Yumurta* (2007), Türkiye'de ve dünya festivallerinde sayısız ödül kazandı. *Yumurta*, üçlünün kahramanı Yusuf'un 40'li yaşlarını, *Süt* ise delikanlılık çağını konu alıyor. *Bal*'da Yusuf'un

çocukluğunun konu edileceğini öğreniyoruz, yönetmeninden.

Kaplanoğlu filmlerini önemli kılan, bütün bir hayata yayılan varoluşsal bir kaygı. Bu kaygıya tevazuu da eklemeli ve tevazu kavramından ne anladığımı da belirtmeliyim. Tevazu bir yoksunluk ve mahrumiyet göstergisi, bir sefalet tablosu sunumu değildir; ütüsüz, dizi yırtık bir pantolonla, yırtık bir ayakkabıyla dolaşmakla anlaşılır bir erdem de değildir. Tevazu, zenginliğin ölçülü dışı vurumdur, ama elbette öncelikle gönül zenginliğinin, ruh ve düşünce zenginliğinin.

Kaplanoğlu'na festivalde gösterilen İran filmleri hakkındaki değerlendirmesini soruyorum. Şalize Arifpor'un yönettiği *Hayran*'ı ve Abbas Ahmedimotlak'ın yönettiği, *Irmağın Öte Yakası*'nı beğenmiş.

Hayran, Afganistanlı bir muhacirle İranlı bir genç kızın sonu hazin biten aşkını ve evliliğini anlatıyor. Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgalinin ardından İran'a göç eden Afgan nüfusu 90'lı yılların başlarında üç milyona ulaştı. Bu göçmenlerin BM yardımıyla ülkelerine geri gönderilmeleri sürecinde, *Hayran*'da konu edilen türde hikâyeler az yaşanmadı. Kanunlara göre İranlı bir kadınla evlenen Afgan erkek İran vatandaşı olamıyor. İranlı eşi onunla Afganistan'a gitmek istemediğinde, evlilik noktalanıyor.

Irmağın Öte Yakası ise bir muhabirin kamerasından Irak savaşı sırasında zor bir çatışmanın ardından canlarını kurtarabilen üç kişinin emin bir bölgeye ulaşmak için yaptıkları zor yolculuğu konu ediniyor.

(İranlı genç yönetmenler için bir üslup oluşturmuş önceki kuşak yönetmenlerin başarıları, önemli bir engel. Bir üslup oluştururken öncelikle o mirasla hesaplaşmış olmaları gerekiyor. Bir Kiyarüstemi dağ gibi duruyor orada, nasıl aşacaklar? Bu aslında genç şairlerin de karşılaştığı bir zorluk. Güçlü bir şiir geleneğine sahip olan İran'da genç şairler Hafız'ın, Sadi'nin mirasını, Nima'nın, Furuğ'un, Sepehrî'nin şiirini özümsemiş olmalılar.)

Süt'ün gösteriminin ardından bir basın toplantısına katıldı Kaplanoğlu ve sinema eleştirmeni Mehrzad Daniş'in sorularını cevaplandırdı. Kaplanoğlu konuşurken aldığım notlardan bir kısmı şöyle:

"46 yaşındayım. Üç beş sene öncesine kadar insanlarla ilgili sorularım sınırlıydı. Belki yaşımın ilerlemesiyle ilgili olabilir. Bu proje gelişmeden önce kendi hayatımla ilgili sorularım vardı. Neden şimdi bu noktadayım, niye yaşıyorum, ne istiyorum hayattan, çocukluk düşlerim ne kadar gerçekleşti, gibi sorular üzerine düşünüyordum.

Önce şiirle adım attım sanat dünyasına, hâlâ da yazıyorum. Bu üçleme bir senaryoyla başladı. 'Aydınlık Gün', taşrada şiir yazan ve bunu en önemli mesele olarak gören genç bir insanın dünyasını konu alıyordu. Burada bir damar bulmuştum. Senaryoyu yazarken sorularım arttı. Her soruya cevap vermek kolay değil. Bazı soruların cevabı olmayabilir bile. Yaş dönemleri üzerine düşünmeye başladım ve üçleme böyle oluştu. Olgunluk-çocukluk-çocukluk. Şöyle düşünüyorum: Dünya hayatında gurbetteyiz biz ve ben bu projeye uğraşırken bu hakikati daha doğrudan anlamaya başladım. Bu aslında gurbete düşüşün bir hikâyesi. Sılaya doğru giderken yaşanan saflaşma. (...) Biz ne yaparsak yapalım Tanrı'mız bize şahdamarımızdan daha yakın. Sonuçta varoluşumuza ilişkin her soru onun varlığını onaylamaya açılıyor."

"İnsanın kendini aradığı yer, neresi olmalıdır?" Yusuf üçlemesi bu soruya verilecek cevabı aramanın da hikâyesi. Kaplanoğlu Türkiye'nin övünç duyabileceği bir yönetmen, Nuri Bilge Ceylan, Yeşim Ustaoglu ve Zeki Demirkubuz ile birlikte.

Tabii bir de sevgili Leyla İpekçi'nin eşi, Kaplanoğlu. Leyla'dan bir ikindi namazı selamı getiriyor bana. Sözünü

ettiğim Leyla'nın, Ümit Meriç, Saadettin Ökten, Semai Demirci ve Hüseyin Hatemi ile birlikte oluşturduğu, Hayykitap tarafından yayınlanan *5 Vakit İstanbul* isimli eser.

Yine de Leyla'yı soruyorum Kaplanoğlu'na. "En son elinde megafonla slogan atarken gördüm onu", diyor.

Hoş bir çift onlar. Üretimleri hayatla içiçe, hayatın seslerine açık.

İyi ki de varlar...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aşka inandıran öyküler...

Cihan Aktaş 16.02.2009

Aşk bir büyülenme, kapılma halidir. Ya da şöyledir: Başka birinin varlığında yiterek kendini daha üst seviyede oluşturmaya dönük bir sefer halidir aşk. O'nun varlığını keşfederken, size yetmez olan ya da artık taşımakta zorlandığınız benliğinize mesafe koyduğunuzu sanırsınız. Bir rüyada yaşıyor gibisinizdir oysa; uyandığınızda, eskisine göre daha farklı biri olduğunuz hissine kapılırsınız, O'nun varlığının kattıklarıyla ya da eksilttikleriyle.

Önce kim bıraktı gitti? Kimin yarası daha derin? Aşk ilişkilerinde zafer kazanan taraf olmaya dönük bir inat hep bulunmuşsa da yaygınlaştı artık.

İşte (bir öykümde anlattığım) âşık bir çift. Henüz çok gençler, delikanlı askerliğini yapmamış. Delikanlı aslında sorumsuzun biri. Mesela tezini hazırlayacak yerde uykuya kaçıyor. Kanal tedavisi gerektiren dişinin ağrısıyla uyandığında, üst üste müsekkim almakla yetiniyor. Dişçi korkusu var. Kız onu diş doktoruna gitmeye yüreklendiriyor. Randevu alıyor. Bu arada iki gece uyumayıp tezini yazıyor. Buna karşılık delikanlı takdir duygularıyla dolup taşmıyor. Annem gibi davranma bana, diye bağıyor, uykulu gözlerini kırıştırtarak. Kız da geçip gidiyor. Tamamlanmamış bir sürü cümle var, ne olacak bu hikâyenin sonu? Şöyle olacak. Henüz yarıda kalmış bir sürü söz yüzünden bir kez daha barışacaklar ve bu barışma delikanlının isteğiyle gerçekleşecek. İki ay geçmeden de terkedecek delikanlı kızı. Terkedilen değil, terkeden olacak.

"Mutlu aşk yoktur", derken Aragon, sadece hep bir şeylerin yarıda kaldığı aşk ilişkilerine göndermede bulunuyor değil. Bu şiirini adadığı Elsa ile uzun yıllar süren bir evlilik yaşamışlar.

Aşk ilişkilerini kabuk bağlaması zor bir yara olarak oluşturan, terkedilmelerdir. Terkedilme korkusu, "ilişki" olarak isimlendirilen bağlanma biçimlerini ister istemez yüzeysel bir seviyede tutmaya zorlar. "Bu ilişki işi zor bir şey, ayrılık kapıda bekler gibi hep, o yüzden hayatıma böyle bir şeyi sokmak istemiyorum" diyor, bir TV dizisi yıldızı.

Âşık kişi kendini kandırılmaya hazırlamış biridir. Aşk nasıl kandırır? Rasim Özdenören'in 'Mağara' isimli öyküsünde şöyle bir cümleyle ifade olunur, bu sorunun cevabı: "...çimenlerle, kırlarla, atlarla kandırdılar beni, atların yuları, yok dizginleri..."

Özdenören'in *Toz* (İz; 2004) isimli kitabındaki aşk temalı öykülerinin büyük çoğunluğunun da terkedilme

üzerinden kurgulandığını görürüz.

Aşk terkedilmişliği bir damga gibi yapıştırmıştır Mağara'nın kahramanı kadına. Terkedene düşen artık hatırlama ve azaptır. Seraptır. Dışarıda yağmur yağıyordur. Adamı izler kadın. Ona bir şey söylemek için döner ve nâmevcut olduğunu görür. (Sf. 23)

Toz hikâyelerinin önemli bir kısmında aşk yüzünden yaralanmış, ya da yaralı olduğu için aşka sığınmış kadınlar, sarsıcı hadiselerin arasından süzülerek sevdikleri tarafından terkedildikleri ya da aşk yüzünden yara aldıkları anın içinden sesleniyorlar.

Havva'ya seslendi biri, bir daha, bir kez daha seslendi. Adam aşkı nasıl anladığını anlatacak. "Sana bir keresinde gene söylemiştim," diye sürdürdü ses, "hatırlıyor musun? Sevilen sevdirmezse, seven sevdirmez. Hatırlıyor musun?" Havva: "Hatırlıyorum, ama..." Duraksadı, sonra sürdürdü; "Aslolan seven mi, sevilen mi?" "Aslolan, elbette sevilendir" dedi ses. Havva: "Senin hesapça öyle görünüyor, ama ben diyorum ki, sevende sevme yetisi bulunmadıkça sevilen ne yapabilir, elinden ne gelir?"

Böylece sürüyor söyleşi ve âşıkların konuşması tek kelime edilmese bile hiç bitmez, buna inandırıyor, kitaba ad olan 'Toz' isimli öyküde.

Süzülmüş bir dil kullanıyor Özdenören, fazladan bir cümle, tek kelime yok. Bir yapmacıklık, abartı ya da geçiştirme çabası yok. Her insanda iyiyle kötünün çatıştığını açığa çıkarıyordur aşkın kimyası. Tozlardan arınmışlığıyla her âşıkta Âdem'i ve Havva'yı gören bir bakışta suçlu ve kötü damgası yemiş olan, masum bir çocuğa dönüşür. İnsana baktığımızda gördüğümüz onu oluşturan mucizevî bütünlüğün yanında çok az şeydir. "Çok acı çektim çocukken" der, bir kahraman. Vicdan azabı duyan, kendini suçlayan, suçunun azabını bu dünyada çekip bitirmenin tasasını çekiyor görünen insanlar... Çocuklarına "piç" diye seslenen anneler de, skandalların üzerinde duran, üzerlerine çamur sıçratılmasına izin veren kadınlar da yazarın imgeleminin merhametli duyuşundan nasiplerini alırlar.

Anaç sevgili, düşlerin sevgilisi (Menzilsiz Yolculuk, sf. 89); yıllar sonda çıkıp gelen sevgili ya da (Havuz, sf. 97), bir gelecek vaatetmez. Aşk çoğu kez geçmişe takılı bir anın içinde çoğalır, yayılır ve bütün ufku kaplar.

'Toz', aslında 'töz', (iç ve dış) 'göz'dür. Acı çekilse de, derin yaralar bıraksa da geliştirir aşk, pişmanlıkla hatırlanmaz, bir anı sonsuza yayar, sonsuz olanı sezdirir; bu bilgileri yeniden, yeni bir duyuşla öğretir, *Toz* öyküleri.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gizli-saklı yaşantılar

Cihan Aktaş 23.02.2009

Başbakan Erdoğan Tunceli Valisi'nin yoksul halka dağıttığı beyaz eşyaları hükümetin seçim yatırımı olarak değerlendiren muhaliflerini şu soruyla eleştirmişti: "Siz hiç Tunceli'ye gittiniz mi?"

Bu yalın soru aslında ülkemize özgü büyük bir gerçeği ifade ediyor: Tunceli Türkiye'de gidilmesi kolay olmayan

şehirlerden biri, Tunceli adeta Türkiye'nin bağırında bir kara delik. Türkiye'nin öteki vilayetlerinden herhangi biri için böyle bir soru sorulmaz.

Mesafe şehirden mi kaynaklanıyor, bastırılmış bir tarihi imleyen isminden mi? Şehrin adının Dersim'den Tunceli'ye çevrilmesine sebep olan kara sayfalar aslında kimlerin eseri? Kimse sorumluluk üstlenmek istemiyor. Verilen cevaplarda bahsi geçen isimler çoktan ölmüşler. Şehir isimleri, köy isimleri değiştirilmiş. İsim değişikliği ile amaçlanan yeniden doğum da bir türlü gerçekleşmemiş. Sonuçta Tunceli gidilmesi kolay olmayan bir şehir olmuş. Yıllarca...

Her türlü idealizmin zirvelerde gezindiği 70'li yıllarda dahi niçin solcu bir öğretmen bile Tunceli'ye tayini çıktığında bu tayini durdurmanın yollarını arardı? Babası öğretmen olan bir arkadaşım, nüfus cüzdanında Tunceli yazılı olduğu için kapısından döndürüldüğü öğretmen evlerinden söz ederdi. 90'ların sonuna kadar mevcut olduğu söylenebilecek bir tuhafılık. Bizi biraraya getiren belki de görünen ve görünmeyen damgalarımızdı. Başörtülü olduğum için döndürüldüğüm kapıları anlatırdım ben de. 80'li yıllarda, hatta 28 Şubat'tan sonra İstanbul'da başörtülü olarak adım atmanın zorlaştığı semtler vardı.

Ama farklı katmanlarda süren bir gelişme de var bu ülkede. Büyük şehirlerde yaşanan kaynaşmadan söz ediyorum. Uzun zaman geçmedi aradan, dindar Sünni bir ailenin çok iyi yetiştirilmiş kızı, Tuncelili Kürt ve Alevi bir ailenin bürokrasinin merdivenlerini hızla tırmanan zeki oğluyla evlendi. Nikâh şahitleri ise İstanbul'un büyük camilerinden birinin imamının oğluydu. Kına gecesinde biraraya gelmiştik. Örtük bir şekilde de olsa 'öteki'nin yüzüne hayattan gelen eleştiriyle, yeni bir duyarlılıkla bakılma fırsatını sunan bir karşılaşmaydı bu.

Yüzyıllar sonra, onyılların ardından bu ülke, bütün vatandaşlarının eşit olduğu kabulünü ders kitaplarından çıkartarak hayata geçireceği bir dönemin eşiğinde. Ergenekon soruşturmaları, böyle bir fırsat sunuyor işte. Gizli kapaklı yollarla bu ülkede bazı vatandaşların daha fazla eşit olduğu kabulünü yerleştirmeye çalışanlar, bunu yaparken bu vatandaşları kimliklerini gizleyerek yaşamaya mecbur etmemişler midir? Küçük şehrin, kasabanın damgalısı, bu damgayı veraseten taşıdığı varsayılan hükümlüsü, büyük şehirde kaybolmaya çalışırken ikinci bir kimlik, anonim bir vatandaş kimliği edinmeye çalışır. Yüz ifadelerinin sahiçiliğini, içtenliğini yitirmeye başlaması tabii değil midir bu durumda? Çocuklar tembihli olarak yetişirler. Oyunlar bir yere kadar sahiçi olabilir. Kahkahalar denetimli, kelimeler kısıtlı, gözyaşları ölçülü olacaktır. Evlerin kapıları herkese açılmaz.

Toplumun bir kesimi kendini elinde olmadan gizlerken, bunun getirdiği acılar kabarak başka bir yerde, hesabı yapılamamış bir uzaklıkta yeni bir kara delik açmak üzere patlak verecektir. Kimliğini gizleyerek yaşayan insanların iki ağır hayatı üstlenmiş olduğunu düşünürüm hep. Her bir hayat yarım olduğu ölçüde ağırdır, melankoliye sürükler. Bu melankolinin bastırılmasının imkânsızlığı, Ergenekon soruşturmaları kapsamında açığa çıkan ölüm kuyularında kendini bir kez daha gösterdi. Kimi insanlar bu kuyuların temsil ettiği belirsiz bir umuda/umutsuzluğa asılı olarak yaşıyorlar yıllardır.

"İlk Kürkçe dil yasağının (gerçi bunun kapsamı geniştir; Arapça, Ermenice, Rumca, Süryanice, Lazca, Gürcüce, Çerkezce vd. dilleri de kapsar) başladığı 1913 yılından bugüne, yani İttihat Terakki'nin ilk Şark Islah Planı'ndan itibaren, Kürtlerin insani, doğal ve hukuki hakları sürekli gaspedilmiştir. Sadece Dersim'de, 60 bini aşkın insan öldürülmüştür", diye yazıyor Sadık Yalsızuçanlar, *Bilge Adam* dergisinin Aralık 2008 sayısında yayınlanan "Cümle Varlığın Birliği ve Kardeşliği" başlıklı yazısında.

Öldürülme ya da manen öldürülme korkusunun bir sonucudur, gizli-kapaklı yaşantılar. İsim ve adres değişikliklerine yol açan bir tedhiş, bir dehşet! İsmi değiştirilen şehri uzak mı uzak bir diyara dönüştüren

söylentiler...

Kuyular açılırsa Türkiye bunun altından kalkamaz, demişti Mahir Kaynak. Bana ise tam tersi doğru görünüyor. Kuyular açıldıkça, Türkiye gizli-kapaklı yaşantılarından kurtulacak. İsimler, kimlikler, yüz ifadeleri yerli yerine oturacak. Çocuklar özgürce, kelimelerini ve gülüşlerini sakınmaksızın oynayacak sokaklarda ve yeni oyunlar keşfedecek. Bazı şehirler girilmez, bazı tarih sayfaları anlaşılmaz, bazı nüfus cüzdanları yasaklı olmaktan çıkacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Edebiyat ve siyaset

Cihan Aktaş 02.03.2009

I- Ankara caddelerinde dolaşırken yüzlerde yakaladığım ortak ifadeyi nasıl anlamak gerekir? "Her şey yolunda gidiyor olmalı ve olacak da, insanların buna hakkı var ve hava raporuyla, yaklaşan seçim bağlamında sürdürülen kamuoyu yoklamaları bir yere kadar kaçırabilir huzurumuzu"; işte böyle okunabilir bir ifade, bu. Evinde konuk olduğum Nuray Şahin'e göre bu ifadeyi özlü olarak, "sürprizlere açık olmamak", şeklinde tanımlayabiliriz.

Her şey zamanından önce biliniyor, anlaşılıyor olmalı; yüzler bunu talep ediyor, fakat siyasetin iddiası başkadır: Her an her şey olabilir; öyle sanırsınız. Ama belli ki Melih Gökçek kazanacak, zaferi tartışmalı olsa bile. Konuştuğum pek çok kişi, AK Partililer bile Gökçek'in Ankara'da yapabileceği her şeyi gerçekleştirdiği kanısında.

Bir AK Parti taraftarı, Burhaneddin Bey şu şekilde ifade ediyor, Gökçek üzerine düşüncelerini: "Hizmeti var, ama mizacını beğenmiyorum." Başka bir AK Partili ise Gökçek'in sosyal yardım alanındaki hizmetlerini anlata anlata bitiremiyor: "Belediye muhtaç yaşlılara ayda bir temizlik servisleri gönderiyor, doktor gönderiyor. Bu hizmetlerden engelliler de aynı ölçüde yararlanıyor. On binlerce kadın, belediyenin meslek edinme kurslarından yararlanıyor. Kadınlara spor alanları açılıyor."

Peki, belediye hizmetlerinin, mesela Alevi kökenli şehirlileri dışlayacak şekilde sürdürüldüğü iddiasını nasıl değerlendiriyor AK Partililer?

Bu tür bir seçmeye dayalı yardım usulünün iddia edildiği şekilde yaygın olmadığını düşünüyorlar. Asıl olarak ilişkiler rol oynuyor yardımların dağıtımında. Kim kapısını açarsa, sesini duyurursa, ona yöneliyor yardımlar. "Melih Gökçek pragmatisttir, seçimde Alevi-Sünni ayırt etmez", diyor yazar bir arkadaşım. "Nerede oy varsa, Melih Bey orada."

Ve her kesimde Ankara'nın trafiği konusunda bir yakınma var. Gökçek taraftarları, belediyenin trafiği ferahlatacak projelerine onay vermemesi nedeniyle Mimarlar Odası'nı suçluyorken, karşıtları da onun sayısız tünel açarak otomobil merkezli bir trafiğin açmazını derinleştirdiğini öne sürüyorlar.

II- Siyasi söylemleri de trafiği gibi tıkanmış görünüyor Ankara'nın. Opera vaadi tekrarlanıyor. Bir de, Kızılay

trafiği ve duvarları banyo yüzeyini andıran tüneller üzerine eleştiriler...

Belki de trafik bahane; sürprizlere açık değil mekânlar da, insanlar gibi.

Aslında mekânlar hep kısıtlı görünür bana Ankara'da ki, Vadi Kitapevi de kapatılmış.

Siyasetin gölgesinin ağırlaştığı beldede hikâyeden /öyküden söz etmenin bir karşılığı bulunur mu? Ankara buluşmalarında hikâye ne önem taşır ki, siyasal içerikli bir polemiğin yanında!..

Ardımızda kalan çarşamba akşamı *Turuncu* dergisi 6. kuruluş yıldönümünü hikâye konulu bir toplantıyla kutlamak istedi; Ankara'da bulunuşumun nedeni bu. Halise Çiftçi editörlüğünde yıllardır yayınlanan *Turuncu*, muhafazakâr/dindar kesime hitap eden kadın dergilerinin yaşadığı değişim açısından önemli bir gösterge. *Turuncu*, ideal olanın klişelerle anlatıldığı geleneksel erkek merkezli kadın dergilerinin dışında bir yönelimi temsil eden, hayal gücünü ve öykülemeyi öne çıkartan bir dergi.

Derginin ömrünün 6 yılını tamamlamasının hatırına "Tel örgüye düş bağlamak" ismiyle çıkartılan kitapta dünyanın pek çok ülkesinden kadın yazarların göç ve kimlik teması etrafında kaleme aldığı hikâyeler yer alıyor. "Biz bir hikâye gönderilsin istedik, gelen hikâyeler hep ayrılık üzerine oldu" diyor, kitabın yayınında emeği geçen Ümmügülsüm Tat.

III- Siyaset havasının onca nüfuz ettiği şehirde insanların durgun ve örtük yüz ifadeleri, Giddens'ın "uygar kayıtsızlık" olarak isimlendirdiği insanlık durumunu çağrıştırıyor bana.

Resmî kamusal alan görüşü yüzlere de yansıyor. Sürprizlere kapalı yüzler, bir sürpriz beklentisinden uzak olanlarla karışıyor.

Evlerde, dergi bürolarında, ara sokaklarda, Kale civarında bir çayevinde, Kocatepe Kültür Merkezi'nde dostlarla söyleşmek, havaalanında onca yıldan sonra Eren Safi ile karşılaşmak ve bir kadın dergisinin hikâyelere yönelik keşfinin heyecanına katılmak mümkün yine de...

Belki de siyaset ortamlarının insanı güncel olana yoğunlaşmaya çağıran havasına karşı bir önlemi de yansıtıyor kapalı yüz ifadeleri.

Hayat başka yerdeymiş gibi... Nerede? Bir seçim afişinde. Siyasetin yeni isimler üretemeyen kapalı devre zemininde.

Edebiyat, hele uyumlu ve uzlaşmacı değilse, "şimdilik" geri çekilsin, sürprizleriyle şaşırtmasın, kafaları karıştırmamasın; siyaset bunu talep ediyor.

Henüz ziyaretçiye açık olmadığı için Nuray Şahin ve Fatma Bostan'la etrafında dolaşmakla kaldığımız Tacettin Dergâhı'ndan Akif'in şu mısralarının yükselmesi hiç tesadüfi değil:

Rahmetle anılmak, ebediyet budur amma;

Sessiz yaşadım; kim, beni nereden bilecektir...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsimlerin dolaşımı

Cihan Aktaş 09.03.2009

İsimlerin kişilikleri etkilediğine dair bir inanç vardır ki türkölere de yansımıştır: Onun adı Yaşar, alır beni boşar./Onun adı Ali, eder beni deli... Ailelerimizin bize uygun bulduğu isimlerin oluşturduğu bir damga veya bir hale sanki, kişiliğimizin biçimlenmesini etkiliyor. Bir bebeğe ihtişamlı bir isimle seslenmek bazen tuhaf görünüyor. Fakat isimlerin bir dolaşımı var. Bir dönem yadırgadığımız isim, başka bir dönemde hoşumuza gidebiliyor. Bir kişide bize itici gelen ismi, başka biri bize sevdirebiliyor da...

Ayşe, Fatma, Zehra, Ömer, Osman, Abdullah... Cumhuriyet'ten sonra bir bakıma terk edilmek, geride bırakılmak istenen maziye temsil eden isimler olarak, "monden"leşmemekte direnen "karakalabalığa" veya köylülere özgü isimler olarak bilindiler.

Buna karşılık Muhammed'in en popüler Türkçe kullanımı olarak Mehmet, her dönemde askerin anonim ismi sayılarak, itibarını korudu.

Solcular bir dönem bu ismi dinsel kökeninden kopartarak köylü ya da halk kişisine atfen, "Memet" olarak kullandılar.

Orta Asya'dan göç eden Türkler, kişinin hak ettiği isimle çağrılması gerektiği inancına sahiplerdi. "Atsız" çocuk gün gelir kendine lâîk olan ada kavuşur; bu bir başarıyla da olabilir, bir yenilgiyle de. Doğulan zamana, ortama, doğulan ailedeki şartlara, doğulan ailedeki çocuk sırasına göre de biçimlendi isimler. Dursun, Durmuş, Yaşar, Satılmış, Satı, Yayla, Gülçiçek; Seher, Köpük... gibi isimler koydular çocuklarına, tabiatla haşır neşir olan göçebe atalarımız.

"Ayşe" ya da "Fatma", Anadolu kadınlarının, kızlarının anonim isimleridir; Yeşilçam filmlerinde köylü kızlarına özgü isimler olmakla sınırlandırılırsalar da. Almanya'da bulunan Yeşiller Partisi'ne eş başkan seçildiği sırada Cem Özdemir'in yaptığı bir açıklamada, "Ayşe", büyük bir temsilî ifade için kullanılıyordu. "Parti üyelerimizin 'Anna' adında olduğu gibi, 'Ayşe' adında da olmalarını istiyorum" diyordu, Özdemir.

Cumhuriyet'ten sonra, bir dönemde Türklerin İslam öncesi tarihini canlandırma çabalarının etkilediği bir isimlendirmenin tahsilli ve kentli kesimlerde etkili olduğu söylenebilir: Kürşat, Atsız, Buğra, Güntülü, Umay... 60'lı yıllarda Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin Berkant eserlerinden ve Türk sinemasının yıldızlarından akmış isimler hanelere: Hülya, Filiz Türkan, Şermin, Ferit, Kâmuran... 70'li yıllarda, toplumsal gerilimde belirleyici olan olguları ifade eden ya da çağrıştıran isimler ağırlık kazanıyordu: Barış, Özgür, Savaş, Devrim, Ülkü, Kürşat, Alparslan, Korkut... Toplumun kitaplardan ve farklı düşüncelerden korkutulduğu 80'li yıllarda derin anlam taşıması önemsizleşen, kulağa farklı gelen isimler salgını başlar: Gizem, Selin, Görkem, Derin, Gözde... Bu dönemde doğan çocuklara bir de İslami eğilimleri yansıtan, dinî kaynaklardan derilmiş isimler konulmaya

başlanmıştır: Büşra, Tuğba, Kübra; Esra, Merve, Burak, Enes...

Aynı dönemde Türk-İslam sentezini çağrıştıran isimler de dolaşıma girmiştir: Ayça, Alperen, Çağrı...

80'li yılların dindar gençleri arasında kimileri ebeveynlerinin koyduğu adları reddederek, dinî bir anlama sahip isimlerden biriyle yeni bir dünyaya adım atmayı istediler, Sümeyye veya Yasir oldular. Bir bakıma kendi kendilerini yeniden doğuran, göbeğini kendi kesen, ismini de kendi koyan bir kuşaktır bu.

Bu eğilimin öte yanında, bir sosyete oluşturmaya çalışan yeni zenginlerin kendilerine Osmanlı bir ata bulma arzusunu yansıtan isim ve soy isim arayışları dikkat çekicidir. "Hanzade"li isimlere sıklıkla rastlanır. Osmanlı prenseslerinin ihtişamlı isimlerini andıran isimleri olan kadınlar, haftalık dergilerin sosyete sayfalarında görünürler.

80'lerde başlayıp 90'larda da etkisini sürdüren, siyasal ya da ideolojik herhangi bir anlam içermemesine de özen gösterilen –sanki henüz ayağı yere basmayan çekirdek aile beğenisini yansıtan- isimlerin yerini içinde bulunduğumuz yıllarda, oturaklı isimlerin aldığını görebiliyoruz. Televizyon dizilerinin kahramanlarına artık Aliye, Emine, Halide, Cemile, Sabiha, Ahmet, Ömer, Hüseyin... gibi isimler konuluyor. Eşber ve Bihter ismini taşıyan dizi kahramanları, özensiz yorumlarla çağdaş mekânlarda hayata karıştırılıyor.

Gençlere yönelik bir dizide gençlerin köpeklerini "Hasan ve Hüseyin" diye isimlendirmesi, aile değerlerini koruma hassasiyetiyle medyayı takibe almış olan AKODER isimli kadın sivil toplum örgütü tarafından protesto edilince, diziyi çeken firma ve dizinin yayınlandığı televizyonun yetkilileri, halktan özür dilemişlerdi.

Aydın kesimde, dinî bir anlamı olan adların kullanımı bağlamına yönelik bir yabancılığın varlığından söz etmek olası.

Nedim Gürsel'in, cahiliye döneminde Kabe'de bulunan putlara atfen ismini *Allah'ın Kızları* olarak koyduğu romanında, Miraç üzerine söyleşen çocukların peygamberimizden, "Muhammed" diye söz etmeleri tabii gelmiyor.

Halktan biri, çocuk olsa bile, Hazreti Muhammed'in (S.a.v.) bahsi geçtiğinde "Muhammed" demez. "Peygamber Efendimiz" ya da "Hazreti Muhammed" diye söz eder.

Gerçi Gürsel romanını "içeriden" bir bakışla yazdığını hissettiriyor ve roman boyunca da Hazreti Muhammed'i yücelten ifadeler kullanmayı ihmal etmiyor. Örnek: "Adı güzel Muhammed", sf. 91.

Adı Güzel Muhammed, salavatla hatırlanır.

Mevlid Kandili'nin hayırlar getirmesi dileğiyle...

Golgotha'ya tırmanmak, daima

Cihan Aktaş 16.03.2009

Giritli yazar Nikos Kazancakis, yine kendisi gibi Giritli olan ressam El Greko üzerine yazdığı kitapta okuyucusuna "Girit Bakışı" adını verdiği bir zirveye yücelmeyi teklif eder. "Yani sen okuyucu," der Kazancakis, "bu kitapta benim insanlar, acılar ve fikirler arasında izlediğim yolu gösteren, kanımın damlalarından yapılmış kırmızıçizgiyi bulacaksın. İnsanoğlu adına lâıyk her kişi haçını kaldırır ve Golgotha'sına çıkar, birçoğu genellikle birinci basamağa varır, solur, yolun ortasına yığılır ve Golgotha'ya, çarmıha gerilmeye, dirilmeye ve ruhlarını kurtarışa kadar ulaşamaz. Bayılır, çarmıha gerilmekten korkar ve dirilişin tek yolunun çarmıha gerilmek olduğunu bilmez, bunun başka çıkar yolu yoktur."

Fikri bir çaba, düşünsel bir eylem, inançla eylemi bütünleştiren bir yürüyüş, zirveyi değil yolda olmayı hedefleyen bir tırmanma azmi... Golgotha zirvesi, tırmandıkça yükselmektedir sanki. Golgotha yolcuları da zirve görünmez olurken seyrelmektedir.

Van Hak ve Özgürlükler Platformu, üniversitedeki başörtüsü yasağını 131. haftadır protesto ediyor. Bu 131 haftalık protesto medyada bir yankı bulmuyor. Bir toplum yazılı kaynakları ve toplumsal desteğı olmayan bir yasağı ideolojik önyargılarla içselleştiriyor.

Eş durumundan kamusal alan yasağını delebilmış gözüken birkaç medyatik başörtülü kişiliğın medyadaki sunumu, yasağının doğrudan etkilediğı öğrencilerin maruz kaldıklar güçlüklerin daha az konuşulması gibi bir sonuç veriyor.

Ahsen Unakıtan'ın, bakan eşinin Amerika'daki tedavisi konusunda, "Yüce Rabbim Cleveland dedi" şeklindeki akıl almaz açıklamasına benzer ifadelerin, yine akıl almaz bir şekilde çağdaşlık ve laiklik adına sürdürölen başörtüsü yasağının tartışılmazlığını güçlendiren bir etkisi oluyor.

Hangi kesimden olursa olsun, başörtülü genç kızları ve kadınları yozlaşmakla suçlamaya yarayacak göstergeleri araştırmak, toplumumuzun yaygın bir eğilimi.

Dindarlar, hatta bazen dindarlıktan uzak kimseler bile başörtölülerin hayatındaki değışimleri bir sapmanın ya da kandırılmanın göstergesi olarak okumaya eğilimlidir.

Kimi aydınlara göre, başörtülü öğrenciler meşruiyet kazanabilmek için tölbent örten kadınlarda varsayıldığı kadar masum olduklarını kanıtlayabilmeliler.

Başörtölü kadınlar ayrıca, Prof. Mehmet Bekâroğlu'nun dediğı gibi, tüketimle sınanıyorlar. Daha fazla rahat bir hayat sürdürmenin yollarını arayan başörtölüyle, okul kapılarının önünde bekleyen ve konformizmi "küfür gibi bir şey" olarak telakki eden başörtölü suretler birbirine karışıyor. Başörtölü kadın elbette jipe binebiliyor, ama kolay kolay bir derse giremiyor, ders veremiyor. Jip ise yoksul yığınlara kolay kazanç ve yolsuzluğun sembolü gibi görünüyor.

Örtünme, kültürel olarak, utancın keşfiyle de başlamıyor mu? Pagan çıplaklığa karşı ahlâki bir tavır alış, kendini farklılaştırma... Başörtülü kadın, toplumsal yozlaşma gibi konularda bütün toplum adına utanmaya bu nedenle mi çağrılıyor...

Sürekli başörtüsünü ninesinin gerekçelerini hatırlatan gerekçelerle örttüğünü açıklamaya zorlanıyor, yasak mağduru. 28 Şubat'ın puslu havasında ekranı kaplayan pişman başörtülüler hatırlatılarak laikçi bir hidayete ermeye çağrılıyor.

Golgotha tepesi tırmandıkça ulaşılmaz oluyor.

Kuşaklar değişiyor, başörtülü kadınları öteleyen, onları vesayet altına alınması gereken tâbiler olarak algılayan feodal yaklaşım değişmiyor.

Geçtiğimiz haftalarda Ümmühan Atak, dindar camianın başörtülü kızları arka sıraya gönderme eğilimini konu edinen çarpıcı bir yazı yazdı Gerçek Hayat'ta: *Hayatları Boyunca Kahraman Görmeyen Kızlar*.

Yazı, Gazze Katliamı yaşanırken bir Cuma namazı sırasında Beyazıt Meydanı'nda gerçekleşen bir eylemi konu ediniyor. Yeni yetme genç kızların, camiden çıkan dindar cemaate yer açılması için meydanın bir köşesine itilmeleri sırasında yaşananları irdeliyor Atak: "Meydan kalabalıklaştıkça, ikazlar artıyor. İkazlara boyun eğen, itaat eden, yüzlerce genç kız."

Sloganların imlediği kahraman nerededir? Orada, işte orada ya da burada. Her nedense direğe tırmanan kimliği ve niyeti belirsiz bir adamda.

Meydanın köşesine iteklenen kızların görüş ufku daralmıştır.

Cemaat namaz kılarken, cırlak, insicamdan yoksun sesleriyle slogan atan miting acemisi yeni yetme kızlar susmaya çağrılıyor. "Bayanlar susun, içeride cemaat var. Susun!" Bir yandan da geriye, daha geriye gönderiliyor kızlar. Fakat işte, Gazze aşkına yola düşmüşlerdir ev kuşları ve Cuma namazı hatırına meydanın eteklerine itilmeyi kabullenseler de, an gelir, seslerini yükseltirler.

Gazze mitingi sona erecek, evliler evlerine köylüler köylerine, miting müdavimleri kafe, kahve, salon, yayınevi muhabbetlerine dönecek.

Kimileri yine Golgotha yolunu tutacak. Zirve koyulaşan sis nedeniyle giderek ulaşılmaz görünse de, tırmanmayı sürdürecektir.

Erkenden yaşılanan çocuklarımız

Cihan Aktaş 23.03.2009

Boyna soruyorum kendime

Sırtımda ağırlaşan bir ölü gibi taşıyıp sıkıntımı

Nasıl anlatmalı dünyayı

Anlaması için çocukların...

(Sennur Sezer, *Bir Annenin Notları*'ndan.)

Onlar yetişkinler uygun gördüğünde çocuk sayılıyor, suçtan muaf tutuluyorlar, bazen de yetişkinlerin kararıyla oyuna karıştırdıkları bir eylem yüzünden suçlanıyorlar.

Kanuni düzenlemeler değişirken, bir dönem çocuk sayılan, başka bir dönem yetişkin hanesine kaydediliyor. Onları erkenden yaşlandırdığımızı mı kabullenmiş oluyoruz, dört duvar arasına tıkarken... Diyarbakır'da tutuklu bulunan çocuk sayısı 250'yi aşkın, Çocuklara Adalet Girişimi'nden verilen bilgilere göre...

Çocukların içini dolduran öfkenin dört duvar tarafından yatıştırılacağını kim savunabilir?

Gösterilerde, çatışmalarda slogan atmışlar kimileri, bazıları da taş atmış; bu yüzden terörist oldukları öne sürülüyor. O gösterilerde, çatışmalarda ne işleri vardı, okul sıralarında bulunacakları yerde... Doğdukları belde ve mensubu oldukları aileler nedeniyle kusurlu olduklarını mı kabulleniyoruz, en başından... Mayınlı bir zeminde erginleşmeye mahkûm ediliyorlar, bir muhatap olarak kabul edilip de konuşulmadığında... Tahsil görerek sağlam bir alt yapı edinecekleri yaşlarında hapis hayatına çekiliyorlar. Bu tecrübe onları hangi istikamete yönlendirecek...

Çocuk suçlular hapishanelerde, erkenden yaşlandırılıyorlar. Hangi yaş dilimine ait olduklarına karar veremediğimiz halde...

Onlar çocuk ve zamanımızın çocukluğu da gençlik çağı gibi uzayıp gidiyor. Mahkûm çocuklar bir de "ölüm kuyuları" gibi dehşet uyandıran vakıaların gündelik hayat içinde etkili olduğu ortamlarda yetiştiler. O insanlar hangi suçtan dolayı öldürüldüler... Bu tür soruların eksik olmadığı bir iklimde yetişmek hiç de kolay değil.

Bu ülkede sosyal ve ekonomik programlarla çözümlenebilecek bir mesele, Kürt ya da Güneydoğu meselesi otuz yıl içinde giderek içinden çıkılması güçleşen, sayısız isimsiz cesedi içine çeken bir batağa dönüştü.

Her ölü yeni ölüleri çağırırdı yanına, her faili meçhul yeni ölümlerin haberini verdi.

Sevilen kişi birdenbire yok olmuşsa, ona ölümü yakıştırmazsınız. Günün birinde dönüp geleceğini düşünürsünüz. Bu nedenle de hayatınız bir bakıma onun kaybolup gittiği güne asılı olarak sürer. Yani geçmişte.

Geçmişin yükü üstlerine yıkıldığı için de erkenden yaşlandığı varsayılp mahkûm gömleği giydirilen çocuklar var.

Büyük kentlerin hijyenik ortamlarında yetişen akranları ekranlarda polisiye dizileri seyrederek korkmaya çalışırken, onlar kelimelerinin hesabını veriyor. Gençliğe özgü isyanların onlara denk düşen kısmı hiç de

romantik kahraman anlatılarından ibaret değil.

İstanbul'da bir evde, çocuk odasındaım. Çocuk aslında 17 yaşında bir delikanlı. Kendi haline bırakıldığında bilgisayarın karşısında sabaha kadar oturacaktır. Oynadığı oyun, öldürme üzerine kurulu. Görevlendirilmiş kişi şehri karış karış dolaşarak insanları tek tek öldürüyor. Bu görevin ne olduğu sorusunun cevabı yok. Çocuk kalmakta direten delikanlı böyle bir oyunu niye seçtiğine de mantıklı bir cevap veremez. Böyle bir sürü oyun var, bu oyun büyük dizinin bir parçası. Çocuk-delikanlı seçme becerisinden yoksun. Karanlık odasında, bilgisayarın başında, insan avına çıktığı oyunlar oynuyor. Hayatında ölüm kuyuları yok. Kaybolmuş bir baba, kaçırılmış bir ağabey, damgalanmış bir kız kardeş yok. Sokakta ilerlerken dışlayan, tehditkâr bir sözle şehrin eteklerine savrulmayı yaşamadı. Hayatında sahici bir oyun da yok. Bilgisayar oyunlarına çekiliyor ve şiddeti içselleştiriyor.

Mahkûm çocuklar neyi nasıl seçebilirlerdi acaba, seçme şansları var mıydı... Neler yaşadılar ve nasıl bir hayat düşünüyorlar? Kırılma noktası neresi? Dünyaya geline an değildir elbet. Sokakta oyun kurulan anlardan birinde mi yaşandı incinme? Anadilini gözetme midir, bir Nevruz ateşinin üzerinden atlama deneyimi midir patlayan öfkenin nedeni?

Bazen en yakınları bile onlara çok uzak bir yerden bakarak geleceklerini ipotek altına alma hakkını buluyor kendilerinde. Diyarbakır'da Nevruz kutlamaları sırasında minik ellere kaleşnikof tutuşturulmuş kaleşnikoflar, bunun bir örneği.

Ölüm neden olgunlaştırıcı, öğretici bir ders olamıyor, politikacılara... Halk adamı olmaktan çıkıyor, devletin adamı oluyorsunuz, o nedenle mi... Bazen çözüm politikanın çok katmanlı dilinin ulaşamayacağı denli sade olabilir. "Bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüş, bir insanı diriltten de bütün insanlığı diriltmiş gibidir." Dindar politikacılarımız, jakoben ve faşist söylemler karşısında işte bu insan hayatının biricikliğini kutsayan inanç nedeniyle yükselmediler mi...

Bir tarafta çocukların ergenleşmesine izin vermeyen bir eğitim sistemi, diğer tarafta ise çocukluk olgusunu gözardı eden tutuklamalar... Bir tarafta büyümelerine izin verilmeyen çocuklar, diğer tarafta ise erkenden yaşlandırılanlar...

Oyunlarla hakikat arasındaki çizginin kaybolduğu yerde eksikliğini duyurtan şey, söyleşmek. Çocukluktan çıkamayan delikanlıları, yeni yetme kızları muhatap almalı, onlarla oynayamadıkları oyunları hesaba katarak konuşmalısınız.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Düzgün insan, zor ölüm

Cihan Aktaş 30.03.2009

Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu, Keş Dağı eteklerine düşen helikopterde bulunan dört kişi ile birlikte ebedi âleme irtihal etti. Şu satırları yazdığım ana kadar ulaşabildiğim bilgiler bu yönde görünüyor. Yazıcıoğlu'nun bir siyasetçi ve dava adamı olarak Türkiye'de tuttuğu yerin zorluğunu hatırlatan zor bir ölüm oldu, bu. Ölenlerin hepsine Allah'tan rahmet, yakınlarına da sabır diliyorum.

Kimi insanların değerini ancak yokluklarında biliriz. Yazıcıoğlu iktidara ulaşmak için her yolu deneyen, her kapıyı çalan bir siyasetçi değildi.

70'li yıllarda iki kutba ayrılan gençliğin öncülerinden biriydi. Yıllarca Ülkü Ocakları'nın başkanlığını yaptı. Gençler arasındaki kanlı çatışmalar, ülkücüler arasında mesela milliyetçilik konusunda belirginlik kazanan görüş ayrılıklarının tartışılmasının ertelenmesine yol açıyordu. Yazıcıoğlu o yıllarda dahi farklı bir temsili dillendiriyor, "Resmî Ankara" ve "hâlâ uzak ve ihtişamlı İstanbul"a karşı Anadolu'nun yetimliğindeki ve kendi haline bırakılmışlığındaki tuhaflığı sorguluyordu.

Esasında Anadolu'nun bir kısmı da Kürt kökenli olan ülkücü gençleri için kafatası ırkçılığı, şovenizm, dünyayı ve hayatı kavramak için bir çıkış noktası olamazdı. Arap'ın Arap olmayana üstünlüğü takva ile, yani Allah'a karşı sorumluluk bilinci ile değil miydi?

Devleti komünizme karşı koruyan ülkücü gençlerle, MİT'in, kontr-gerillanın ve Ülkü Ocakları'nın kapatılmasını talep eden solcu gençler 12 Eylül askerî darbesi ile sürmekte olan büyük oyunun farklı bir sahnesine çekildiler. Senelerce hapiste yatanlar oldu aralarında, kimileri hapiste öldü, kimileri sakat kaldı; psikolojik yaralanmalar cabası. İdam edilenler arasında gencecik çocuklar da eksik değildi. Ülkücü gençlerin kitap okumaya düşkün olanları hapishane yıllarını Medrese-i Yusufiye olarak isimlendirdi ve dört duvar arasını, Hazreti Yusuf'un Mısır zindanlarında yatarken gerçekleştirdiği gibi, olgunlaşma sürecinin bir parçası olarak değerlendirdi. O gençlerden büyük kısmı hapisten çıktığında kendisini "ülkücü" olarak adlandırmıyordu artık. Ya da şöyle: Onlar artık başka türlü ülkücüydüler. Dünyaya ve hayata Müslümanlığın gerektirdiği gibi daha evrensel bakıyorlardı. Eşit vatandaşlık ilkesini savunuyorlardı. Birilerinin varlığını başka bir kesimin varlığına armağan etmesini tabiileştiren söylemleri sorguluyorlardı. Komünist yayılcılığa karşı savundukları devlet tarafından cezalandırılmışlardı. Dolayısıyla devleti aşırı ölçüde yücelten sloganlarına da mesafe koymuşlardı.

O gençlerden biri, işte, Kızılöz Yaylası'nda yol arkadaşı beş kişi ile birlikte zor bir ölüm sürecini paylaşan Muhsin Yazıcıoğlu'ydu. Hakan Albayrak önceki gün *Yeni Şafak*'ta Yazıcıoğlu üzerine şu çarpıcı ayrıntıları yazmış: "Gençliği komünizmle mücadeleye adanmışsa da, Mamak zindanında dünyanın işkencesini görme pahasına mazlum komünistlere sahip çıkmıştı. Hrant Dink'in ardından, 'Bağırdaki bütün Mehmetler ağlıyor' diye şiir yazmıştı."

Yazıcıoğlu uzun yıllar ismi derin devletle anılarak suçlamalara da maruz kaldı. Fakat o yaşadıklarından ders almayı bilen öğrenci yanıyla, kitlelere kendini anlatmayı başardı.

O, Abdullah Çatlı'nın olamadığı kişiydi. Şeffaflığı seçti. Düzgün yaşamayı, düz yürümeyi savundu. Hayatı bütün zorluklarıyla üstlenmiş oldu böylece.

70'li yılların kutuplaşmalarının yol açtığı yitimlerden ve farklı siyasal çizgilerin 80'li yıllarda başlattığı muhasebeye dönük konuşma ve tartışmalardan yeterince ders almış, kalp gözü açık bir siyasetçi olduğunu düşünürdüm, onunla yapılmış röportajları okurken.

Zor bir ölümle son buldu hayatı; üşümenin içinden geçti, donmayı yaşadı. Bana Azeri şair Hüseyin Cavid'in 40'lı yılların başında İrkutsk'da bulunan çalışma kamplarındaki ölümünü hatırlatan bir ölüm bu. Sibirya, rejime muhalif sayısı belirsiz mahkûmun donarak ölümüne zemin olmuş sürgün beldesi. 80'li yıllarda Cavid'in İrkutsk'taki mezarı Haydar Aliyev'in girişimiyle Bakü'ye getirilmek üzere açıldığında, donmuş ayaklarında hâlâ eşi Meşkinaz Hanım'ın ördüğü çorapların bulunduğu görülmüştü.

Sibirya'daki ölüm kamplarına ait hikâyeler, Anadolu'nun kahramanlığa gönüllü gençlerini esir milletleri kurtarma yollarına düşüren bir etkiye sahipti, 70'lerde. Bu gençler işte o Sibirya mahkûmları yüzünden her zaman daha fazla üşüdüler, hangi mevsimde, hangi iklimde olurlarsa olsunlar.

Helikoptere binmeyi sevmezmiş Yazıcıoğlu. Bir önceki seçimlerde Sivas yöresinde at sırtında dolaşmıştı. Kendi yurdunda, bir dağ başında donarak dünyaya gözlerini kapattı. Düzgün insanın zor hayatı, zor bir ölümle noktalandı.

Bir yanıyla kahramanlar çağından kalma bir kişiydi ya, sevenleri bir mucize olacağı umuduna kapılmışlardı, son ana kadar. Bir mağarada hayata tutunmaya çalışıyor olabilir miydi...

Geride soru işaretleri bırakan bir kaza bu. Aralarında helikopter kazalarının da bulunduğu benzeri hadiseler gibi cevapsız kalmaz **akla gelen sorular**, ümit ederim.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir şeylerle mukayyetiz, elbette...

Cihan Aktaş 06.04.2009

Geçmişindeki acılardan ve felaketlerden ders çıkartma konusunda çok da başarılı olmayan bir ülke midir Türkiye... Bu soru üzerine daha sık düşünmeye başladım son zamanlarda. Yazılarıma karşıt görüşlere sahip kesimlerce biçilen anlamların, yükletilen aşırı yorumların neredeyse aynı cümlelerle ifadesi karşısında güçlenen bir soru bu...

Diyelim ki AK Parti ile ilgili bir sıkıntısı var kişinin; doğrudan bana yazıyor, "Siz işte böylesiniz..." diye başlayan bir cümleyle. Bakan Unakıtan'ın oğlu "One Minute"un patent hakkı için girişiminde mi bulunmuş? Bu da benim kusurum oluyor, nasılsa... Ya da şöyle başlıyor "başı örtülü bacı"ya verilen akıllarla dolu uzun bir paragrafın ilk cümlesi: "Başınızdaki örtü Soros'un hizmetinde olduğunuz gerçeğini değiştirmiyor."

Tabiidir ki boşlukta asılı yaşamıyoruz, şairin dediği gibi, bir şeylerle mukayyetiz, ayağımızın bastığı bir zemin var... Kişiliğimiz bir açıdan kendimizi içinde bulduğumuz özle birlikte kendi eserimiz, bir açıdan da yaşadıkça içinde bulunduğumuz toplum ve kültürle, mekânla ve zamanla sürdürdüğümüz nispi bir uzlaşmanın ve elbette çatışmanın...

Bulduğum yerde dünyaya bakarken sahip olduğum kavrayışı olduğu gibi korumak gibi bir amacım, bir

endişem yok. Bazen karşı tarafa geçip inceliyorum kendimi, karşı taraflara hatta; bazen uzaktan bir bakışla yeniden tanımaya çalışıyorum ayağımın bastığı zemini, sorular sorarak: Durduğum yer neresi, niye buradayım, olmam gereken yer sahiden de burası mı...

Burası, evet, burası... Çoktandır burası. Dönüp dolaşıp aynı yerde buluyorum kendimi ve bir bakıma o yeri kendimle birlikte taşıyorum. Aslında, farklı isimlerle de olsa, sanki hep aynı yerdeydim. Buradaydım. Bazen dönüp dolaşsam bile hafifleşmiş ya da ağırlaşmış olarak aynı yere dönüyor ve yazmayı sürdürüyordum.

"Burası", neresi ama? İnsanın onurunun çiğnenmesine, insan canının hiçe sayılmasına, güçlü olanın haklı olduğu inancının uluslararası kurumlar kanalıyla da yinelenmesine, karanlık örgütlerin oluşturdukları güçle yoksulları ve ezilenleri değişmeyen bir kadere mahkûm etmesine karşı itirazların sürdürüldüğü yer. "Burası", insanın değerini sürekli kılan bir ahlâk için gerekli bütün değerleri biraraya getirmeye imkân tanıyan yer aynı zamanda.

Kan davasının feodal bir algıyla ilgili olduğu söylenir ya... Mektep medrese görmüş insanlara bulaşan bir kan davası öfkesi daha da korkutucu geliyor bana.

Muhsin Yazıcıoğlu için bir yazı yazdım, daha önce yazdığım yazılara destek vermiş olması pek muhtemel sayısız okuyucu tepki gösterdi. Yazıcıoğlu'nun Maraş ve Sivas olaylarıyla ilişkilendirildiği iddialarla dolu mesajlardı bunlar.

İnsanlar biraz olsun tarih okusalardı, hiç değilse yakın tarihe ilişkin bilgece bir bakış yaygınlaşabilmiş olsaydı toplumda, 70'li yılların terör olayları, 80'li yılların faili meçhul cinayetleri, dayanaklarını ve açıklama nedenlerini yitirmiş olurlardı.

Yazıcıoğlu, partisine mensup gençleri Türkiye'yi iç çatışmaya sürükleyecek bir gerginlikten uzak tutmak için çaba gösteren yurtsever ve dinî anlayış açısından da kendini yenileyen, sorgulayan, kendini aşma çabası içinde bir siyasetçi olarak görünüyor bana.

Merhumun Sivas olaylarıyla bir ilişkisi olduğunu bilseydim, buna kesinlikle inansaydım, böyle bir yazıyı yazar mıydım? Belki yazardım, ama muhakkak ki o haliyle değil.

Doğrusu ya, Nesimi üzerine öykü yazmış, Pir Sultan türkülerini dilinden eksik etmeyen, Anadolu Müslümanlığındaki Ali yanlılığı, Ehli Beyt sevgisini sıklıkla vurgulayan, bunların yanı sıra Alevi toplumunu içe çekilmeye zorlayan toplumsal-dinsel-örfi baskılara karşı da eleştiriler yönelten bir yazar olarak Sivas olayları üzerine neler düşündüğümü açıklamaya zorlanmam karşısında şaşkınlığa kapılıyorum.

İşte bunu da yazdınız, sonunda bunu da yazdınız... Peki, daha önce neler yazmıştım ki ben...

Aranılan bir paragraf, bir cümle yüzünden bütün yazılar yok sayılıyor. O yüzden her seferinde aynı soru cümlesine dönülüyor: Kimin tarafındasınız siz?

Bu anlattığım, bir kesime özgü bir tepki hali de değil. Yazıcıoğlu için yazı yazdığımda, güya bebek katillerini halk kahramanı olarak gösteren bir yazı yazmış oldum, bir kısım okuyucuya göre. İyi de, benzeri bir tepkiyi neredeyse aynı cümlelerle Ahmet Kaya için, ölüm kuyuları için, Diyarbakır hapishanelerindeki çocuklar için, hatta gösterimden kaldırılan *Yedi Tepeli Aşk* oyunu için yazdığımda da almıştım.

Kan davalarının modern tezahürleri üzerine kafa yorma zahmetine katlanmayan her mazlumun bakış açısında sadece kendi ölü bebeklerinin görüntüsü yer bulabiliyor sanki...

Bu böyle olduğu için de, bebek ölümleri bir türlü sona ermiyor.

Yıllar geçtikçe, kuşaklar değişse de toplumumuz kendisini ketleyen, yasa boğan, düşmanlıkları ve kutuplaşmaları tırmandıran meselelerin hiç tartışılmamış gibi aynı noktaya çekilmesinin ağırlığını taşımayı sürdürüyor.

Bu yüzden de, o eski soru her yazıyla bir kez daha sükün ediyor: "Kimin tarafındasınız siz?"

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nevruz çadırları

Cihan Aktaş 13.04.2009

Tabiat yüzünü değiştiriyor. Beyaz örtüsünü üzerinden atan topraktan taze bir koku yayılıyor. Bir şeyler çoğalıyor, azalıyor, hafifliyor, tütüyor, karışıyor, yeni renkler kazanıyor.

Tabiatın kente akıttığı iyiliklerden sanki sadece bir o kaldı, yani yağmur, her zaman rahmetin hikmetli sahneleriyle geliyor... Kirli damları yıkarken kara bir is bırakıyor önünde ve ardında; duvarları gölgeliyor, beyazları griye çeviriyor, grileri ağartıyor.

Hidrellez ve başka bir sürü kuruluş, açılış, yeniden doğuş miti; yılın yeniden inşası, geleceğe açılan geçit. Nevruz kutlamalarının özü, yılı yeniden kurma, zamana yeniden can verme gibi bir anlam yayıyor.

Yeni yıl, yeni ihtimaller demek; daha umutlu olacağız...

İranlılar Nevruz Bayramı'nı takip eden onüçüncü günü şehrin dışında geçirmeyi yeğliyorlar, "onüç dışarı!" diye tercüme edilebilecek "sizdeh be der" gününe özgü adet ve aneleri yerine getirerek. Haftalar öncesinde Nevruz günü için ekilmiş ve çoktan yeşermiş olan buğday çimi arabaların üzerine yerleştiriliyor. Bu yeşilliğin akan bir suya atılmasıdır asıl amaç, fakat yollar arabaların üzerinden düşmüş buğday çimleriyle kaplanmış oluyor. Ritüelin kadim anlamı, buğdayın akan suyla birlikte yeryüzünü dolaşmasını sağlamak, buna niyet etmek. Nimet dünyayı dolaşmalı, rahmetle birlikte...

Mümkün olduğu kadar uzağa gitmeli! Şehir bir yere kadar boşalıyor. İnsanlar parklarda, çevre yollarının çimlik alanlarında eğleniyor, çadır kuruyor. Semaverler yakılıyor, pilav tencereleri ateşe sürülüyor, oyunlar kuruluyor, fotoğraflar çekiliyor.

Fazla masrafa girmeden şehri terketmeye imkân veriyor, çadır hayatları. Göçebe olmanın yorgunluğuyla ilgili

olmalı, Türk milleti memleket görmeyi istese bile bu konudaki tasarılarını pek gerçekleştiriyor. Bunun yerine ev alıyor, eşya ve araba alıyor. Bir evi araba ve yazlık mekân, onu ise belki şehir içindeki ikinci bir ev izliyor, ama seyahate sıra güçlükle geliyor.

İranlı için yolculuk, uzun asırların yerleşik hayatının tozlarından silkelenmek demek.

Mümkün olduğu kadar uzağa gidilecek ya... Umre'ye gidiliyor, ya da Suriye'de Şam'a, Irak'ta Kerbela'ya; bir de Türkiye'de, Antalya'ya. İran içinde de belki yeşil kuzeye veya Meşhed'e...

Ağır çizmelerini çıkartıp atmış çocuklar gibi hafiflemiş toprak, güneş ışınlarını içine çekiyor. Bir parka olmasa da ana caddelerin kenarındaki çimlik alanlara kondurulabilir küçük bir çadır.

Meşhed bu günlerde olağanüstü kalabalıktır, bu yüzden de çadırlarını yanlarına almadan yola çıkmaz, önceden bir otelde, bir pansiyonda yer ayırtmamış olan ziyaretçiler.

Onlar da öyle yapmış, çadırlarıyla gitmişler ziyarete. Evliliklerinin birinci yıl dönümünü İmam Rıza'nın ziyaretgâhının yakınlarında geçirmek istemişler.

Önce cadde kenarına kondurmuşlar çadırı, trafiğin gürültüsü rahat bırakmayınca yola düşmüş, bol ağaçlı bir parka ulaşmışlar.

Telefonda anlatmışlar: Ziyaretgâha o kadar da uzak olmayan bir park bu. Her şey yolunda gidecekti, hava kapalı olmasaydı. Anlaşılan meteoroloji uzmanları yanıldı, hafta sonu yağmurlu geçecek.

Genç çiftten kadın içten içe bir titremeye yakalandığını söyledi. Soğuk aldığını sanıyor. Meşhed'de bu mevsimde sert, yakıcı bir rüzgâr eser, güneşe karşılık. Kadın güneşe aldanıp ince giyinmiş üstelik.

Ziyaretgâhta biri öğüt vermiş: Çadırın üzerini muşambayla kaplayın, gazocağını da yakın, içerisi ısınır.

Bir mezarlıkta iki işçi telaşla bir mezarı kazıyor. Açılan çukurun etrafındaki yaslı kalabalık giderek genişliyor. İşçiler çığlıklardan, gözyaşlarından, dualardan kopmuş, hızlı hızlı sürdürüyorlar kazma sallamayı. Civarda bulunan herkes her şeyi kısa süre içinde öğreniyor: Bir değil iki cenaze geldi, tatil için Meşhed'e giden yeni evli bir çift, aynı mezara gömülecek. Meşhed'de otelde değil, bir parka ait çimlik alanda kurdukları çadırdaki kaldılar. Yağmur yağınca da çadırlarının üzerini muşambayla kapladılar. O yüzden gazocağıyla geldi ecelleri. Park işçisi çimleri sularken, çadırdakilere birkaç kez seslendi. Fıskiyeyi çadır tarafına yönlendirmeden önce öfkeyle vardı çadırın kapısına, nihayet cesetleri gördü.

Hiç değilse birlikte gömülüyorlar, diyor biri.

Hiç değilse çocukları yok.

Hiç değilse Meşhed ziyaretinde...

Hiç değilse...

Nemli toprak içine alıyor iki genç bedeni. Hıçkırıklar çoğalıyor. Geride çok az yaşanmış, beyaz eşyalarının taksiti

tamamlanmamış bir ev kaldı. Zamansız bir ölüm bu, insan ağlamadan edemiyor, ama işte Meşhed’de, ziyaretgâh yakınında öldüler, hiç değilse. Hani, aniden karar vermeselerdi ziyaret için, bir otelde yer ayırtabilselerdi zamanında, çadıra mecbur olmazlardı. Yağmur yağmasaydı da, çadırı muşambayla kaplamaları gerekmezdi. Ah, evet, genç kadın soğuk almış bir de, hani, o soğuk almasaydı, gazocağını açık bırakarak yatmazlardı, değil mi... Hiç değilse Meşhed ziyaretinde göçtüler ahiret yurduna ve hiç değilse birlikte gömülüyorlar. Değil mi, değil mi... Hiç değilse, birlikte gömülüyorlar.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ortaliğa saçılan mektuplar

Cihan Aktaş 20.04.2009

Özel hayatların siyasal gerekçelerle tahribi, yakın zamana kadar dindarları ve solcuları hedef almış, sanat ve edebiyata da aynı çevreler tarafından aktarılmış olan bir kaygıydı. Askerî darbeler sırasında dindarların ve solcuların evleri basılıyor, gözaltına alınan kişilerin özel hayatı hoyratça ihlal ediliyor, mektuplar ve kitaplar ortalığa saçılıyor, ev kütüphanelerinden derilmiş kitaplar ve dergiler birer suç delili gibi ekranlardan teşhir ediliyordu. Dindarların ve solcuların çocukları, türlü gerekçelerle ve bazen gerekçe bile gösterilmeksizin evlerinde yapılan aramaların, bir gece yarısında eli kanlı cani muamelesi yapılarak evlerinden götürülen babalarının, bazen de annelerinin görüntüsünün, bu görüntünün komşuların pencerelerinden, perde aralarından uzanan meraklı bakışlardaki yansımalarının izlerini taşımışlardır benliklerinde.

Günün her zaman en uygunsuz saatidir ev aramalarının yapıldığı saat. Gece de şeffaf ve korunaksızdır arama yapılan ev, gündüz de... Özellikle askerî darbelerin ardından günün en uygunsuz saatinde kitaplarıyla, mektupları ve bilgisayarıyla evinden götürülen potansiyel suçlu insanların çoğu bazen yıllarca hapiste yattıktan sonra aklandılar. Yine de çamur atılınca izi kaldı. Ve çocuk belleklerinde gece yarısı baskınları türlü sahneleriyle derin izler bıraktı.

Bu konu dindar kesimde sanat ve edebiyata sınırlı olarak aktarıldı. Yakın bir örnek, sevgili Yıldız Ramazanoğlu’nun “*Rüya Gibi Bir Akşamüstü*” isimli hikâyesi. Defalarca okunmuş ve yine de okunması tasarlanan dost kitapların birer suç unsuruna dönüştüğü bir ev baskını konu alıyor, bu hikâye.

Bir zamanlar bize yapıldığında hiç hoşumuza gitmeyen baskın ve arama taramalar, bize bu baskınları, arama taramaları reva gördüğü varsayılan siyasi çizgiyle bir şekilde ilişkilendirilen kesimlere yöneldiğinde, tepkimiz ne olmalı?

Doğrusu ya, Ergenekon örgütlenmeleri kapsamında Prof. Türkan Saylan’ın evinde yapılan arama sırasında özel eşyalarının nasıl karıştırıldığını anlatırken, “Aşk mektuplarımı bıraksalardı hiç değilse” dediğini duyduğumda, kendi kütüphanem, çekmecelerim, mektuplarım karıştırılıyormuş gibi rahatsızlık duydum. Mektuplarınız, notlarınız, günceleriniz çoğunlukla ruhunuzun dışavurumudur ve normal olarak bir savcıdan, suçladığı kişinin ruhunun dehlizlerinin de araştırılmasına ilişkin bir talimat beklenemez.

“Bunun başka bir yolu yok” dendiğini duyar gibiyim. Arama yapılan evde mahrem olanla olmayan arasında bir ayırım yaparak, “gerekli” dokümanları tespit edecek güçte ölçüm araçları icat edilmedi daha.

Ama her halde arama tarama süreçlerinde etkili olan tüzel mizacın, bu mizacın sergilediği sağır duvar halinin sorgulanmasına gidilebilir...

Sürdürülen soruşturma bağlamında ileri sürülen gerekçeler, aynı zamanda bir hastalıkla mücadele eden bir bilim kadınının hakettiği özen ve saygıda kusur edilmesini mazur göstermiyor.

Sözünü ettiğim özen ve saygı, benzeri soruşturmalara maruz kalan bütün insanlara gösterilmeli elbette.

Dağılan kütüphaneler, ortalığa saçılan mektuplar ve fotoğraflar, altı çizili satırlarında suç delili aranan kitaplar hiç bir zaman unutulmuyor. Soruşturma kim için gerçekleşirse gerçekleşsin... Hangi büyük gerekçe adına düzenlenirse düzenlensin...

Yumruğun aczi

Muhsin Yazıcıoğlu’nun vefatının hemen ardından İstanbul Alperen Ocakları İstanbul İl Başkanı’nın bu müessif vefat etrafında *Kanal 7*’de yapılan programda konuşan Rasim Ozan Kütahyalı’ya saldırması, nasıl bir aklın kârıdır, dersiniz? Yumruğu atan kişi belli, ama sebepleri aşikâr olduğu ölçüde muhtelif olmalı.

Kütahyalı’ya inen yumruk, partisinin gençlik örgütlenmesini kaba kuvvetten medet uman delikanlılık hissiyatından uzak tutmaya çalışan Yazıcıoğlu’nun hatırasını hedef alıyor. Düşünceyi susturma hakkını ihale eden bir gücün haberini de bildiriyor. Neler bilinirse bilinsin karanlık örgütlenmeler ve eylemler konusunda, onlar yine de karanlığın örtüsünün kalınlığına güvenlerini koruyorlar.

Bu yumruk sahiplerinin düşüncelerini ve inançlarını şiddet yoluyla yücelteceklerine ilişkin samimi bir yargıları var mı gerçekten... Adam olmanın, erkek, hatta kahraman olmanın yumruk sallamayla gerçekleşeceğine dair bir kanaate nereden ulaşıyorlar... Destanlar mı bildiriyor onlara bu inancı, annelerinden dinledikleri ninnilerle menkıbeler mi?..

Herkesin nasibi niyetine göre oluşuyor. Destanların, ninnilerin, menkıbelerin bilgelik bahşettiği insanlar hiç az değil.

Derinden göremeyen göz ise, tembel bakışlarıyla tarihin sayfalarında ancak kaba kuvvete dayalı zaferin iktidarını arıyor.

Oturup konuşmayı mümkün kılacak bir idrakten, bir söz dağarcığından ve hayat felsefesinden yoksunsanız, yumruğunuzu vuruyorsunuz masaya, dahası, söyleyecek sözü olan kişinin yüzüne çeviriyorsunuz.

Şiddet, Avrupa Birliği-Batı karşısında dışıleştirilen bir toplumun en yüzeysel erkeklik-yiğitlik ölçüleriyle kendini dışavurduğu yol-yöntem.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Soğuk ideoloji, sıcak ev

Cihan Aktaş 27.04.2009

Geçen hafta yazdığım yazıda, bir eğitimci olduğu için Türkan Saylan'ın evindeki aramalar sırasında daha özenli bir muameleyi hak ettiği şeklindeki düşüncemi ifade etmiştim. Hazreti Ali, "Bana bir harf öğretmenin kırk yıl kölesi olurum" demiş; öğretmeninin öylesine saygın bir yeri vardır toplumsal geleneğimizde. Sonuçta ben de bir öğretmen kızıyım, mesleğini ciddiye alan ve eğitim-öğrenim kurumları kanalıyla içine doğdukları olumsuz şartların cenderesinden kurtulma şansı olabilecek öğrencileri için resmî kapıları zorlayan bir öğretmenin bu ülkede nelerle mücadele etmesi gerektiğini iyi bildiğimi söyleyebilirim.

Bu nedenle de daha sonra Türkan Saylan'ın Ayşe Arman'a verdiği röportajda, başörtülü öğrenciler üzerine yaptığı açıklamaları yadırgayarak okudum. Saylan'ın çeşitli vesilelerle öne sürdüğü, başörtülü öğrencinin ÇYDD'nin bursuna ihtiyaç duymayacağı, zaten bir cemaatten burs alıyor olduğu şeklindeki iddia, kandırılmış aklı kıt (eksik etek) bir başörtülü öğrenci varsayımı üzerinden sürdürülüyor. Halk gibi, kadınlar konusunda da güvensiz, kötümser bir bakıştır, bu varsayımın kaynağı. "Bizi seçmeyen halk, bizim gösterdiğimiz yoldan yürümeyen kadınlar bir sürüdür ancak"; işte böyle düşünülüyor.

Ergenekon soruşturmaları sırasında gündeme gelen bir konu, ÇYDD'nin uygulamaya geçirilmemiş Ata Evleri tasarısı oldu. Halkevleri'nde eksik olan, Ata Evleri'nde tamamlanır mıydı, nasıl tamamlanırdı, açık değil bu soruların cevabı.

Eskiden cemaat evlerine ilişkin haberler yer alırdı medyada, hâlâ da bu tür haberlere rastlanıyor. Medyada herhangi bir cemaat evinden firar ederek şok uyandırıcı ifşaatlarda bulunan "aydınlanmış" müritlere ilişkin haberlere darbe öncesi dönemlerde daha sık rastlanırdı.

Cemaat evlerine karşı laikçi evlerin (hatta odaların) kurulması, nasıl bir ihtiyaca karşılık geliyor peki...

Her eğilimi, her cümleyi "analitik düşünce" adına kontrol altında tutma, gerekirse damgalayarak rafa kaldırma alışkanlığı için gerekli görülüyordu sanki, bu evler. 28 Şubat'tan sonra üniversitelerde kız öğrencileri başörtülerinden vazgeçirmek için kurulmuş olan "İkna Odaları"nın tarihi o kadar da uzakta değil. CHP'nin "mahalle evleri" açılımı, din dersi öğrenimini de içeriyordu. CHP bir kez daha her şeyi kapsama iddiasındaki bir nüfuza bu şekilde kavuşacağını umuyordu belki de... Parti binasını soğuk bulan, mahalle evinin kapısını çalar mıydı...

Gri kamu binalarındaki bilinçlenmeyi sağlamlaştırmak için kurumun adının yanına "ev" kelimesinin ilavesi yetmiyor. CHP'li yetkililer, mahalle evleri projesi ve bu evlerde verilecek Kur'an derslerinin özünün ve içeriğinin mahallelinin açtığı bildik kurslardan *farklı* olacağının altını ısrarla çizirken başlamış oldular, geri adım atmaya.

Hakan Arslanbenzer'in *Atlılar* dergisinde yayınlanan bir yazısında Türkiye gençliği 70'lerden itibaren şu şekilde sınıflandırılmıştı: 70'liler Dev-Genç, 80'liler Sev-Genç, 90'lılar Ev-Genç. 2000'li yılların gençleri bilişime yoğunlaşan ilgileriyle Bil-Genç sayılabilirler kanımca, ki bu ilgi de bir bakıma evin bilgisayarlı odasını işaret ediyor.

Kendini evinde hissedememe, dolayısıyla ev veya çatı arayışı, modern zamanların sıkıntısı. 68 Devrimi ile birlikte sönmeye başladı komünlerin ışığı. İçinde bulunduğumuz dönemde en çekici vaatler eve, yuvaya ilişkin olanlar artık.

Sanki asıl gerilim, bütün dokularına nüfuz edilemeyen aileleri barındıran ev iklimlerinde gelişmesi mümkün alternatif okumalarla, gri kamu binalarının temsil ettiği tek biçimci okumalar arasında yaşıyor. Halk için evler tasarlanıyor, ama halka ilişkin tanımlar da değişmiyor, soğuk ideolojinin çalışkan, azimli eğitimcilerinin kibri de... Türlü isimlerle açık tutulan halkevlerinde ümmetten millet yaratılıyor, çarşafını çıkartarak sahnede uçuşmaya başlayan medeniyet meleklerinin büyüyle... Okullu çocuklarının gözleri önünde çarşafıllar, başörtülüler "kara karga", "ninja kaplumbağa" olarak işaretleniyor, sürekli... Batılı gözün estetik algısının zedelenmemesi adına, zahirde...

Hakkari'deki o çocuklar...

23 Nisan Çocuk Bayramı türlü canlandırmalarla, temsillerle ülkenin dört bir yanında coşkuyla kutlanırken, kimi çocuklar bir kez daha dayakla tanıştı, ölümü gördü. Hakkari'de polisten ve biber gazından kaçarken dereye düşen Abdulsamed Erip'in başı taşa çarpıyor ve Erip hayatını yitiriyor ne yazık ki... Bir korucunun oğluymuş, 14 yaşındaki Abdulsamed. Fazla söze ne hacet... Aynı olaylarda dipçik ve darbelerle komaya sokulan Seyfi Turan da 14 yaşındaymış.

"Mahkûm edilen her çocukla özgürlüğümüzü kaybediyoruz. Dipçiklenen her çocukla kafataslarımızda ve yüreklerimizde derin çatlaklar oluşuyor" deniliyor, *Çocuklar İçin Adalet Girişimi*'nin 24 nisanda Taksim tramvay durağında yaptığı basın açıklamasında.

Yukarıdaki yazımda "soğuk ideoloji, sıcak ev", dedim ya... "Bu çocukların Türkiye'yi yuva gibi hissetmesi için ne yapıyoruz" şeklindeki soruya acilen bir cevap bulmak gerekiyor. Niçin bu kadar çabuk unutuyoruz kendi çocukluğumuzu... "İşte bu şekilde olacak, bu şiiri okuyacak, böyle bir mantıkla düşüneceksin", demek yetmiyor artık. Kimseye yetmiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaldırım devrimciliği

Cihan Aktaş 04.05.2009

“Kaldırım mühendisliği” hep vardı, bilirdik, bir de “kaldırım devrimciliği” çıktı.

Boynuna kefiye atarak fotoğraf çekirmiş ve bomba atmayı öğrenirken de kefiyeli görünüyor. Bostancı’da yoldan geçen masum kişi öldü, daha niceleri de ölebilirdi, göze almıştı o, sözde halkı için. Halktan insanlar, yani korumasız dolaşanlar, pazara alışverişe gidenler, tren saatini kaçırmamaya çalışanlar ölebilir fırlattığı bombalar yüzünden. Onların canları ucuzdur nasılsa, devrim yoluna feda olsunlar...

1 Mayıs’ta, kutlamaların yapılacağı meydanlara çıkan sokaklarda kaldırımlardan sökülen taşlar polise savruluyor, bir işyerinin kapısına penceresine ya da...

Her yere saldırıyor; insana da, kaldırımlara da, çiçeklere de... Niçin öfkeli, diye sorduğunuzda, muhakkak ki “ezilen insan için”, şeklinde olacaktır cevabı. Ezilen insan adına, hayat hikâyesini bilmediği, bir kez olsun göz göze gelmediği bir gencin, bir çocuğun hayatına son veriyor.

Kadere, hayatın sürprizlerine hatta devrime inancını yitirmiş, bu yüzden insanlara sadece ölümü sunabiliyor. Ölüme çağırdığı insanlarla göz göze gelmiş olsaydı, bombayı tutan elini geri çekebilir miydi?.. Kaliyev, bunu başarabilmişti.

1905’te, şubat ayında Çar’ın amcası Büyük Dük Sergey’e bombalı bir suikast düzenleyen beş kişilik anarşist bir hücrenin lideridir Kaliyev. Suikast anında Büyük Dük’ün arabasında iki de çocuk bulunduğunu görüyor ve tereddüde düşüyor: Büyük Dük’ü yok etmek için bu iki çocuğun hayatı gözardı edilebilir mi... Bunu düşünürken çocuklardan biriyle karşılaşılıyor bakışları ve suikasttan vazgeçiyor. Çar ailesine mensup da olsalar onlar çocuktur, gelecekte ne olacakları asla öngörülemez, ve zaten bir insanı mensubu olduğu aile nedeniyle cezalandırmak da haksızlık olur.

Kaliyev’in yaşadığı kararsızlık anı, bir bakıma devrimcilerle katillerin ayrıştığı andır.

Devrimcilikle açıklanan eylemciliğin hem aylıklığa meyilli hem de tahripkâr yanı bütün dönemlerin meselesi. 80’lerin devrimci İslamcı gençleri otobüste bilet kullanmak istemez, elektriği kaçak yoldan kullanmanın mubahlığına dair bir fetva ararlardı.

Ama devrim olunca birdenbire değişmezdi insanlar. Suyu, parasını kâfir ödüyor nasılsa, diye boş yere akıtan, günü geldiğinde daha iktisatlı davranmaya başlamazdı. Ayetullah Humeyni bunu sürgünde bulunduğu Fransa’daki bir köyde, yanbaşındaki musluğu hiç kapatmadan abdest alan kişiye söylemişti. Kâfir ne kadar zarar görse, kârdır, diye düşünüyordu adam. Ve devrim gerçekleştiğinde daha ilkeli bir hayat sürdüreceğini savunuyordu, devrimin kurtaracağı ülkede. Humeyni ise bunun bir yanılsama olduğunu söylemişti adama. Suyu boşa akıtmak haramdır, nerede ve ne zaman olursa olsun.

Bütün iyilikleri güzellikleri hedeflenmiş bir bölgenin kurtarılmış zamanına göndermek, yapma-eyleme konusunda tembel ve donanımsız bir zihnin marifeti. Büyümeye, çiçek vermeye, gelecek günlerin sürprizlerine izin vermek istemeyen bir marifet! Bu nedenle de gül saksılarını kırıp dökerek hazırlanan devrimin hemen yanında mantar gibi bitecektir, ikiz kardeşi, karşıdevrim...

Rahim Öğretmen’in sesini duyalım

Şair Ali Akyurt'un tavsiye ettiği bir kitaptı, *Sizin Kahramanınız Kim?...* (NTV Yayınları, Editör: Mustafa Alp, Ekim 2007)

Bu kitapta konu alınan bana ilgi çekici gelen kahramanlardan biri, Tanıl Bora'nın kahramanı olarak tasvir ettiği Rahim Demirbaş Öğretmen olmuştı.

1969'da tasarlamaya başladığı kurak arazilerde orman kurma gibi bir planı 1998'de hayata geçirir Rahim Öğretmen. İnsanlar alay ederler başlangıçta, çalışmalarının meyvelerini göremeyeceğini öne sürenler olur. O aldirmeden çalışmaya devam eder. Bütün birikimini bu yolda kullanır. Yüzlerce dekarlık, traktörün süremediği, insanın bile zor gezdiği, erozyonun canına okuduğu kuş uçmaz kervan geçmez topraklarda bir vaha oluşur böylelikle.

İşte o Rahim Öğretmen, ormanının sağlığı selameti konusunda büyük bir güçlkle yüzyüze şu dönemde: Susuzluk. Bu yıl diktiği fidanları, evini ipotek ederek, krediyle almış. Kendi imkânlarıyla kuyu kazdırmış, sekiz km. öteden bir parmak kalınlığında su getirtmiş, ama yeterli olmamış.

"Bu yıl yine çeşitli türde 4500 fidan daha diktim. Böylece fidanlarımın sayısı 15.000'e ulaştı. Allah ömür verirse hedefim 50.000 fidana ulaşmak. Şimdi de sulayabilmem için 15 km'lik damlama borusuna ihtiyaç var. Eğer bu boruları temin edemezsem fidanlar çok fazla fire verecek. Bu boruları bir boru fabrikasının veya anlayışlı birisinin temin etmesi gerekir. Ücretini makul bir zaman içerisinde geriye ödeyebilirim. Çaresiz kalmasam böyle bir istekle ortaya çıkmazdım Bu çırpınışı bir duyan olur diye düşünüyorum. Bunu yazarken de utaniyorum. (...) Çalışmamı Konya Ereğli Orman Fidanlığı mensuplarından sorabilirsiniz. Bu hususta yardımcı olmanızı rica ediyorum. Biz yardımlaşma kültürünün mensuplarıyız. Ben bunu yazarken utaniyorum. Çaresizim, yaptığım işin yarıda kalmasını da istemiyorum. Bana sahip çıkmazsanız sizi Allah'a şikâyet ederim. Çünkü başka kimsem yok" diye yazıyor, Konya Ereğlisi, Beyören Köyü'nden Rahim Öğretmen bir mesajında.

Ağaca, ormana, vatana samimiyetle sevgi duyan yetkili şahsiyetlerin Rahim Öğretmen'in çağrısını cevapsız bırakmayacağına inanmak istiyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Asuman kendine nasıl yetecek...

Cihan Aktaş 11.05.2009

Mardin katliamını gerçekleştirenler, geride kendileri için bir pürüz bırakmamaya çalıştılar, bu yüzden de ölü sayısını çoğalttılar. Böylesi soykırımlarda her zaman bir kalan olur geride, bebek bile olsa. Bir saflaşma yaşanır ve birileri tarafını seçmeye zorlanır. Akrabalık ilişkilerinin karmaşası ise taraf olmayı güçleştirir.

Katliamın dolaylı kurbanlarından birini, Asuman'ı izledim ekranda. Ölenlerin içinde annesi, babası, kardeşleri, amcaları, yengeleri ve baba ailesinden pek çok kişi var. Onları öldürenler ise kocasının sülalesi, hâlihazırda

tutuklu bulunanlar yani. Kocasını firar edenler arasında, suçlu olarak aranıyor. Kocasının sülalesi ise Asuman'a diyor ki, "Tarafını seç!" Asuman tarafını nasıl seçecek? Bir tarafta öldürülen aile mensupları, diğer tarafta ise gelin olarak katıldığı katillerden oluşan aile; kocası ise ortalarda yok. Görünürde bu sorunun cevabı basittir, büyük şehirlerin tuzu kuru gazete okurları için. Asuman elbette öldürülenlerin tarafını, içine doğduğu ailenin safını seçmeli. Ama hiç kolay değil bu seçimi yapmak, onun için. Kocasının ailesinin hükmüne göre, onların tarafını tutmayacaksa, çocuğunu bırakıp babasının evine dönmesi gerekecek. Asuman çocuğunun nerede yaşayacağı konusunda kendi başına karar verebileceği bir güçten yoksun. Çocuğu elinden alındı sonunda, yas tuttuğu için ve babasının evine gitmeye zorlandı. Bu süreç, bölgenin büyük bir katliama karşılık hâlâ baskınlığını koruyan âdet ananelerine göre işledi.

Asuman'ı böyle bir trajik anda içinden gelen seçimi gerçekleştirmekte alıkoyan elbette ki güçsüzlüğü, donanımsızlığı.

Doğu ve Güneydoğu'daki aile yapısını iyi tanıdığımı söyleyebilirim. Yoksulluk önemli olsa da tek etken olmaz, bu ailelerin kız çocuklarını okula göndermekten kaçınmasında. Kız çocuğu bir evlilikle en kısa zamanda nüfustan düşeceği için, eğitimin getireceği donanıma sahip olmasa da olur, diye düşünülüyor kimi ailelerde. Mutaassıp aile, kız çocuğunu kocasının evine gönderinceye kadar muhafaza altında tutmayı bir namus meselesi sayıyor.

Mardin Valisi'nin, "kız çocuklarına özel okul açalım" şeklindeki sözü, büyük bir tepkiyle yer buldu medyada.

Sanki Türkiye kız liselerine, özel kız okullarına yabancı bir ülkedir de...

Valinin mevcut karma okulların kapatılmasını önerdiğini de sanmıyorum ayrıca.

Valinin sözü bizi rahatsız ettiyse, farklı çözüm önerileri getirelim, ama bu öneriler sözde kalmasın da Asumanlar bir trajik karar ânında en doğru tarafı seçebileceği bir güce kavuşsun.

Farklı öneriler getirelim, ama bu insanları bir bağımlılıktan kopartırken yeniden tâbileşmeye zorlayan bağışlarla olmasın.

Kız çocuklarını okul sıralarına çağırmaya dönük kampanyalar anlaşılan mutaassıp ailelerin kız çocuklarına pek de yaklaşmıyor. O kız çocukları kalabalık nüfuslu ailenin dışına ancak ailenin çıkarlarına uygun düşen bir evlilikle adım atabiliyor. Aslında adım attıkları yer hakiki bir dışarı da sayılmaz. Aile çatışmalarının önemli kararları hangi tarafta alınırsa alınsın, aciz kadını bir yerinden daha sakatlıyor. Çocuğumuzu bırak da git, derken firarî kocanın ailesi, bakarsınız, kendi ailesi de, kanlınızın çocuğunu bırak da gel, demektedir.

En ideal saydığı eğitim formatını gerçekleştirmekte ısrar ederken uzak kentlerin tuzu kuru seyircileri, bazı kızlar okul sıralarını tanımadan, erken yaşta yaşlı bir kadına dönüşüyor.

Tahkiki bir devrimci zihin

Sevgili *Taraf* okurları, "Kaldırım devrimciliği" başlıklı yazıma sizlerden pek çok mesaj aldım. Her zaman

yaptığım gibi bu mesajların uygun bir dille yazılmış olanlarına kişisel olarak cevap vermeye çalışıyorum.

Davaları yolunda büyük özverilerde bulunmuş, haksız yere senelerce hapiste yatmış, hücre hapsine senelerce dayanmış, inançlarına sadık olmanın bedellerini ödeye ödeye bitirmemiş olan devrimcileri incitmeyi istemem. Fakat zaten ütopyanın ateşini yüreklerinde taşıyanlar benim ne demek istediğimi anlıyorlar, eksik olmasınlar.

Söylemem fazla: “Kaldırım devrimciliği”nden söz etmekle, başka türlü devrimci duruşların da var olduğuna, olması gerektiğine dair inancımın altını çizmiş oluyorum.

Ve devrimciliği de salt Marksist solculara özgü bir nitelik olarak görmüyorum. Böyle bir görüş Ebu Zer’e, Hazreti Hüseyin’e, Mary Wollstonecraft’a, Tolstoy’a, Ayetullah Humeyni’ye, Thoreau’ya, Cemil Meriç’e, Garaudy’ye, Ali Şeriatî’ye haksızlık etmek olur.

İnsan taş taş üzerine koyarak, sayısız seçimle oluşturuyor hayatını. Türkiye “kahrolsun” kelimesinde özetlenen şiddeti bütün boyutlarıyla yaşadı 70’lerde. O yıllardan alınmış dersler hiç mi olmasın...

Yöntem ve üsluplarına bu kadar inanan kimi devrimciler, bu ülkede 70’lerde akan onca kana rağmen niye bir arpa boyu olsun yol alamadıklarına cevap arıyorlar mı acaba... Halkla buluşamamanın tek sebebi egemenlerin komploları mıdır...

Her çağın devrimciliği farklı nitelikler gösterir, her dönemin de, her zamanın da... 20 yaşlara özgü devrimci söylemleri 40’lı yaşlarda kullanmaya devam ettiğinizde, bu belki de sizin tahkiki değil taklidi bir devrimci olduğunuzu ifade eder.

Bütün bu devrimcilikleri buluşturan temel nitelik ise, ezen-ezilen (müstekbir-mustazaf) ilişkisini yeniden çözümleme başarısı olacaktır, elbet.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Reformist kadınlar seçime hazırlanıyor

Cihan Aktaş 18.05.2009

Azem Talegani, Ayetullah Talegani’nin aktivist kızı, İslami İran Kadınlar Cemiyeti Derneğinin kurucusu ve başkanı, İran’da haziran ayında yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimleri için bir kez daha adaylığını koydu. Hâlihazırda İran’da kadınlar cumhurbaşkanlığı için aday olamıyor, Anayasa’nın bu konuyu ele alan 15. maddesinin Anayasayı Koruyucular Konseyi tarafından okunma biçimi, buna izin vermiyor.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri için ilk kez 1997 yılı seçimlerinde aday oldu Talegani ve geri çevrildi. Sonraları da her seçimde adaylığını koymaya devam etti. Çünkü Anayasa’da cumhurbaşkanı olmak için gerekli görülen hükümler sıralanırken sözü edilen “rical” kavramının tartışmaya açılmasını amaçlıyordu.

Talegani, Kur'an-ı Kerim'de "rical"ın sadece 11 kez "erkek" cinsi anlamında kullanıldığını, buna karşılık 40 kez "seçkinler" kelimesine karşılık gelecek şekilde geçtiğini, bu kavramın Anayasayı Koruyucular Konseyi tarafından keyfi bir şekilde "erkek cinsi" olarak yorumlandığını, oysa pekâlâ "seçkin kişilikler" ya da "kişiler" olarak da anlaşılabilceğini öne sürüyor.

Anayasa'daki "rical" kelimesinin muhafazakâr kesim tarafından "erkek" olarak yorumlanmasına karşılık, içlerinde muhafazakâr adayların da bulunduğu 50'yi aşkın kadın cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olmak için başvurdu bu sene.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerine adaylığını koyanlar arasında ismi geçen Hatemi kabinelerinin Çevre Bakanı Masume Ebtekar, reformistlerin en güçlü adayı olduğu söylenilebilecek Mir Hüseyin Musavi lehine adaylığını geri çektiğini açıkladı. Reformist hükümetlerin faal siyasetçilerinden Cemile Kediver ise, çalışmalarını reformist kesimin bir diğer adayı olan Mehdi Kerrubi'nin yanında sürdürüyor. Sendikacı kökenli siyasetçi Süheyla Culudorzade, Musavi'ye destek vereceğini açıkladı. Reformist hükümetler döneminde kadın meseleleri alanında Hatemi'nin yardımcısı olarak görev yapmış olan Zehra Şecai de Musavi'yi destekliyor. Musavi'nin eşi, Zehra Üniversitesi'nin eski rektörü, şair ve ressam Zehra Rahneverd ise eşinin adaylığını desteklese de kişisel olarak siyasette aktif bir rol oynamak istemediğini belirtiyor.

Bir diğer tecrübeli siyasetçi, devrimin başlarında bir terör hadisesi sonucu şehit olan cumhurbaşkanı Ali Recai'nin eşi, eski milletvekili Atike Sadıgi ise, Musavi'yi destekleyeceğinin işaretlerini verdi. Sadıgi bir önceki seçimlerde olduğu gibi Ahmedinejat'ın seçim propagandalarında rahmetli eşinin ismini ve fotoğraflarını kullanmasına da tepki gösterdi ve eşi Ali Recai'nin devrimci fikirleriyle, "egemenlikçi" olarak nitelendirdiği Ahmedinejat'ın kiler arasında bir benzerlik olmadığını vurguladı.

Bu bireysel çıkışların yanında, kültürel ve toplumsal olduğu kadar siyasal konularda da etkinlikleriyle tanınan farklı siyasal eğilimlere mensup kadınlar biraraya gelerek bir kadın hareketi birliği oluşturduklarını açıkladılar. Şair Simin Behbehani, hukukçu Şirin İbadi ve uluslararası ilişkiler alanında söz sahibi bir akademisyen olan eski milletvekili İlahe Kulayi, yayıncı Şehla Lahici ve yazımın başında konu ettiğim Azem Talegani, bu kadın dayanışmasının önde gelen isimleri. Şehla Lahici, farklı siyasal görüşlerden kadınları biraraya getiren bu birliğin amacının, seçim atmosferinden yararlanarak kadınlarla erkekler arasındaki ayrımcılığın ortadan kalkması yönünde bir sorgulama alışkanlığını topluma kazandırmak ve anayasanın kadınlara karşı ayrımcılığa dayanak olan maddelerinin değiştirmesi yönünde kamuoyu oluşturmak olduğunu ifade ediyor. Behbehani ise seçimlerde kimin kazanacağı sorusunun bu buluşmada en önemli meselesi olarak görülmediğini, asıl amaçlarının kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığın herhangi bir cinsin lehine olmayacak şekilde ortadan kaldırılması ve İran'ın "Kadınlara Yönelik Ayrımcılığı Karşı Uluslararası Konvansiyon"a imza atması olduğunu belirtiyor.

"Ay ışığı bir heykeldir"

Bunu Hawthorne söylemiş. Şaire göre bir heykel olan ay ışığı, Türkiye'de de bir darbe girişimi tasarısının adı. Bir şairin muhayyilesinden yükselen mısrayla bir darbe tasarısı adının buluşması, Kenan Evren'le resim sanatının buluşmasını getiriyor akla.

Otoriter temsilin kapsama alanı genişledikçe, mısraların lirizmi artıyor belki de.

Gerçi ay ışığının bir heykel olarak anlatımı zamanında "şiiirimsi şiiir" görüşünün egemenliğine karşı bir bildirim olarak da anlaşılmıştır.

Günlerini ağırlıklı olarak insan bedeninin zaafalarını onarmaya ayıran doktorlar arta kalan zamanlarında müzikle ilgilenir, özellikle de Türk Sanat musikisi alanında faal olmaya çalışırlar. Askerlerin de hayatlarına hâkim olan çuha rengini çeşitli sanatların renkleriyle dengelemeye çalışmaları anlaşılmaz değil.

Anlaşılmaz olan sanatçıların, aydınların askeri siyasete çağırmaya ilişkin hevesi, bu alanda duydukları büyük ihtiyaç. Belki de ürettikleri sanatın seslenme yeteneğine ve sahnedeki muhalefetin toplumdaki karşılığına yeteri kadar inanmıyor, bu nedenle de toplumun doğasına içkin olduğuna inandıkları otoriter baba sesinin onayına ihtiyaç duyuyorlar. "Şahları da Vururlar"ın yönetmeni Ferhan Şensoy'un askerî darbe özlemini başka nasıl açıklayacağız...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ölüm dersi, hayat sınavı

Cihan Aktaş 25.05.2009

Ölüm üzerine ciltler dolusu kitap okusak ya da yazsak bile, ölüm sonrası üzerine ancak sınırlı olarak fikir yürütebiliyoruz. İnsanların önemli bir kısmı hayatı ölümü hatırlamamayı sağlayacak bir şekilde yaşamaya çalışıyor. Ateistler için ölümden sonrası belirsiz bir karanlık, bir hiçlik; muhtemelen öyle. Semavi dinlerin bağlıları için ise ölümden sonrası kutsal kitapların ve peygamberlerin tasvirleriyle anlaşıyor. Bir mümin açısından ağırlıklı olarak semboller üzerinden kavranan ölümden sonraki hayatın en önemli gerçeği, bir hesap gününün varlığı. Kul hakkı çiğneyenin yanına kâr kalmıyor ve mahşerde, ilahi mahkemede hesabı soruluyor. Hoş mesafe katetmiş bir Müslüman sadece korkuyla yönelmiyor Allah'a, o "korku ve titreme"nin bünyesinde, yaratılmış olana özgü büyük bir minnet ve şükür duygusu yer ediyor. Varlığın karşısında duyulan bir tür haşyet var ki teslim olan kulda bir hayranlığa dönüşüyor.

Bir Müslüman nasıl oluyor da sonsuzca yaşayacakmış gibi çalıştığı halde, yarın ölecekmiş gibi hesap gününün endişesinden uzak durabilir...

Bu, Ahmet Altan'ın 17. 05. 2009 tarihinde "Dindarlık" başlığıyla yayınlanan önemli yazısının en temel sorusuydu. AKP'ye yönelik olarak, "...dindarlığını göstermekten memnun olan bu parti hakkaniyetli, adaletli ve vicdanlı davranabiliyor mu" diye soruyordu, bu yazısında Altan.

Benzeri sorular dinî iddialara sahip iktidarların ve devletlerin en önemli meşruiyet meselesi olarak da her zaman gündemdedir.

Türkan Saylan vefat etti ve vefatının ardından yapılan kimi yorumlardan hareketle, www.dunyabulteni.com'da "Türkan Saylan Herkesin Annesi Olmak İstemedi" başlığıyla bir yazı yazdım. Saylan'ın bir doktor ve eğitimci olarak yaptığı hizmetlere atıfta bulunduğum bu yazıda, onun hizmet ufkunun Cumhuriyet'in halkı kurtarmaya (aydınlatmaya) kendini adanmış bir sınıfta var olan sadece kendi yönlendirebildiği kesimleri halk olarak kabullenme, bu halk kesimini ise yönlendirmeye açık bir kitle olarak algılama, gibi bir yaklaşımla malûl olduğunu da ifade ettim. Saylan bir aydınlanmacı iddiasına sahip çıksa da, aydınlanmacıların sıklıkla maruz kaldığı bir handikapla, olgulara evrensel yaklaşımdan uzaktı. Onun ilgisini, şefkatini ancak belli bir çağdaşlaşma idealine özgü ölçüleri temsil etmeye açık insanlar (kızlar) hak edebilirlerdi.

Peki, Saylan'ı bu yönleriyle eleştirirken öfkelerini onun Yaratan'ının rahmetinden uzak olmasını dilemeye kadar vardırıran dindarlar ne kadar evrenselci ve hakkaniyetli olabiliyorlar?

Sözünü ettiğim yazıma yapılan kimi yorumlarda, Saylan'a rahmet dilemiş olmam vahim bir hata olarak görülüyordu, dindarlık adına.

Bir insan büyük acılar çekerek ölmüş, Müslüman olduğunu da bildiriyor üstelik, rahmet diliyorum, Allah'ın yarattığı bütün kullarına yönelttiğim merhametim ve anlayışım. Bunu yaparken de Ebubekir (r.a.)'ı hatırlıyorum. Kimse cehennem ateşinde yanmasın diye, varlığının bütün cehennemi dolduracak kadar genişlemesini istemişti o.

Aynı günlerde kimileri de Saylan'ın hizmet misyonunu savunmak adına, "çağdaşlık" adına şahsıma hakarete varan mesajlar göndermeyi sürdürdüler.

Ne adına olursa olsun tahripkâr bir öfke, karşısındakini kendi gönül bahçesinde dirilmeye değil, cehennem ateşinde sonsuzca yanmaya çağırıyor.

Ahmet Altan'ın yukarıda aktardığım sorusu 80'li yıllarda İslamcı harekete ivme kazandıran sorulardan biriydi. "Neden dinin temel inançları yerine hurafeler hâkim topluma ve nasıl oluyor da beş vakit ezan okunan bir ülkede hakkaniyetli ve vicdanlı insanların iyiliği her alanda kendini duyurtmuyor" şeklindeki sorular vardı İslamcılarının gündeminde.

Türkiye'de öylesine bir ideolojik kutuplaşma var ki toplumsal hareketler nadiren bütün gerçeklikleriyle anlaşılabilir.

İslamcı, İslam'ın hâlihazırdaki yorumu ve uygulama biçimleri konusunda sıkıntıları ve soruları olan Müslümandı.

Geçen yıllar içinde İslamcılığın soruları toplumun İslam algılarına bir şeyler katarken, kendinden de bir şeyler eksiltti.

Mustafa Kutlu'nun *Huzursuz Bacak* isimli yeni hikâye kitabının konusu, dindarların hükümette etkili olduğu bir dönemde İslamcılarının yaşadığı savrulma ve ihlâslı Müslümanların yaşadığı eziktir, mahrumiyettir.

İslam bu topraklarda (veya başka bir coğrafyada da) olması gerektiği şekilde yaşanmıyorsa, bunun sebepleri neler olabilir... Ahmet Altan'a olduğu kadar Mustafa Kutlu'ya da ait olan bu soruya cevap aramak için Ali Şeriatî *Din'e Karşı Din*, 'Ali Şia'sı, Safevî Şia'sı gibi kitaplar yazdı.

Kazanlı âlim Musa Carullah'ın geçen yüzyılın başında İslam Âlemi'nin yaşadığı daralmayı izah ederken yaptığı şu tespitler, günümüzde de geçerli olmayı sürdürüyor: İslam, "Ya şu adam gibi inan, ya da sonsuza dek cehennemde yan! Canın da malın da helal!.." gibi bir sekterlikten ibaret kılınıyor. İnsanların birçoğu, çok geniş olan İslam'ı kendi dar düşüncelerinde ve gayet dar gönüllerinde derinleştirmekte yetersiz kalıyorlar. Çünkü, çaresiz, ya kendi gönüllerini geniş tutmak ya da İslam'ı kendi gönülleri kadar dar, adeta "yok" mertebesine indirmek zorundalar. Kendi gönüllerini geniş tutmaktan aciz kalan insanlar, İslam'ı daraltmaktan korkmuyorlar. (*İlahî Rahmet ve Uluhiyet*, Fide Yayınları, 2005)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyah çarşaf, "beyaz" öfke

Cihan Aktaş 01.06.2009

Sanki son zamanlarda çarşafli kadınlara yönelik ayrımcı tutumlarda bir artış var Türkiye'de. Mahkemelerden kovuluyor, hastanelerde görmezden geliniyorlar. Çapa Tıp Fakültesi'nin acil servisinde ambulans şoförü, çarşafli hasta yakını ve başörtülü kızını taşıdığı için azarlanıyor. Hasta yüksek ateşli haliyle altı buçuk saat bekletiliyor acil serviste. Annesi çarşaf giydiği için savsaklanan Aynur Tezcan'ın (30) beyin ölümü gerçekleşiyor nihayet.

Siyah çarşafın ima ettiği "garibanlık", onları görünüşte Batıcı ve çağdaş zihinler açısından kolay bir hedef tahtasına çeviriyor. Ama hepsi bu değil. Bir garibanlıktan önce, siyah çarşafta okunan, çağdaş hayat tarzı fotoğrafları içine yerleşme konusundaki anlaşılmaz tavır, çağdaş hayat militanlarının asabını bozuyor.

Bir de şu var şimdi: Hükümete kızan öfkesini hükümetin zihniyetiyle ilişkilendirdiği sembollere ve yapılara yönlendiriyor.

Yazım'ın başlığı Fanon'un ünlü kitabından mülhem. Fanon ayrıca *Cezayir Bağımsızlık Savaşının Anatomisi*'nde de anlatır, Avrupalının askeriyle, aydınıyla Cezayirli kadının çarşafını çıkarmaya dönük hevesini...

Siyah çarşafı çıkartma arzusu vahşi bir keşif güdüsüyle bütünleşmiştir, oryantalist gezginde. Kendi ülkesinin yenik gençlerinden olan Richard Burton, Doğu'ya giderken büyük zaferlerin hayalini kuruyordur.

Gün gelir oryantalist gezginin cümlelerini Türkiye'de çağdaş hayat militanları dillendirmeye başlar. Siyah çarşafı açma başarısını gösteren, Türkiye'nin çağdaş uygarlığa katılmasını sağlayacak bir kahraman olacaktır sanki.

İzmir milletvekili CHP'li Canan Arıtman, çarşafli kadınları şöyle değerlendiriyor: "... bir törende önüme rozet taktırmak için çarşafli bir kadın gelseydi onu refüze edemezdim, incitemezdim, dışlayamazdım. Ben üzüntüden kahrolurdum ama o kadını asla üzmezdim. Zaten bizim mücadelemiz çağdışı kıyafetleri giymek zorunda

bırakılmış kadınlarla değil kadınlar üzerinden siyaset yapan, onları baskılayan, kapatan, ikincilleştiren, çağdışı kafaya sahip erkeklerle.”

Sanki hemcinsi konusunda içi yanıyor Arıtman’ın, ama aslında bu ifadeler çarşafli kadınları iki kat aşağılayan bir anlama sahip. Çarşafli kadınlar, erkekler tarafından örtünmeye zorlanmış zavallı iradesiz varlıklardır Arıtman’a göre. Erkekler ne istiyorlarsa öyle yaşarlar; bir robot misali, kocaları ya da babaları açıl derlerse açılır, kapan derlerse kapanırlar.

Peki, bu kadınların kocalarının zoruyla kapandığına nasıl emin olabiliyor Arıtman... Tanıdığım birçok kadın, erkek yakınlarının arzusu hilafına benimsemişlerdi çarşafı. Kocasını çarşaf giymesini istemediği için boşanmaya kadar giden kadınlar gördüm.

Siyah çarşafa kötülüklerini gönderen zihinlerde, bilinmezliğin duyurduğu bir reddiye vardır. Siyahlar içindeki bir rahibe karşısında duyulmayan türde şartlı bir bakıştır söz konusu olan. O kadın nasıl oluyor da kendisi gibi yaşamak istemiyor... Bir izahının yapılamadığı yerde sorun haline getirilenin sahici varlığı yadsınır. Ama çarşafli kadın hastaneye geliyor, mahkemeye işi düşüyor; görmemek, o yokmuş gibi davranmak mümkün olur mu? Olur işte... Kendisi bile değil, annesi çağdaş hayat fotoğrafına yakıştıramadığı için, bir genç kız ölüme gönderilir.

Öyle bir çağdaş hayat imanı ki bu, kurallarına uymayana haşarat muamelesi yapıyor.

Güya halka açık sergi

Çağdaş kılık kıyafet konusundaki taramaya elemeye dönük muameleler tabii ki çarşaf giyenlerle sınırlı değil. Başörtülülerin yaşadığı ayrımcılığı kanıksamış bir ülke Türkiye. Kız çocuklarının, genç kızların tahsil görmeleri yolundaki problemler hep başörtüsü yasağı paranteze alınarak tartışılıyor. Zirvelerde yer alan başörtülü eşlerin varlığı kamusal alanda başörtülülere yönelik bir göz alışkanlığı oluştururken, aynı zamanda ayrımcılığı güçlendiren bir etkiye de sahip oluyor.

Taraf’ın başörtülü bir okurunun, bir şirkette satın alma sorumlusu olarak çalışan Velide Dayıoğlu’nun başına gelenleri birlikte okuyalım:

“Bugünlerde İTÜ Taşkışla’da bir fotoğraf sergisi var, ‘Cennetin Kapıları’ başlığı altında, Divriği Külliyesi’nin fotoğrafları sergileniyor. Ben halka açık (!) bir sergi olduğunu düşünmüştüm, dün öğrendiğim kadarıyla sadece başı açıklara açık bir sergi bu, çünkü başörtülü ziyaretçiler içeri alınmıyor. Dün sergiyi ziyaret etmek istediğimde, bayan güvenlik görevlisi bana ‘Hanımefendi, başınızı açarsanız ziyaret edebilirsiniz, yoksa sizi içeri alamam; bize ziyaretçi bile olsa başörtülülere içeri almayın diye emir verdiler,’ dedi. Bu konuda söylenecek çok şey var belki, ama inanın dününden beri öyle kötü bir ruh hali içindeyim ki hiçbir şey söylemek gelmiyor içimden. O bayan görevli bana kim olduğumu ve başörtümün ne anlama geldiğini bir kez daha hatırlattı. Bugün serginin basınla ilişkilerden sorumlu bir bayanla görüştüm, beni içeri almadıklarını söyledim, ama verdiği cevap daha da kırıncı geldi bana. Maalesef orası bir üniversiteymiş ve kuralları varmış, bir yere giderken nasıl kurallara uymanız gerekiyorsa, orada da bu kurallara uymak zorundaymışım, yani başımı açmalıymışım. Bu sergiyi

organize eden mimar ve fotoğrafçıya ulaşabilseydim, sormak isterdim, acaba onlar ne düşünüyor bu konuda. Belki de onlar da sadece başı açıklar için yapmışlardır bu sergiyi..."

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mahmelbaf'ın seçim çağrısı

Cihan Aktaş 08.06.2009

İranlı yönetmen Muhsin Mahmelbaf üzerine bugüne kadar pek çok yazı yazdım. Onun, ülkesindeki muhafazakârların bir kesiminden gelen baskılar yüzünden, bazen çalışamaz hale geldiği için de uç noktalara savrulduğu tespitini dile getirmişimdir kimi yazılarımda.

Mahmelbaf, döneminin kabullerini zorlayan, sahasında koşar adımlarla ilerleyen bir yönetmen, sanatçının bir devrimci olarak portresini sunma konusunda da çarpıcı bir örnek. Onun hakkında yazdığım bir yazının başlığı, "Taşkın fikirler, sıradan insanlar"dı.

Sinemaya yönelmeden önce edebiyatla iştigal etmiş bir sanatçı Mahmelbaf. Yazıyla ilişkisini genellikle senaryo yazarak koruyor. Ülkesi için çok hassas dönemlerde bir uzun makaleyle gazetelerde görünüyor. Bu kez yine bir gazete yazısında, İran'da önümüzdeki cuma günü yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimlerinin adaylarından biri olan Mir Hüseyin Musavi'yi anlattı. Oy vermenin önemine duyduğu inancını yansıtan bir girişin ardından, seçimlerde asıl belirleyici olanın verilmeyen oylar olduğu kanaatine getirdi sözü, bu yazıda. İşte, dört yıl önceki seçimlerin ikinci turunu Ahmedinejat, on milyon seçmenin sandık küskünlüğü nedeniyle kazanabilmişti. Kendisi de o seçimin ikinci turunda oy vermekten kaçınan umutsuz seçmenlerden biriydi, ama şimdi yaptığı hata olduğunu, İran halkının kaderini seçim sandığı yoluyla değiştirmeyi öğrenmesinin zamanının geldiğini düşünüyordu.

Mahmelbaf, Musavi'yi devrimin ilk yıllarında, bir sanatçı topluluğu içinde tanıdığını belirtiyor bu yazısında. O yıllarda daha ziyade ressam olarak tanınan Musavi, aynı zamanda üniversitede sanat tarihi dersleri veren bir öğretim üyesidir. Genç yaşta Kültür ve İrşad Bakanı olarak göreve başlar. Başbakanlık konumuna geldiğinde ise sanatçı arkadaşlarının kendisinden uzak durmaya başladığını görür, bu nedenle onlara şu sözlerle teşekkür eder: "Sanatçının bağımsızlığı zaten, onun iktidara bir mesafe koymasını gerektirir."

İran sinemasının bugün geldiği noktada Musavi'nin o dönemdeki çabalarının altını çiziyor Mahmelbaf. Onun dindar kişiliğini ise şöyle tasvir ediyor: Musavi yürekten inanan bir mümindir, ama onun dini kazanç getiren bir dükkân değildir.

Başbakan olduğu dönemdeki şu sözleri, Musavi'nin ülkesindeki azınlıklar konusundaki görüşleri ortaya koyuyor: "Ben Müslümanım, ama Ermenilerin ve diğer ekaliyetlerin de başbakanıyım. Başbakan olduğuma göre, bütün bir milletin çıkarlarını düşünmeliyim, bir grubun, sınıfın ya da kendimin değil."

Ahmedinejat, dört yıl önce kazandığı seçim zaferinin heyecanını hâlâ üzerinden atamamıştır Mahmelbaf'a

göre. Bunun tersine Musavi, cumhurbaşkanlığı makamına çok da lâıyk olduğu halde, seçimlerde aday olma konusunda epeyce temkinli davranmıştır. Ona oy verilirse, hizmette kusur etmeyecektir. Oy verilmediği takdirde ise sanatsal çalışmalarına geri dönecektir.

Mahmelbaf, yönetmenlik hayatındaki ikinci dönemin ürünlerinden olan (1989’da gösterime giren) *İyilerin Düğünü* filmi sırasında emniyet güçlerinin kendisini saatlerce sorgulamaları, ardından da bu filmin yasaklanması üzerine Musavi’nin bu filmi kabinesinin üyelerine seyrettirdiğini ve onlara şu sözleri söylediğini aktarıyor: “Sanatçı, kendimizi düzeltebilelim diye halkın dertlerini anlatmadığı takdirde, hangi ayna bize hatalarımızı gösterecek?” Bu soruyu, Voltaire’in ünlü sözünden uyarlanma şu cümle takip eder: “Ben senin fikrine muhalifim, ama senin fikrini açıklayabilmen için canımı feda etmeye hazırım.”

Mahmelbaf yazısını, Musavi’nin içinde yaşadığı zamanın özelliklerini ayırt edebilen bir ilim, sanat ve siyaset adamı olduğunu kanıtlamaya çalıştığı analizlerle sürdürüyor: “Musavi, devrimden sonra geçen yılları hülyalı bir hissiyatla değil, ilmî bir yaklaşımla değerlendirebilen nadir siyasi kişiliklerden biridir. Devrim’in ardından geçen 30 yıl içinde yaşanan kimi acı tecrübelerin tekrar etmemesi için de İran’ın bugün olgulara ve tarihe ilmî bir açıdan bakmayı başaran siyasetçilere ihtiyacı var.”

Mahmelbaf’ın değerlendirmeleri, aynı zamanda bir öz hesaplama ve savunusu olarak da anlaşılabilecek paragraflarla uzayıp gidiyor. Devrimin asi ve aykırı çocuğu, Musavi üzerine yaptığı çözümlemeler üzerinden kendi hikâyesini bir kez daha anlatıyor.

Hakan Albayrak’ın vicdanı

Suriye sınırındaki mayınlı alanın temizlenmesi konusunda ortaya çıkan görüş ve yorum ayrılıkları, o sınırın “her zaman mayınlı bir arazi” olarak kalmasını dileyen bir iradeyi mi ihsas ediyor... Kamuoyunun vicdanını rahatlatacak bir şekilde temizlenmediği takdirde, son dönemlerde AK Parti’nin politikaları sayesinde iyi ilişkiler içinde olduğumuz bu komşumuzla aramızdaki sınır arazisi, iki kat mayınlı bir araziye dönüşebilir.

Komşuluğuna hiç güvenilmeyen, sürekli genişleme temayülü içinde bulunan bir ülkeye, iyi komşuluğu gözetken bir temizleme operasyonunun teslimi nasıl da ironik olurdu!

Hakan Albayrak bu konuda yazdığı eleştirel yazılarla kamuoyunun vicdanındaki rahatsızlığı dile getirdi. Mir Hüseyin Musavi’nin, bir filmi yasaklanan Mahmelbaf’ı kabine arkadaşlarına karşı savunurken sarfettiği şu soru cümlesini uyarlayabiliriz bu duruma: “Yazar bizlere politikalarımızı gözden geçirelim diye halkın kaygılarını aktarmadığı takdirde, hatalarımızı gösteren bir aynayı nerede bulacağız?”

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sel gidiyor, deniz kabukları kalıyor geride

Cihan Aktaş 15.06.2009

Ahmet Uluçay, Türkiye’de yetişen en usta sinemacılardan biri. İyi bir yönetmen bakışının mutlaka bir sinema okulunda eğitim görmekle kazanılmayacağını, iyi bir filmin de ille de büyük bir yapım olması gerektiğini kanıtlamış bir sanat (ve gönül) adamı. Ne yazık ki Uluçay yıllardır üzerinde çalıştığı *Bozkırda Deniz Kabuğu* isimli filmini bir türlü tamamlayamıyor. Gazete haberlerine göre, sanatçının yardımcıları Eurimages desteği için başvurmuş, Almanya ve İsviçre’den yapımcı ortaklarıyla görüşmeler yapmışlar, fakat bir süre sonra bu yapımcılar filme verdikleri desteği çekmişler. Sebebi ise Uluçay’ın hastalığı.

Nasıl da zor bir zamanda yalnızlığa terkediliyor sanatçı! Üslubunu bulmuş, eser verecek çağında, fakat sağlığı yerinde değil. Filmini tamamlamak istiyor, belki de bir başka tasarısına sıra gelsin diye; ancak “gişe” meselesi bir engel olarak çıkartılıyor önüne. Filmini tamamlama süreci ilaç gibi iyi gelecek ona, ama bunu kim düşünüyor...

Bozkırı andıran kırlara aşınaysanız, Uluçay’ın filmlerinin isimleri sizi çağrışımlarıyla çarpar. İlk filmi *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak*’ta (2004) Uluçay, hem kısıtlı mekânların dar ufuklu zihinlerince ham hayal sanılanı, hem de çocuk dünyasının ucu bucağı olmayan mümkünler alanını konu almıştı. Bozkırın ortasında bir köy, bir kasaba ya da ve işte orada sinema tutkunu iki çocuk, karpuz satıcısının yanında çalışan Recep’le, berber çırağının yanında çalışan Mehmet, günün birinde bir film yapmanın hayalini kuruyorlar.

Bu film aşkının hayata geçirilmesi, Uluçay’ı ailesiyle ilgili olarak “Benim yüzümden gün görmediler” demeye götüren bir özveriyle, bir adanmayla mümkün olabilir bozkırda.

Uluçay’ın yeni filminin konusu üzerine bir bilgim yok, fakat ilk filminin kimi sahnelerinin etkisiyle, *Bozkırda Deniz Kabuğu*’nun sahnelerini hayal etmeye çalışıyorum.

Oyuncakların daha ziyade tabiattan derildiği zamanları tasavvur etmeyi deneyelim bir: Çocukluk yıllarınızın günlerinden pek çok gün, pembe-mor çiçekli dikenlerle kaplı bir arazide taşla toprakla oynarken, elinize tozun toprağın rengini değiştirdiği bir deniz kabuğu gelmiş ve şaşırtmıştır sizi. Deniz yüzlerce kilometre uzağınızdayken, bu kabuğun oraya nasıl ulaştığı üzerine düşünürsünüz. İnce ince akan çayın kenarında biriktirdiği kum tepelerinde gezinirken türlü güzellikte taşlar takılır ayaklarınıza, ama aynı duyguyu vermez. Sükûnet, sebat, istikrar gibi kelimeler yeni bir anlam kazanır gözünüzde. Üzerinde yürüdüğünüz coğrafya altüst olmuştur bir deniz kabuğu nedeniyle, öyle ki ayaklarınızı bastığınız toprağı yeni baştan tanımak istersiniz. Hiç bir coğrafi şekil değişmez değil, zamanın aşındıran akışı önünde. Adaletin mülkün temeli olması için kıvranıyor, altüst oluyor dünya ve eşkıya da dünyaya hükümrân olmuyor. Peki, çayın öte yanında kurulu su değirmeni binlerce yıldan beri orada değil miydi? Verimsiz toprakları yüzünden insanların hayvancılığa yöneldiği belde, bir zamanlar deniz kıyısında bir kasaba olabilir miydi... Deniz giderek uzaklaşırken beldeden, insanların sertleştirdi belki de, melankolik kara kişilerine dönüştürdü. Ancak bozkırın çocuklarının gönüllerinin bir köşesinde o deniz kabuğunun temsil ettiği bir enginlere açılma özlemi çalkalanıp duruyor. Çocuk yetişkin bir insana dönüşüyor geçen zaman içinde, denizle tanışıyor da, ırmaklarda edindiği tecrübeyle enginlerine kulaç atmayı başarıyor da; böyleyken, kulaklarında o eski zamanlardan kopup gelen dalgaların sesi, ayartıcı, huzursuz eden çarpıntılarıyla uğuldamaya devam ediyor.

Sel gidiyor, kum kalıyor geride ve kumun içinde de deniz kabukları...

Beyin ameliyatı geçirmiş ya Uluçay, memleketi Kütahya’daki resmî kurumlar, milletvekilleri ve işadamları da bu yüzden filmine destek vermekten kaçınmışlar. Herkes onu seviyor ve destekliyor konuşurken, sanatçı bakışını takdir ediyor, ancak iş somut adımlar atmaya gelince kimse yardıma yanaşmıyor.

Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak'ı sadece yirmi bine yakın seyirci izlemiş, bu rakam küçümsendiği için de destek bulamıyor Uluçay'ın yeni filmi. İyi de, elden ele dolaşan CD'lerle çok daha fazla seyirci buldu bu film. Kaldı ki yönetmenin kıymetini filminin izleyicisiyle ölçmenin sinema değeri açısından pek anlamı yok.

Bozkırda Deniz Kabuğu, Uluçay'ın film çizgisini belirginleştirmesi açısından tamamlanması gereken bir proje.

Bir kabuk hiç bir zaman sadece kabuk değildir, geçen zamanı yansıtan bir harita, bir derin hafızadır. Uluçay nasıl anlattı bozkırdaki deniz kabuğunun görsel hikâyesini, merak ediyorum.

Faruk Yücel'in ardından

Dinamik, yenilikçi çalışmaları, yaşına göre olgun ve kadir kıymet bilen görüşlerinden önce, *Gerçek Hayat* dergisinde, kapıların arasından uzanan, alınındaki secde izleri hissedilen aydınlık bir simaydı. Zor bir hastalığın ardından dünyaya veda etti. Bu erken vedanın hakiki illetlerini kim bilebilir? Hayat bir yanıyla o denli karmaşıkken, başka bir yanıyla da bir yere kadar açıklanabilen ve bize "erken oldu" dedirten ölümlerle, yalın bir cevaba ulaşmaya sevk ediyor, kısa günün kârıyla yetineyim demeyen insanları.

Allah rahmet etsin Faruk'a ve başta eşi ve annesiyle babası olmak üzere, geride kalan bütün sevenlerine de sabır ve metanet versin.

Cahit Koytak

Haftaya Cahit Koytak'tan bir şiir okuyarak başlamak, bir gazetenin şiire bunca değer vermesi, güzel değil mi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kırmızı karanfiller

Cihan Aktaş 22.06.2009

Geçen hafta içinde bir günün ikindisinde, ne istiyor bu insanlar, niçin inanmıyorlar kendilerine sunulan rakamlara, bu kadar yüksek bir oranda hile yapıldığı da görülmüş şey mi sandık başında, diye sorular sorarak, İnkılap Meydanı'ndan Azadi Meydanı'na akan kalabalığın arasına karıştın. Mendilleri, bileklikleri, başörtüleri, tunikleri, çantaları yeşildi yürüyüşçülerin, bir şekilde yeşille renklendirilmişti siyah giysileri. Kesin ayrımlar ve karşıtlıklar ortadan kalktı, kim yoksul kim zengin, kim zalim kim mazlum, kim yalancı kim doğruyu söylüyor, alnını ihlâsla secdeye değdiren kim; sloganlara bakarak karar verebilir misin, diye sordu bir kız.

Bileğindeki yeşil bandı bir haberleşme kanalı olarak algılayan o kızı dinledikten sonra, ellerinde "Oyum Nerede?" yazılı pankartlar ve fotoğraflar taşıyan yürüyüşçülere sorular sormaya devam ettin. 1979'da yine bu caddelerde yürümüş olan insanları görmedin, anlatılanlardan, filmlerden fotoğraflardan marşlardan biliyorsun. Anıt mezarlıkları kaplayan karanfiller, daha fazla kan akmasaydı, demek istermiş gibi tutmeye devam ediyor.

Gece Allahu Ekber sedalarını izleyen slogan sesleri dağların değil yılların ardından geliyormuş gibiydi: Himayet himayet niyru intizami (Polis, polis, bizi destekle!) Himayet himayet İrani-i ba gayret (Destekle destekle, ey gayretli İranlı.) 80'lerin başlarında İstanbul'da yeşil parkalı Musavi'nin bir uçağın merdivenlerinden indiğini görmüştün ekranda. Yeşil parka devrimciliğin sembolüydü, şimdilerde ise Ahmedinecad'ın beyaz montu, halk adamı olmanın, tevazunun sembolü sayılıyor. Peki, halk kimdir en fazla, hangi kalabalıktır ve halk düşmanı hangi belirtileriyle tanınır; bu sorulara cevap aramaya zorluyor seni, gece, şehirden dalga dalga yükselerek bir uğultu halinde evlerin pencerelerine çarpan sloganlar.

Bir insanın hayatına ne kadar da çok birbirini çağıran sahne sığabilirmiş! İçlerinden kimileri dağlara çarparak geri dönen sloganlarla bütünleşerek canlanıyor. Asr Sûresi'nin bir ayeti, Kadıköy Marmara'da defalarca izlenmiş *Çağrı* filmi, Maurice Jarre'nin notaları, Humeyni'nin vakarlı soruları... Gecenin geç saatlerine kadar sürüyor, pencere camlarını titreten sloganların uğultusu. Acılı bir ses algılıyorsun uğultunun içinden; *Dr. Jivago*'nun fon müziği eşliğinde. Acı çeken insan daha çok hangisi, kim bilebilir en fazla ve aşikâr haksızlığa maruz kaldığı için acı çeken ve kim daha fazla mustazaf, kimin çiğnenen hakkıdır daha katlanılmaz olan, bu sorulara yeniden cevap arıyorsun.

Bir insan hayatında en fazla kaç devrim yaşar? O iki devrim yaşadı; Musavi. Devrimin caddelere alıştırdığı insanlar kalıplara sığamıyorlar. Akşam karanlığı çöktüğünde, "Allah-u Ekber, ya Hüseyin Mir Hüseyin!" diye başlayan sloganlar dizisi pencereleri titretmeye devam ediyor. Sağduyusuna güvendiğin insanlara, nasıl mümkün oluyor aradaki bu anlayış uçurumu, diye soruyorsun. Şöyle oluyor, dedi yazar arkadaşın. Güç savaşı var; filler dövüşürken çimenler eziliyor. İktidar savaşının nelere kadir olduğunu bilemeyecek kadar saf bir yazarsın, görüyorsun işte! Birisi "Allah-u Ekber!" diye haykırdığında bir pencereden, yüzünü görmeyen kişi sözüne bakarak karanfil yaprakları serpiştirmeliydi o pencereye doğru. Daha fazla kan veremezdi bir memleket, Beheşt-i Zehra kabristanındaki sayısız mezarlıktan sonra.

Bazen en iyi bildiğimiz cümleler tarafından yanıltılıyor, en iyi tanıdığımız sandığımız adresler tarafından şaşırtılıyor. Büyük anlama uçurumlarını aşacak kelimelerden yoksunluğunu duyuyorsun bir kez daha. Yeniden yoksullaştın, kelimelerin yetersiz kalıyor. Ama sen, özgürlük asıl başkasının özgürlüğüdür ve vicdan da asıl öteki olan için gereklidir, diye düşünmeye daha yeni başlamış değilsin. Diline gelebilen bütün kelimeleri barış ve kardeşlik için, Allah rızası için yeni bir düzene kavuşturmaya çalışıyorsun. Şimdi meydanlara akan kalabalıkları üç beş kandırılmış ipsiz sapsiz serseri olmakla suçlayanlardan kimilerini tanıyorsun: Evlerine konuk oldun, duvar raflarında bulunan kenarlarına karanfil saksıları yerleştirilmiş şehit fotoğraflarına bakarak onlarla birlikte gözyaşı döktün, mersiyelerini dinledin. Annelerin ve sevgililerin gözyaşları, şehitlerinin kabirlerine serpiştirilen gülsuyu ile karışıyordu, bu sahneleri unutmadın. İki kardeşi şehit olan sosyolog, Musavi'nin danışmanıydı, onunla bir söyleşi yapmıştın üniversitedeki odasında; tutuklandığını yeni öğrendin. Rehber'in Cuma hutbesi kanunu hatırlatıyordu, hakkını caddelere akarak arayanlarda. Ardından Musavi'nin şehit olmaya hazır olduğunu söylediği de duyuldu. Cep telefonlarıyla, internetle ulaşım kısıtlandığı için fısıltı gazetesi arttırıyor baskısını ve bir haber bazen ötekini çürüterek geliyor.

Bu kadar çok ani, zor, en yakın komşu için bile anlaşılmasın gelen bilgiden, içlerinden hakikate uygun olanlarını seçip de yazabilmenin bir yolu bulunur mu... Aradaki anlayış uçurumu genişliyor, fısıltı gazetesi şayialarına karışan türlü ajans haberleriyle. Sense sadece mütercim olmayı istemedin hiç, söyleşilere kendini kattın, acı çeken insanın tarafına çekildin her kavşakta. Yoksul evlerindeki konuk odalarının raflarındaki fotoğrafları çevreleyen karanfiller gözlerinin önünden gitmediği için de tamamlanmıyor bu yazı, tamamlanmayı istemiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mavi başörtülü

Cihan Aktaş 29.06.2009

Mavi desenli başörtüsüyle bir cevaplar toplamı gibi görünen, yine de soruları olan Mahinur Özdemir için...
Mavi ile başlamıştı belki her şey; su ile yani ve katıksız bir gökyüzü ile. Mavinin bize sunduğu en belirgin duygu, ferahlıktır, esenliktir. Birden yakalamaz bakını mavi, mesela kırmızı gibi, sarı turuncu gibi, ama farkedilince de bırakmaz kişiyi, tutar, enginlere sürükler.

70'li yıllarda Bülent Ecevit'in mavi gömlekleri de gökyüzüne uçurduğu beyaz güvercinlerle birlikte *umut'u* terennüm ederdi.

Tesettürlü giyimi, önce mavi bir yağmurluk eşliğinde benimsemiştim.

80'li yılların başlarıydı. Yeryüzünün katı gerçekleriyle (ve modern kadına özgü sayılan ideallerle, imgelerle) yetinemez olan genç kızlar, Kur'an-ı Kerim'leri, mushafları bulundukları muhafazalardan, yerleştirildikleri raflardan indirerek okumaya başlamışlardı. Okunan her kitap, bir diğer kitabı çağırıyordu. Üç aylarda oruç tutulmuş, gece namazları kılınmıştı. Aşklar kalplere gömülmüş, ilahi aşk'a açılmıştı gönüller. Tefsir külliyatları, hadis ciltleri, tasavvuf klâsikleri okunmuş, çağdaş dünyanın ufkunu genişletmeye çalışan yazarlara, düşünörlere, şairlere geçilmişti. O zamanlar her şey maviydi sanki: Gökyüzü gibi kitaplar da, başörtüler gibi gönüller de.

Mavi ulaşılması güç her ideal ve hevesi simgeliyordu aslında. Muhafazakâr yazarlar, Türkiye'nin gelişmesini sarışın mavi gözlülerin nüfus içinde kazanacağı ağırlığa bağlayan yazılar yazmaya başlamışlardı.

80'lerin başlarında dindar bir abinin kız ararken "mavi gözlü olsun ille de" deyişine takıldığımı da hatırlıyorum.

Müslüman kadının kamusal alandaki varlığının tartışılmaya başlandığı yıllar. "Kadın başörtüsüyle bile olsa geçmemeli sokaklardan"; daha dindar ve takvalı görünen insanların savunduğu görüştü bu. Onlar kadar okumamışsın çoğu Osmanlıca, Arapça kitapları. Sokakları sevdiğini bilsen de, sokaklarda bulunma hakkını savunabilir misin? Hiç bir şey bilmiyor gibisin din adına, kimi soruların tamamen nefsanî olabilir. Furuğ misali, "benim payım budur" diyerek, pencereden görünen gökyüzü maviliğiyle mi yetineceksin? Daha çok okuman, tartışman, secde etmen, çile çekmen gerek. Sokaklarda yürümekten vazgeçemiyorsan da maviden vazgeçmeli, kişiselliğini koyu renklerin kalabalığında yitirmelisin.

İşte, sokaklarda bulunma zorunluluğunun bir açıklaması veya savunusu olsun diye de mavi başörtüler siyaha, kahverengiye, laciverte çevrildi.

Karakalabalıkların arasında kaybolman beklenirdi çünkü, o kalabalıkların rengine kendi rengini yedirmen gerekirdi.

Hüseyin Akın, "Hepsi Hikâye" isimli kitabında yer alan *Anne Ben Artık İyiyim ve Bir İhtimal Dersanesi* adlı

hikâyelerinde, mavi başörtülü kızlardan söz ediyor.

80'lerin başlarında başörtüleri mavi de olurdu, yeşil de. Renklerle ilgili kısıtlamalar, gide gide belirginlik kazandı. Daha koyu, daha az göze çarpan, mat veya silik renkler tercih edilmeliydi. Renkli başörtüsü örten kızlar, açık-örtük kınamaya maruz kalırlardı, bulundukları cemaatlerin ya da grupların toplantılarında. Daha üstün takvanın göstergesiydi, siyah giysiler.

Akın'ın ikinci hikâyesinin kahramanı olan genç kız, hayalindeki mesleği başörtüsünün rengiyle birlikte keşfetmeye çalışıyor. Bu hiç kolay olmuyor ama: *"... Ne yapsa, öğretmen önlüğünün üstüne mavi başörtüsünü oturtamıyor. O bu sıkıntısını üçüncü kez aynı parmaklarını dönüp dönüp bıkmadan kıtlatırken gösterdiğinin farkında değil. En güzel de, karatahtayla uyumlu bir güzel de bir hayal fotoğrafına yakışıyor. Bu şaşırtmıyor kendisini. Gelecek günlere kadar her şeyin belirsizlik ve karanlığı işaret ettiği bir dünyada karatahtanın kara olmasından daha normal ne olabilirdi. Kes, kopyala, yapıştır tekniğine benzer bir teknikle başka bir resim dener, bakışlarına asmak için, ama bunda da başarılı olamadı. Bu kez siyah avukat veya hâkim cübbesinin üstünden kayıp düşen türban işi bozmuştu. Neydi o? Evet, 'Baro' kabul eder miydi böyle bir uyumu?"* (Hepsi Hikâye, sf. 31; İlke yayınları, 2007)

Eleştirmen Asım Öz, Akın'ın sözünü ettiğim hikâyesini konu aldığı bir yazıda, yazarın mavi rengi seçmesinin hiç de rastlantı olmadığı tespitini şöyle açıyor: "Akın burada siyah, kara, beyaz arasında gidip gelerek örmüş anlatı evrenini. Şehirde yaşayan Müslüman kadınların eğitilmiş olanları bir anlamda örtünmenin siyah olarak algılanmasından, hatta kötücül bir kültürel imge olarak karalanmasından çıkış yolu olarak beyazdan yardım almışlar ve mavi simgesel bir renk olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü mavi ne siyahtır ne beyaz."

Mavi umudun rengidir, öyle biliriz, yine de Asım Öz'ün de ifade ettiği üzere bu rengin psikolojide mutsuzluğu temsil ettiği de yaygın bir kabuldür. Ve işte mavi, siyahî Amerikalıların çıkardığı hüznü müzik türünün de adı olmuştur: Blues (maviler).

Öyle bir renk ki hem hüznü temsil ediyor, hem de umudu. Ve anlatıyor ki hüznü ille de umudunu yitirmenin bir göstergesi olarak anlamak gerekmez.

80'li yıllarda başörtülülerin dünyaları maviydi, siyah başörtülerin altında bile. (Bir yasak henüz o kadar içselleştirilmemişti çünkü.)

Mavi göze çarpan değildir. Aranandır ve aramanın da rengidir. Bunu pek az kişi, pek az yazar gördü. Hüseyin Akın da siyahla tashih edilmek istenen "gözü kara" mavinin anlamlarına kafa yoran pek az yazardan biri.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kurban sunağında bir kral

Cihan Aktaş 06.07.2009

Onu “zenci” kategorisine yerleştiren çizgilerinden kurtulmaya çalışıyordu.

O kadar istedi ki beyaz olmayı, beyazımsı ten hastalıkla geldi; ten rengindeki değişmeyle ilgili resmî açıklama bu. Bir beyaz çocuğunki gibi akça pakça bir ten, o tutkuyla istedikçe uzağına kaçtı. Çizgileriyle oynamayı sürdürdü. İstediği yamalı bir beyaz değildi.

Sinir uçları olabildiğince açık küçük Michael sokaklarda oynarken duyduğu bir sözle o uçurumun işaret ettiği farkı algıladı belki de: Onlar beyaz, sense siyahsın! Beyaz tenli çocuklarla aynı noktadan başlamadın hayata!

Yeteri kadar beyaz olunamazdı, akça pakça görünömlü bir ten içinde bile, imajın her şey olduğu çağda... Kraldı, seviliyordu, insanlar uğruna ölebilirdi, yine de yetmezdi. Siyah çizgilerine takılıp kalmayan bir sevgilinin arayışı hiç bitmiyordu ve beyazlaşma işlemi de bir türlü tamamlanmıyordu... Doğal olandan sapmada aldığı hız, benliğinde kökleşmiş siyah-beyaz uçurumu kadar baş döndürücüydü. Bunun ayırdındaydı, *Earth Song*’u söyledi bu yüzden. Fiziğinde estetik ameliyatlara sürdürdüğü bozulmayı geri döndürmeyi dilediğini düşündürüyor bu şarkısı.

Şimdi şaşkınlıkla soruyoruz belki, eski kliplerindeki simasına bakarak: Ne hoş, kendine özgü bir yüzü var, niçin değişmeye çalıştı?

O genç adamın içindeki çocuk yaralarını görmedik; şarkılarına rağmen.

En otobiyografik olduğunu söylediği şarkısında soruyordu: Çocukluğumu gördünüz mü?

Siyah güzeldir, diye haykırıyorlardı zenci aktivistler çoktandır, yine de inandıramadılar onu. Çoktan karar vermişti teni konusunda, öyle ki pigmentleri bile katılmıştı bu kararına. Hayatı beyaz çocuk teninin bakışlarıyla yaşamak istiyordu. Bunun için de çocuklara açtı masalsı evini ve sapkınlıkla suçlandı.

Garip, ayrıksı biri olduğunu düşünen insanlara karşı kendini şarkılarıyla savundu: “Hiç tanımadığım bir çocukluğun peşinden koşmak benim kaderim.”

Kendisinin bile tanımadığını söylediği çocukluğunu yabancılar ne kadar farkedecek?

Yanlış bedende olma hissiyle acılaşan ergenlik günlerinin hatıralarından kurtulmak için bir mucize gerekirdi ya da sayısız sihirli reçete. Çocuk Michael’ın benliğinde yer eden beyaz çocuğa benzemeye doğru attığı her adım, tükenişine götürüyordu onu.

Yetenekli Michael her türlü üstün sıfatla taçlandırabilirdi kimliğini bu imaj çağında, ama asla “beyaz” diye nitelendirilemezdi.

Lekeli beyazlık da zaten yetmedi, yetmezdi. Kondurulmuş bir ad vardı ve bir tarih; bir tahakkümün tarihi. 19. yüzyılın başlarında antropolog Prichard zenci kafatasları üzerinde yaptığı kronolojik ölçümleri öne sürerek, kara insanların beyinlerinin beyazlarınkine göre daha az geliştiğini iddia etmişti. İngiliz gezgin Richard Burton Afrika yerlilerini beyaz ırkta evrimleşmiş bulunan özelliklere sahip olmayan “hayvani” yaratıklar olarak nitelendirmişti. “Siyah yüzü beyaza döndüremiyorsak, onu iptal etmektir genel eğilim”, diye yazdı, Amerikalı siyahi yazar James Baldwin. Esmerleri hayalperest, karamsar, mistik, içe kapanık tipler olarak gösterirken, sarışınları hayat dolu, girişimci, neşeli kişilikler olarak tasvir eden sayısız Batılı metin vardır. Thomas Mann

metinlerinde Avrupa merkezli bir kültürel duruşla birlikte mavi gözlü sarışın teması aynı zamanda sorumluluk alan saygınlığı, toplumsal bağlılığı ve değerliliği simgelerken, esmerlik bunun karşıtı bir konuma yerleşir.

Modern zamanlarda bedenle ilgili, ruhu ve maneviyatı öncelerken bir tür fiziksel çileciliği de teşvik ettiği düşünülen geleneksel görüş ve denetim tarzları eleştirilirken, modern denetim tarzları ve beden kurguları da hem ruha hem bedene eziyet eden bir tür çileciliğe yol açmakta.

Tüketici toplum, ileri sürülen örnek modeller karşısında oluşan kendinden memnuniyetsizliğe çözüm olarak Susan Willis'in tespit ettiği şu sloganı öne sürer: Kendine yeni bir sen al!

Bu faustvari alışverişin sonuçlarından biri, kendi yüzünü yitirmek; Michael'ın yaşadığı gibi.

Oysa, postmodern dönemlerde her şey başka türlü olabilecek gibi görünüyordu. Farklılık güzelleştirecek, kendinde olana sadakat alkışlanacak, siyah olanın güzelliğinin hakkı verilecekti. Zenciler sahnede, stadyumda, koşu pistinde hatta başkanlık sarayında görüleceklerdi. Siyahi olan yine de kolay kolay hayatının bir döneminde içinde açılan o yarayı iyileştirmeyi başaramayacaktı.

Yanlış olan, yaratılıştan mı? Michael yetişkin yanıla böyle düşünmüyor, yaşadığı deneyimin sağladığı bir duyuşla da, tabiattaki bozulmaya hayıflandığı şarkılar söylemeye devam ediyordu.

Varlığını saflaştırmak, bütünlemek için dışını olduğu gibi içini de kazıdı. Bu kazıma işleminin oyunsu yanına o denli yoğunlaşmıştı ki asla tamamen erginleşemedi, bundan uzak durdu. Hızlı kırılmaları, başkalaşma arzularını yansıtan dansı, bedenine hâkim olma çabasıydı da... Uzlaşamadığı bedenini bir masal kahramanına benzetmeye devam etti. Neşterlerin asitlerin söz geçiremediği tenine masalsı kılıflar uydurdu.

İçindeki yaralı bereli siyah çocuğa sınıf atlatamadı, malikânelerde yaşadığı halde.

O, pop müziğinin kralı, aynı zamanda pop endüstrisinin kurbanı.

İnsanoğlunun en ilkel güdülerinden kan alarak can bulan pop endüstrisi, kralı kurban sunağına göndermeyi de bilirdi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Barbie'nin asıl zararı kime...

Cihan Aktaş 13.07.2009

Cübbeli Ahmet Hoca, Barbieleri eleştiren bir konuşma yapmış. Eleştirinin özü şöyle: Bu bebekler bebek değil, tıpkısının aynı kadından taklit edilmiş, bu nedenle tahrir edici.

Bu özet anlatım içinde, Barbie'nin bir bebek sayılamayacağı görüşüne katılsam da, katılamayacağım iki görüş

mevcut: Birincisi, Barbie, Ahmet Hoca'nın savunduğunun aksine, hakiki kadınların tıpatıp aynısı değil. İkinci olarak da bu bebekler tahrik etme ihtimalinden önce, kız çocuklarına zarar verdikleri için sakıncalı bulunmalılar. İdealleştirilmiş bir kadın modeli üzerinden üretiliyor bu oyuncaklar ve bir şekilde odalarına, hayal dünyalarına dahil oldukları kız çocuklarına da model oluyorlar. Barbierelerin yaydığı imgeler nedeniyle kız çocuklarının en azından bir kısmı sıfır beden ölçülerine (yani bir bakıma ergenlik öncesi vücutlarına) kilitleniyorlar. Bu nedenle de yeme bozukluklarına yakalanıyorlar.

Diğer taraftan Barbie örneğinde cinsiyetsiz bir cinsellik ideali yükleniyor kız çocuklarına ve kadınlara. Cisimsizleştirilmiş, yağlarından özsularından arındırılmış bir "en iyi beden" öneriliyor. Barbiereler, hamile modelleriyle bile annelikle, evle, çocuk bakımıyla ilgili görünmüyorlar. El Greco'nun uzatılmış, inceltilmiş "ruhani" kişilerini andırıyorlar bir açıdan, ama fazlasıyla dünyeviler. Hem cinsellik sembolü gibi algılanabilir, hem de ergenlik çağının başlarındaki genç kız bedenlerini hatırlatan vücutlarıyla cinsellikten arınmış gibiler.

Modacılar nezdinde 20. yüzyılın kadını simgelemiş olan Barbiereler çoktandır pedagojik bakımdan sakıncalı bulunuyor. Piyasaya çıkarıldığı ülkelerde bütün versiyonlarıyla çocuklar için uygun bir oyuncak olmadıklarını ortaya koyan tartışmalar açılıyor.

Kız çocuğunuz varsa, Barbie bebeklere ilgisiz kalmanız neredeyse imkânsız. Çarşıda pazarda Barbiereler yüzünden kızınızla anlaşmazlığa düşmüş olmanız da mümkün. Bu bebekler evleri, eşyaları, kalabalık giysi dolapları, ormanları ve parklarıyla o kadar her yerde ki, kız çocuklarının oyun dünyasında hayali bir şekilde de olsa yer ediniyorlar.

Birkaç yıl önce, çok güzel, çok şirin esmer bir kız çocuğunun, rengi Barbie bebeklere benzemediği ve asla benzemeyeceği için ölmeyi dilediğini duyunca, Barbiereler üzerine uzun bir inceleme kaleme almıştım. O sırada yaptığım gözlemlerde şunu tespit ettim: Bir ila iki yaş arasındaki kız çocukları Barbie ile normal bir bebek arasında seçim yapması gerektiğinde Barbie'yi seçiyor. Barbie olmayı da seçiyor ve oyununu o şekilde kurguluyor. Çocuk elbette bu tür özdeşleşme problemlerini başka örnekler üzerinden de yaşayabilir. Fakat Barbiereler her yerde ve varlıkları da ekranlardan yayılan model imgeleriyle bütünleşiyor.

Küçük çocuk büyüyor, genç bir kadına dönüşüyor, fakat bir türlü Barbie'ye benzeme amacını gerçekleştiremiyor. Ameliyatlar, boyama işlemleri, kremler, maskeler, peruklar, rejimler, yağ aldırma, kaburga kemiği kırma, balenler, korseler, açık renk lensler, kendi bedenini yeniden inşanın, rengini değiştirmenin yolları sayılır. Kozmetik sektörünün yeni sihirli ürünleriyle kolaylaştırılan renk değişimine karşılık, sarartılmış saçların altından yükselen siyah teller, ıslah edilmesi gereken yanlışlıklardır.

İran'da 1997 yılında Barbie bebeklere karşı bu ülkenin geleneklerinin ve İslamiyet'in karakteristik özelliklerine sahip, "Sara" ve partneri olarak da "Dara" isimlerini taşıyan bir dizi bebek tasarlandı, ama bu bebekleri Tahran'daki oyuncak mağazalarının vitrininde bile göremiyorsunuz.

Barbie güzel endamlı, hiç yaşlanmayan ve asla doğurmayan bir kadın; üstelik her yerde... Sara ise şişman, bazen çocuklu ve galiba yine hamile....

Büyük bir yanlışlık yapılıyor, diye yazıyor Germaine Greer "İğdiş Edilmiş Kadın '97" başlıklı makalesinde. Greer'e göre; Batı kültüründe insan yapımı kadın, doğuştan kadının yerini almak üzere emin adımlarla ilerliyor. Annelik artık kutsal değil; anne çocuklarının başarısında pay iddia edemiyor, fakat bütün başarısızlıklarının suçunu taşımak zorunda. Bir zamanlar kadınlar üreme organlarından başka bir şey değilken ve davranışlarının çoğu

doğurganlıkla belirlenirken, şimdi dişi olarak özgül organlara ve işlevlere sahip oldukları iddiasında bulunamıyorlar. Yüz milyonlarca şişman küçük kız, erkek bedenli bebeklerle oynuyor ve her hafta “süpermodel” denen cin fikirli hilkat garibelerinin neler yaptığını okuyorlar. Dünya çapındaki bu fenomen, bol bol çığırkanlığı yapılan “geleceğin kadınların olduğu” görüşüyle nasıl bağdaştırılabilir? Ya da toplumun feminize olduğu fikriyle?.. Greer’e göre, bu açık çelişkileri anlamlandırmanın tek yolu, feminen (kadınsı) olanın dişinin bir versiyonu değil, dişinin reddi olduğunu görmektir.

Başta dönecek olursak... Barbie, asli olarak “bebek” değil, bir podyum kadını modeli. Varlığı (ve versiyonlarıyla) kız çocuklarında tartışmalı Elektra kompleksini bile bastırabilecek bir yetersizlik algısı kaynağına dönüşüyor. Ahmet Hoca’nın bu oyuncacı eleştirirken, kız çocuklarının ruhsal yapısına verebileceği zarara yoğunlaşmış olmasını dilerdim.

Not: Değerli *Taraf* okurları... Haftada bir yazdığım bu köşede gündemime aldığım her konuya yer veremiyorum. “Uygurların maruz kaldığı çifte şantaj” başlıklı yazımı, www.dunyabulteni.net sitesinde okuyabilirsiniz.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Reformistleri uzun bir süreç bekliyor

Cihan Aktaş 20.07.2009

Hâlihazırda İran’da mevcut olan gerilim, otoriter ataerkil bir zihniyetle, kitlelerin oyu ve talebi üzerinden katılımcı ve şeffaf bir siyasallık tanımlamaya çalışan bir zihniyet arasındaki anlaşmazlığın seçim şartlarındaki dışavurumu olarak ifade edilebilir. Muhafazakârlar içinde etkin olan bir kesim halkın oyunun önemsiz olduğu türde bir İslami hükümeti savunuyor, reformistler ise ancak halk oyuyla mümkün bir İslam cumhuriyetini.

Kurumsal güçlerin yaptırımlarıyla bir oldubittiye getirildiklerini düşünen reformist liderler; Musavi, Hatemi ve Kerrubi, biraraya gelerek mevcut siyasal tıkanmayı aşabilmenin yolları üzerine konuşuyorlar.

Seçim sonuçlarını yürüyüşlerle protesto etmek isteyen kalabalıklar, haklarını kanun yoluyla aramaları, aksi takdirde şiddetle karşılık görecekları konusunda uyarılıyorlardı. Oysa sokaklara taşan veya gece evlerinin pencerelerinden “Allah-u Ekber” diye haykıran kalabalıkları öfkeliendiren, zaten seçim sırasında yaşanan usulsüzlükler ve kanuni alandaki başvurularının sonuç vermeyeceği inancı oldu.

Türkiye medyasında günlerce reformist hareketi Turuncu devrimlerle ilişkilendiren yazılar yayımlandı. Bu yazıları yazarlar reformist hareketin doğuşunun tarihinin en az 1996’ya kadar uzandığı gerçeğini ihmal ettiler.

Tebrizli dost ve Türkiye basının dikkatli bir takipçisi olan Ferheng Bey’in bir mesajında ifade ettiği gibi: Seçimler sırasında Türkiye medyasında herkes kendi gördüğü ve görmek istediği İran için yazdı. Kendi görmek istemediği İran’la ilgili göstergeleri ise yanlış okumayı hatta görmemeyi yeğledi. Sanki o ülkede yaşayan, nefes alan, soru sormak, düşünmek, üretmek için çabalayan, bir kitap yazdığında anlaşılmaz gerekçelerle

karşılaşmadan kitabının basıldığını görmek isteyen kanlı canlı insanlar yokmuş gibi... Herkes, kendi idealindeki İran için yeniden ve yeniden biçimlendirdi sokaklara dökülen kalabalıkları... Kendi görüş açısını koruma kolaylığı hatırına, zihni konforuna hâlel getirmemek için...

Bu arada, Türkiye içinde muhalif hareket ve fikirlerin bastırılması karşısında özgürlükçü söylemleri benimseyenlerin, İran söz konusu olduğunda meseleyi uluslararası sistem açısından okumaya başlaması şaşırtıcı değil mi?..

Allah-u Ekber sedasının dinî bir rejimin karar mekanizmalarını protesto eden kalabalıklardan yükselmesi de, ilk bakışta şaşırtıcı. Aradan günler geçti, insanlar hâlâ "Allah-u Ekber" diye bağırıyorlar gecenin onunda. Bunun nedeni, kurumsal başvurular konusundaki ümitsizlik. Devrimin soru sormayı öğrettiği insanları, sorularını duymazdan gelerek ikna edemezsiniz. Bu nedenle de Hatemi sürekli göstericilere izin verilmesinin taşıdığı önemi hatırlattı sorumlulara.

Bugün İran'da kurumsal olarak güçlü olan muhafazakârların kanaat önderlerinin önemli bir kısmının, halkın oyuna inanmadığı kanısı çok güçlü.

Seçim sisteminde partilere değil kişilere oy verilmesi mevcut seçim sisteminin en büyük sorunu olarak görünüyor. 1997 yılında Hatemi'nin devlet tarafından desteklenen Natick Nuri karşısında büyük bir oy oranıyla cumhurbaşkanı seçilmesi, sağ kanada bir tepki olarak değerlendirilmişti. Sekiz senelik Hatemi hükümetleri döneminde reformist hareket içinde dayanıklı bir siyasal yapı oluşmadı. Muhsin Mahmelbaf'ın deyişle: İran halkı demokrasiye tecrübe konusunda pek de maharet gösteremedi, 1997 seçimlerindeki büyük halk desteğini birdenbire sürpriz bir şekilde elde ettiği kanısı yüzünden. Reformistlerin hâkim olduğu dönemlerde bile reformistler icraat alanındaki girişimlerinin bir yerde tıkanmasının yol açtığı yılgınlıkla önce meclis kürsülerini, ardından belediye şûraları seçimlerini ve en sonunda da cumhurbaşkanlığı seçimlerini kaybettiler.

Bu son seçimlerde ise reformistler daha beş ay öncesine kadar dahi kimi aday gösterecekleri konusunda kararsızlık yaşıyorlardı. Musavi'nin kısa süre içinde belirginleşen adaylığı, yine kısa bir süre içinde büyük bir kitle desteğiyle karşılandı, ama bu hareketin kendisini bulması ve kitlelerin ortak ilke ve hedeflerde biraraya gelmesi elbette bu kısa süre içinde mümkün olamazdı.

Kişilere dayalı siyaset yapısı, İran seçimlerinde hile olduğu iddiasına güç kazandırıyor. Ancak karşı taraf da rahatlıkla bu hilenin mevcut bulunmadığını öne sürebiliyor; çünkü bu iddiaları kontrol edebilecek ve sorgulayacak konumda güçlü partisel örgütlenmeler mevcut değil.

Muhafazakârlar geleneksel örgütlenmelerin içinde yer aldıkları ve devlet kurumlarından yararlanma alanında tecrübeli oldukları için, siyasal faaliyetlerinde bu kurumları kullanma konusunda da başarılılar. Bu durumda reformistler için tek çözüm yolu bütün ülke çapında parti örgütlenmelerini ya da partiler üstü muhalif bir cephenin oluşumunu en kısa zamanda gerçekleştirmek, olarak gösteriliyor. Seçim sonucunu protesto gösterileri sırasında öldürülen ve cenazesi ölümünden 25 gün sonra ailesine verilen 19 yaşındaki Söhrap Arabi'nin ailesine yaptığı taziye ziyaretinin ardından Musavi, geriye dönüşü olmayan bir yola girildiğini söyledi.

Şu var ki muhafazakârların da Musavi'yi devreden çıkartmayı planladıkları, bunun için de seçimler sırasında yaşanan gösterilerin sorumlusu olarak onu mahkemeye çekmeyi düşündükleri dile getiriliyor reformistler arasında.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pencere taşıyan çocuklar

Cihan Aktaş 27.07.2009

Kuşlara taş fırlatırken sahip oldukları duyguyla mı hareket ediyorlar pencerelere nişan alırken... Bir eve değil, hızla ilerleyen bir trene ait pencerelerden söz ediyorum. Bazılarında eski yolculukların çatlak izleri var, kimileri de yeni yaralar alıyor. Taşın biri sekerek yolunu şaşıyor, ama hemen ardından atılan hedefi yakalayabilir. Arka arkaya geliyor taşlar, perdeyi kapatarak geri çekiliyorum. Bozkır çocukları uçan kuşları sapanla vurmaya çalışmaz mı... Bir taşı diğeri izliyor ve restoranda da şef garson yolcuları başlarını korumaları konusunda uyarıyor: Bir keresinde işte o masada oturan bir kadının başı taşla yarıldı. Sonra kıyamet koptu. Taşın atıldığı beldenin halkı şiddetle uyarıldı. "Suç büyüklerin; çocuklarını terbiye etmeleri gerek." Bölgedeki olağanüstü halden kaynaklanan bir kasıt yok mu pencerelere atılan bu taşlarda? Şef garson o şekilde düşünmemeye çalışıyor: "Çocuklar dünyanın her tarafında aynıdır. Erkek çocukları hele, taşla nişan almaya, isabet ettirmeye bayılırlar. Hem Türkiye'nin her tarafında tren pencerelerini taşıyan çocuklar var."

Biraz sonra daha farklı bir açıklama yapıyor gerçi: "Bu bölgeye gelen trenler Haydarpaşa'ya geri döndüğünde, pencerelerinde cam kalmıyor. İptal edeceksin o tren seferlerini, bak nasıl aileler çocuklarının terbiyesini veriyor!"

Çocuk oyunları ve oyuncakları, büyüklere öykünmelerin kurguları değil mi... Sadece şiddet sahneleri yer alıyorsa etraflarında ve acı çığlıkları, oyunlarını nasıl biçimlendirmelerini bekliyoruz... Onlar Filistinli değil. Karşılarında da siyonist işgalciler yok. Öyleyse ne istiyorlar tren pencerelerinden...

Tren pencerelerine taş atan çocuklar, eylemlerinin sonucu hakkında bir fikir sahibi değiller. Futbol oynuyorken dahi oyunu yarıda kesip bir vazife bellemiş gibi taş atmaya başlıyorlar. Bu aşağı yukarı sınır kasabalarından Elazığ'a kadar böyle sürüyor. Elazığ'dan itibaren tren taşıyan çocukların sayısında bir azalma oluyor. Malatya'da ise çocuklar el sallayarak koşuyorlar tren yolu boyunca. Evlerin önünde oynayan çocuklar, oyunlarını bir kenara bırakarak fotoğraf karesinin içine yerleşmeye koşuyorlar. Karşılıklı bir el sallama sürüyor.

Ben geride kalan çocukları düşünüyorum. Onlara da el sallamış olmak isterdim. Küçük elleri havada dalgalanırken yüzlerine yayılan o neşeyi görmek isterdim.

Oyun ne zaman suça dönüşüyor, suç ne zaman oyunu kendine ait bir araca dönüştürüyor...

Çocuklara futbolu bile unutturacak kadar ciddi bir bildirim bu: Ben buradayım, duymak istemersen de. Ben sana duymak istemeyeceğin bir sesle kendimi bildireceğim!

Belki hiç öyle değil, tamamen bir oyun tanık olduğum, tehlikesinin ayırtına varılmayan bir oyun. Ve bu şiddetinin sonuçlarına uzak kalınan oyunu, bilgisayar oyunlarının mekânlarıyla kısıtlanmayan çocuklar oynuyor.

Nasıl bir hayat yaşıyor olursa olsun, camları taşılamasın, yoldan geçen otobüsün ve trenin pencereden görünen yolcularına taş atacak yerde el sallasın; bunu bekliyoruz o çocuktan.

Böyle oyun olmaz, olmamalı, bunu niye anlamıyorlar?..

Kusuru kendimizde arayalım biz önce. O çocukların maruz kaldığı "çelişkili komutlar ağı"nı hatırlayalım...

Kendini bilmeye başlamasından itibaren çocuk ola ki en azından iki güçlü sesin çağrısına muhatap oluyor, en az iki model tarafından uyuma ve itaate çağrılıyor. Çağrılar birbirine aykırı içerikleriyle geliyor: Beni taklit et, diyor biri, diğeri ise aksini söylüyor: Onu değil, beni taklit et. Rene Girard'ın "çifte açmaz" olarak tanımladığı çelişkili komutlar ağı, son tahlilde sadece sınırlı patolojik vakalarla sonuçlanan sıradan bir görüngüdür ruhbilimcilere göre; "belki de insanlar arası ilişkiler içinde en sıradan ve en temel olanı"dır.

Çocuğun kulakları ayartıcı seslere açık olduğu ölçüde, sonuçları yıkıcı olabilecek olası çarpımlar da o kadar mümkün görünür. Çünkü yargı ölçüleri tamamen şekillenmemiştir daha ve mesafe koymayı da henüz öğrenmemiştir.

Girard'a göre, çocuğu maruz kaldığı çifte açmazın yıkıcı etkilerinden koruyacak olan, (bir bakıma dinî gelenekler ve açıklamalar örgüsüne denk düşen) enerjileri ayinsel biçimlere ve ayin geleneğinin değerlendirdiği etkinliklere kanalize edebilme gücüne sahip bir kültürel düzendir.

Bu kültürel düzenin dokusunun işlevini yitirmesi, kendini yenileyememesi ya da, çifte açmaza sebep olan kargaşanın önünü açıyor. Şiddet oyunlaşıyor o zaman, oyun şiddetli bir içerik kazanıyor.

Çocuk trendeki yolcularla başka türlü iletişim kurmaya alışmalı. Ne olursa olsun tren hattı boyunca koşarken onu meşgul etmek, mesela el sallamayı sürdürmek gerek. Çocuk, pencereden yükselen o elin sahibi tarafından görüldüğünü bilecek. O el kime ait olursa olsun, yabancı olmaktan çıkacak. Sesini duydunuz mu peki, gerçekten duydunuz mu?.. Duyduysanız eğer, bir kez daha bu yoldan geçtiğinizde, taş atan çocuğun size elini sallamaya başlayacağını göreceksiniz. Elini, sesini duyurduğunu bilmenin şevkiyle sallayacak. Tren pencerelerinde gördüğü dost yüzlere aşinalığını hiç unutmayacak. Göreceksiniz.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yazın en sıcak günü

Cihan Aktaş 03.08.2009

Somut hayat pazar yerinde ve mutfakta, acil olanı, öncelenmesi gerekeni bildiriyor; Marguerite Duras da yazmıştı. Yaşlılar ve çocuklar varsa hayatınızda, bu sıcakta en uygun yemeği hazırlamak gündeminizin en önemli maddesine dönüşüyor. Kolesterolleri, tansiyonları, kalpleri, karaciğerleri hesaba katılmalı yaşlılara yemek pişirilirken. Bir de pişikler çıkıyor kollarında, bebekler gibi; tuzlu suyla yıkanmaları gerek.

Yazın en sıcak günü yaşıyor. Fakat klima serinliğinden nefret ediyor yaşlı adam; klima açılınca ceketini giymeye koşuyor.

Sonra gazeteyi alıyor eline ve bir başka âleme dalıyor. Manşetlerde gördüğü önemli haber nedir, bakışlarından anlamak imkânsız.

“Asmayalım da besleyelim mi?” demişlerdi. Diyetli hasta mahkûm Menduh Kılıç, hapishane yemeklerine de mahkûm. Ameliyatla üçte ikisi alınan akciğerinde her an kansere dönüşebilecek bir mantar üremiş.

Sıcak havada İstanbul’u terk edemeyen yaşlılar için hem sevecekleri hem de faydalı olacak türde hafif yemekler pişirmek gerek. Onlar artık sağlıklı beslenme nedir bilmiyor, tad alma duyularına göre karar veriyorlar. Yaramaz çocuklar gibi süpermarketlerin abur cubur köşelerini yağmalıyorlar alışveriş sırasında.

Sıcak hava alarmı veriliyor ve evlerine kapanıyorlar.

Genç mahkûmun iç organları seksen yaşındaki bir adamınki kadar yıpranmış. Solunum cihazıyla yaşıyor, her gün kan kusuyor. Alzaymırın işgal ettiği benliğe oyunu: Yaşlı adamın bedeni neredeyse yarı yaşındaki bir genç adamın bedeni kadar sağlam. Bilinci cezalandırılırken eğitildiği düşünülen insanın iç organları da var oysa. İçeri atarken sağ salim olan mahkûmun karaciğerindeki çürüme ya da akciğerindeki hızlı küçülme karşısında sorumluluk duyacak makam, imza ve vicdan sahibi birileri olmalı.

Hasta mahkûm kötü bakıldığında, ömründen ömür gidiyor. İyileşme umudu, bürokrasinin tozlu dosyalarının sayfalarına takılıp kalıyor.

Biz karısıyla birlikte mutfakta bunları konuşurken, yaşlı adam kapıyı açıp çıkmış.

“O böyle çıkar gider, sonra döner gelir, nereye gidecek, hava sıcak,” dedi yaşlı kadın. Gerçekten de birazdan döndü geldi. Evin yanındaki arsada oynayan çocukları uyarmaya gitmiş: “Vaktinizi boşa harcamayın, ders çalışın, kitap okuyun, yoksa, hayat yarışında birileri sizi geçer, sonradan çok pişman olursunuz, ama faydası olmaz.” “Çocuklar tatilde şimdi,” dedi karısı “bırak oynasınlar.” “Hiç birinin elinde kitap yok,” dedi o öfkeyle ve yatak odasına kapandı.

Klima esintisinden korunmak için kalın bir kazak giymiş olarak çıktı, yatak odasından. Terliyor, kaşınıyor, yine de çıkartmıyor kalın kazağı. Çünkü havanın sıcaklığı kırk dereceyi bulmuş da olsa, o öğrencilik yıllarının soğuk okul yollarında geziniyor. Üşüdüğü, çaresizce üşüdüğü, ayaklarını ve sırtını kar soğuşundan koruyamadığı öğrencilik yıllarına sabitleniyor bakışları. Kolları isilikten kıpkırmızı görünüyor. Bir bebek gibi tuzlu suda duş aldırılması gerek, ama buna nasıl ikna edilecek...

“Eğer banyo yaparsan, sana gazetede bir haberi okuyacağım,” dedim. (Eğer cıp cıp yaparsan sana bir masal anlatacağım.) Haber değil de mektup, bir hapishane mektubu. Hapishanede ölümcül hastalıklarıyla kaderine terk edilmiş görünüyor, Menduh Kılıç. Geçen her gün zayıf akciğerlerinin aleyhine işliyor. Kılıç’ın hapishaneden Yasemin Çongar’a yazdığı mektubun bulunduğu sayfanın hemen bitişiğinde, tedavi gördüğü hastanenin mahkûm koğuşunda hayatını yitirmiş olan kanser hastası İsmet Ablak’ın anne ve babasıyla çekilmiş bir fotoğrafı var. Yaşlı Anadolu annesi, çekebileceği başka bir acı kalmamış gibi bir kahırla bakıyor objektife. Hiç değilse son günlerini ailesinin yanında geçiremez miydi oğlu? Yatılı okula gittiğinde Ablak, Türkçeyi bilmeme suçu yüzünden en çok dayak yiyen öğrencilerden biriymiş. Bütün bu hayatlar nereye gitti ve nice hayata mal

olan o ezme-ezilme sahneleri hiç yaşanmamış gibi yok olup gidebilir mi tarihin hafızasında... Duvarlar kaydediyor, ağaçların, taşların, karatahtaların henüz keşfedilmemiş başka türlü bir kayıt işlemi var olmalı. Ablak öldü, ama Kılıç henüz sağ ve ömrünün son dönemlerini rahim kanseri hastası annesinin yanında geçirmek istiyor.

Yemek hazır sayılır. Sıra tuzlu su banyosuna geldi.

Boyun, bel fıtıklarından rahatsızlığını dile getiriyor Kılıç. Daha önemlisi, kalbini de etkilemiş bu yaşadıkları.

“Ben daha yeni banyo yapmıştım,” diye itiraz etti yaşlı adam, zaman mefhumunu yitirdiği halde. Bir bebek olsa, su dolu kovaya doğru atılırdı.

Yazın en sıcak gününü yaşıyoruz. Tuzlu su banyosuna razı edilmezse, isilikleri çoğalacak yaşlı adamın, yaraya dönüşecek. Karısı peşine düşüyor.

Yazın en sıcak günü: Bir de astım hastalığı var Menduh Kılıç'ın, astım cihazına bağlı olarak sürdürüyor hayatını.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Emeğin teri gibi

Cihan Aktaş 10.08.2009

Kendini ezik veya aldatılmış mı görüyor? Yoksa, “erkek egemen bir din tarafından kandırıldığını” öne süren haber-yorumlardan, makalelerden tamamen habersiz mi... Sırtından akan terin belkemiğinde birikirken oluşturduğu kireçlenme habercisi ürperme üzerine günde yüz bin kere düşünüyor mu?

Çağdaş giyimli sayılan bir hemcinsine göre daha fazla mı terliyor? Daha mı bunaltıcı oluyor onun için, rutubetli sıcak yaz havası...

Bu konularda başörtülü yazarlar hiç yazmadı mı? Bir hikâye veya köşe yazısı olsun yazmadılar mı? Emin misiniz buna?..

Hem bakalım başörtülü kadın sadece sizin bildiğiniz o kişi mi?..

Onun başörtüsü, ninenizin beyaz tülbendi değil, bunu çok söylediniz. Bozguncu bir simge o; köleliği, beyaz tülbentle kurabildiği bağ nedeniyle de tutsaklığı imliyor aynı zamanda... Öyle sanıyorsunuz.

Siz sebeplerini nereden biliyorsunuz peki, her birinin başını örtme sebeplerini...

O emek gerektiren hidayet sürecini aynı ruh iklimini solumadan bilemezsiniz.

Türkiye medyası başörtülü kadınların hayat tarzı arayışlarıyla ilgili tecrübelerini, zor zamanların haber malzemesi olarak bir kenarda tutar. Başörtülü kadınlar sıklıkla zincirleme tepkilerle uzayıp gitmesi umulan haberlere, yorumlara konu olurlar. Yine de bilinmez, tanınmazlar gerektiği gibi. Burada "gerekli olan" öncelikle, bir kadını başını örtmeye götüren dünya görüşü, duyusudur. Bu alandaki bilgi yoksunluğunun bir nedeni, başörtülü kadınların mahremiyet anlayışıdır. Bir diğer neden ise söz konusu haber ve yorumlardaki gösterişli manşetlerin gizleyemediği, çaresizce bir yavanlıktır. Bu yavan yaklaşım, başörtülü kadının "adına ahkâm kesilebilir biri" olduğu kabulüyle sürer gider.

Sürekli bir savunma ve "ben aslında sizin bildiğiniz gibi değilim" cümlesinde ifadesini bulan bir kendini aklama çabası bekleniyor, başörtülülerden.

Çünkü, sanılıyor ki, başörtüsü ikincil olandır. Modern kadın yanında ikincil, Müslüman erkek yanında ikincil.

Bir okuyucu var ki bu yüzden döne döne aynı soruyu soruyor: "Örtünmek nasıl özgürleştirir, anlatın bana, kanıtlayın bunu..."

Niçin hayatın anlamı ve nasıl yaşanması gerektiğine dair tek, biricik doğru cevap, ille de bu soruyu soranın tekelinde olmalı ki...

Müslüman kadınların kişiliği bugün ya Batılı kadın öznenin hayat görüşü ve standartlarıyla kıyaslanarak ya da başörtüsü mecburiyeti üzerinden tartışmaya açılıyor. Özgürlük ve demokrasi alanlarındaki duyarlılıklar, sadece başörtüsü örtme mecburiyeti üzerinden konuşuluyor; başörtüsünü açmaya zorlanan kadınların yaşadıkları açısından değil...

Başörtülü kadının seslenmeleri, filtrelerle duyulmaz, anlaşılmaz hale geliyor.

Farklı kadınlık durumları var. Farklı başörtülü kadınlar da bu nedenle var.

Başörtüsünün de parçası olduğu bir değer yargıları bütününe benimsemeniz, giyim-kuşamınıza kendi kişiliğinizin damgasını vurmaya hakkınız olmadığı anlamına gelmez.

İnsan bir cinsle, bir kimlikle dünyaya geliyor, ama kendi çabasıyla kimliğini ve cinsiyetini geliştirme yükümlülüğüyle değer kazanıyor. Annemaria Schimmel'in altını çizdiği gibi, tek bir kadınlık durumu da yoktur; Allah aşkı konusunda ise erkek ile kadın arasında bir fark bulunmaz.

Dindar insan bedeninin mahremiyetiyle ilgili sınırlar alanında Rabbinin buyruklarını dikkate alıyor ve bu buyrukların bazen irrasyonel gibi görünenlerinde de bir hikmet olduğuna inanıyor. Bu manada saç teli, sadece saç teli olmaktan uzaktır.

Bir başörtülü tasavvuru da var ki Abdullah Cevdet'ten bu yana hiç eksik olmuyor "özgürlükçü" aydınlarımızın kaleminden: Ezik, kandırılmış, kendi zararına çalışan, erkek egemen bir dil ve söylem tarafından kullanılan, aklını çalıştırmayı beceremeyen eksik etek başörtülü!

Başörtülü kadın sürekli tutsak olmadığını, kölece düşünmediğini kanıtlaması beklenen kişi...

Ah, evet, sıcak geçiyor ağustos ayı. Yola düşen, terlemeyi göze alıyor.

Sevgili okuyucu: Lütfen benim için endişelenmeyin. Yaz sıcakları yüzünden mesela daha az çalışıyor değilim. Yaz sıcakları neşemi kaçırtmıyor. Başörtüsü, örten kadını ille de daha dindar yapıyor, şeklinde bir iddiam da yok. Ama şunu söyleyebilirim: Başörtüsü örten kişiyi daha tutsaklığa yatkın bir kişiye de dönüştürmüyor. Herkesin imanı akli kadardır. Özgürleşme ihtimali de yüreğinin genişliğiyle eşdeğerdedir. Kölece bir ruha sahipseniz, sığ bir hayat sürdürürsünüz, iyi geçim adına; başınız açık da olsa, kapalı da olsa.

Siz ne dersiniz deyin, hâkim söylemin dili varlığını belirleme iddiasında, "türban" jargonuyla.

"Türban", başörtüsünü imani boyutundan kopartırken, kısır tartışmaların zeminine indiriyor.

Başörtülülerle empati denemelerinde gözden kaçırılan en önemli husus, iman. O öğrenci veya öğrenmekten hiç vazgeçmemiş kadın bir imanla örtüyor başını, bu nedenle ne ezik hissediyor kendini, ne de yaz sıcaklarında, talihsiz.

Akıttığı ter boşu boşuna akıyor. Zorlasa da önünü kesmiyor, yol boyunca akıp dursa da geri dönme nedenine dönüşmüyor. Görünüşe aldanmaktan sakındırırken hayatı dönüştürüyor. Tıpkı, emeğin teri gibi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dağa çıkan Kürt

Cihan Aktaş 17.08.2009

Türkiye 70'li yıllarda tam anlamıyla bir kimlik bunalımının çatışmasını yaşadı. Siyasal örgütlere bağlanmış gençlerin asli sorusuydu, kimlik soruları.

Sağcı da solcu da vatani korumak ve halkı ya da milleti kurtarmaktan söz ediyordu. Vatani komünistlerden korumak, vatani emperyalistlerden kurtarmak...

Ülkücülük, evrensel kurtuluş konusunda yetersiz gelen cevaplarıyla İslamcılığın sorularını hazırlıyordu...

Kürt genci Müslümanlık ortak paydası yolunda ülkücü bile olurdu. Ülkü Ocakları'na devam eden pek çok Kürt arkadaşım için Türklük, Müslümanlıkla aynı giysiymiş gibi görünürdü.

Aynı iftar sofrasında biraraya gelinir, Tanrı Dağı kadar Türk olduğu varsayımından hareketle, Hira Dağı kadar Müslüman olma umuduyla dualar edilirdi.

Halide Edip'in *Dağa Çıkan Kurt*'u okunur, o yurdunu korumak üzere dağa çıkan kurdun kimliği üzerine tartışmalar açılırdı.

"Türk"lü isimlerle, soy isimleriyle bir korunurluk sağlamaya çalışanlar hiç az değildir Kürtlerin arasında. En güçlü

“Türk” vurgusunda dillendir, en çetin korunma çabaları...

Dağ yolunu tutan Kürt genci, ana-ata ocağında bile barınamaz olduğu için de o tuzaklarla dolu yola sapmıştır.

Kendi ocağımızın çocuğu olduğunu söylüyorsak, onu dağdan inmeye razı etmenin çarelerine elbette kafa yoracağız, zihni ve fiziki konforumuzun bozulmasına bakmadan. Onu kaybetmeyi değil, kazanmayı istemiyor muyuz?..

Bir evin eşiğinden sokağa adımını atar atmaz Kürt gibi görünmemeyi, Kürt kökenli olarak işaret edilmemeyi sağlamak için sürdürülen çabaları nereye kadar tahmin edebiliriz?.. Kimliği kökenle mühürleyen zihniyetin talep edeceği bedelleri ödemeye kim, ne kadar hazır olabilir?.. Evde konuşulan dışarı taşırılmamalı! Çocuğu bu ikili terbiye yüzünden bir çatışma yaşamasın diye, duygularını ve düşüncelerini ev ortamında dahi dile getirmekten sakınan ebeveynler hiç az değildir.

Anılmaktan kaçınılan ismin yerini tuhaf, horgörü dolu yakıştırmalar, modern sayılan maskelerle geçerlilik kazanmış hurafeler, hegemonik ilişkilere özgü seslenmeler alır.

Televizyon spikeri bir arkadaşım, İstanbul’da geçen çocukluğu ve gençliği boyunca yıllarca Kürt olduğunu gizlediğini söylemişti. Kürt olmanın artık telaffuz edilebilir olduğu bir dönemde, çalıştığı işyerinde bir cesaretle açıklar, kökenini. En yakın iş arkadaşı saydığı kişi omzunu sıvazlayarak, “Üzülme, sen de insansın” der.

Elbet Alevilik de gizlenirdi ve “Kürt/Alevi” olmak, daha ziyade gizleme çabası gerektiren bir kimliğin isimleriydi.

90’lı yılların başları... “Osmanlı” bir hanımefendi ile Kürt meselesi üzerine konuşuyoruz. “Akıllı olsalardı, kıymetlerini bilirdik” dedi. Bir “efendi”, bir vasi yaklaşımı...

Keşke, Kürt genci dağlara çekilmeden duyulsaydı, kurtuluş kelimeleriyle örülmüş siyasal hiziplerin ardındaki imdat çığılığı... Binlerce kayıp verilmeden...

Turgut Özal onları dağlardan indirme düşüncesini gerçekleştiremedi. Hapis damlarında yaşatılan işkencelerin getirdiği sonuç ise pek çok Kürt genci için benzerdi: Dağa çıkmak bir kurtuluş olabilir.

Kim bilir ne kadar çok Kürt genci kendini bir açmaz içinde bularak çaresizce dağ yollarına vurdu! Ve ne çok anneye karanlık geceler canhıraş sesler gönderdi, dağlardan doğru...

Bunun en üzücü sonuçlarından birini *Taraf* gazetesinde okuyorsunuz günlerdir: Şehit askerlerin ailelerinin gözyaşları yıllar geçse de dinmek bilmiyor.

Bu şartlar altında Kürt açılımının Türklüğün zararına bir girişim olarak değerlendirilmesini ne kadar sorgulasak az... Türk olmaya bir anlam biçiyorsan, Kürt olana daha kararlı bir empatiyle yaklaşabilirsin. Türkçe konuşmanın inceliklerinden söz ediyorsan, dili yasaklı Kürtlerin nasıl bir psikoloji geliştirdiklerinden de haberdar olmalısın. Annenin Türkçe ninnileri kulaklarından eksik olmuyorsa, Kürtçe yazmayı ve konuşmayı isteyen gençlerin içindeki ukdeyi anlayabilmelisin.

Kürt açılımı da işte bu şekilde bir anlama, bir empati programı halinde geliştirilmeli.

Henüz içeriği belirsiz bir açılım, tartışmalara konu olan. İyi niyetli yaklaşanlar arasında bile, "Bu paket bir program, bakalım arkasından ne gelir" şeklinde şüpheli sözler telaffuz ediliyor. Böylesine süratli ve kapsamlı bir hamlenin Türkiye'nin kendi dinamiklerince gerçekleştirilemeyeceği kanısı, açılıma yönelik güvensiz bakışın bir parçası.

Daha fazla kan akmasın diye bir çözüm sunamayanlar, çözümü çözümsüzlükte ya da komplo teorileri sarmalının gösterdiği vakit kaybında aramaya devam etmek istiyorlar. Hata payı ihtimal dâhilinde de olsa, başlatılan süreç, sevaba, iyiliğe dönüktür. Şiddeti tırmandıracak şekilde sürdürülen politikalar, kimliklere özgü duyarlılıkları keskinleştirdi. Ortak bağlar ve değerlerin hatırlanmasına, yapıcı seslerin yükselmesine ihtiyaç duyulacak bir süreç bu.

İşte Ramazan geliyor: İnsanlar Müslümanlık kimliğiyle, kardeşlik duygularıyla aynı iftar sofrası başında biraraya gelecek. Yeni bir başlangıç için kıymeti bilinmesi gereken saatler sunacak oruç günleri.

Kürt açılımının içeriği belirsiz; fakat bir açılımın söz konusu olması bile, barıştan yana olan herkes gibi beni de umutlandırıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şöyle bir dur da bak kendine!

Cihan Aktaş 24.08.2009

"Neye alıştınsa onları terk et, onlara aykırı olan şeylere yapış da muradına er." **Hafız**

Hayatın kendini tekrarlamaya başladığı dönemler vardır. Yolunda gitmiyor değildir hiç bir şey. Tersine özümlemiş, pürüzlerinden, ihmallerinden kurtulmuştur olaylar ve olgular büyük ölçüde; dahası artık bu pürüzler, ihmaller gözü gönü rahatsız etmemeye başlamış da olabilir.

Sokak çocukları her zaman vardı, faili meçhul cinayetler de, fahişeler de; sen kendini parçalasan da ne olacak, diye bir düşünce, olgunlaşma adına sinsi sinsi kuşatıyordur kişinin ufkunu.

İnsan alışmakla malûl bir varlık; her şeye alışılır, bir zindanda yaşamaya bile.

Alıştım, bir zamanlar değiştirmeye çalıştığım şartlara ve bu yüzden de çoktan kireçlenmeye başlamış olabilir varlığım. Sükûnet içinde atıyor kalbim, taşikardisini unuttu, diken üstünde olma haline özgü temposunu da... Küfür gibi bir şeydi konformistlik, bu yüzden hikâyeler yazardık, bir sabah erkenden yola çıkıp şehrin öteki ucundaki bilgilerden bir şeyler öğrenmeye giderdik, gecekondu evlerinden başka bir mekânda konuk olmayı kendimize yediremezdik, yoksulların sahip olamadığı her bilgi ve nesne yüzünden utanç duyar, bir otomobille otobüs durağının önünden geçiyorsak, başımızı önümüze eğerdik. Kirli işlerimizi bir hemcinsimize yaptırarak kitaba kâğıda gömülmeyi kabullenemezdik. Bir şeyler o kadar da değişmedi, yine yaşanmayan bilgiye mesafeliyiz, yine eğiliyor başımız yoksulluk sahneleri karşısında ve bilincimiz, sınırsız uyum taleplerine karşı

sorularla bileniyor; ama sanki dünyanın acı dolu, utanç dolu sahnelerinin kaçınılmazlığına dair bir kanaat de kendini kabullendiriyor öteki uçtan, usul usul.

Acıya alışılır mı? Acı azalmamış, acının türevleriyle yaşamaya alışılmıştır. Alışılmış acı ise eyleme sebebi olmaktan çıkar, habis bir tümör gibi kaplar varlığı.

Borges'in alışkanlığın kalın kabuğunu konu edindiği bir hikâyesi var: Salvadores'in Mahzeni. Güney Amerika'da diktatörlükle yönetilen ülkelerden birinde yaşayan Salvadores, darbeyle gelen hükümete muhalif olduğu için yakalanma ve öldürülme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor. Evinin bodrumunda bir mahzen hazırlayıp on yıl kadar orada yaşıyor. Dışarıyla bağlantısını eşi kuruyor. Ona ihtiyaç duyduğu her şeyi de o sağlıyor. On yıl sonra yeni bir darbe oluyor; yeni darbe hükümeti eskisi gibi Salvadores'in peşinde değil. Artık mahzeninden yeryüzüne çıkabilir Salvadores; ama çıkamıyor, çıkmıyor. Mahzenindeki kaçaklara özgü hayata devam ediyor.

Hayatın insana değişme ve gelişme vaadinde bulunan akışının bir sınırı yok. Bir şeyler sürekli kaçıyor, yeteri kadar peşlerinden koşmadığı ve sıkıca yapışmadığı için kişi.

Bu koşuşturma neyi başarıyor tam olarak?.. Uzun bir ara verelim alıştığımız düzene, öyle ki kendimizi uzaktan izlememiz mümkün olsun

Sevgili Süreyya (Önal) televizyon yönetmeni olarak yıllarca hızlı bir tempoyla ve ara vermeden çalıştı. Yenilerde "vakfeye durma"yı istedi, mesai saatlerinin sınırlarında yaşamaya ara verdi.

Vakfeye durmak, Arafat'taki vakfe'yi çağırıştırıyor Süreyya'ya. Durduğun yerde bir yolculuğa çıkıyorsun, vakfe sırasında.

Yusuf Kaplan, Hac'da vakfenin Allah'ın rahmetinin muazzam bir tecellisi ile bilfiil karşılaşmaya, Allah'la muhatap olmaya, böylelikle de kendimizi hatırlamaya götürdüğünü anlatıyordu bir yazısında: "Vakf, vukuf, vukufiyet, hepsi bizi idrake götürür. Durabilmeyi sağlayan irfana yönelik bir hatırlatma hatta uyarı halidir vakfe. Aslında hem zemin hem hâldir. Bilmek, durmayı (vakf'ı) bilmekten geçer. O kısa duruşta ömrün son anları yaşanıyor gibi, hayatımızın özlü bir muhasebesini yapma gücünü buluruz. An, var edilen, var kılınan zamana dönüşür, o süre boyunca." ("Semantik İntihar: An/lam/ı Bitirmek", *Yeni Şafak*, 1 Mayıs 2009)

Vakfe: Nefes nefese koştururken bir süre duracaksın, fakat o süre seni durduğun yere alıştıracak kadar uzun olmayacak. Belki hatırlamak için bir duruş olacak bu. Peki, neyi hatırlamak... Uzun süredir içinde olduğun, artık büyük bir koşuşturmaca içinde bile sana çok az hareket imkânı tanımaya başlamış olan hayat tarzını oluşturan asıl sebepleri...

Şimdi, insan alıştığı kişi olmaktan çıkmaya hazırlanıyor bir kez daha. Çalkalanma, altüst olma sürüyor. Sigara tutan parmaklar bir hadis külliyatının sayfalarını karıştırıyor. Öncelikler yer değiştiriyor. Serin bir içecek, serinleten bir porsiyon yemek, bir kâse dondurma! Saatler ezana göre kuruluyor. Gece geç yatmaya alışmıştı, bu düzen tersine dönecek. Eski alışkanlıklarımızdan kopmayı sürdüreceğiz, bir ay boyunca. Kahvaltı uzayıp gitmeyecek, beş çayını kimde içeceğiz bu gün, diye sorulmayacak telefonda, yatsıya doğru caminin yolu tutulacak...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

“Beni aramaktan vazgeçme!”

Cihan Aktaş 31.08.2009

“Cumartesi Anneleri” yıllardır Beyoğlu’ndaki Galatasaray Lisesi önünde kayıp evlatlarının izini sürüyor. 14 yıl, 230 hafta, 56 mevsimdir ki yaz-kış, sıcak soğuk demeden onlar evlatlarını aramaya devam ediyor. 12-13 sene kadar önce onların içlerinde büyüyen acıyı biraz olsun hissedebilmek üzere “Boşluk” isimli bir hikâye yazmıştım; bir annenin, ansızın yitip giden oğlunun evde ve hayatında oluşturduğu boşluğun hikâyesini. Geçen hafta cumartesi günü yıllardır her hafta toplandıkları yerde onlara, sabırlı duruşlarından aldığım ilhamla yazdığım yeni hikâyeyi okudum: “Döneceği Güne İnanalım!”

Cumartesi Anneleri’nin mekânı geçen yıllar içinde, geçmişten bu yana içinde taşıdığı, geliştirdiği bilgilerle, hayatı dönüştüren bilgilerle bir sürü şey öğretiyor size. Elde fotoğrafı taşınan evlat geçen yıllar içinde hep aynı kalmış, fakat anne artık yaşlı bir kadın! Anne bir yanıyla hep evladını yitirdiği günün ayrıntılarında yaşamayı sürdürse de, evinin sınırları içinde kendini güvende hisseden o mazbut kadın değil de, acı sıçramasının dilini çözdüğü çağdaş bir Antigone gibi artık.

Uzaktan bir bakışla Cumartesi Anneleri’nin barıştan yana, kardeşliğin güçlendirilmesine taraftar kişiler olmasını umdum hep. Bu umudum ne ölçüde bir karşılığa sahip, bunu tartışamam. Kimsenin, evladını yitiren bir annenin yerine ahkâm kesemeyeceğini biliyorum. Kimileri kayıpları nedeniyle sert bir kayaya dönüşmüşse, evlat acısı nedir bilmeyene bunu anlamaya çalışırken yumuşak kelimeler kullanmak düşecek yine de... Cuma ya da cumartesi olsun, bütün günlerin evladını kardeş kavgasında yitiren anneleri, aynı ölçüde bir dokunulmazlığa sahip. Konuşmamda da bunu vurguladım: Ramazan ayı içinde yol alıyoruz. Kalplerimiz merhameti hissetmeye her zamankinden daha fazla açık. Yaradan’ın kullarına yönelik şefkati ve merhameti yürekleri yumuşatsın da mucizevî kavuşmalar yaşansın, böylelikle ufukta bizi bekleyen bayramın neşesine layık olalım. Türkiye değişiyor, Türkiye’deki gizli örgütlenmelerin baskısıyla malûl siyaset anlayışı da değişiyor. Faili meçhul, faili meçhul olmaktan çıksın artık! Bir umut işte: Orada toplanan kadınların kimisinin neredeyse otuz yıl önce kayıplara karışmış evlatları geri gelsin.

O anneler içinde biri var ki hepsinden ayrı, farklı bir yerde duruyor; bana öyle geliyor.

Belki de en tipik Cumartesi Annesi o, artık kayıp evlatlarını arayan anneler arasında da mevcut olan cemaatlerin ötesindeki tekil varlığıyla.

Kadriye Baykal Ceylan, siyasal gruplaşmaların ötesinde, acısıyla baş başa yaşıyor, dört yıldır.

Anarşist, bir de şeker hastası, bu nedenle de asabi çıkışları olması muhtemel oğlu İğneadası’nda yitti günün birinde. Anne sezgileriyle Kadriye Hanım, oğlunun tatil için adaya gitmesine engel olmaya çalıştı hep, oğlu ise ona anlaşılmaz gelen bir tutumla, adaya gitme kararında ısrarını sürdürdü. Dört yıl önce tatil için İğneada’ya giden 23 yaşındaki Tolga bir daha geri dönmedi.

Bütün elbiseleri ıslak vaziyette verildi annesine günün birinde ve denildi ki, "Oğlun Yunanistan'a kaçtı, yüzerek."

Nedir siyasal pürüzleri Tolga'nın, Kadriye Hanım bu soruya kesin cevap veremiyor. Şeker hastasıydı, ani tepkileri vardı, diyor. Bir keresinde, Danimarka Konsolosluğu'ndan çıkışında bir polis, eli silahının üzerinde ona doğru yürüyünce paniğe kapılmış Tolga ve koşmaya başlamış.

Oğlunun siyasal pürüzleri ne olursa olsun, o bir anne nihayet. Yüreği yapılan açıklamalarla yetinmiyor, yatışmıyor. Ne oldu da Tolga İğneada'ya gitmeyi o kadar çok istedi... Kadriye Hanım sorularına cevap aramaktan vazgeçmiyor, vazgeçemiyor. Sorularına cevap araması, oğlunu aramayı sürdürmesiyle aynı şey.

Oğlunun kayboluşunun ardından hayatı altüst oluyor Kadriye Hanım'ın. İşletme tahsili yapmıştı, inşaat sektöründe çalışıyordu. İş yapamaz hale geliyor. Etrafı boşalıyor. Yalnız bırakılıyor. O da işinden ayrılıyor ve İstanbul'u terk ediyor. İstanbul'a geri dönüyor iki yıllık bir fasıladan sonra. Şimdilerde Çocuklar İçin Adalet Çağrıcıları oluşumu için çalışıyor.

Beyoğlu'nun bir sokağında konuşarak ilerlerken onunla, kayboluyoruz, bir ara; Mehmet Atak yanımızdan ayrılınca. "Kaybolmak", Kadriye Hanım'ın hayatında artık iki açıdan en yerleşik kelime. Oğlunu kaybetti İğneada'da ve kendisi de onun ardından kaybolmaya yatkınlaştı.

Adresleri karıştırıyor. Yanılıyor sapması gereken sokak konusunda. Belki yanılmak istiyor.

"Buralara hep geliyorum, ama yine de yolumu kaybediyorum. Tolga'dan sonra mekân kavramını yitirdim sanki. Nerede olursa olsun yolumu şaşıyorum, en iyi bildiğim sokaklarda bile bunu yaşıyorum."

Kayıp oğul sık sık rüyalarına giriyor ve ondan bir şey istiyor, belirli bir şey yapmasını. Bunun için kullandığı belirsiz sözcükler şunlar olabilir: "Beni ara anne, beni ara, beni aramaktan vazgeçme!"

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ramazan Müslümanlığı...

Cihan Aktaş 07.09.2009

Sokakta yürürken Ramazan'ın toplumsal etkilerini yansıtan sahneler çıkıyor önünüze adım başı. Mağara Sokağı'nda kadınlar ve çocuklar neşeli sesler yayarak mukabele okudukları evlerden ve Kur'an kursundan dönüyorlar. Mecalsiz klaksonlarıyla geçiyor yarı boş minibüsler; henüz öğle saatleri... Talay Çarşısı'nın önündeki parkta emekliler güvercinleri besleyerek öğle üzeri sıcaklığını atlatmaya çalışıyorlar. Çöp kutularından kâğıt ve hurda eşya toplayan iki genç kaldırıma oturmuş, dinleniyorlar. Oruç tutabiliyorlar mı? Tutuyorlarsa, sahurdan sonra mı düşüyorlar yola?.. Gazete bayiiinde karşılaştığım arkadaşım Betül'le mukabele toplantıları üzerine konuşarak yürüyoruz bir süre. Genç bir radikalken mukabele türü toplantıları küçümsediğimizi, böyle toplantıları kitleler üzerinde afyon etkisi gösteren bir din telakkisiyle ilişkilendirmedi de hiç tereddüt etmediğimizi hatırlıyoruz birlikte.

O zamanlar yine yaz aylarına doğru ilerliyordu Ramazan günleri ve uzun günlerin orucu, daha fazla süzölmek, yeryüzünden ayakların daha fazla kesilmesi anlamına gelirdi.

Ayakların yeryüzünden kesik olsa da yürümeyi sürdürmelisin tuttuğun yolda.

Caddeye çıkıp ilerliyorum. Az ileride, sağda, Ramazan olmadığında bazen arkadaşlarımla buluştuğum, dondurmalarıyla ünlü pastane var. Kapalı mekânlara sigara yasağı geldi geleli, pastaneler ve kafeteryalar kapı önlerine masalar yerleştirdiler. Benim buluşma mekânım olan pastane de öyle yapmış. Günün erken saatlerinde de bu masada insanlar oturuyor, bir şeyler yiyor ve içiyorlar. Kimsenin karıştığı, dönüp baktığı yok.

Bu Küçükalyı'da böyle, ama Fatih'te de daha farklı değıl. Önceki cumartesi günü Fatih ve Vezneciler sokaklarında epeyce dolaşmam gerekti. Kimsenin kimseye yiyip içtiğinin hesabını sorduğı yok caddelerde, her ne kadar oruç saatlerinde göz önünde yiyip-içenlerin oranı diğere semtlere nispeten bir hayli düşük görünse de...

Oruçlu karşısında yemekten ve içmekten kaçınmak bir bağıştır elbet, sahibini yücelten bir iyiliktir; ama bu bağış, bu iyilik kimseye dayatılamaz.

Günün erken saatlerinde sanırsınız herkes oruçtan uzak bu şehrin sokaklarında, vakit akşama yaklaşırken ise insanların koşuşturmasına, sokakların tenhalaşmasına bakarak, oruçlu olmayan yok bu şehirde, diye düşünürsünüz.

Reklam panolarında Ramazan bazen bir kâse çorba olmuş, tütüyor; bir tel makarna olmuş, çatala dolanıyor. 11 ayın sultanı Ramazan'sa, 12 ayın outlet'i o marka'ymış. Medya, Ramazan ayına ilavelerle, ek sayfalarla dahil olmaya çalışıyor. Ramazan'a özgü "eklemeler", her türlü sayfada öne çıkan görünme, gösterme ve sahip olmaya ilişkin hırsları nereye kadar törpölüyor, kim bilir...

Sabah'ın Ramazan sayfası Gökhan Kırdar'la bir röportaj yapmış. Kırdar'ın röportaj sorularına verdiği cevaplar, hakiki bir sanatçının tabiatıyla iyi bir düşünür olacağını ortaya koyuyor. "Sistemin içerisinde durup bildiklerinizi söyleyeceksiniz. Sistemin dışından sistemi eleştirmek kimseye bir şey kazandırmaz. Bu korkaklıktır," diyor Kırdar, müzik piyasası içinde kendi tarzıyla var olma çabasını anlatırken.

Geleneksel olanı modern biçimlerle yeniden yorumlayan bir müzisyen olarak değerlendiriliyor Kırdar genellikle ve bu çizgisi üzerine sorulan bir soruya cevap verirken de bana çok yakın gelen şu açıklamayı yapıyor: "Gelenekçi bir yaklaşım sergiliyorsanız, ya geleneğı olduğu gibi devam ettirmek ya da onu yeniden yorumlamak zorundasınız. Birincisi bana pek yakın gelmiyor, çünkü Tanrı yaratmaya, evren genişlemeye devam ediyor."

Ramazan, insanın nefsiyle yoğun olarak yüzleştığı bir ay. Kırdar, sadece Ramazan ayında değıl, hayatının tamamında kendini dizginleme felsefesine sahip olduğunu söylüyor. Genç bir radikalken, biz de ideal insanın işte böyle bir cehte sahip olması gerektiğı inancıyla, beğenmediğimiz dindarları, "Ramazan Müslömanları," diye küçümserdik. "Oh ne güzel, on bir ay boyunca bildiğın gibi yaşayacak, sonra bir ay içinde o on bir ayı hiç yaşamamış gibi Allah'a çevireceksin yüzünü, öyle mi"; böyle derdik. Oysa yapılan o genellemenin içinde mevcut kişisel mücadeleleri, sıçramaları anlatan hikâyelerin, hikâyelerdeki o çeşitliliğın bize yönelttiğı sınav sorularının idraki için yeteri kadar eğitilmiş değıldi nefsimiz, henüz.

Bu soruları sormaya devam edeceğiz, Ramazan günleri bir bir tamamlanırken: İftar ve teravi saatleri, toplumun yeniden kaynaştığı buluşmaları mümkün kılıyor mu?.. İftar sofralarının baş konukları, yoksulluğunu bildirmeyen müminler olmalı, değil midir?.. Ramazan günleri bize kendilerini bildirmekten sakınan yoksulları tanıma kavrayışını kazandırıyor mu?..

Kalabalık iftar sofralarının baş konukları, bütün gün şehri dolaşarak çöp kutularından toplumsal israfın hurdalarını kurtarmaya çalışan çöp fedaileri olabilse keşke...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eylül en zalimdir ayların

Cihan Aktaş 14.09.2009

I- Yine Eylül; dönüşümlerin, dönüşlerin, yeni adımların mevsimi.

Her şey yeniden başlayacak, artmalar ve eksilmelerle. Takvimin koparılan sayfalarından önce ağaçlar yapraklarını dökerken bildirecek: İşte, bir yıl daha eksilmekte ömründen.

Kuşlar kümeler halinde geçiyor. Kar yağmadan yetişecekler yeni yurtlarına.

Yolcu da yolunda gerek, hava muhalefetine rağmen.

T.S. Elliot, "Nisan en zalimdir ayların", diyordu *Çorak Ülke*'sinde.

Bana kalırsa Eylül'dür acıma hissinden, mühlet tanıma insafından nasibini en az almış ay. Dakik, sert ve buyurgandır. İster istemez başlamaya, bitirmeye, harekete geçmeye, bir gecenin yarısında elde bavullarla trene uçağa yetişmeye çağırır.

Nisan'da coşup da felakete yol açması beklenen sular seller, Eylül'de nasılsa her zaman hazırlıksız yakalar insanları/bizim insanlarımızı. Sel suları şehrin yoksullarını bodrum katlarından, dere yatağı kondularından kopartıp eski zamanların felaket hikâyelerine ilishtirir bir anda.

Tarih ve coğrafya karışır. Yetkililer mahcup açıklamalara girer.

Ölüme kadar biteviye tekrarlanacak olanı, vedaların ve buluşmaların ertelenemezliğini, yeni başlangıçların kaçınılmazlığını hatırlatır Eylül.

Kayıtlar başlıyor, yeni kararlar, yeni adres/ikamet arayışları... Trafik karışıyor.

Yeni isimler, etiketler... Dünya Başkenti olmaya hazırlanan İstanbul, tabiatın sınavına maruz kalıyor önce.

II- Yine Eylül; arada kaynamaya izin vermeyen, talepleriyle kişiyi tetikte durmaya çağıran ay. 114 numaralı otobüse yetişmek üzere erkenden kalkıp yollara düşüyorsun. Bir darbeye daha sarsılmış ülke. Okul polisi çantadaki kitapları, dergileri birer suç aleti gibi görüyor. Anton Çehov komünist, Muhammed İkbâl şeriat düzenini çağırıştırıyor. Başına örttüğün renkli şal göze başka türlü görünüyor.

Kitabın, derginin suç aracı sayıldığı yıllara başlangıç olmuştu, 12 Eylül.

Eylül, yıkar, yeniler öte yandan. Yeniden başlamaya karar vermişse kişi, Eylül olacaktır attığı adımların ulaştığı yeri bildiren ay.

Felaketler için tabiat gibi siyaset de Eylül'ü seçiyor.

Darbe ve karşı darbeler Eylül'de buluşuyor. Mevsim rengini karartmak için bu aya dikeyiyor gözünü ve onu Kara Eylül olarak işaretliyor.

11 Eylül'ü izleyen aylarda yolum Hollanda'ya düşmüştü bir atölye çalışması için, yağmurun kovalarla boşandığı Amsterdam'a.

Başımdaki örtüyle gönlümce dolaşamamıştım kanallar boyunca.

Yaşlı Avrupa her zamankinden daha sert ve öfke doluydu Müslümanlığın göstergelerine karşı. Yanımdaki Ortadoğu kökenli iki arkadaşım, canlarını güvende hissetmedikleri için başörtülerini çıkartmışlardı.

III- İstanbul'da hemen her zaman Ağustos'un son haftasında başlar, Eylül'ü de kuşatırdı yağmurlar.

Ağustos'un yağmurları gecikerek, sel halinde geldi şimdi, dere yataklarını kuşattı.

Asfalt caddeler suyu tutmuyor, yağmur suyu kolektörleri yetersiz... Bodrumlarda yaşayanlar yine su içinde yüzüyor, eşyalarıyla.

Parke taşlardan, ağaçlardan yoksun caddelerden hızla akıyor sel, kabarmaya devam ederek.

Çevrede o kadar da ağaç kalmamış, ama adam bulduğu bir ağaca tırmanıyor çaresizce, yoksa boğulacak. Helikopterden ip sallayarak yukarı çekiyorlar. İşçileri servis aracında yakalıyor ölüm. TIR'lar dalgaların önünde savruluyor. Dünya Başkenti olmasına sayılı aylar kala İstanbul, binlerce yıl öncesinde yaşanan afet manzaraları sunuyor. İnsanlar canlarını kurtarmak için evlerin damlarına çıkıyorlar. Sel, ev eşyalarını önüne katarak sahipsiz kılıyor.

Yalova'dan Bursa'ya doğru ilerliyor otobüsümüz. Sel yolu aşağıya doğru çekmiş. Yol araçları yığılmış kenara, çalışıyorlar. Aşağıya inen yolun yanındaki yolda ağır ağır ilerliyor trafik.

Su yolunu bulur, diye bir söz var. Derenin yatağını değiştirmişler ve yol yapmışlar yerine. Su sele dönüşerek

aktı. Eski güzergâhını aradı, buldu.

Dere yatağı yapılan makyajlara kanmıyor, kökenini unutmuyor, ilk fırsatta suyu çağırıyor. Dere yatağına TIR garı yapıyorlar. Sel basıyor, canlar alıyor.

Bir ülkeyi çoraklaştıran sebepler sularının sellerinin eksikliği değil de sorular karşısında verilen cevapların kısırlığında kendini gösteriyor olmalı.

Dereyi ıslah etmeden yolunu değiştirmek, şöyle bir zihniyetle yapılıyor: Bir şey olmaz, şimdi bir şey olmaz.

Küresel ısınmanın etkileri, klişe bir cevaba dönüşüyor, felaketler, afetler karşısında.

Sel yıkım ve ölüm getiriyor, bir de yağma... Sanki ağır çarpmalarıyla içine kattığı çamaşır makinesini, tabak ve kaşığı hatta, sahiplerinin izlerinden arındırıyor.

Zayıf olan varıyla yoğunla telef oluyor kabaaran selin önünde. Metropol, köy maskesini takınıyor.

Maskeleri çıkarmaya, ilkel insana özgü korkularını hatırlamaya zorluyor Eylül. Arabasıyla birlikte sele kapılıp giden kişi, tabiatın kükremesi karşısında ilk çağlardaki hemcinsi kadar savunmasız.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oyuncak muzlu pastadaki çocukluk

Cihan Aktaş 21.09.2009

*Yer açtı kendine, içimdeki darlıktan;
Yokluk karşısında var kuvvetiyle
Tutunacak, Allah izin verirse.
Su geçirmez o, ateşte yanmaz
Büyümedikçe!*

İbrahim Tenekeci / "Var Kuvvet" şiirinden.

İstanbul'da Anadolu yakasının sele boğulduğu cumartesi günüydü. Bursa dönüşü otobüsten iner inmez E-5 üzerinde yağmura yakalandım. Birkaç adım atmadan yağmur sele dönüştü. Birkaç dakika geçmeden de sel yarım metreyi buldu. Bir saat kadar sonra evime girebildim, selin içinde adım adım ilerleyerek, etrafıma bir şemsiye gibi sular saçarak, alt katlardan yükselen çığlıkları duya duya...

İftar için Küçükalyalı Muhsine Zeynep Çocuk Yuvası'na davetliyim; katılmadan olmayacak. Selin şöyle bir dokunup da geçtiği biz yetişkinler, sosyal âfetlerin ait oldukları düzenden kopardığı, benlik yaralarını ömür

boyu taşınamaları için onlara borçlu olduğumuz çocuklarla aynı iftar sofrasında buluşacağız.

Hayırsevenlerin sofrasında iki yazarla, ablam Hülya Aktaş ve Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile biraraya geldik. Fatma bu iftarla ilgili etkileyici bir yazı yazdı *Yeni Şafak*'taki köşesinde, önceki salı günü: "İyi buldum, güzeli gördüm diyebilmek."

Küçükyalı Çocuk Yuvası birkaç yıl önce medya tarafından türlü suçlamalara maruz kaldı. Şok etkisi doğuran haberlerin konusu olan bir yuvada yetişmiş çocuk olmak, yeni bir âfete daha maruz kalmak demek. Yuvayla ilgilenen dernek bu süreçte devreye girerek çocukların medyada çıkan haberlerin olumsuz etkilerinden zarar görmemesi için çalışmaya başlıyor. Bunun için de yuvada mümkün olduğu kadar ev-aile ortamı kurmayı amaç ediniyor.

130 çocuk, her birinden bir öğretmen ve dört bakıcının sorumlu olduğu 11 eve dağıtılmış. İftarın ardından yuva öğretmenleri Şehriban Hanım ve Abdullah Bey ile 1997 yılından bu yana geliştirilen evleri dolaşıyoruz. Yatılı okulda yaşamış her insan, adım attığı yatılı bir okulun, bir yuvanın mekânlarında kendi tecrübesinin sahnelerini arar. Ben Muhsine Zeynep'e yıllarca bu yüzden de gider, bahçesinde konuştuğum çocuklarda kendi geçmişimden cümleler arardım. On beş yıl öncesine kadar daha bir yatılı okul havası vardı bu yuvada ki ismi de henüz yuva değil, yurttu. Yatılı okulda altı çocukluk yılını geçirmiş olan bana bir koğuş havasını çağrıştırmıyor şimdi, geniş, ferah, oyuncaklı, kütüphaneli, bilgisayarlı evler.

Çocukların iyiliği için önde gelen ilk tedbir, güvenliklerini sağlamak. Geçmişlerini soruşturan, kişisel dramlarını hatırlatan konuşmalar yapmamalıyız; bu onlara tahammül edilmez gelebiliyor. Ziyaretçilerin ilgisi, acıma ve merakla yönelmemeli. Bir lütufla bağışlanan ilgiyi, ağırlıklı merhameti istemeyeceklerini anlamalıyız.

"Kendi kendine tarlada yetişen ekin bu çocuklar"; diyor amcam, yurt yaşantısının ardından hayata tutunma mücadelesini sürdüren çocukları anlatırken. Devletin eli bir yere kadar ulaşıyor onlara. Devletin sağladığı imkânların yetersiz kaldığı yerde, amcam Zihni Aktaş'ın üç arkadaşıyla kurduğu yardım derneği araya giriyor. Yurttan ayrıldıktan sonra üniversiteye girebilen öğrencilere burs sağlıyor ve bir meslek sahibi oluncaya kadar onlarla ilgilenmeyi sürdürüyor.

Katıldığımız iftar da derneğin bir faaliyeti. Maksat, çocuklara herhangi bir evde kurulan iftar sofrasının havasını yaşatmak. Yuva öğretmenlerinin öğrencilerle iletişimindeki sıcaklık çok belirgin. Bunun bir gösteri olmadığını da belli ediyor çocukların yüzleri, bakışları. Şehriban Hanım'la Abdullah Bey'in verdiği bilgilere göre, çocukların içinde izne çıkabilecek durumda olanlar arasında, hafta sonlarında yurttan kalmayı tercih edenler hiç az değil.

Biz öğretmenleriyle sohbet ederken yanıma oyuncak çay takımıyla yaklaşan küçük F., altı ila 12 yaş arasında olmaları gereken yurt çocukları arasında bir istisna. Henüz beş yaşında F., fakat özel şartları dikkate alınarak yurda kabul edilmiş.

Bana çay ikram ediyor, sarı kaşıklı mavi fincanıyla, yanında da beyaz tabak içinde muzlu pasta. Sahiden de muzlu mu bu pasta... Evet, işte muzlu ya, diye tekrarlıyor. Rengi fıstıklı yeşil de olsa muzlu. Gülen gözleriyle inandırıyor beni: F. oyuncak tabağındaki muzlu pastayı görebiliyorsa, çocukluğunu yaşıyordur; buna inanmak istiyorum.

Sosyal afetlerin örselediği sahipsiz, huzurdan asayıştan yoksun çocuklarımıza sıcak yuvalar sunma konusunda borçluyuz, gelişmiş, medeni bir toplum olduğumuz, olmak istediğimiz ölçüde. Aynı anlayışlı himayenin siyasal

âfetler nedeniyle yuvalarından koparılmış, küçük yaşta mahkemelere çekilen TMK mağduru çocuklara da yönelmesini diliyorum, çocukların güler yüzüyle aydınlattığı yuvadan ayrılırken...

Bir bayram, "biz" varlığının coşkusu iletebildiği ölçüde, lâıkiyle idrak ediliyordur. Ramazan bayramının ülkemizde ve bütün dünyada işte bu idrakte kutlanmasını ve bayramların mucizesine inanan herkese kutlu olmasını diliyorum Allah'tan...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nişanyan'ın tahammülfersâ üslubu

Cihan Aktaş 28.09.2009

Sevan Nişanyan, yazılarını takip etmeye çalıştığım bir yazar. Çünkü ben de dil alanında özel bir eğitim görmemiş her yazar gibi, dil üzerine, kelimelerin ve kavramların kökenleri, temsilleri üzerine yazılan yazılarla ilgileniyorum. Etnografya ayrıca ilgi duyduğum bir bilim. Nişanyan esasında bir etnograftan çok etnolog gibi yazıyor. Germaine Tillion'un bu iki meslek erbabı arasındaki ayrımı anlatırken belirttiği gibi: Etnografya diğer insanbilimlerinden farklı olarak arşiv bilgileriyle, istatistiklerle, kaynak toplamakla yetinmez; sorularını metinlere değil, yaşayan insanlara sormak durumundadır. Dolayısıyla önce kendisinin sorulan sorulara cevap vermesi, açıklaması, kendi kendini anlatması ve eğer iyi anlamak istiyorsa, iyi anlaşılma için çaba göstermesi gerekir.

Etnograf insanların nefesiyle ilgilenir, bakışlarıyla, yüzlerindeki çizgilerin diliyle... Etnolog ise masa başında göz göze gelmediği insanlar hakkında çıkarımlarda bulunmak üzere etnografların çalışmalarını yorumlar, bu çalışmalardan sonuçlar çıkartmaya çalışır.

Taraf'ı internetten izlediğim dönemlerde ancak ertesi gün okuyabiliyorum. Sağolsunlar, Nişanyan'ın pazartesi günü *Taraf*'ta yayımlanan yazısından haberdar etti beni gazetemizin okuyucuları. "Sansür" başlıklı yazı, hele bir de bayram günlerinde yayımlandığı hesaba katılırsa, yaşadığı toplumun hassasiyetleri konusunda bir aydından beklenilebilecek asgari bir saygıdan yoksundu. Ateist olarak dinî konuları elbet tartışsınız, hatta dinî konular bazen dindar bir kişilikten daha çok ateist bir kişiliğin zihnini meşgul edebilir. Fakat, sizi bir muhatap olarak görmeyi mümkün kılan, ayrıca kendi bakış açınızla dahi karşınızdaki insanların iyiliğini ve mutluluğunu temenni ettiğinizi gösteren bir diliniz olmalı ki sesinize ses verilsin. Özgürlük en kolay anlaşılma biçimiyle diline geleni dışavurmayı gerektirir. İnanan insanların duyguları rencide edilmeden de var edilebilir, hassasiyeti yüksek bir değerdir özgürlük.

Neticede ideolojiler ve ütopya gibi dinler de eleştirilebilir, uygulamada gösterdikleri problemlerle birlikte. Ateistlere hayatın anlamı konusunda tevhide bir dinin getirdiğine benzer bir açıklama getirme başarısını kazandırmıyor yine de bu imkân... Binlerce yıldan bu yana dünyayı dolaşan ve insanların anlam dünyasında yer tutan simgelerin ve hikâyelerin vahiyle ilişkili olmadığını da iddia edemez hiç bir etnolog.

Kısmen mitolojilere ait figür ve semboller, kavram ve olgularla bütünleşirken hayatın içinde olma özellikleriyle mitoloji-dışı bir hayatiyet kazandırılarak yeniden üretilirler. Bu semboller veya anlatılar Arap coğrafyasıyla da

sınırlı değildir üstelik, Hristiyan-Yahudi kültürü tarafından biçimlenmiş bütün Batı medeniyetini kuşatmıştır.

Nişanyan'ın yaptığı ne "köhne" bulduğu bir yapıyı sökme işlemi, ne de bir eleştiri. Aynılık duraganlığı getirir. Farklı ses, kendinizde olanı yeniden ve tazelenerek anlamaya zorlar sizi. Şu var ki, Nişanyan'ın değinmeleri veya inançların, ayinlerin kökenine doğru gerçekleştirdiği kazıma işlemlerinin üslubu, karşıtını ya da okurunu geliştirmeye, birlikte gelişmeye çağırma niyetinden fersah fersah uzak.

Şu da var ki *Taraf* gazetesi dil ve üslubu konusunda okuyucularında yüksek bir beklenti oluşturmuş bir gazete. Nişanyan'ın Tevhidi dinlerin bağlılarını alaycı bir dille saçma sapan masallara inanan, bu masalların öğelerini de kutsallaştıran cahil kitleler olarak resmeden anlatımı, bu gazetenin okuyucusunun aşına olduğu dil ve üslubun çok uzağında.

Nişanyan'ın yazılarında kendini gösteren aşağılayıcı ve küçümseyici, yüreği ve kişisel hikâyeleri hiç hesaba katmayan pozitivist ses o denli işlemiş ki Türkiye'nin aydın varlığının benliğine, en hassas söyleşme zeminlerinde bile kendini hatırlatıyor.

Dindar münevverler "ortaçağ" denilen dönemlerde bile farklı seslere tahammüllü olduğu ölçüde, ateistlerle verimli bir tartışmayı paylaşmayı bilmişlerdir. Bu tartışmaların bazen camilerde sürdürüldüğünü de kaydeder tarih.

Yazarken ya da söyleşirken nezih bir dil tutturamıyorsak eğer, ne kadar çok şey biliyor olursak olalım, tahammülü mümkün kılan bir kültürün yükselmesine katkıda bulunacak bir olgunluk ve duyarlılıktan yoksunuz demektir.

Yıldıray Oğur'a tebrikler...

Taraf'ın çalışkan yazışleri müdürü ve sevilen yazarı Yıldıray Oğur'un nikâh davetiyesi hoş bir *Taraf* uyarlaması. Nişanlısıyla da birbirlerine çok yakıştıklarını gösteriyor, davetiye fotoğrafı. Mutlu çifti tebrik ediyor, iki cihan saadeti diliyorum Allah'tan.

Hilâl Kaplan hoş geldi...

Hilâl Kaplan akıcı bir kaleme sahip bir yazar ve anlatacak çok şeyi olan bir aktivist. (Ayrıca kadim arkadaşım Seher Ögüt'ün gelini olduğu için de değerli benim için.) Yazı hayatını bundan böyle *Taraf*'ta sürdürecektir olan Hilâl'e iyi dileklerimi iletmek istiyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hanzala bizi inandırıyor

Yüzünü görmediğimiz halde, bakışlarının ağırlığını üzerimizde taşıyoruz. Yıllardır vahşet dolu sahnelere tanıklık etmeyi sürdürüyor o, biz ise onun bakışlarının gezindiği sahneler üzerine yorum yapmayı sürdürüyoruz.

Filistinli sanatçı Naci el-Ali, kırk bin karikatüründe yer verdiği çocuk kahramanı Hanzala ile tanınıyor ülkemizde. Hanzala asıl görülmesi gerekene, gözden kaçırılmak istenene yoğunlaşan bir bilinci temsil ediyormuş gibi geliyor bana. Hanzala, yetişkinlerin bile bakmaya dayanamayacağı sahnelerin tanığı bir kişilik

Salt bir seyir olmayarak, tanıklık, bir temsiliyet sorumluluğuyla ağırlaşır. Doğru yere mi bakıyorsun, gördüğünü nasıl anlamlandırarak ve aktaracaksın...

Hanzala asıl 1987 senesinde Londra'da bir suikast sonucu hayatını yitiren Naci el-Ali'nin, doğduğu topraklardan ayrılmaya zorunlu kaldığı on yaşındaki ufkuna sabitlenmiş benliğini temsil ediyor. Naci el-Ali Filistin'de tanığı olduğu sahneleri çizgileriyle ifade etmenin ağırlığına ancak henüz oyundan kopmamış masum bir çocuğun bilinciyle katlanabilmiş olmalı. Bu seçimin zorlukları olmadığı söylenemez ve o da işte, kahramanının yüzünü göstermekten sakınıyor. Bir çocuk yüzü onca çatışan duygu ve düşünceyi nasıl taşıyabilir ki...

Hanzala bir açıdan sanki üç beş çizgiden ibaret, başka bir açıdan ise en yalın biçimine indirgenmiş Filistinli. 11 yaşındaki Hanzala, Naci el-Ali'nin katkısız bakışlara sahip olmayı dileyen çocuk yanı. Ne zaman Filistin özgür olursa, işte o zaman büyüyecek.

Elinde küçük bir taş mı bulunuyor bu çocuğun, emin olamıyoruz. Duruşu kahramanlığı mı yansıtıyor, karikatüristi yetişkinliğinin algılarından utandıran bir acı mı? Hanzala bir anti-kahraman sayılabilir, çünkü duruşunda bir meydan okuma değil de naiflik var. Bir çizgi roman kahramanı gide gide onu çizen sanatçının yüklediği rolün ötesine taşan bir anlamda sahipleniliyor. Elinde bir taş olsun, elinde bir taş olmasa da tanıklığıyla savunmasız çocukların ve yersiz yurtsuz bırakılan insanların üzerine gelen buldozerleri geri çevirebilsin!

Hanzala intifada öncesinin çocuğu, ama intifadayı hazırlayan çocuk olarak da tanınıyor. O, yaşadığı muhitin sükûnetinden emin olamayan mülteci adayı huzursuz benlik aynı zamanda.

Aslında neye ihtiyacımız varsa onu dile getiriyor Hanzala; geriye doğru bakışla icat ettiğimiz ihtiyaçlarımızın, yazmaya çalıştığımız tarihimizin bir sembolüne dönüşüyor böylelikle.

İz yayıncılık, Naci el-Ali'nin Hanzala karikatürlerini özenli bir çalışmayla yayınladı. (İstanbul; 2009)

271 sayfalık eserin girişindeki yazısında Mahmud Derviş "Naci el-Ali: Günlük Ekmeğimiz" başlığını taşıyan yazısında, "Naci'nin Filistinlisi, sırf veraset yoluyla Filistinli olanlar değildir. Naci'nin bakışında tüm yoksullar Filistinlidir. Tüm mazlumlar, ezilenler, kuşatılanlar, gelecek ve devrim... Hepsi Filistinlidir", diye yorumluyor, Hanzala'yı hayata geçiren sanatçıyı. Derviş ayrıca, sınırlı tutulması gereken bir yazıda Naci el-Ali'yi anlatabilmenin, onun kendisi gibi olmak anlamına geleceğini ifade ediyor. Onun kendisi gibi: "Çünkü o sade fakat mucizevidir, tıpkı bir somun ekmek gibi."

Hanzala işte o mucizeye duyulan ihtiyaç nedeniyle çocuk olarak seçildi ve hep çocuk kalmak zorunda! Güç ve zorbalık karşısında geri çekilmeden tanıklığını sürdürmesi için, sadeliğini koruması ve mucizelere inanması

gerekiyor. Naci el-Ali de kalemiyle başlatıyor mucizeyi. Bu çizgiler önce Lübnan'daki Aynul Hilva mülteci kampında muhayyileye yerleşip de bir zaman sonra Sayda'da, ardından Beyrut'ta, Şatila kampında duvarlara çekilmedi mi... Sonra kamp duvarlarına sığamaz oldu ve dünyaya uzandı Hanzala. O silah taşıyan gemileri, ikiye bölünen vatanın ayrılan parçalarından dökülenleri, küle dönüşen evleri, darmadağın edilen sahilleri, bayrağından çadır yapmış muhacir anneleri, çarmıhlarla kaplanmış karanlık toprakları, her anına müdahale edilen, hiç bir gerekçeyle haklılığını bildiremez olmuş Filistinli mültecileri ve onların kamplarda geçen zor hayatlarını dolaysız görüyor. Yurdundan edilen koca bir halkın ayakta kalma mücadelesini kendi bakışlarının aynasıyla aksettiriyor, cümle âleme.

Biz ise harabelere karışmış bebek ölülerine, kırbaça dönüşen başak demetlerine dönük o yüzü hiç görmedik. Umutlu olduğunu ummak istedik yine de... Esaret alanlarında boy veren çiçeği, başağı, gökyüzünde yanan ayı ve bütün yalanların, sahte belgelerin, düzmece gösterilerin ardındaki düzeni görmeyi ve göstermeyi sürdürdüğü için...

Naci el-Ali Hanzala'nın yüzünde bize görünmeyeni kendi başına yaşıyor; Mahmut Derviş'in bize söylediği bu: "Sanat onu sevindirmiyor, kuşkusuz ilgilendirdiği halde. Sanatı sanat için gerçekleştirme düşüncesine uzak duruyor, sanat parmaklarından aktığı halde."

Tanıklığı bir kavga halinde sürdürmek, bütün yoksunluklara karşılık zaferin geleceğine inanmakla gerçekleşebilir. Naci el-Ali'nin çizgi kahramanı, bizi buna inandırıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yemek masası olarak çizim masası

Cihan Aktaş 12.10.2009

Mimarlar Haftası için...

Kaç yıl geçti aradan, yine de kulaklarımdan gitmiyor ipli cetvelin aydingeri ezip geçerken çıkardığı vızıltılı ses. Bu ses başka seslere terk ederdi yerini zaman zaman: Cetveller gönyeler şakırdar, aydinger ruloları hışırdar, falçata maket malzemesini gıcırdatarak parçalardı. Dışarıda köpekler havlar, Mary Hopkins "Those were the days my friend"i söylemeyi sürdürür, sabaha karşı ezan sesi yayılırdı dalga dalga. Paftalar çıkartılırdı eğik masadan, vaziyet planı için yeni bir pafta eklenirdi seloteyle. Gün ağarırken odanın kapısı açılır, hâlâ uykunun içinden bakan gözler hayretini bildirirdi.

Başında bazen sabaha kadar çalıştığım eğik masa, yılların ardından bir süreliğine bir mutfakta kabul gördü.

Bir zamanlar çizim yaptığım masanın üzerinde havuç ve patates doğruyordum. Fakat ben artık düzleştirilmiş olan o masanın öteki ucuna bir daktilo yerleştirmiştım: Eski dost turuncu kılıflı Silver Olivetti.

Yeniden dünyaya gelseniz hangi alanda tahsil yapmak isterdiniz diye sorsalar, yine de "mimarlık" derim.

Edebiyatla, yazıyla, kurulmaya giden cümleyle bu denli ilgili ve yazıyı da bu denli destekleyecek güçte başka bir disiplinden söz etmek mümkün değildir, demek istemiyorum. Belki herhangi bir disiplinden yararlanmadaki ciddiyettir önemli olan. Mimarlık eğitiminin bana sadece görmeyi değil, düşlemenin yollarını da öğrettiğini biliyorum ama...

Düşler hayatın sunduğu katı gerçeklerle çatıştığı için de eğik masa mutfak eşyasına dönüşür, orada daktiloya bir yer açar, sonra da salona yerleşen çalışma masasına gönderir daktiloyu ve kendisi yoksul bir mimarlık öğrencisinin evine yollarır.

O masanın hikâyesini yıllar önce bir hikâyemde anlatmıştım. Öğrenci ile babası bir cumartesi günü, havanın yağmurlu olduğuna bakmadan daha önce kararlaştırdıkları üzere Karaköy'ün yolunu tutarlar. Karaköy'ün Perşembe Pazarı caddesi üzerindeki sokaklarından birinde, babanın asker arkadaşı Can Bey vardır, çizim masasının alımı konusunda danışılacak olan. Yağmur seller oluşturarak akarken yollarına devam ederler baba-kız ve uğradıkları her yerde şaşkınlığa sebep olurlar. Can Bey de şaşırır muhtemelen o yağmurda çıkıp gelişlerine. Çizim masası yağmurda çamurda güçlkle satın alınır. Can Bey baba-kızı ve masayı bordo şevrolesiyle vapura kadar geçirir.

Vapurdan inildiğinde yağmur yağmaya devam ediyordur.

Yıllar sonra bu çizim masasını kızının mutfağında her gördüğünde baba, o yağmurlu günü hatırlatacaktır. Çizim masasını eve getirmek için nasıl da zorlanmışlardı, değil mi... Fakat kızı mimarlık yapmayı sürdürmemiş, çizim masasını üzerinde havuç soğan doğradığı bir tezgâha dönüştürmüştür. Baba evine her geldiğinde kızına o yağmurlu günde çıktıkları zor alışverişi hatırlatmaktan geri durmaz. Babasını hayal kırıklığına uğratmanın sıkıntısını hissetmeye devam edecektir kız, çizim masası mutfakta durdukça. O masanın bir kenarında duran daktilo, hikâyesinin sonradan aklına düştü. Babası muhtemelen mimar kızının çizim masasını kendine özgü uzun cümleler kurmaya çalıştığı bir tezgâha dönüştürmesi karşısında da ilgisizliğini koruyacak, bu nedenle de kızı sonraki yıllarda gazete ve dergilerde yayımlanan yazılarını babasının okumasını hiç istemeyecektir.

Bu yazıda hikâyenin aslıyla yazarın zihninde süren gelişmiş hali karıştı; bu kadarı da olsun. Hikâye, yazarı için hiç bir zaman bitmez çünkü, zihninde yeni biçimler kazanmayı sürdürür.

"Babam O Yağmurlu Günü Hiç Unutmuyor" başlığını taşıyan hikâyenin aslı, geçen sene TMMOB Mimarlar Odası tarafından, Müjgan Yıldırım'ın editörlüğünde yayımlanan Edebiyatçı Mimarlar Antolojisi'nde yer aldı.

Nail Çakırhan, Ekrem Hakkı Ayverdi, Turgut Cansever, Vedat Dalokay, Cengiz Bektaş, Demirtaş Ceyhun, Atila Dorsay, Feride Çiçekoğlu, Mahir Öztaş, Oktay Ekinci, Uğur Tanyeli, Ali Günvar, Kadir Tanır, Behiç Ak, Müjgan Yıldırım ve daha nice mimarlık eğitimi görmüş yazar, şair, deneme ustasının eserlerinin yer aldığı bir antoloji bu.

Rahmetli Turgut Cansever, "Salacak'ta Çürüksulu ya da Birgi Yalısı" başlıklı yazısıyla katılmış kitaba.

Yakın tarihlerde yitirdiğimiz bir diğer mimar yazarımız Demirtaş Ceyhun'un kitapta yer alan öyküye yakın denemesinde öne çıkan tema, imkânı elveren herkesin kendi evinin mimarı olmasındaki tabiiilik.

Bana öyle geliyor ki insana yüzünü en yatkın olduğu işe/meşguliyyete döndürme sürecinde en yardımcı eğitim

de mimarlık. Kelimelerin ve düşlerin değerini yadsımaz mimarlık, piyasanın talepleriyle yüzleşilen bir meslek olduğu halde. Mutfakta bir çizim masasına bir daktilo kondurulabilir. O olmasa da bir not defteri yeter. Daha olmazsa kelimeler şehriye olur, harf harf dökülürler sebze çorbasına.

Masalar çalışma odalarıyla mutfak arasında gidip gelecek. Üzerine bir daktilo kondurulsun diye çizim masası düzlenecek. Çizerken de yazarken de dik duracak belin (başın); temel kaide bu olmalıdır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ceylan'ın fazlası, bizim eksiğimiz...

Cihan Aktaş 19.10.2009

*Orda bir Münevver daha en köylü dizilerde
En kentli yapımcıların çektiği çektiği
En acıklı en acı ve en hanım ağalı
Bir Ermeni konağında alabildiğine Kürt...*

Mehmet Aycı'nın *Münevver* şiirinden.
Fayrap, sayı 17.

Birinin cesedinin parçalarını bir paçavra toplayıcısı buldu çöp kutusunda ve o ânın ağırlığına dayanamadığı için, yaşadıklarını unutmaya umuduyla İstanbul'u terk etti. Diğerinin bedeninin paramparça olduğunu ilk bilen kişilerden biri, ortalığa saçılan parçalarını eteğine toplayan annesi oldu.

Nasıl da yürek parçalayan bir sahnedir bu! Anne, evladının parçalarını eteğine topluyor.

Münevver ve Ceylan, birisi parçalara ayrılmış ve diğeri de parçalanarak dağılmış bedeniyle ve varlıkları kan sızdırmaya devam ederken gömüldüler mezarlarına.

Çocuklara güven duygusu kazandırmayan arazilere özgü bakışıyla Ceylan, mezraya dağılmış parçalarının hiç de toplanmış sayılamayacağını bildirmeyi sürdürüyor bize. Eski bir vesikalık fotoğrafa hâkim olan bakışlar, her türlü felaket haberine hazırlanmış bir çocuk bilincini de yansıtır.

Hangi suçtan dolayı öldüğünü anlamaktan uzak olmaya devam edeceğini gösteriyor o çocuk bakışı, muhtemel felaket haberlerine yarım yamalak bilgilerle hazırlanmış da olsa. O haber şimdi geldi, yarın gelecek, ama asla beklenildiği kadarıyla sınırlı olmayarak... Temkinli ve tedbirli olmaya dönük dikkati birarada yansıtan bakışlarıyla hazırlanıyor geleceğe küçük kız, o geleceğin hiç de uzun sürmeyeceğini bilmeksizin. Hangi yabancı nesneye elini süreceğini, hangisine sürmeyeceğini öğrenmemiş olabilir mi, yabancı cisimlerin patlama seslerine aşına bir arazide yaşarken...

Geleceğin ona kısa vadede sunacağı lezzet, bir tabak makarna olacaktı. "Bana makarna yap, döndüğümde yiyeyim", demiş annesine.

12 yaşındaki Ceylan henüz büyüyor, bedeninde meydana gelen değişimleri de herhalde bir şaşkınlık duygusuyla izlerken, ruhsal açıdan da olgunlaşıyordu. Nasıl bir genç kız olacaktı, onaltı yaşına bastığında, onsekiz yaşın eşiğini aştığında... Bir geleceğe sahip olmasını engelleyen bir patlamanın ardından dağıldı oyun oynadığı, sürü otlattığı topraklara bedeni.

"Kimin umurunda olurdu Ceylan?", Özlem Yağız da bunu soruyordu, *Hertaraf*'ta yayımlanan "Evet Susacağız" başlıklı yazısında ve Münevver'e getiriyordu sözü: "Biz yaklaşık bir yıldır basını ile, milleti ile zengin şımarık bir katilin öldürdüğü kızın cinayetini çekirdek çitlercesine izleyip lanetler yağdırarak vicdanımızı aklamadık mı?"

Ahmet Altan yazısına konu etmeseydi, Ceylan'ın ölümüyle ilgili haberler medyada ne kadar yer bulurdu, buna bile emin olamıyoruz şimdi.

Bir bedenin nasıl bir parçalanma yaşaması gerekiyor ki yaşanan fecaat toplumsal bir sorgulamaya yol açabilsin...

Bir bedeni parçalara ayıracak ölçüde nesneleştiren soğuk, mekanik bakış değil midir burada asıl sorgulanması gereken...

Her insan kazayla bir cinayet işleyebilir. Fakat her insan işlediği cinayetin ardından kurbanının cesedini parçalara ayırmayı düşünmez, düşünemez. Münevver'i parçalara ayıran, ona zaten kendi bütünlüğü içinde bir insan olarak bakmayı öğrenememiş bir zihnin bakışıdır.

Farklılığı kendine ait kılrken azaltan ve eksiltten bakışın, onu apayrı bir varlık, bir insan olarak görememesinin eseri; parçalanmış bedenler. Ataerkil, eril, militer ve feodal zihin, bedenini parçalara ayırdığı kişiyi "aynılık" mantığıyla, kendinden dolayımlı bilme iddiasına sahip. Öyle ya, onu uyardı hata yapmaması için kırk defa, değil mi... Ama o yasaklı bir söze dokundu, değmemesi gereken bir nesneye değdirdi elini.

Münevver'in parçalanmış bedenine büyük bir iştihayla işaret etmeyi sürdüren medya, Ceylan'ın bedenini parçalayan patlamanın seslerini duymaya ne kadar açık...

Ceylan'ın ailesi en az Münevver'ininki kadar hak ediyor adaletin sesiyle gelen bir teselli. Kızlarının ölümünün nereye kadar kaza olduğunu bilmek onların hakkı. Kızları bir kazada öldü diyelim. Öyleyse, o kaza sebebinin çocukların ve hayvanların dolaştığı mevrada işi ne?

Medyanın katile ya da sebebe yönelik işareti, Münevver'in çöp kutularına dağılmış bedenini topladı; katili yargılanmayı bekliyor. Özlem'in ifade ettiği gibi, seyirciye özgü o merakın niteliğiydi ki katilin teslim olduğu süreci başlattı. Ceylan için bilinemezler varlığını koruyor. Sıradan seyirci, kendi hayatının bütünlüğü adına onun parçalanmış bedenine ilişkin soruları bir yere kadar yaklaştıracak yanına. Ceylan'ın bedeni ise, ölümünün sebebi anlaşılmadıkça ve bu ölümden sorumlu olanlar yargılanmadıkça, Paşaçıya mevrasında darmadağınık durumda toplanmayı bekleyecek. Ceylan'ın fazlası, bizim eksiklerimiz olacak. Eteklerimize topladıkça bitiremeyeceğimiz topladığımız parçaları, ayaklarımız ağırlaşacak, dizlerimiz mecalini yitirecek, yine de eksik parçaları aramayı sürdüreceğiz...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kültür eken barış biçecektir

Cihan Aktaş 26.10.2009

Dağlardan inmeye karar vermek zor olmalı, dağlardan ineni karşılamanın da zorlukları var... Ama bütün bu zorlukları başarmak gerekiyor. Geleceğini kardeş kavgasına teslim etmek istemeyen Türkiye, "dar kapı"dan geçmek üzere en önemli adımı attı.

Zor bir dönem bu yaşanan, muhakkak ki öyle; fakat, barıştan söz ederken bunun nasıl sağlanacağı konusunda bir teklifi olmayanların gösterdiği tepkinin şiddeti oranında da zorunlu. Bu süreçte çatışmalarda eşini, evladını, kardeşini yitirmiş olan insanların sızılı yüreğini yatıştırmak da sorunu çözmenin önemli bir parçası. Daha fazla insanımız evladını veya eşini boşu boşuna ölüme gönderdiği, kendi hayatının heba olduğu, kolunu bacağını bir hiç uğruna yitirdiği duygusuna kapılmasın artık; barışı bu yüzden de istiyoruz. Bir gösteride protez bacağını yerlere savuran asker gencin isyanı bir açıdan barış sürecinin ne kadar zorunlu olduğunu anlatıyor. Diğer açıdan ise barış sürecinin, bir ömür boyu protezleriyle ya da şehitliklerde gözyaşı dökerek yaşayacak olan insanların hassasiyetleri gözetilmeden maksadına ulaşamayacağını ortaya koyuyor. Kandil'den inenlerin ve Mahmur Kampı'ndan dönenlerin de bu sürecin doğru bir şekilde yaşanması konusunda gereken özeni göstermesi büyük önem taşıyor.

Çatışmalarda vücudunun bir parçasını, belki ruh sağlığını yitirmiş genç adamlar ve şehitliklerde gözyaşı dökmeye devam eden analar, eşler ve evlatlar, bir büyük teselliden, boş olmayabilen bir teselliden kendilerine düşen payı hayatın her alanında hissedebilmeliler. Bu acılı insanların normal hayatlarında bütün meseleleriyle birlikte kaderlerine terk edilmesi, ihtiyaç duydukları ilgiden yoksunlukları, kritik zamanlarda acılarını elbette ki depreştiriyor.

Kürt meselesini bütün gerçekliğiyle kabullenmeme yönündeki inat, yıllar yılı sorunu büyüterek ileri bir noktaya taşıdı. Bu meseleyi, kimileri "hadlerini bildirmek gerek" mantığıyla, kimileri de "Kürt Meselesi başlığını tanımak, ümmet bilincine zarar verir" şeklindeki bir gerekçeyle bütün çıplaklığıyla görmekten uzak durdular. Şiddete ve ırkçılığa mesafeli olan İslâmcılar, 80'li yıllarda Kürt meselesini apayrı bir başlık olarak okumaktan kaçındılar, savundukları Ümmet Perspektifi nedeniyle.

Yine de ulusçuluk ekenlerin şovenizm biçtiği bu topraklarda Kürt meselesinin çözümü konusundaki en radikal adımlar, aslında paradoksal sayılamayacak bir şekilde İslâmcı bir gelenekten gelen bir partiye nasip oldu; Ergenekon örgütlenmelerini açığa çıkarma konusunda olduğu gibi.

70'li yıllarda gençler sağ-sol kutuplaşması içinde telef olurken, İslâmcı gençler MTTB gibi örgütlerin çatısı altında kültürel faaliyetlerde bulunuyorlardı. İslâmcılık, ana damarı bir varoluş problemine tekabül etse de, konjonktürel olarak koruyucu ve yenilenmeci bir refleksi de içeriyordu. Din ve dinsel kültür yokmuş gibi oluşturulan bir kamusalığa yönelik bir sorgulamayı da içeren bir harekettir, 80'li yılların İslâmcılığı. Eksikliği

duyulan bilgi kaynaklarıyla yeniden tanışma, aktif kültürel hayata kendi birikimleriyle katılma, yüzyılların labiretinden akıp gelen farklı bilgilerin ortaya koyduğu ödev ve sorumlulukları mevcut zaman ve mekânın idrakiyle kavrama, 80'li yılların İslâmcılığını biçimlendiren belli başlı kaygılardır.

Bu "kaygılı" dalganın yükselişte olduğu 80'ler, dindar kesimde kitap okuma ve kültürel etkinlikleri izleme oranının büyük bir tırmanma gösterdiği bir dönem olarak yaşandı. Bu oranın ortaya koyduğu devrimci hissiyat 90'larda toplumsal ve siyasal şoklarla geriye çekilirken, yerini hayat tarzı keşiflerine bıraktı.

Ulusçuluk ekenin şovenizm biçmesi gibi, kültür eken de barış biçiyor, içinde bulunduğumuz dönemde.

Nişanyan'ın özrü, okurun teşekkürü

Sevan Nişanyan özeleştiride bulunma meziyetine sahip bir yazara, yani bir aydına yakışacak şekilde hareket etti ve tartışmalara konu olan iki yazısında dinî inançların kaynakları bağlamında kullandığı üslubu nedeniyle özür diledi. Ben de kendi adıma teşekkür ediyorum Nişanyan'a, çünkü bu özrünü yürekten dilediğini sanıyorum. Her yazarın kelimeler (ve esinleri) tarafından kışkırtılması mümkün, ne var ki bu kışkırtmanın sonucunda karşısına çıkması muhtemel bedeli her yazar lâıykıyla ödeyemez.

"Nişanyan'ın Tahammülfersa Üslubu" başlıklı yazıma sayısız mesaj aldım.

Pek çok dindar okuyucumuzun kanaati şu şekilde özetlenebilir: *Taraf* bu ülkede kimisi dindar olmayan aydınlar tarafından çıkartılan ve fakat dindar kesimlerin hassasiyetlerine sağır kimi gazetelerden farklı bir gazete. Bu gazeteyi ülkemizdeki sesi bastırılmış ya da kasıtlı bir yanlış anlamayla malul kesimlerin sesini duyurma yönündeki diğerkâm tutumu nedeniyle benimsiyor, destekliyoruz. Nişanyan'ın yazıları başka bir gazetede çıksaydı, yine rahatsız olurduk, ama aynı ölçüde değil.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dindarların kültür ve sanatta görünmezliği

Cihan Aktaş 02.11.2009

"Muhafazakâr kesim farklı alanlarda gösterdiği başarıyı kültür ve sanat alanında gösterememiştir."; *Zaman* Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı'nın "Muhafazakâr kesimde derin boşluk: Kültür-sanat" başlıklı yazısında ileri çıkan görüş bu.

Dumanlı'nın tesbiti, "muhafazakârlık" kavramına açıklık getirmek kaydıyla bir yere kadar anlaşılabilir geliyor bana. "Muhafazakâr" kavramıyla, bu kavramın kastettiği kesim arasında nasıl bir örtüşme vardır, öncelikle bu soruya cevap aramak yerinde olacak.

Açık ki muhafazakârlık şu dönemde Türkiye'de ifadelendirilmekte zorluk çekilene ve bir de "dindarlık"

kavramıyla ilişkilendirilmesinde sakınca görülene ad oluyor.

Dindarların kültür ve sanat alanlarındaki eserleri, muhafazakârlık çatısı altındaki kaybolmuşlukları gibi nedenlerle hak ettiği ölçüde ve şekilde bilinmiyor.

Muhafazakâr zihnin kendinde var olanı belki bu varlığın duyurduğu memnuniyet, belki sahip olunanların direnci konusunda bir korku nedeniyle de koruma çabasına karşılık, devrimci bir zihinde sürekli kendinde olan/olmayanlara yönelik tartışmanın yol açtığı, vazgeçmelerle, yeniden kurmalarla ilişkili ve elbette sanatın çok ihtiyaç duyduğu bir tedirginlik hali hâkimdir.

Dindarların kültür ve sanat alanlarındaki eserleri, muhafazakârlık çatısı altındaki kaybolmuşlukları yüzünden de hak ettiği ölçüde ve şekilde bilinmiyor.

Ancak ben muhafazakâr olarak değil de “dindar” olarak nitelendirdiğim kesimde özellikle 60’lı yıllardan itibaren tazeleyen bir uyanışın yaşandığını düşünüyorum. Ğ dergisinden Aykut Ertuğrul’un yönelttiği “son on yıl içinde yayınlanıp da sizi etkileyen öykü kitapları hangileri oldu” şeklinde aktarabileceğim bir soruşturma sorusuna cevap verdim geçtiğimiz günlerde. Bir de baktım, bende iz bırakan öykü kitapları saymakla bitmiyor, üstelik bu kitapların yazarlarının üçte ikisi kadarı da dindar insanlar. Benzeri bir gelişmeyi 2. Yeni’den ve Sezai Karakoç’tan bu yana şiir alanında da görmek mümkün.

Sanat ve edebiyatta mahremiyet bağlamında hâlâ bir kendini ifade problemi yaşanıyor dindar kesimlerde, evet. Bu da sinema alanına daha büyük bir ifade güçlüğü halinde yansıyor. Neyi, nasıl ifade etmeli... Bir üslup arayışı içinde denemelerini sürdürürken şirke ve bidata kapılmış olmakla suçlanabilir sanatçı. Dahası, bir sanat eseri oluşturma yolundaki içe kapanışı nedeniyle, nefsinin esiri olma tehlikesi hatırlatılır.

Böyle bir kaygının bir baskı şeklinde varoluşu, dindarların meselelerini “öteki” üzerinden anlatmayı denemesi gibi bir sonuç ortaya koyuyor.

Dumanlı’nın eleştirisinin dindar kesimde en belirgin olarak karşılık bulduğu boşluklu alan, görsel sanatlardır.

Sinema alanında otorite olan, sol kesimdir Türkiye’de. Bu nedenle de İslâmi kesimden bir sanatçı, sinema yoluyla kendini ifadede her zaman tereddüde düşer. Acaba taklit mi ediyor? Başka türlü özgün bir eser kurmanın yolları neler olabilir? Benimsediği içten anlatımla kendini, yüreğinin derinliklerini haddinden fazla açmış mı olacak? Böyle bir anlatımla mahremiyet sınırlarını ihlal mi edecek...

Tabii “Sünni” tasvir geleneğinin büyük, etkileyici bir sanat eseri mirasıyla birlikte geliştirdiği –nümayişi de etkileyen- temkinlilik hali hatırlanmalıdır, sinema üzerine konuşulurken. Buna karşılık tasvirin ve görsel sanatların büyük gelişme gösterdiği İran’da sinemanın dinî bir devrimin ardından gösterdiği başarı bir rastlantı olmamalı. Bu devrimci dalganın Türk sinemasına Nuri Bilge Ceylan, Semih Kaplanoğlu ve Zeki Demirkubuz gibi yönetmenlerin filmlerinde kendini gösteren bir duyarlılık halindeki yansımalarını da dikkate almamız gerekiyor, sinema konusunda değerlendirme yaparken.

Güler Zere üzerine yazmama kusuru

Aylardır Güler Zere üzerine yazmak istiyor, onunla ilgili olarak adresime hapishaneden gönderilen bir mektup

vardı ki, onu bulamadığım için yazmayı erteliyordum. Bu arada içten içe Zere ile ilgili olumlu bir haber duyabilme beklentisi içindeydim. Geçen gün mahkûm mektubu Ağustos 2009 tarihli bir derginin arasından düştü masama. Bolu F-Tipi Hapishanesi'nden Erdal Koç yazmış; sarı karton üzerine, Zere'nin neşeli görüldüğü bir resmini yapıştırarak. "Güler Zere, arkadaşımız, canımız... 14 yıldır hapishanede. Şimdi kanser hastası... Her gün adım adım geri dönüşsüz bir yolda ölüme yürüyor. Geçen her gün yitirmekteyiz onu. Yasalar gereği tahliye edilmeliydi. Fakat edilmedi. Yaşam hakkı yok sayıldı. Oysa sadece tedavisinin başarısı ve insana yakışır şartlarda sürmesi için, yasaların önyargısız bir şekilde ve eşit uygulanmasını istiyorduk."

Dün Özgür-Der Genel Başkanı Rıdvan Kaya'nın Zere hakkındaki basın açıklamasını okudum. Zere için umutlar tükeniyor ve hastanın hâlâ ailesinin yanına gitmesine izin yok.

Hantal, yürekten yoksun bir bürokratik akışa rağmen, göz göre göre ölüme gitmeyebilirdi Zere. Serum takmak için dahi bir damarı bulunamaz olan Zere'nin ailesinin şefkatli ellerine intikali bir an önce gerçekleşmeli...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mengüşoğlu'nun çok yönlü kalemi

Cihan Aktaş 09.11.2009

Kasım ayı kararan havası ve sıklaşan yağmurlarıyla, kışı çağıran ayazıyla yaz mevsiminin aydınlık günlerini erkence özlenen bir hatıraya dönüştürüyor. Artık haftalarca sıcak günlerin hatıralarıyla avunacak, gün olacak bereketi ve hareketi sadece kitapların dünyasında arayacağız.

Adapazarı'nın Kuzuluk beldesinde, Anadolu Eğitim ve Davet Gönüllüleri Platformu'nun hazırladığı bir program kapsamında, berrak görüşlü, açık ufuklu, okumaya düşkün, kimisi de yazar dostlarla iki gün geçirmiştim geçen yazın ortalarında. Herkes kitaplardan söz ediyor, kitaplar, kavramlar, toplumsal meseleler tartışılıyordu.

Diğer tarafta doğmaya hazırlanan bir gazeteye isim aranıyordu ki zaman içinde Özgün Duruş ismi öne çıkacaktı.

Programda yer alan panel ve konferansların, sohbetlerin genel teması, "erdem"di.

Metin Önal Mengüşoğlu, "Ahlak ve Sanatta Erdem" başlıklı panelin konuşmacılarından biriydi. İnsanı tabiatın üzerine çıkartan eser üretme yeteneğini irdeledi Mengüşoğlu konuşmasında. Ruh üflenen insan, tabiattan ayrılıyor. İşini, davranışını kendi elleriyle gerçekleştirmesiyle, kopuyor tabiattan.

Yazarımız, çok bilinen kavramları farklı bir açıdan inceleyerek okuyucularının düşünme sınırlarını zorluyor. Mesela "takva", kalabalıkların içinde kaybolmaktan korkmaktır. Takvalı insan ise kalabalıkların içinde en öne çıkma çabası içinde olan kişidir. Bunun başka bir açıklaması, işini en doğru şekilde yapma azmi olmalı.

Ruh üflenen insanda var olan kendi tabiatını yaratma kabiliyetidir takva.

Biz 80'li yıllarda bunun tam tersini öğrenmiştik oysa: Takvalı olmak, kalabalıkların arasında kaybolmakla, kendi şahsiyetini cemaat içinde eritmek ve görünmez kılmakla aynı şeydi sanki.

Ahlak ve sanat, ruhta yerleşik iki meleke; Arapça *halega* kökünden türemiş kelimeler. Sanat ile ahlak arasındaki akrabalık, sanatta "güzel yapma", ahlakta ise "iyi yapma" şeklinde cereyan ediyor. "Umarım böylece bu iki akraba, araya giren uzun zaman ve mesafe engelini aşarak birbirine kavuştular. İnşallah hiç ayrılmazlar bir daha", diye yazıyor Mengüşoğlu, *Vahiy ve Sanat* isimli kitabında.

Mengüşoğlu'nu önce *Ben Asyılı Bir Ozan* isimli şiir kitabıyla tanımış, daha sonra ise *Dr. S'*de yazarımızın ilginç öykü evreniyle tanışmıştım. *Öptüm Kara Gözlerinden* isimli eseri, bir babanın kız evladına yaklaşımındaki taze bir görüşün temsili açısından olsun, açık yürekli ifadeleri ve sürükleyici dili açılarından olsun bir hayli çarpıcı gelmişti bana. Bu denemeler toplamı, bir babanın tahsilini sürdürebilmek için ülkesinden uzaklara giden kızıyla sürdürdüğü söyleşiler üzerinden çocukluğu ve gençliğiyle, eşiyle ilişkileriyle, ütopyasıyla ve bütün olarak içinde bulunduğu, aşmaya ya da yeniden tanımlamaya çalıştığı kültürle hesaplaşması olarak okunabilir.

Ne yazık ki *Düşünmek Farzdır* isimli eserine henüz ulaşamadım Mengüşoğlu'nun; pek çok kitapçıya sordum. Galiba baskısı tükenmiş.

Kelime dergisinden itibaren yazdıklarını önemli bularak okumayı önemsedğim, ufuk açıcı bir kalem Mengüşoğlu. Her düşünceyi farklı açıdan görüyor, bir başka istikamete çekiyor, uzaklaşıyor düşüncesinin merkezinden, farklı diyarlara yelken açıyor; ve fakat her seferinde o merkeze dönmeyi başarıyor. Şu var ki o merkeze kendini yenilemiş olarak, yeni ve dinamik anlamlar kazandırdığı kelimelerle dönüyor. Kendisini rahatsız edecek de olsa söylenmesi gereken sözü sarfetmekten geri durmuyor. Bu özellikleri nedeniyle da Mengüşoğlu bana Ali Şeriatî ve Cemil Meriç'i hatırlatıyor.

Leman Yurtsever, Abdurrahman Dilipak

Leman Yurtsever, başta Cumartesi Anneleri olmak üzere bütün kayıpların ve kayıp yakınlarının can dostu, üç ay hapse mahkûm oldu. Bu mahkûmiyetin hikayesi şöyle: İHD Yönetimi kurul olarak 2003 yılında Ali Suat Ertosun'a, devletin verdiği "üstün hizmet madalyası" dolayısıyla "insan hakları utanç belgesi" gönderir. Bu nedenle bütün yönetim kuruluna dava açılır, kurulun büyük çoğunluğuna geçen yıl altışar ay ceza gelir, bu ceza paraya çevrilir. Yurtsever kendisine tebligat gelmemesi nedeniyle ifade vermediği için, iki kez gözaltına alınır. Ve geçtiğimiz günlerde de böyle bir cezayla yüz yüze gelir. Karar şimdi temyizde.

Abdurrahman Dilipak ise altı yıl önce başörtülü kadınlara yönelik "devlet terörü"nü konu ettiği bir yazıda dönemin cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e hakaret ettiği gerekçesiyle cezalandırılmak isteniyor. Oysa Dilipak'ın söz konusu yazısı, zamanında, görüldüğü mahkemede beraat etmiş ve Yargıtay 9. Ceza Dairesi de bu kararı onaylamıştı. Gelgelelim Dilipak'ın dosyası bu kez de Yargıtay Başsavcılığı'nın itirazı sonucunda Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda ele alındı ve bu kurul oy çokluğuyla Dilipak'ın cezalandırılması gerektiğine hükmetti.

Büyük bir samimiyet ve adanışla, seslerini duyurmakta türlü engelle karşılaşan mağdur ve mazlum insanlara destek olan yazarları, aktivistleri hapis cezalarıyla susmaya ve köşelerine çekilmeye zorlayarak nasıl daha dayanışmacı ve yardımsever bir toplum olabiliriz ki...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Namus cinayetleri

Cihan Aktaş 16.11.2009

Televizyonda cinayet konulu bir programda kurbanı kadın olan cinayetlerde bir artış olduğundan söz ediliyor. Son olarak genç bir kadın Bursa yolunda ölü bulundu. Katili kim, henüz belli değil. Başka bir yerde bir kadının bedeni testereyle parçalara ayrılıyor. Hayır, Münevver değil bu sözünü ettiğim; bu kez kurbanın bütün bedeni parça parça ediliyor testereyle.

Almanya'da uzun zamandan beri kayıp olup da cesedi bir ormanda bulunan Türkiyeli kadının katilinin de eşi olduğu çıkıyor ortaya.

Kıskançlık, namusunu koruma kaygısı, bir yetersizliğin yol açtığı huzursuzluk ve öfke patlaması... Bir anlık öfke tutuşması yetiyor, erkeğin elini kana bulamasına. Ama o öfkeyi oluşturan bir arka plan ve sayısız bileşen var.

Programa katılan bir uzman kişi, muhtemelen psikolog; kadın cinayetlerinin Müslüman toplumlarda daha yüksek oranda görüldüğünü söylüyor.

Bu kanı "töre cinayeti" olarak adlandırılan cinayetlerde de uzun zaman açık-örtük baskındı. Güneydoğu'da kadınlara yönelik olarak işlenen cinayetler, bölgedeki erkeklerin namus telakkisini biçimlendiren dinî inançta aranırdı.

Sıradışı etnolog Germaine Tillion gibi, çalışmalarını daha çok Müslüman toplumlar üzerinden sürdürmüş olan tarihçi M.G.S. Hodgson da bu tür cinayetlerde sebebi öncelikle "Akdenizlilik" karakterinde arıyor. (Tillion; *Harem ve Kuzenler*, sf. 129 Metis; 2006; M.G.S. Hodgson, *İslâm'ın Serüveni*, C. 2, s. 153, İz Yayıncılık.) Sadece Türkiye'nin güneydoğusuyla sınırlı olmayan bu cinayetlere İtalya'da da rastlanır, Yunanistan'da da. Evlilikte bağımsız erkeğin özgürlük ve onurunun kadınların ve onlarla birlikte çocukların, aynı zamanda diğer bağımlı erkeklerin itaatkârlığını gerektirmesi, Hodgson'a göre İran-Akdeniz bölgesinin ayırt edici özelliklerinden biri.

Diğer tarafta özde dinî düsturlarla ilgili olmayan bir öldürme mantığı, dinî kültür ve ahlâk açısından kendini yeniden üretmez olmuş olan havzalarda rahatlıkla dinsel bir sebebe dönüştürüyor gerekçesini.

Kanımca bu cinayetlerin bir sürü sebebinin yanında en önemlisi, katilin öldürdüğü kadını müstakil bir insan olarak görebilmesini zorlaştıran zihin yapısıdır. Burada, kadınların iyisi ve doğrusunun, erkeklerin temsil ettiği güç simgeleri üzerinden konuşulması önemli bir problem olarak çıkıyor karşımıza.

Namus cinayeti işleyen erkek, kadını kendisine ait bir meta, bir mülk sayıyor. Burada erkeğin toplum karşısında güven kazanmasının en önemli kaynağı, kadınları üzerindeki denetimi olarak görünmektedir.

Ayraç ayrımı, Şahin Torun'un kalemi

Virgöl dergisinin yayınına ara vermesinin üzüntüsü, *Ayraç*'ın yayın hayatına başlamasının sevinciyle karışıyor. *Virgöl* alanında güven uyandırmayı başarmış bir kitap-eleştiri dergisiydi. Bu güvenin oluşturduğu bir geri dönüş gücü ya da emeli var olmalı, bunu yürekten dileriz

Ayraç'ın 3. sayısı, değerli nice yazar ve yazıyla kitapçı vitrinlerinde yerini aldı. Genç ve yetenekli bir yazar, Yunus Emre Tozal derginin yazışları müdürü. "Hayata yüklediğimiz anlam dünyasının sınırlarını genişletmek için buradayız. Kitabın içine atmış olduğumuz çapa ile üçüncü kere varlığınızdan haberdar olduğumuzu ve burada olduğumuzu duyurmanın huzurunu yaşıyoruz. Okumak, anlamak, idrak etmek ve adım atmak için buradayız... Atacağımız her adım, düşünsel eylemimizi harekete geçirerek hakikatle olan ilişkimizi yeniden gözden geçirmemizi sağlayacaktır, buna inanıyoruz..." diye yazıyor, derginin genel yayın yönetmeni Şahin Torun, sunuş yazısında.

Ayraç'ın bana duyurduğu, öncelikle üretken kalemlerin emeklerinin görülmesinin getirdiği bir iyimserlik, ardından da açık sözlü olduğu ölçüde özenli bir kitap-eleştiri dergisi okumanın sevinci. Bir de Şahin Torun var ki 30 yıldan bu yana Erzurum'da, taşra-merkez ayrımını kabul etmediğini bildiren bir tutkuyla, kitapların, yazarların ve hayatın inceliklerinin etrafında yazmayı sürdürüyor.

Burada meslekten iktisatçı olan Torun'un bütünüyle kişisel zevkini ve çabasını yansıtan çalışmalarından birkaçını sayabiliyorum ancak: Türk Edebiyatı dergisinin Mayıs 2006 / 391. sayısında yayımlanan *Mustafa Necati Sepetçioğlu* incelemesi, Eylül 2007 tarihli 407 sayısında yayımlanan *J. Haşek ve Aslan Asker Şvayk* incelemesi, Mayıs 2007 tarihli 403. sayısında yayımlanan *J. Baudrillard* incelemesi, Temmuz 2007 tarihli 405. sayısında yayımlanan *J.J. Rousseau ve Emile* incelemesi... *Kitap Haber* dergisinin Aralık 2003 sayısında yayımlanan *Oscar Wilde* portre yazısı, Mart/Nisan 2004 tarihli 20. sayısında yayımlanan *S. Beckett* incelemesi, Nisan/Mayıs 2003 tarihli 3. sayısında yayımlanan *F. Kafka* incelemesi, Eylül 2003 tarihli 7. sayısında yayımlanan *R. Barthes* incelemesi ile yayın serüveni esnasında katkıda da bulunduğu *Le Poete Travaille* dergisinin Mart 2004 tarihli 4. sayısında yayımlanan *P.P. Pasolini* incelemesi, aynı derginin Şubat 2004 3. sayısında yayımlanan *İlhan Berk* incelemesi; öte yandan *Yedi İklim* dergisinin Ocak 2008 sayısında yayımlanan *Rasim Özdenören* portre yazısı...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dersim ya da babanın adı

Cihan Aktaş 23.11.2009

Adlarımız gibi soyadlarımızı da kendimiz seçmiyoruz. Bu yüzden de bazen bir hayat boyu kişiliğimize uymayan bir adı ya da soyadını bütün ağırlığıyla taşıyor, cehdimize bağlı olarak onlara belki yeni bir kimlik, yeni bir ifade kazandırıyoruz. Hani, eski Türklerde güzel bir gelenek vardır; çocuk adını hak etmelidir bir şekilde ve o hakkı kazanıncaya kadar "adsız" sayılır. Kızılderili adlarında da sezilir benzeri bir hak ediş. Ad kişiyi bir huyu, bir davranışıyla olsun açıklıyor olmalı.

Ad bir şekilde konduktan sonra bazen zaman içinde sahibiyle bütünleşiyor, bazen de aradaki mesafeyi bildirmeye devam ediyor. İnsanlığın bir kısmı, kadınların önemli bir kesimi, soyadıyla gelen değişime alışkınlar. Kadının evlenince soyadını değiştirmesi, kimi toplumlarda normal bir kabul sayılıyor. Kimi kadınlar bu değişime sorgulamadan uyum sağlıyor, bazıları için böyle bir değişimi kabullenmek sancılı bir süreçle gerçekleşiyor, dahası hiç mümkün olmuyor.

Adı kondurmanın ve değiştirmenin mantığı her bilinçte ılımlı bir kabul görmüyor. Bazen kondurulan yeni ad amaçlandığı üzere bütün bir hafızayı örtbas etmeyi başaramıyor da, kişinin veya toplumun zihnini tarihin bir dönemine kilitliyor. Bir hafıza kaybı varsayımı, toplumun belleğine bütün olarak zarar veriyor. Yeni ad, yepyeni bir hayatı mümkün kılmıyor bu durumda. Geçmiş kolay kolay unutulmuyor, örtbas edilen ad etrafında yeni

hikâyelerle çoğalarak bugünü istila ediyor. Bu nedenle de Dersim adı gündemimize farklı bir şekilde, örtbas edilmiş bir tarihin hüznü, acıklı, dehşet dolu sayfalarıyla geldi oturdu bu kez.

Bir yeri veya insanı kendi uygun bulduğunuz adla öyle kolayca yeni bir kişilikle varedemezsiniz, bunu yaptığınızı bir darbeyle, bir dayatmayla varsaysanız da... Arkadaşım Nilüfer anlattı yenilerde. Üniversiteye girdiği sene sınıfta tanıştığı bir öğrenci, ilk anlardan itibaren onu 'Sena" diye çağırmaya başlıyor. Nilüfer artık Sena; çünkü, sınıf arkadaşına Nilüfer adı, hiç de iyi duygularla hatırlamadığı eski bir arkadaşını hatırlatıyor. Bu nedenle Nilüfer'e kendi uygun bulduğu adı takıyor ve kim ne derse desin yıllarca onu bu adla çağırmayı sürdürüyor. Ama sırf o Nilüfer'i Sena olarak çağırıyor diye, Nilüfer Senalaşmıyor.

Kişinin anasının, atasının koyduğu isimden farklı bir ada yönelmesi diye bir şey de var ki radikal bir başkalaşımın ifadesi oluyor. 80'li yılların İslâmcılarında kendi adlarını değiştirme eğilimi vardı. Ananın, atanın koyduğu ad, manasız bulunduğu için İslâmleştiriliyor, dinî bir anlama sahip olduğu düşünülmemeyen adlar Zeynep, Enes, Ömer Faruk, Sena, Sümeyye gibi adlarla değiştiriliyordu. Kişiyi ailesi eski adıyla, yeni arkadaş çevresi ise kendi koyduğu adla çağırıyordu.

Bünyesine uymadığını düşündüğü adı geri çevirme, kendisine takılan yeni adı kabullenmeme iradesine sahip insan. Peki, adları değiştirilen şehirler, köyler ne yapsınlar... Devlet, "baba" konumuyla ad değiştirme hakkını buluyor kendinde ve yüzlerce yılın ağırlığını taşıyan adı bir anlık kararla yok sayıyor. Bir köy ola ki onlarca yıl boyu resmî evraklarda yeni adıyla anılırken, halk arasında eski adıyla bilinmeyi, tanınmayı sürdürüyor. Bazen iptal edilen ada biçilen yeni anlamların dehşetiyle kilitleniyor diller, Dersim için olduğu gibi. Fakat yakıştırma yeni ad her zaman bir eğretilik içinde anılırken, alttan alta tarihinin dile getirilmesi suç sayılan sahnelerini hatırlamanın da sembolüne dönüşüyor

Bir şehrin adı gibi bir insanın adını değiştirme hakkıyla ilgili talep de tebaadan sayılan kişilikleri değiştirmeye veya dönüştürmeye dönük iddialar içeriyor. Değiştirme hakkı, babaya tanınandan (hatta babanın adını koruma hakkından da) ötelere geçen bir vesayet hakkını öne sürüyor.

Uzun zaman kanunen desteklenen ve pek az sorgulanan soyadı değişimi, sözünü ettiğim. Yenilerde, evlenen kadını kocasının soyadını almaya zorunlu bırakan o kanun değişti; artık kadınlar evlenmeden önceki soyadlarını taşıyabilecek. Soyadı kanunundaki bu değişimi Dersim'in yaşadığı Tuncelileşme sürecinin tartışılmasının izlemesi bir rastlantı mı...

Şehir, bir katliamın vicdanlarda oluşturacağı azabı hafifletebilirmiş gibi, adından sürülüyor. Kadın evlenirken koca evine "gelen" taraf olarak, adını değiştirirken geçmişini de bu adın terkiyle birlikte geride bırakıyor; böyle varsayılıyor. Unutma ve bastırmalarla "gelin"en evin tarihi içinde erimenin daha kolay sağlanacağı varsayılıyor. Bir yanıla iyi niyetli bir mantık bu; eğer dilin temsillerinin iktidar ilişkilerini belirlemede en küçük bir etkisi olmadığını varsayıyorsak. Ad değişikliği sembolünün ardında yaşanan uyma, kendini değiştirme, varlığını eritme ya da ikincil bir plana çekme çabalarının güçlükleri ve bununla bağlı acılar üzerine pek az konuşuyoruz, unutturmaya ya da radikal kopmalara dayalı kişisel hikâyeler kadar, hüznü, kırıncı ve mesafeli bir ifadeye sahip görünen şehirlerin hikâyeleri konusunda da yüzeysel bilgilerle yetinmeye alışkın olduğumuz için.

Kurban, Feriççayan, vahşi doğa

Cihan Aktaş 30.11.2009

Doğu ve Güneydoğu illerinden Batı'daki yerleşim merkezlerine gelen vatandaşlarımıza yönelik tepkiler ne denli kendiliğinden, ne denli kurgusal, emin olamıyoruz. Sahiden de kızlara laf mı attılar yoldan geçerken? Yoksa sadece oradan geçmekle mi kalmışlardı? Taşkınlık diye adlandırılan, "Kürtler dışarı, Kürtler dışarı" diye bağrışmalara sebep olan tam olarak neydi?

Bir de İzmir'de DTP'lilerin karşılaştığı taşlı saldırılar var ki bu şehrin medeniyette bütün memlekete örnek temsil ettiği düşünölen insanına yakıştırılmıyor. Gelgelelim, "ağdaş" sayılan görünümin ardında her zaman "medeni" bir kişilik olmayabiliyor, kişilik değerlerinin abartılı bir şekilde görünüşler üzerinden tartıldığı ölkemizde.

Dönelim yoldan gelip geçmeleri sorun haline gelen yurttaşlarımıza... Belki de öfkeli ahali diye bir şey yok da zorunlulukla abartılmış bir kurgu var. Bahriye Üokların, Uğur Mumcuların ölümine mal olan, Fadime şahinli, şeyhli, sarıklı cübbeli bilumum mizansenler ve bütün Ergenekon senaryoları yanında başlı başına gayrimüslimleri vurup Müslömanları suçlama şeklindeki ezberlenmiş olduğu ölçüde basit (ama bedelleri elbette ağır) kurnazlığı da içeren Kafes Planı'nın dökümleri, Bayramiç'te patlayan öfkeye ihtiyatla yaklaşmamıza sebep oluyor.

İnsanlar neyi istemiyorlar tam olarak peki, diye de düşünüyorum. şu kadar can gitti terörle, yeni kurbanlar verilmesin, başka annelerin de canı yanmasın, diye dua etmek, normalleşmeye meyletmek demek. Ama bu ölkede anamoliden beslenen bir muhteris rantiyeye kesimin varlığı da aşıkâr. Vatan sevgisi uğruna, birlik ve beraberlik yolunda verilen kurbanlarla bir türlü yetinmeyen, verilmiş kurbanların yeni kurbanlar için de sebep teşkil ettiğini öne süren zihniyetin ortalığa saçtığı öfke kıvılcımları başka nasıl açıklanabilir...

Bir süre önce gittiğim Tahran'daki Sadabad sarayında adına açılmış müzede minyatür ustası Mahmut Feriççayan'ın (d. 1929) eserlerini incelerken şu notları almıştım: Deşset, ürküntü, geleceğe dönük bir kuşku, nefesine uyararak düşünleşen insanın tabiatı da yoldan çıkartması; bazen (sanatta dekadansın ressamı) Rossetti; bazen de bilgelik dolu bir huzurun ressamı, Behzad. Güzelin içindeki çirkin, şeytanın ardındaki melek. Tefekkürün sunduğu cennet, aşkın sürüklediği cehennem... Birbirinin yerini almaya hazırlanan uç duygu ve durumların ressamı, Feriççayan. İnsanın tarih boyunca sergilediği tutumların, ifadelerin peşinde, yüzlerce eser vermiş.

Feriççayan'ın eserlerinde öne çıkan başlıca tema, insanın meleksi yanıyla hayvani yanı arasındaki savaş; bazen meleksiliğin olabildiğince ortaya çıkmasıyla gelen sükunet, iyilik ve güzellik, bazen de Yunan trajedyalarındaki sahneleri hatırlatan hayvani yanın baskın çıkmasının getirdiği bir başıbozukluk, zıvanadan çıkma halinin gösterdiği kaos, çatışma, saldırganlık hali, insan yüzünün hayvan yüzleriyle karışması... Gücü elinde tutmak isteyen, merhameti ve güler yüzü yasaklar kendine. Ötekinin yüzünde şeytanı görür ve onu kovmak için evini ateşe verir. Farklı olanı lanetler toplumsal bütönlük adına ve bunu yaparken de farklılık kabullerinin geliştirdiği adalet anlayışını katleder. Sonuç, geçici yatışmaların ve öfke sapmalarının sağlanması adına sürekli yeni kurbanlar aramaktır. Bu kurban bizim ölkemizde bazen Kürtler olur, bazen başörtölöler, bazen meslek liseliler; bazen de topyekün "karabudun".

Feriştin'in, bize ilk bakışta öyle geldiği halde resimlerinde insanın şiddet eğilimini yansıtmada hiç de abartmadığını gösteren bir Kafes Planı'yla girdik bayrama. Suikastlar, mezarlıklarda sansasyonel eylemler, gayrimüslim cemaatlerden adam kaçırmalar, ev-iş yeri kundaklamalar... Planı tasarlayanlar gözlerini kapatıyor ve kendi hijyenik alanlarının dışında kalan geniş arazideki kurbanlarını işaretliyorlar.

Zamanında büyük bir bedelle sahip olunmuş bayram bir sözle, geri çevrilemez bir ortak sözle geldi ve elini uzattı: "Başkası cehennem değildir", dedi. Gökten bir koyun inmişti İbrahim'e, İsmail'in yerini alsın diye... Bir şeyi kurban edeceksin, ama önce zihnindeki putları teşhis et! Amacın kan akıtmak değil, yaradılışın, Halik'in ve halkedilenin hakkını gözetmek olmalı.

İsmail için gökten bir koyunun indiğine inananların bulunduğu her yerde, insanın şiddet olaylarıyla canından olan hemcinslerine ve tükenmekte olan canlı türlerine yönelik sorumluluk duygusunu geliştiren bir yeniden başlama noktası olabilmelidir Kurban Bayramı. Ola ki bir aile bizim duyarsızlığımız yüzünden başka bir yolla kurban edilmektedir, yan mahallede. Fakat dualar, yoksul ve yalnız bırakılmışların payını işaretleyerek dolaşır mahalle aralarında. Soğuk kış gününde cadde kenarında kazma sallayan işçi, durakta bekleyen elleri morarmış gündelikçi kadın, bir türlü ısıtılamayan odada battaniyenin altına sığınmış derslerini çalışan çocuk, bayramdan ona da bir pay düşeceğini bilir.

Kurban Bayramı'nın müminlere ve insanlığa barış, kardeşlik ve bereket getirmesini diliyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bozkırın gözleri: Ahmet Uluçay

Cihan Aktaş 07.12.2009

Türk sineması altın çağını yaşadığı hissini veriyor bize, öyle bir hareketlilik var sinema alanında. Bununla birlikte hem sanat değeriyle hem de seyirci üzerinde bıraktığı etkiyle konuşulan fazla yapım yok. Bunun nedeni ise Enver Gülşen'in *derindusunce.org*'da yayınlanan sinema yazılarında öne çıkan şu tesbitte özetlenebilir: Bir film yapmak eskisine göre daha kolay. Sanki eline kamera alan film yapabilir artık. Tabii kamerayla çekim yapmakla, sinema değeri taşıyan bir film yapmak aynı şey değil.

Bir Ahmet Uluçay vardı ki dar imkânlarla kendine ait bir sinema dili oluşturabildi.

Ama biz toplum olarak ona sahip çıkmayı başaramadık. Devletin ilgisizliğine ise hâlâ aklımız ermiyor. Bu konuda bilme sınırlarını zorlamamızın sebebi, Uluçay'ın rahatsızlığıydı. Vefatından birkaç gün önce Esra Türkân *dünyabizim.com*'da, Uluçay'la ilgili "Bozkırdaki Adam Dua Bekliyor" başlığını taşıyan bir haber yapmıştı. Haber, Uluçay'ın acilen akülü tekerlekli sandalyeye ihtiyacı olduğunu da duyuruyordu. O akülü tekerlekli sandalye için *dünyabizim.com* yazarları bir kampanya başlattılar. Ben bu kampanyayı duyuran bir yazı yazamadan, Uluçay'ın vefatının haberini aldım.

Salih Pulcu, *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak*'ı seyreder seyretmez atlamış Kütahya'ya gitmiş ve bir

röportaj yapmıştı Uluçay'la, 2005 yılında. *Anlayış* dergisinde yayımlanan o röportajında Uluçay, sinemanın kendisi için neleri ifade ettiği sorusunu cevaplarken şunları da söylüyor: "Zaman, parmaklarımızın arasından sızıp geçen ve aşkla tutmanın mümkünü olmayan bir şey, bir su. Bunu durduramıyoruz. İnsanlarda beka duygusu vardır. Acaba diyorum, bunu sinema ile durdurabilir miyim?"

12 yaşındayken sinema makinesi yapmaya çalışmış, ilk filminin gösterimini bir ahırda gerçekleştirmiş bir adamdan söz ediyoruz. "Köyde resim yapılır, şiir de yazılır, ama sinema nasıl mümkün olur?" Ailesi endişe ediyor: Sinema zenginlerin işi değil midir? O bir inatla, "evcilik oynar gibi, çocuk bakışıyla" film yapmaya devam ediyor. Üstelik, dar bütçeli bir film yapabilmek için dahi "Benim yüzümden gün görmediler" demesine yol açacak kadar, ailesinin ihtiyaçlarından kısması gerekiyor. Son filmini ne büyük güçlüklerle tamamlamaya çalıştığını, "Sel Gidiyor Deniz Kabukları Kalıyor Geriye" başlıklı bir yazıyla anlatmışım bu köşede.

Henüz elektriği tanımamış köylerde akşam karanlığı çökerken duvar diplerinde biten karartılarda hayalle gerçekliği karıştırmayı yaşamış bir çocukluktan gelen büyük usta, görüp de unutamadığı sahneleri sonsuza aktarma aşkını bozkırın çocuklarına hediye ederek sonsuz âleme irtihal etti. Filminden bir sahne olsun izlemiş sinema tutkunlarında bir eksiklik, bir yanlışlık içinde olduğu hissini duyurarak... Öyle şaşırtıcı ve mucizevîydi ki, yaptıklarına inanmak ve onu daha iyi tanımak için zamana ihtiyacımız olmalıydı. Ona, parmaklarının arasından su misali sızıp geçiyormuş gibi gelen zaman, çoğumuza kelimeleri ve sahneleriyle yağmalanmaya hazır bir okyanus gibi görünüyör. Nerede yanlışlığa düştüğümüzü anlamak için filmlerini yeniden izlememizin yararı olur mu?..

Emine Çaykara'nın *İstanbul*usu

Bu günlerde İstanbul 2010 Avrupa Kültür Merkezi Ajansı ve Türkiye Yazarlar Birliği'nin düzenlediği Edebiyat Mevsimi etkinlikleri içinde yer alan İstanbul konulu hikâye atölyesi için bir sunum hazırlıyorum. Bunun için de İstanbul merkezli hikâyelerin dünyasına giriyorum, yapabildiğim kadarıyla. Çünkü pek çok konuda olduğu gibi edebiyatta da İstanbul, Anadolu'da geçen hikâyeler için dahi belirleyici, çağıran, büyüten besleyen bir ana gibi. İnsanlar İstanbul'a hem kaybolmak, sığınmak, hem kendilerini bulmak, yeni bir varoluşla belirlemek için geliyor, bu sırada yanlarında hikâyeler getiriyorlar.

Edebiyatta İstanbul, ilk hikâye yazarımız sayılan *Müsamere*name yazarı Emin Nihat Bey'den bu yana bir merkez, bir ocak.

İstanbul bir hikâyeye dayalı filmler için olduğu gibi belgesel film alanında da büyük bir kaynak ve plato. Bu şehirde yaşamak hem bireysel varoluşların altını çizmek için büyük imtiyazlar sunuyor, hem de çeşitli oturmuş yapılar ya da şehri dolaşan kaos içinde kaybolmama iradesine sahip olmayı gerektiriyor. İstanbul Anadolu'ya girerken, İstanbullu olmanın ölçüleri de sürekli bir tartışmanın konusudur. Şimdilerde Emine Çaykara'nın *İstanbul*u belgeseli yayınlanıyor TRT 2'de. Çaykara'nın çalışma alanındaki ilkeli tutumunu ve titizliğini bildiğim için, önceki hafta başlayan ve her cumartesi saat 16.15'te yayınlanacak olan bu belgeselle ilgili haberi sevinçle karşıladım.

Çaykara sadece gazeteci-yazar değil, aynı zamanda rehber ve arkeolog. O nereye giderse gitsin iş ahlakını da yanı sıra götürüyor. Ses seda çıkarma gayretine düşmeden, kendi ilgi alanında derinleşerek üretmeyi sürdürüyor.

Programın yayın danışmanlığını değerli tarihçi Prof. Halil İnalçık yapıyor. Bu da belgeselin İstanbullu kimliğine tuttuğu ışığın günümüzle sınırlı kalmayan bir içeriği olacağına dair bir beklenti uyandırıyor seyircide.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anlama kusuru, dinleme korkusu

Cihan Aktaş 14.12.2009

Günlerdir o korkunun oluşturduğu sesleri dinleyerek dolaşıyorum İstanbul'da. DTP kapatıldığında nasıl bir hava hâkim olacak topluma? Açılımın vaat ettiği barış nasıl bir hayale dönüşecek? Yazarlar Birliği ile İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'nın birlikte hazırladığı Edebiyat Mevsimi toplantıları için Yazarlar Birliği'nin Sultanahmet'teki merkezindeyim. Şiirin, denemenin, hikâyenin, romanın yoğun bir şekilde konuşulduğu günlerde siyasetin gündemi bir sis perdesi halinde kelimeleri örtüyor gibi geliyor bana. Ne söylersek söyleyelim, aklımızda gelecek günlerin sıkıntısı var. Yedi can daha toprağa verildi, bir kez daha geriye dönüyoruz, çözümsüzlük üzerinden siyaset yapanların dar zeminine.

Öyküden söz etmemiz gerekiyor yine de, İstanbul öykülerinden, İstanbul'a bavul dolusu öykülerle göç eden insanlardan. Sait Faik'in daha 40'lı yıllarda gördüğü ve anlattığı "Birtakım Adamlar"ı, İstanbul'a sığınmaya gelen, bu şehir içinde kendini kaybederek yeniden bulmaya çalışan hikâye kişilerini anlatmak istiyorum. Anlamı ve anlayış yeteneğini çoğaltmasını, yabancı kalını tanımaya dönük heyecanı güçlendirmesini bekleriz hikâyeden. Sözün, kelimelerin, söyleşmenin bittiği yerde şiddet egemenliğini kurar. Kış ortasında bir edebiyat iklimini adımıyoruz. Siyaset çoğu zaman olduğu gibi basmakalıp cümleleriyle edebiyatı bastırıyor, tersine, bir açılımın sevincini dağıtıyordu daha düne kadar. Düğümler üst üste çözülürken ülke nefes alıyor ve bu nefesin sağladığı ferahlamayı, umudu komşularına da dağıtıyordu. Açılım, bastıran bütün kuşklara karşılık alternatifi olmayan bir hamle. Kardeş kavgasını besleyen kanallar kurutulacak, daha ne olsun. Gençler yedişer yedişer kırılmayacaklar. İnsanlar kendilerini gizlemeyecek, kurumlar gerçekleri örtbas edemeyecek. Politika, yalanın ve entrikanın değil, çözüm üretmenin zemini olacak. Yazarlar şiirden, romandan, hikâyeden söz etmek üzere biraraya geldiklerinde, bir huzursuzlukla dillerinin tutuklaştığını hissetmeyecekler.

Hüseyin Su, İstanbul'u kültürün başkenti olarak tasvir ediyor, hikâyecilerin ürünlerinde var olan baskın imgelerden hareketle. Ayfer Tunç, İstanbul'un neredeyse tek kültürel merkez olarak şekillenmesinin oluşturduğu problemlere dikkat çekiyor. Mario Levi, ülke ve şehir sınırlarının yapay olduğu, ancak coğrafyaların bir hakikatinin bulunduğu görüşünü açıyor. Ali Haydar Haksal, konusu taşrada geçen bir romanın dahi İstanbul'da daha rahat yazılacağı inancını irdeliyor.

Kültür ekenin barış biçeceğine inanarak yoksulu ve sığınmacıyı gören hikâyecileri anlatmak istiyordum ben. Anlamı ve anlayış yeteneğini çoğaltmasını bekleriz hikâyeden. Sözün, kelimelerin, söyleşmenin bittiği yerde şiddet egemenliğini kurar. Temsil alanlarının daralması da böylelikle mümkün oluyor zaten.

Edebiyat barışın sağlanması yolunda söz hakkıyla öne çıkıyor, fakat derinlikten uzak bir zihniyet hâlâ "Bırakın hikâyeyi" diye sürdürüyor inadını. Barıştan korkanların senaryoları iyi ve kötü günlerde paylaşılmış hikâyelerin yerini işgale zorlanıyor.

Yedi can toprağa veriliyor. Bir parti daha kapatılıyor. Siyaset kısırlaşırken edebiyat da ne kadar çok şey biriktirmiş olsa da benliğinde, edilgenliğe zorlanıyor; bir mevsim dalgasıyla geldiği halde bile.

Başörtüsü sürgünü

Her şey zorluklarla da olsa iyiye gidiyordu. Savaş kışkırtıcılarının değil, evlat acısı çeken insanların hayrına ilerliyordu süreç. Büyüklerin kararlarının bedelini ödemeye zorlanan çocuklar mahkeme salonlarından ayrılarak kendi çağlarına çekilecek, dağlar çekim gücünü yitirecekti. Barışın ve kardeşliğin hazırladığı zeminde ola ki sıra kız çocuklarının eğitim ve öğretimini, meslek edinme imkânlarını zorlaştıran başörtüsü yasağının konuşulmasına da gelecekti.

Üst üste açılımlar yaşarken özgürlük alanlarının giderek genişlediği bir ülkeye dönüşüyordu ya Türkiye... Bu gelişmenin gerçekleşmesinde katkıları olan, buna karşılık yaşanan genişlemenin içine alamadığı bir kesimdi başörtülüler. Sanki Türkiye'nin feraha ulaşması için tutulmuş rehineler gibiydi onlar. Nâmevcut sayıldıkları takdirde "muhafazakâr" hükümet Türkiye için hayırlı işler yapma gücünü koruyabilecekti.

Ama bu ülkede başörtüsünün kendiliğinden bir sesi var çoktandır. Ece Nur isimli öğrenci Diyarbakır merkez Hamravat ilköğretim okulundan başörtüsü örttüğü için sürgün edildi. Tepkiler üzerine karar son anda kaldırıldı, küçük kız okuluna devam ediyordu. Sonra sürgün hükmünün yeniden uygulamaya sokulduğu haberi duyuldu.

Türkiye kırk yıldır başörtüsü yasaklarından kaynaklanan haksızlıklara sahne oluyor. Bu yasak nedeniyle kırılan, dağılan, parçalanan hayatların dökümünü tutan yok.

Başörtüsü yasağını korumaya çalışan zihniyet, bu yasak yüzünden okula gitmeyen öğrenci sayısını arttırma konusunda kaygısı olmadığını bir kez daha ilân ediyor.

Bir kez daha nüfuz edemediği varoluş alanlarının açmazlarını küçük bir kızın sırtına yüklüyor; hem de öğrenim uğruna sürgün yolunda...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kış günlerinde İstanbul

Cihan Aktaş 21.12.2009

Bir edebiyat mevsimi geldi geçti İstanbul'dan ve geçerken de mevsimi olabildiğince yumuşattı. "Olabildiğince", diyorum, çünkü siyasetin soğuyan sesi karıştırdı edebiyatın gündemini. Taş atma suçu yüzünden yargılanan çocukların akıbeti bile belirsizleşti son olaylar nedeniyle. Haberlere bakılırsa devlet taş atan çocukları ailelerinin yanından almaya hazırlanıyor. Sanki bu hazırlığı yapanlar hayatlarında hiç çocuk olmadı! Armut dibine düşer, ama bir olgunlaşmayla birlikte gerçekleşir bu düşme. Çocukları taş atmaya yönlendiren, ailelerinden önce siyasetin gergin iklimi. Demokratik açılım sürdükçe taş atmak için havaya kalkan ellerin sayısı azalacak. Bu ister istemez böyle olacak.

Siyasetin sesi dondurucu soğukları çağırdı ve ansızın yağan karla mevsim kışlığını bildirdi. Oysa birkaç gün önce sonbahar havası içinde geziniyordum iki yakada. İbrahim Tenekeci ve Hülya Bostan ile Cağaloğlu'da bir kafede oturduk. İbrahim ile her görüştüğümüzde, bir önceki görüşmemiz daha dün gerçekleşmiş gibi gelir bana ve onun şiirlerinden serpilip mısraların güzelleştirdiği sohbetimiz de sanki yarım bırakıldığı yerden

sürmektedir. Yanımızda *Milli Gazete*'den Müslüm Coşkun da vardı. Kitap dolu bir çantayla dolaşiyor Müslüm Bey. O çantadan çıkan birkaç kitabı imzaladım. Sıklıkla kitap imzalayan bir yazar değilim ve iyi ki de öyle diyeceğim; her seferinde uzun uzadıya düşünüyorum, imzadan önce yazacağım cümleler üzerine.

Konu basılmaya hazırlanan veya basılamayan kitaplardan açılınca aklıma geldi, ablam Hülya Aktaş'ın yayımlatamadığı hikâye ve roman dosyalarından söz ettim. Bu kitaplar basılamadığı için, yeni çalışmaları konusunda hevesiz davranıyor ablam. Hülya Bostan hemen, ben basarım, dedi. Girişimci ruhu, entelektüel coşkusu geçen yıllar içinde hiç eksilmeyen Hülya, Nöbetçi yayınlarını kurdu ve bu yayınevinden iki üç yıl içinde dört kitap çıkarttı. Bu kitaplardan biri, Abidin Nesimi'nin "Türkiye Komünist Partisi'nde Anılar ve Değerlendirmeler (1909-1949) isimli eseri. Yayımlayacağı kitapları eleye taraya seçerek birbiri üzerine eklerken nitelikli bir yekûna ulaşmayı hedefliyor sevgili arkadaşım.

Bir sonraki gün ki cumaydı, Ümit Aktaş *Özgün Duruş* gazetesi adına sürdürdükleri basın-yayın ziyaretlerinden söz etti. Ben de alerjik öksürük nöbetlerinden muzdarip olduğum halde peşlerine takılmaya karar verdim. Önce Mustafa İslamoğlu'nu ziyaret ettik. İslamoğlu Akabe Vakfı'ndaki odasında hoş bir kabulle karşıladı bizi. Sıcak gündemden, açılımla ilgili problemlerden söz ettik. İslamoğlu pek çok alandaki verimli çalışmaları bir yana, bir de *Aylık Dergi* yıllarından sevip saydığım bir şair. Bana *Üç Muhammed*'in yeni bir baskısını imzalıyor. Kitabın okumakta zorlanacağım kadar küçük puntuyla basılmış bir baskısı var elimde. İslamoğlu bu kitapta Hazreti Muhammed (a.s.)'ı abartılı rivayetlere mesafe koyan bir yaklaşımla anlamaya çalışıyor.

Ziyaretçi grubu içinde bulunan Altan Tan, açılımla ilgili analizlerde bulundu. Müslüman Kürt aydınların bu alandaki sessizliğini irdeledik. Kuşkusuz DTP'nin temsili bütün Kürt nüfusu kapsamakta yetersiz kaldığı için de açılım uygun adımlarla ilerleyemiyor.

Pazar günü Kadıköy'de bir lokantada *Fayrap*'ta yazan genç şair ve yazarlarla biraradaydık. Buluşma için çabalayan kişi Nurcan Toprak'tı. Melek Arslanbenzer de ta Ankara'dan gelmişti. Çok sevdiğim hikâyelerin yazarı olan Nurcan, aynı zamanda *Fayrap* dergisinin hikâye editörü; benim dergide yayınlanacak yeni hikâyem üzerine konuştuk onunla. Yanımızda iki şair, Ali Akyurt ve Fazıl Baş'la, Ali'nin hikâye yazarı eşi Emine Baykul da vardı. Yeri gelmişken Melek'in *Fayrap*'ın Hakan Arslanbenzer'e doğum günü armağanı olarak çıkan kasım sayısında yer alan "Dağlara Çıkmak" başlığını taşıyan şiirini ne kadar sevdiğimi belirtmek istiyorum. O yumuşak anlatımla akan mısralar kimbilir nasıl bir biriktirmenin, aşkın, tutkunun, yoğunlaşmanın eseri.

Bir aşk çocukluğumdan kalma kalma
Elimde ot yiyen kuzulardan
Dağlara çıktığım, dağlardan indiğim günlerden kalma
Bin altı yüz kilometre mesafeden
Sarı incecik telli saçlarımla
Oralardan buralara taşıdığım bir aşk

Öksürük nöbetlerim kesilmese de ilaç kullanmaya başlamanın güveni içindeyim. Pazartesi günü öğleden sonra yine Kadıköy'e düştü yolum; *Özgün Duruş* grubuyla birlikte *Tarafa*'ta, gazete toplantısına katıldık. Konu yine açılımın sürmesi önündeki engellerdi. Barıştan yana olmayan, daha doğrusu kavgı ve çatışma ortamından beslenen, akan kanlarla hayat bulan kesimlerin açılım sürecini engellemek, gerilimi tırmandırmak için ellerinden geleni artlarına koymayacağı açık. DTP'nin temsili açılım sürecini zorlaştıran bir kısıtlılık sunmaktayken, bu temsil bile susturulmak istendi. Öyleyse bundan böyle barıştan ve kardeşlikten yana

olanların dikkatinin bu kısıtlı temsilin alanının genişletilmesinin, sesi duyulmayan veya bastırılan nüfusun da açılım sürecine etkin olarak katılmasının imkânlarına yoğunlaşması gerekiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Golgotha yolunda, başörtülü...

Cihan Aktaş 28.12.2009

Ali Bulaç'ın *Zaman*'da yayımlanan "İstanbul Sosyoloji'de Rezalet" başlıklı yazısından öğrendiğimize göre, İlahiyat öğrencisi iki genç kız, İ.Ü'ye bağlı bir enstitüye mekân olan Seyyid Hasan Paşa Medresesi'nde düzenlenen, Bulaç'ın da konuşmacı olarak katıldığı bir seminere alınmamışlar.

İstisna olmayan, yine de kendi özelliği içinde insanın kanını donduran bir ayrımcılık söz konusu olan. Kabahatlerinden büyük özürleriyle, o donan kanın bileklerinizden şıp şıp aktığını da hissettiriyorlar size. Fener-Rum Patriği Bartholomeos'un sözleri nasıl yorumlanırsa yorumlansın, çoktandır "çarmıh" ve "golgotha" terimlerini metaforik anlamlarıyla sıklıkla kullanıyoruz, yazar olarak.

Geçen sene mart ayında "Golgotha'ya Tırmanmak, Daima" başlığını taşıyan bir yazı yazmış ve bu yazıda Türkiye'de başörtülü kadınların meselelerinin siyasal bağlamda nasıl da paranteze alındığını anlatmıştım. Şimdi, daha önce bu köşede hiç yapmadığım bir şekilde uzun bir alıntıyla yazımı tamamlamak, özel bir kurumda çalışan başörtülü genç bir kızın o yazım bağlamında bana ilettiği mesajının bir bölümüne yer vermek istiyorum. Başörtülü bir genç kız olarak uzmanı olduğu alanda yükselebilmesinin katlanılması güç bir sessizlik ve körlemesine bir uyum şartına nasıl da bağlandığını uzun uzun anlatan genç kızın isteği üzerine de, ismini saklı tutuyorum.

"Golgotha'ya Tırmanmak, Daima" başlıklı yazınız, yaşadıklarımızı net bir şekilde ortaya koyuyor. Yazınızdaki isabetli tesbitleriniz, benim ve çevremdeki birçok arkadaşımın her gün bire bir yaşadığımız şeyler. Ben aldığım eğitime, birikimime rağmen, şu an bulunduğum denizdeki kum mesabesindeki zavallı konumumda tutunmak için bile çok büyük çabalar sarfetmek zorunda kalıyorum. En küçük bir hatada anında isminizin üzerinin çizileceğinin sürekli hissettirildiği bir ortamda mücadele etmenin maddi ve manevi olarak ne kadar yıpratıcı olduğunu tahmin edebilirsiniz.

Üstelik ne yaparsanız yapın, sadece din karşıtı çevrelerin değil, onlardan belki daha bile şiddetli şekilde, dindar erkeklerin aşağılama, yok sayma, yaptığınızı küçük görme tavırlarından kurtulamıyorsunuz.

Buna bir de, lüks ve sefahatten başka bir şey düşünmeyen, nasıl kazanıldığı belli olmayan bir servetle gününü gün eden neo-muhafazakâr erkeklerin paralarını gösterişçi bir şekilde harcayan kadınları yüzünden, yoksul insanların tepkilerinin de odağı olma durumunu da eklemeliyim. Halbuki resmin büyük çoğunluğunu, hayatını kendi emeğiyle, binbir zorlukla kazanmaya çalışan, yasaklara rağmen hayata tutunmaya çalışan kadınlar oluşturuyor. Ama ne yazık ki bu kadınlar, sayısal olarak çoğunlukta oldukları halde, resmin görüneni olamıyorlar bir türlü. İnsanların aklına başörtülü deyince cipe binen, çok pahalı kıyafetler giyen, bir başörtüsünün fiyatı bir ailenin iki-üç aylık gelirine eşit olan kadınlar geliyor. Kimse başörtülülere ayrı ayrı bireyler olarak görmeye yanaşmıyor, nasıl ki açık kadınlar üzerine genelleme yapılamazsa, örtülü kadınlar

üzerine de yapılamayacağını kabullenmeye yanaşmıyor.

Bir akış var Cihan Hanım. Ve bu akış sandığımızdan daha güçlü. Toplum da gittikçe bu akışa alışmaya, bu resmin dışında kalan başörtülü kadınları ötekileştirmeye, marjinalleştirmeye başlıyor. Aylardır grev yapan başörtülü kadın işçinin başına gelenleri biliyorsunuz. Eğitimsiz, sıradan bir işçi kadın, bir anda öğrenim ve çalışma hakkı peşinde koşan, ya da bir şekilde (peruk, şapka vb. bir formülle) eğitimini ya da işini sürdürmeye çalışan başörtülü öğrenci ya da kamu görevlisi kadar tehlikeli oluyor. Çünkü o kadın arıza çıkartıyor, itaat etmiyor, başörtülü olmanın itaat ile özdeşleştirilmesine aykırı bir örnek teşkil ediyor. Kötü bir rol modeli oluyor kısacası. Tekinsiz, kestirilemeyen bir rol modeli.

Dediğim gibi, bu akışın dışında kalanların payına ötekileştirilme, yalnızlaştırılma ve kaybetmekten başka bir şey düşmüyor. Bu konuda o kadar doluyum ki, yazınızı okuyunca sizinle bunları paylaşmak istedim. Zaten bu düşüncelerimi bir iki yakın arkadaşım dışında kimseyle paylaşma imkânım da yok. Bunları her hangi bir yerde yazılı ya da sözlü olarak ifade etmem halinde, şimdi bulunduğum konumu anında kaybetmem işten bile değildir.

P.S. Bu arada Kazancakis benim de değer verdiğim bir edebiyatçıdır. Ben onun sadece *Zorba* isimli o muhteşem romanını okudum. Kazancakis'in tasvir ettiği dönemin Yunan toplumunun bizim toplumumuza çok benzediğini düşünmüştüm okurken. Malum Akdeniz havzası, din ve ırk farklılığına rağmen, kültürel bir bütünlük de arz ediyordu, hâlâ ediyor kısmen. Ama diğer toplumlar, Fransızlar, İtalyanlar, İspanyollar, Yunanlılar hatta Lübnanlılar ataerkillikten, feodal zihniyetten, kadınları ezen geleneksel yapılardan ve kabullerden yavaş yavaş kurtulurken, bizim toplumumuzun hastalıkları hâlâ devam ediyor. Sadece şekil değiştiriyor bu baskıcı yapı."

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Golgotha yolunda, başörtülü...

Cihan Aktaş 28.12.2009

Ali Bulaç'ın *Zaman*'da yayımlanan "İstanbul Sosyoloji'de Rezalet" başlıklı yazısından öğrendiğimize göre, İlahiyat öğrencisi iki genç kız, İ.Ü'ye bağlı bir enstitüye mekân olan Seyyid Hasan Paşa Medresesi'nde düzenlenen, Bulaç'ın da konuşmacı olarak katıldığı bir seminere alınmamışlar.

İstisna olmayan, yine de kendi özelliği içinde insanın kanını donduran bir ayrımcılık söz konusu olan. Kabahatlerinden büyük özürleriyle, o donan kanın bileklerinizden şıp şıp aktığını da hissettiriyorlar size. Fener-Rum Patriği Bartholomeos'un sözleri nasıl yorumlanırsa yorumlansın, çoktandır "çarmıh" ve "golgotha" terimlerini metaforik anlamlarıyla sıklıkla kullanıyoruz, yazar olarak.

Geçen sene mart ayında "Golgotha'ya Tırmanmak, Daima" başlığını taşıyan bir yazı yazmış ve bu yazıda Türkiye'de başörtülü kadınların meselelerinin siyasal bağlamda nasıl da paranteze alındığını anlatmıştım. Şimdi, daha önce bu köşede hiç yapmadığım bir şekilde uzun bir alıntıyla yazımı tamamlamak, özel bir kurumda

alışan başörtölü genç bir kızın o yazım bağlamında bana ilettiği mesajının bir bölümüne yer vermek istiyorum. Başörtölü bir genç kız olarak uzmanı olduğu alanda yükselebilmesinin katlanılması güç bir sessizlik ve körlemesine bir uyum şartına nasıl da bağlandığını uzun uzun anlatan genç kızın isteği üzerine de, ismini saklı tutuyorum.

""Golgotha'ya Tırmanmak, Daima" başlıklı yazınız, yaşadıklarımızı net bir şekilde ortaya koyuyor. Yazınızdaki isabetli tesbitleriniz, benim ve çevremdeki birçok arkadaşımın her gün bire bir yaşadığımız şeyler. Ben aldığım eğitime, birikimime rağmen, şu an bulunduğum denizdeki kum mesabesindeki zavallı konumumda tutunmak için bile çok büyük çabalar sarfetmek zorunda kalıyorum. En küçük bir hatada anında isminizin üzerinin çizileceğinin sürekli hissettirildiği bir ortamda mücadele etmenin maddi ve manevi olarak ne kadar yıpratıcı olduğunu tahmin edebilirsiniz.

Üstelik ne yaparsanız yapın, sadece din karşıtı çevrelerin değil, onlardan belki daha bile şiddetli şekilde, dindar erkeklerin aşağılama, yok sayma, yaptığınızı küçük görme tavırlarından kurtulamıyorsunuz.

Buna bir de, lüks ve sefahatten başka bir şey düşünmeyen, nasıl kazanıldığı belli olmayan bir servetle gününü gün eden neo-muhafazakâr erkeklerin paralarını gösterişi bir şekilde harcayan kadınları yüzünden, yoksul insanların tepkilerinin de odağı olma durumunu da eklemeliyim. Halbuki resmin büyük çoğunluğunu, hayatını kendi emeğıyle, binbir zorlukla kazanmaya çalışan, yasaklara rağmen hayata tutunmaya çalışan kadınlar oluşturuyor. Ama ne yazık ki bu kadınlar, sayisal olarak çoğunlukta oldukları halde, resmin görüneni olamıyorlar bir türlü. İnsanların aklına başörtölü deyince cipe binen, çok pahalı kıyafetler giyen, bir başörtüsünün fiyatı bir ailenin iki-üç aylık gelirine eşit olan kadınlar geliyor. Kimse başörtülülerini ayrı ayrı bireyler olarak görmeye yanaşmıyor, nasıl ki açık kadınlar üzerine genelleme yapılamazsa, örtülü kadınlar üzerine de yapılamayacağını kabullenmeye yanaşmıyor.

Bir akış var Cihan Hanım. Ve bu akış sandığımızdan daha güçlü. Toplum da gittikçe bu akışa alışmaya, bu resmin dışında kalan başörtölü kadınları ötekileştirmeye, marjinalleştirmeye başlıyor. Aylardır grev yapan başörtölü kadın işçinin başına gelenleri biliyorsunuz. Eğitimsiz, sıradan bir işçi kadın, bir anda öğrenim ve çalışma hakkı peşinde koşan, ya da bir şekilde (peruk, şapka vb. bir formülle) eğitimini ya da işini sürdürmeye çalışan başörtölü öğrenci ya da kamu görevlisi kadar tehlikeli oluyor. Çünkü o kadın arıza çıkarıyor, itaat etmiyor, başörtölü olmanın itaat ile özdeşleştirilmesine aykırı bir örnek teşkil ediyor. Kötü bir rol modeli oluyor kısacası. Tekinsiz, kestirilemeyen bir rol modeli.

Dediğim gibi, bu akışın dışında kalanların payına ötekileştirilme, yalnızlaştırılma ve kaybetmekten başka bir şey düşmüyor. Bu konuda o kadar doluyum ki, yazınızı okuyunca sizinle bunları paylaşmak istedim. Zaten bu düşüncelerimi bir iki yakın arkadaşım dışında kimseyle paylaşma imkânım da yok. Bunları her hangi bir yerde yazılı ya da sözlü olarak ifade etmem halinde, şimdi bulunduğum konumu anında kaybetmem işten bile değildir.

P.S. Bu arada Kazancakis benim de değer verdiğim bir edebiyatçıdır. Ben onun sadece *Zorba* isimli o muhteşem romanını okudum. Kazancakis'in tasvir ettiği dönemin Yunan toplumunun bizim toplumumuza çok benzediğini düşünmüştüm okurken. Malum Akdeniz havzası, din ve ırk farklılığına rağmen, kültürel bir bütünlük de arz ediyordu, hâlâ ediyor kısmen. Ama diğer toplumlar, Fransızlar, İtalyanlar, İspanyollar, Yunanlılar hatta Lübnanlılar ataerkillikten, feodal zihniyetten, kadınları ezen geleneksel yapılardan ve

kabullerden yavaş yavaş kurtulurken, bizim toplumumuzun hastalıkları hâlâ devam ediyor. Sadece şekil değiştiriyor bu baskıcı yapı.”

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oğlak ya da tamamlanmayan

Cihan Aktaş 04.01.2010

Seyhan Büyükcoşkun, Ayşe Böhürler, Nurgül Elbaşı, Tanıl Bora, Rabia Gülcan Kardaş, Ahmet Murat Özel, Mahmaz Muhammedi ve (Leyla ile Suavi'nin kızı) Ayşe Yazgıç için...

Televizyon kanallarından birindeki sabah programının burç yorumcusuna göre, dünyanın son otuz yıl içinde yaşadığı sıkıntının nedeni, oğlak (veya Satürn) etkisi. Gelecek yıllarda kova burcuna geçişle birlikte feraha erişecek insanlar; oğlak burcundan olanlar da dahil olmak üzere.

Bu arada uzun yıllardır 13 burçlu bir kozmolojik düzen içinde bulunduğumuza dair bir haber yayınlandı. Öyleyse nedir 12 burçlu düzenle ilgili yorum ve kanaatlerimizin kökeni? Belki de tek insan bütün insanların özelliklerini barındırıyor sinesinde. Bu özellikleri uç noktalara taşımak da kişinin hevesine veya inisiyatifine bağlı kalıyor. Böylelikle kişi hem oğlak olabilir, hem de zıddı özellikler gösteren aslan burcunun özelliklerinden bir şeyler taşıyabilir.

Burçlar söz konusu olduğunda, hep tekrarlanan nitelikleri doğrulayan gözlemlerim, zihnimin sadece o özelliklere yoğunlaşmasıyla ilgili belki de... Güya bir örnek sayısız kova kadını tanıyorum, bir örnek sayısız yay ve sayısız başak kadını. Bir örnek aslan burcu, bir örnek başak burcu bir örnek akrep burcu erkeği. Boğa burcu yine, bir örnek birkaç boğa burcu erkeği tanıyorum. Bir örnek birkaç oğlak burcu kadını da var etrafımda.

Oğlak kişisi ola ki tırmanmayı iş edinerek Sisypheus misali, kurtulur kara safranın zehirlemelerinden. Oğlak, yani toprak, demek ki kazma-kürek. Sebat sadakat özveri bağlılık ilkelilik ve emek. Belki her şeyden önce emek. Tırnakla kazılan yamaç, tepe. Tırmanma, sadece tırmanma. Yokuşları inerken dizlerde oluşan titreme. Yokuşları inerken diz kapaklarında başgösteren erime yüzünden geri geri yürüme.

Her hadiseye en olumsuz yanıyla bakma istidadı ve vesvese; âlimlerin ve düşünürlerin çözümlemelerine bakılırsa, Satürn'ün hediyesi kara safranın eseri. (Bu konuda ayrıntılı bilgi edinmek için, *Cogito'nun Melankoli* konulu sayısı zengin bir içerik sunuyor.) Kara safranın çekimi ve itimi arasında daralma, dibe çökme, tekrar çıkma; kendini doğurma bir yandan da, biteviye. Söylenip durmalarına karşılık kimseyi sıkıntıya sokmaz oğlak nihayet, kendinden başka. Melankoli; Sabahattin Ali'nin ciğerinden sökülen suyk.

Bu, oğlak. Satürn burcu altında doğan herhangi bir kişi olmayan Walter Benjamin misali, dalgınlık ve yatkınlık kaybolmalara, sokaklarda, en tanıdık sokaklarda hatta, tanıdık şehirlerin kalabalık caddelerinde... Bilerek kaybetme kendini ya da, hiç tanımadığı bir şehirde, düz bir şekilde de olsa tırmanır gibi, kendini şaşırtmak, kendine şaşırmak için neredeyse, aynı sokaktan ikinci kez gittiğinin ayırtına vardığında hoşnutluk duymak için.

İşte oğlak, bildiğimiz; Ocak'ın üşüyen çocuğu ve otu ete yeğlediği için benzi solan... Çocukken büyük gibi davrandığı için yaşlandıkça çocuklaşan...

Bu oğlak; sokakları, parkları değil, tepeleri yokuşları dağları tercih edecektir, hafta sonu yürüyüşleri için. Yük taşımaya yatkınlığı yüzünden erkence çözülse de iskeleti, mesela bisikletle Asya turuna çıkmaya hazırlanan gençlere katılmayı tasarlayarak âlemi kendine güldürecektir. Bu gülüşlere katılarak eğlenecektir kendisiyle. Allah kısmet ederse görülür ki ileri yaşlarda, kalabalıkların içinde bile iç âleminde yaşayan genç değildir çoktandır; dudaklarından eksik olmayan oğlak gülüşüyle kendi kendisiyle dalga geçebilir. O kadar tırmana tırmana tepelerden, engebeli yollardan, ter dökerken bir çiftçi misali işinin başında, bir hayli atılmıştır kara suyu ve hayata daha iyimser ve hoş görüyle bakabilmektedir.

Bir böceğe benzetecek olsaydık, karınca olurdu muadili. Çalışır çünkü, sahip olmak için değil, tamamlamak, tamamlanmak için, çoğu zaman.

Bir "oğlak şiiriyle bitirelim yazımızı, Ahmet Murat Özel'den...

Olmak olmak

Bir çocuk olmak nedir, nedir ama olmak
uzun atlamada kuş, yüzmede dalga
insan olmak değil, değil somut olmak hatta
nedir mantık ve matematik
karşısında yeğni, oğlak,
tarih ve coğrafyada bir şair,
ya da bir şair adayı olmak
çocuk olmakla bir krallıkta meşaleler yanıyor
köprüler kuruluyor, gümüşler pişiriliyor,
bir evin sesi bahçede sincapları besliyor
penceresi onun yağmurla tıptırtı boyanıyor
(...)
mendilci, suskun, esmer, canı sıkkın
evet evet, olmak olmak, bazı düşler, için, bazı düşlere, bazı düşlerde,
açıklarda batmış bir gemi gibi dalgın.

Yedi İklim, Nisan-Mayıs-Haziran 2007

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze için bir şiirin peşinde

Cihan Aktaş 11.01.2010

Geçen yıl bu zamanlarda Gazze bombalanırken, yeryüzünün her köşesinde insanlar sokağa dökülüyordu; orantısız güç karşısında imha edilen, kana boyanan Gazze için. Bir yıl önce Gazze'nin yaşadığı bombardıman, global planda insanlığı iki gruba ayıran, safların bir ifadeyle yeniden belirlendiği bir dönüm noktası bile sayılabilir.

Bombardımanın ardından Gazze için bir şeyler yapma sorumluluğunu hisseden bir grup duyarlı insan, bu yolda gerçekleştirdikleri öteki katkılar bir yana bir de Filistinli şair Nizar Kabbani'nin "Kırmızı... Kırmızı..." isimli şiirinin peşine düşmüştü. "Kabbani'nin birkaç kitabı var Türkçeye çevrilen, bu şiir hangi kitabın içinde ve nerede bulunabilir?" Funda Tuğrul bana yazarak bu soruyu sordu, çünkü aradığı şiiri kısa bir süre önce MAZLUMDER'in düzenlediği Filistin konulu şiir gecesinde okumuştum. Sonra yazışmaya devam ettik ve dünyanın farklı şehirlerinde birkaç kişinin bir şiirin peşinde sürdürdüğü söyleşiyi bir ucundan paylaştım.

Bu şiiri aramanın hikâyesini Funda grup arkadaşlarına şöyle özetliyor:

"Bir yanıyla bu arayışa vesile olan, (kitabı) aramamı bekleyen, bulacağıma inanan, ben ararken bekleyenleri avutan, aslında hüzünlü bir şiir için birarada oluşun ve beklemenin neşesini damıtan insanların hikâyesi bu. Birarada olunabileceğine, birlikte aranabileceğine, birlikte bulunabileceğine inanan insanların hikâyesi. Ve bir rüyayı birlikte gören insanların hikâyesi de... Bu arayışa katılan bu kadar insan olmasa da bu kitabı arardım, ama o zaman "bulmak", böyle bir bulmak olmazdı!

Bu şiiri en kolay MAZLUMDER'de bulabileceğimizi başından biliyordum. Ama şiiri aramak istedim ve birlikte aramamızı, ararken birlikte konuşmamızı, aramanın yolculuğunu ve aslında aramanın şiirini duymayı istedim.

Bu şiiri ararken bir sürü insanla konuştum. Kitapçıları dolaştım, kitapçılarla kitap ve şiir konuştum. Ankara'da kitapçılık, hatta yayıncılık yapan arkadaşlarım vardı. Hiç birini aramadım. Ankara'da bütün alışverişi "teşekkür" ile yapan bir kadın ile tanıştım. Bir kitap sitesinin telefonlarına bakıyordu. Birkaç kez konuştuk. Birbirimize iyi geldik. İzmir'de de çok aradım kitabı. Sonra tekrar İstanbul'a döndüm. Sahaflarla konuştuk. Kitap konuştuk. Şiir konuştuk. Bütün bunlar olup biterken sizlerle konuştuk, Şeyma'yla konuştuk. Şeyma'yla konuştukça şiiri Şeyma için aramak fikrini daha da çok sevdim."

Migreni tutmuştur Funda'nın, ağrıdan kafasını kaldıramıyordur. Bir sahaf telefon eder; kitabı bulmuştur. Ağrısı geçer. Ertesi gün kitabın gelmesini heyecanla bekler, çocukluk günlerindeki posta iletilerini bekleme duygusuyla. Kitabı yorgun bir kargocu çocuk getirir. Defalarca teşekkür eder ona Funda, "Aradığım kitabı sonunda siz getirdiniz!" diyerek. Onun sebebini kestiremediği sevinci çocuğa da geçer. "Ben bir de onun o yorgun haliyle sevinmesine sevindim. Bu şiirin hepimiz için bir başka yolculuğu var. Kendi adıma bu şiirin kıymetini daha fazla bileceğim ve Kabbani'yi de her zamankinden daha çok seveceğim" diye yazıyor Funda.

Kitabın bulunması için kâh yüreklendiren kâh hesap soran Şeyma, Kayseri'de yaşıyor. O sıralar Suriye'de bulunan Yıldız, şiiri tercüme etmeye girişiyor ama bir yandan da şiirden bir şeyler kaybolur mu ben tercüme ederken, diye endişeleniyor. Şilan, Gaziantep'ten, Funda'nın kitabı arayışını duyarak, anlayarak destekliyor. Özlem ise Funda'nın tahminine göre kitabı bulma konusunda öyle sabırlı olmayabilecekken, bu arayışın sabrını merak ediyor. İzmir'de yaşıyorken Türkiye'nin dört bir tarafına yolculuklar yapan Sıdika, bu yolculuklar arasında arayışın içine düştüğü "sessizliği" farkediyor.

New York'ta yaşayan Zülfiye, kitabı bulmanın ve beklemenin zorlaştığı, kitap hakkında elektronik yazışmalarla sabahın bulunduğu bir gecenin sonunda Şeyma için bir Kırmızı şiiri yazıyor. Yurt özleminden ileri geliyor olabilir, Zülfiye'nin Kırmızı'sı ile Kabbani'nin şiiri arasında bir kardeşlik olduğu farkediliyor sonra. "Kırmızı" Zülfiye'nin şiirinde "trafik ışıkları" olarak görünüyor; Kabbani'nin şiirinde de bazen öyle belirir ya...

Cyrano, arayanlar içinde bulunan tek erkek, Ankara'da yaşıyor. Şiirin içinde bulunduğu *Gazaba Uğramış Şiirler* (Mütercim: İbrahim Demirci, Mavi Yayıncılık; 1997) isimli kitap başından beri kütüphanesinde mevcuttur hatta;

arama sürecinde bir ara kitabı eline alır, ama “nasılsa her kütüphanede vardır” diyerek, aranan şiirin o kitapta olmayacağını düşünür.

Bir de Funda var ki şiirin peşine düşen, kendisini “rüyaya inanan” olarak tanıtıyor.

Bir şiirin arayışına düşen kişilerin pek çoğu görmese, tanımasa da birbirinin kelimelerine inanıyor. Funda’yı da işte bu etkiliyor ve belki kelimelerin gücünü denemek için de arayış bir zaman daha sürsün, uğraşırsın istiyor.

Onlar ararken, beklerken, dinlerken, merak ederken, Kabbani’nin şiiri dünyayı dolaşmaya devam ediyor. Gazze’de hâkim renk kan kırmızısı olmaya, alarmların rengi de sürekli kırmızı rengini korumaya devam ettiği için...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Işıkları Ben Söndürürüm’

Cihan Aktaş 18.01.2010

Son yıllarda Türkçeye kazandırılan İranlı çağdaş edebiyatçıların sayısında bir artış gözleniyor. Mustafa Mesrur’un hikâye kitabı Hece Yayınları tarafından çıkartıldı: *K’sız, Ş’siz Aşkın Hikâyesi*. Kapı Yayınları Ferhunde Hacızade’nin bir romanını yayımlamıştı: *Gözlerinizden Korkuyorum*. Aras Yayıncılık da Zoya Pirzad’ın *Işıkları Ben Söndürürüm* isimli romanını geçen yıl yayımladı.

Pirzad İran’da önemli bir okuyucu kitlesine sahip, uluslararası bir ünü de bulunan Ermeni kökenli bir romancı. Herhangi bir özentisi veya eğretiliğin hissedilmediği bir kadın duyarlılığıyla yazıyor. Gündelik hayatın içinden derilmiş sıradan bir cümleye kendine has üslubuyla yeni bir kişilik kazandırıyor.

Bu romanında Pirzad, mühendis eşinin görevi nedeniyle Abadan’da yaşayan üç çocuk annesi kültürlü bir kadın olan Klaris’in yaşantısının tekdüzeliğini gerilimden uzak bir akışla sorgulamasını konu alıyor. Eser, İranlı Ermenilerin gündelik hayatının ifadesi açısından da ilgiyle okunuyor. Edebiyatın rolü, farklı dünyaları birbirine aktarırken ortak ve sağlam değerlerin varlığını bir kez daha hatırlatmasıyla da pekişir her zaman. Klaris hangi keskin sorularla acıtırsa acıtırsın canını, sonuçta anne olduğunu bilerek arayacaktır cevaplarını. Aynanın karşısında kendini inceleyen bir kadın, Klaris: Kendini salmış bir ev kadını gibi mi görünüyor? Peki, ev kadını-iş kadını ayrımını ortaya koyan kıstaslar nereye kadar hakiki? Evinin düzenini sağlamak için çabılıyor gün boyu Klaris ve birbirine benzeyen her günün sonunda gece gelip çattığında evin ışıklarını söndüren de o oluyor. Hayatı eşinin kariyerini takip ediyor, onun iş şartlarına göre biçimleniyor. Eşi mühendistir, bu nedenle arada sırada sohbet ettiği site bahçivani İran’da yaygın olduğu üzere Klaris’i “Mühendis Hanım” olarak çağırır. Ama o orta yaşlarda yol almaktadır şimdi ve kişisel olarak yapması/olması gereken bir şeyleri kaçırdığı hissiyle sürekli hayatının muhasebesini yapmaktadır.

Çözumsuzlük duygusunun sürüklediği depresyona çağıran yerde aşk işaretleri kendini gösterir gibi olur, ama onu trajik bir noktaya sürükleyecek kadar öne çıkmaz. Bir boşluğa düşmek üzere olan Klaris, kendisini bir rüyadan uyandırır ve zaten temayüllü olduğu üzere, kadın meselelerini çözmeye dönük girişimlere çevirir yüzünü. Varoluşsal soruların ihmaliyle gözünden düşen hayatı farklı bir mecraya akar ve Klaris bu akış sırasında vicdanının sesiyle bir tür uzlaşma gerçekleştirir.

Asım Gültekin ve Cafcaf

Asım Gültekin benim için herhangi bir isim değil, yazının, sözün ve dostluğun temsili. *Bacıdan Bayan'a* isimli kitabım 2002'de 312. madde ileri sürülerek toplatıldığında ne bir kurum desteği bulmuştum yanımda, ne de bir gazete desteği. 28 Şubat'ın şokunu yaşayan muhafazakâr gazetelerin başörtülü yazarlara koyduğu mesafe kendini hissettiriyordu. (O zamanlar *Taraf* gazetesi de çıkmıyordu maalesef.) Asım, kitabımın toplatılmasına itirazını bildiren yazarların ilki oldu.

Asım öğretmekle yetinmez, öğrenmekten yorulmaz. Kalem de nasılsa yaşlanmak bilmez.

Yayın yönetmenliğini yaptığı aylık mizah dergisi *Cafcaf* yayın hayatına başladığında, İslami değer yargılarıyla yazıp çizen gençlerin çıkaracağı bir mizah dergisinin akıbeti konusunda genellikle olumsuz yorumlarla karşılandı. Dergi eleştirilerden yılmayarak yoluna devam etti ve önemli bir okur kitlesine ulaştı.

Karton Piyer, Ömer Faruk Dönmez, Murat Menteş gibi edebiyatçı yazarları var *Cafcaf*'ın. Üstelik Ahmet Turan Alkan gibi usta bir kalem de bir süredir bu dergide yazılar yazıyor. Sırf Cımbızcı Cafer'i okumak açısından bile izlenebilir *Cafcaf*. Genç yazar ve çizerlerin isimlerini ise saymakla sığdıramam bu köşeye.

Gençlerin mizahı öğrenirken geliştirdikleri bir okul gibi *Cafcaf*. Bunda Asım'ın öğretmen kimliğinden kaynaklanan sabrının, mizah duygusunun ve cehdinin büyük katkısı var. Asım'ın imzasının bulunduğu her yerde hayatın sesleri bütün çeşitliliğiyle kendini duyurtacaktır, bazen anlaşılmamak, bazen de zihni konforları bozması nedeniyle duyulmak istenmeyenler de dahil olmak üzere.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu çocuklar Filistin'de yaşamıyor

Cihan Aktaş 25.01.2010

Ülke gündemi şok uyandıran haberlerle karışıyor sürekli. Güvenlik güçlerine taş atma gerekçesiyle mahkemelerde sürdürülen çocuklarla ilgili haberler gündemin eteklerinde bile değil bir süredir. Oysa çocukluk çağı hızla akıp gidiyor ve bu çocuklar hayata hazırlanmaları konusunda en değerli zaman dilimini mahkeme salonlarında yitirmeye devam ediyorlar.

Taraf'ın geçen hafta içinde gündem oluşturan "Balyoz Planı" etrafındaki haberi bu ülkede "egemenlikçi" diye isimlendirebileceğimiz zihniyetin insan unsuruna asla acımadığını ortaya koyuyor. Eylem planına bir bakar mısınız? Ülke Yunanistan'la savaşa zorlanacak, şadırvanlarda bombalı çantalar unutulacak, gazeteciler tutuklanacak, muhalifler stadyumlara doldurulacak, çarşaf, sakal denerek, balyozlar indirilecek! Ayrıca, Güneydoğu'daki olası olaylar İsrail'in yaptığı gibi sert tedbirlerle bastırılacak...

Siyasallık öyle karmaşık bir manzara sunuyor ki Türkiye'de, ne suçtur, ne takdir sebebi, anlaşılmaz hale geliyor. Yetişkin kişi ola ki gardını alıyor bu durumda, alışkın çünkü bu tuhaf düzene; ama çocuk en fitri duygularıyla tepki veriyor. En kolay bulunan nesneyi, taşı alıyor eline; oyununun bir icabını yerine getiriyormuş gibi.

Bulunduğu arazi Filistin değil oysa, karşısında da Siyonist güçler yok.

Ardı arkası kesilmeyen darbe planlarına karşılık, bu ülkede halka sert İsrail tedbirleriyle yönelmeyi benimsemeyecek insancıl ve demokrat subayların oranının yüksekliğine inanıyoruz biz.

Konu çocuk suçlularsa eğer, "sert tedbirler"e karşı ne kadar tepki göstersek az. İstiyoruz ki çocuklar ait oldukları çağın beştaşlı, atlama taşlı oyunlarına geri dönsün. Hukukun, vicdanın, din kardeşliğinin geçersiz olduğu arazilerde ahtapotu andıran çeteler Şahmeran masallarının dünyasının büyüüne izin verir mi hiç?

Taş atan çocukları anlama yönünde bir konsensüs sağlanıyordu siyasette. Son zamanlarda demokratik açılım bağlamında o kadar üzerine gidildi ki hükümetin, çocuklar eylemlerini suça dönüştüren zemine saplanıp kaldılar yine. Fakat zaman akıp gidiyor ve onlar her geçen gün çocukluğun dünyasını yitiriyorlar.

"Çocuk suçlular" konusuna acilen başka bir açıdan bakmakla mükellef, hükümet. O aç ölüm tarlalarının açısıdır, yakılan, yok edilen köylerin, faili meçhullerin asitle yok edildiği kuyuların açısıdır.

Hane içinde şiddet varsa, çocuk ne yapsın!

10 Kasım 2009 günü TBMM Başkanlığı'na hükümet tarafından sunulan veya sunulacak olan torba kanun tasarısı içinde TMK Mağduru Çocuklarla ilgili üç konuda değişikliğe yer verilmişti: Çocuklara da ceza arttırımı getiren maddede, on altı – on sekiz yaş grubu çocukları çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılamayı engelleyen maddede ve yine aynı yaş grubu çocuklara aldıkları cezada ertelemeyi, hükmün açıklanmasını geri bırakmayı, paraya çevirmeyi ve diğer seçenek yaptırımlar uygulamayı yasaklayan maddede değişiklikler olduğu görülmüyordu.

Çocuklar İçin Adalet Komisyonu'nun yayımladığı bildirilerde vurguladığı gibi, bu değişiklikler önemli olsa da TMK mağduru çocukların sorununu çözmiyor.

Kanun tasarısında yer alan değişiklikler gerçekleştiği takdirde, bir çocuğun cezası sadece dörtte biri biraz aşan bir süre kadar azaltılmış olacak. Oysa bu çocuklar arasında 15 yıl 10 ay ceza alanlar var. 20 ay kadar bir ceza indiriminin mağdur çocukların bugünü ve geleceğiyle ilgili temel problemin çözümüne katkısı olmayacağı açık.

TMK Mağduru Çocuklar sadece yetişkinler gibi işleme maruz kalmıyor, terör suçlarına özgü ve yetişkinler için geliştirilmiş özel soruşturma, yargılama, cezalandırma ve infaz rejimlerine de maruz bırakılıyor. Yani bu çocuklar hem genel hem de özel olarak aynı süreçte iki kez çocuk hakları ihlal edilerek mağdur ediliyor.

Çocuklara yüksek cezalar verilmesine neden olan yasa maddeleri değişmedikçe, çocuk ağır ceza hâkimlerinin farklı kararlar vermesi güç.

Çocuklar İçin Adalet Çağırıcıları Komisyonu, tasarıda yer alan sekiz konuda yasa değişikliği yapılırsa sorunun hukuki çözümünün sağlanacağı görüşünde. Bu sekiz konu arasında yukarıda değindiğim üç maddenin yanı sıra Türk Ceza Kanunu'nun çocuklara örgüt ilişkisi olmasa da örgüt üyeliğinden ceza verilmesine yol açan maddesi, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun taş atmayı güvenlik güçlerine silahlı direnme sayarak çocuklara ceza vermeye yol açan maddesi de var.

Komisyon benzeri maddelerin çocuklar lehine değiştirilerek çocuk koruma hukukuna uygun hale getirilmesini talep ediyor. İlk üç madde alanında yapılan değişikliklerin yetersizliğine yukarıda değindim. Bu önerilerin

tamamı dikkate alınmadığı takdirde, TMK Mağduru Çocuklar sorunu bir yara halinde toplumumuzun benliğini kanatmaya devam edecek.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seyyar Sahne ile Fecr Festivali'nde

Cihan Aktaş 01.02.2010

Onlar beni her zaman oyunlarına davet ediyorlar, ama *Tehlikeli Oyunlar*'ı görmek bir türlü kismet olmadı. Ben onlara gidemedim, onlar Tahran'a geldi; Fecr Tiyatro Festivali için.

Bugünlerde Tahran'da devrimin 31. yıldönümü kutlamaları dolayısıyla tiyatro ve film festivalinin oluşturduğu bir şenlik havası hâkim. Geçen hazirandaki seçimlere yönelik olarak süren protestoların festivali de etkileyeceği söyleniyordu, ama anlaşılan pek çok grup, "katılımcı protesto"yu tercih etmiş.

Seyyar Sahne'nin sunduğu *Gilgamiş*'i Şehir Parkı Tiyatrosu salonunda, ilgili bir seyirci topluluğu içinde izledim. Bildiğimiz ölümsüzlüğün ilacının peşinde dünyayı dolaşan *Gilgamiş*, Seyyar Sahne'nin sunumunda dostluğu öne çıkaran bir yorumla, yeni bir kişilik kazanıyor.

Gökyüzünden saçları olan, "karalarda ve denizlerde her şeyi yalnız ben bilirim, yalnız ben" diye dolaşan büyük yapı ustası ve savaşçı Gilgamiş, korkudan titretmektedir Uruk'u. "Gök Tanrısı Anu", halkın duaları üzerine Gilgamiş'in acımasız yönetimini dizginleyebilmek için Enkidu'yu yaratır ve dünyaya, bozkırın ortasına gönderir.

Uzun zaman geçmez, Uruk'a gelir Enkidu ve Gilgamiş'la yeri göğü titreten bir kavgaya tutuşurlar. İki güçlü adam arasındaki kavgayı barış, dostluk, şenlik, huzur günleri izler. Kentte asayiş içinde geçen günlerde Enkidu'yu saran can sıkıntısı, sedir ormanlarında azılı canavar Humbaba'nın öldürülüşü, nihayet Enkidu'nun (dostun) ölümü...

Dostlukla kibir birlikte yürümez, kibirli adamın da dostu olmaz; oyunun temalarından biri, bu.

Grup *Gilgamiş* üzerine çalışmaya 2008 yılının kasım ayında başlamış; geleneksel Rig-Veda, Avesta Gatha okumaları, İslam'daki hafızlık geleneği, Kürt dengbejleri ve Uzak Doğu hikâye anlatıcılarından esinlenerek... Hedeflerini, "destanı yeniden bestelemek, modern bir ritüele dönüştürmek istedik" diye açıklıyor, grubun yönetmeni Celal Mordeniz. Oyunun metnini ise Oğuz Arıcı Jean Botero'nun metnini esas alarak hazırlamış.

Rezzan İlke Yiğit sesiyle, mimikleriyle, beden diliyle *Gilgamiş Destanı*'nın önemli bir bölümünün olaylarını ve kişilerini etkileyici bir şekilde taşıyor, canlandırıyor, seyirciye yakınlştırıyor, sahnenin sınırında şarkılarına eşlik eden Erdem Şenocak'ın katkısıyla. Oyunun müziklerini de İlke yapmış.

Ertesi gün buluştuk, Sanatçılar Evi olarak bilinen bir lokalde uzun uzun sohbet ettik.

Grup olarak, seyircinin gösterdiği ilgiden memnun kalmışlardı. Celal Mordeniz iki yıldır katılıyor Fecr Tiyatro Festivali'ne: Çok dikkatli, iletişim kurulabilecek bir seyirci, diye bir değerlendirme yaptı, İranlı tiyatro seyircisi üzerine.

Erdem, Seyyar Sahne hakkında bilgi verdi: "İstanbul'da devlet tiyatrosu dışında sınırlı bir tiyatro seyircisi vardır. Seyyar Sahne'ye özel bir ilgi oluştu, takipçilerimiz var. *Tehlikeli Oyunlar*'ı 25 kez sergiledik. Oğuz Atay'ı çok iyi anlatabildiğimizi düşünüyoruz. Romanı oyunda çözümleyebildiğimiz için bir seyirci oluştu ve oyun küçük çaplı bir şehir efsanesine dönüştü. Üniversite öğrencileri, Oğuz Atay okurları, eski kuşaktan Oğuz Atay okurları geliyorlar. Tiyatroyu sevmeyen kişiler de geliyor. Bizimki klasik bir tiyatroya benzemiyor çünkü. Seyirciyle göz kontağı kuracak şekilde anlatıcı olmaya çalışıyoruz."

İlke, "en yalın şekliyle, lafı eğip bükmeden anlatmak, metni yüceltmek yerine analiz etmek, metinde bize çarpanı öne çıkartmak; bunları istiyoruz", diye açıyor bu çabayı.

Eski Ahit'ten Vaiz'i sunduklarında, "laikçi" diye nitelendirilebilecek çevrelerden tepkiler almışlar. Oyunda ölümden çok söz etmeleri de şikâyet sebebi olmuş. Grup önümüzdeki dönemlerde Fethiye Çetin'in *Anneannem* isimli eserini ve Kierkegaard'ın *Korku ve Titreme*'sinden bir bölümü sahneye uyarlamayı planlıyor.

Celal Mordeniz, yüksek lisans tezini İran'daki taziye oyunları üzerine yapmış. Taziye oyunlarının, bir tür dinî tiyatro olan ruzehanilerin oyuncuyla seyirciyi kaynaştırma özelliğini kendi oyunlarını biçimlendirirken dikkate aldıklarını belirtiyor.

Seyyar Sahne oyunlarını İTÜ Maçka kampusunda sergiliyor. Grubun oyun çizelgesiyle ilgili ayrıntılara www.seyyarsahne.com'dan ya da 0531 696 4 09 numaralı telefondan ulaşılabilir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran devriminin kültür açmazı

Cihan Aktaş 08.02.2010

İran bugünlerde devriminin 31. yıldönümünü kutluyor. Haziran seçimlerinden sonra yaşanan olaylar açısından bakıldığında, bu kutlamalar, devrimin yaşadığı bir dönüm noktasının da ifadesi oluyor: Bu ülke savaş yıllarının korumacı bünyesinin sınırlarında, savunmaya kilitlenerek yaşamaya devam mı edecek, yoksa İslam devrimini mümkün kılan bir anlamın gelişmesine izin veren özgürlükçü bir kültür için zorunlu kanalları oluşturabilecek mi?..

İran devriminin kültürel karakteri, siyasette Musevi, Beheştî, Hatemi gibi isimlerin öne çıktığı bir üretimle temayüz etti 80'lerde. Bu nedenle de bu ülke 90'lı yıllarda sinemasıyla gündemdeydi bütün dünyada.

Irak savaşına maruz kalan İran, devrimini savunma amacına kilitledi. Sovyetler'in çöküşünden sonra Batı dünyasının kötülüklerini gönderdiği ada olarak şekillenirken, korumacı bir siyasal söylemin sınırlarına çekildi.

Batı'nın tehditleri İran'da içe kapanma yanlılarının elini güçlendirdi geçen yıllar içinde.

Son yıllarda İran uranyumuyla söz ettiriyor kendini dünyada. Dönemin öne çıkan siyasi kişiliği ise Ahmedinejad. Bu siyasetçi gerek ülkesinin aydınlarını hor gördüğünü anlatan açıklamaları, gerekse de sansüre dayalı kültür politikalarıyla, "kültür düşmanı" olarak tanımlanıyor ülkesinde, reformistler arasında.

İran gibi nüfusu 70 milyonu aşan bir ülkeyi reformistlerin tanımlarıyla anlamak zorunda mıyız, diye sorulabilir.

Ancak ben şimdiye kadar İran'da ne zaman soru sorabileceğim bir âlimin, bir yazarın, şairin, değerli bir sosyologun, bir ressamın, bir yönetmenin hatta siyasetçinin yanına gittiysem bir reformistle karşılaştım.

Ahmedinejad'ın iktidara gelmesi, reformist aydınlaraya yönelik "garbzede, modernist, halka yabancı" şeklindeki suçlamaları ve Hatemi'nin izlediği ekonomik politikalara ilişkin sert muhalefetiyle mümkün olabilmişti. Bugün Ahmedinejad'ın ekonomi alanındaki başarısız politikaları muhafazakârlar tarafından da sert bir dille eleştiriliyor.

Bu siyasetçinin geçtiğimiz günlerde, "Düşmanla (Batı'yla) kültürel yollarla mücadele etmeliyiz" dediğini duyurdu ajanslar. İktidara gelen her muhafazakâr, reformistleşiyor. Ancak muhaliflerini "çer-çöp" olarak adlandıran ve onların sesini şiddetle bastırmaya çalışan Ahmedinejad, devrimci olarak tanımlanmasını mümkün kılan "sürekli devrim" zihniyetine sahip olmadığı gibi, reformist söylemleriyle de inandırıcı değil.

Devriminin 31. yılını kutlayan İran'da, askerî ve teknoloji alanında güç kazanımı, kültürel gelişme alanında bir bastırma ve sansüre paralel ilerliyor. Bu hafta Aynur Erdoğan'la www.dunyabulteni.net için yaptığımız söyleşide dile getirdim bu gözlemimi: İran entelijansiyası haziran seçimlerinden bu yana sözünü nasıl sarf edeceği şeklindeki meseleye kilitlenmiş durumda. Haziran seçimlerinden sonra muhalefetin sesi devlet televizyonunda bir kez olsun duyulmadı. Ortamın fazlasıyla gerilmesi nedeniyle birkaç haftadır devlet televizyonunda reformistlerin de katıldığı münazaralar gerçekleşmeye başladı.

İlginçtir, sansüre karşılık kültür-sanat alanındaki üretim sürüyor, hem de nitelikli bir şekilde. Sansür, yazarları metaforik anlatımlara, yeni üslup arayışlarına sürüklüyor. Sansürün yıldırarak üretimden düşürdüğü yazarlar, sinemacılar da var elbette. Son birkaç yıl içinde kitap yayını alanında yüzde 10-12 oranında bir düşme yaşandığından söz ediliyor.

Reformist hükümetler döneminde fikir üretimi bağlamında çok önemli bir açılım söz konusuydu. Kazanılmış hakların oluşturduğu atmosfer o kadar da daraltılamıyor, ne olursa olsun. Üretimin nitelikli bir şekilde sürmesinin elbette ki sansürün yararlarına yorulamayacak sebepleri üzerine şöyle bir yorum yapılıyor: Artık dünya eski dünya değil. Sansüre rağmen, iletişimin artan gücü nedeniyle insanlar çok farklı var oluş ve ifade alanlarına sahip olabiliyorlar. Üstelik İranlılar teknolojik gelişmeleri kullanma konusunda çok mahirler. Bir bakıma sansür, kendi imkânlarını ve kavrama yeteneğini aşan, gelişimine yetişip de karşı önlemini henüz geliştiremediği tekniklerle deliniyor. Devlet sansürü üretimin gücü ve seviyesi karşısında bir yere kadar etkili olabiliyor.

İran'ın uranyumuyla konuşulduğu bu yıllarda sinemasının bir geri çekilme yaşaması rastlantı olabilir mi?.. Sinemasını devrimci hissiyatı ve iç dinamikleriyle geliştiren İran, bugün Batı tehditleri karşısında bir tavır olarak uranyum zenginleştirme faaliyetlerine kilitlenmiş durumda. 90'larda bütün dünyada sineması, İran'ın devrimini yeniden anlamanın bir sembolü olarak konuşuluyordu. 2000'li yıllarda ise uranyum zenginleştirme faaliyeti bu ülkenin dış baskılar karşısında geri adım atmamasının bir sembolüne dönüşüyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güzel aşk, çirkin sahneler...

Cihan Aktaş 15.02.2010

Aşk şarkılarda, filmlerde, romanlarda olduğu gibi gerçek hayatta da mucizelere yol açacak bir iksir misali hükmünü sürdürüyor. Hayata aşkla bakabilmeyi överiz, yüreği aşkla tutuşan insanların yüzündeki o başka âlemlere çekip götüren ifadeleri de etkileyici buluruz. Güzel olan aşkı çağırır ya da aşk, silik sayılandaki güzeli açığa çıkarttığı için de vazgeçilmezdir.

Bir sınır da var ki aşkı haddinden aşırıırken çirkin sahnelerin sebebi olmaya zorluyor.

Bir gazetede medyatik bir ilim adamının eşinin kendisini aldattığına ilişkin suçlamalarına cevap verirken, "Aşk varsa, kimse, hiçbir güç ona engel olamaz" şeklindeki bir ifadesini okumuştum. Bir yanıyla doğru, aynı zamanda da yanıltıcı bir yargı bu.

Aşk engellenemez, ama âşık olmak üçüncü kişiyle ilgili sınırları ihlal etmenin bir mazereti de olamaz. Ermeni rahibinin aşkı uğruna haç taşımaya, domuz eti yemeye, şarap içmeye dahi razı olan dini bütün Şeyh Sinan'ın aşkına saygı duymaya hazırız, halk hikâyelerine özgü anlatımın zamanın tülüyle oluşturduğu süzme işlemi nedeniyle. Şeyh Sinan'ın müritlerini şaşkına çeviren, onu bambaşka bir kişiye, olduğunun tam tersi bir şahsiyete dönüştüren tutku, Allah'la ilişkisi kapsamında sürdürdüğü ihlalleri öne çıkartıyor hikâyede.

Asıl, Allah'ın bağışlanamaz saydığı kul hakkının çiğnenmesidir ki güzel aşkı çirkinleştiriyor.

Bir yıl kadar önce etik olanla insani olan arasındaki ayrımın incelikleri üzerine sohbet ediyorduk Rasim Özdenören'le Ankara'daki evinde, saygıdeğer eşi Ayşe Hanım ve kadim dostum Nuray Şahin'le. "Bir gönüle iki sevda sığar mı" sorusuna cevap aradığı bir konuşma yapmıştı Özdenören aynı günlerde, *Hece* dergisi etkinlikleri kapsamında. "Bir gönüle iki sevda sığar mı" diye sorduğunda, "Sığmaz, sığmaz!" şeklinde sesler yükseliyor salondan. "Fakat sığar, ama etik açıdan hoş olmaz," diyor Özdenören. "Fıtraten mümkün, ancak insan eğilimli olduğu her şeyi yapmaması gereken bir varlık. Aksi takdirde dünya yaşanmaz hale gelir."

Özdenören, *Aşkın Diyalektiği* isimli, birbirinden değerli denemelerin bulunduğu kitabın yazarı.

Din ve aşk, birbirini beslediği ölçüde birbiriyle çatışma da yaşayan iki alan. Bazen müminler ilahi aşkı korumayı engelleyen bir sapma olarak görmüşlerdir beşeri aşkı, bazen de dünyevi aşkı, ilahi aşkı kavrama alanında bir aşama olarak hoş karşılamışlardır. Dünyevi aşk derken sözünü ettiğim, insanın bütün varlığını, benliğini

kaplayacak ölçüde bir tutkuyu yansıtan ve kişiyi –bir süreliğine de olsa- kendine yabancılaştırırken yeni bir insana dönüştüren kapılma; günümüzün en fazla üç senede sona eren “keyfi” hevesleri değil.

Burada bir paradoks var: Aşk daima sınırlarını aşmaya zorluyor işgal ettiği benliği; kendi mevcudiyetini sağlama almak için değil de başka türlü bir yerleşmeyi öğrenmeye sabredemediği için. Gelin görün ki, sınırı aştığı her adımda kendi ölümünü çağırıyor. Anna Karenina’yı hatırlayın.

Hayatın zorluklarıyla ve acılarıyla baş etmeyi ille de kendini sevmeyi öğrenmeye ve benliğin etrafına elektrikli telleri andıran barikatlar kurma gibi tedbirlere bağlayan bir kültürde kişiyi egosunun sınırlarından aşırın bir aşk mümkün mü... Egosu şişkin kişi, âşık olduğu halde bile kendinden başkasını görmüyor. Bu şekilde ego sınırlarını güçlendirmeye ayarlı aşk, akla “keyif” kelimesini getiriyor. “Keyif, bütün o aptallığıyla ancak belli bir bilgisizlik, cehalet temelinde mümkündür,” der Zizek. Slovenyalı felsefecinin keyfe ilişkin bu yorumu, İsmail Kara’nın keyfi bir bakıma insanın varlık olarak üstünlüğünü oluşturan manevi niteliklerinin bastırılmasına bağlayan tanımıyla bir yerde buluşuyor.

Aşk 14 Şubat söylemlerinde tam olarak keyif kelimesinin kullanım düzeyinin içinde bir yer tutuyor.

Rengârenk hediye paketleri ve retoriksel ifadelerle soğuk şubat, kalplerdeki buzları çözme iddiasında tecimsel bir şenliğe zorlanıyor. Sınırlar çoktan aşılmış, geçilmiş aynı yollardan. Benliği acılardan korumak için belli bir dozajda âşık olmak gerek; 14 Şubat işte bu kendini iyi hissetme sanatına özgü telkini karton kalplerle buluşturarak geliyor, geçiyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Haki renkli bir çocukluk ufku

Cihan Aktaş 22.02.2010

I- Zulüm insanları olgunlaştırmıyor her zaman. Mazlumun aynadaki siması da hiç bir zaman sabit kalmıyor. Şiddete verilecek cevap söz konusu olduğunda ise an geliyor çıldırıyor toplum; ne insaf biliyor, ne de geçmişten ibret almaya yanaşılıyor. Şiddetin içselleştirilmiş bir türü de var ki bizim insanımız buna lâayık ya da müstahak sayılıyor. Mütevekkil insanımız sanki, “asker millet” ifadesinin yaydığı kutsal anlamlar yüzünden, darbe ikliminde yaşamayı sineye çekmeye de her daim hazır olacaktır.

İlber Ortaylı’ya göre toplumun genlerinde mevcut sayılan niteliği, askerliğe yatkınlığı. Bu mantığın vardığı nokta üniversiteyi kışlaya benzetiyor, başörtüsü yasağıyla, nizamiye kapısı mantığıyla.

Haki renkli bir çocukluk ufku; Ortaylı’nın Türk milletine lâayık bulduğu evren bu.

Türlü formattaki askerî darbelerin, mesela 28 Şubat’ın toplumun (özellikle de muhatabı olan Müslüman

kesimin) hayrına olduğuna dair çıkarımlar da olağanlaşıyor, askerî darbelerin içselleştirildiği “aydın” zihniyetinde.

II- İranlı reformist aydınların bir kısmında da böyle bir eğilimi gözlemleyebiliyorum. Varlıklarını kısıtlayan baskılar, teknik açıdan daha modern sayılan otoriter yöntemlere karşı bir hoşgörünün uç vermesine sebep oluyor içlerinde. Açık toplum hangi yöntemle kurulursa kurulsun, demokrasi nasıl gelirse gelsin! Bu düşünce bir yerde, rüştünü ispatlamasına izin verilmeyen toplumlarımızın her türlü belaya müstahak olduğu şeklindeki ahkâma ulaşıyor.

Doğu Konferansı’nın bir Tahran ziyaretinde reformist aydınlarla Türkiyeli gazeteci ve yazarlar bir salonda biraraya gelmişlerdi. Söz sözü açarken zincirleme reformist gazetelerin çıkarılmasında büyük katkısı olan reformist bir aydın, Türkiye’de ordunun modernleşme hedefi açısından üstlendiği rolü övdü ve Renan’ı aratmayacak kelimelerle Doğu toplumlarının modernleşme yolunda ancak askeriye tedbirlerinden anladığını söylemeye getirdi. Konferans üyeleri şaşkınlıkla karşıladılar bu tesbiti. En büyük tepkiyi verenlerden biri Nuray Mert oldu. Mert, Doğu toplumlarının despotizmle yola gelen toplumlar olduğu kabulünün oryantalist bir hüküm olduğu, demokratikleşme hedefi açısından benzeri hükümlerin çıkarımlarının onaylanamayacağı mealinde ifadelerle tepkisini dile getirdi. Bugünlerde Mert’in söylemlerini Ergenekon soruşturmalarının karşısında bir yere yerleştirmeye dönük yorumları okurken, bu sahneyi hatırladım. Benim tanıdığım Mert, bir topluluk içinde, Doğu toplumlarını despotizme mahkûm eden söylemler karşısında herkesten çok sesini yükselten biridir.

III- Özgürlükçü hareketleri bile en hassas dönemeçlerde karşı çıktığı söylemleri dillendirmeye götüren, böylelikle de muhalefet ettiği yapıyla benzeştiren saptırıcı bir etkisi oluyor, ergenleşmeyi ancak kaskatı bir yaşanma halinde mümkün kılan şiddet iklimlerinin.

“O Çocuklar Filistin’de Yaşamıyor” başlıklı yazım nedeniyle herhalde üyeleri genç yaşta olması gereken Kürt/anarşist bir internet grubundan aldığım mesaj bu açıdan bana düşündürücü geldi. Yazım nedense onlara “dinci faşist” olduğumu anlatmıştı. Ait olabileceğim başka bir kategorinin icadı da gerekli değildi; klişeler sağolsun. “Dinci faşist” diye damgalanmamın sebebi ise yazımda Filistin’den söz etmem ve Türkiye’de taş atma “suçu” yüzünden hapishanelere atılan Kürt çocuklara reva görülen cezaları, Filistin’de taş atan çocuklara göndermede bulunarak tartışmaya açmak istememdi. Ben bu suçlamadan hiç bir şey anlamadım. Anarşist olma iddiası, önüne gelene her türlü yaftayı yapıştırma hakkını bağışıyor olmalı. En değerli yılları mahkeme salonlarında geçen çocuklar için zerre kadar katkısı varsa yazımın, bu tür sözlere aldırımmam hoş.

Bütün bu sahneleri izlerken çıkarttığım derse gelince... Yıllarca “mürteci” suçlamasıyla her türlü dışlamayı, ayrımcılığı, baskıyı yaşarken bugün görece de olsa yetke sahibi olan insanlar, attıkları her adımda eylem ve üsluplarını titizlikle sorgulamalıdır kanımca. Dün kınadığımız söyleme özgü klişeleri bugün kullanmaya başlamışsak, “şimdi sıra bizde” diye bir açıklama yükseliyorsa dilimizden, adını ne koyarsak koyalım, başlattığımız süreç ileriye değil geriye doğru işlemeye başlayacaktır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Türban' ve roman

Cihan Aktaş 01.03.2010

Şubat, baharın eşiğindeki kış, soğuk güneşiyle kaygılı bir geçiş faslını hissettirerek marta bırakıyor yerini. Bahara bir adım kaldı neredeyse, zayıf ciğerli bünyeler bu kışı atlatmayı bildi; ama birileri, daimi kış ikliminde yaşasın insanımız, bir titremeyle, tedirginlikle evine kapansın; bunu istiyor.

Yılın üç mevsiminin darbelerle aynılaştırıldığı bir ülkede yaşıyoruz. Darbeler mevsimleri etkilerken, yazar olarak gündemimizi de belirliyor. Şöyle bir düşünüyorum da yazarlığımda darbelerin etkileri üzerine... Bakıyorum, şubat soğukları hiç eksik olmamış kesintisiz cümlelerin arayışı içindeki hikâyelerimden.

Ben sadece hikâye, roman yazmalıydım, ressamlık yolunda ilerlemekten vazgeçirildikten sonra geliştirdiğim ilk gençlik düşüm buydu. Ama bir de topluma (ve Allah'a) duyduğum borçluluk hissi vardı. Araştırmaya, incelemeye dönük kitapları önceledim.

İlk hikâye kitabımın adı, *Üç İhtilal Çocuğu*. Bu kitapta yer alan hikâyeler, 12 Eylül'ün ardından evle üniversite arasında sıkışıp kalan başörtülü kızların içlerine sığamaz olan sesleri konu alır.

80'ler, yazarlığımın zeminini yoklamaya çalıştığım yıllar. Mustafa Kutlu 25 yıldır roman yazmamı öğütler bana. Ama burada durmak gerek; başörtülü kızlar okul kapılarından geri çevriliyor. Darbe olmuş, YÖK işbaşına getirilmiş, İhsan Doğramacı türbanı yeniden icat etmiş.

Doğramacı nereden bilirdi ki bu genç kızları başlarını örtmeye sevkeden güçlü, derin kökleri olan hissiyatı? Fakat tanımlama yetkisi elindeydi ve onun kaleminde türban olarak isimlendirilen, önce üniversitede başörtüsüne meşru bir ifade kazandırma amacıyla gündeme gelmişken, giderek bir yasağı geçerli saymanın formuna dönüştü.

Doğramacı, ardında sayısız genç insanın ahından oluşan, günden güne yayılan bir acı izi bırakarak bu dünyaya veda etti. Ünlü profesörün adı üniversite kapılarından geri çevrilen geniş bir nüfus tarafından, dünya ilim literatürüne bırakılacak bir eserden önce, türbanı yeniden icadıyla hatırlanacak.

28 Şubat, kendi kamularını kurma yolunda çaba gösteren başörtülü kızları bir kez daha evlerine kapanmaya zorladı. Başörtülü kızlar, ekrandan taşan polis baskınlı, sulu gözlü mizansenlerle fadimeşahinleştirilirken, akıllı kıt eksik etek ikinci cins konumuna yerleştiriliyorlardı. Gazeteler bu öğrencileri çirkinleştirmeye, dış güçlerin parmağıyla ilişkilendirmeye, yasağı makul göstermeye dönük manşetlerle çıkıyordu.

Postmodern, bu nedenle de kimilerine göre hem var hem yok sayılabilecek darbenin ardından İslami görüntü ve söylemler, çeşitli kurumlarda ikinci bir yok sayma işlemine maruz bırakıldı. "Muhafazakâr" gazetelerde, İslamcı köşe yazarlarının yazıları seyrekleştirildi. Başörtülü köşe yazarları sayfa kalabalıkları arasında kaybedildi, dahası bir kontenjan hesabının kaba mantığıyla tamamen dışlandı.

Başörtülü öğrenciler, "türban" isimlendirmesinin de getirdiği bir tür özelleştirmeyle, örtbasla, batılılaşma yolundaki Türkiye'nin kurbanları olmaya devam ediyorlar. Dün Doç Sevgi Kurtulmuş'u akademik kariyerinden süren zihin yapısı, bugün Kurtulmuş'un kızını da yasaklarla belli bir sınıra çekilmeye zorluyor.

Binlerce, onbinlerce kişiyi etkileyen yasak tuhaf bir kayıtsızlıkla konsensüs süreçlerinin akışına terkedilmiş durumda. AK-DER başlattığı imza kampanyasıyla, "28 Şubat bin yıl süremez", diyerek yasağın tabiileştirildiği siyasal ve sosyal ortamı sorgulamaya açtı.

Yağmurda çamurda, kışta kıyamette genç kızlar Beyazıt Meydanı'nda güvercinlere karışarak dolaşüyor; ne eve sığıyor ne üniversiteye alınıyorlar. 28 Şubat murat edildiği üzere bin yıl sürmedi, ama kamusal alanın kapıları başörtülü öğrencilere kapalı kalmaya devam ediyor.

Darbelerle hizaya sokulmak istenen bir toplumda yaşıyor olmasaydım, kılık kıyafet yasaklarını konu alan birkaç cilt kitabın yerine, birkaç roman yazmış olurum. Bu yüzden eseflenmiyorum. Yazarlık her şeyden önce yaşanılan döneme anlamlı bir katılımla değerli.

"Soğuk mevsimlerin başlangıcına iman edelim" der ya Furuğ... Şubat kimisine göre baharın eşiği, kimisine göre de küllerle kaplı, yeniden doğuşlara izin vermeyen buzlu karlı bir yol.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çölde Deniz Misali Kadınlar

Cihan Aktaş 08.03.2010

Hatice, Fatima, Ayse... Peygamberlere yakın kadınlar bir açıdan uzak mı uzak bizlere, gökyüzünde parlayan birer yıldız misali...

Diger taraftan hayatimizin içindeler; hadislerle, kissalarla, menkibelerle.

Sibel Eraslan bu takimyıldızlarını aramıza, yasadığımız zemine ve zamana indirmeye çalışıyor birkaç yıldır. Hz. Fatima ve Hz. Meryem'in ardından, şimdi de Hazreti Hatice'yi pek az dile getirilmiş yönleriyle sunuyor okuyucusuna. (Çöl-Deniz Hz. Hatice, Tımas; 2009) İnsan mizacı, iradesi ve gönlüyle (imaniyle) tabiatın sınırlarını asabilir; kitabın ismi bunu da bildiriyor.

Hatice, Sibel'in anlatımında kalbi Resul'ün evi olan kadın. Elçi için askin hem imkânî hem de mekânî. Hatice Resullullah'ın esi, evi, siginagi. Hatice, Muhammed (a.s.)'la evlendiği sırada ticaretle istigal eden bağımsız bir kadındır.

"Cahiliye" diye isimlendirdiğimiz, kadınlara hiç değer verilmeyen bir toplumda bir kadın nasıl bu denli güçlü olabilir? Sibel kitabında bu sorunun cevabını arıyor.

Bir bakıma kutsallık adına soyutlaşmasına izin verilen kişilikler ve olgular hakiki yüzleri ve ifadeleriyle görünüyor bize Çöl-Deniz 'in sayfaları akip giderken. Yazarın suskunluk, konuşmak, uyku, uyanıklık, rüya, ask gibi kelime ve kavramlar üzerinden ürettiği güçlü metaforlar bizi Hatice'ye yakınlastıran yolun yapıtaşlarına dönüşüyor. Gecenin bir vaktinde iki kadını, küçük oğlu birdenbire ateslendiği için panige kapılarak bir hekim arayışına düşen Hatice ile çocuklarının dadısı Meyse'e'yi şehrin uzak bir semtine giderken gözlerimizin önüne getirebiliyoruz. Aradan asırlar geçse de gece karanlığının kadınlara yönelik tehdidinde bir eksilme olmadığını düşündürüyor bize bu sahne.

Sibel, "Anne olmuş bir kadın istese de asla azalamazdı hayattan", derken kadınların hayatlarını biçimlendiren anneliği, Hatice'nin tecrübesi üzerinden öyle sahici bir dille anlatıyor ki...

Bir kadın, alni "isabe"li olsa da dul bir kadın kendisinden onbes yaş kadar küçük ve hiç evlilik yapmamış bir erkeğe evlenme teklifi ediyor. Bunu yaparken de hem toplumun evliliklerde yaş konusunda koyduğu sınırları kırıyor; hem de sınıf farkının sınırlarını. Isabe, Sibel'in aktarımıyla, herhangi bir veliye ihtiyacı kalmamış, her işini kendi gören, aynı zamanda kadınlık ikliminden uzaklaşmış kadınlara özgü bir tür alınlık. Basından iki evlilik geçmiş olan Hatice için isabe, toplumda her ne kadar zekâsi ve cesaretiyle ünlenmiş olsa da, bağımsız hareket etmesi bağlamında koruyucu (uzlasımsal) bir anlama sahip.

Sonuçta Hatice soylu, güçlü, itibarlı bir kadındır. Toplumun yoksul kesiminden kadınlar, köleler ve cariyeler nasıl koruyacaklar kendilerini, asagılamalar ve lekelemeye dönük saygılar karşısında...

Muhammed (a.s.) cahiliye toplumunda kadınlara yönelik ayrımcılığı da içine alan sınıfçı yapıyı kararlı ve kesin bir biçimde yıkmaya çalışmıştı. Su var ki eski düzenin seçkinleri kardeşlik ve esitlik esasına dayalı yeni düzeni o kadar da kolay benimsemeyeceklerdir.

Hatice pek çok özelliği yanında Müslüman olan ilk kadındır ve aslında ilk Müslüman'dır. Hira'da "oku!" emrine muhatap olduktan sonra telaşla Mekke'ye inen Muhammed, dosdoğru Hatice'nin yanına varacaktır. Rabbanî söz geldiğinde de, kesildiğinde de yanına kostugu kisi, Hatice... Sibel'in altını çizdiği ümmetin ilk kisisi olma niteliği ise –Nurcan Toprak'ın da bir sohbetimizde altını çizdiği üzere- nedense pek vurgulanmaz da Hatice ismi hep Müslüman olan ilk üç kişi arasında sayılır.

Hatice, Hacer misali, çölde çıkan ilk su gibi, zembem gibi kaynayan bir kadın olarak görünüyor, Muhammed (a.s.)'i tanımadan önce.

Sibel ise yumuşak dalgalar halinde kabaran engin bir denizi hatırlatıyor yazarken; kitabının ismi konusundaki seçimi bir tesadüf değil.

Yüz yılların arkasından Ukaza çarşısındaki yağmurlu saatlerine, Mekkeli kadınların bir eğlence havası içinde sürdürdüğü yün yıkama günlerine, Hatice'nin azad etmek üzere köle pazarından satın aldığı genç Dücaca'nın muhayyilesine, Habesistanlı cariyeye Berenis'in hikâyelerine açılan bir dildir, Çöl-Deniz yazarının dili.

Müslümanlar için çok önemli olan bir kadını bir romancı bakışıyla isminin yüce anlamlarının hakkını vererek en insani yanlarıyla aramıza taşıyor Sibel Eraslan. aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eli'yi kim öldürdü

Her şeyin yolunda görüldüğü, uyum içinde, dostluk bağlarıyla bağlı bir topluluk, şenliği neler olur da yasa çevirir? Arkadaşınız bir yabancıya dönüşür mü o zaman? Kaç yıllık evli çiftler eşlerini o kadar da iyi tanımadıklarını nasıl olur da keşfederler? Âşıklar bir lahzada hangi nedenle nefret ederler birbirinden?

İranlı yönetmen Asgar Ferhadi'nin 2008 yılı yapımı, uluslararası festivallerde birçok ödül kazanan filmi Eli Hakkında, benzeri soruların havada uçuştığı bir hikâyeye sahip. Gerek senaryosu, gerekse de başarılı çekimiyle son yıllarda İran sinemasında izleyebildiğim nadir iyi filmlerden biri.

Birbiriyle akraba, aynı zamanda hukuk fakültesinden de arkadaş olan bir grup genç, birkaç günlük tatil için Hazar Denizi kıyısındaki bir sayfiye kasabasına giderler. Aralarında akrabalık bağı bulunmayan iki kişiden biri Eli, diğeri ise geziyi düzenleyen çöpçatan ruhlu Sepide'nin Eli'ye tanıştırmak istediği Ahmet'tir. Grupla birlikte Hazar Denizi kıyısındaki küçük tatil beldesine gelen genç kreş öğretmeni Eli aslında kim, kimsenin tam olarak bildiği yok. Onu "Eli" diye çağırıyorlar, ama sonra anlaşıyor ki değil soyadını, "Eli"nin açılımını bile merak edip de sormamışlar. Eli aslında Elinaz mı, Elham mı, Elmira mı, tartışıyorlar şimdi. Cevap verecek kimse yok. Eli nasıl biri, sahiden de kimsenin bildiği yok.

Eli Hakkında, büyük bir prodüksiyon olmadığı halde, alışlagelmiş İran filmlerinin temposunun ötesine geçen sürükleyici, değerli bir film. Ayrıca yeni kuşak İranlı sinemacıların, Kiyarüstemi tarzında şiirsel ve yavaş tempolu filmlerinden farklı, gerilim içeren, akıcı bir hikâyesi olan iyi filmler yapmaya yöneldiğini gösteren bir örnek.

Eli esrarengiz davranışlar sergiliyor başından itibaren, ama tatil şamatası içinde kimsenin bunu fark ettiği yok. Ahmet'in ona ilgi gösterdiği açık ve ilgisi karşılıksız kalmıyor. Bir telefon konuşmasının ardından dalgınlıyor, geri dönmeye kalkıyor. Sepide kalması için ısrar ediyor, hatta gitmesin diye bavulunu saklıyor. Grubun kadınları çocuklarını Eli'ye emanet ederek alışveriş için yakındaki kasabaya gidiyor. Erkekler voleybol sahasında maç yapıyorlar o sırada. Biz deniz kenarında oynayan çocuklarla ilgilenen Eli'yi izliyoruz bir süre. Çocuklardan biri uçurtmasını gökyüzüne göndermesini istediğinde, Eli coşkuya kapılarak uçurtmayla oynuyor bir zaman. Ansızın çocuklar voleybol oynayan erkeklerin yanına koşarak içlerinden birinin denize düştüğünü, boğulmak üzere olduğunu söylüyorlar. O sırada belli belirsiz bir patlama sesi duyuluyor, ama ses bir silahtan mı yükseliyor, canını yitiren bir bedenden mi, belirsiz.

Herkes çocuğun denize düştüğü noktaya koşuyor, çocuk kurtarılıyor da. Bu arada kasabaya giden kadınlar dönüyor. Derken Eli'nin ortalıkta olmadığı fark ediliyor. Sanılıyor ki Eli çocuğu kurtarmak için girdiği suda boğulmuştur. Cankurtaran ekibi geliyor. Aramalar neticesiz kalıyor. Eli bulunamıyor.

Nişanlısı olduğunu iddia eden bir adam çıkıp geliyor sonra. Adamla ilgili bir belirsizlik var. Eli'nin kaygılı halinin sebebi o mudur? Ansızın ortalıktan kaybolmasının sebebi bu hiç sözünü etmediği nişanlı olabilir mi?

Bir an geliyor, Eli'nin eski nişanlısı yeni nişanlı adayı Ahmet'e saldırıyor.

Dionysos'un ölçsüz eli değmiş gibi çıldırıyor tatilci grup. Bir felaket yaşanıyor ve bıçak gibi ikiye bölünüyor güzel tatil. Oynayan, gülen, dans eden insanlar canavarlaşıyor. Kadın kocasına yalan söylüyor, koca karısına elini kaldırıyor. İyi arkadaşlar tartışıyor, nişanlılar kahr içinde yumruklarını sallıyor. Eli kayıp, belki boğuldu, belki de -bir umut bu- kaçtı gitti. Nereye gitti Eli, gitti mi, hangisi, nasıl öğrenecek? Sanki kim iyi tanıyor ki Eli'yi topluluk içinde? Hiç kimse, onu bu geziye davet eden Sepide bile bilmiyor ki sahiden de nişanlı mıdır Eli, değil midir?

Eli Hakkında, karakterlerinin uç hallerini açığa vuran hikâyesiyle sadece Eli'nin değil, toplumların da kriz anlarına ilişkin sebepler üzerine düşünmeye götürüyor seyirciyi. Taşkın fakat zemini çürük neşe, yasa gebedir. Gönülsüz bir katılımın, zorlama bir uyumun ardındaki sebepler peşini bırakmaz kişinin/toplumun, nereye

gidilirse gidilsin. Ve o çok iyi bilinen gerçek: Aşkın hemen yanında nefret, pusuda beklemektedir kendini açığa vurmak için, bir sınav sorusu gibi, nerede olursa olsun.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Konuşan Kayseri

Cihan Aktaş 22.03.2010

Ayın ilk haftasının son üç gününde "Küçük Millet Meclisleri" etkinliği için Kayseri'deydim. "Nasıl bir yargı ve ordu istiyoruz?" Çeşitli sivil toplum örgütlerinin katıldığı tartışmayla bu soruya cevap arandı Kocasinan Belediyesi'nin bir salonunda. Herkes bağımsız yargı istiyor. Herkes istiyor ki ordu siyasetle ilgilenmesin, siyaset yüzünden yıpranmasın da savunma amacına yoğunlaşsın. Sadece, kimilerine göre bu talepler Türkiye gibi stratejik konuma sahip bir ülke için bir lüks. "Burası Türkiye, İsviçre değil", diyenler oluyor.

Çoklu karşılaşma alanları, serbest kürsüler ve halk meclisleri, söyleyecek sözü olan ve dinleme sabrına sahip insanlar için.

Hacı Bektaş Veli Derneği'nden, İHH'ya, ADD'den Mazlum-Der'e, Anadolu Hukuk Derneği'nden Türk Anneler Derneği'ne burada isimlerini saymakla bitiremeyeceğim sayısız sivil toplum kuruluşunun temsilcileriyle gündemdeki konuları irdelemeye çalıştık.

Kayseri farklı düşüncelerin ifadesine alışkın bir şehir.

Abdülhamit geçen yüzyılın başlarında Talas semtine aynı kubbe planıyla tasarlanmış bir kiliseyle bir cami yaptırtıyor. Aradan on beş yıl geçmeden şehrin yüz bin olan nüfusunun yarısını teşkil eden gayrimüslim nüfus darmadağın oluyor. Kayseri bir tanık; ne olduğu bitti o yıllarda, biliyor. Tehcir mi dediniz, başka bir kelime mi arıyorsunuz yerine... Kimseye haksızlık etmemek için Kayserililere sorun. Bu şehrin binalarıyla, mahalleleriyle, Ermeni komşularını evinde saklayan alını secdeli yaşlılarıyla konuşun.

Bedensel Engelliler Derneği Başkanı Fatma Uygun, 8 Mart Kadınlar Günü'ne ayrılan ilk bölümde engellilerin meselelerini anlattı özlü olarak. Engelli kadın toplumsal önyargılar nedeniyle iki kat engelli; böyle bir sonuç ortaya koyuyor verdiği örnekler ve rakamlar.

Ertesi gün de ismi daha önce Kadın ve Kültür olarak belirlenmiş olan bir konferans vardı. Kadın kültürde değil de yazılı kültürde kayıp. "Kadın yoktur", derken Derrida, kadının özgül varlığının tarih ve kültür açısından geçerli herhangi bir kanıtlanma arayışının dışında duran konumlanışına ironik bir göndermede bulunuyordu. Kadınlar bu felsefi anlamda gizil bir varlığa işaret eden vaziyetten memnun değiller, elbette; özellikle yazılı kültür alanında.

Bir de kültür ve medeniyet farkı üzerinde durdum konuşmamda. Kültür, taze üretilenle alakalıyken, medeniyet üretilmiş yöneltiyor dikkatini. Üretilmiş olan ise bu dikkat keskinleşirken gide gide taşlaşma eğilimi gösteriyor. Bir medeniyet yükselme çağından itibaren üretilmiş olana dönük abartılı tutum nedeniyle faal, canlı kültürel üretim akışını kısıtlayan bir tutum sergilemeye başlıyor.

Kayseri, Selçuklu'nun kültürel üretiminin ilk ışıltılarını, o yaratıcı devinimin iklimini hâlâ koruyan bir şehir.

Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri için İran Sineması konulu konferans, İlim ve Hikmet Vakfı'nda hanımlarla "Hayallerimizi hangi ölçüde gerçekleştirdik" sorusuna cevap aradığımız kahvaltılı sohbet, Yusuf Yerli ile Gesi Bağları, Talas, Ağırnas, Rahime-Ahmet Şenaltun çiftiyle Hunat Hatun Külliyesi, Gülcan ve Mahmut Şahin'le (ve küçük Uygur'la) Erciyes'in eteklerinde karlara bata çıka sürdürdüğümüz yürüyüş, Kemal Ersözlü ve (kısa süreliğine de olsa) Mustafa Armağan'la ile neredeyse geleneksel "oturma âdeti"nin gerçekleştiği bir sohbet akşamı... Kayseri halkı sıra gecelerinden farklı olarak tefekkür boyutunu öne çıkartan oturma âdeti nedeniyle çok sesli konuşmalara açık ve dinleme tahammülüne sahip görünüyor bana.

Beni Kayseri'ye çağıran Tüketici Hakları Derneği Başkanı Mahmut Şahin'le bu konuyu konuşuyoruz. İnsanlar yeri geldiğinde konuşma ortamı bulamamaktan yakınıyor. "İşte sana mikrofon, gel derdini anlat!" denilen ortamlara yeniden açılıyor Türkiye. Ama herkes bu konuşma imkânını değerlendirmek istemiyor. Ya susuyor kişi söz sırası geldiğinde, ya da üç beş klişe cümleyle geçiştiriyor derdini.

Belki de Büyük Millet Meclisi'nin ülkenin önünü açacak yeni anayasayı bir türlü çıkartamamasının sebebini bu problemde aramak gerek: Milletın temsilcileri siyaset minvalini belirleyen pederşahi yapı nedeniyle de "oturma âdeti"nde geliştirilen konuşma üslubunu Meclis'e taşımada güçlük çekiyor. Bu yüzden de sözün can kulağıyla dinlendiği bir sohbeta katılmak bir daüssıla sebebine dönüşüyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yolculuk sebebi kelime

Cihan Aktaş 29.03.2010

I- Şairler suyun ayak izlerini sürebildikleri için de şehirlerinden ayrılmadan dolaşırlar dünyayı. Hafız'ın dilini çözen, Şiraz'ın kaynağı Allah-ü Ekber dağlarında bulunan Rükhabad suyu olmuştu; bunu Ali Şeriatî'nin *Yalnızlık Sözleri*'nde okudum. "O su Şiraz'dan geçerek şiir, irfan ve gazel çeşmelerinden akar," diye yazıyor Şeriatî.

Yüzyıllardır ne çok insanı etkisi altında bırakan mısraların şairi, ömrünü Rükhabad suyuyla mabet gülleri arasında geçirdi. Gezerek öğrenmenin hikmetinden sual olunmuyor yine de, hele ki turizmin, hayatını az çok yoluna koymuş, yine de en azından bir sebeple durduğu yerde memnuniyetsiz kitlelere bir özkeşif imkânı şeklinde sunulduğu zamanımızda.

Şehrinin dışına çıkmasa da dünyayı ayaklarının altına getirmeyi nasıl başardı Hafız? Herhalde akarsuyu okumayı sürdürürken Şira'ya ulaştı ve böylece ördüğü mısraları da önünden akıp giden suya dinletmeyi ihmal etmedi.

II- Uydu kanallar gizli saklı seyrediliyor ya, internet icat edildi ya, gençleri Nevruz sofrası başında tutmak bir mesele. Sohbetlerde aile şeceresini ayrıntılarıyla anlatırken hikâyeler yazan tatlı dilli kadınların yerini, gezilip görülmüş yerleri anlatırken bambaşka diyarların hayalini kurmaya başlayan kadınlar alıyor.

İran'ın Urumiye şehrinin gözde mesire yeri olan Şehir Çayı üzerindeki Bent'te geleneksel kahvelerden birinde oturduk. Gençler dumanı başımı ağrıtan nargileyi hatırım için bir kenara bıraktılar. Gelirken baktım, buldukları yeşillik köşelerde çadır kurmuş insanlar. Su kıyısında park etmiş arabalar, ateşler yakılıyor. Türkçe bir şarkı sesi yükseliyor. Murat Kekilli. "Bu akşam ölürüm beni kimse tutamaz..." Nevruz sofrası geleneklerine çok düşkün aileleri bile biraraya getirmez oldu. Eğlence alanı ararken insanlar komşu ülkelere açılıyorlar. Bayramı on iki milyon kişi İran içinde gezinerek karşılarlarken, sadece Türkiye'ye gidenlerin sayısı üç milyonu bulmuş; bana aktarılan bir gazete haberi bu, abartılı olabilir. Daha sonra bir tepenin yamacında baraja karşı oturduğumuzda, biri, Nevruz tatili için sadece Türkiye'ye giden akrabalarının hesabını yapıyor. Yaklaşık olarak elli kişi tesbit ediyor. Batı ülkelerinde mukim, fakat ülkelere giremeyen şarkıcıların konserleri, komşu ülkelerin çekiminin bir sebebi. Konuğu olduğum evin küçük kızı Zerrin daha dün Erbil'den geldi. Orada Ebi (İbrahim) ve Leyla Furuher'in konserleri varmış. O bekleyememiş ama, birkaç gün sonra geçen yıl yitirilen aile büyüğünün ölümünün yıldönümü ve taziye davetleri gerçekleşecek. Bu törenler biter bitmez evin büyük oğlu eşi ve çocuklarıyla Kerbela'ya gitmeyi tasarlıyor. Ardından Necef, olabilirse, yani güvenli olduğu öğrenilirse, Samarra. Torunlardan biri ve eşi, Endi konseri nedeniyle Ermenistan'da. O torun ve eşi konserler nedeniyle Ermenistan'ı su yolu yaptı. Afganistan'a Settar konserine gidenler de az değil.

Hafız, Rükhabad suyunu dinleyerek bir divan kurdu; benliğinde bir dağılma yaşayan günümüz insanı dünyayı dolaşarak bir şeyleri yoluna koymaya çalışıyor.

Nelere hayret etti, neleri görmeyi kâr saydı, gidip de dönen? Zerrin heyecanla anlatıyor: Caddeleri çok şeritli, binaları gökdelen olmaya gidiyor; yakında Dubai'yi aratmayacak. İnsanlar mutlu, nazik, ilgili. Satıcıların çoğu Türk. Hava sıcak olduğu halde öyle açık saçık giyinene de rastlamadık. Lunapark, Maraş dondurması, Urfa sofrası; Türkler âbad etmiş Erbil'i.

III- Nevruz sofrası kuruldu yine de, yeşillenmiş buğday sofranın başköşesine yerleştirildi. Yeşillenmiş buğday yılın onüçüncü günü evden çıkartılıp akmakta olan bir suya atılacak. Kalabalık şehirlerde insanlar, bütün günü evin dışında geçirmelerini sağlayacak yeşil bir alanın arayışına düşecekler önümüzdeki perşembe günü. Şehir dışındaki bağlara bahçelere ulaşmak üzere yola çıkan arabaların üzerine yerleştirilen yeşermiş buğday kâseleri bir kavşakta cadde kenarına savrulacak. Oysa kadim ritüelin niyeti, bir Habil hissiyatıyla ve akan suyun yardımıyla bereketi yeryüzüne yaymak.

Mavi yeşil suyun taşınması gereken asıl, zamansal ve mekânsal, aynı zamanda da bireysel bir vurgusu olan bütünsellik; Şira. Mealen yol, su yolu ya da bizzat su, Allah'a varmak isteyen insana yol gösteren durgunluktan uzak ırmak (ya da yolcunun ta kendisi)... O sürekli yolda olma halinin sebebi, ancak akışını koruduğu, iz bırakarak aktığı, kelimeler saçarak ve mısralar dererek aktığı sürece var olan sınırsız birlik; Şira.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başörtülü kızlar sinemada niye var olamıyor...

Şöyle sokaklarda adım başı rastladığımız şekilde başörtülü kahramanlara sinemada, televizyon dizilerinde niye rastlamıyoruz? Çünkü, başörtülü sanatçı kendi ifadelerini sinema alanında eyleme dökme imkânına sahip değil, yoldaşı sanatçı erkeğin gözüyle de bir varlığa kavuşamıyor bir türlü. Müslüman sanatçının gözündeki başörtülü genç kız, uzak bahçelerde gezinen Mona Rosa mıdır sahiden, o da belirsiz.

Köşe yazarı ve televizyon programcısı Esra Elönü'yle yıllar önce yaptığımız bir telefon konuşmasını hatırlıyorum. Sinema alanında çalışmak istediğini söylemişti. Elönü bu enerjisi ve azmiyle, –besbelli yeteneği de var-, niye sinemada çalışmanın yollarını zorlayamadı acaba... Kendimizi anlatırken tutuklaşıyor, bir sahiciliği olan başörtülü kıızı sinemaya aktarmanın, başka bir dünyadan baktığı izlenimi veren bir yönetmene düşmesinin sorunlarını tartışmakla yetinmek istiyoruz.

Bir diğer örnek ise sinemaya dönük ilgisini İngiltere'de sürdürdüğü akademik eğitimle de geliştiren Aslıhan Eker. Aslı'nın üzerinde çalıştığı çok çarpıcı senaryoları var, kahramanları başörtülü genç kızlar olan. Hayranlıkla okuduğum bu senaryoları yıllarca çalıştığı *Kanal 7*'ye bile kabul ettiremedi Aslı.

Tuğba Tekerek söyleşmişti, Büşra karakterinin mucidi Bahadır Boysal ve filmin yapımcısı Alper Akman'la. Bu filmde "türbanlı" Büşra, başörtülü öğrencinin ötekileştirilmiş karikatürü olabilir görünüyorsa bize, kusuru kimde aramalı...

Biz neyi, nasıl anlatacağız, bir bakalım. Liberal erkeğe âşık olan başörtülü kız karakterinin, hidayet romanlarının alışılmış kahramanı olan sosyetik sarışın kıza âşık olan dini bütün delikanlının rolüne sahip çıkması, dikkatimizi fetihçi erkek muhayyilesine çeviriyor bir kez daha.

Uzak İhtimal bu açıdan klişeleri kırıyor. Filmin kahramanı Müezzın Musa, rahibe adayı Clara'nın hidayete ermesine vesile olamıyor sonuçta.

İmandan yoksun ya da şüphe içinde kıvranan sosyetik kızın hidayetine vesile olacak şekilde gelişmiştir hidayet romanları ve bu romanlara dayalı sinema. O kız bataktan kurtarılacak Mona Rosa misali gül bahçelerinin korunaklı alanına yerleşsin istenir. *Mona Rosa*'yı da istediğimiz gibi okuruz, ne olacak. Sezai Karakoç'un imgeleri başka bir derdi dillendirir oysa, şairin dünyasının içine alamadığı modern bir kadına yönelik –bir bakıma geriye çekilmiş- tutkuyu ifade eder.

Sessiz, silik rüya kadınının tarihini araştırmak isteyenler, onun 12. yüzyıldan itibaren Batı muhayyilesinde nasıl geliştiğini ve cevval, dirayetli, söyleyecek sözü olan Müslüman kadın kimliğinin gide gide nasıl da sessiz ve silik rüya kadınına dönüştüğünü Mohja Kahf'ın *Batı Edebiyatında Müslüman Kadın İmajı* isimli eserinde okuyabilirler. (Küre; 2006) Doğu'nun henüz Doğululaşmadığı zamanlarda Müslüman kadın da henüz silik, suskun bir mizaca sahip görünmez.

Ortaçağ edebiyatında önce mütehakkim mizacıyla var olmuş Müslüman kadının dilsizleşmesinde bütün kusur kurtarılacak zavallı kadınlarla dolu haremle düşleyen Byron gibi şairlerin ya da bir tür harem idealine sahip Jean Jacques Rousseau'nun değil elbet. Bizim yazar ve şairlerimiz de –çöküşe geçme yıllarında özellikle- ideal Müslüman kadını romantik şairlerin haremde ve gül bahçelerinde gezinen Müslüman kadın imgesiyle tartan bir söylemi dillendirmeye başlamışlardır.

Gide gide roman'tik söylem, hakiki varlığı görünmez kılan bir gerçekliğe sahip olur, yazılı kültürün gücüyle. Ne roman yazarken ne de film yaparken saksıda gül misali kadınlar aklımızdan çıkar. Bu yüzden de sanatçı mizaçlı başörtülü kızların kendilerini ifade alanındaki arayışları öfkeli bir patlama etkisi yapıyor.

Zor şartları mizaçlarında yansıtan başörtülü kızlar, Mona Rosa'nın gezindiği gül bahçelerini sadece hayal edebilirlerdi. Fakat Mona Rosa dizeleri gelir bulurdu onları, daima. Yeryüzünün dört bir köşesine dağılmış, çalışıp çabalayarak bir diploma almış, geri dönmüşlerdir. Onlar için bir gece düzenlenir. Sunucu onları Mona Rosa şiiriyle karşılar. Böyle bir karşılama ise nasılsa salondaki, içlerinde başörtülü kadınların da bulunduğu topluluğu hiç mi hiç hayrete düşürmez...

Mona Rosa –şairi bunu kastetmediği halde- gül bahçelerinde bir rüya içinde yüzer gibi yaşadıkça, Müslüman sanatçıların başörtülü kadınları tasviri de pek çok bakımdan eksik olmaya devam edecek.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk kimliği üzerine yeniden düşünmek

Cihan Aktaş 12.04.2010

"Türk" tanımının bu topraklarda geçmişte tam anlamıyla bugün kullanıldığı şekilde mevcut olmadığını biliyoruz. Irkçılık olarak yorumlanacak şekilde açılan bir Türk tanımı, ziyadesiyle ulus-devletlerin (ve faşizmin) yükseldiği yirminci yüzyıla aittir.

Türklüğün bu topraklarda ulus-devlet perspektifinde yeni bir tarih ve tanımla oluşturulduğu yıllarda, Demir Perde'nin gerisinde yaşayan Türkler de başka türlü bir ırkçı yorumla bir toplumsal mühendisliğe tâbi tutuluyorlardı. Şimdilerde Kırgızistan'da patlak veren ve nice insanın hayatına mal olan olaylarla dikkatimiz yeniden Türkî cumhuriyetlere çevrildi. Bir kez daha meydanlarda kan akması pahasına beliren Rus silueti, bu cumhuriyetlerin halklarının ortak hüviyetini silikleştirmeye dönük iktidar yapısının karakterini de ortaya koyuyor.

Orta Asya'daki Türk kimliğinin yüzyıllar boyunca geçirdiği başkalaşım ve yeniden kurgulanma süreçleri üzerine yenilerde okuduğum önemli bir çalışmadan, D. Mehmet Doğan'ın *Türkistan/Türkiye- Türk Kimliğinin Coğrafyaları* isimli eserinden söz etmek istiyorum şimdi. (Yazar Yayınları; Ocak 2010, Ankara)

Doğan, Sovyetler'in çöküşünün ardından Türkî cumhuriyetlere yaptığı sayısız gezi sırasındaki gözlemlerini ve analizlerini kaleme alarak, fotoğraflarla zenginleşen bir kitaba dönüştürmüştü.

Bu kitap Wallerstein'in *Liberalizmden Sonra* isimli eseriyle birlikte okunduğunda, bugün Kırgızistan'da yaşananlar bize daha bir açık görünecek.

Kitap, Demir Perde'nin çöküşünü izleyen dönemde birkaç yıl Bakü'de yaşadığım için de ilgimi çekti. Yazarın bu cumhuriyetlerdeki Sovyet ve Çarlık politikalarının özdeşliğine, bir bölünmüşlüğü ve özel hayat kaybını yansıtan binalara, kadim ve yeni şehir yapılarına, alfabe değişikliğinin etkilediği kültürel mirasa ve özellikle siyasetçilerde gözlemlediği baskı rejimlerini yaşayan toplumlara özgü bir tür özgürlük korkusuna yansıtan reflekslere ilişkin tesbitleri, Türkî cumhuriyetlerin oluşumunu tarihî süreçleriyle anlamamıza imkân veren bir irdelemeyle ilerliyor.

Sovyet ideolojisinin imtiyazlı bir kesim olarak desteklediği yazarların Demir Perde çöktükten sonraki nahifliklerini ortaya koyan gözlemlerine yer veriyor yazar. O ünlü "halk düşmanı" suçlaması, bizim gibi ülkelerde bazen "komünist", bazen de "mürteci" suçlamasıyla bir yerde buluşuyor. (Bu suçlama elbet günümüzde yeni içerikler kazandı.) "Önce dinî muhafazakârlık, sonra yenilikçilik (ceditçilik), sonra Panislamizm,

ardından Pantürkizm ve nihayet Özbekizm!" 30'lu yıllarda Türkiye'de olduğu gibi Sovyetler'de de İslam'dan çözüldürülen bir Türkçülük (aslında farklı formatlarda oluşturulan Türkçülükler) devlet kanalıyla desteklenir.

"Türk" esasında kavmii, etnik bir ad değil, siyasi bir isimlendirmedir. "Üremiş, meydana çıkmış, şekillenmiş, gelişmiş, kuvvetli" anlamlarına gelmektedir; Moğolların bir kısmının Türkleşme sürecini anlatırken Doğan bunun altını çiziyor. Ortak öz ise kanla, kafatasıyla değil, sürekli dolaşımda bulunan destanlarla, sembollerle, âlimlerle, evliyaların menkıbeleriyle, türbelerle mescitlerle mevcudiyetini sürdürecektir. Öyle ki Özbekistan'da, 10. yüzyıldan kalma ahşap direkli ve çatılı Cuma mescidinin sütunları arasında dolaşırken kendinizi Ankara'da Aslanhane Camii'nde veya Afyon Ulu Cami'de sanmanız mümkün.

Daha önce yayımlanan İran'ı konu aldığı *Türkiye-Türkistan Gergefinde İran* isimli eserinin ardından Doğan, bir tarihi ve coğrafyayı bütünleme yönünde farklı bir esere imza atmış.

Orta Asya'dan Batı'ya doğru, Timur gibi yıkarak var olmayı hedeflemiş liderlerin yanında, Uluğ Bey misali astronomi alanında çığır açmış bir bilgin hükümdarı da içine alacak genişlikte bir dalgalanmadır söz konusu olan. Uluğ Bey doğduğunda dedesi Timur Türkiye'de, Mardin'dedir. "Geceleri yıldızlarla alışveriş mesafesi alabildiğine yakın ve taş işçiliğinin namütenahi yorumundan ibaret bu tarihî şehir, acaba Uluğ Bey'i hâlâ hatırlar mı..." diye soruyor yazar.

Kitapta, "Gökkuşağının altından geçince..." gibi bir bölümü okurken, Özbekistan'da, insanları hariç konserve edilmiş gibi görünen, hiçbir modern yapının bulunmadığı Hive kentinin sokaklarında gezinir gibi oluyorsunuz. Ve Orta Asya'ya sığamaz olan Türk boylarının Batı'ya, sürekli Batı'ya doğru süren yüzyılları bulan yolculuğunu, göçeyleyen kervanları, aşiretlerin yurtlanma çabasını paralel okumalarla takip ederken, kitabın son sayfalarına geldiğinizi fark etmiyorsunuz bile.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ölüm kuyuları

Cihan Aktaş 19.04.2010

I- Kendini yerinden yurdundan olmuş hisseden iki yazarın, Marguerite Duras'la Elia Kazan'ın söyleşisinde bu tesbit bir kez daha vurgulanır: Çoğu kez, gönülsüzce gerçekleşen ayrılıklar, terk edip gitme mecburiyeti ve göçlerdir yazarı bir şeyleri kayıt altına almaya götüren. Büyük ihtimalle dönüş tarihi belirsiz bir yolculuğa çıktığınıza göre, olabildiğince özlü bir hazırlığınız olmalı. Yeni hayatınıza tutunabilmek için

bazen gemişinizin sizi siz yapan sahnelerinin bir kısmını unutmaya zorlanacaksınız.

Terk ya da g ille de fiziksel bir ayrılıkla gerçekleşmez. Bazen toplumun ve sistemin onaylamadığı bir hayat tarzına yönelerek de bir göçü başlatır ya da g etme sebebiniz nedeniyle manevi bir tehciire maruz kalırsınız. Geride sevilen bir şeyler kalacak, canınız ne kadar yansa da. Gittiğiniz yerde de her şey mükemmel olmayacak.

Geçen hafta yaşanan iki ölüm etrafında düşünürken aklımdan geçen düşünceler bunlar.

Derler ki kadınlar daha bir dirençle tutunuyorlar hayata, buna mecbur kalıyorlar, bu yüzden de daha uzun yaşıyorlar erkeklere göre. Hayata dirençle tutunan bir kadını erken yaşta solduran sebep sadece kadere yüklenebilir mi... Ölüm kuyularının asitli operasyonları sanki Evrim Alataş'ın yüreğinde birebir yankısını bulmuştur. Böyle bir tanıklık hayatı ve insanları tutkulu bir şekilde sevmeye engel midir? Çifte ayrımcılığın sadece kişisel olmayan zorluklarının üstesinden gelmeye çalışırken barışa ve iyiliğe inancını yitirmediğini yazılarından biliyoruz. Engin gönlüyle ve yüreğiyle köyleri yakılan, dilleri yalanlanan, mevcudiyetleri horgrlen Kürtlerin acısını, kemik yaşı bytlmek suretiyle yetişkinler safında cezalandırılmaya çalışılan çocuklara yüklenen suçun sorularını Kerbela'nın Zeyneb'i gibi dillendirmeyi

sürdürse de bedeni bu ağır yükü bir yere kadar kaldırabildi.

Alataş acının olgunlaştırdığı bir insan olarak görünüyor bana. Böyle bir insan dünyanın salt kendi ekseninde dönmediğini kavradığı için de hayata ölmeden önce ölme düsturuyla tutunmaya yatkınlaşır. Allah'tan rahmet diliyorum.

II- Alataş üzerine yazarken düşüncelerim okul kapılarından döndürülmenin üzüntüsüyle içten içe eriyerek kötü hastalıkla dünyaya veda eden arkadaşım Nuray Pak'a kaydı. Nuray'ın bir istisna olduğu sanılsın.

Haktan adaletten yoksun kural ve kararlarla uzlaşmaya yanaşmadığımız için de yüreklerimizde bir ölüm kuyusu çukuru açılıyor, hayatımızın bir döneminde. Bizi bir şeyler bazen zehrini yavaş yavaş benliğimize akıtarak, bazen de yakıp kül etmeye götüren ani bir kararla nüfustan düşürmeye çalışıyor. Sosyal demokrat olduğunu iddia ediyor kişi ve bir kararıyla dar gelirliyle hayatını idame ettirmede kolaylık sağlayan bir imkânı başörtülü öğrenciler bağlamında iptal ediyor. Özeleştirir nedir bilmediği için de başörtülü olarak okula giden kızı inandırıcılığını yitirmiş açıklamalarla hizaya getirme üslubunda diyor.

İzmir Adalet Girişimi'nin yayımladığı bildiriye göre İzmir belediyesi yıllardır otobüslerde kullanılacak pasolar için başı açık fotoğraf getirmeyen öğrencilere paso vermiyor. Böyle bir uygulamayla öğrencinin zorda kaldığı için otobüse binerken başını açtığını varsaysak bile, bu onun hakikatte "başı açık" olduğu anlamına gelir mi...

III- Markar Esayan'ın annesi Nurten Hanım da göçtü bu dünyadan. Ölmeden önce ölümü hissedebilmeye çok yakın olduğunu tahmin edebiliyorum Nurten Hanım'ın. Çerkez genç kız Ermeni delikanlıyla evleniyor. Yetim bir evlatlık olarak başladığı hayatını aykırı bir göçün bedelini ödemeye zorlanarak sürdürüyor. Annesinin yaşadığı ve elbette bütün aileyi kuşatan güçlükleri Esayan "Cennetten Üçüncü Kovuluş" başlıklı yazısında anlatmıştı. Yaşananlar çoğaldı, dönüştü, süzüldü, farklı bir biçim kazandı, ama özünü korudu. Esayan'ın, annesini bir türlü gelin olarak kabullenmeyen ölüm döşegindeki halasına takdim ettiği ödüllü romanın arkaplanında, annesinin iki taraflı olarak dışlanmalarla sıkıştırılan hayatının sahneleri bir şekilde yer tutmaz mı...

Gelin olmak, başka bir eve gelerek kendisini kabullendirmesi beklenen kişi olmak zaten zorken, bir de çoğunluğun içinden çıkıp azınlığa gelin olma aykırılığının bedeli ödeye ödeye bitemiyor olmalı. Buna karşılık Markar gibi hayata pozitif bakan ve barışçıl bir evlat yetiştirebilmiştir Nurten Hanım. Allah rahmet etsin. Mekânı cennet olsun.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir elinde kitap, bir elinde elma

Cihan Aktaş 26.04.2010

Bütün o sahneler nereye kayboldu; o elma bahçelerindeki koşuşturmalar, ağaç dallarına tırmanmalar, vişne ağaçlarının arasından sekerek dolanmalar, *Kaptan Swing* ciltleriyle mundar ağaçlarının derinlerine dalarak kendini kaybetmeler. Biri gelir açar tahta kapıyı, biri gider ahşap merdivenler gıcırdar. Birileri hep sepet uzatır. Hadi al bu elmaları, hadi al bu kitapları. Tek katlı evin önündeki taşlığı bir iyi yıkayarak tombiş babaannesini akşam sefasına hazırlayan evsahibinin eli kalem tutan kızı Serin Abla, bir camlı dolap dolu romanla nerelere kayboldu...

Kayıp sahnelerin arasından elmalar kitapları, kitaplar elmaları işaretliyor. Bir eylül akşamı Amasya'dan geçerken şehrin çıkışındaki benzin istasyonunda mola veriyor, bindiğim otobüs. Delidolu yağan yağmurun altında kapüşonlu bir çocuk durmuş, mola veren otobüslerin yolcularına poşetlere doldurduğu elmaları satmaya çalışıyor. Yağmur yüzünde ince kanallar oluşturuyor, montu pantolonu sırlıslıkla. O hiç aldırmandan elmalarını övmeye devam ediyor: *Âşık Veysel'in şiirindeki elmaları bunlar...*

Masal dinleme şansına sahip olduğunuz bir çocukluk yaşıyorsanız, gökten düşen üç elmadan biri müşkül bir durumdayken gelip buluyor sizi. Geçen sene sonbaharda Frankfurt Kitap Fuarı'ndaydım. İsimlerimizin bulunduğu listelerdeki bir karışıklık yüzünden sevgili Ayşe Kilimci ve Sadık Yemni ile öylesine dolaşıyorduk salonlarda, sokaklarda, caddelerde. Akşam yemeğimiz bir elmadan ibaretti, programlara katılıp katılamayacağımız belirsiz görünüyordu, hadi gelin mutfakta tezgâh arkasında yiyin bir şeyler, dediler de kabul etmedik, yağmurun altında ıslanarak yürüyorduk bir salondan ötekine ulaşmak için ve her şeye rağmen Kilimci'nin dediği gibi mutluyduk, salonlardan tüten kitap havası nedeniyle.

Agatha Christie kitaplarından birinde elma düşkünü Miss Marple kucağından yuvarlanan elmaların arkasından çaresizce bakabilir. Birkaç yıl önce çıktığım Çatalhöyük gezisinde, bir ören yerine bitişik bahçede binlerce yıl önce o çevrede yaşayan insanlar tarafından dallarından derilirken görülür gibi olduğum kırmızı elmalar, ilkokul çağımda babamın sürdüğü motosikletin ardında giderken kucağımdan bir kitapla savrulan elmaların aynıydı.

Babam, yaşadığımız kasabanın epey uzağına düşen bir değirmenin yanına tavuk çiftliği kurmuştu, bu çiftlikte bekçilik yapmak üzere kardeşlerimle birlikte beni de sırayla her gün motosikletiyle bu çiftliğe götürüp bırakıyordu. Çiftliğe giderken bir keresinde yanıma bir torba elma ve *Rüzgâr Gibi Geçti*'yi almıştım. Virajlardan aşarak hızla çiftliğe doğru yol alıyorduk. Bir virajda kucağımda bulunan kalın cilt, elma torbasıyla birlikte hızla fırladı ve yolun kenarındaki yokuştan aşağıya savruldu. Babam sesimi duymuyordu, elmalar yuvarlanarak etrafa dağılmıştı, kitap giderek uzaklaşıyordu benden, elmaları umursamıyor, ama kitabı yitirdiğimi düşünüyordum. Kitap olmadan bütün gün çiftlikte ne yaparım, gibi bir soru da geçmiş olmalı ki aklımdan, kitaba ulaşmak için kendimi motosikletten attım. Dizlerim kanayarak da olsa kitaba kavuştum nihayet, ama babam bir iyi azarladı beni. Olsun, elmalarla kitaplar yine elimin altındaydı çiftliğe giderken.

Yeryüzüne elma ile düştük esasında, cennetten düşmenin hüznünü yaşadık. Masallar o hüznü telafi için gökten elma yağdırmayı sürdürüyor binlerce yıldan bu yana.

Masal yerine ağıt ve mersiye ile büyümüş çocuklar ne yapsın! Binlerce kez gökten üç beş bin elma düşsün, diyorum, yürekleri yaslı, elleri kitapsız bu yüzden taşlı çocuklara.

Vedat Aydın sanal âlemde *Okumasitesi*'ni kurdu, düzene soktu, sıra hakiki elma bahçesinin kuruluşuna geldi. O elma bahçesi, 20 dönümlük bir arazi üzerine, şehir hayatının kalabalığından uzak, Bingöl Dağı'nın soğuk sularının kavuştuğu çeşmeleri olan bir bahçe halinde kurulacak, nasip olursa. Bahçenin hemen arkasından geçen tüm köye ait su kanalı şu günlerde yapılıyor. Vedat da internetten türlü bahçe planları indirdi; inceliyor.

Biz “yoldan geçen” dostlarını elma bahçesinde ağırlayacak Vedat. Ağaçlardan elma toplarken, aklımıza bir kitap cümlesi düşecek. Belki o kadar yaşlanmamış olacağız. Gökten elmalar yağdıran masallarımıza döneceğiz ister istemez, kitaplarla hayat arasındaki denklemi bir kez daha yeni bir usulle çözmeye çalışırken.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tecavüz, lümpen ve Stavrogin

Cihan Aktaş 30.04.2010

Siirt’te vicdan sahibi her insanı düşünmeye zorlayan vahamette olaylar yaşandı, elbet sona ermedi yaşananlar ve izleri de kolay kolay silinmeyecek. Şok uyandıran haber üretme üzerinden varlığını sürdüren medya ise olayların kurbanlarının benliklerinde oluşan yaraları kendi etkinliği adına kalıcı kılma konusunda hiç ölçü tanımıyor.

İyilikle kötülüğün kaynakları ve sınırları üzerine ciltler dolusu kitap yazan bir aydın, bir romancı küçük bir kıza tecavüzü Cinler romanında tartıştı, yüz kırk yıl kadar önce. Tecavüzcü Avrupa görmüş bir bey, bir seçkin, profesör oğlu, tecavüze uğrayan ise kapıcının küçük kızıydı üstelik. Feodal ya da lümpendeki kötülüğe, bağnazlığa işaret ederken kültürlü ve modern sayılan insanların gezindiği suç alanlarını görmezden geliyoruz. Tayland’a sürdürülen seks turlarına katılanlar Siirtli lümpenler olmamalı. Ama satış derdini önceleyen medyanın ihtiyaç duyduğu şey, bize orada neler olup bittiğini bir kâşif yetkesiyle “ne oluyor bize” sorusunu da arkasından gönderecek şekilde sormaktır. Kurbanlar ve failler neler yaşıyor, çok da önemsenmez böyle durumlarda.

Derken Siirt’te gerçekleştiği ölçüde tecavüzler bu toplumda her zaman yaşanmıyor muydu zaten, şeklinde bir soru çıkıyor karşımıza. Bu soruya cevap ararken, kutsal diye bir şey kalmadı, insanlık da can çekişiyor, diye düşünmemiz çok kolay. Tecavüz haddizatında bir sınır aşma durumu değil midir? Belli ki Siirt’te bir takım erkekler, her yaştan, ihtiyar ya da çocuk denebilecek yaşta olanlar da buna dahil, haddi aşma cesaretini bulmuşlar kendilerinde. Bu gösterge ne Siirt’le sınırlı olmalı, ne de cinsel tecavüzle. Tecavüz mantığı lümpen erkeklik söylemleriyle kuşatıyor ıpsız sapsızlar kadar kelli felli adamları bile, ama entelektüel olmak da haddi aşma konusunda sakınlı olmak anlamına gelmiyor ki...

Dostoyevski’nin kahramanı Stavrogin’i küçük bir kız çocuğuna tecavüz etmeye götüren nihilizm başka bir kılıfta yayılırken ne taşra tanıyor ne de esnaf ahlâkı. Büyük küçük, akraba komşu, din ahlâk tanımayan bir cinnet hali gökten zembille inmiş değil. Yaşadığımızın toplumda “büyük anlam” olan Müslümanlığın değerlerine yönelik saldırıları sadece ötekilere yüklemekten, değerlerimizin neden nefis eğitimlerini mümkün ve terbiyelerimizin de haddini bilmeyi öğretmez hale geldiği sorusunun cevaplarına ulaşmak için elimizden geleni yapıyor muyuz acaba... Çünkü ne nadiren görülen bir ensest, ne de failin mahalleli tarafından linç edilmeye çalışıldığı münferit bir tecavüz vakasıdır yaşanan. Örgütlü ve sistemli tecavüz, nefsanî konularda haddi aşmaya yatkınlaşan bir toplumun içyüzünün en çirkin yüzüyle dışavurumu değil midir...

Bir yerlerde başlayan yozlaşma, mesela rüşvet, adam kayırcılığı, tabiata dönük istismar, insan haklarının insafın unutulduğu yöntemlerle çiğnenmesinin oluşturduğu bir ruh hali, türlü tanıklıklarla ve şayialarla toplumda dolaşırken en eğitimsiz, donanımsız, zayıf iradeli ve değer yoksunu kişilikler haddi aşma konusunda buldukları fırsatları hiç düşünmeden kullanmaya yöneliyor. Bu sığ, gelişmemiş, ilkel güdülerin hâkimiyeti altındaki

benliklerin kıskırtılması için bir dizi sahnesi dahi yeterlidir.

Bir anneye, kızkardeşe sahiplik konusunda müdrik olan, eşini hayat arkadaşı olarak kavrayan erkek, diğer kadınları da parçalı bedenleriyle değil insan olarak görmeyi öğrenir oysa. Taha Akyol'un dediği gibi, ne geleneksel toplumlara, ne de modern toplumlara özgü denetim mekanizmalarına sahip olabilen toplumumuz, bir geçiş döneminin sancılarını ölümcül emareler göstererek yaşıyor.

Tecavüz, Sünnetullah'ın ve eşrefül mahlûkata has sınırların ihlali, toplumsal benlikte derin yaralar açarak bir dosya halinde arşivlere gönderiliyor. Fakat toplum hiç unutmuyor, hele ki tecavüze uğrayan kız çocuğu asla kurtulmuyor kötü nazarlardan. O yüzden de güya adaletin sağlanması adına sürdürülen yaygaralar paradoksal şekilde en çok o kız çocuklarını yaşadıkları korkunç olayın zamanına kilitliyor. Acil çözüm geçip gitmek, uzak bir köşede kendini unutturmaktır. Kız çocuğu ailesi nezdinde bile sadece beden ve parçalı bir beden olarak değerliyse, aile ile birlikte uzak diyarlara göçmek en uygun çözüm olarak görülebilir mi...

Tecavüzcü ne insanın aşkın değerine inandıracak değerlere sahip, ne de insandan sayılan bir kadın anlayışına. Onun nazarında kadın ancak cinselliğiyle muhatap olunabilen parçalı bir beden, bir meta, bir hizmetlidir Peki, kadını parçalı bedenler halinde takdim etmeyi iyi satışın bir gereği olarak gören gazetelerin, haber sitelerinin bu algı biçiminin kazandığı saldırganlıkta hiç mi payı yok... Genelevlerin aydın kesimince bile meşru görüldüğü bir toplumda, benliği bir taraflı olarak gelişen sakat zihniyetli erkeklerin haddi aşması Stavrogin örneğinde uç noktalara taşınan entelektüellerin nihilizmiyle hangi noktada buluşuyor acaba... Bu zihniyet toplumsal dokunun karanlık bölgeleri kadar gözönündeki satırlarına da nüfuz etmişken, sakat benliklerin ve yaşanan dehşeti unutulmaz kılacak şekilde koyultan manşetlerin türlü izlerle geleceklerini karartmaması için çözümler üretmek, toplum olarak Siirtli kız çocuklarına borcumuz.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Öteki'nin eşiğinden geçmek

Cihan Aktaş 03.05.2010

I- Tahran'da bir yas evine gitmek için hazırlanıyorum. Hava sıcaklığı belirsiz, ne giyeceğime karar vermeye çalışıyorum. Sadece hava sıcaklığını gözeterek değil, renk açısından da seçmem gerekiyor giysiyi; İranlılar yasın siyah tonla ifadesini önemsiyorlar. Aradan bir yıl geçse de yas sürüyor. Siyaha yüklenen aşırı anlama duyduğum tepkiyi bastırıyorum Paylaşmam gereken acı daha önemli şimdi. Siyahlı giysiyle kendim olmaktan vazgeçmedim, kendimin alanı o insanların yüreklerini de içine alacak şekilde genişledi. Yaslarını hafifletmek için kendi isteğimle, gönüllü olarak tepkilerime ve tarzıma sınırlama getiriyorum, bir süreliğine.

Bu sınırlama kendiliğimi bastırmıyor, yamultmuyor; esnetiyor ve sınıyor.

Miguel de Unamuno'nun bir sözünü aktarıyordu Yasemin Çongar, "Dini seven bir dinsizin Tanrı teorisi" başlıklı yazısında: "Hakikat tevazu ile aranır."

Birikim'de yayımlanan "Lâ ya da sürekli devrim: Halkın sesinde Hakk'ın sesini aramak" başlıklı yazımda, ötekinin (ya da yabancılığını koruyan komşunun) eşiğinden bir söyleşiyi paylaşmak üzere geçme kaygısının anlamlarına da değinmiştim.

Che Guevara'nın Sierra'daki hastalarıyla ilişkisinin kendi ifadesiyle, "Kendiliğinden verilmiş ve bir bakıma şiirsel bir karar iken bambaşka bir değere sahip ciddi bir güç haline gelmesinin" sebebi, yoksul, köylü halkla bütünleşme başarısıdır, Paulo Freire'ye göre. Bu başarıyı sağlayan ise, Che'nin alçakgönüllülüğü, sevgi yetisi ve "âdeta kutsal kitap diliyle betimlediği yalın üslubu" olmuştur.

II- İnsanlarla bir söyleşiyi paylaşmak ve sürdürmek istiyorsanız, sınırlarınızı esnetmeye ihtiyaç duyarsınız. Ulaşmak istediğiniz bir hakikat varsa, eksikliğinizin bilincinde olarak sürdürürsünüz arayışınızı; Çongar'ın yazısının özü de buydu.

Genç kız babasının uygun bulduğu tarzda giyinmemeyi, kendi kişiliğini korumanın bir icabı sayıyor. Akşama misafirler gelecek. Dindar baba üniversiteli kızının misafirlerin yanında hiç olmazsa kollarını tamamen açıkta bırakan bluzlardan giymemesini rica ediyor. Kız ise babasının bu talebiyle kendisini olduğundan daha farklı görünmeye, dolayısıyla riyakârlaşmaya çağırdığını öne sürüyor. Tartışıyorlar. Sonuçta kız babasının misafirlerinin yanına çıkmama gibi bir tepki koyuyor ortaya.

Ece Temelkuran'la konuşmuştuk bu bağlamda. "Kız haklı", demişti Ece. "Yarın patronu, öbür gün kocası başka bir şeyler isteyecek kızdan, görünüşü kurtarmaya dönük. Bu kız hayatı hep başkalarını razı etmek için taviz vermekle mi geçecek..."

III- Ece'nin yorumu açısından irdelemeye çalışıyorum örneği. O zaman da "öteki"nin eşiğinden içeri girmede kişiyi ketleyen bir kendilik zindanı çıkıyor ortaya.

Halkla bütünleşmenin bir kuramdan ibaret olmakla kalmayıp kişinin özsel bir parçası haline gelmesi, sahici bir diyalogla mümkündür.

"Sahicilik" ise karşısındakinin hassasiyetlerini gözetken tanıma isteği olarak anlaşılmalıdır elbet. Diyalogun öngerektirdiği belli bir saygı ya da esneklik konusunda Ece de pek farklı düşünmüyordur sanırım. (Muz Sesleri'nin çağrışımlarına dayanarak söylüyorum bunu.) O evin eşiğinden adım atmak istiyorsanız, içerdeki atmosfere yerleşebilmekle ilgili bir hazırlığınız olmalı. Ne üstencilik ne de yaltaklanmadır sözünü ettiğim. Kimse sizi zorlamaz, kişisel çıkarla ilgili olmayan bir üst amacınız vardır, gönüllüsünüzdür söyleşmeye. Bir şeyleri paylaşırken herhangi aydınlık ya da muğlâk olgu yeni bir kişilikle belirir önünüzde. Bir başkalaşma gerçekleşirse de kendi benliğinizin sınırlarında yoklamalar, sorgulamalar halinde sürer. Aşkınlaşma yolculuğu, nefisle bir hesaplama, ötekiyle işte böylesine sınayan, bazen de ola ki sınırlama talep eden diyaloglar gerçekleşmeden mümkün müdür... Karşısındakinin saygınlığını hatırdan tutan bir ilgi, bir ihtimam nedeniyle, kendinize koyduğunuz sınırlar sizi bazen daraltsa da geri dönmenizin sebebi olmaz.

Sözlerinizi her şeyden önce kendinize de inandırıcı kılma, bu suretle kalpten kalbe bir yol açma gibi kaygılarınız yoksa da zaten o eşikten geçmemeniz gerekirdi.

Şortunuzun üzerine geçirdiğiniz etek ya da paçalı pantolon, girdiğiniz odada yer sofrası etrafında bağdaş kurmanız, giysinizin tonuyla yas evinin havasına aykırı kaçmama çabanız sizin siz olmaktan çıktığınızı göstermez de yansıttıkları bağışlama ve saygıyla birlikte, hakikat arayışı yolundaki cehdinizin ifadesi olurlar.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Burka ve Müslüman gelinler

Cihan Aktaş 10.05.2010

Son dönemlerde Avrupa'da burka (veya peçe) yasağı, başörtüsüne yönelik bir baskıyı makulleştirmenin sebebi olmak üzere gündemde bir hayli yer tutuyor. İtalya'nın kuzeybatısındaki Piemonte bölgesinin Novara kentinde bir Müslüman kadının, peçeyle postaneye girdiği için para cezası ödeme riskiyle karşı karşıya kalması son örneklerden biri.

Burkanın, Müslüman kadını, çirkin ve anlaşılmasız bulunan görüntüsü nedeniyle kamusal alanda namevcut kılmanın sembolüne dönüşmesi, *Don Kişot*'taki Morisko, yani din değiştirmeye zorlanan Endülüslü Müslüman kıyafeti giymiş Zoraida'yı çağrıştırdı bana.

Mohja Kahf'a göre Müslüman kadın temsilinde bir dönüm noktasıdır Zoraida. 1000'li yılların sonlarında Avrupa'da zirveye çıkan özgüven sahibi Müslüman kadın imajını üreten şartlar henüz sürüyor olsa da, güçlü Türklerin dindaşları Mağribîlere yardıma gelme ihtimali, İspanyol hükümdarlarını endişelendiriyordu. Bu nedenle de Servantes'in kaleminde İspanyol kökenli Müslüman Zoraida'nın örtüsü, kimliği için bir metafor haline gelir ve varken yok oluş vasfını simgeler. Bu örtü, arkasında ipuçları bırakan silinişin işaretidir. Etkinliğini yitirmiş bir anlamın temsilcisidir Zoraida. Asla var olmamış, hiçbir şey olmamıştır; tarihin, Mağripli ve İspanyol kökenli Müslümanların İspanya'daki tarihinin inkârını gösterir bu yoksama.

Kahf'ın bu inkârın izini edebiyat üzerinden sürdürdüğü *Batı Edebiyatında Müslüman Kadın İmajı* isimli kitabı (Küre; 2006) Müslüman kadına ilişkin laikçi olsun İslami olsun birtakım ezberleri bozacak nitelikte önemli bir çalışma.

Avrupa değerlerinin kadrini bilecek kadar akıllı sayılan Müslüman kadınlar, 1000'li yıllarda, Hristiyanı hidayete lâayk gelin adayları olarak görünürler edebiyat metinlerinde. Gelin adayı olarak benimsenmelerinde henüz, Müslümanlar karşısında duyulan bir çekingenliğin ve korkunun da rolü vardır. (Benzeri bir eğilim Müslüman toplumlarda da Hristiyan gelini Müslümanlaştırmayla küffara boyun eğdirme arasında paralellik kuran metinlerde ve efsanelerde kendini gösterir.)

Avrupa metinlerinde rastlanan Müslüman kadın portrelerinin en erken temsilcilerinden biri, 1100 yıllarında ortaya çıkan *La Chanson de Roland*'da Müslüman Sarazen (Mağripli) Kral Marsil'in şiirin 50. kıtasında beliren karısı Bramimonde'dir. Müslüman (Arap) tehdidinin derinden duyulmaya başladığı dönemin hissiyatını yansıtan şiirde Bramimonde, şiirdeki hâkim feodal-Hristiyan ideolojiye ince bir şekilde meydan okumayı temsil eden, her zaman önde ve kendi adına konuşan, şirret, yine de Hristiyanlığa geçme eğiliminin işaretlerini veren bir kadındır.

Arada çok farklı uç karakterler zuhur eder: Shakespeare'in *The Tempest* (Fırtına) isimli oyununda Caliban'ın annesi Cezayirli Sycorax, kasten susturulmuş, sessizleştirilmiştir. Fakat Boccacio'nun *Decameron*'unda (1348-1352) yer alan ikinci günün yedinci hikâyesindeki Babil Sultanı'nın kızı Alatiel ve dördüncü günün dördüncü hikâyesinde konu edilen Tunuslu Prenses özel bir ayrımcı vurguyla tasvir edilmez, hikâyenin bir ögesi olarak gelip geçerler. Olabildiğine nötr kahramanların varlığı, denge anlarına bir istikrar kazandırır ve yiğit Zenocrate görünür sahnede. O da, kocasının gölgesinden başka bir şey değilken, kocasının sebep olduğu katliamlara tanık oldukça bir sorgulamaya gittiği içindir ki yiğittir hoş. Christopher Marlowe'nin *Timurlenk* (1587-1590) isimli tiyatro oyununda Müslüman kadınlar eş, anne, hizmetçi ya da cariye olarak erkeklerin ganimeti ve aksesuarı olarak görünürler, kalıplaşmış rollerden nadiren sıyrılabilirler. Eserlerini 16. yüzyılın ikinci yarısında vermiş olan Tasso'nun *Gerusalemme Liberate*'sındaki üç Müslüman prensesinden Erminia, nihai olarak dinini

değiştirmesi sürpriz sayılmayacak kadar Hristiyanlık ölçülerine yakın bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Kitabın bir diğerkahramanı Armida ise tersine kurbanlarını din değiştirmeye zorlayan büyülcazibesiyile tasvir edilir. Böyleyken bu efsunlu kahraman da nihayet Hristiyan kahraman Rinaldo tarafından "kurtuluşa" erdirilecektir.

Bu birikimin bazen Müslüman kadının bunu dinî bir vecibe bilerek kendi kendini sessizleştirmesi ya da dilsizleştirilmeye erdemli olma adına rıza göstermesi yönündeki etkileri ayrıca incelenmeye değer.

Böyle bir etkinin çağımızda belirginleşen bir diğersonucu, Almanya'nın Türk kökenli ilk bakanı olan Aygöl Özkan'ın başörtüsüne yasağı savunma eğiliminde tezahür ediyor.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gizli kamera ve kul hakkı

Cihan Aktaş 17.05.2010

I- Gazete manşeti aşağı yukarı şöyleydi: "Her zaman olduğu gibi utanç kadına kaldı."

Utancı paylaşması beklenen öteki kişinin daha fazla zırhı (ve hırsı) olduğu için küçük bir özrü bile esirgemesi toplumdan ve eşinden dostundan, böyle bir izlenimi uyandırtmıyor mu? Bakıyorsunuz, onca gürültü patırtının ardından öne çıkan en sesli soru, kaset skandalının Deniz Baykal'a ve partisine neleri kazandırdığı etrafında şekilleniyor.

Ortada kul hakkı, kulların hakkı var oysa. En fazla kandırılanlar ise ölkemizin her şeye rağmen CHP'ye destek vermeye devam eden "sosyal demokrat"ları. Allah'ın merhamet ettiğine kul merhamet etmiyor. O'nun, "örtün üstünü" dediğini açığa çıkarmada insaf sınır tanımıyor, çıkar sahipleri. Gizli kamera acıma bilmeden açığa vurduklarıyla, Ömer Seyfettin hikâyesindeki kadın kahramanın başına geldiğı üzere, "yüksek topuklar"ın çıkarttığı seslerin sağladığı korunaklı bir dünyada safiyane bir inanç ve bağlılıkla yaşıyıp gitme lüksünü aldı insanların elinden. Hani kadın arka odalara kapatılmayacaktı, hani tek eşlilik esastı! Ne bir aşkı işaret eden yürekli bir iç dökmesi, ne de ihaneti reddeden bir açıklama söz konusu üstelik! Mahremiyet anlayışımız itibarıyla kurcalanmasından hoşlanmayacağımız bir ilişki, ihanet karşısındaki suskunluğu yüceltilen ya da ihanetin başkahramanının mağdur konumunu güçlendirecek şekilde bir sis perdesiyle kuşatılan kadın profillerine karşılık, siyasal hesaplaşmalar için araçsallaştırılarak gündemi kuşattı.

II- Birkaç yıl önce, o zamanlar Kadından ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı konumunda bulunan Nimet Çubukçu ile Deniz Baykal arasında Emine Erdoğan'ın sosyal katılımları (görünürlüğü) üzerinden gerçekteşen bir tartışmayı hatırlar mısınız? "Sosyal demokrat" Baykal'a "muhafazakâr" olarak kabul edilen Erdoğan'ın eşinin çok fazla ön planda bulunması bir problem olarak görünüyordu. "Lider eşlerinin suskunluğunu yüceltmeli miyiz" başlıklı bir yazı yazmıştım bu polemik üzerine. Esasında bir kadının eş olma dışındaki kendine özgü varoluşunda yerleşme kararlılığı bana her zaman takdire şayan gözüktü. Bu nedenle de söz konusu tartışmada değinilen Olcay Baykal'ın bir parti liderinin eşi olarak ortalıkta görünmeme yönündeki seçimini, kendimce biçtiğim anlamlarla değerli buluyordum.

Hoş ben Deniz Baykal'ı da siyasetçi bir eş olarak ayrı bir yere koyar, dürüst ve güvenilir bulurdum ya...

Ancak Baykal'ın Çubukçu ile girdiği polemik sırasında sarf ettiği, "Olca susarak konuşuyor, bir aksesuar haline dönüşmedi" şeklindeki ifadeleri, temsil ettiği politik görüşün iddiaları bakımından hayli sorunluydu. Suskun kadın daha az pot kıracağı için mi üstün kadındır, yoksa kadının suskunluğu, töresel olarak ona bağışlanmış altınların (ya da sükût etme meziyetinin) ağırlığının bedeli mi sayılır, anlaşılmaz.

Konuşmak, risk almaktır. Suskunluk bir tercih olabilir, ancak bu suskunluğun derin anlamına bizi inandıracak bir şeyler görmeyi bekleriz yine de...

Şimdi düşünüyorum da Olca Baykal'ın tutumu bana bir protestonun ifadesi gibi görünüyor. Ağır mı ağır, yine de üstlendiği temsil açısından yetersiz bir protesto bu.

Seçkin çevrelerde dahi kadın, içinde bulunduğu dengeyi koruma adına bir şeylere göz yummayı bazen fazilet, bazen aile değerleri, bazen de ola ki bir dava (hatta belki de aşk) adına yüceltebiliyor. İhaneti sineye çekme tutumu kadınlar cephesinde, ne tahsil tanıyor ne de sınıf farkı.

III- Jose Saramago geçen yıl "Siyasi cüceler asrı" başlıklı bir yazı yazmış ve bu yazısında hırsları ve kararları kifayetlerini aşan siyasetçileri, İtalya Başbakanı Berlusconi örneği üzerinden irdelemişti. Kanunları hafife alma, ilkesizlik ve halkın seçimini (iradesini) küçümseme, siyasi cücelerin özelliklerindendir Saramago'ya göre.

Sadakati olmayanın hakikati olur mu? Siyasette şövalye ruhu modern teknolojinin baskınları yüzünden çoktan buharlaşmış. Baykal'ın kaset skandalının ardından yaptığı sorunu özünden saptıran açıklamalar, Saramago'nun Berlusconi'ye dönük eleştirilerini getiriyor akla. Nüfuzun kötüye kullanılması sıradanlaşırken şantaj siyaseti de yaygınlaşıyor. Siyasal hırs, dost bakışları gizli kameraya çeviriyor. Ne eşine dostuna, ne dava arkadaşına güvenebilirsin. Ne gizli saklı bir köşe mümkün, ne de sadık bir yürek. Skandal kurbanı kadın dava arkadaşlığına ve kızkardeşliğe inancı solduran bir acıyı yaşıyor öteki kadına.

Kul hakkı konusundaki hassasiyeti önce en yakın ilişki içinde olduğu insanlara karşı göstermeli değil midir kişi...

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'ı dünyadan yalıtmak

Cihan Aktaş 24.05.2010

Bu konu döne döne gündeme geliyor: İran dünyadan yalıtılsın, öyle ki mesela daha çok uçağı düştüğü, bu yüzden de giderek daha fazla can kaybı yaşadığı ve teknolojik sıkıntılar nedeniyle benzeri felaketlerden de başını alamadığı için, rejimiyle ilgili uluslararası sistemi rahatsız eden hallerini değiştirmeye zorunlu kalsın!

İnsanın aklına önce şu soru geliyor: İran, devrimin başından bu yana hangi komşusuna saldırmış da bu denli ürkütücü bir tehdit olarak algılanıyor?

Ahmet Altan, İran'a yönelik baskıyı kabul edilemez kılan bir diğer samimiyeysiz tavrı geçtiğimiz günlerde irdeledi, "İran ve Bomba" başlıklı yazısında. İsrail gibi yayılmacı bir ülkenin nükleer silaha sahip olması uluslararası platformlarda güçlükle gündeme gelebiliyorken, nükleer enerjiyi silaha dönüştürmeyeceği konusunda garantiler vermeye hazır görünen İran'ı sırf bu sebeple baskı altında tutmanın mantıklı bir açıklaması yapılamıyor.

Dünya halkları insan hakları veya silahlanma gibi konularda hâkim çifte standartlı talepler nedeniyle farklı arayışların içinde bugün. Tahran'da Brezilya, Türkiye ve İran arasında oluşan güç birliği, uluslararası ittifakları etkisiz kılan etik yoksunluğu nedeniyle gelişen yeni ittifak arayışlarının bir göstergesi.

İran sorunsuz bir ülke değil, özellikle fikir özgürlüğü ve demokratik haklar alanında. İranlıların ülkelerinde üç mesele alanında mutlaka değişiklik yapması gerektiğini yıllardır yazıyorum: Siyasal partiler serbestçe faaliyet gösterebilmeli, fikir özgürlüğü ve basın yayın alanındaki sansür kaldırılmalı, kılık kıyafet devriyeleri iptal edilmeli.

Bu önemli problemlere karşılık, bir kıyaslamaya gidildiği takdirde bu ülkenin bir devrimi ve sekiz yıl süren savaşı ardında bıraktığı halde bölgesinde fikir özgürlüğü ve demokratik haklar gibi konularda Batı'nın sorun olarak algılamadığı pek çok ülkeye göre daha gelişmeye açık bir ülke olduğu görülür.

Kaldı ki Ahmedinejad söylemlerinden rahatsız görünen Batı'nın hoşgörü ve diyalog gibi kavramlarla yola çıkan Hatemi'nin kıymetini bildiği, onunla açık yürekli bir sözleşme için elinden geleni yaptığı söylenemez. Bu kıymet bilmezlik reformist hükümetler döneminde muhafazakârların elini güçlendirmiştir. Yaptırım etrafındaki tehditlerin en sıradan bir sonucu ise önemli günlerde meydanlara dökülen kalabalıklar oluyor. İran'ı dünyadan yalıtma çalışmalarının umulan sonucu verdiği bir dönemden söz etmek de güç.

Geçen haziran seçimlerinden sonra, sırf reformistleri desteklemek için Batı ülkelerinden birinden İran'a koşan bir akademisyen tanıdım. Aynı akademisyen İran'a yönelik her türlü yaptırımın karşısında ülkesinin yanında olacağını da dile getiriyordu.

Dış tehditler hele ki nükleer enerjiye sahip olma gibi bir konuda İran'da çok farklı görüşten kesimleri aynı çizgide birleştiriyor. Bunu, "takas antlaşması" sırasında reformist basında yer alan makalelerden de okumak mümkün. Gazeteci Abbas Abdi, "reformist" *Şark* gazetesinde yayımlanan "Eleştiri için vakit var, şimdi destek zamanı" başlıklı yazısında antlaşmadan duyduğu memnuniyeti ifade ederken, ülkesinin bir yıldan bu yana ambargolar nedeniyle uğradığı zararları hatırlatıyor ve reformistlerin bu "kendini yenilemeye" dayalı "gecikmiş" siyaseti desteklemesi gerektiğini vurguluyor.

İran'daki rejim, dinî ve ideolojik olduğu için nükleer silah amacını bu ülkenin rejimine yakıştırılıyor. Oysa, sıradan bir algıyla İran'dan beklenebilecek atom bombası üretiminin, bu ülke tarafından gerçekleştirilmesi, tam da dışarıdan bakışla kuşku uyandırması muhtemel dinî/ideolojik sebepler nedeniyle mümkün olamayacaktır. Irak İran'a saldırdıktan sonra sekiz yıl süren savaş sırasında biyolojik ve kimyevi silahlar kullandığı halde, Ayetullah Humeyni bu tür silahların kullanılmasının haram olduğuna dair bir fetva vermişti. Bu fetva uranyum zenginleştirme tartışmaları sırasında yenilendi ve Ayetullah Hamaney de atom bombası üretiminin dinen haram olduğuna dair bir fetva verdi.

Takas antlaşması, İran'dan çok, Batı ve özellikle Amerika için büyük bir sınavdır. Bu antlaşmanın öngörüldüğü şekilde uygulanmasının sağlanmasına vereceği destek, ABD'nin nükleer silah üretimi konusundaki –bugüne kadar inandırıcı olamayan- kaygılarında samimi olduğunu gösterecek. Eğer bu ülke eski tavrını sürdürmekte ısrar ederse de, 70'ten fazla bağlantısız ülkeyi ve İslam Konferansı Örgütü'ne bağlı Müslüman ülkeleri karşısına almış olacak.

Kalabalıkların yürüyüşü, nereye...

Cihan Aktaş 31.05.2010

Önceki hafta sonunda Esenler'de bir imza-söyleşiye katıldım, semtin bu amaçla kullanılabilir tek alanı olan cami önündeki meydanında. Belediyenin etkinliği olan Geleneksel Esenler Kitap Günleri, hafta sonlarında yazarların yanında yayınevlerini de konuk ediyor. Benim gittiğim gün Pınar Yayınları stantlarını açmıştı kitapseverlere.

Açık havada, meydanın bir bölümünü teşkil eden bir platform üzerinde kitapseverlerle söyleşiyoruz. Caminin hemen yanbaşındaki bulunan bu köşeden baktığımda, semtin en kalabalık caddesi iğne atsan yere düşmeyecek bir manzara sunuyor. Kalabalıkların yürüyüşü neye işaret ediyor acaba? Esenler nüfusunun önü nasıl açılacak...

Ahmet Kırtekin, yayınına ara veren *Derkenar* dergisinin yazarı. Olgulara eleştirel bakmayı başaran birikimli bir üniversite öğrencisi o aynı zamanda. Enes Oruç, Ali Şeriatî okuyor, yazar olmak istiyor, fakat bunu da üniversite bitirmeden gerçekleştirmek istiyor. Kim üniversite bitirdiği için yazar olmuş? Doğru, yazar olmak için üniversite bitirmek gerekmiyor, ancak üniversite deneyimi bir yazara çok şey kazandırabilir, dedim.

Ahmet, Enes'i tahsilini sürdürmeye iknaa çalıştı daha sonra.

Ben de bir kitap yazmak istiyorum, diyerek yanıma gelen Gülbahar Hanım, ev hanımı. Bir kucak çiçek çıkarttı çantasından, hoş kokulu sarı mor kır çiçekleri, onları bıraktı kucağıma. Hatıra olsun diye ajandama birkaç paragraf yazdı. Meryem Sağlam göründü bir ara, geçmişten taşıdığı sahnelerle. Masanın başında esnaf olduğu anlaşılan bir bey belirdi biz konuşurken: "Abla, iki onluğun var mı?" Esenler'in kalabalığı insana her türlü sürprizi sunabilirmiş gibi.

500 bin nüfusuyla Esenler, Türkiye'deki 61 ilden daha kalabalık. Caddeye sığmayan kalabalığın ufkunda kitabın sınırlı bir yeri var. Belediye işte bu kalabalığı kitapların dünyasına çekmeye çalışıyor. Gelgelelim asıl biz, bulunduğumuz yerde, semtin "İstiklâl Caddesi" olarak çağrılan Davutpaşa Caddesi'ni arşınlayan kalabalığın akışına çekiliyor gibiyiz.

Esenler, İstanbul 2010'a 100 bin kişiyle katılıyor. Bu nasıl mümkün olacak?

Gazeteci arkadaşım Hayrünnisa Yağcı anlattı: Bu semtte yaşayan çocukların yüzde 40'ı boğazdan hiç geçmemiş, vapura binmemiş, deniz görmemiş. Ekonomik gelir seviyesi çok aşağıda olan bu semtte insanlar memleketlerindeymiş gibi yaşıyorlar. Nereli olduğuna dair soruyu, kişi göçtüğü şehrin veya kasabanın adını vererek cevaplandırıyor.

İstanbul 2010 projesiyle her cumartesi 10 bin çocuk Boğaz'da vapurla gezinecek. Atılacak adımların denizin seyriyle sınırlı kalmaması ve çocuklara geniş ufuklar sağlanması gerekiyor elbet.

İmza-söyleşi gününün unutulmaz simalarından biri, belediyede şoför olarak görev yapan Kemal Bey'di. Yıllarca pazarcı olarak çalışmış. Yoruca iş. Şimdi kitap okumaya daha geniş zaman ayırabiliyor. İki sözünün birinde tahsil görmediği için duyduğu üzüntüyü dile getiriyor. "Okul yıkıldı, tamir etmediler, kışlar şiddetli geçer bizim oralarda, devam edemedik. Okul yeniden yapılmayınca biz de koyuna kuzuya gittik." 13 yaşında İstanbul'a gelir

Malatya'dan, pazarcı hemşerilerinin yanına. "Kenan Evren bizi geri yolladı. Çocuk, pazarcı olmaz." Malatyalı çocuk, pazarcı olmayacak, peki ne olsun? Gönderilenler içinde uyanık olanlar Sakarya'dan geri dönerken, Kemal Malatya'ya kadar gider.

Seçimlerin ardından Turgut Özal hükümet kurar ve Kemal de geri gelir İstanbul'a. Tahtakale'de bir bekâr odasında yeni bir hayata başlayan Sait Faik kahramanının hayatı, romanlara, filmlere konu olabilir.

Belediye işçisi Yunus Bey ise, boş yere kahvede oturacak yerde, kitap okurum burada, yazarlarla sohbet ederim, yazarlara kitaplarını imzalatırım, diye düşünüyor. Bu fuarda yazarlara imzalattığı kitaplarla bir kütüphane kurmayı amaçlıyor.

Esenler, caddelerine sığmayan genç nüfusu yanında varlığını sılada korumaya devam eden suretler ve sesler sunuyor. Belediye, semtin yüreğini genişletmenin bir yolu olarak görüyor, kitap sevgisini.

O gemilerden birinde olmak vardı...

Gazze gemileri, insanlığın vicdanının kurtarılışı adına yola çıktı dualarla. Bir tufan öncesi yolculuğunu andırıyor ilerleyişleri. İnsanlığın ölmediğini anlatan güzel gemiler, sağlıcakla niyetlerini gerçekleştirir ve dönerler, dilerim.

Funda Tuğrul www.gazzeicinkureselses.blogspotcom'un bildirisini gönderdi biraz önce. Bildiri tıbbi yardım ve yapı malzemeleri yüklü gemilerin sağ salim Gazze'ye ulaşması konusunda ilgili herkesi tanıklığa çağırıyor.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu çağın kahramanlığı

Cihan Aktaş 07.06.2010

Mavi denizde pupa yelken yol alan gemiler, hiçbir şeyin artık eskisi gibi olmaması gerektiği için de yola çıktılar ve ak güvercinlerini gökyüzüne salarak döndüler geriye. Siirt'ten, Kayseri'den, ülkenin (dünyanın) farklı yörelerinden güvercinler... Alnına isabet eden kurşunla şehit olan gazeteci Cevdet Kılıçlar... Kayserili fen lisesi son sınıf öğrencisi Furkan Doğan... Altı çocuk babası Siirtli İbrahim Bilgen...

İrlandalı gazeteci Kenneth Nichols O'Keefe... Rıdvan Kaya, Ramazan Kayan, Mustafa Özcan... Türkiye'nin alışık olmadığı türde bir sanatçı, Sinan Albayrak... Gülden Sönmez ve Demet Tezcan, bir ellerinde kalem, bir ellerinde beyaz bayrak, bir yetimin yüzü daha gülsün diye dünyayı dolaşıyor.

Bülent Yıldırım dersiniz, ömrünü hayrı paylaştırmak üzere yollara düşmeye adanmış bir yeni zaman dervişini hatırlarım.

Bir yazımda Octavio Paz'dan mülhem tasvir ettiğim bakışları bulunduğu mekândan öteye, ötelere uzanan dava adamı, Hakan Albayrak'tır aşağı yukarı.

Hakan bir yerlerde konuşurken, yazarken, Havana purolarıyla, Küba restoranı izlenimleriyle Che'ye öykünen köşe yazarları solculuk günleri hatıralarını modası geçmiş bir lirizmle harmanlayarak okurlarına sunmakta o

kadar da rahat olamayacaklardır. Hakan'ın dürüst sözcüklerinin duyulduğu her yerde modern maçoların, sözde laik kabadayların serserilik tanımı bir iyilik gemisinin niyetiyle süzülürken, Van Gogh'un amaçlı serserisini hatırlatan bir güzellikte hayat bulacak.

Hakan'ın tutuklandığı haberi üzerine aradığımda, Emira telefonun öteki ucunda beni yatıştırmaya çalıştı: "Hakan iyi Cihan abla, sadece tutuklu." Ertuğrul Kurban'ın eşi Fevziye bütün metanetiyle Ertuğrul'un yolunu gözlerken gemideki yükün akıbeti konusunda endişelerini anlattı telefonda. Fatma Bostan, İsrail'den, havaalanından arayan eşi, Mazlumder Başkanı olan eşi Faruk Ünsal'la ilgili endişelerini bir yana bırakmış, Gazze'ye ulaştırılması gereken yardım için kaygılanıyor: "Gemiler bir yardımı ulaştırmak için yola çıktılar. Bu olanlardan sonra yardımın bizzat gemiler tarafından götürülmemesini, İsrail'in eline bırakılmasını kabullenemiyorum."

Dönüm Noktası... Fritjof Capra'nın kitabı kartezyen teorinin mekanik iddialarının çözünümüyle bilim ve felsefede kendini gösteren ve elbette siyasette de fark edilen göstergeleri irdeler. Bir kez daha Yin ve Yang dengesinin yeniden kurulmasına zorlanmakta dünyamız, bu yoruma göre. Büyük savaşlarla kısıtlanan bir yüzyılı ardımızda bıraktık. Vahşi, saldırgan, kan dökücü güçler, bundan böyle eskisi kadar pervasız olmayacak mı...

İsrail saldırganlığı hep ev sahibini bastırmaya çalışan yavuz hırsız psikolojisiyle ilgili görünür bana. Devlet olma azmi, Siyonistler açısından kan dökücülüğün gerekçesi.

Farkına varılmayan ise zamanın değişen huyu. Halkçılık ve demokrasi gibi kavramlar etrafındaki tecrübeler açısından çarpıcı bir gelişme yaşıyor. Belirgin olarak değişiyor dengeler ve siyasi irade yukarılardan değil, bilinçli kararları ve talepleriyle harekete geçen kitleler tarafından biçimleniyor. Bir süre önce Tahran'da imzalanan Takas Antlaşması aynı kanaatin altını çizmişti. Merkez dışı sayılan devletlerin global siyaseti etkileyecek bir karara imza atmasının neredeyse ilk örneği idi antlaşma.

Oysa kısa bir süre öncesine kadar bizi tarihin sonuna geldiğimize dair bir hikâyeye inandırmaya çalışıyorlardı.

Şimdi de komplo teorileri birbiri ardı sıra üretilerek Gazze ablukasını kırmayı amaçlayan barış gönüllülerinin cesareti, verilmiş şehitler, şehitlerin idealleri, kavrayışları hafifsenmek isteniyor.

Yaşananlar onca apaçıkken Beyaz Saray'dan Gazze ablukasını üzerine çelişkili açıklamalar gelmesi, içine düşülen tereddüt, geçilmekte olan dönüm noktasının başka türlü ifadesi sanki. Robert Fisk Barış Filosu'nu konu aldığı yazısında, 1948'de Rus kuşatması altında bulunan Berlin'deki açlık çeken kitlelere yardım ulaştırmak için canlarını tehlikeye atarak bir hava köprüsü kuran Britanyalı ve ABD'li askerleri hatırlatıyordu. O özverinin Filistin'de bir İsrail devletinin kurulduğu sürece denk gelmesi ironikti. Filistinliler o tarihten sonra sürekli gözardı edildiler, İsrail bölgede tutunabilsin diye. Çünkü insanlık Saramoga'nın deyişiyle, "Cüce siyasiler asrı"nın adımlamaya başlamıştı.

Bir dönüm noktası büyük özverilerle geçilmekteyken kimileri sessiz bir seyirci olmayı yeğliyor, kimileri de tanıklıkla yetiniyor. Kimileri de Barış Filosu'nda olduğu gibi tarihin değişmeye yönelen yüzünü yürekleriyle aydınlatıyorlar.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sahnedeki utanma sebebi, çocukla

Cihan Aktaş 14.06.2010

Bütün bir hafta boyunca Barış Filosu ile attı yüreğimiz. Şehitleri bekledik, yaralıları, dostlarımızı, yeni edindiğimiz kardeşlerimizi... Bu arada sitemkâr hatta öfke dolu mesajlar almadık değil. Kürt meselesinde yara almış insanlarımızın duyguları karmakarışık. TMK (Terörle Mücadele Kanunu) mağduru çocuklar konusunda en küçük bir sorumluluk duymayan, yüksek sesle tek bir soru sormayan kişinin Gazze ablukasıyla ilgili hassasiyeti ne derece inandırıcı olabilir?

Çocukların, Diyarbakır Cezaevi'nde olduğu gibi, her türlü sağlıklarını tehdit eden olumsuz şartlar altında yaşaması, aylarca cezaevinde tutuldukları halde mahkemeye çıkarılmaması gündemimizin en önemli maddesi olabilmelidir, kuşkusuz öyle. Öte taraftan, Barış Filosu'nda bulunan her insan, Gazzeli çocuklar için olduğu ölçüde TMK mağduru çocuklar konusunda da hassas ve faaldir kanımca. Evrensel acının farkında olanlar var, bir de kendi acısı içine kapananlar...

Bazı yaralar öylesine içiçe geçmiş ki... Hasan Mehmetoğlu'nun bir mesajla bana anlattığı Diyarbakırlı öğrenci Ruken'i ele alalım. Başörtüsünü çıkartması için müfettiş tarafından SBS sınavının sorularına cevap vermeye çalıştığı salondan çıkmaya zorlanan Ruken, taş atan çocuklardan birinin kızkardeşi olabilir pekâlâ.

"Taş taş değil bağrındır bu taş senin/ nereni nasıl yaksın söyle bu ateş senin" diye sorar Osman Sarı, belki de taşlaşmaya direnen yüreğe, o unutulmaz *Taş Gazeli*'nde. Adaletten, hakkaniyetten uzak her sahne, çocuk ellerini bir şekilde taşlara çekecek. Kürt kökenli çocuğun eline taş almasını normalleştiren politikalar, günlük hayatın sıradan politikalarıyla birlikte sorunu dağıtarak çoğaltma anlayışı üzerinden kurgulandıkça, Taş Atan Çocuk imgesi, ziyadesiyle Kürt kökenli çocukla özdeşleşecek.

İstanbul'dan bir çocuk kulübü etkinliği bildirisi, e-posta kutumda. Resimden heykele, teknolojiden bilime, dramadan okumaya, yazı tekniklerinden pandomime, arkeolojiden sanat tarihine kadar pek çok atölyede çocuklar eğlendirilecek, bilgilendirilecek; ne güzel, çocuklar, atölyeler aracılığıyla sanata, bilime ve yaşama dair pek çok bilgi edinirken yaratıcı potansiyellerini fark etme fırsatını yakalayacaklar.

Kulüp etkinlikleri kişilik geliştirmenin tek yolu değil elbet. Tek ifade yolu olarak taş savurmayı görmek, çocukların suçu mu?..

Çocukların bulunduğu sahneler arasındaki uçurum, uzaktan bir bakışla dahi insanı utandırmaz mı? Durumdaki ironi yeteri kadar açık: Pınar Öğretmen'in öğrencisi olması gereken çocuklar hapiste, Pınar Öğretmen ise kara toprakta!

TMK mağduru çocuklara yaşlarına özgü haklarını iade ederken aslında Türk-Kürt, ortak geleceğimizi kurtarmış olacağız. Hesap kitap bilmeyen çocuk yüzlerinin ifadelerinde bu ülkenin derin sosyolojisinin verilerini okumayı çoktan başatabilmeliydik. Ama ne oldu: Onları hapiste tutabilmek için kemik yaşı ölçümü gibi yollara başvuruldu bu ülkede.

Çocukluk çok kolay yitirilen bir dönem. TMK mağduru çocuklar sözkonusu olduğunda, geçen her günün değeri var. Hükümet bu çocukların hakkaniyetli muamele görmesi konusunda iyimser bir tavır sergiliyor. Mağdur çocuklar için hazırlanan son teklif öncekilere göre daha ileri adımlar içeriyor. İyi de bu arada cezaları kesinleşmiş çocukların durumu ne olacak? Ayrıca yeni düzenlemede de gösteriye katılan çocuk örgüt üyesi sayılabiliyor. Bu varsayımla çocuğun yolu bir sapakta örgüte çıkmaz mı? Çocukları taş savurmaya iten her saik, onları dağ yollarına çekmeye de çabalıyor. Hapishane, çocuğu dağdan kurtarmıyor, tersine, dağ çözümüne inancını güçlendiriyor.

Taş atıp da hapse düşen ve hapiste, dört duvar arasında yaşamaya mahkûm olan çocuklarımız için atılan her adımda bu konuyu gündemde tutmak için kurulan komisyonun Mehmet Atak, Gülsüm Ekinci, Mehmet Ucum, Hidayet Tuksal gibi, burada yazmakla bitiremeyeceğim pek çok faal üyesinin payı var.

Mehmet Atak, Tarkovski'nin, insanları ve tabiatı tehdit eden savaşa karşı ateş gibi yanan yüreğini ortaya koyan *Alexander*'inin yoldaşı.... Sahnede utanmaya başlayan adam, Alexander, bir yanıyla Atak'tır. O sahnelere ister istemez bir mesafe koydu, acı çeken insanların çağrılarının önceliğine iman ettiği için. Taş atan çocuklar zindanla terbiye edilirken sahnede bulunmaktan utanmakta Atak, sanırım.

Türkiye sahnede utanan sanatçılara alışık bir ülke değil. Rol içinde derinleşmenin empati yeteneğini geliştirdiğine inanamıyor insan, bu ülkenin sanatçılarının taş atan çocuklar konusunda, Gazze ambargosu konusunda sessizlikleri üzerine düşünürken.

Üç Aylar bağışı, bereketi...

Mübarek Üç Aylar'a girmiş bulunuyoruz. Semavi bağışın ve bereketin toplumsal barışa ve hayırseverlikte de yarıya dönüşmesi umuduyla, bu mübarek ayların sevgili *Taraf* okurlarına hayırlı olmasını diliyorum.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir yerin bir insana dönüşmesi

Cihan Aktaş 21.06.2010

Nasılsa o orada hep, orada olmaya da devam edecek, bunun sebebi de biraz bencilce: Ben döner dolaşır gelirim, o masasının başında oturmaya devam eder. O, yokluğumda benim için oluşan boşlukları doldurur kelimeleriyle. Bu işlemi geçmişe doğru da sürdürür. Aile tarihinin bir gediğini dolduran eski bir hatırayı anlatır. Harbiyeli genç nasıl oldu da bankacı oldu? Esasında köyde doğmuş, küçük yaşta yatılı okullara gönderilmiş bir gencin uzun yolculuğunun hikâyesi bu. O, Harbiye'de okurken ağabeyi de İzmir'de yedeksubaylığını yapıyordu. Bir gün ziyaretine geldi. Fotoğrafçının karşısına geçtiler. On yaş arayla iki kardeş subay kıyafetlerinde buluştu. O fotoğraf işte duvarda asılı olan.

Hareket özgürlüğümü onun sabit duruşuna da borçlu olduğumu farketmem için boşalması gerekiyormuş koltuğunun. Gelirken uğruyor, geçerken uğruyorum. O, boşlukları dolduruyor, yanlış anlamaları düzeltiyor, yeni bulgular veriyor elime. Yakın ve uzak geçmişin silik sayfalarını canlandırmak üzere anlatıyor, anlatıyor. Kül gibi yüzünün rengi, değil mi? Ne oldu? Dikkat et, diyorum. Yürüyüşe çıkmalısın her gün. Ben iyiyim, diyor. Yürüyorum her sabah. Pek inandırıcı gelmiyor söylediği. Sabah kalkar kalkmaz dosdoğru işe geliyor, masanın başına geçiyor. Yıllardan beri bu böyle. Ziyaretine gittiğimde onu cam kapının çok uzağından bile yerinde otururken görebiliyorum. Beni görünce kalkıyor. Ne olur rahatsız olma, diyorum. Sarılıyoruz. Konuşmaya başladığında, aradan herhangi bir süre geçmemiş gibi geliyor. Şimdi karşılıklı oturup boşlukları tamamlamayı sürdüreceğiz. Anlatacak şeyler birikti.

Biz o masanın iki yanında bir ömür geçirdik, amcamla. Babamla doğrudan konuşamadığım konuları onunla konuştum. Üniversitenin ilk yılı. Bir taraftan da mitinglere, dernek toplantılarına gitmeye devam ediyorum, yatılı okul yıllarından kalma bir alışkanlıkla. O, siyasi açıdan tipik bir muhafazakâr, fakat eleştiriye açık.

Kadınların siyasetle ilgilenmesinden hoşlanmadığını söylerdi yıllar önce. Gitme o mitinge kızım, derdi. Başına bir iş gelebilir.

İslami hayat tarzını benimseyip de bütün aile çevresinde sınıfsal bir düşme hali içinde görülüp dışlanmaya maruz kaldığım yıllarda, O da dinî kaynaklara atıflarda bulunarak başörtüsüyle dindarlığın olmayacağını anlatmaya çalıştı bana. Biz O'nunla bu konularda, mesela kişisel olanın siyasi de olduğu, mesela dinin siyasetle ilgisiyle, dini siyasete âlet etmenin farklı durumlar olduğu gibi konularda söyleşmeye devam ettik. Kıvrak zekâsı sebebiyle, başörtüsü konusundaki masum/ masum olmayan, siyasi/ siyasi olmayan ayrımında kendini gösteren yapay tartışmaya takılmamayı bildi. Bu konularda tanıma da çok önemli. Başımı karanlık bir örgütten para alma karşılığında örtmediğime tanıklık edebilirdi.

Ben de onun içinde nasıl şekil bulacağına karar veremeyen kelimelerin tutuştuğuna tanıklık edebilirdim, derinlerde saklı şair hissiyatı gözlerine vurduğunda. İlk romanımı O'na ithaf ettim. Bu yüzden mahcup oldu ve ne diyeceğini bilemedi. Bir roman ithafı karşısında ne yapılabilir? Ben sana pek çok kelime borçluyum, dedim mi tam olarak?

Ah, evet, kadınların politikayla ilgilenmesinden hoşlanmazdı. Aslında 1963'te, Talat Aydemir'in darbe girişimi sırasında Harbiye'den atılmış bir öğrenci olmasından ileri gelen bir mesafesi vardı politikaya. Zoraki konulmuş, toplumsal hizmetlere adanmayla korunan bir mesafeydi bu. Yıllarca Kızılay için çalıştı. Küçükalyı Muhsine Zeynep İlköğretim Okulu'nun yatılı bölümünün, ailelerinden ayrılmış veya kimsesiz çocuklara bir ev ortamı sunabilmesine adadı bütün enerjisini.

Üniversite öğrencisiyim. O'nunla öyle sohbet ederken, çocuklar üzerine, kimsesiz veya ortada kalmış çocuklar üzerine, bir de baktım o zamanlar daha ziyade öğrenci yurdu olarak bilinen Muhsine Zeynep'e gitmeye başlamışım. Dersler erken bittiğinde, eve dönerken dosdoğru yurda gidiyordum. Yurdun mekânları altı yılımı geçirdiğim yatılı okulu hatırlatıyordu. Bahçedeki banklara oturup sohbet ediyorduk çocuklarla. Aileleri üzerine üzücü olan sorular sorulmamalı. Merhamet bildiren bakışlardan kaçınılmalı. Amcamın sohbetlerinden ne çok şey katıldı benliğime!

O gitti, en gerekli son kelimeler sarfedilmeden. Noktalanmış bir sohbetimiz yok. Allah'tan rahmet dilemeye devam ediyorum. Öğrenmeye çalıştığımız kelimeler için bir dünya yetmiyor. Sürecek. Bu yüzden bile sırf, her şeyin akıp gittiğine imanımı tazeliyorum. Sürmemesi elimizde değil.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt meselesinde özeleştirme zamanı

Cihan Aktaş 28.06.2010

On yıl kadar yurtdışında yaşadktan sonra Türkiye'ye dönen Kürt kökenli solcu arkadaşımın Kürt meselesinin son tezahürleri üzerine yazıyoruz. O gözlem ve düşüncelerini dile getirirken, döndüğünde Türk toplumunun fazlasıyla ırkçılaştığı gibi bir tesbitine de yer veriyor. "Siyasi bir sorun olan Kürt meselesi artık iyice 'sosyal' bir sorun haline almış. Görünmüyor gözlerimize, ya da fazlasıyla kanıksamış gibiyiz, ama toplumun hücrelerinde derin gizli yaralar açılmış. Yaşım kırk beş, tam otuz yıldır devrimciyim. Bir Kürt olarak hep, Türkiye'de birlik içinde yaşamının mümkün ve tek şansımız olduğuna inandım. Ama... İlk kez, son birkaç aydır... (...) Çocuk mutlu bir ailede büyüdüğünde sorun olmayabilir. Ama sonradan aile içinde çatışma çıktığında, o çocuk,

ağabeyinin küçükken ona vurduğu tokatları öyle hatırlar ki, bir daha ona ısınması mümkün olmaz. Kürtler o hale geliyor.”

Bu toprakların İslami mirasını saygıyla ve itinayla sahiplenen bir yazar olan arkadaşım, türlü örneklerle İslamcıların, uzun zaman Kürtlerin yaşadıkları Kürtlüklerinden ileri gelen acıları görmediklerini anlatan ifadelere de yer veriyor bir mesajında. Ardından, “Aile içi mesele olduğu için değil, onları ciddiye almadıkları için”, diye de ekliyor.

Gönül umduğuna küsermiş. Türk dünyaya “her zamankinden daha Türk”, Kürt de buna nispeten “daha da Kürt” olduğu varsayılan bir açıdan bakmaya başlamışsa, kendilerini tanımlarken kan bağıını başlıca kardeşlik sebebi olarak öne çıkartmayan İslamcılar yapıcı bir rol üstlenmeliydi. Bireysel veya toplumsal yargılarında adalet ve hakkaniyeti önceleyen İslamcı teoride devlete, düzene, iktidara ele geçirme ya da intikam veya ebedî bir iktidar arzusuyla yaklaşmayabilecek, vatandaşını birinci ikinci sınıf diye ayırmayabilecek bir bakış açısına sahip olmalı. Ayrıca “İslamcı” ne Kürt kökene göndermede bulunur, ne de Türk.

Gelgelelim zaman zaman İslami gelenekten gelen hükümetin dili, sorunu üreten ideolojinin karakteristik kelimeleri tarafından karıştırılıyor. Muhalefet partileri tarafında ise şiddeti daha aşırı şiddetle çözme planında en küçük bir değişiklik yok.

İslamcılar, kendilerinden beklenen barış ve kardeşlik yönünde çözüm üretme misyonunu lâıykıyla yerine getirebildiler mi? Bu soru son zamanlarda İslami kesimde daha belirgin bir açıklıkla dillendiriliyor. Müfit Yüksel yenilerde www.dunyabulteni.net’te yayınlanan Yusuf Ziya Gökçek’le söyleşisinde Kürt meselesinin barışçıl yollarla çözümünün engellenmesinde, din eksenli kimliğin tersine dönmesinin etkilerini irdeliyordu. Yüksel’e göre bölge gerçeklerinden çok uzakta kalan yapılanmalarıyla İslamcılar, enerjilerini yanlış yollarda tüketmişlerdir. Marksist kimlikli PKK öncülüğünde seküler aydınların inisiyatifi ele alması ise akan kanların durmasını amaçlayan bir aşama olmaktan uzaktır.

İslami kesimin Kürt meselesini algılama biçimi, bu alandaki söylemleriyle eylemleri arasındaki uçuruma sebep olan saikların açıklık kazanması ciddi bir özeleştirile mümkün. Vadi Yayınları geçen yıl Aslan Değirmenci editörlüğünde hazırladığı *Kürt Sorununda Yeni Dönem* isimli edisyon kitapta bu yönde bir çaba ortaya koymuştu. Kitabın özü, yazarlar arasında bulunan müzisyen Selçuk Küpçük’ün tesbitleri bağlamında şu soruda özetlenebilir: “Kadim kardeşlik bilincinin modern zamanlara açılan yeni söylemleri tekrar nasıl inşa edilebilir?

Geçen hafta içinde yayımlanan TOKAD, Özgür Eğitim-Sen, Tasfiye Dergisi ve Özgür Yazarlar Birliği’nin imzasını taşıyan çağrı metni ise Kürt sorununun çözülmesine dönük çabaların statükocu komploların yanı sıra İslami kesimin çözümleme kusurları nedeniyle de sönmelendirilmesine dönük bir kaygının altını çiziyor. “Vahyin adil şahitleri olarak adalet temelinde bir çözüm için harekete geçilmelidir. Kaybettiğimiz sadece zaman değil. Bugün Kürt sorununun tüm taraflarına somut uyarı ve taleplerle seslenmez, çözüme dönük somut tekliflerde bulunmaz ve haklı taleplerin ısrarcı takipçileri olmazsak, yarın ortaya çıkacak tablodaki sorumluluğumuzun büyüklüğünü görmek zorunda kalacağız”, diye ifade ediliyor bu kaygı, çağrı metninde.

İçinde bulunduğumuz günlerde –İslamcı olsun, olmasın- barıştan yana olan Kürt vatandaşlarımızın Kürt meselesini her türlü araçsallaştırmadan ayıracak yeni bir ufka işaret eden açıklamalarının yanında, İslami kesimin barış adına ortaya konabilecek –çekilen acıların örtbas edilmesinden yana olmayan- yapıcı çabalarına her zamankinden daha fazla ihtiyacı var Türkiye’nin.

Öğrenme yolları ya da Angelika

Cihan Aktaş 05.07.2010

I- Ursula K. Le Guin bir denemesinde, okuyucularıyla buluştuğu bir toplantıda kendisine "Bu fikirler size nereden geliyor" diye soran bir okuyucusundan söz eder. Hasan Ali Topbaş, aldığı benzeri bir soruyu, "Ne Anlatıyorsun" başlığını taşıyan denemesinde irdelemişti. Üstelik böyle bir soruyu "romanın herhangi bir şeyi anlatmaktan ibaret olmadığını düşünen ve diline zaman zaman 'güneş altında söylenmemiş söz yoktur' nakaratını dolayan bazı yazarlar bile sorar" diye yazıyor Topbaş.

Elimde Yıldız Ramazanoğlu'nun yenilerde yayımlanan dördüncü öykü kitabı var: *Angelika*. (Timaş; 2010) Yıldız'ın yazdığı her yeni öykü kitabını büyük bir heyecanla karşıyorum, yayımlanan o kitabın arka planında nasıl bir yazma mücadelesi ve tutkusunun var olduğunu biraz olsun bildiğim için. Büyük şehrin, şehirlerin, bazen de ülkelerin arasında koştururken bir öykü cümlesine dalıp giden, ancak sıra yazı masası başında konaklamaya gelince bütün tevazuuyla ağırdan almış olan Yıldız, son birkaç yıl içinde öykülerini okuyucularıyla daha sıklıkla paylaşmaya başladı.

Bu fikirler bu yazara nereden geliyor, hangi gezegenden? Yıldız bu güzel öykülerin konularını, ayrıntılarını, imgelerini koşturma içinde geçen hayatının hangi safhasında nereden yakaladı da not etti zihninin bir köşesine?

II- Edward L. Murray'ın *Muhayyileye Dayalı Düşünmek* isimli eseri, yazar muhayyilesinin yapısını ve gizlerini kavramak bakımından ufuk açıcı bir çalışma. Yeri gelmişken, böylesine Heidegger kitaplarıyla yarışan cümlelerle örülü bir kitabı ustalıkla çevirdiği için Yusuf Kaplan'ı kutluyorum. (Açılım, Pınar; 2008)

Aydınlanma'nın gözardı ettiği muhayyileyi romantik şair ve yazarlar ayakta tutmaya çalıştılar. Başka pek çok faktörün yanında, Batılı aklın dışladığı kadınların bu süreçte muhayyilelerini herhangi bir bilimsel otoritenin kısıtlamalara yol açan baskılarına muhatap olmadan çalıştırmalarının bir sonucu olarak görülemez mi, bugün kadınların edebiyat alanındaki nitelikli üretimleri...

Kusurlardan münezzeh olmayan dünyanın gidişatını değiştirmede, göze gelmezliği oranında güçlü bir rol üstlenir muhayyilenin (imgelemin) kurguları. Başka türlü eyleminin yollarına düşme konusundaki cesareti ayakta tutan ise her şeyden önce umuttur.

III- Yıldız Ramazanoğlu bir iletişim insanı, öteki ile ilgili, dünyanın gidişatı hakkında sorumluluk üstlenen bir yazar. Tanıdığınızı sandığınız kişinin metinlerinin sizi şaşırtmasını, hatta size bir şeyler öğretmesini beklemersiniz çoğu zaman. Oysa söz konusu olan edebiyatsa, yazarın kendisi dahi an gelecek kaleminden dökülen cümleleri yadırgayacaktır.

Angelika, bir öykü dünyasından neşet eden bir kahraman.

Öykü elbette taşıdığı bütün imkânlarla birlikte bilmediğimiz dünyalara açılan penceredir. Angelika ismini taşıyan Almanyalı kız çocuğuyla Türkiyeli ailenin oğlu yer değiştirir ve başka türlü hayatların inceliklerini öğrenmeye açılırlar. Başkası olmayı hayal etmenin en güç yollarından biri, oyunculuk. Müberra bir yazar ve

sinema yıldızı olamadı, engin hayal dünyası etrafının baskısına yenik düştüğü için. Marsilyalı Alissa kendine özgü kokusuyla geldi, gelin olarak geldi ülkemize, anlatıcısının Avrupalı kadın profili izlenimini yerle bir eden bir aşk hikâyesiyle. Alissa, her kadının mutluluğu kendine özgü bir formülle bulabileceğini öne süren genel kurtuluş söylemleriyle pek bağdaşmayan hayat felsefesiyle kafasını karıştırmaya devam edecektir anlatıcının. Hüküm ise hayatı başkasının iyiliğine hizmet eden adımlarla kat ederek ayakta kalmayı başaracağını bilen bir kahraman. *Hüküm* aynı zamanda gerçeğe gerçeküstünü birleştiren bir yolculuğun tanıklığının öyküsü.

Şairle Randevu, büyük bir şairle buluşmaya giden üniversite öğrencisinin benliğini tutuşturan varoluşa ilişkin çatışmaların, arayışların hikâyesi. Kendini şairle buluşmaya hazırlama sebeplerinin yetersiz kaldığı yerde buluşmaya götüren mekânlar canlanarak bu hazırlığa katılırlar sanki.

Hayatın seslerine duyarlı cümlelerle örüyor öykülerini Yıldız Ramazanoğlu. Kendi sıkıntılarına dönük, kendi acısı içine kapalı insanlar değil kahramanları. Yaşanan iyi kötü tecrübeler, daha olumlu bir hayat telakkisine dönüşüyor kahramanların bilincinde. Bana, nefes alıyormuş gibi gelen canlı öyküler yazıyor Yıldız. Birbirinin içine geçen yaşantıların mümkün kıldığı ince yollarda dolaşırken okuyucusunu da çekiyor, anlattığı sahnelerin katmanlarından birine.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dağ yolcusunun dersleri

Cihan Aktaş 12.07.2010

İçinde bulunduğumuz günlerde İranlı bir kadın, Leyla İsfendiyari dünyanın en yüksek ikinci dağının zirvelerine doğru tırmanışını sürdürüyor. Pakistan sınırları içinde, Karakurum Sıradağları'nda bulunan K2 Zirvesi ya da Katil Kale ismiyle tanınan, yüksekliği de sekiz bin metreyi geçen zirveye ulaşma ihtimali yüzde on, geri dönme ihtimali ise yüzde elli. Zirveye çıkmayı o kadar istiyorum ki, geri dönmemeyi göze alıyorum, geri dönmesem bile bu benim yenik düştüğüm anlamına gelmeyecek, diyor İsfendiyari, tek başına Karakurum Dağları'nın yolunu tutarken.

İsfendiyari üç yıl önce Himalaya Dağları'nda bulunan ve dünyanın ulaşılması en zor ikinci zirvesi olarak bilinen Nanga Parbat Zirvesi'ne kadar çıkmayı başarmış 40 yaşlarında bir dağcı.

Her birimizin yaşadığı çevrede orta yükseklikte bir dağ vardır, büyük ihtimalle. Bazen bu dağı tırmanmayı da denemişizdir. Fakat ölümü göze alarak zirve yolculuğuna çıkan kaç kadın var ki çevremizde! İsfendiyari'nin çocuğu var mıdır, bilmiyorum. Gözü arkada kalmadan ölümcül zirve yolculuğuna çıkacak anneler de olmuştur dağcılık tarihinde. Tırmanmayı seven çoğu kadın yarı yolda kalıyorsa, sırtında (gönlünde) taşıdığı sevgili simaların vazgeçilmezliği nedeniyle ayaklarının geri geri gitmesi olmuştur bunun nedeni.

Bulutlara doğru tırmananlar bir taraftan da iç âlemlerine doğru inişe geçmeden yapamıyor olmalılar. Nasuh Mahruki'den okuduğum her cümle, bu tırmanmaların kendini bilme çabasına götüren bir yönü olduğunu anlatıyor. Cehd ve emeğin dağ yolcusuna hediyesi, kendini bilme çabasını güçlendiren bir farkındalık. Müslim Coşkun'un *Milli Gazete*'deki yazılarında dağ yolculuğu, kirlenmemiş toprağa dokunma hasretine karşılık gelir. Coşkun'un İbrahim Tenekeci ve Selçuk Özer'le birlikte Belengerme Tepesi civarında bir yayla evine sığınma macerasını anlattığı "Yüksek dağın kuşuyum, serviye konacağım " başlıklı yazısını döne döne okuyorum.

Sanki, yeniden bulmak üzere bir kendini yitirme yolculuğudur da dağlara doğru gerçekleşen, yeryüzünü aynı açıdan görmek artık yetmemeye başladığı için de... Leyla İsfendiyari K2'ye tırmanırken meydana gelen tufan sırasında kaybolan İranlı dağcı Davud Haddamaslı'ı hatırlatıyor. İsfendiyari K2 Zirvesi'ne ulaşan ilk İranlı kadın dağcı olmayı bütün kalbiyle diliyor. Bu tırmanmayı o kadar istiyor ki kimseyi kendisine sponsor olmaya ikna edemediği için, bir evin maliki olduğu bölümünü satmış.

Başka türlü dağ yolculukları da var; 14 temmuzda gerçekleşen Srebrenica Yürüyüşü gibi... Bir geleneğe dönüşen yürüyüşün ayrıntılı tasvirini Afganistan'a yetim projesi için gittiği sırada uçağının Hindikuş Dağları'na düşmesi sonucu yitirdiğimiz yazar Bahattin Yıldız'ın kaleminden okudum. Yazı, geçen yılın yürüyüşünün ardından www.dunyabulteni.com'da yayınlanmış.

6 Haziran 1995'de Sırpların tank ve toplarla üzerlerine saldırdığı Srebrenica halkı içinde on beş bin Boşnak, bir umutla kendilerini Tuzla'ya götürecek dağ yoluna vurur. Onlar dağa çıkmaya çalışırken Sırplar kurdukları pusularla toplu katliamı gerçekleştirir. Sadece yürüyüşün başlangıcındaki bölgede beş bin kişi şehit olur. Şehitlerin hatırası için her 6 haziranda üç saatlik bir asfalt yoldan sonra büyük otobüslerin sokulmadığı bozuk zeminli bir dağ yolunda binlerce kişi tırmanmayı da gerektiren bir yürüyüş gerçekleştiriyor: "Yol daralmış ve kayganlaşmıştı. İlk defa giydiğim ayakkabılarımın, çamur inişlerde iyi tutunup kaymamasına seviniyordum. Yine de elime kalın bir sopa aldım." Bacağı protezli bir genç adam, on yaşındaki Rahima, yetmiş beş yaşında bir Fransız aktivist, yaşlı bir İtalyan çift vardır, yağmur altında yürümeye devam edenlerin arasında. "Nehir üstündeki köprüden karşıya geçenlerden ateş yakıp eşyalarını kurutarak dinlenenler vardı. Sık orman içinde güneşin süzülüp içine giremediği bir dağ patikasını tırmanmaya başladık" diye anlatmaya devam ediyor Yıldız...

Zirvelere tırmanma, derin ve ucu bucağı belirsiz mağaralara inme! Dağlara sığınma, mağaralarda bir yuva arama. Dağlara kaçarak düzlüğü ıslaha inanma. Peki, dağlarda nereye kadar nüfuz edilebilir düzlüğün meselelerine... Sonsuzluğa ulaşma arzusu bir şekilde karşılığını buluyor olmalı yerkürenin üzerinde ya da derinlerindeki en uç noktaya dokunurken.

Hindikuş Dağları'nda şehit olan Yıldız, Srebrenica yürüyüşünü ömrüne bir ömür daha katmış gibi kelimelere dökmüş. İsfendiyari için ise sanki bütün geleceği Karakurum'un zirvelerinde saklı.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sinemanın Bosnalı kadınlara borcu

Cihan Aktaş 19.07.2010

Bosna-Hersek'te yeni bir toplu mezar bulunduğunu gösteren bir haber daha okudum yenilerde. *Srebrenica* kenti yakınlarındaki *Zalezya* köyünün çöplük olarak kullanılan alanının toplu mezar olduğu belirlenince kazı çalışmaları başlamış. Bosna-Hersek genelinde açılan toplu mezarlarda şu âna kadar 20 bin kişiye ait ceset bulundu. Yaklaşık 10 bin kişinin cesedi ise hâlen kayıp.

Haberin altındaki fotoğrafta kazı yerinde görünen yaşlı kadının yüzündeki kaygılı ifade, *Aide Begić*'in yönettiği *Kar* (Snijeg) filmindeki, kayıp erkeklerinin nerelerde gömülü olduğunu bulmaya çalışan kadın kahramanlarını çağırıyordu bana. Yeni bir mezarın keşfi alışılan bekleme sürecinin umutla beslenen akışını değiştirebilir. Kayıplara karışan yakının her an gelebileceği düşüncesiyle hayata tutunmaya çalışmak daha tercihe şayan mıdır acaba?

Bu soruya verilecek cevapları açmaya dönük bir film olan *Kar*'ın CD'sini son görüşmemizde *Emira Albayrak* getirmişti bana, sağolsun. Bosnalı bir kadın yönetmen, tesettürlü bir yönetmen olan *Aide Begić* kamerasını geçen yüzyılın son on yılının karartan Bosna savaşında büyük acılar çeken kadınların dünyasına tutuyor.

Savaş kasabanın erkek nüfusunu yok ederken, kadınlarına da yaşanan azap dolu günlerin geleceğin ufkunu da karartan kâbuslarını bırakmıştır. Derken arsa spekülâtörleri ortaya çıkarak köyde zor bir hayat sürdüren kadınlara evlerini arazilerini satmaları için psikolojik baskı yapmaya başlarlar. Kış kapıyı çalmak üzeredir.

Kadınların çoğu evini, arazisini satmaya gönüllüdür. *Alma* ise üretimi sürdürmekten yanadır. Gelin geldiği kasabaya bağlanmıştır. Yalnız kadınlar bahçedeki meyve ağaçlarından elde edilen reçel ve marmeladın satışıyla önlerindeki zor kışı atlatmayı başarabilirler; buna inanır. Bir gün bir kaza sonucu tanıştığı ve ona ürünlerini pazara ulaştırma yoluyla işbirliği teklif eden hemşehrîsi olan genç adamın söz verdiği üzere çıkıp geleceğine inanmaya devam eder. Hemşehrîsi gencin gelişî zor kış şartlarını atlatabilmenin yanında savaş dolu Alma'nın yeni bir hayata başlamasının da işareti olacak.

Bosna savaşında erkekler şehit oldular, kadınlar ise savaşın en acı ve zor safhalarında mağdur ve kurban olarak, haysiyetleriyle ayakta kalabilmenin yollarını aradılar.

Yaşanan acıların sanat yoluyla ifadesi hiç kolay değil. Acılar henüz taze, yaralar kapanmamış. Yaranın estetize edilmesi kuşkusuz mesafeye ihtiyaç duyuyor.

Aide Begić'in sinema dili, o mesafeyi kısmen de olsa sağlıyor. Yakın, içeriden ve ılık bir dil bu.

Dışarıdan olsa da yabancı olmayan bir film senaryosuna ise *Mehmet Akif Turgut* ile *Funda Çetin* imza attılar: *Bekle Beni*. Senaryo, Sırp askerlerin tecavüzü sonucu hamile kalan Bosnalı kadınlar ve onlardan doğan çocukların akıbetini konu alıyor. Bir savaşın kirlî mirasını benliklerinde taşımaya zorlanan çocukların sayısı binlerle ölçülüyor. Bu çocukların bir kısmı anneleri tarafından çocuk yurtlarına terk edilmiş. Geçmişlerinden bihaberler, kendilerini terk eden ailelerini bulmayı umut edemezler.

Mehmet Akif Turgut tecrübeli bir senarist. *Ekmek Teknesi*, *Karağümrük Yanıyor* gibi dizilerden hatırlıyoruz ismini. Rahmetli *Ömer Lütfî Mete*'nin senaryo ekolü içinde değerlendirilebilir çalışmaları.

Bekle Beni Bosna savaşının en acı, en çirkin yönlerini konu alıyor; kuşkusuz çok zor bir seçim bu, filmin estetik başarısı kadar ahlâki açısının da yerli yerinde tesbiti bakımından. Lakin *Bekle Beni*, savaş karşıtı, ırkçılık yapmaktan uzak bir film olacağına inandırıyor, senaryosuyla. "Bütün Sırplar aşağılıktır" gibi bir cümlesi yok. Hikâye günümüzde geçiyor. Zenica'da yetimhanede kalan 17 yaşındaki Salih'in hikâyesidir anlatılan. Salih'in annesi Nerma'yı arayıp bulması, annesi tarafından kabul edilmemesi ve tecavüz sonucu doğduğunu öğrenmesi, biyolojik babası Borislav Milić'i bulup öldürmek için Sırp Cumhuriyeti'ndeki Prijedor kantonuna gitmesi ekseninde gelişiyor hikâye. Nerma'nın başına gelenler geri dönüşlü gösterileceği için, savaşın atmosferini de veriyor film.

"Dünya 'insanı'nın ve 'Müslüman'ının içini acıtmak, savaş sırasında kafasını kuma gömenlere tokat aşketmek, benzeri vahşetler yeniden yaşanmasın diye gayret göstermek gibi amaçlarla bu filmi çekmek istiyoruz" diye yazıyor bana mesajında, Turgut.

Bekle Beni, Türkiyeli sinemacıların Bosna savaşı konusunda taşıdığı sorumluluğu yüz akıyla üstlenebilecek, fakat hayata geçmek için maddî desteğe ihtiyaç duyan bir proje.

Çoban ve referandum

Cihan Aktaş 26.07.2010

Seçim günlerinde vatandaş oylarının denklığı konuşulurken hatırlatılır hep dağdaki çobanın oyu. Tabiatın derslerinin öğreticiliğine inandığım için, dağdaki çobandan düzlükte sürüp giden meselelerle ilgili yorumlarını dinlemek önemli geliyor bana.

Geçen hafta Erzincan'da bulunduğum günlerde çobanlıkla iştigal eden kişileri arayıp bularak onlara referandum üzerine sorular sordum.

Şaban Emmi kekik kokusu yayan bir tepenin altında ineklerini otlatıyordu. Benim söyleyecek bir çoban aradığımı duymuş. "İşte benim o çoban" dedi. Konumuz referandum ya... "Evet" oyu kullanmayacağını belirtti hemen. Sebebi de terör hadiselerinin sürmesi. Orası öyle, hükümeti yol ve sağlık gibi alanlardaki hizmetleri nedeniyle beğeniyor. Lakin terör konusunda başarılı bulmuyor. "PKK büyüdü, beslendi, meydana çıktı. Açılım hikâye. AK Parti'ye oy verdik. Hep verdik. Yine de veririm. Başka kim var? Bahçeli şimdi konuşuyor. Onu da gördük hükümette. Oğlum sen çocuk mu kandırıyorsun?"

Referandum oylarının rengi siyasi partilerin sınırlarını aşacak gibi görünüyor Erzincan'da. MHP'li olup da "cunta anayasasından kurtulmak için "evet" oyu kullanacağını söyleyen pek çok kişiyle konuştum. Konuştuğum kişiler arasında referandumu öncelikle hükümetin başarısıyla tartışılması gereken bir girişim olarak görenler ağırlık kazanıyor. Refahiye terminalinde sohbet ettiğim Ekecik köyünden Bergüzar Çark referandumda kullanacağı oyun rengini Başbakan Erdoğan'a duyduğu güvenle ilişkilendirdi. Gerçi Bergüzar Hanım referandumun bir şeyleri değiştireceğine de o kadar inanmıyor: "Hiçbiri başa geçince dediğini yapmıyor. Hangisi başa gelince bizi düşündü? Hiçbir şey değişmiyor. Başı kapalı kadına hiçbir yer açık değil. Yine Erdoğan hepsinden iyi."

Bergüzar Hanım başörtülü öğrencilere getirilen yasaklar konusunda iyice dolu. Gazete okumuyor, ama televizyon kanallarındaki haber programlarını dikkatle izliyor. Kapalı da girebilsin üniversiteye, açık da. İkisi de bizim çocuğumuz. İkisi de birbirine düşsün istemeyiz" diyor.

Kendini "bağımsız Müslüman" olarak tanımlayan, "devlet memuru" olduğu için de ismini saklı tutmamı rica eden Murat Bey, CHP'nin önerilerine kolay kolay "evet" oyu veremeyeceğini, yine de aynı anayasa metnini CHP sunsaydı "evet" diyeceğini, ancak böyle bir metin hazırlayıp halkoyuna sunma girişimini de CHP'den beklemediğini ifade etti. "Yeni anayasa tasarısı mükemmel değil, ama bu yolda bir adım. Ben yeni anayasa umuduyla evet oyu kullanacağım. Şu da var: Yeni anayasa maalesef halka yeteri kadar açıklanmadı. Sıradan vatandaş tatmin eden açıklamalar yapılmadı pek."

Söz sözü açtı ve sıra dağdaki çobanın oyuna geldi. Ben bir çobanla konuşmak istediğimi söyleyince Murat Bey yıllarca çobanlıkla iştigal etmiş olan tanışi İskender Sevinç'i aradı hemen.

60 yaşlarında olsa da çok daha genç görünüyor Sevinç. Bunu da yıllarca dağlarda çobanlık yapmış olmasına borçlu. "Soğuk suların başında çok süt içtim, o yüzden dinç kaldım," diyor. Hâlihazırda o emekli bir çoban. Mesleğini oğullarından biri sürdürüyor. Dördü erkek biri de kız beş çocuk babası. Oğullarından birisi İstanbul'da güvenlikçi, biri de askerde. Bir oğlu işsiz. O, oğlunun ve daha pek çok gencin artık yoğun emek

vermeden hazıra konma hırsları nedeniyle işsiz kaldıkları görüşünü savunuyor: "Bakıyorum da yüz liralık yevmiyeyi beğenmiyor gençler şimdilerde. Ayak ayaküstüne oturup öyle iş yapacak. Ben 55 yaşına kadar çobanlık yaptım, çocuklarımı çobanlıkla büyüttüm. Dört beş ay boyunca çobanlık yapmakla kalmadım. Geri kalan aylarda da iş buldum, çalıştım. Dünyanın her yerinde kriz var. Bir de bizim kasabamıza bakın. Fakirlikten yakınının bile altında sıfır araba var."

Çok istediği halde babası göndermediği için okula gidememiş olan Sevinç okuma yazma bilmiyor. Bağ-Kur'dan emekli. Çiftçilik yapmaya devam ediyor. Şimdilerde şap hastalığından mustarip olan inekleri için kaygılanıyor. Televizyon kanallarındaki haber-tartışma programlarının iyi bir takipçisi olan Sevinç, AK Parti'den çok Başbakan Erdoğan'ı önemseydiğini vurguluyor sıklıkla. "Bütün dünyayı dize getirdi. Bir yere gittiğinde saygı görüyor. Lafı da güzel, işi de, dürüstlüğü de..."

Anayasa taslağına da Erdoğan'a duyduğu sevgi nedeniyle "evet" oyu verecek Sevinç. O da Murat Bey gibi CHP'nin benzeri bir taslak hazırlamayacağı kanısında. Sözü dönüp dolaştırıp Başbakan Erdoğan'a getiriyor: "Başbakanıma güveniyorum," diyor. "Samimi bir insan başbakanım. Bizden biri."

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"KUZEY" VE İŞKENCE

Cihan Aktaş 02.08.2010

İşkence gören insanın yaşadıklarının ifadesinde bir hicap duygusuna sahip olduğuna dair kişisel tecrübeye dayalı tespiti galiba ilk kez Erdal Öz'de okumuştum. İnsan varlığının işkenceci olacak şekilde alçalmasının yol açtığı büyük umutsuzluk belki o sahnelerden hiç söz etmeyebilmek biraz da olsa baskısını hafifletiyor benliklerde. Diğer taraftan, çekilen işkencenin ifadesinden kaçınmak, işkencenin normalleştiği toplumlar için sıradanlaşıyor olsa gerek. İşkence görmeyen kişinin hayal edemeyeceği düşünce ve duyguların ötesinde mülahazalar bunlar hoş.

Yaşanılan ağır işkencelerin bakışlara sinmeyebileceğini gösteren insanlar tanımadım değil. Tırnaklar sökülürken, Filistin askısına çekilirken, ayak derileri yüzülürken çekilen acıların bakışları ele geçirmemesinin sebebi olsa olsa bir davaya (ütopyaya) duyulan inançtır.

Burhan Sönmez'e göre, korkunun aşılabilirliğine karşılık, varoluşsal kaygının her daim içimizde yer almasıdır bunun sebebi.

Her dava adamı için, uğruna işkence görmeyi göze aldığı davanın bağlılarının gün gelip de işkence yöntemlerine başvurarak iktidarlarını mutlaklaştırmaya çalışması başka türlü bir işkence olmalı.

Tabiat yağmurla karla renk değiştirmeye, çocuklar okul sıralarına oturmaya hazırlanırken beden kendi kanıyla yıkıyor, karanlık odalarda. Aynaya bakınca yüz hatlarını yabancıladığın an geliyor derken, son nefesini vermemişsen. Daha kötüsü belki de seni karnında taşıyan, doğurup emziren annenin gözlerine bir yabancı olarak görünmek.

12 Eylül darbesinden sonra Diyarbakır cezaevinde işkence gören tutuklular arasında bulunan hukukçu Hüseyin Yıldırım, gördüğü işkencenin oluşturduğu tahribatı Neşe Düzel'e anlatmış, hayatını sürdürdüğü İsveç'te. Herkes okumalı, özellikle de 12 Eylül Anayasası'nın değişmesinin gereği konusunda şüpheleri olanlar, diye düşünerek

okuduğum söyleşide Yıldırım'ın, işkenceyle geçen hapis aylarının ardından annesiyle karşılaşma sahnesini aktarırken sarfettiği şu cümleler özellikle çok etkileyici: "Önce annemi görmek istedim. Eve gittim. Beni tanımadı. Bana, "Hüseyinimi bırakmışlar, beni Hüseyinin yanına götür" dedi. Ben de, "O çarşıda, gel seni götüreyim" dedim ve koluna girdim. Ayaklarım yara içinde, yürüyemiyorum, o benden hızlı yürüyor. Bana, "Ne oldu, hasta mısın sen?" dedi. Yürüdük ve çarşıdaki kalabalığın yanına geldik. Annem hâlâ oğlunu arıyor. Kalabalıktan biri, "Hüseyin senin kolunda" deyince, annem uyyyy diye çığlık atıp kendi yüzünü tırmalamaya başladı."

Anne oğlunu tanımaz oluyor ki oğul da aynaya baktığında kendini tanımakta güçlük çekmişti. Yıldırım yaşadığı işkence günlerini Türkiye daha fazla kan kaybetmesin diye anlatıyor, büyük bir cesaretle.

Tevafuk olmalı; yaz okumaları için ayırdığım Burhan Sönmez'in büyük bir emeğin ve tasarımın eseri olan Kuzey'ini okurken de işkence tasvirleri ve işkence olgusu üzerinden romanın kahramanının kendisini (ya da insan varlığını) kurcaladığı bir bölüme doğru aktı kitap. (İthaki; 2009) "Kuzey" haddizatında insanın kendini tanıma, zindanlarından kurtularak hikmete ulaşma arayışının romanı. Bu yolda karşılaşılan engeller nereye kadar ufkumuzu kapatabilir... Ütopya (veya mefkûre) yolunda olmanın kendisidir zafer bizatihi, Ali Şeriatî böyle söylerdi. İşkencecilerin hiç eksik olmayacağı yoldur o; tarih, dinler tarihi kısıtlı da olsa örneklerini okutuyor. "... işkencenin amacı geriye sırrı kalmamış değil, direnci kalmamış bir insan bırakmaktır", diye anlatıyor Kuzey'in aslında Mezopotomya iklimini çağrıştıran, hikmet arayışı içindeki bir sultanının himayesinde gerçekleşen gece sohbetlerinden birinin katılımcısı.

"Kuzey" öyleyse, idrak ya da farkındalığın bedeli olarak acıyı yaşamayı göze alacağınız diyor. Niyete göre, veya romandaki "İşkenceci"nin hayat felsefesi açısından "Kuzey" heva ve hevesin kıblesi de olabilir hoş.

Ağır bir işkenceye maruz kalan Rinda'ya yaralarından daha daha fazla acı veren, işkencenin çözemediği direnci bazen hayatın çözmesi... "Acı korkunçtur, ama daha korkunç olan çaresizlik değil midir..."

Kuzey'in, yani ütopyanın yokluğu ya da çöküşünün getirdiği boşlukta çoğalan bir çaresizlik (veya buzlanma hissi), sözünü ettiğim. Rinda işkenceye dayanmaya hazırdır, ama Kuzey yolunda ulaşmayı amaçladığı bilginin (veya hikmetin) bir yalan olduğunun, bunca yolu boşuna aştığının kabulüne gücünün yetmeyeceğini hisseder. İşkenceci ahkâm kesmek üzere orada hazır nazırdır. "Ruhun alçaklara teslimi"nden daha büyük bir işkence var mıdır..."

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Negatif ayrımcılık her yerde

Cihan Aktaş 09.08.2010

Geçtiğimiz haftanın tartışma başlıklarından biriydi, kadınlara pozitif ayrımcılık konusu. Özgün Duruş'taki bir yazısında Ali Bulaç pozitif ayrımcılığa niye karşı olduğunu açıklarken konuyu kendi zihnindeki aile kurumu ve kadın-erkek ilişkisi açısından ele alıyordu. Erkeğin evi geçindirdiği, kadının ise ev işleriyle çocukların terbiyesinden sorumlu olduğu hiyerarşik bir ilişkidir bu. Oysa hayat çok karmaşık, insanlar da çeşit çeşit.

Üstelik geçindirme/geçindirilme mantığıyla açıklanan evlilik anlayışı sıklıkla bir eş/arkadaşlık ilişkisi değil, köle/efendi ilişkisi olarak görünüyor. Geçindirilmeye dayanan ilişki zamanla kadını güçsüz düşürürken erkek nazarında da 'kaşık düşmanı' olarak anıldığı bir konuma sıkıştırıyor. Efendi bazen merhametli, bağışlaması da bol; pekâlâ... Ama bazen de öfkeleniyor ve saçını süpürge etmiş kadına, "işine gelmezse çekip gidersin", diye dayatıyor tavrını.

Bulaç'ın yazısı bildiğim kadarıyla Hidayet Tuksal, Nihal Bengisu Karaca ve Cemile Bayraktar gibi başörtülü yazarlar tarafından eleştirildi. Ne de olsa başörtülü yazarlar hâlihazırda etkisini sürdüren inatçı bir negatif-ayrımcılığı, başörtüsü yasaklarının mağdur ettiği nice hayatı daha iyi biliyor, takip ediyor ve bu bağlamda düşünmeyi, negatif ayrımcılığın hayatlarımızda tuttuğu yeri kökleştiren zihin yapılarını kurcalamayı sürdürüyorlar.

Başörtüsü yasak olmaya devam ediyor, çünkü laikçi zihniyetten önce Müslüman seçkinler açısından bu yolla oluşan mağduriyetin o kadar da önemi yok gibi görünüyor. O zaman da bütün ayrımcılık türleri birbirine ekleniyor ve bir başörtüsü yasağından çok farklı türde sorunlar türüyor. Üniversiteye alınmayan başörtülü kızlar için gösterilen çözüm yollarından en popüler olanı, evliliği, bazen de bir erkeğin ikinci eşi olmaktı. Oktay Akbal da öyle yazmıştı ya başörtüsü eylemlerini izlerken: Madem başını örtecek, gitsin mutfakta kendisi gibi dinci bir kısmetin çıkmasını beklesin... Muhafazakâr bir yazarın, "mücahide değil şerire bunlar" diye andığı başörtülü kızlardır, sözü edilenler.

Önemli bir kadın nüfusunun mustazaf konumunda yaşadığı bir toplum ve bilinç düzeyinde pozitif ayrımcılık gerekçelendirilmek suretiyle, liyakat sahiplerini mağdur etmemenin, daha fazla muhtaç/mağdur kimdir, bunu da hakça tesbitin sağlam yolları bulunarak anlamlı olabilirdi. Zaten "negatif ayrımcılıktan" mustarip bir kesimin kadınlarının herhangi bir desteğe, katkıya ihtiyaçları yokmuş gibi pozitif ayrımcılığı tamamen olumsuzlamak hakkaniyetli olmaz, her şeyden önce.

Feminist/anarşist teorisyen Mary Wollstonecraft pozitif ayrımcılığı başka bir sebeple, yere düşen bir mendilin centilmen bir erkek tarafından takdiminde olduğu gibi kadınlara yönelik bir hafifseme, yüceltme kılıfı altında "şeyleştirme" içerdiği ve kadınları da zahirde güçlendirecek olsa da özde zaafa uğratacağı için hor görürdü muhtemelen. Şu var ki sınıfsal köken olarak aristokrat ve imtiyazlı kesimlerden gelen anarşistler, zaten burun kıvracaklardır kendilerine yukarıdan sunulan bu imtiyazlara; onların böyle bir lüksleri –ve tembel olma lüksleri de- vardır.

Gerekçelendirilmiş pozitif ayrımcılık yoksul, işsiz, bazen bedenini satmayı tek çözüm yolu sayacak kadar düşkünleşen kadınlar için yararlı olmaz mıydı... Hayırsız kocası yüzünden ortalıkta kalan kadın kendini uçurumdan atacak yerde çalışarak "hayatını kazansın"; iki çocuğuyla –baba ocağı dâhil- hiç bir mekâna sığdıramadığı varlığını denizin akıntısına teslim edecek yerde, bir işte çalışma umuduyla tutunsun hayata.

Kadın sığınma evleri kurulmaya başlandığında da benzeri tartışmalar yaşanmıştı. Kadın sığınma evlerinin aile kurumunun mahremiyetini sarsacağı gibi iddialar ileri sürülmüştü. Oysa Müslümanların tarihinde 1000'li yıllarda kurulmuş çok işlevli bir Ribatü'l Bağdadiyeler örneği var...

Medine toplumunda kadın ve erkek Müslümanların sorumlulukları paylaşma çabası çok açıkken, günümüzde kimi Müslüman kesimler kadınla erkeğin emeği ve üretimi paylaşma yöntemini bir türlü kendilerine yedirememesi nasıl açıklanmalı...

Hazreti Muhammed (a.s.) kadını ekonomik ve sosyal anlamda geri planda tutan aşiret yapısını tamamen ortadan kaldırmayı amaçlamıştı; etnolog Germaine Tillion böyle düşünür. Fakat söz konusu olan ekonomik menfaatler olunca, İslam'ı az çok gönüllü olarak benimseyen aşiretler zaman içinde, bu dinin çıkarlarına uygun olmayan kurallarından kaçmak için ellerinden geleni yaptılar. "Hâlâ varlıklarını sürdürdüklerine göre de başarılı oldular" diye yazıyor Tillion.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oruç misafiri

Cihan Aktaş 16.08.2010

Yılın en sıcak günleri, en uzun günleri aynı zamanda. Sıcak günlerin orucu, hayat yolunda ikinci kez yaşadığım uzun sınav.

Alışkanlıkların oluşturduğu kireçlenme çözülmeye başladı bile. Başlangıçta o kadar da kolay olmuyor. Farklı bir ritimle ilerliyor zaman. An geliyor hızlanıyor, gün ilerliyorken. An geliyor yavaşlıyor, daralmaya yol açarak. O saatte ille de orada olamayacağız; plân farklı bir şekilde gerçekleşmek zorunda. O saatte söz verilen eşği aşacağız; oruç bunu talep ediyor.

Öyle su şişeleriyle dolaşılmayacak sokakta. Eve adım atar atmaz da su içmeye koşulmayacak! Ağır adımlarla yazılan romana çay kahve ikramlarıyla ara verilmeyecek.

Bir taraftan da ucu açık bir sofranın başındasın, nerede olursan ol. Ramazan, Allah'ın ziyafetidir, Muhammed (a.s.)'in Ramazan Hutbesi'ne göre. Duyularınızda nesneleri yeniden görmeye çağıran bir incelleme, bir anlayış... Dalgalanıyor tabiat ve farklı renkleriyle görünüyor. Gün batımına dâhil oluyor, gün doğumunu karşılamaya çıkıyorsun.

Su şişesi, elini uzatsan oracıkta, ama kendini tutuyorsun, en iç odaların karanlık köşelerinde de olsan, uzağa çekiliyorsun yasaklanandan. Nefsinin isteklerinin benliğini yönetmesine izin vermiyorsun. Buna fazlasıyla alışmaya başladığında ise ibadetin günleri tamamlanıyor.

Tüketim ideolojisinin bazen incelikli üsluplarla dayattığı bir hayat tarzının icaplarını yerine getirmeye çalışırken, kendimizi daha derinden tanıma yollarının uzağına düşüyoruz "Nasıl" sorusuna cevaplar verilirken "niçin" in bastırıldığı bir hazırlığı sürdürüyoruz, yanlış ve yolunda olmayan bir şeylerin günün birinde bir mucize eseri değişeceğini umarak. Gündelik hayatın talepleri ve temposunu sürekli arttıran bir iş ve yaşama düzeni, ideal hayata ilişkin imajlarla kapatıyor ufkumuzu.

Teknoloji ve medeniyetin bize sağladığı katkılardan arındığımızda geriye ne kalıyor "ben" olarak bildiğimiz kişiden... Güzel giysilerimizden, parfümlerimizden, konforlu evlerimizden uzağa düştüğümüzde nasıl görüneceğiz kendi gözlerimize bakalım...

Aslında ne kadar yalın ihtiyaçlarımız; ve ne kadar da fazlasını bir zorunluluk halinde vaktimizi ve ruhumuzu tüketecek şekilde bize dayatıyor, maddi medeniyet. Nemli sıcak hava, algılarımızı şaşırmaya zorluyor gün içinde: Zindanlara giriyor, çölleri aşıyor, dağlara tırmanıyor, bir yeşil bahçeye ulaşıyor, serin sulara dalıyoruz. Sofra üzerinde zeytin, bal ve hurmadan oluşan resimden tüten buharla bütünleşiyor algılarımız, iftar saati yaklaşırken. Mahmut Derviş'in Filistinli karikatür sanatçısı Naci el-Ali'nin sanatını yorumlarken kullandığı, "sade fakat mucizevî; tıpkı somun ekmek gibi" şeklindeki ifadesini hatırlayarak, ekmeğin üretiminin uzun hikâyesini yeniden okuyor, yazıyoruz; ezanı beklerken...

Mucizeden açılınca konu, aklıma zaman aşımına terk edilmiş kayıpların hikâyeleri geliyor bir de. Mucize ola ki ısrarlı duanın karşılığı olarak gerçekleşir. Dua edelim de Kadriye Ceylan'ın 2004 yılı ağustos ayında İğneada'ya tatile gidip de jandarma gözaltısının ardından kaybolan biricik oğlu Tolga Baykal Ceylan, bir iftar zamanı çalsın

kapıyı... Kayıplar geri gelsin, gözaltındayken yitenler, sokakta giderken bir sapakta görünmez olanlar, nice yıldır kurulan-kaldırılan sofralarda boş kalan yerleriyle varlıklarını bildirenler...

Her birimiz bir yerden geldik bu sofraya, daveti duyarak veya istesek de gelemedik, mazeret bildirdik. Kimiz biz ama... Ark ocağı başında ter döken işçi miyiz ki ahkâm keselim uzun sıcak günlerin orucu üzerine... Bir bodrum katı karanlığında, overlok makinesinin başında rengini solduran kayıtdışı ekonomi fedaisi kız çocuğu muyuz... Gün boyu çöp sularının, rengini anlaşılmaz hale getirdiği derme çatma arabasıyla yol alarak şehrin kirli yükünü sırtlanmayı sürdüren Diyarbakırlı delikanlı mıyız...

Sonra, kaybettiğimiz bir şey vardı da, onu mu arıyoruz? Kaybettiğimiz bir can, bir söz, bir ülkü...

Hiçbir şeyimiz kalmadı gibi gelse de sofrayı kurmaya başlamalıyız; vakit yaklaşıyor. Her şeyimiz tükendi gibi gelse de yeniden var edebiliriz kendimizi. Bir geri çekilme sürüyor; kendini bilmek, varlığındaki cevheri de yeni bir duyuşla, kelimelerin tazelenen bilgisiyle keşfetmek üzere... Ve yeni bir anlayış ufkuna açılıyor bilinç, insanı tanıma, yoldan öylesine geçeni, mesafeli durulması evla sayılan yüzü isli kişiyi, bir kardeş ilgisiyle...

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hrant Dink ve annem

Cihan Aktaş 23.08.2010

Etyen Mahçupyan incelikli bir şekilde hatırlatmasaydı, Cemile Bayraktar da *www.derindusunce*'deki yazısında medyadaki ihmali vurgulamasaydı, Hrant Dink davası üzerine bu yazı kaleme alınmayacaktı belki. Elbet önemsenmediği için değil, sorumluluk üstlenecek yazarların eksik olmadığı inancıyla. Bu köşede haftada bir yazı yazıyorum. Şimdi bir de Ramazan'ın ve referandumun gündemi bastırıyor. Oysa Dink üzerine AİHM'de süren davada Türkiye'nin yaptığı savunmanın içeriği ne Ramazan'dan bağımsız, ne de referandumdan.

Hrant Dink nefret suçu mu işlemişti, halkı tahrik mi etmişti...

Suçlama sözcüklerinin ağırlığı, bir cinayetin acısını kat kat artırıyor. 2002'de *Bacıdan Bayan'a - İslamcı Kadınların Kamusal Alan Tecrübesi* isimli kitabım 312. Madde gerekçe gösterilerek toplatıldığında, madde hükmü içindeki ağır suçlamaları şaşkınlıkla okumuştum. "Halkı; sınıf, ırk, din mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etme" suçunu işlemeye niyet eden biri, aslında kelimelerle hakikatin peşinde giderek yaraları onarmaktan başka bir amacı olmayan kişi nasıl olurdu...

Devletin diline yakıştırılan söylemlerin halkta bulduğu karşılık konusunda kafalar her zaman karışık; bu nedenle de referandum ülkemizde çekişgenlikle karşılanan bir oylama yöntemi. Ramazan ise kul hakkı konusunda daha duyarlı olmayı öğretmesi gereken bir ibadetin ülke iklimine mührünü vurduğu ay. Nefse karşı verilen mücadele, her şeye rağmen hakkaniyetli olmakla sonuçlanmalı değil midir...

Hrant Dink'in bu topraklara bağlılığı ve sevgisine duyulan güven bir referandum sorusu olsaydı, Müslüman ve Türk annem, "evet" mührünü basardı, onu sadece gazete ve televizyon haberleriyle tanıdığı halde.

Bir dergide Berin Menderes'le ilgili bir anekdot okumuştum. Adnan Menderes asılmıştır. Berin Hanım yas içindeyken kapıya gelen belgelerle kocasının mahkeme masrafları talep edilir devlet tarafından. Devlet bulunması gereken yere geciken, onarması gereken yarayı ise yeniden kanatan bir organizasyon olmanın ötesine geçemez mi...

Bir aile düşünün, gözü yaşlı bir kadın, hayat arkadaşını en acı bir şekilde kaybetmesi yetmiyormuş gibi, bir de bu kayba yönelen suçlamalara cevap vermeye, kör kurşunların yere serdiği sevgilinin masumiyetini savunmaya mecbur ediliyor!

Bu yüzden, alzheimer nedeniyle bilinci karışık olan annem, nerede Dink'in bir fotoğrafını görse, Dink'le ilgili bir haber duysa ağlamaya başlıyor.

Geçmişte yaşanan acılara karşılık Türklerle Ermenilerin barış içinde yaşamasının yollarını arayan bir Anadolu evladı, Dink.

Aylar önce www.dunyabulteni.net'te yazdığım yazıdan alıntılıyorum, annemin Dink'e ilişkin ifadelerine yer verdiğim bölümü:

"Gözleri yaşlı karşıladı beni annem. Ne oldu sana canım, diye sordum. Alzheimer'in istilasına direnen hafızasındaki sahneler, televizyon ekranındaki görüntülerle karışmış. Gel bak, dedi. Bir zamanlar Müslümanlara neler yapmışlar, ne acılar çekmiş insanlarımız, onu gösteriyorlar. Elimde gazete var, babam uzandı aldı. O gazetenin sayfalarını çevirirken, Hrant Dink'in fotoğrafını gördü annem, yeniden ağlamaya başladı. Dili dolanarak konuştu: 'O buraların adamıydı. Kimseye bir şey yapmadı. Kim öldürdü onu, bulsunlar. Çoluğu çocuğu ortada kaldı. Vurup kaçtılar. Üzerine gazete örtmüşlerdi. Türkler yapmış olamaz. O bu toprakların adamıydı.'

'Küçük bir yeri vardı. Çalışıyordu orada, ekmeğini kazanıyordu. Ne istediler' diye sorusunu yineliyor annem, beni uğurlarken. Nice sıradan kelimeyi hatırlamayan, meramını dolambaçlı cümlelerle ifadeye çalışan zihninin Hrant Dink'i hatırlarken tutunduğu kelimeler, karıştırılmış toplumsal belleğimizin asli niteliklerini sergiliyor gibi geliyor bana."

'Tasfiye' dergisi

Tokat merkezli ama İstanbul'da yayımlanan istikrarlı bir edebiyat dergisi, *Tasfiye*. Edebiyat eleştirilerinde sıklıkla "direniş edebiyatı"na vurguda bulunuyor yazarlar.

Derginin 25. sayısındaki metinlerde direnişin ve toplumsal belleğin "ağaç" metaforu üzerinden belirmesi dikkatimi çekti. Ahmet Örs "Cellat Darağacına Dönüşürken" başlıklı hikâyesinde, idam için kullanılan bir çınar ağacını dillendiriyor. Çetin Yıldırım ise "Kanlı Dut" başlıklı değinisinde "Zile ayaklanması" sırasında, ayaklanmayı yatıştırmaya çalışan Zile Müftüsü Hamdi Efendi'nin, Hasanağa Camii karşısındaki dut ağacında asılmasını anlatıyor. Dut ağacı farklı bir şekilde Kevser Çakır'ın "Çakır Baba ve Kır At" başlıklı anlatısında da görünüyor.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP ve İran tarzı başörtüsü

Cihan Aktaş 30.08.2010

Tarafların uzlaşacağı bir formül peşindeymiş Kılıçdaroğlu. Basında yer alan bilgilere göre başörtülü kızların ölçü ve beğenilerini kendilerini kamusal alanda istemeyen kesimlerin ölçü ve beğenilerine göre değiştirmesi

bekleniyor; bunun adı da “uzlaşma” olacak. Kimseye zafer kazandığı hissi de yaşatılmayacağı varsayılıyor, böylelikle.

Yasakçıyla, yasakçı mantığının nesnesi kılınmak istenen kişi aynı kefedede tutulduğuna göre, taviz vermesi beklenen yine de sınırlarını korumakta direnen başörtülü kadınlar olmalı.

Kılıçdaroğlu’nun önerdiği, dinsel sebeplerle değil, örfi sebeplerle, alışkanlıkla ya da zevahiri kurtarmak için örtülen ve “tavşankulağı” diye tabir edilen bir başörtüsü tarzı. Bu tarzın kabullenilir olmasının sebebi ise sınırlardan yoksunluğu. Öylesine örtülüyor, yarım yamalak, düşmeye hazırmış gibi... Kaldı ki taşıyan hademe kadınsa, başta kalsa da zararı olmayacak. Tavşankulağı tarzında başörtüsü, çevresinin (veya vasilerinin) kendine biçtiği rolü sorgulamadan kabul eden kadınla özdeşleşir çoğu zaman; ola ki istisnalar vardır. Sözünü ettiğimiz kadın, hem laisist erkeğin hem de onun misyonunu benimseyerek kibirli bir erkek ifadesiyle hemcinslerini terbiye etmeye hevesli kadının vasilik ve terbiye emelinin muhatabı olmaya da elverişlidir. O kadın Deniz Baykal’ın seçim afişlerinde 90’ların başından beri görünüyordu zaten; Kılıçdaroğlu bize yeni bir söz söylemiş olmuyor.

CHP başörtülü kadını, iddiaları sönük, kelimeleri sınırlı bir kadın olarak sabitlemek istiyor. Kocasının veya babasının kaderini belirlemesine sesini çıkaramayacak bir mazlumdur, CHP’nin izinli başörtülüsü. Seslenen değil, seslenilendir. Değiştiren değil, değişmesi talep edilendir.

Başörtüsü yasağının dile getirilmeyen bir sebebinin de zaten, başörtüsünü kendi kurallarına göre tanımlayan genç kızın görünmezliğinin pekiştirilmesi olduğu söylenilebilir. Cumhuriyet eliti, ülke içinde paryalar yaratmak suretiyle modernleşmesini gerçekleştirebileceğini varsayıyordu.

Bir diğer habere göre, CHP’nin istediği, İran’da “bed hicap” olarak nitelendirilen başörtüsü tarzıdır. İran’da kadınların tesettürlü giyinmesi yönündeki bütün kural ve söylemlere ve tesettür devriyelerinin de müdahalelerine karşılık –aslında belki sırf bu nedenle- kadınların yarıdan fazlası perçemlerini taşıracak, küpelerini veya saç örgülerini gösterecek şekilde, bazen şeffaf kumaştan başörtüleri, şallar kullanıyor. Gazeteci Abbas Abdi bir yazısında ülkesindeki bed hicap kadınların oranının yüzde 70 kadar olduğunu belirtiyordu.

İranlı din adamlarına ve sosyologlara göre, resmî kuralları kendi talepleriyle veya hayat pratiğiyle uzlaşacak şekilde yeniden yorumlayan kadınların başörtüsü, “örfi” olarak adlandırılabilir. Başörtüsünün tersi şekilde sorun olduğu Türkiye ve İran’da örfi baş örtme biçiminin gündemde zevahiri kurtarmaya dönük olarak yer tuttuğu görülüyor.

Said Nursi, örfi tesettürün köy yerlerindeki kadınlar için olduğu gibi hayat şartlarının gereklerine göre aşırıya gitmeyen esnemeler yapılabilen giyim biçimleri olduğunu dile getirmiştir, 1910’lu yıllarda kaleme aldığı *Tesettür Risalesi*’nde.

Kasaba ve şehirlerde uçları önden sarkacak şekilde düğümle tutturulan başörtüleri, tesettürün ölçülerine uymasalar da bir uzlaşmayı yansıtır. Gelgelelim, “türbanlı” diye tabir edilen kızların benimsemediği bir başörtüsü tarzıdır bu.

Dinî kaynaklarla tanışmayla şekillenen yeni üslup arayışları, başörtülü kadını kaynağa gidebilecek yeterlilik ve bağımsızlıkta görmek istemeyen laisistler açısından örften sapma olduğu için de affedilmezdir sanki. Kılıçdaroğlu’nun öğrenciler, ilim irfan sahibi kadınlar için kasabalara özgü tavşankulağı başörtüsü yerine İranlı bed hicap kadınlar gibi örtünmeyi uygun bulması ise, İranlı genç kızlardan yayılan tesettürü paranteze alma eğiliminden kaynaklanıyor belki. O kızlar Anadolu’daki örfi giyimli kadına nispeten çok yabancı ve uzak dururlar başlarındaki örtüye.

Belki de bin dereden su getirmeye zorlayan Anayasa referandumundan söz etmek gerek. 12 Eylül Anayasası'nın ruhu, türbanın yeniden icadını getirmişti. Bu anayasayı değiştirmeye açılan adımlara "hayır" denirken serbest bırakılması vaat edilen de başörtüsü değil, tavşankulağı eşarp olacak.

Hiçbir şey değişmesin istiyor Kılıçdaroğlu, öyle geliyor insana. Hiçbir şey değişmesin, değişecekse de laisistlerin tahakküm haklarına halel gelmeden olsun bu. Sorunun dolambaçlı ifadelerle çekildiği yerin, tek yanlı uzlaşma önerilerinin her zamanki çözümsüzlük alanı olması başka türlü nasıl yorumlanabilir...

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sanatçı, intihar eylemcisi ve parya

Cihan Aktaş 06.09.2010

I- Ramazan geldi geçiyor; iftarda sahurda aklımız sel sularıyla boğuşan Pakistan halkında. İnsanlar sel suyuyla oruç açıyor, bazen de aile fertlerine, komşularına mezar olan sel sularında balık avlayarak hayata tutunmaya çalışıyorlar. Kükreyen tabiatın bir uyarısı varsa, kim ders almalı öncelikle, bu soru afetzedelere yardım yollarını arama çabasının gölgesinde kalmalı bir zaman. Biz bu geri çekilmeye kendimizi ikna ederken, bomba seslerinin susmak bilmediğini de fark ediyoruz hayretle. Afetin yerle bir ettiği ülkede patlamalar, bombardımanlar, cinayetler ne duruyor ne de yavaşlıyor.

İntihar eylemcisi ola ki değerli bir şeyleri kurtarma adına hayatını feda ettiğine inanmıştır. Bu nasıl bir dinî imandır ki sel sularıyla boğuşan halk telef olurken, bazen "bir dinî okulun içindeki camiye" bile yönelebilen kanlı öfkesiyle değerli, kutsal, anlamlı ve elbette Allah'ın rızasını gözetmekle ilgili, insanlığın da hayrına olacak şekilde bir kurtarıcı gerçekleştirileceğini varsayıyor!

Bu tür kurbanlar vermeye devam ederek kurtarma "cehdinin" bir başka örneği de Irak. Bakıyorsunuz kanlı kurtarma senaryoları din adına elini teröre bulayanlarla, global düzenin sözcülerini biraraya getiriyor.

II- Bir de yüksek sanat adına toplumu aşağılık gidişatından kurtarmayı vazife edinen sanatçıların, kurbanlar vererek ulaşmaya çalıştıkları hijyenik toplum ideali var gündemde... Nâzım da olsa desteklermiş Afganistan'ın işgalini; bu varsayımı bir sanatçı, Fazıl Say dillendiriyor. Sanat eseriyle sanatın kaynağı arasındaki mesafeyi anlama konusunda çarpıcı bir örneklik sunuyor Say. ABD işgali sırasında üç beş kız öldüyse ne olmuş, belki geride kalanlar arasından hâlâ Mozartlar çıkabilir; Say'ın yorumu bu.

Biz bu bir kast yapısından dillendirilen acıma yoksunu yargıyı şaşkınlıkla dinliyoruz: Sanatçı nasıl sırtını çevirebilir acı çeken insanların çılgınlıklarına...

Allah'tan sanatçıdan sanatçıya fark var. Kandinski şöyle yazıyor: "... en başta sanatçının durumu değiştirmesi gerekir ki bunu da, sanata ve dolayısıyla kendisine karşı olan görevini kabul ederek, kendini duruma egemen beyzade olarak değil, yüce amaçların üzerine yüklediği, kesin çizgilerle belirlenmiş, ulu ve kutsal görevleri yerine getiren bir uşak olarak görerek yapar."

Say'ın kültüre ve insana bakışı akla Marx'ın İngiltere'nin Hindistan'ı işgalini destekleme sebepleriyle ilgili kimi

ifadelerini getiriyor.

III- Irak internet bağlantılarına kavuşurken binlerce insan ölmüş, milyonlarca insan da telef olmuş bir önemi olur mu... Irak'ta, Afganistan'da ABD'nin kurtarıcı misyonunu aklayacak hikâyelerle sunulmasını üstlenen köşe yazarlarının, siyaset yorumcularının aynı zamanda "insan hakları" savunucusu kimliğiyle de öne çıkmaları, terörizm batağının niye kurutulamadığına da bir cevap oluyor

Amerika'nın acımadığına Iraklı örgüt mensubu acıyor mu sanki... Pakistan'ın zaten yoksul, zaten vatandaş değil de tebaa muamelesi gören insanı sel sularıyla boğuşurken, bir taraftan da terör olaylarıyla kan kaybına uğruyor. Bir zamanlar Muhammed İkbal'in yüreğinin tutuşturduğu bir ateş halinde vücut bulmaya başlayan ülkedeki ölümcül patlamalar, şiddetli sel karşısında bile durmuyor, sönmüyor, geri çekilmiyor. *Özgün Duruş'ta* Engin Dinç yazdı: Bir tarafta ABD vuruyor Pakistan'ı, bir tarafta ismi değişen "kurtarıcılar", bir taraftan da sel...

Herhangi bir ülke için mevcut bulunanın dışında, bambaşka bir güçle donanmış olarak bilinen global yapıların dışına çıkmak o kadar mı imkânsız... Silahlanma alanında dünya sıralamasında 15. sırada yer alıyor Pakistan. Bu sıranın ülkenin kalkınmasına ilişkin en basit verilerle uyum içinde bulunmadığı açık.

Pozitivist sanatçının sanat adına hor gördüğü, felaketlerine kayıtsız kaldığı insanlar, yöneticilerinin gözünde de paryadan farksız. İkbal kast sistemine dayalı Hindistan toplumunu izlerken hayal etmişti, sınıfsız bir İslam toplumu olarak Pakistan'ı. Yönetici sınıfın savurganlığına silahlanma yarışı da eklenince, Pakistan ülkesinin Müslümanları parya manzaraları sunuyor.

Bir yandan da dinsel hissiyat, bir sömürü ve zulüm nedeni olmaya devam ediyor. Din adına tevekküle çağrılan, kalkınma ya da savunma adına yoksulluğa mahkûm edilen yığınların sığınabileceği bir çatı altı yok afet karşısında. Pakistan halkı sanki etraftan merhamet yoksunu kurtarıcıları eksik olmadığı için de tabiatın öfkesi karşısında yalnız, savunmasız.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çocuk bakışını korumak

Cihan Aktaş 13.09.2010

Bir tarafta Ramazan'ın içe dokunuşlarla geriye çekilmeleri gerektiren uhrevi havası, diğer tarafta referandum etrafında sert polemikler, hatta şiddete çağrı! Berhan Şimşek "hayır" cephesini kavgaya çağırırken, birileri "evet"çiler kazandığında ülkeyi kuşatacak İslami şiddetten söz etmeyi sürdürdü.

"İslami şiddet"i açıklamak üzere öne sürülen misaller, baskı ve sömürü altında yaşayan herhangi bir insandan beklenilebilecek öfke tezahürleriyle –ve bir de 1001 gece masallarından koparılmış cümlelerle- karışmıştır son iki yüz yıl içinde. Bu karışmanın bir sonucu, Müslüman'a özgü sayılan huzuru bir nostalji hissiyle gravürlerde aramaya yönlendiren telakkidir.

Ahmet Altan'ın "Pide" başlığını taşıyan Ramazan yazısının yol açtığı çağrışımla yazıyorum bu satırları... Bir pideyi fırındaki sıradan iftar sofrasına taşıyan hazırlığın heyecanını paylaşan –bir Mecid Mecidi kahramanını hatırlatan- çocuğun masumiyeti ile Müslüman öfkesi arasında bir çelişki var mıdır... Ne yazık ki, ya da iyi ki

ömrümüz boyunca masal dinleyerek uykuya dalan çocuk olarak kalamıyoruz. Hatta bazen çocukluğumuz kendi elimizden fırlayan taşlarla üzerimize gelen şiddet yüklü sahnelere cevap ararken savrulmalar yaşıyor, toplumsal sahnenin benlikte yaralanmaya, kalplerde parçalanmaya yol açan tutarsızlıklarına doğru. Çocuk olarak kalmıyor, büyümeye zorlanıyoruz. Sanatçıysak eğer, her şeye rağmen içimizdeki çocuğun sesini dinlemekte, o sesi önemsemekte ısrar ediyoruz.

Elbet Altan, "Mutlu Müslüman var. Mutlu İslamcı yok" diyen Olivier Roy gibi kısıtlı bir açıdan ve dışarıdan bakmıyor manzaraya. İftar yaklaşırken mahalleyi saran pide kokusu, bir Miro resmi gibi dünyaya çocuksu bakışın yalınlığını geri çağırان bir metafor. Sanatçı olarak Altan, yeryüzünü kaplayan felaket ve kötülük sahneleri karşısında duyduğu sorumlulukla, ihmal edilen veya bastırılan varoluş sebeplerine ilişkin kazıma çalışmaları içinde görünüyor bana.

Kir kötülük bulaşmasını diye çekilmeyi hayal ettiğimiz korunaklı alanlarda nurani ifadelerle, meleksi simalara kavuşacağımızın garantisi yok. İnsan olarak tabii gelişmemiz, olgunlaşmamız bir karışma içinde kendi olma mücadelesinde vücut buluyor. Aksi takdirde yaşlı, ama çocuk saflığında kişiler olurduk, yani olgunlaşmamış, hatta ham. Ya da, kırk yaşından sonra da 18 yaşındaki devrimci genç havasında koşuşturan dava adamları gibi, kısmen anakronik.

Kanımca hiçbir maddi çıkar gözetmeden halk için ve Hakk yolunda mücadele eden kişi, algıları kirli odaklarca bastırılrsa dahi çocuk masumiyetini korumayı önemseydiği için de o yolda yürümeye devam ediyordur. Küçük Prens bize bunu anlatmayı sürdürüyor hoş. Hayat yolunda ilerlerken içte saklanan çocuk sesini korumaya gösterilen özendir ki Hakk ve adalet uğruna gerçekleşen, sanatsal yaratımlar alanında sürdürülen önemli sıçramaların sebebi oluyor.

Niye yola çıktığını unutmakla başlıyor, bozulma. Araç amaca dönüşürken kendini yoksullara, ezilenlere, ayetlerin tebliğine adamaya götüren ifadeler retorikten ibaret kalıyor. Kalp sağırlaşıyor dualara, gösteriş ve tekebbür yüzünden. İktidar sahibi olmak, iktidarı korumak her türlü kötülüğü mubah hale getiriyor.

O iyiliği, barışı amaçlayan kaynak her zaman orada neyse ki, cennetten işaretleriyle, bütün yıla yayılmayı umarak, en az bir ay boyunca mesela "pide kokusuyla", sâlâda semaya açılan avuçlarla dile gelerek. Tıpkı sanat gibi, insanın iç dünyasındaki ışığı açığa çıkarmak üzere, kendi sesleriyle, kokularıyla, çocuk yüreğinin ölmeye direnen hücrelerinde yetişkinliğe özgü arızaları elekten geçirmeye devam ediyor, nefis tezkiyesi...

Umran dergisi

Umran dergisi eylül sayısını dün gerçekleşen referandumun Türkiye'nin içinde tutulmak istendiği dar kalıpları kırması ve 12 Eylül psikolojisinden uzaklaşması açısından taşıdığı önemi irdeleyen bir dosyaya ayırmıştı. Asım Öz'ün büyük emek verdiği dosyada Cevat Özkaya, Yasin Aktay, Ali Bulaç ve Mustafa Tekin gibi yazar ve akademisyenler yazı ve söyleşilerle yer alıyorlar.

Metin Önal Mengüşoğlu'na ait "Üniforma ve Rozet" başlıklı yazı, askerin toplumla ilişkisine farklı yaklaşımı nedeniyle, özellikle dikkat çekici. Şöyle yazıyor Mengüşoğlu: "...denilir ki; asker kışlaya! Ben de diyorum ki, hayır, asker kışlaya değil, asker aramıza gelsin. Safımıza katılsın, kahvemizde otursun. Mescidimize girsin. Aynı sinemada film izleyelim. Lokantalarımızda birlikte yiyip içelim. Misafirimiz olsun, niçin onları bu kadar ahaliden uzak tutuyorsunuz? Bu farkında olmadan onlara zulümdür, bir çeşit mahkûmiyettir..."

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kıyılar ve yayla ahalisi

Cihan Aktaş 20.09.2010

Referandum sonuçlarının ardından, "hayır" cephesinde yer alan kişiler ve konumlar çevresinde gezindim bir süre, kendiliğinden. Yaşanılan mağlubiyetin muhasebesiyle ilgili bir cümle olsun duyabilirim, diyordum. Bir mağazada genç bir adam Kürtlerin nasıl da tıynet olarak hain ve kalles olduunu kanıtlamaya çalıştı bana uzun uzun, tarihi kıssalarla, menkıbelerle açıklayan bir telakkiyle... Görünüşte modern mi modern genç adam. İşkisi, kız arkadaşı, Bodrum tatilleri eksik değil. Ancak daha önceki konuşmalarımızdan da aklımda kalmış: Kadınları eğlenilecek kadın-evlenilecek kadın diye ikiye ayırıyor. Yıllarca gezdi tozdu "eğlenilecek kızlar"la. Şimdilerde Iris Murdoch'un *Melekler Zamanı*'ndaki züppe delikanlı gibi kafeslerin tellerin gerisinde bir kız hayal ediyor evlenmek için.

Sonra CHP'li bir muhtarın bürosunda eğleştim bir süre. Küçük bir zirve toplantısı gerçekleşmişti, doğaçlama. Ben hariç, herkes "hayır"cı. Maltepe'de sandık görevlisi olan bir hanım, sandığından çıkan yüksek orandaki "hayır"ların hesabını sormaya çalışıyor. "Kıyı-sahil oyları" diye bir şey var, diğer tarafta dağdaki çobanın oyunu da yabana atmamak gerekirdi, değil mi... Yok. Onlar kırsal kesimlerdeki az okuyan vatandaşların din iman lafları ve parayla kolayca kandırıldığına inanıyorlar. Ayrıca AKP işe karışmadan önce başörtülü türbanlı ayrımı mı vardı, şeklindeki soru az ileride karşıma çıkacak gibi görünüyor. "Sen farklısın" diyorlar kalkmaya davrandığımda ve bu beni rahatsız ediyor, her zamankinden daha fazla. Kendini iktidar alanından seslenme bağlamında hissedemeyenlere özgü bir duyguyla, yaşanan mağlubiyet üzerine güzelce konuşabiliriz, diye umuyordum. Yenilgi insanı olgunlaştırmaz mı... Asıl, zaferin insanı ağırbaşlı kılması da gerekmez mi...

Mağlupların zaferini anlatıyor ya Erol Özbilgen... Haklı olduğuna inananın, hasbelkader gelen mağlubiyeti karşılama biçimine bile yayılan bir zarafeti olmalı. Bunun yerine yine bulanık suda balık avlamaya dönük cümleler yığılıyor önüme: “Kenan Evren’i yargılayacağız deyip oy topladılar. Oysa adam yaş haddi dolayısıyla cezadan muaf olacak. Maksat gösteriş olsun, oy olsun. Böyle kazandılar. Halk cahil ya...”

İnsan hakları alanındaki suçlarda bir yaş indirimi söz konusu olamaz; bunu hatırlattım.

Olsun. Dağdaki çoban bu ayrımların farkında mı sanki...

CHP'nin kıyılara seyreden hayat tarzı ve siyaset anlayışı, aklıma Deleuze ile Guattari'nin *Bin Yayla*'sını getiriyor. Aslında "dağ" diye horlanan, çoğu zaman yayladır, hatta yaylalaşan çorak arazilerdir. Türkiye bütün bölgelerinde ferah yaylaları bulunan bir ülke. CHP bu yaylaların ikliminin değerini anlamaya direniyor. O yaylalarda yaşayan insanların her birinin özel bir tarihi, bir ismi, ülküleri, imanı, bastırılmış değerleri, birikmiş enerjisi yok mu... Kuraklık ülkeyi kasıp kavursa da kıyılarda eğleşenler ferahfeza yaylaların ahalisini tanımaya, o ahalile bir söyleşiye paylaşmaya yanaşmıyor.

Deleuze olsaydı, hiyerarşik (ağaçsal) bakışını değiştirmekte zorlanan pozitivist aydınlanmacılara bu yaylaların (veya mikropolitikaların) bereketini önemsemeyi hatırlatırdı. Aynı anda pek çok farklı düzlemde düşünebilmeyi sağlayan açık uçlu hareket, döngelerle muhabbet kuşlarını, menekşelerle atmacaları aynı düzlemde buluşturur.

Oyunu bilinçli kullanmaktan aciz görülen halkın bir temsilcisi olarak görüldüğüm mekânda nihayet bir muhasebeye yanaşmaktan uzak duran “hayır” saflarının yeni toplumsal karşılıklarına dair endişelerimi dillendirmeden edemiyorum. İşte o zaman, zafer duygusunun da alıp başını gidecek bir sarhoşluğu olması ihtimali çıkarılıyor önüme. Ben ise bir hakikat üretmeye devam eden zaferin zirvelerde değil, “yolda” gerçekleştiğini düşünüyorum. Daima atılması gereken yeni/farklı adımlar bulunduğu inanılıyorsa, gecede, soğukta, kalabalıkta veya yalnız yol alınırken, ötekilerin dünyasına açılan pencereleri görmeye devam edersiniz.

Referandumla Türkiye’nin önü hiçbir zaman olmadığı kadar açıldı. İyiliğin, özgürlük ve adalet yanlılarının sesidir yükselen. Seçim sandıkları her zaman orada olmayacak mı... Yaylalara (veya Bin Yayla’da ağaçsal yapılara karşıt olarak “açık bir sistem, bir düşünce sistemi” olarak tanımlanan rizomlara) özgü parçalılık, katmanlık, arada var olan kaçış çizgileri, heterojenlik... AKP de nihayet halkın teveccühünü ve iradesini gereğince takdir edebildiği ölçüde, yayla ahalisini oy deposu, yaylaların bereketli arazilerini de sezonluk piknik alanı gibi algılamadığı sürece “yolda” olmanın avantajlarını koruyacak.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadın yazarlar, internet, Neşe

Cihan Aktaş 27.09.2010

Kadınların yazıyla mesafesi, aynı zamanda bir araç sorunuymuş bin yıllar boyunca. Kâğıt, kalem, hele ki daktilo, kadınların gündelik hayatta kullanmasına alışılmış araçlar arasında sayılmazdı. Daha 80’lerde, yazar kadın arkadaşımın, eşi görmesin diye daktilosunu bir örtüye sararak karyolasının altında gizlediğini hatırlıyorum da... Yazı aracı, mahrem alan içinde dahi örtülere sarınarak gizletilecek ölçüde sakıncalı görülüyordu. Yazılarımda görünen ben değilim, diye bağırmalıydınız sanki, her cümlede.

Oysa yazarken birinci tekil şahıs üzerinden hikâye etmeyi her zaman tercih ediyorum ben, elimde olmadan. Asım Öz’ün *Umran* dergisi için yaptığı *Roman Kahramanları Dergisi Üzerine Soruşturması*’ndaki bir soruya cevap verirken de bunu anlattım: Bana daha samimi ve inandırıcı gelir birinci tekil şahıs sesi, doğrudanlığıyla. Gerçi bu tür anlatım bazen metnin yer yer tıkanmasına sebep olabiliyor. Anlatıcı mesafesi ortadan kalktığı için fazlasıyla derinleştirmeyi talep edebiliyor kahraman.

Kadın dilinde dolaylı anlatım, kadınların müstear adlarla yazmaya zorlandığı dönemlerin tekniği. Günümüzde kadın yazarlar doğrudan ve samimi bir anlatımı yeğliyorlar. İnternet yazarlığının bu tekniği destekleyen bir yanı var. Yazı, tıpkı kullanılan araç gibi gündelik hayatın bir parçası. Arada ne bir derginin burnu havada yönetmeni var, ne de bin dereden su getiren bir yayınevi editörü. Yazar mutfaktan geliyor, cümlesini kuruyor, mutfağa dönüyor, tencereyi ateşe koyuyor. Yazıyı noktıyor ve gitmesi gereken adrese gönderiyor.

Kadınların daktilo, ardından bilgisayar kullanmaya başlamalarıyla, bu araçların evlerde yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte kadın yazarların sayısında nicelik ve nitelik açısından bir yükselme ortaya çıktı. www.kadinhaberleri.com veya geçen sene gazeteci Necla Saydam’ın kurduğu www.kadinnews gibi siteler örneğinden inceleyecek olursak, internet siteleri Müslüman kadınları yazı alanında derinleşmeye yüreklendiren birer okul işlevi de görmeye başladılar. Bunların yanında bir de Mehmet Yılmaz’ın yönettiği www.derindusunce.org gibi, bir akademi iklimi sunarak okurlarını tefekküre çağıran ve kadın yazarlarını da yazı

alanında derinleşmesine hizmet eden siteler var. (Derin Düşünce sitesinde şimdilerde "zaman" üzerine çok önemli bir dosya yayında.)

Kadınlar farklı alanlarda da siteler kuruyor, geliştiriyorlar. Bu alanda önemli bir örnek, Neşe Kutlutaş. Neşe, şahsen tanıdığım için mutlu olduğum değerli bir yazar, hayatıyla yazdıkları arasında tutarlılık olmasına özen gösteren bir aydın. Azerbaycan kökenli Neşe'nin yazılarında, Kafkasya'ya özgü bir büyü, bir dağ esintisi hissedilir. Şifalı bitkilere dönük ilgisiyle Neşe, etraflarındaki insanların dertlerine ve yaralarına tabiattan derme otlarla çözüm arayan bilge kadınların mirasını sürdürdüğü izlenimini uyandırır bende.

Neşe önce *Gerçek Hayat*'ta yazmaya başladı, bu arada farklı dergilerde yazmayı sürdürdü; başörtüsü nedeniyle Telekom'daki işinden ayrılmasının ardından. Küçük oğlu astım olduğunda, bütün ilgisini alternatif tıbbaya yöneltti. Okudu, araştırdı, uzmanlarla görüşmeler yaptı. Edindiği birikimi daha verimli bir şekilde paylaşmak için de www.nanelimonkabugu.org ve www.herseykolay.net sitelerini kurdu.

Şimdi www.nanelimonkabugu.org'u açtım. Abartılı bir cümle yok. Şok uyandıran bir ifade de yok. Neşe'nin sunduğu her bilgi, kaygılı bir aydının ve annenin süzgecinden geçiyor. Sonra www.herseykolay.net'e girdim. Bir sürü farklı sokak, cadde var, içinde ilerleyebileceğiniz. Mesela, nesnelerin geri dönüşümü önemli bir kaygı. Neşe'nin hayatın içinden seslenen yazar kimliği, tabiatın seslerine kulak vermemizin önemini hatırlatıyor adım başı. Sadece bir başlık bile yeter: Evinizde doğal mobilyalar kullanın.

Bunu yapmak o kadar kolay mı, diye yükselen soruyu duyar gibiyim. Kolay değil. Hatta tüketim ideolojisi bizden sadeliğin artık çok pahalıya mal olduğuna inanmamızı bekliyor. Oysa pekâlâ bir bebeğin, bir yaşlının hatırına astım tehlikesi saçan boyalı mobilyalardan uzak durabiliriz.. Halıfleks kullanımı üzerine kılı kırk yarabiliriz.

Neşe'yi anlatacak bir kelime, tek bir kelime üzerine düşündüm de aklıma "ihtimam" kelimesi geldi. Yazdıklarına, eylediklerine, dostlarına arkadaşlarına ihtimam gösteren bir yazar o. Bir zamanlar daktilolarını karyolalarının altına gizlemek zorunda kalan kadınlardan biri değil, ama o kadınların anlam dünyası içinden yükseliyor sesi, her türlü yanlış bilgiyi ve yanlış anlamayı düzeltmek üzere, sabır ve ihtimamla.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tacettin Dergâhı düşünceleri

Cihan Aktaş 04.10.2010

Çok da uzun zaman geçmedi aradan. Geçen baharın ilk ayı. Ankara bütün düzenli görüntüsüne karşılık yoğun bir trafiğin şehri olarak görünüyor bana, kısa süreli kalışlarıma pek çok program sığdırmaya çalıştığım için. Nuray Şahin'le biraz da zamanla yarışarak bir caddeden ötekine ulaşmaya çalışıyoruz. Bu şehre her gelişimde Tacettin Dergâhı'nı ziyaret etmek geçiyor aklımdan. Geçen yıl dergâh onarım görüyordu, ziyarete açık değildi. Biz yine de gittik, etrafında dolaştık. Bu kez Melek, Hakan Arslanbenzer ve küçük oğulları Ömer'le vardık dergâha. Sonra Fatma Bostan da bize katıldı. Dergâh, çevresindeki bütün yapılarla yeniden düzenlenmiş, kirden tozdan arınmış pırıl pırıl bir görüntü sunuyor. Bu cilalı pırıltı yol boyu giderken iki yanımızı kuşatan cepheleri yenilenmiş binalarda olduğu gibi aşırıya kaçtığına rahatsız ediyor gözü. Restorasyonda doz aşımı olarak ifade edebilirim, o rahatsızlık veren sebebi. "Sanat sahiçiliği" diye bir amaçla çağdaşı pek çok şairden farklı bir şiir kuran Mehmet Akif, bu pırıltılı sokakları ne kadar kendine yakın bulurdu...

Akif, "minarelerin dibinde cücelikleri artan dükkânlarla ve evlere" bakmamaya özen gösterir, hayalini kurduğu kendi atmosferinin caddelerini sokaklarını arşınlayarak yol alır şehirde. Öylece yürürken kendi kendine kalmasını sağlayan maksatlı bir dalgınlıktır onunkisi, Mithat Cemal Kuntay'a göre. Saray adamlarının çocuklarına hocalık ettikten sonra, İstanbul'un ücra semtlerinde bulunan evine dönerken, iki yanında tek lambalı evler dizili, yazın bile siyah görünen sokakları görmeye devam ediyor olmalıydı.

Tacettin Dergâhı, semti kuşatan ciladan o kadar etkilenmemiş sanki.

Akif'in dualarına, secdelerine mekân olan Hacı Musa Camii'ne giriyoruz. Kesme taş, ahşap hatıl, kerpiç duvar, ahşap tavan... Yapılış tarihi 1432. Mimaride bir sentezin gerçekleşmeye başladığı yıllar. Yerleşme bir kaybolma olarak şekilleniyor da sayılmaz hiç.

Yazarlar Birliği'ndeki sohbetimiz sırasında TYB Vakfı Mehmet Akif Ersoy Araştırmaları Merkezi Başkanı D. Mehmet Doğan, dergâhın restorasyonu sırasında karşılaştıkları güçlükleri anlatıyor. Hacettepe Üniversitesi dergâhın hemen yanında ruhsatsız olarak 11 katlı bir binanın inşasını başlattı birkaç yıl önce. Vakıf bu inşaya karşı yürüttüğü mücadelede belli ölçülerde başarılı oldu. "Hukuksuzluğun yasallaştırılması için üniversite ile belediye anlaştı. Bize göre hukuksuzluk yasallaştırıldı, kitabına uyduruldu, fakat meşrulaştırılmadı" diye dile getiriyor sorunu Doğan, Akif'le ilgili bir dizi etkinlikte sunulan bildirilerden oluşan *Mehmet Akif/ Edebi ve Fikrî Akımlar* isimli kitapta yer alan bir konuşmasında da.

Dergâhın mekânlarını incelerken baktım, Ömer oturma odasındaki tahta dolaplardan birine girmiş, çıkmıyor. Melek'le Hakan onu dolaptan çıkmaya razı etmeye çalışsalar da ikna olmuyor. Orada kalacak.

(Dört yaşındaki Ömer, oyun dünyasının imkânlarının farkında; büyümek istemediğini söylüyor. Büyüdüğünde muhtemelen annesi ve babası gibi şair veya yazar olacak.)

Bu oturma odasında uykusuz geceler geçirmiş olmalı şairimiz. O orada kalmaya meyilli, gitmemeye sebepleri olan mutlu, "nikbin" bir adamdır; Kuntay böyle düşünür. Onun evleri, eşyaları, esvapları birer "şahıs" gibi algıladığından söz edilir. Restorasyonun ardından tekkeye yerleştirilmiş eşyalar sadece bir yakıştırmayı yansıtıyorlar. Perdeler otantik beyaz Ankara kumaşından, yerde Erzurum keçesi, döşemeler ve tavan tahtadan.

Hüseyin Suat, Akif içinde yaşarken tekkeyi şöyle tarif edermiş: Köşede paslı küçük semaver, yerde pösteği; tekkenin yanındaki mezarlıkta da bir miktar yeşillik. Göreneğe değil de (14 asırlık) ananeye bağlı olan, Müslüman doğmakla yetinmeyip de Müslüman olmaya cehdeden Akif, penceresinden o yeşillığe bakarken mutlu bir çocuk gibi görünür, çocukluğunun taş atma oyunlarına geri döndüğünü duyarmış.

Ben de sanki bu dergâha işte o pencereden bakmak için geldim. O pencerede büyümeyi geciktiren bir dehliz mi var... Tarihi derinlik, yeşillik, mezar taşları... Başka sebepler aramak gerek. Kaç kişi bir kez olsun yalan söylemeye gerek duymadan bütün hayatını baştan sona anlatabilir...

Kendi çocuklarına zor bakıyorken, başkalarının muhtaç çocuklarını evine alırsın... Küçük bir pencere işte o zaman kimseye sunmadığı mısraları yağdırır.

Evden ayrılmanın zamanı geldi. Küçük Ömer hâlâ tahta dolabın içinde. Çocukluğunu korumanın yollarını öğrenmek için en uygun yerinde dünyanın. Eşyaları şahıs olarak algılayan şairi mutlu etmiş bir ev bu, restorasyon görmüş de olsa...

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acı sıçramaları

Cihan Aktaş 11.10.2010

Yazarlık hayatımın ilk on yılında hikâyeler ve romanlar yazma tutkumu bastırarak başörtüsü konusunu yazı gündemimin ilk sıralarında tutmak zorunda kaldım. Taşralı ve çoğunlukla da dar gelirli ailelere mensup genç kızların karlı kış günlerinde kapısından giremedikleri üniversitelerin etrafında bir açık kapı arayışıyla dönüp dolaştıklarına tanık olunca, başka türlü gelmezdi elinizden zaten. Kavram olarak tesettür olgusunu irdeleyen, kılık kıyafetin iktidarla ilişkisini ele alan, başörtülü öğrencilerin toplumsal kökenlerini anlamaya çalışan araştırma ve inceleme kitapları kaleme aldım.

Arkadaşlarınızın başörtüsü yasağı nedeniyle bir dayanma zemini edinebilmek umuduyla rasgele evlilikler yapmasına, bir amaç boşluğuna düşüp yas iklimine saplanmasına, bütün yeteneklerine karşılık kendi cemaat çevrelerinde bile ucuz işçi hatta amatör eleman muamelesi görmesine, ailelerince dışlanırken mütefekkir ağabeylerinin çözüm yolu olarak ve takvalı davranma adına mümin bir erkeğin ikinci eşi olmayı kabullenme şeklindeki öğütlerini benimsemesine, doktor arkadaşınızın kendine mesleki bir adres bulamayarak nihayet uzak diyarlara göç etme kararı almasına, saçının tek bir telini göstermesi durumunda diploma projesini teslim edebileceği bildirilen arkadaşınızın neticede onca emek verdiği projesini rafa kaldırmasına, işte bunlara benzer daha nice hikâyeye bir şekilde katıldıktan sonra, çok sonra, üniversitelerde başörtüsü yasağının bir bakıma doğaçlama bir şekilde hafiflediğini anlatan haberlere bakarak, kime bir şeyler kazandırmış oldu yasaklar, sözgelimi Türkiyeli kadınların uluslararası bilim literatürüne katkısı konusunda yasakların olumlu bir katkısından söz edebilir mi kimse, peki üniversiteyi bitiremeyip de komşu oğluyla evlenen taşralı kızın yaşadığı mahrumiyet, kısıtlanmışlık, kimi hangi sebeple ferahlatabilir, şeklinde uzayıp giden sorular üzerine düşüncelere dalıyorsunuz.

Başındaki örtüyü bağlama tarzına veya bu örtünün rengine bakılarak arkadaşınızın bir sokak ortasında saldırıya uğradığını, hamamböceğine, ninja kaplumbağalara, ilkçağ tapınaklarının kutsal fahişelerine benzetildiğini, sadece üniversitelerin değil, kültür merkezlerinin, galerilerin, kütüphanelerin, müzelerin yanına yaklaştırılmadığını, başları örtülü diye hastaların hastanelerin acil servislerinden bile geri çevrildiğini hatırlıyorsunuz ardından.

İlginçtir, sadece muhafazakâr kesimin değil, laik elitin de modern dünyada her şey değişiyorken Müslüman kadının –nasıl olabileceyse bu- değişmeksizin kalmasını istediğini ortaya koydu son “türban” tartışmaları. Üniversiteli kız başını örtecekse annesi, hatta anneannesi gibi örtsün! Bu temenniye geçtiğimiz yıllarda **“beyaz tülbent”** kullanımı üzerinden iki usta yazar, **Alev Alatlı** ile **Latife Tekin** de gündeme getirmişlerdi.

Başını öyle değil, böyle örteceksin. Tavşankulağı şeklinde sarkıtacaksın önünde. Yükseklerde bir yere bağlılığını bildirmek üzere benimseyerek örttüğün başörtüsünü seni baskılayan bir kafes gibi taşımadığın için, muhayyel bir çağdaşlık hedefi adına cezalandırılacaksın. Modernleşmesini gerçekleştirme yolunda zoraki sınıflar icat etmek isterken seni paryalaştırmaya çalışan sistemin günah keçisi olmayı kendine yediremediğin için de terörist olmakla suçlanacaksın.

Yine de olgunlaşacaksın. Acı sıçramalarıyla gerçekleşen yolculuklar, melekuti âleme dönük bakışının derdiği iyilikleri güzellikleri yeryüzüne serpiştirecek.

Bütün bu yaşananlar tahripkâr bir öfkeye değil, toplumun diğer ezilen ve ayrımcılığa maruz kalan kesimlerini anlamaya, onlarla dayanışmaya ivme kazandıran bir hayat telakkisine dönüştüğü ölçüde değerli elbet. Kendi mazlumiyetinin sathında derinleşirken bu toplumun öteki yasaklılarını, hayatları yasaklar ve önyargılar

nedeniyle kısıtlanan, hiçe sayılan, toplumsal mühendislik projeleri adına mevcudiyetleri yontulmak istenen kesimlerini fark ediyor, başörtülü kadınlar.

Başörtülü kadınlar şimdilerde, yaşadıkları coğrafyada bir şekilde mevcut olmuş kardeşlik bağları üzerine düşünüyor ve eskisine göre daha da tutarlı bir muhteva kazanabilecek şekilde, yeni bir kardeşlik bilincinin oluşumu üzerine yollar arıyorlar. **“Acıyı bal eyledik”** diyordu ya **Hasan Hüseyin Korkmazgil**... Öyle oluyor. Başörtüsü olgunlaşması, bir zamanlar sırf başını annesi gibi örtmediği için terörist olmakla suçlanarak vatandaşlık hakları elinden alınmış kadınlara bir halkın kardeşliğinin köklü sebeplerini öne çıkartacak şefkatli bir bakış, derin bir duyuş kazandırıyor.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gözün içinden görmek...

Cihan Aktaş 18.10.2010

I- Emir Kusturica'nın Antalya Film Festivali'ne jüri üyesi olarak katılmasına verilen tepkiler, kimi sanat çevrelerinde yüce sanatın siyasi meselelerle lekелendiği inancını dışavuran açıklamalarla karşılandı. Sanatın adeta dinin konumuna yerleştiği modern dünyada, siyasetin bir şekilde etkilemediği bir sanatsal etkinlik mümkünmüş gibi... Kusturica'nın jüri üyeliği bile başlı başına siyasal bir tercihi yansıtıyor hoş. Buna karşılık *Çingeneler Zamanı*'nın yönetmeninin Uluslararası Bursa Festivali'ne daveti, AKP'nin potansiyel “dinci” suçlamaları nedeniyle her kesime açık olma tutumunun maksadı aşan örneği.

Burjuva sanat beğenisi, kendi patentıyla konserve edilmiş bir sanattan yanadır; modern olsun, klasik olsun. Bu tür steril sanat algısı bizim ülkemizde ideolojik yargılarla pekişirken halkın büyük bir kesiminin estetik duyarlılığını da “arabesk” diye damgalamıştır. İslami duyarlığa sahip sanatçı da, steril sanatın “habitus”uyla bağdaşamayacağı için liste dışı kalacaktır. Bu dışlamanın en yakın tarihlerdeki örneği, Hasan Nail Canat'ın 1991'de Antalya Film Festivali En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu ödülünden mahrum bırakılması oldu.

Söz konusu vakanın hikâyesini Gülcan Tezcan ayrıntılarıyla kaleme almış www.medyasofa.com'da.

II- “Bir yalana inanmaya yöneltiliriz gözün içinden değil göz ile gördüğümüzde”, diyor ya William Blake...

Semih Kaplanoğlu, gözün içinden görmeyi başaran bir yönetmen.

Hakiki bir sanatçı istemese de bir mücadeleye girmiştir. Bunu bize Aliya İzzetbegović söyler; Kusturica'nın geldiği ülkenin, yetkesini bilgeliğinden alan mücadele adamı. Hakiki sanat daima yalanın aleyhine şahitlik etme durumundadır, Aliya'ya göre. Sanatçıların kaçınılmaz mücadelelerinin zemini de, işte o şahitliği mümkün kılan konum olmalıdır.

Emir Kusturica ne demek istedi bize peki? Bosna katliamları, çukurlardan çıkartılan kemik yığınları, tecavüz kurbanı kadınlar ve bu tecavüzlerin sonucunda dünyaya gelen masum çocukları bekleyen güçlükler hafife alınacak gerçeklerdir, steril sanat bakış açısı nezdinde. Bu “duyarlılığı” biz başka bir tartışmadan da hatırlıyoruz:

ABD işgali sırasında üç beş kız öldüyse ne olmuş, belki geride kalanlar arasından hâlâ Mozartlar çıkabilir; Fazıl Say'ın yorumuydu bu.

III- Hayattan gelen seslere, eleştirilere açık, başkalarının kötü kaderine sanatın eliyle merhem arama konusunda kaygılı sanatçılar eksik değil Allah'tan. Şanar Yurdatapan, bu açıdan bir fenomen. Sevilen şarkıların bestekârı bugün, 12 Eylül darbesinin ardından yaşadıklarının etkisiyle de üretimini başka bir ifadeyle sürdürüyor.

Yurdatapan, başörtüsü yasaklarına karşı eleştirel bir yaklaşımın henüz sol/liberal kesimde belirginleşmediği bir dönemde, karşılaşacağı tepkileri hiç dikkate almadan yasağın engellediği genç kızlara destek vermek üzere başını örterek eylemlere katıldı. Nerede bastırılan bir ses, acılı bir yürek var, Yurdatapan orada görünüyor, bazen Abdurrahman Dilipak'la birlikte. Dilipak evini barkını kaybediyor girdiği mücadelede, sözünü sakınmıyor yine de; Yurdatapan ise nihayet bestelerini satışa çıkartıyor, projelerini tamama erdirebilmek için.

Yurdatapan, sevilen şarkıların bestekârı ve söz yazarı olmanın yanında, Türkiye küçük Millet Meclisi isimli girişimle de tanınıyor. Benim de Kayseri'ye giderek dâhil olduğum TKMM toplantıları, büyük Meclis'e sesini iletemeyen herkese açık bir tartışma platformu olarak Türkiye'nin pek çok şehrinde farklı kesimleri biraraya getiriyor. Sorunlarımızın temelinde "konuşmadan hüküm verme" alışkanlığımız yatıyor. Dar bağlamlı sohbet toplantılarını farklı seslerin katılımıyla geniş kesimlere açmak gibi bir amacı var bu toplantıların.

Müzik pazarının ittiği, o pazarı iten sanatçı mücadelesinden mi vazgeçecek... Yurdatapan insan hakları mücadelesine ve Türkiye küçük Millet Meclisleri projesine gelir sağlamak amacıyla, bestelediği, sözlerini yazdığı iki eseri, *Arkadaş* ve *İstanbul'da Olmak* şarkılarını, sesi bu şarkılarla özdeşleşmiş olan Melike Demirağ'la birlikte iki ayrı single halinde seslendirdi. 20 eylülünden bu yana www.sanaryurdatapan.net sitesinde satışta bulunan albümler, satın alan kişiler için özel mesajlarla dolu ve Demirağ ile Yurdatapan tarafından ıslak ıslak imzalanmış.

Arkadaş'ın ilk alıcısı da Sezen Aksu oldu.

Yurdatapan, sanatını toplumsal sorumluluk anlayışının zemininde var ederek kendi hayatını sanatlaştırıyor. Sanatı hayatın sesleriyle birlikte dönüştüren bir mücadele bu; yalana ve tahakküm bildiren yapılara karşı, gözün içinden görmeye çalışanların mücadelesi...

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Söz dinlemeyen çocuklar

Cihan Aktaş 25.10.2010

İtaatin erdem sayıldığı bir kültürel geleneğimiz var. Dağılan parçalanmış imparatorluk yapısını ayakta tutma kaygısı, kolay değişmeyen bir telakkinin modern biçimlerle yeniden üretilmesini getirmiştir. İdeal yurttaş öyleyse Durkheim esinli Gökalp'in ifadesiyle, gözlerini kapatarak vazifesini yapacak biri olmalıdır. Dinî mesellerde fazlasıyla örneği bulunacak bu otoriteye her durumda itaat övgüsü, Kur'an'ın "hiç akletmiyor musunuz..." diye başlayan ayeti kerimelerindeki uyarıları gözardı edilecek kadar yüceltilir.

Bu içselleştirilmiş tebaa tutumu bir ölçüde Cumhuriyet rejiminin yapısının “ululemr” olarak kabullenilmesiyle de süregelmiştir. Orhan Kemal’in Bekçi Murtaza’sının hayat felsefesinde de “gözlerimi kaparım vazifemi yaparım” anlayışının anonim sesi ulusçu söylemlerle pekişerek yankılanır ya...

Öylesine içselleştirilmiş bir yankı ki bu, en duru bilinçlerde dahi “Müslüman mı yoksa tebaa mı yetiştiriyoruz?” gibi başlıkları olan yazılarıyla Müslümanlardaki itaat kültürünü sorgulayan Aliya’yı, “Bilge Kral” olarak taltif etmek ister.

Dursun Çiçek’in kızı İrem Çiçek bir söyleşisinde babasının masumiyetine duyduğu inancın sebeplerini açıklarken, “Babam üstlerine itaat ederdi” diyordu ya... Ordunun kendi içindeki hiyerarşik yapısının doğasının siyasal partilerde de yankılanması ilginçtir.

Fatih Erbakan’ın olaylı Saadet Partisi kongresinin ardından verdiği bir röportajda Numan Kurtulmuş’u destekleyen delegeleri, “Babama itaat etmeyenler Milli Görüşçü olamazlar” mealinde bir yargıyla eleştirmesi dikkate değerdi bu açıdan. Böylelikle denebilir ki Saadet Partisi, ta Milli Nizam Partisi’nden itibaren evrilmeye giden muhalefet içinde tebaa kültürü- şûra kültürü şeklindeki ayrışmanın sebebini işte bu cümleyle tanımlamış olmakta.

Kadın da kocasına sanki tartışmasız itaatle mükelleftir, aileye huzuru kazandıracak sebep de bu mutlak itaatle mümkün olabilir ancak, muhafazakâr/yenigelenekçi düşünürlere göre! Nizamiye kapılı bir kışla mıdır ev! Saygıyı, ilgiyi, ihtimamı hak eder kişi, zaman içinde. “Tabi kadın” ise açık ki zamanla gözden düşmeye aday, benliği bastırılmış, cezalandırma korkusu, ödüllendirilme umudu içinde “hazır ol” safında bekleyen bir “nefer”dir.

Aile ilişkilerinde –aslında bütün ilişkilerde- itaat kelimesinin yerini ihtimam kelimesinin alması daha geliştirici ve olumlu değil mi... Her şey aileden geliyor, ama aile de ordunun derin karizmasından etkilenmiyor mu sürekli...

Çocukluğumda babamın bazen, evi resmen annem mi yönetecek kendisi mi, bu soruyu öne sürerek seçime gittiğini hatırladım şimdi bu satırları yazarken. Seçim gizli oyla gerçekleşirdi ve annem kazanırdı. Babam gülerek, evet anneniz kazandı, ama ben de hemen darbe yapıyorum, yönetici yine benim, derdi. Yine de babamdan tabi üreten yapılara karşı sorgulama alışkanlığını kazanmadım değil.

Asım Öz’ün “Saatçi Musa” olarak tanınan Musa Çağıl ile gerçekleştirdiği, bir dönemin ruhunu kavramak açısından çok önemli bir belge niteliğini taşıyan nehir söyleşi kitabını okurken de baktım, Çağıl sıklıkla bu itaat algısının problemlerine değiniyor. (*Saatçi Musa*, Beyan Yayınları; 2010)

Çağıl, genç yaşta mahut Malatya Suikastı’na karışmasına sebep olan arka planı anlatırken, şunları söylüyor: “...Ağabeyim askere gidince okulun arkasını getiremedim. Orta üçüncü sınıftan ayrılmak zorunda kaldım. O yıllarda dönemin çocukları için en önemli erdemin ve beklentinin “itaat” olduğunu da belirtmeliyim. (...) Babam klasik bir mollaydı. Yöneticilere itaatin gerekli olduğunu söylerdi. Ben yaşım ilerledikçe onun bu konudaki yaklaşımlarını yanlış bulmaya başladım.”

Genç yaşta hasbelkader içine çekildiği bir suikastın mayınlı zeminine saplanıp kalmama başarısını kitaplara düşkünlüğü ve özeleştiriyeye verdiği önemden aldığı anlaşılan Çağıl’ın hatıralarında, Dersim olayları sırasında bir kıta komutanının içine düştüğü güçlük de yer buluyor: “Aynı zamanda iki tane çıkılmaz hissin ortasında

kalmıştım: Birincisi: Askerlikte emre mutlaka itaat. İkincisi: Göre göre bildiğim, olacak olan zulümlerden kaçmak, o ortamda istifa etmek, belki başka manalar verilmek endişesi..." dermiş, söz konusu komutan, Hulusi Yahyagil.

"İtaat "bağlamında sözü Necmettin Erbakan'a getiriyor Çağıl bir yerde: "...Meşveret yapmaz. Yapsa da değer vermez. Usulen yapar sonunda kendi kararını uygular."

Saadet Partisi'nin nihai siyasal atağı etrafındaki açıklamalarına bakıyorum da... 70'lerde MSP'ye siyasal çatışma ortamında farklı, güvenilir bir duruş kazandıran söylemlerin bile o kadar gerisine düşüyor ki...

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çocuğu yaralamak...

Cihan Aktaş 01.11.2010

Bir çocuğun hiç yara almadan yetişkinlik çağına ulaşması mümkündür demiyorum. Korunaklı bir yetiştirme tarzını da o kadar yüceltmiyorum, hani, "muhallebi çocuğu" diye anılacak denli... Kültür yaralamaya hazırdır zaten bir şekilde, talimatlarına, tariflerine hazırlıksız yakalanan çocuğu... Yaralar kültür; tartışılmaz kılınmış silahlarıyla, çocuğu kendi hizasına çekmek için. Yaraları açıkta bırakmaya zorlar kültür bir de, bir hakkın yerli yerine konulmasına, yani adaletin tahakkukuna izin verilmediği için...

Toplum yaralar, bazen mantıksız yere öne sürdüğü kalıplara uydurmaya çalıştığı için. Aile de yaralar, çocuğu bütün varlığıyla kendi mülkü gibi telakki ederek, sınırlarını daraltmaya, hayallerinden vazgeçmeye zorlayarak...

Gece gündüz açık ekran yaralar, evet. Son yıllarda bakıyorum ismi popüler kültürle bütünleşmiş bir ünlü kişi çıkıyor, çocuğuna televizyon seyrettirmediğini söylüyor; kendi yapımları, kendisinin içinde bulunduğu programlar da dâhil. Rock müziği icra eden tanınmış bir sanatçının çocuklarını kendi depresif (ve nihilist) dizeler içeren şarkılarından sakındığına tanık olmuştum. Diğer ebeveynler de çocuklarını sakındırırsınlar benim gibi, diye düşünüyordu sanırım. Peki ya diğer ebeveynler ekran karşısında hiç seçici değillerse ne olacak...

Milli Eğitim yaralar. Kürt kökenli öğrenciye pedagojik donanımı olmayan, şefkatten de yoksun öğretmenler kanalıyla, bu memlekette ancak kimliğini (anadilini, anasının giyim kuşamının anlamını, muaşeret anlayışını veya ilmiyal bilgilerini) inkârla var olacağını başına vura vura belletmekten öte bir eğitim hizmeti sunmadığı için... Ece Nurlar'a kendi soğuk ideolojisinin formasını dayattığı için... Ardından, bu formayı giymeyen öğrenciyi ailesinden alma tehdidini ileri sürer, kadir-i mutlak Devlet Baba olduğu zannıyla... Bu tehdidin, çıkış noktası itibarıyla kolektif yaşantılara karşı aile kurumunu savunan bir partinin kurduğu hükümetten yükselmesi, iktidar mantığının değişme kapasitesi hakkında bir fikir verebilir. Cengiz Aytmatov'un Sovyetlerin mankurt yetiştiren gri kurumlarını anlatan kitapları ellerimizde dolaşmıyor muydu bir zamanlar... Sahi, "provokasyon" sözcüğünün protesto zeminlerinde bumerang misali dolaşmasının kaynağı olarak görülmez miydi, tahakküme dayalı yapılar...

Ellerine oyuncak veya kalem tutuşturulmadığı, yürekleri de bu ülkenin has evlatları oldukları konusunda mutmain kılınmadığı, üstüne üstlük sevdiklerini ölüm kuyularında, ölüm tarlalarında yitirme gibi korkunç bir gerçeğe yaşayıp giderken, kendini ifadenin (ve oyunun) bütün yolları da tıkağdığı için kritik bir anda eli taşla yapışan, bu yüzden de terörist olarak damgalanan TMK mağduru çocuklarımız var bir de... Aldıkları cezalara

müstahak olduklarına inanmak isteyenler cımbızla kapıyorlar ağızlarından çıkan sözleri, o çocukların benliklerindeki yaraların kapanmasına izin vermeyen hantal hukuki süreçleri ve ağır toplumsal yargıları hesaba katmadan.

Kendini "bir grup Müslüman Genç" olarak tanımlayan Özgür Açılım Platformu üyeleri, TMK mağduru çocuklar için şahitlik vazifesini yerine getirme çabası içinde, bir sergi hazırladı. İstanbul'da ekimin son haftasında gerçekleşen "Çocukluktan Merkeze" başlıklı sergi yıl içinde de farklı mekânlarda tekrarlanacak, platform adına bana yazan Esra Aydın'ın aktardığına göre. Serginin mesajı davetiyesinde bir ayet-i kerimeyle ifade ediliyor: "Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin. Âdil olun!" (Rehber Kur'an/ Maide -8)

Ben aslında bu yazıya N.Ç'nin benliğinde yargının açtığı yaralardan söz etmek için başladım. Adalet tahakkuk etmediği için hâlâ çocukluğunda başından geçen büyük felaketinin zemininde yaşamaya zorlanan genç kız üzerine ne yazsak eksik! Ondand söz ettiğimiz her kelime onu 12 yaşındaki felakete geri göndermek demek bir taraftan. Ondand söz edilmediğinde ise bu felaket karşısında duyarsız kalmadığımızı ifade edebilecek daha güçlü adımlar atıyor olmalıydık, sayıları 26'yı bulan suçluların yargılanması konusunda. İşte bu yapılmadığı, bir hak yerli yerine konulmadığı için, biz hâlâ N.Ç'yi 12 yaşının kara günlerine geri göndermeye devam ediyoruz, her gün, her saniye.

Her yaralı çocuğun Eren Keskin'le, Leman Yurtsever'le, Sabiha Ünlü'yle karşılaşma şansı da yok ne yazık ki... N.Ç. konusuna yakında tekrar dönmek istiyorum, daha doğrusu herhalde dönmek zorundayım.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aliya, Aliya'dır...

Cihan Aktaş 08.11.2010

Kimi isimler sahibini örtbas eder, kimisi de açığa vurur. Sönük sayılsalar da sahiplerinden ileri gelen sebeplerle bir ışıltı kazanarak kitlelerin gönlünde taht kuran isimler vardır bir de. Çok nadir de olsa bazen bir isim öncelikle bildiğimiz o kişiden başkasını anlatmaz. "Sinan" dendiğinde Mimar Sinan'dan söz edildiğini düşünürüz. "Yunus", evvela Yunus Emre'dir. Furuğ deyince biliriz ki genç yaşta trafik kazasına kurban giden "Yeniden Doğuş"un şairidir kastedilen. Bu listenin genişlerken güncel bir içerik kazanması mümkün tabii. Popüler kültür kimi isimleri dilimize yerleştiriyor ya, sel gidiyor kum kalıyor.

Aliya İzzetbegoviç, hayatıyla, eserleriyle, kişiliğiyle Müslümanların sevgisini kazanan, hikmet arayışı içinde olan zihinlerde de fikirleriyle karşılık bulan bir dava adamı, bir düşünür. Medeniyet-kültür ikilemi, sanat, Batı-Doğu karşıtlığı gibi konularda getirdiği yorumlarda Aliya'nın cümleleri, Müslümanların modernizm karşısında bir açık alan korkusuna duçar olmasına değil, dinî kavrayışlarını yenilemeye dönük bir özgüvenin güçlenmesine sebep olacak şekilde akar.

Türkiye'de Aliya'nın düşüncesini tanıtmada ilk akla gelecek isimlerden biri olan Akif Emre, vefatının yedinci yıldönümünde Saraybosna Üniversitesi'nde Aliya üzerine bir konferans verdi. Konferansta Emre, Aliya'nın bir taraftan özgürlük savaşçısı ve eylem adamı, bir taraftan da düşünür olarak iki boyutuyla öne çıkan kişiliğine dikkat çekti, öğrendiğim kadarıyla. Tarihe tanıklık eden bir aydın değil, tarih yapan bir lider Aliya ve bu yönüyle

yeni bir lider profili çiziyor. Emre, onun son yüzyılda evrensel ölçekte fikir üretebilmiş sayısı pek fazla olmayan Müslüman düşünürlerden biri olduğunu da her zaman hatırlatıyor.

Aliya, Doğu İle Batı Arasında İslam isimli eseriyle 80'li yıllarda okunmaya başladı ülkemizde. Hapiste bulunduğu yıllarda aldığı notlardan oluşan eseri, *Özgürlüğe Kaçışım/ Zindandan Notlar*, başucu kitaplarımdan biri. (Klasik; 2005)

İslam Deklarasyonu'nda yer alan, "Müslüman mı, yoksa tebaa mı yetiştiriyoruz?" başlıklı yazısında Aliya, Müslümanların çocuklarını sorgulama ve eleştirme, buna bağlı olarak da özgün üretimlerde bulunma gücünden yoksunlaştıran bir itaat felsefesiyle yetiştirmelerinin yol açtığı problemlere değiniyor. (Fide; 2007)

Düşünürümüz "itaatin mutsuz felsefesi"ni şöyle açmıyor: "Bir taraftan o, canlı olanları ölü hale getirmekte, diğer taraftan ise din adına yanlış ülkeleri ön plana çıkararak, daha yaşamadan evvel ölen kimseleri İslam'ın etrafında toplamaktadır. O, normal insanlardan suç ve günah duygularının takibatında, aynı zamanda hakikatten kaçan ve pasiflik ve tesellide sığınak arayan hayatı ıskalamış şahsiyetler için çok cazip olan, kendinden emin olmayan insanlar yaratmaktadır."

Yazı böyle sürüyor. İtaat felsefesini böyle keskin bir dille sorgulayan düşünürün ülkemizde "Bilge Kral" olarak isimlendirilmesi ironik değil mi...

Hülya Bostan'la bu konu üzerine yazıştık geçtiğimiz günlerde. "Bilge Kral lafı beni de rahatsız ediyordu, ama o kadar benimsenmişti ki itiraz etsek sanki hain olacaktık. Belki de benim İzzetbegoviç'e ısınamamama bile sebep olmuştur krallık lafı. 'Bilgelik' de sanki krallığı hafifletmek için eklenmiş", diye anlattı Hülya bana düşüncelerini.

Metin Önal Mengüşoğlu "Bilge Üstad" diye sesleniyor, Ümit Aktaş "Bilge Öncü".

Suavi Kemal Yazgıç da, www.etkinkulis.com'da yayınlanan "Bilge Kral Değil, Babo" başlığı altında, "Ona 'Bilge Kral' diyerek adını efsaneleştirmeye çalışmak, yaşadığımız imaj çağının insanlara hazırladığı en büyük kapana yaşarken düşmeyen İzzetbegoviç'i hatırasıyla beraber metalaşmaya teslim etmek anlamına gelir", diye yazıyor; "Platonik" göndermeler taşıyan "Bilge Kral" sıfatının "Aydınlanma" Avrupa'sında Voltaire gibi aydınların hasretini çektiği "ideal yönetici" tiplmesinde yer alan "aydınlamış despot" çağrışımını da hatırlatarak. Onun önerisi, Emira Albayrak'ın bir yazısından mülhem, Aliya için Bosna'da yaygın olarak kullanılan "Babo" deyişi.

Ali Şeriatî *Fatıma Fatıma*'dır, isimli kitabında farklı yönleriyle incelediği Fatıma'yı hangi özelliğini öne çıkartarak çağırmanın uygun düşeceğini tartışır. "Babasının Annesi" midir o, yoksa "Hüseyin'in Annesi" mi... "Tahire" midir, "Betül" mü... Fatıma'ya özgü isimleri, sıfatları hatırlatır Şeriatî ve nihayet, "Hiçbiri değil, O Fatıma'dır" diyerek, nokta koyar açtığı tartışmaya.

Aliya İzzetbegoviç de "Aliya" diye sesleneceğimiz kadar yakın bize, ona hangi üstün isimleri, sıfatları yakıştırırsak yakıştıralım.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ürküntü

Cihan Aktaş 15.11.2010

Ne adını biliyorum ne de tam olarak kaç yaşında olduğunu. Babası yakılarak öldürülen beş çocuktan biriydi o, belki en küçüğü. Türkçe bilmeyen annesi perişan bir şekilde ağlarken kamera yüzlerinde dolaşiyor çocukların. Onun bakışlarında hayrete baskın çıkmış ürkek bir ifade var ve yüzünün rengi de bir hayli soluk. Bu olanlar, aklının alabileceğinin çok üzerinde: İstanbul'da işçi olarak çalışan babası ruhunu şeytana satmış bir sermaye tapınıcısı tarafından kurban olarak seçildi. Bir yılı biraz geçti bunlar yaşanmalı. Hiç unutulmaz sanılan vakalardan biriydi. Unutuldu neredeyse. Ben de mutlaka yazmalıyım bir çocuğun bakışlarındaki taşıyamayacağı kadar ağır ifadeyi, diye not almıştım bir kenara.

Aradan üç bayram geçti, ürkek bakışlı açocuğun annesi altıncı çocuğunu doğurdu bu arada, babası kara toprağa karışırken.

Muhakkak ki hatırlayacaksınız kısaca söz ettiğimde; hiç unutmuş olmamanız da mümkün. Adam müflis bir işadamı; dünyaya servet sahibi olmak açısından bakıyor; hayata da, ölüme de. Ailesini yaşama standartlarına düşme olmasın diye, beş çocuk sahibi bir işçiyi kurban olarak seçiyor. Dört ayrı şirketten dört ayrı hayat sigortası yaptırtıyor. Yanık bedeni kendi bedenini andırabilecek görünüme sahip bir işçi arıyor pazarda; üstelik de Ramazan Bayramı günlerinde. İşçilerle konuşuyor, biriyle anlaşıp vazgeçiyor sonra, nihayet o talihsiz adamda karar kılıyor. Sözde bir haftalığına, şehir dışında kiraladığı villanın bahçe işleri için kir alıyor onu. Boğacak, öldürecek, yakacak, ardından yanına kimliğini bırakarak kayıplara karışacak. Sigorta memurları da onu kendisi sanarak, ailesine bir servet değerinde ödeme yapacaklar.

İşçinin yanık bedeninin gerisinde herhangi bir insan yok sanki; çocuklar, hamile bir eş, güçlüklerine rağmen türlü ümitlerle geleceğe açılan bir hayat yok. Müflis işadamı için dünya neye mal olursa olsun yeri doldurulması gereken yitik serveti ve ailesinin korunması gereken konforundan ibaret. Hayatı yığılmış servetin gücüne güvenerek yaşamaya yönlendirilmiş zihin, başka türlü varoluş ve mutluluk imkânlarına kapalı. Helal-haram kavramlarını ise çoktan unutmuş.

Katilin ne Hobbes okuduğunu biliyoruz, ne de Kubrick filmi seyrettiğini. Bir baba, aile babası, bir eş olarak taşıdığı sorumluluk duygusuyla başka bir ocağı acıyla tutuşturmak önemsiz görünüyor ona. Ne de olsa amele pazarında işçinin bini bir para. O işçilerin her biri kargaşa ortamında pekâlâ kim vurduya gidebilir ucuzlukta bir cana sahip görünüyor. Gözünü öylesine hırs bürümüş ki yanık bedenin kimliğinin DNA testiyle de araştırılabileceği aklına bile gelmiyor.

Katil yakalanıyor. Her şey bitmiyor, geçmiyor, iz bırakıyor, en çok da çocuğun yüzünde. Onun zihni bütün bu olanları algılayabilmek için çok taze, tedbirsiz. Bu nedenle de bakışları ve yüzü hayreti kaydederken ürküntü baskın çıkıyor; bir daha silinmeyecek şekilde.

Sanki o ürkek bakışlı çocuk babasını yitirmeden çok önce topraklarımızda tartışılmaz bir vesayet hakkıyla iradesini bildiren devlet baba tarafından terk edildiğini duymadı mı bir şekilde... Kayıtsız-şartsız yetke talep eden bir babalığın yerinde yakıcı bir rüzgârın estiğini duymadı mı...

Parçalanmış bedenini annesinin eteklerine topladığı küçük Ceylan da işte o ürkek bakışlı çocuklardan biriydi; fotoğrafı gözlerimin önünde.

Bu çocukların bakışlarında yer etmiş olan aslında, her türlü felaket haberine hazırlanmış bir çocuk bilinci. O kara haber şimdi gelmek üzere, yarın gelecek. O yanlış kelime şimdi yükseldi dilinden, yarın da yükselebilir. Patavatsız olup da cezalandırılmamanın yolu suskunluğu seçmek, veya pot kırmamak için saf değiştirmek; nefret ettiğinin hışmından, aşırı bir hayranlık gösterisi sergileyerek kurtulmak, böylelikle diline, kültürüne, giysilerine aşağılayan nazarlarla bakanların safına katılmak.

Kendini gizlemeye gönül indirmeyince de bir damgayla susmaya, inzivaya, gönüllü sürgünlere zorlanmak...

Ah bizim bayramlarda bile konforumuzu bozmaya yanaşmadan öylesine boşluğa savrulan –politikacı cümlelerini hatırlatan- dileklerimiz, temennilerimiz! Ne gerektiği kadar tamamlanmış, ne de olabileceğimiz kadar mükemmeliz. Trajedi devam ediyor. Düğünler ve yaslar iç içe geçerken insan olmaya devam ediyoruz, İnsan Suresi'nin birinci ayet-i kerimesine göre: "İnsanın üzerinden henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?"

O çocuğun bakışlarındaki ürkek ifadeyi silip götürsün şimdi bayram günleri, dileğim, duam bu.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim kime onur kazandırıyor...

Cihan Aktaş 22.11.2010

Erdem Öztop bana İstanbul 2010 çerçevesinde bu hafta içinde gerçekleşecek olan Avrupa Yazarlar Parlamentosu toplantısına davet için yazdığında, severek kabul ettim. Önerilen konu ilginçti: Dijital çağda edebiyat. Yeni okumalara giriştim. Sunacağım metni hazırladım. Toplantının "onur konuğu"nun kim olduğunu ise günler sonra, Hilmi Yavuz'un *Zaman*'daki yazısını okuyunca öğrendim. O zaman, kendi söylemlerimle tutarsızlığa düşmemek için, pek çok nedenle ne kadar katılmayı istesem de bu toplantıdan çekilmeye karar verdim.

Naipaul'un ismi bana oldum olası, "yıkıcı oryantalizm"i çağrıştırır. Türlü türlü oryantalist söylemler var. Bu söylemlerden kimileri Doğu'yu, özellikle de Müslümanları coğrafya ve kültür olarak Batı medeniyetinin karşısında, kara, kusurlu, sefil, acımayı bile hak etmeyecek kadar ruhsuz bir kitle halinde mutlaklaştırıyor. Peki, Katmandu seferleri ne oluyor, diye sormak fazla. Burada "Doğu" denilirken kastedilen, en fazla Müslümanlardır.

Değerli yazar arkadaşım Dilek Zaptçioğlu'nun Naipaul'la ilgili şu cümlelerini izniyle alıntılıyorum, bana Almanya'dan yazdığı mesajdan: "...Bir nevi 'vur abalıya' durumu seziyorum onda. 'Biz kötü değiliz, asıl kötü olan o' diye, zamanımızın 'abalı'sına darbelere iştirak. Kendini 'daha iyi bir yerli' olarak tanıtmaya, tanınma çabası..."

Sevgili Sibel Oral'a da söyledim bunu: Doğrusu, Naipaul herhangi bir yazar olarak çağrılı olsaydı, yine de katılabilirdim toplantıya. Sonuçta her türlü yazarla farklı zeminlerde karşılaşılıyor, bazen tartışıyor, bazen sohbet ediyoruz. Ancak "onur konuğu", yüceltici bir mesaj bildiren, beni de yazar olarak, Müslüman olarak bağlayan bir sıfat. Onur kavramını hafife almamak gerek, insanlar onurları için ne zorluklara katlanıyor, fedakârlıklarda bulunuyorlar. İstanbul'da gerçekleşen böyle bir toplantı için "Onur Konuğu" olma ya da açılış konuşmasını yapmak üzere çağrılma şeklindeki taltifler, insanlık toplumunun barış içinde yaşama ve kardeşliği konusunda kaygılara sahip, kültürel meseleler alanında, veya "medeniyetler çatışması" diye öne sürülen bir bağlamda olumlu, yapıcı, çığır açan eserler vermiş bir yazarı getiriyor akla. İnsan hakları alanında özverili çabalarıyla tanınan, Doğu ve Batı arasında oluşturulan çatışmacı söylemlerin karşısında yapıcı bir dil geliştirmiş hiç mi Avrupalı yazar yok; Hesse'den, Sartre'dan bu yana Avrupa bu kadar yoksullaştı mı...

Kendi adıma bu sahnede "onur" kavramını Hilmi Yavuz'un ismini nitelemek için kullanmayı yeğlerim.

Eyüp Can benim estirilen rüzgârların etkisiyle katılmama kararı aldığımı yazmış. Can benim estirilen rüzgârların etkisiyle kararlar alan bir yazar olduğuma nasıl emin olabilir... Mizaç olarak ılımlı bir insanım, ama yeri gelince

“radikal” kararlar almanın önemine de inanıyorum.

Naipaul benim gündemime bu toplantıyla girmiş bir yazar değil. Birkaç yıl önce bir sempozyumda sunduğum “Doğu’nun Bir Kadın Sorunu Var mı?” başlığını taşıyan yazımda, Naipaul’dan, “Doğu’nun Doğululaştırılması”nda katkısı olan yazarlardan biri olarak söz etmiştim. Romanlarını da kendime yakın bulmadım hiç. Edebiyatın, bütün olarak sanatın kötüyü, kötülüğü teşrih ederken de insan yüreğinin derinlerindeki iyiyi açığa çıkartan, evrensel acının tezahürlerini şefkate dönüştüren bir etkisi olmasını tercih ederim çünkü.

Ahmet Kot’un, benim için değerli bir insanın (*Yeni Devir* yıllarında bir şiirime ad koymuş kültür adamının) “...çokkültürlü düşünmeye alışacak bu insanlar da...” dediğini okudum gazetelerde.

Gösterilen tepkinin “çokkültürlü düşünme”nin karşısında olmakla açıklanamayacağını Ahmet Kot herkesten iyi bilir. İşimiz kelimelerleyse, kelimelere hakkını verme konusunda hassasiyet göstermemiz anlaşılır olmalı. Postmodern hoşgörü söylemlerinin “uygar kayıtsızlığa” yol açarken sahici hoşgörü imkânlarını nasıl da etkilediği üzerine düşünmek, öncelikle edebiyatçıların değil de kimin meselesi olacak... Her şey yolundaymış gibi bir ifadeyle edebiyatın erdemlerinden ya da masuniyetinden söz açılan steril ortamlarda edebiyatın haklı sebepleridir, en fazla zarar görecektir olan.

Yazarın sorumluluğu ya da misyonu konusunda da Naipaul’un varlığının bizi niye onurlandıracağını merak ediyorum: Türkiye ağırlıklı olarak Müslüman ve Ortadoğulu imgeleriyle tanınan kimliğinin “özündeki Avrupailiği” Naipaul’un söylemleriyle mi açığa çıkartacak... Daha iyi bir Avrupalı olmanın kısa yolunun Türkiye’nin doğusuna düşen toplumları oryantalist/kolonyalist bir bakışla horlamaktan geçtiğini mi öğreneceğiz Naipaul’dan...

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Matematik öğretmenim Ahmet Muhtar Bayraklı

Cihan Aktaş 29.11.2010

Çok sayıda öğretmen ferdi olan bir aileye mensubum. Dedem, babam, büyük amcam ve halaoğullarım, amcamın eşi, ablam... Edebiyat kuramı alanında kaynak eserler veren bir büyük amcaoğlu, Şerif Aktaş var ki öğrencileriyle edebiyat konulu her toplantıda karşılaşıyorum.

Üstelik kendim de ortaöğrenimimi yatılı bir öğretmen lisesinde tamamladım. Öğrenim hayatım boyunca saygıdeğer, sevgiyle hatırladığım pek çok öğretmenim oldu, fakat altı yıl yatılı okuduğum Beşikdüzü Öğretmen Lisesi’ndeki öğretmenlerimin yeri bende her zaman başka olmuştur. İyi yürekli ve sağlam karakterli bir yatılı okul öğretmeni, size o okulu biraz olsun ev gibi hissedebilmenin kapılarını açar. İyi bir yatılı okul öğretmeni, zamanında öğrenme yöntemleri konusunda yanıltılmış öğrencisine, kapalı bir muhitte öğrenebilmenin en uygun yollarını göstermeyi de bir şekilde başarır.

O lisede okuduğum yıllarda sağ-sol çatışmaları bütün ülke sathında en şiddetli bir biçimde yaşanıyor ve bu da yatılı okul atmosferine bir şekilde yansiyordu. Orası ülke atmosferini her haliyle yansıtan minyatür bir Türkiye’ydi. Öyle zamanlar oldu ki sağcılar ve solcular gruplar halinde dolaştılar ve bir sınıfta şiir ve hatıra defterleri yırtılıp çöpe atılmasın, çalınıp şantaj malzemesi olarak kullanılmasın diye, nöbet tuttular.

Buna karşılık öğretmenlerimizin neredeyse tamamı, bu kamplaşmayı aşan bir meslek aşkıyla yaklaşıyorlardı öğrencilerine. Solcu İngilizce öğretmenimiz Sevil Kurt hafta sonlarında bir kutu çikolatayla girerdi sınıfa. Çarşıya inmeyi gerektiren ani bir işiniz mi var? Ülkücü tarih öğretmenimiz Abdullah Akın kar-kış demez yollara düşerdi.

Üstelik kimi öğretmenlerimiz kaba sağ-sol tasnifinin ötesine geçen bir tavırla, sırf duruşlarıyla başka türlü bir varoluşa ilişkin düşünmeye yol açan bir örneklik sergilerlerdi. Matematik öğretmenimiz Ahmet Muhtar Bayraklı gibi. Çok yaygın, baskın olduğu halde, siyasi bir tarafgirlikle öğrenciye yaklaşmaz, buna karşılık öğrencinin matematik alanında gereken kavrayışı edinmesi için ders dışında da mesai harcamaktan geri durmazdı. Aynı zamanda sınıf öğretmenimiz olan Bayraklı, matematik sınıfını üniversite sınavına hazırlamak için son dersin ardından iki saatini ayırarak, bu soğuk yüzlü bilim dalı alanında zihinlerde mevcut boşlukları doldurmaya çalışırdı.

Siyasal tavrı konusunda alışılmış bir kalıp kullanılamazdı onun. Dindar bir yanı da olmakla birlikte solcu olduğu söylenirdi. Ali Nesin'in salt matematiğe verilen önemle izah edilemeyecek düşünen, düzgün insan yetiştirme aşkından söz etmek gerekiyor belki burada...

Bayraklı sanki solcu, ben de eylem olsun diye Allah'a, Peygamber'e küfreden solcuların arasına katılamayacağıma ve bir tarafta yer almaya da mecbur olduğuma göre, ülkücüyüm ya; her şeye rağmen karşıt kamplardayız. Fakat o öğrencilerini üniversiteye hazırlamak için kendi dinlenme zamanlarından çalışıyor. Biz o okuldan ayrılıyor, başkaları geliyor ve o öğretmeyi sürdürüyor. Nereye giderse gitsin öğrencinin matematiğin mantığını kavrayacak şekilde öğrenmesini sağlıyor. Üniversitede istediğim bölümü kazandığımı öğrenince de bir kartpostalla tebrik etmeyi ihmal etmiyor.

Sonra araya yılların getirdiği habersizlik uçurumu giriyor. Bazen Beşikdüzü'den bir arkadaşla rastlıyorum. Söz arasında Bayraklı'yı mutlaka hatırlıyoruz. Her zaman başka bir yol, başka bir duruşun mümkün olacağını hatırlamayı ve matematiğin de sezgiye kapalı bir bilim olmadığını bize öğreten o oldu. Matematiğin gücünü sorulara açarak yenileyen Gödel'in adını da herhalde ilk kez ondan duymuşumdur.

Sevgili Ayşe Sula ile sohbet ediyorduk geçen sene, ilkbahar günlerinden birinde. Sen Beşikdüzü'de okumuştun, Ahmet Muhtar Bayraklı'yı tanırsın, dedi. Öğretmenim, onun halasının oğluymuş. Kaç yıllık arkadaşım; Trabzonlu olduğunu da bilirim, ama ancak öğrenebildim bu akrabalığı. Hemen telefon numarasını alarak Bayraklı'yı aradım. Beni unutmamıştı ve herhalde hiçbir öğrencisini unutmuyor. Çok kısa süre içinde onunla bağlantısını koruyan arkadaşlarla da haberleşmeye başladık. Bayraklı'nın da katılacağı bir Beşikdüzü mezunları buluşması için planlar yapmaya başladık.

Birkaç gün gecikilmiş bir *Öğretmenler Günü* yazısı oldu, bu yazı. Öğrencilerinde iz bırakan öğretmeni hatırlamanın yeri zamanı yok. Ders almayı bilmişseniz, o bir cümleyle, bir soruyla hatta bir bakışla beliriyor gözlerinizin önünde sıklıkla. Bu köşeden selam ve saygılarımı iletiyorum öğretmenime, daha nice yıllar karahtanın başında sevdiği mesleğini sürdürmesi dileğiyle.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

WikiLeaks, gıybet, sahte nezaket...

Kapalı kapılar arkasında açıkça dile getirilmesi küçük kıyametlerin kopmasına sebep olabilecek nitelikte hangi konular, nasıl bir üslupla konuşuluyor... Üç kişinin ikisi biraraya geldiğinde üçüncü kişi hangi açılardan didik didik ediliyor... Peki, Hucurat (49/12) suresindeki giybete karşı uyarıları dikkate alırsak, zan üzerinden, niyet okuma yoluyla mümin kardeşinin adını lekelemeye, iyi niyetine gölge düşürmeye çalışanın hali ne olacak, bu dünyada değilse de ruz-i mahşerde...

En gizli sırlarımızı esirgemesi ve bağışlaması bol Allah'a emanet ediyor, bu sırların kir is bulaşmış olanı için ise O'ndan bağışlamanın yanında bir de "setr" eylemesini, yani onları örtmesini diliyoruz. O'nun bağışladığını kul bağışlamaz çok zaman, utanca boğmak ister hemcinsini mahşer günü hesaplaşmasına erişmeden, kamusal alanda, sanal kürsülerde, hatta "edebi" kamuda...

WikiLeaks gizli saklı kalmak üzere toplatılıp kayda geçirilmiş sırların bir kısmını ortaya döktü. "Gizli" sebepleri ne olursa olsun alınması gereken dersler var ifşa belgelerinde. ABD'nin diplomatik nezaket anlayışı, Žižek'in "boş jest" dediği, sahicilikten uzak "kibar" davranışlar kategorisine giriyor. İranlılar da "taruf" derler, merasim icabı gerçekleşen, derinlere nüfuz etmeyen nezaket gösterilerine. İranlılar devrimden sonra Amerikalıların kendileri hakkında gerçekte ne düşündüğünü öğrendiler, ister saraylı olsunlar, ister alaylı, ister mektepli. Devrimci öfkenin de etkisiyle iki taraflı taruf duvarını aşarak Tahran'daki Amerikan Sefareti'ni işgal eden öğrencilerin "Casusluk Yuvası" dedikleri bu sefarette buldukları belgeler, Amerikalı diplomatların İran ve İranlılarla ilgili hakiki düşünce ve emellerini ortaya koyuyordu. İranlılar ABD'lilerin sahte nezaketinin gerisindeki sivri ve kibirli bir üslupla ortaya konulan art niyeti sorgulamayı otuz yıldır sürdürüyorlar.

Devrimin ardından öğrencilerin gerçekleştirdiği eylem, diplomatik teamülleri hiçe sayması sebebiyle dünya kamuoyunda büyük ölçüde kınamalara maruz kalmıştı. Benzeri bir eylem şimdilerde Amerika'nın kendi içinden diplomatik bünyesine yöneliyor. İran'da dokümanları seçen, İranlı öğrencilerdi. İşgal sırasında Amerikalı diplomatlar öğrencilerin eline geçmemesi için ellerindeki belgelerin büyük çoğunluğunu yırtmış, öğrenciler günlerce uğraştıktan sonra bazı belgeleri okunur hale getirmişlerdi.

WikiLeaks'de seçici olan gerçekte kim ve esasında ortalığa saçılan bilgiler hangi hakikatleri örtmeyi amaçlıyor, henüz belirsiz.

WikiLeaks belgelerindeki kayıtlar, İran'daki sefaret baskınında ele geçirilen belgelerde olduğu gibi konu edilen kişilerin özel merakları, zaafı, kullanmayı yeğlediği parfüm, paraya düşkün olup olmadığı gibi ayrıntılara yönelmiş. Nezaket maskeleri ardında konumu "hassas" kişilere karşı tasarlanan komploları beslemek üzere mahrem hayatları yağmalama yolunu tutmak çok olağan olmalı, Amerikalı diplomatlar açısından.

Diplomaside mahrem olan nereye kadar "mahrem"... İnsanın aklına, Müslüman bir diplomatın mahremiyet ve giybet konularındaki hassasiyetinin kritik zamanlarda kimbilir hangi sınavlarla yüzleşebileceği sorusu geliyor.

Taraf'ın manşeti, Ahmet Altan

Taraf'ın WikiLeaks'in belgelerinde yer alan iddiaları manşetine taşıırken başbakan ya da sıradan insan ayrımı gözetmemesi, doğrusu ya bana çok dürüst bir yaklaşım olarak göründü.

Taraf'ın WikiLeaks bağlamındaki manşetleri kanımca, adalet arayışı içinde ve güçlü olanın her zaman haklı olmadığına inanan bütün insanların, özellikle de hakkaniyet kavramına önem verdiğine güvenmek istediğim

Sayın Erdoğan'ın yüreğine su serpmeli. İşte, *Taraf* yazdı, Başbakan Erdoğan da iddialara cevap verdi. Nihal Bengisu Karaca'nın da altını çizdiği gibi, *Taraf*'ın WikiLeaks belgelerinin yayımı konusundaki tutumu kendi çizgisiyle uyumludur. Başından bu yana dengeleri gözeteyim demeden, doğru bildiği ilkelere göre yayım yapan bir gazete *Taraf*. Ahmet Altan'ın tek ölçüsü de bunca gürültünün ve bilgi kirliliğinin arasında hakikati aramak ve hakikati ararken de, sesini duyuramayanların sözcüsü olmak sanırım.

Filistin Günleri; bir de Masal Pınarı...

Bu hafta ne kadar çok önemli etkinlik var ve benim yerim de ne kadar sınırlı!

9 aralıkta Mehmet Atak'ın Pınar Selek için yazdığı, dramaturgu Sevin Okyay olan, metnini okuma şansına sahip olduğum ve bu okuma sırasında bende Attar/Simurg çağrışımları uyandıran *Masal Pınarı* isimli oyunun tek gösterimi yapılacak, Garajistanbul'da.

Üstün Bol'un bana hatırlattığına göre ise Ankara, 11-12 aralıkta Kocatepe Kültür Merkezi *Filistin Günleri* etkinliklerine sahne olacak.

aktascihan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güz günlerinde edebiyat

Cihan Aktaş 13.12.2010

Nasıl oldu bilmiyorum, oturup romanımı toparlamamın gerektiği bir fasılda yollara düştüm. Öyle âni oldu ki, flaş belleğime yedek yazı bile atamadım.

Güzdür dört mevsimden en sevdiğim çünkü ve kasım ayı da İstanbul'da bana bir başka güzel görünür; üşümeyi ve ıslanmayı göze alarak dolaşırım caddelerde. Kadıköy'den bir motorla Eminönü'ne geçer, Çağaloğlu'nda bir yayınevi bürosunda **Çağlayan Ömerustaoğlu** ile buluşurum. Kışa kapıları açarken üşümeye alıştırmış bünyemizi kasım. Bu kez öyle olmadı. Bir kez olsun eldiven kullanmadan ulaştım aralık ayının ilk günlerine. Allah'tan edebiyatın soluğu "çok fazla yazdan kalma" havadaki gerilimi yatıştırıyor. Sultanahmet'te bir otelin teras katında TYB İstanbul Şube Başkanı **Ali Ural**'ın **Edebiyat Mevsimi** için düzenlediği basın toplantısına katıldım. Kadıköy'de Seyhan Müzik'in terasında da yazar dostlarla kitap/yazı merkezli bir söyleşiyi paylaştık.

Önceki üç gün boyunca ise Taksim'de, **Avrupa Yazarlar Parlamentosu**'nun düzenlendiği otelin salonlarında yazarlarla edebî meseleler alanındaki başlıkları açmaya çalışmıştık.

Başlangıçta bu toplantıyı protesto etmemin sebeplerine dedikoduya dönüşen yorumların ötesinde bir açıklıkla değinmek istiyorum şimdi: Kanımca **V.S. Naipaul** toplantıya taltif edilerek değil, herhangi bir katılımcı olarak katılabilirdi pekâlâ. Ve ben de herhangi bir toplantıyı, açılış konuşmasını, mesela antisemitik olduğunu bildiğim bir yazar gerçekleştirecekse de protestodan geri durmam. Açılış konuşmasını "medeniyetler çatışması" tezlerine yeni ırkçı söylemiyle destek sağlayan bir yazarın yapacak olması, bana bu toplantının sahip olduğu

iddiayla tutarlı görünmedi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ret ve özveri

Cihan Aktaş 20.12.2010

I- Dualarla, mersiyelerle aydınlanıyordu petrol karası gökyüzü Tahran’da. Taziye grupları camilerden yola çıkıp meydanlara akıyor, birbirleriyle karşılaştıkları sokaklarda bir selamlaşma gerçekleştirerek yollarına devam ediyorlardı. Hüseyin asırlardan bu yana işte bu tarihlerde bir kez daha şehit olmaya hazırlanıyor. Kelime-i Tevhid’in barışı, adaleti ve kardeşliği Hakk’ın rızasına uygun evrensel bir bilinçle kavramaya çağıran anlamı cahiliye dönemi zihniyetini temsil eden Yezid tarafından istismar edilmesin diye Hüseyin, Kufe halkının kendisine ortak mücadele için yaptığı çağrıya icabet ediyor. Yolculuğunun bir noktasında görülen apaçık ölümdür, Kufe halkının vefasızlığı, dönecliği yüzünden. Akrabaları, dostları, inanç kardeşleri Hüseyin’i bu yolculuğunda yalnız bırakmıyor, görünen tehditlere ve muhtemel bütün tehlikelere karşılık.

Kerbelâ vakasını canlandırmaya dönük taziye törenleri, Hüseyin’in kıyamında İslam’ın hakikatlerini yeniden kavramaya dönük bir yolculuğa dönüşüyor. Zalimlerle uzlaşmayı zulmün ta kendisi olarak gördüğü için Hüseyin, bir orta yol tuturmaya veya yolculuğunu ertelemeye yanaşmıyor. Kelime-i Tevhid’in “Lâ”sına atıfta bulunuyor direnişi. Hüseyin, silahlı gücü elinde tuttuğu için hilafetini halka dayatan Yezid’e “hayır” derken, hilafet makamına kaderci bir itaate zorlanan kitlelere, iman ettikleri dinin asli değerlerini hatırlatıyor.

Sadakati, rest çekebilme cesareti ve özverisiyle Hüseyin, İslam’ın mesajını kabile taassubuna dayanan cahili saltanat geleneğinden ayırarak, ümmetin ve insanlığın geleceğine hediye ediyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İktidarın gözleri

Cihan Aktaş 27.12.2010

Jane Austen’in başyapıtı *Gurur ve Önyargı*, orta sınıftan entelektüel kadınların, kendilerini hayat ufuklarını değişmez bir konumda sabitleyen sınıfsal yapıların mantığıyla uyum içinde bulunmaya çağıran İngiliz aristokrasinin kurallarıyla açık-örtük çatışmalarını yansıtır. Oluşmuş bakış açılarının donukluğu başka türlü bakma ve görmeyi imkânsız hale getirecek kadar kökleşmiştir aristokraside.

Romanın taşralı kahramanı Elizabeth Bennett’in kişiliğinde somutlaşan gelişmeye açık cevval zihin ise, taşrada okurluk ve tefekkürle mayalanarak merkezi etkilemeye hazırlanan bir dalganın haberini verir.

Öte tarafta ise Elizabeth’in âşık olduğu Darcy mizacı etrafında tasvir edilen aristokrasi mensupları, sorgulanması toplumsal zelzelelere yol açacakmış gibi gelen kurallara boğulmuş, bu nedenle de –Darcy özelinde az çok bir özeleştirme niyetine sahip olsa da- önyargılarını aşma konusunda ne hevesli ne de bunun için konforunu bozmaya hazır görünür.

Austen'in romanının başlığını Türkiye toplumsallığının yapılarına tercüme ettiğimizde, "kibir ve önyargı" başlığını kullanmak daha uygun düşebilir.

Oturdukça taşlaşan bir sınıfın gururu, yapıntı sınıfsal iddialarda kof bir kibir halinde belirir. Bu kibri ayakta tutan da devletle özdeş düşünmek, James C. Scott'un kitabına uygun bulduğu addaki ifadeyle de *Devlet Gibi Görmek*'tir. (Versus; 2008)

Yüksek modernizmin ve iktidarın gözlerinden söz ediyor Scott, insanlık durumunu geliştirmeye yönelik ve fakat insanı gözardı eden projelerin nasıl başarısız olduğunu irdelediği kitabında.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Orada saat erken olmalı...

Cihan Aktaş 03.01.2011

2011'in eşiğinde Nişantaşı'na suni kar yağdırılmış. Haberi okurken aklıma O'Henry'nin hayat kurtarmak için tasarlanan *Son Yaprak*'ı geliyor. Bir miladi yılı daha geride bırakırken niye seviniyoruz? Sanki bütün eğlence paketleri, üstesinden gelinemeyecek bir hüznü örtbas etmek üzere hazırlanıyor.

Markar Eseyan haklı olarak Noel Baba kültürünün artık nasıl yerleşik bir kabul kazandığından söz ediyor ya... Bakü'de "Şahta Baba" adıyla görünür ak sakallı başı külahlı dede, yıldönümü haftalarında, Tahran'da ise "Nevruz Baba"dır o mart ortalarından itibaren, bazen de sokak aralarında kırmızılara bürünmüş "Firuz Baba" kimliğiyle görünür, şen şakrak.

Yıldönümü ya da sene-i devriye dönemlerine özgü kutlamaların derinlerinde, dindarlara özgü zamanı ve olayı kutsayarak sonsuzca yoluna sokma, koruma arzusu etkili olur. Örtbas edilmiş bir dindarlık olarak görünür başlangıç ve bitimlere özgü coşkulu kutlamalar, Mircea Eliade'ye göre. Derinde belki pagan bir dindarlık!

Zamanın akışını paralel tarih okumalarıyla açmaya çalışıyor Serge Gruzinski, *Orada Saat Kaç?*'ta. (Doğubatı; 2010) Tayvanlı yönetmen Tsai Ming Liang yeni filmiyle aynı soruyu tekrarlıyor: *What Time Is It Over There?*

Bir telaşla günlük programıma göz atıyorum. Gecikerek başladım bu yıla, biraz olsun zamandan kazanmak için de saatimi beş dakika ileri aldım. Kültürel tedbirlerle zamana hâkim olabileceğimize, zamanla yarışa kalkabileceğimize inandıran bir eğitimden geçiyoruz. Püritenliği eksik olmayan milli eğitimimiz saatin tiktaklarını kalp atışlarıyla bütünleştirdi vaktin birinde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bizi hikâyesine inandıran yazar

Cihan Aktaş 10.01.2011

Nermin Tenekeci'nin Kasım 2010'da Okur Kitaplığı tarafından yayımlanan kitabı *Yoksa*'da hikâye kişileri gibi olaylar da her türlü sürprize hazır olmaktan ileri gelen bir dayanıklılık içinde görünüyorlar.

Duyarlığı toplumun eteklerindeki dalgalanmalara, öyle kolaylıkla görölmeyen ve gösterilmeyen mekânlara ve insanlara, girift olayları gerçekleştiren saiklerin dokusuna yönelmiş bir hikâyeci, Tenekeci. Hikâyelerindeki zenginlik edebiyattan ve popüler kültürden olduğu kadar gündelik hayattan da besleniyor. Şehir hayatında tutunmaya çalışan işçi kızlar, gurbetçiler, lümpen delikanlılar, sekreterler, define avcılar, temizlikçi kadınlar, sanatçılar, hayallerinin peşinden sürüklenirken parçalanmış işsiz genç adamlar, davasına uzak düşmüş eski devrimci işadamları... Konular ve kişiler geçmişle bugün arasında gidip gelirken sayısız tuvale dokunuyor ve irili ufaklı desenler nakşediyorlar. Karakterler sıkıntılı, sorunlu, bununla birlikte masumiyetlerine inanç duyan, güçlerini de buradan alan insanlar. Kimileri de sanki kötü olmak istememiş de hasbelkader kötülüğe bulaşmıştır.

Tenekeci sahici bir hikâyeci kumaşına sahip bir yazar. Gözardı edilen ya da yüzeysel bir alımlamayla bilinen türlü hayatları ince dokunuşlarla, çapraz örgülerle birbirinin içinden geçirerek, bir cümleyle bir anıştırmayla ortak bir zemine çekerken, hayatın hızlı çarkının içinde bir kez daha unutulmuş terk edilmekten alıkoyuyor. İsbetli bir şekilde seçilen kelimelerle devleşiyor gölgedeki yolcu ve unutuşa hazırlanan da terkettiği için yıkıma uğrayan kadar anlayışı hakettiğine inandırıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devrim çiçeklenmesi

Cihan Aktaş 17.01.2011

Kalabalıkların, kitlelerin hareketleri beni her zaman etkilemiştir, elbette baskıya, zulme, karşı, mazlumun, dilsizin yanında bir duyarlılığın ifadesi olduklarında...

Tunus sokakları bir devrimin haberini yansıtıyor günlerdir. Baskı rejimi altında yaşayan insanlar bu noktaya hiç kolay gelmediler. Sokağın ve halkın gücünün diktatörü tacından tahtından edebilmesi için kitlelerin birbirine aktardığı direniş ruhu bazen yüzlerce yılı bulan çileli ve sabırlı bir hazırlık gerektiriyor.

Hikâye çoğu zaman birbirine benziyor. Muhteşem bir coşkuyla gerçekleştikten sonra, devrim kendi evlatlarını yemeye başlıyor. Bir kişi ya da kadro, verilmiş mücadeleyi en lâıyk olduğu şekilde temsili hak ettiği inancıyla halk için en doğru hayat modeli hakkında da karar verebileceğini sanıyor. Halkın toplumsal mühendislik girişimleriyle, polis copuyla, komşunun komşuyu jurnaliyle, medya ve internete getirilen sansürle koyun sürüsü misali yönetilebileceğini zanneden bir zihniyet, muhaliflerini de gericilikle, dış ve iç düşmanlarla işbirliğiyle hatta halk düşmanlığıyla, dahası şehitlerin kanına ihanetle suçlayarak susturma yoluna gitmeye başlıyor.

Mümkün bütün gelecek ihtimallerine takılmadan caddelerden akan kalabalıkların sunduğu bildiriği önemsiyorum; o kalabalıkların hiç olmazsa, resmî iletişim kanallarının başka türlü gösterdiği ya da hiç göstermediği gerçeklikleri oldukları haliyle kavrama yeteneğine ve açığa vurma cesaretine sahip insanlardan oluştuğunu düşünerek...

Üstelik devrimler yapılmaz, gelir; aşk gibi, ölüm gibi. Haydi âşık olayım deyip de olamayacağınız gibi, haydi devrim yapayım diyerek devrim de yapamazsınız.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pınar'ı geri çağırmak...

Cihan Aktaş 24.01.2011

ben ki her cinayetle
biraz daha kapanıyorum evime
biraz daha kapılıyorum benliğime
eksilen her oğul ve kızla
tamamlanıyor hapsolma süreci
ve tamamlanıyor ömrüm
kapadığım kilitlediğim her kapıyla
Vaktin Oğulları ve Kızları'ndan
Suavi Kemal Yazgıç

9 şubatta Pınar Selek davası önemli bir dönemece giriyor. Dava muhtemelen mevcut hukuk mevzuatı gereği tek celsede bitecek. Yerel mahkeme ya "beraat" kararında ısrar edip Yargıtay'ın kararını geri çevirecek, ya da kendi kararını hatalı bulup Pınar'ı "bombacı ve örgüt üyesi" olarak tanımlayıp ağırlaştırılmış müebbet hükmünü onaylayacak. Dava AİHM'e taşınsa bile, mahkeme süreci Pınar'ın en azından dört-beş sene daha sürgün hayatı sürdürmesi anlamına geliyor.

"Mahkemeler adalet için değil miydi" diye soruyordu Mustafa Erdoğan önceki gün, *Star*'daki yazısında, Danıştay 8. Dairesi'nin 2010 Akademik Personel ve Lisans Üstü Eğitim Giriş Sınavı sonbahar dönemi kılavuzundaki kılık kıyafetle ilgili düzenlemelerin yürütmesini oybirliğiyle durdurma kararına atfen. Karar önceki gün de Özgür-Açılım Platformu üyeleri tarafından Taksim Meydanı'nda protesto edildi. Eylemde konuşan Büşra Bulut, kararın hukukla değil "zulüm mantığı"yla açıklanabileceğini dile getirdi.

Özellikle yüksek mahkemeler üzerine benzeri kanılar giderek daha yaygın bir şekilde dile getiriliyor bugünlerde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tayyörün iktidarı

Cihan Aktaş 31.01.2011

Altı yıl yatılı okulda okuduğum için belki, forma tarzı giysiler boğunak havaların hissettirdiği bir duyguya yol açar bende. Kapalı mekânlarda uzun süre kalamamama benzeyen bir etki bu. Benzeri bir nedenle zaman içinde tesettürün kişisel zevk ve eğilimleri hor görmeye hazır, bu yönüyle aynı zamanda buyurgan ve kibirli görünen yorumlarından da uzaklaşmışımdır.

Toplumsal kalıpların dayatılması konusundaki tedirginliğim tayyör-formaların görünmez hâkimiyetinden kurtulma isteğimle ne kadar alakalıydı, bunu kestiremiyorum. Benden beklenen kurtarılmışlığın minnettarlığında ifadesini bulan ve ayrıcalıklar vadeden toplumsal rolleri geri çevirerek başka türlü var olma yolları ararken, benliğimde iz bırakan formanın dikişlerinin çatırdadığını duyardım, umutla kaygı arasında.

Özellikle de yatılı okuldaki kadın öğretmenlerimin tayyörlü duruşlarını aynılaştıran söylem, formalar kanalıyla aktarılıyordu benliğimize. İdeolojiler her zaman kaç parçadan yapılırsa yapılsın, bireyi bir çerçeve içine yerleştirmeyi kolaylaştıran formalarla aynılaştırmaya gidiyor, Çin'den Arnavutluk'a bu böyle.

Kişiliği belirginleştiren bir tarz arayışına yönelen kınamaların ideolojik kılıflı "mahalle baskısı" olması pek mümkün. *Birikim* dergisinin "orta sınıf ve beyaz Türkler"i konu alan Aralık 2010 sayısında yer alan "Kapalı olmak-Açık olmak" başlıklı yazımda da kurcalamaya çalışmışım bu baskıyı: Rus komünist, dünyanın ilk kadın bakanı Alexandra Kollantai gibi, İslamcı şair, aktivist Zehra Rahneverd de ideolojik kalıpları aşan giysileri nedeniyle ülkelerinde devrim ruhu adına suçlamalara maruz kalmıştır.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Popülist Kültür Derneği

Cihan Aktaş 07.02.2011

Hakan Arslanbenzer edebiyat alanında hazır bulunanın konforuyla yetinmeyen bir şair, bir eleştirmen. Hakan'ın yönettiği coşkulu, yapısöken ve inşa eden bir hayatıyet barındıran dergiler zincirinin sonuncusu olarak *Fayrap*, şiir ve hikâye alanında olduğu gibi eleştiri alanında da öncü niteliğe sahip dergiler arasında görünüyor bana.

Şimdilerde Hakan ve şair eşi Melek Arslanbenzer, kuruculuğunu yaptıkları, internet kanalıyla da paylaşıma açtıkları, ancak sanal olmakla kalmayan "Popülist Kültür Derneği"nin faaliyetlerine yoğunlaşmış durumdalar.

Melek Arslanbenzer'in www.dunyabizim.com'dan Besim Bal'ın sorularına verdiği cevaplarda popülizm sürümünden kazanan kültür değil de halka ulaşmayı başaran kültür olarak ifade buluyor. Şöyle anlatıyor Melek: "Amaç popülizmin hayatın her alanına yayılmasını sağlamak. Popülizmin çıkışında Hakan'ın büyük payı var. Bunca yıllık okuryazarlığının onu ulaştırdığı bir sonuç popülizm. Bizim açımızdansa bir okuma şekli. (...) Dünyayı anlamaya durduğu yerden başlamakla ilgili bir şey. İnsan gerçekte kim olduğunu ancak halka bakarak anlayabilir. Popülizmi elimizin değdiği her alana yaymak derneğin kuruluşunun asıl hedefi. Bir de insanlara ulaşmak."...

Melek'in son cümlesinde dile getirdiği "insanlara ulaşmak" şeklindeki amaç, ancak "nabız atışları" hissedilen bir edebiyata duyulan aşkla anlaşılabilir olmalı. Bir zamanı ve zemini bulunan, dolayısıyla çağının meselelerini yaralarıyla olduğu gibi sevinçleriyle de kavrayan bu duyarlılıkta bir buz kitlesi gibi belli bir sıcaklık seviyesinde bulunmaya zorunlu soğuk bir kültür ve sanat anlayışının eleştirisini öne çıkıyor

İşte, keklığın bizden uzaklaşmasının dehşetini şimdi bir başka şekilde duyurtan şarkılara, şiirlere kulak vererek, sanatın doğası ve imkânları üzerine başlatılmış bir tartışmayı sonsuzca sürdürebiliriz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Somut hayat aşka karşı

Cihan Aktaş 14.02.2011

“Sen benim Leyla’m değilsin”, demek zorundaydı Mecnun, yıllar sonra karşısına çıkan, çöllere düşmesinin sebebi kara kuru kıza... Sanki çöllere düşüren aşkın sebeplerinin hakiki Leyla’yla bir alakası yoktu. Leyla ile kavuşup da evlenselerdi, belki kızı muhayyilesindeki mâşuka dönüştürmek için zorlayacak, hayallerinin Leyla’sına benzemediği için suçlayıp sorgulayacaktı.

Ali Şeriatî eşi Puran’a âşık olmalıydı evlenirken, başında örtü bulunmayan Puran’ı İslami kurallara titizlikle riayet eden ailesine kabul ettirmek için bir mücadele verdi. Ama evliliklerinin orta çağında Solanj isimli hayalî bir sevgiliye seslenmeye başladı düşünürümüz. Solanj bir dönemde doktora öğrencisi olarak bulunduğu Fransa’da ikâmet ediyordu; hayalî bir yanı olan sevgili bir söyleşinin uzayıp gidebilmesi için olabildiğince uzak bahçelerde bulunmalı. Şeriatî bir tür ev hapsinde sanki hayatı kısıtlanmış, kafeste yaralı bir aslan gibi yaşıyor dört duvar arasında. Gelecekleri belirsiz, dört çocukları var üstelik ve evin sorumluluğu kendiliğinden Puran’ın omuzlarına yüklenmiş. İş başından aşkın kadın ise artık şiirlerin, teorilerin, dinî ahkâmın içinden sorulardan çok, somut hayatın sorularıyla çıkıyor eşinin karşısına.

Sürgüne hazırlandığı yıllarda Şeriatî bir gün evde oğlu İhsan’la sohbet ederken iş dönüşü telaşı içinde evde koştururan Puran, ayıklanmak üzere bir sele dolusu fasulyeyi önlerine koyar. Baba-oğul boş duruncaya kadar bir işe yarasınlar!

Somut hayatın ifadesi olarak ayıklanması gereken fasulyeler bu bağlamda metaforik bir işleve zorlanıyor, yüce düşüncelerin inceliklerle hazırlanmış kılıfları olan kelimeler karşısında.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yürekten gelen inşalar...

Cihan Aktaş 21.02.2011

Paris’te yaşayan bir Türk, Mehmet Yılmaz yenilerde *Zaman Nedir?* isimli, içinde irfanla felsefenin sanatla harmanlandığı entelektüel seviyesi yüksek, aynı zamanda canlı diliyle kendini okutan zaman yazılarının bulunduğu e-kitabını yayımladı. Yılmaz dördüncü yılını tamamlayan bir e-sitenin, www.derindusunce.org’un mimarı. Sözü nü ettiğim site adeta bir akademi; birikimli, yazma sebeplerini ciddiye alan kalemler gündemin önemli maddelerini yazılı basının dokunup geçtiği kadarıyla bırakmayarak, yetkin bir ifadeyle irdeliyorlar. Sitenin bir diğer ilginç özelliği, kadın yazarlarının sürdürdüğü katkı. Özlem Yağız, Cemile Bayraktar, Esra Nur Ayar.. ilk aklıma gelen isimler. Dört yılda 3000’e yaklaşan makale, 33.000’den fazla yorum, her ay indirilen yedi sekiz bin kitap ile elektronik yayıncılıkta önemli bir tecrübeye ve örnekliğe sahip www.derindusunce.org’a yayın hayatındaki başarılarının devamını diliyorum.

Bu arada ismine www.derindusunce.org’dan aşına olduğum Suzan Nur Başarslan *Bela!* isimli romanını yayımladı. Başaran edebiyat eleştirisi alanında da üretken bir yazar.

İnsan yüreğine seslenen inşalardan söz etmek istiyordum... Sanırsınız “devrimci” bir belediye, yıkıcı bir sıçrama gerçekleştirmeyi amaçlıyor Şirince Evleri’ni imha kararındaki ısrarıyla... Duyarlı insanların çabası dozerlerin

önünü aldı bir süreliğine. Yıkım kararına karşı süren imza kampanyasına şu blogdan katılabilirsiniz:

<http://sirinceyokolmasin.blogspot.com/>

Bu köşede Sevan Nişanyan'ı eleştiren bir yazı da yazıldı, ama sözkonusu olan Şirince'deki gölgesiyle ihtiyaç sahibi çocuklara yeten, harabe olmaktan kurtarılmış güzel evler olunca Nişanyan'ın alın terinin hakkını teslim etmemek hiç olmaz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fırtınalı hayatların yönetmeni

Cihan Aktaş 23.02.2011

İran Devrimi "kaset devrimi"ydi. Bunun anlamı, devrime katılan mütebedeyin kesimlerin teknoloji ve sanat alanında mevcut bütün imkânlara açıklığıdır. Ayetullah Humeyni en başından sinema ve televizyon alanında kısıtlamalara gitmek isteyen meslektaşlarıyla tartışmış ve onlara "taş beyinli" oldukları eleştirisini yöneltmiştir. Sonuçta İran sineması devlet desteğiyle ve fakat bir propaganda sineması olarak da biçimlenmeden dünya sinemaları içinde etkili bir dalga oluşturmayı başardı.

Devrim sinemasının ilk kuşağı, "devrimci", "dinî" ve giderek "îrfani" diye isimlendirilen filmler alanında deneysel çalışmalar yaparak sinemada bir zemin oluşturdu. İkinci kuşağın başlangıçtaki ilkeselliği içselleştirmiş, makulleştirmiş, bazen de dokunulmamış alanlara yönelmenin sağladığı bir esneme becerisi kazanmış olarak eser vermeye başladığı söylenebilir. Bu yıl 61. Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı Ödülü'nü *Nadir ve Simin, Bir Ayrılık* isimli filmiyle kazanan Asgâr Ferhadi, ikinci kuşağa mensup bir yönetmen.

Yeni İran sinemasının ilk kuşağı, Hollywood sineması ile arasına belirgin bir mesafe koyuyor, bu yaklaşımın etkisiyle de Mahmelbaf, Mecidi, Hatemikiya, Tebrizi, Beniitimat gibi önemli yönetmenler eserleriyle İtalyan, Fransız sinemalarının, De Sica, Tarkovski ve Kieslowski gibi yönetmenlerin izini sürdükleri izlenimi uyandırıyor. İkinci kuşak ise daha bağımsız ve rahat bir gönülle çalışma temayülü gösteriyor. Asgâr Ferhadi, Ali Refei, Rıza Mirkerimi gibi isimler gişe kaygısı da gözetken, kimileyin Hollywood sinemasının ürünlerinin tema ve üsluplarını hatırlatan, Kubrick, Scorsese ve Haneke gibi yönetmenlerin etkisini belli eden seri cinayet ve psikolojik gerilim filmleri yapıyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diktatörü özlemek

Cihan Aktaş 28.02.2011

Diktatörün devrilmesini izlemenin kitlelerde uyandırdığı umut, bazen çok da uzun olmayan bir zaman geçtikten sonra bir özleme mi bırakıyor yerini... Saddam'ın mezarının bir türbegâha dönüştüğü haberini okumadan önce de bu konu üzerine düşünmeye başlamıştım, Avrupa Neonazileri üzerinden.

Diktatörler “krallık geleneğine yaslanan-darbeyle gelen” kişiler olmanın yanında, üslup olarak da ikiye ayrılıyorlar: Sadece iktidara sahip olmakla yetinenler sıradan zorbalar; bir de Kaddafi gibi hem iktidara hem de muhalefete sahip çıkmak isteyen, kendini hem muzaffer yüce komutan hem de mustazaf çöl adamı gibi algılayan diktatörler var.

Diktatörlerin zorbalıklarıyla, istihbarat ağlarının sunduğu hizmetle, Stalinist ihbar mekanizmasıyla, alternatifi olmayan ekranlarda süregiden itirafçı dizileriyle, silah kuvvetiyle oluşturdukları adeta uhrevi iklimin varlıklarını sonsuzca taşıyabileceği zannı içinde, koltuklarını oğullarına hazırlamalarına izin veren bir gelecek ufukları var. Bazen bir cemaate, bir aşirete özgü sorgu sual kabul etmeyen taraftarlık hissiyatı, bazen resmî eğitimin propagandalarıyla biçimlendirilmiş vatandaşlık haletiruhiyesi, bazen de Avrupa’da yaşandığı üzere ırkçı hezeyanlar diktatörü ayakta tutuyor ya da geri çağırıyor.

Yeşil Meydan’da muhaliflerine meydan okuyan Kaddafi belki şu gözlemine güveniyor: İnsanlar idamından çok önce Saddam’ı özlemeye başladı. Her türlü etiğin ön şartının özgürlük olduğu şeklindeki hakikati adaletsizliğin ve ölümün kol gezdiği topraklarda kime anlatacaksınız...

Arap ülkelerindeki Baasçı ya da krallığa dayalı dikta rejimlerinin bütün zulümlerine karşılık, ümmetin varlığını sefih hayatları için kullandıkları halde on yıllarca sürdürebilmeleri bizi niye şaşırtmıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Erbakan, ‘Yeni Devir’, Gümüş Motor...

Cihan Aktaş 01.03.2011

Prof. Necmettin Erbakan’ın vefatının ardından hakkında yapılan hakkaniyetli değerlendirmeler Türkiye siyasetinde bir “normalleşme”nin sürdüğünün ifadesi gibi geldi bana. Kendisine Allah’tan rahmet dileyerek, yazımda merhumun bende iz bırakan kimi yönlerine değinmek istiyorum.

Bir kere Erbakan’ın Türkiye’de Cumhuriyet’ten sonra karışan ya da aynileşen siyasal terminolojinin zenginleşmesine büyük emeği geçen bir siyasetçi olduğunu düşünüyorum. İslam siyasete ilgisiz bir din midir... Toplumsal sorunlar konusunda fazlasıyla duyarlı olduğum ilk gençlik çağında bu soruya en net cevabı MSP lideri olarak Erbakan’ın verdiğini görüyordum. İslam devrimci, evrensel, siyasetle ilgili bir dindir, Müslümanlık da “muhafazakâr” ya da “sağcı” gibi sıfatlarla daraltılamayacak kadar geniştir.

İbadeti siyaset, siyaseti ibadetti

İslam’ın salt özel hayatlara özgü mistik bir hâl ya da doğum ve ölüm merasimleriyle ilgilenmekle sınırlı bir din olarak algılanması karşısında Erbakan’ın söylemleri, –belki kaçınılmaz- handikaplarıyla birlikte bir karşı eleştirinin geliştirilmesinde önemli bir paya sahip. MSP’li olmasanız bile, başınız örtülü ve namaz kılıyorsanız, kökten laik vatandaşlar kadar Adalet Partisi seçmenlerinin de önyargılarının özlü ifadesi olmuştur yıllarca, “Erbakancı mısın” şeklindeki soru.

Prof. Erbakan Türkiye’de siyaseti belli bir kesimin nüfuz aracı olarak gösteren ideolojik çerçeveyi zorlayarak siyaseti İslami dünya görüşüne sahip kesimlere de açmış, bu yolla da hiç kolay yaşanmayan bir süreçte İslami

kesimi sağcılık ve muhafazakârlık çatısının altında daralmaya zorlayan kimlik algılarının değişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ardımızda bıraktığımız yüzyılın son çeyreğinde dünya Müslümanları Hazreti Muhammed'in (s.a.) ibadeti siyaset, siyaseti de ibadet olan bir peygamber olarak anlaşıldığı söylemi iki model üzerinden izlediler: Türkiye'de Erbakan'ın sürdürdüğü demokratik yöntem, İran'da ise Ayetullah Humeyni tarafından sürdürülen ve savaşın ardından değişen toplumsal koşullarda oluşan Yeşil Hareket'in devraldığı devrimci siyaset.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Azade-Aziyade

Cihan Aktaş 07.03.2011

Geçen yılın son günlerinden bir gün İmam Humeyni Havaalanı'nda uçuşu ertelenen İstanbul uçağı için beklerken tanıştığım **Azade Bahtiyari**, bir süre konuştuktan sonra aklıma **Piyer Loti'nin kahramanı Aziyade**'yi getirdi. Görünürde bir ilişki kurulamaz, o kadar değişik duruşları ve farklı bağlamlardan, dönemlerden sesleniyorlar. Daha doğrusu Loti'nin Aziyade'sinin seslenişi bir sessizlik üzerinden sürerken, onu kendisi kılan başlıca niteliğı de adeta sessizliğı sedasızlığıyken, Azade anlatacaklarını tamamlamayacağı endişesi taşıyormuş gibi bir süratle konuşuyor.

Aziyade Loti'nin 19. yüzyılın son çeyreğinde İstanbul'da tanıdığı, kimi varsayımlara göre muhtemelen Kafkas asıllı hür bırakılmış bir cariyeye, Azade ise 21. yüzyılın ikinci on yılının eşiğinde benim Tahran'da havaalanında tanıdığım, İran'ın çelik evye üretimi yapan önemli bir firmasının ihracat alanında temsilcisi.

Mohja Kahf *Batı Edebiyatı'nda Müslüman Kadın İmaju* isimli değerli çalışmasında Batı edebiyatından yayılan Müslüman kadın imgelerinin yüzyıllar içinde yaşadığı değişimi irdeliyor ya... Piyer Loti'nin Aziyade'si herhalde öncelikle sessizliğıyle barışıklığı açısından uç noktadaki seyriyle kayda değer. Müslüman kadın hiç bu kadar sessizleştirilmemişti ve bu sessizlik de hüviyeti pek çok bakımdan muğlâk bulunan Aziyade için olduğu kadar estetize edilmemişti.

Aziyade'nin, onu bulunduğu hayattan kurtarmaya gönüllü Batılı kahramanın metresi olarak resmedildiğı romanda kurtarıcı, İstanbul'da yaşadığı garip, tuhaf olayların ardı arkası kesilmeyen "Loti" isimli bir İngiliz teğmendir. İlk baskısı 1879'da yazarın adı belirtilmeden anonim olarak yapılan roman, içerdiği Osmanlı/Türk toplum yapısı ve kadın-erkek ilişkileri bağlamındaki aşırı yorum ve fantezi nitelikli tasvirlerle yazarına büyük bir ün kazandıracaktır.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aklımız Japonya'da kaldı...

Cihan Aktaş 14.03.2011

Kiraz çiçeklerinin ülkesi depremin ardından dev dalgalarla da mücadele ederken, tabiatın hışmı karşısında hiçbir beldenin o kadar da güvenli olamayacağını bildiriyor sanırsınız. Tabii afetler konusunda “ilkel” sayılan hemcinslerimiz kadar bocalamaya düşüyoruz, üstelik bizim bir de nükleer sızıntılarımız var.

Kızım Meryem bir yıldır Sendai şehrinde Japon resmi alanında eğitim görüyor, Japonya devletinden kazandığı bir bursla. Başka herhangi bir ülke için olabileceğinden daha rahattı gönlüm, o Japonya’ya doğru yola çıkarken. Ölçülü, çalışkan, disiplinli insanların ülkesi güç ve karmaşık alfabesinin eşinden aştığında hangi sanat alanında ilerleyeceğine karar vermeye çalışan kızıma neler sunacak, merak ediyordum.

Arada neredeyse beş altı saatlik bir zaman farkı var. Her günkü msn yazışmalarımız taşıdığım güveni güçlendiriyor. Üniversite kanalıyla tanıştığı Japonlar hakkındaki olumlu izlenimleri, gündelik hayata ilişkin ilginç gözlem ve tecrübelerini yazıyor bana Meryem. Kurosawa , İzutsu, Karatani gibi sanatçı ve düşünürlerin eserleriyle entelektüel ortamı hakkında az çok bilgi edindiğim bu ülkeyle ilgili düşüncelerim, pratik hayatı da kapsayacak şekilde gelişti zamanla. Küçük kızım Merve de zaten Japon Dili ve Edebiyatı okuyor üniversitede. Evde Japonca kelimeler, Japon filmleri, Japon adetleri etrafında yorumlar, hikâyeler, cümleler uçuşmaya başladı. Ya da Katsushika Hokusai’nin (1760~1849) ukiyo-e’leri, “kayıp giden dünyanın” resimlerinden parçalar...

Sanki sürekli sallanırken perspektifini değiştiren zemini yitirmemek için bütün ayrıntılarıyla zapdetme sanatıdır, ukiyo-e. Deprem olduğunda her sarsıntıda kendini pencereden atan kişi, Japon değildir kesinlikle.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çarşamba infilakları

Cihan Aktaş 16.03.2011

İran’da gençlerin Nevruz bayramını ateşlerle, patlayıcılarla karşılamaya merakı, kimi yorumculara göre devrimden sonra Nevruz kutlamalarına özgü İslam ahkâmıyla uyuşmadığı düşünülen adetlerin bir zaman yasaklanmış olmasına yönelik bir tepki. Gazetelerde günler öncesinden başlıyor uyarılar: Gençler daha şiddetli patlamalar için denemeler yaparken yaralanıyor, sakatlananlar hatta canını kaybedenleri konu alan haberler eksik olmuyor haberlerde. Üstelik bayram üzeri kanunsuz yollarla patlayıcı üretmeye kalkışan insanlar da gizli kapaklı iş yerlerinde patlayıcıların kurbanı olabiliyorlar.

Bu sene patlama seslerinin azaldığı ortak bir kanaat. Patlayıcı üretilen yerler, üreten kişiler sıkı bir takibe alınmış da ondan.

Baharı, yeni yılı, arkada bırakılan yılın son Çarşambası’nın akşamına kadar ateş dağlarıyla karşılamının felsefesi aslında nedir? Geride bırakılan yılın çöpünden ortalığı kirlletmeden kurtulmak, ateşin sebebi işte budur, İranlılar böyle açıklar.

Eskiden, “Benim sarım senden, senin kırmızın benden” dermiş insanlar iyi dileklerini bildirmek için ve kötü günleri geride bırakma dileğiyle ateş dağının üzerinden atarlarmış. Şimdilerde gençler bazen tanımlı bazen de tanımlanması kolay olmayan bir öfkeyle umursamadan tutuşturuyorlar maytap ve adını bilemediğim tekinsiz patlayıcıları, cadde ve sokaklarda. Sanırsınız maytapla birlikte varlıklarının tutuşan bir parçası da bir infilakı gerçekleştiriyor.

“Çarşamba Ateşi”, geçen ay Berlin’de “Altın Ayı” ödülünü kazanan İranlı yönetmen Asgar Ferhadi’nin bir filminin adı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hakk’a ve halka hizmet yaşında kadınlar

Cihan Aktaş 21.03.2011

Şifahi anlatılar tarihi başka türlü okuma çabalarının ve edebiyatın en büyük yardımcısı. Şifahi anlatılar romancı kadar siyaset adamı için de değerli bir kaynak olabilseydi, toplumsal kesimler arasındaki iletişim sorunları daha kolay aşılabilirdi gibi geliyor bana.

Kişisel olan nasıl siyasiyse, gazete yazısına konu olan da üslup ve diliyle bir başkalaşım geçirerek edebiyat yoluyla geleceğe akar.

Fatma Barbarosoğlu gazete yazılarının güncel bakışa yoğunlaştıran baskısına karşılık derin okumalar gerektiren metinlerden ve edebiyattan vazgeçmiyor. Ben daha “Cumhuriyet’in Dindar Kadınları”nı okumaya yeni başlamıştım ki yeni romanı “Son On Beş Dakika”yı yayınladı. Her iki kitap da Profil Yayıncılık tarafından yayınlandı.

Fatma, yazar arkadaşlarım üzerine düşünmeye başladığımda ismi ilk aklıma gelenlerden. Çünkü sadece yazar olarak değil, arkadaş olarak konuşmalara dalabiliriz biz. Ona seslendiğinizde duymaması imkânsız, verdiği cevaplar da soruyu önemsizleştiren izahlara değil ciddi bir çabayla çözmeye yönelir. Gün geliyor, ilk gençlik yıllarının masum duygularıyla güçlü arkadaşlıklarının ardından edinilen tecrübelerle ömrün bir çağında bir arkadaşınızda işte bu özelliği bulmanın o kadar da kolay olmadığını fark ediyorsunuz.

Fatma’ya içim sıkıldığımda gidebileceğimi bilirim, Küçükalyı sokaklarında bazen karşı karşıya gelir, sık sık daha çok görüşebilmenin hayalini kurarız. Küçükalyı’da değilken de Fatma bir e-posta’lık uzağımdadır. Duyar, dinler, paylaşır ve iade-i ziyaretini ihmal etmez.

Cumhuriyet’in Dindar Kadınları’nı bana yağmurlu bir günde evine ziyaretine gittiğimde imzaladı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Niye başörtülü milletvekili

Cihan Aktaş 23.03.2011

“Buluşan Kadınlar” platformu tarafından başlatılan “Başörtülü aday yoksa oy da yok” başlıklı kampanyaya destek vermek üzere bir basın toplantısına katıldım, geçtiğimiz Pazartesi sabahı. Bu konuyu hafta sonunda İktibas Camiası’nın davetiyle gittiğim Kayseri’de katıldığım toplantılarda da irdelemiştik katılımcılarla birlikte. Kayseri toplantılarında bu bağlamda dile getirdiğim görüşlerin bir özetini Taksim’de bir otelde düzenlenen,

başörtülü yazarların ve onlara destek veren başörtülü veya başörtüsüz sivil toplum örgütü mensuplarının katıldığı basın toplantısı sırasında da kısaca ifade etmeye çalıştım.

Başörtülü milletvekili mevcut meclis yapısı içinde bir mucize gerçekleştirecek değil. Başörtülü milletvekili başörtüsü mücadelesi içinde yer alan kadınlar açısından ekseriyetle ne bir zafer olarak değerlendirilir, ne de bir rövanş mantığıyla sahiplenilir. Kendi adıma başörtülü milletvekilleri için açılan kampanyaya destek vermemin sebeplerini şu şekilde sıralayabilirim:

Başörtüsü yasağına kilitlenmiş, buna karşılık Müslüman toplumlara model olarak gösterilmesinde de beis görülmeyen bir Türkiye ile yetinenemek.

Ayrımcılığa dayalı bir kamusalılığın korumaya çalıştığı temsil bağlamı yalanların daha derinden sorgulanması umudu.

Yakından tanıdığım kimi başörtülü aday adaylarının, meclis çatısı altında paranteze alınan meselelerini doğruca dillendirmesinin sağlayacağı açıklık ve şeffaflığa atfettiğim değer. O kadınlar başörtüleri üzerine "genel başkanım aç derse açar, kapa derse de kaparım" diye konuşmazlar.

Başörtülü kadınların meclisteki temsilinde süregelen vesayete dayalı geleneğin, gerek kimi "tayyörlü" elitist kadınlar, gerekse de Müslüman, muhafazakâr ve İslamcı olarak tanımlanan erkek milletvekilleri aracılığıyla tahakküme dayalı ilişki biçimlerini ve söylemleri geliştirecek şekilde sürmesi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayseri’de yine neler konuştuk...

Cihan Aktaş 28.03.2011

Önceki hafta sonunda "İslamcı kadınların üretimi" konulu bir konferans için Kayseri’deydim. Aslında kasım ayında gerçekleşen *İktibas* dergisi çevresinin davetine ancak mart ayı sonlarına doğru icap edebildim. Bir yıl önce de mart ayında Türkiye küçük Millet Meclisi toplantısında moderatörlük yapmak için gitmiştim Mimar Sinan’ın şehrine. Çok farklı kesimlerin katılımıyla gerçekleşen mecliste yeni anayasa taslağı, referandum, askerlik gibi konuları tartışmıştık. Bu kez ise askerlik ve başörtülü milletvekili tartışmalarına açıldı söz, soru cevap bahislerinde.

İlk akşam Mavi Marmara şehidi Furkan Doğan’ın evine, anne Nimet Hanım ve babası Ahmet Bey’i ziyarete gittik. Beni kabul ettikleri için müteşekkirim kendilerine.

Kayseri günleri Furkan’ın ailesini ziyaretle başladı, şehirden ayrılma saatleri yaklaşırken de şehidin Ali Dağı’na yakın kabrini ziyaret ettik. O kabrin başında hissettiklerimi apayrı bir yazıda anlatacağım. Arada neler oldu? Erciyes’i tırmandıkc gücümüz yettiğince, kafiye halinde. Mimar Sinan’ın doğup yetiştiği beldeyi sanırsınız bir Çehov hikâyesinden Ağırnas’a düşmüş, aslında zabıta memuruyken kendini rehberliğe adan Mustafa Bey’le dolaştık. Kısıtlı zaman içinde ev sahibem Ayşe Durmuş için harabeye dönüşmeye terk edilmesi kaygı konusu olan Endürlük Mahallesi’ndeki Andranik Kilisesi’ni gezdik. Yıkıldı yıkılacak bir görüntü sunmakla birlikte görkemini koruyan kiliseden Markar Esayan için fotoğraflar çektim. (O kiliseyi de ayrıca yazacağım.

Katıldığım toplantılardan ilki geç saatlerde gerçekleştiği için de, şehrin geleneksel oturma gecelerini andırıyordu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ağlayan ova

Cihan Aktaş 04.04.2011

Uludağ'ın etekleriyle bütünleşen yeşil Bursa görüntüsünü karartıyor beton bloklar, terminal çıkışında ilerlerken. TYB Bursa Şubesi'nin söyleşi davetine ovoidan yayılan ağlama seslerine kulak kesilerek gidiyorum.

Söyleşi girişi de ister istemez bu seslere bir anlam vermeye çalışan cümlelerle başlıyor. TOKİ, Mimar Sinan'ın tabii yapısı zedelenmesin diye bir inşa faaliyetine girmekten kaçındığı Bursa'da niye bu denli fütursuz, adeta günlük kararlarla sürdürüyor yapı faaliyetlerini... Ve Bursa Ovası niye farklı bir güzergâhtan geçirilebilecek bir tren yolu hattıyla kesilmek, kopartılmak isteniyor kişiliğinden... Üç yıl önce Osmangazi Belediyesi'nin düzenlediği Ahmet Hamdi Tanpınar Roman Yarışması'nın jürisinde yer almak üzere Bursa'ya geldiğimde tarihi dokuya hayatîyet kazandırma çabasına tanık olduğum faal Belediye Başkanı Recep Altepe'den, şehre karakterini kazandıran tabiatı koruma konusunda da en az aynı ölçüde özen göstermesini bekliyorum doğrusu. (O tarihte Osmangazi Belediye Başkanı olan Altepe, şimdi Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı.)

Diriliş geleneğinden beslenmiş olması pek mümkün bir oluşumun tamamen maddi kalkınmayı esas alırken tabiatın yağmalanmasına kayıtsız kalan bir şehircilik anlayışını sorgulamaktan uzak duruşu konusunda hep birlikte düşünmemiz gerektiğini dile getirdim TYB'nin Bursa'daki mekânı olan Seyyid Usul Medresesi'nde.

Şehrin dağ manzarasını karartan binaların sevimsizliği, ovanın geleceği konusunda biraz olsun uyarıcı olabilseydi hiç değilse. Kaldı ki estetik beğenisi gelişmiş, üreten, gönül ehli insanları eksik olmayan bir şehir Bursa.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

BAŞÖRTÜSÜ VE KOMPLO

Cihan Aktaş 06.04.2011

80'li yıllarda üniversitelerdeki yasağa karşı direnmek için Beyazıt Meydanı'nda toplanan başörtülü öğrenciler, muhafazakar yazarlar tarafından "mücadele değil, şerire" olarak suçlanırlardı. Laisist seçkinler ve uyumlu gazete okurları da başörtülü öğrencilerin dış güçler tarafından parayla tutulmuş ajanlar olduğunu öne sürerlerdi. Bu iki yanlı zanlara karşılık başörtülü öğrenciler üniversite bitirip diploma alamasalar bile direnişleri ve söylemleriyle, muhalif (ve samimi) duruşlarıyla alternatif bir kamusalılığın yollarını açtılar, kapılarını zorladılar. Komploteorilerinin daraltmaya çalıştığı bu alanda bazen farklı kesimlerden beklenmedik şekilde destek gördüler, bununla birlikte zaman zaman muhafazakar zihniyete sahip kesimlerden gelen ortamı germe suçlamasıyla da bir bocalamaya düştükleri oldu.

Yıllar geçse de başörtülü öğrencilere dönük komplo teorileriyle beslenen bakış açısı değişmiyor. Popper'ın kulakları çınlasın. Kapalı toplum ya da muhafazakâr yapı açısından dış düşman gibi vatan sathında üretilen tezgâhlar da egemen zihniyetle buluşan özgürlük alanlarını daraltma talebi için elverişli kılıflar olmaya devam ediyor.

İnsan bir yandan da Hegel'i hatırlıyor ister istemez. Kölelere ihtiyaç duyuyorsak, kölelik sebeplerini üretmekte de zorlanmıyoruz. İslamcı hareket "erdemli sessizliğin" tuzaklarına karşı uyarırdı müminleri. Tanıl Bora'nın altını çizdiği gibi İslamcılık iktidarla tanışma sürecinde muhafazakar bir renge bürünmeyi yeğliyor. Gücü koruma, iktidarla bütünleşme çabası nereye kadar ilkesel duruşu geri plana itecek...

Komplo teorileri açısından gündemini ve perspektifini belirlemenin İslamcıları sevkettiği adres, muhafazakârlık.

Bu komplocu yaklaşımlar çifte şantajla malul Libya'ya dönük analizlerde de kendini göstermedi mi... Orada insanlar kıyıma maruz kalırken, petrol kuyularının hesabı yapılmıyor muydu...

İslamcıların komplo teorileriyle sınanmasının ardı arkası kesilmiyor aslında.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mintzuri'nin Erzincan'ı

Cihan Aktaş 11.04.2011

Hrant Dink her zaman burada olacak, sevdiği, kendini ait hissettiği topraklara kanı aktı çünkü ve o sırada yaşananlardan, katlinden önce ve sonra sarfedilen zulmü alkışlayan cümleler yüzünden de yeri göğü sarsıldı bu ülkenin. Bir yazımda anlamıştım, annem, Alzheimer hastası annem onun adı geçtiğinde ağlamaya başlıyor. Hrant'ın başına gelenleri hiç unutmuyor. "O bu toprağın adamıydı" şeklindeki yargısını farklı şekillerde dile getirmeye devam ediyor.

Hagop Mintzuri'nin *Fırat'ın Öte Yanı* (Aras; 1998) isimli öykü kitabını okurken, Hrant'ın buradanlığı edebiyatın tanıklığıyla bir kez daha dile geldi sanki. Mintzuri ile aşağı yukarı benzeri yerlerden, âdet ve alışkanlıklardan, benzer tepki ve hassasiyetlere sahip insanlardan söz ediyoruz, öykülerimizde. Benim öykülerimde Erzincan kısmi olsa da önemli bir yer tutar. Mintzuri ise neredeyse tamamen Erzincan'ı yazmış.

Silva Kuyumcuyan'ın tercümesi yerli yerinde, berrak ve yöresel ifadeleri hakkıyla gözeterek kullandığı görülüyor. Öyküleri okurken sık sık, "Tıpkı benim çocukluğumda Refahiye'de duyduğum, gördüğüm, tanık olduğum gibi" şeklinde tepkiler vererek notlar almayı sürdürdüm. Derenin bir sağına bir soluna geçen, yolda atlaya zıplaya yürüyen hayalperest çocuk, öykülerin anlatıcısı Mintzuri'nin ta kendisi ve o bir bakıma Hrant, bir bakıma karda kışta, kurt ulumaları arasında git git bitmeyen Sakaltutan Mevkii'ni aşarak Erzincan'daki sınava yetişmeye çalışan Fahri ya da Cemal. Uzun kışlar, kiler alışkanlıkları, misafirperver insanlar... Yolda kalan kişi için, "Biz hiç kimseye iyilik etmeyecek miyiz" diye soruyor "Bu Adam Ermeni Değil" isimli öykünün kahramanı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Le Corbusierci kentsel dönüşüm

Cihan Aktaş 18.04.2011

"Ağlayan Ova" başlıklı yazıma birbirine zıt tepkiler gösterdi değerli okurlarımız. Kimi mesajlarda Müslüman bir yazarın tabiatın yükselen yardım çığlıklarına dönük dikkati geleceğe umutla bakmanın sebebi sayıldı, daha seyrek olarak da oviden yükselen gözyaşlarına dönük dikkat, romantik müslümanlara özgü müzmin (pastoral, taşra nostaljisinden mütevellit sayılan) kalkınma korkusuna yoruldu. Bursa örneğinde şehrin tabiatına kafa tutan TOKİ yapıları, kimi okuyucularımıza göre dar gelirlinin umudu.

TÜİK verilerine göre ise Türkiye hane halklarının sadece yüzde yirmisi TOKİ'nin sunduğu sistemden yararlanabilir. " Bu yapısal engel, TOKİ'nin sınıf atlatma ve mucizevî orta sınıflaştırma vaatlerini boş bırakıyor" diyor, "İstanbul'la Yüzleşme Denemeleri"nin (İletişim, 2011) yazarı Jean- François Pérouse, Asım Öz'ün www.dunyabulteni.net söyleşisi için sorduğu sorulara cevap verirken.

Şehir Üniversitesi'nde 18 Mayıs'ta yapacağım "Mimarın Yazısı, Müellifin Çizgisi" başlıklı konuşma için hazırladığım şu günlerde ister istemez "yapısal"bakıyorum gündeme. Yıkıcılığının sonuçları önemsizmiş gibi gösterilen bir kalkınma anlayışı adına hayati inceliklerin, mesela doku özelliklerinin rahatlıkla göz ardı edilmesi sadece şehre hüviyet veren köşelerin değil, ovaların ve derelerin de güvenliğini tehdit ediyor.

Bursa örneğinde uç noktalara ulaşan site yapılanmalarının şehrin kadim dokusunu hiçe sayan manzarası, "büyük güzeldir" diyerek devasa yapılar, şehirler tasarlayan Le Corbusier'in mimarlık ve şehircilik anlayışıyla örtüşüyor bir yerde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Unutulmaz Ziya Osman Saba

Cihan Aktaş 25.04.2011

Yine Sultanahmet civarındayım, aynı hafta içinde ikinci kez. İki buçukta Kubbealtı'nda Mehmet Nuri Yardım'la randevum var; zamanı iyi kullanmam gerek. O civarda saatlerin nasıl geçtiğini fark etmiyorsunuz. Günlerden cuma üstelik, bunu bile bile namazı Laleli Camii'de kılmayı denedim. Sultanahmet'ten akan turist simaları da içine çeken cemaat avluya taşmış, öyle üç beş adımla aşıp geçemezsin, cemaati rahatsız etmeden. Avlunun girişine kadınlar için kafesi andıran dört metrekairelik bir yer yapmışlar, içi yeteri kadar dolu. Ben de sıkışabilir miyim diye perdeyi kaldırıp da baktığımda, Fransa'dan gelen Meryem'le tanıştım. Üç beş cümle konuştuk, bana yer açmaya çalıştı, daha fazla bunalsın istemezdim, vedalaştım. Hızlı bir yürüyüşle Beyazıt Camii'ne ulaşmaya çalıştım, Nevin Meriç'in internet sitesinde yayınlanan "Cuma Günlükleri"nden, "Cuma saatinde camide olan kadın ne yapar?" başlıklı yazısından cümleler hatırlayarak.

Kadınlar cuma namazı kılmaz diye bekleyip imama uymadan öğle namazı kılanlar var, ya da imama uyup yine öğle namazı kılan var... Dolayısıyla cemaat farzı kılmaya geçtiğinde kimi kadınlar camiden çıkma çabasına düşüyor, bütünlüğü bozuyor bu kargaşa, aynı zamanda da cemaat arasında, kadınların cuma da işi ne şeklindeki itiraz için bir sebebe dönüşüyor. Nevin çarpıcı örneklerle anlatmaya devam ediyor.

Beyazıt Cami daha da sıkıştı, mümkün görünmüyordu içeri girmek. Kapının önündeki polislerden biri yol gösterdi de arka kapıdan dolandım, benimle aynı sıkıntıyı yaşayan Faslı Zehra'yla. Avluya taşan erkeklerin arasından geçmek hiç kolay olmadı kadınlar kısmına ulaşmak için, yine de Laleli Camii'ne göre daha rahat bir geçiş yapabildik.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşçiler, solcular, islamcılar

Cihan Aktaş 02.05.2011

I-Dün 1 Mayıs'tı; işçi veya emekçi bayram edebildi mi bakalım... Hak mücadelesinin coşkusu şiar ve söylemlerle yaşayanlar daha ziyade teorisyenler midir yoksa... Jacques Ranciere ne söylerse söylesin, kısıtlı boş zamanını dinlenmeye ayırmaya zorlayan yorgunluğu yüzünden sendikal etkinlik yapmaya fırsatı olmasa dahi, işçi milleti vücuduyla bir ızdırabı dillendirmeye devam ediyor.

Emek ve Adalet Platformu önceki hafta Fatih'de "Ortadoğu ve Türkiye'de Emek ve Adalet Mücadelesi" başlıklı bir sempozyum düzenledi. "Bizim değerlerimize saldırmayan herkesle birlikte hareket edebiliriz. Türkiye'de kemalizmle hesaplaşmadan Kürt sorunundan başörtüsü yasağına, emek sömürüsüne kadar hiçbir sorun sahici anlamda çözülemez. Bunun için risk almak ve bedel ödemek gerekebilir. Ancak risksiz hiçbir mücadele yürütülemez" diye ifade etti yaklaşımını, Tokat'ta yayınlanan edebiyat dergisi Tasfiye'nin editörlerinden Ahmet Örs, sempozyum konuşmasında.

Haftalar önce bu sempozyumdan Ali Akyurt kanalıyla haberdar olmuşum. Temelde İslamcılarla sol kesim arasında karşılıklı olarak yerleşmiş önyargıları giderme gibi bir amacı var Emek ve Adalet Platformu'nun. Ali, Casper Bilgisayar'daki direnişe yaptıkları ziyaretten söz ediyordu.

İslamcı hareket işçi meselelerini genel ütopyasının süreç içinde çözümlenecek kategorilerinden biri olarak görmüştür. İşçinin hakkını alı teri kurumadan ödeyiniz, diye buyruluyor hadis-i şerifte. Buna karşılık Mustafa Kutlu'nun kimi karakterleri, "muhafazakâr sermaye" başlığı altında hızla büyürken İslami hassasiyetleri sözde Müslümanların iyiliği adına paranteze almayı kendilerine yediren patronlarla avanelerini sorgulamayı sürdürdüler.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acısını kitaplara döken kadınlar

Cihan Aktaş 09.05.2011

Yılın yoğun çalışma dönemleri kapanmaya yüz tutarken aklıma yolculuk yazıları düşer ki bavul hazırlığına da başlamış olurum aynı tarihlerde. Yazı neredeyse yazılmıştı zihnimde, derken e-postama Yasemin Öz'den gelen mesajı okudum, zihnimdeki paragraflar altüst oldu. İsmi ilk kez yayımladığı kitapla duyduğum Nevin Berktaş'ın hayatı bir işkenceler manzumesi.

Daha önce de kocası tarafından aldatılan Meryem Tezel'in yazdığı kitapla ilgili haberi okumuştum bir haber sitesinde.

Benliğinizden kan sızdıran acının sorumlusu bazen devlet adına hareket ettiğini söyleyen yüreği taşlaşmış bir memur, bazen de kaç yıllık hayat arkadaşınız olabilir.

Karanlık hücrede arkasına devletin görkemli iradesini almış ve insan olarak da haddini aşmayla mümkün bir kötülükle kalbini karartmış birileri, sizi etinizi canınızı kıymık kıymık ederek bildiğiniz veya bilmediğiniz bir şeyleri anlatmaya, kabullenmeye zorluyor.

Nevin Berktaş 1958 yılında Adana'da doğdu. 80 öncesi yıllarda bir çok kez gözaltına alındı, kısa süreli tutuklamalar yaşadı. 12 Eylül sonrası Adana'da bir kez daha gözaltına alındı, altı ay tutuklu kaldı, 1983 yılında İstanbul'da tekrar gözaltına alındığında yoğun işkencelere maruz kaldı. Defalarca tutuklandı, hapis yattı, çıktı, gözaltına alındı, yine işkence gördü ve gözaltında kaybedilme tehlikesi yaşadı. 2007 şubat ayında tahliye olduğunda toplam 21 sene cezaevinde kalmıştı. Bu haliyle Türkiye'de en uzun süre hapis yatan kadın tutsak oldu. 2000 yılında, yayınlandığı hafta toplatılan *İnancın Sınandığı Zor Mekânlar: Hücreler* kitabını yazdı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ucu açık öykü, sonsuz kış

Cihan Aktaş 16.05.2011

I- Önceki gece sulu bir kar sepintisi altında yürüdüm İstanbul sokaklarında. Mayıs ayında yağan kar öyküye çağırıyor. Aklıma yine Cemal Şakar'ın öyküsü düştü: Kar.

Herkesin ucundan tutunarak bir şekilde katılabileceği bir öykü yazmış Şakar.

Benim nazarımda da öykü, sonu boşlukta kalan bir edebi türdür çoğunlukla, ister durum öyküsü olsun, isterse de olay. Her şekilde metinde görülen hayatın bir kesitidir, olay sürer çünkü, yazar metnine son noktayı koymuş olsa bile.

Durum öyküsünün açık ucundan yeni öykülere uzanıyor yollar. Yaratıcı yazarlık dersleri verdiğim üniversitede işte bu tür metinler üzerinde çalışmak bir hayli yararlı geliyor bana, öğrenciyi derse katma konusunda. Cemal Şakar'ın Hikâyat'ında yer alan "Kar"ı da işledik öğrencilerle bir süre önce.

Ucu açıklık sadece kısa öyküye özgü bir kurgusal nitelik değil tabii. Sinemada başarılı örnekleri var ucu açık (ve tamamlanmamış sayılabilecek) yapıtın; özellikle İtalyan sineması ve yeni gerçekçilik akımını kenarından izleyen Antonioni geliyor aklıma şimdi. "Görüntünün mimarı" olarak da tanınan Antonioni, bitmeye rıza göstermeyen boşluklu hikayeleriyle durum veya kesit öyküsünü somutlaştırır sinemasında. Ekranda beliren "Fine"a rağmen, seyirci tamamen ermeyen durumun sıkıntısıyla tahmin yürütmeye başlar: Niye tam burada bitti ki, aslında biten ne, başka türlü nasıl olabilir, keşke böyle olmasa da işte şu şekilde sürse hikaye...

Ne seyirci ne de okuyucu hoşlanıyor o kadar ucu açık anlatıdan, tasvirden. Öyleyse yazar olarak niye ucu açık olsun isteriz, öykünün, filmin hatta romanın...

Paradoksal bir açıklama belki, ama evvela okuyucunun hatırını gözetmek gibi bir cevap geliyor aklıma, elbet o metni ucu açıklığına rağmen kendi içinde tamamlanmış kılan haklı sebeplerle birlikte.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Emel Topçu: Modern Göçmen Başörtülü

Cihan Aktaş 23.05.2011

Seçim öncesinde adayların konuşmaları, vaatleri birbirine fazlasıyla benziyor. Herkes daha çılgın ve büyü etkisi yapacak projeler üretebilecek donanıma ve güce sahip olduğunu kanıtlamanın peşinde. Bir de kaset savaşları var, yazımın sonunda değineceğim. Böyle bir hengâmede farklı bir sese kulak vereyim ve dinlediklerimi sizlerle paylaşayım istedim:

Emel Topçu yirmi yıldır farklı ülkelerde yaşayan bir aktivist akademisyen. Masa başında çalışmakla yetinmeyen, kulağı sokağın seslerinde bir kadın o ve asla kariyerist değil. Kendini nerede gerekli görüyorsa oraya yönelen bir maraton koşucusu Emel, bana öyle geliyor. Kazanılan burslar, bitirilen okular... Almanya, Hindistan, ABD... Türkiye'ye döneli iki yıl oldu, şimdi Köyceğiz'de yaşıyor, ancak seçim çalışmaları nedeniyle İstanbul'da. Ben onu yıllardır tanıyorum. Türkiye de siyasal platformda artık Emel gibi varlığını eş kontenjanından oluşturmamış başörtülü kadınları tanımalı, saçma sapan yasakların aşılması başka türlü gerçekleşmeyecek.

Onun HAS Parti'den aday olduğunu öğrenince bir heyecanla aradım, konuştuk.

"Niye HAS Parti?" diye sorduğumda, şunları söyledi Emel: "Türkiye'ye dönmeden önceki on yıl boyunca Almanya'da kültürler ve dinler arası diyalog çalışmalarında yer aldım. Başkalarının doğrularını tanıyor, onlara belli bir saygı göstermeyi öğreniyorsun bu çalışmalarda. Aynı toplum içinde farklı hayat tarzlarının birlikte sürdürdüğü bir öğrenme süreci bu. HAS Parti renkli, farklılıklara açık bir parti. Yahudi, Hristiyan, Sünni, Alevi, Kürt Türk ayrımı yapmıyor, her kesimden adayları var, kriterleri insana saygı. Beni HAS Parti'ye çeken asıl sebep bu. Parti ilk kurulduğunda Numan Bey'in bir televizyon programında işte bu zenginliğe işaret eden konuşmasını dinlediğimde, ben bu partiye oy verebilirim, demiştim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çok eşlilik yalanları

Cihan Aktaş 30.05.2011

Çok evlilik döne döne tartışmaya açılıyor ülkemizde. Bu da bir sorunun, çözülmeye gerek duyulmadığı için çatallanan bir sorunun varlığını ortaya koyuyor. Gelgelelim ortaya koyma biçimi de bazen hem büyütüyor sorunu, hem de bir çıkmaza sürüklüyor.

Bu konuyu Wisdom Net'in davetiyle bir dizi konferans için bulunduğum ABD'de, Canaan Valley Konferans Merkezi'nde de dile getirdim önceki gün. Peygamberimiz (s.a.) damadı Ali'nin kızı üzerine evlenmesine hiç sıcak bakmamıştı. Çok evliliğe kapılarımızı açalım demek kolay da adalet nasıl sağlanacak? Kanunen erkeğe tanınan hakkın kadınları mağdur etmesinin önüne nasıl geçilecek, ayeti kerimelerde öne sürülen adalet şartını gözetmek hiç kolay olmayacakken.

İslami hayat tarzını benimsediğim ilk yıllarda bazı cemaatlerde nefsiyle cihat adına kocası için ikinci eş arayan kadınlar görür, bu kadınları hayretle izlerdim. Müslüman kişinin nefsiyle cihatı yüceltilirken bu ikinci eş iştiyakı bana çelişkili görünürdü. Ne aşk olurdu ortada çünkü, ne himaye edilmek istenen Ümmü Seleme misali yaşını başını almış dul bir kadın.

Öte taraftan mevcut durumun da kabule şayan olmadığı açık, bu nedenle de döne döne aynı konuyu konuşmaya mecbur kalıyoruz. Toplumumuz en az doksan yıldır öykünmeci bir toplumsal tasarım adına bir yalanla yaşamaya alışmış. Resmi aile söylemlerini dinlerken sanırsınız ulusal aile modeli vatan sathında etkin, geçerli. Pratikte ise imam nikahı üç şekilde mevcut: Resmi nikahı dinen meşrulaştırmak adına, kadın varlığını nüfustan saydırmayan, meta veya mülk olarak algılayan bir telakkinin dayatmasıyla ve nihayet özellikle büyük şehirlerin görece güçlü bekar kadınları tarafından tercih edilerek...

İranlı yönetmen Tehmine Milani "Yarısı Saklı" filminde evli hocasına aşık olan üniversite öğrencisi solcu genç kızın iç çatışmaları yoluyla "kuma" olgusunu tartıştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Chinatown'da Furkan'ı konuşmak

Cihan Aktaş 06.06.2011

Biz aslında, ABD'de yaşayan Türkiyeli Müslüman ailelerin bir kültürel kuruluşu olan WisdomNet'in Davis'te üç gün sürecek etkinliği için çoktan yola çıkmış olmalıydık West Virginia'ya doğru. Duyduk ki Furkan Doğan'ın babası Ahmet Bey New York'taymış, Mavi Marmara vakasının 1. yılında BM'de düzenlenecek bir panel için.

Arabayla belli bir yere kadar ilerleyebiliyorsunuz New York'ta. Ahmet Doğan'ın Chinatown'da kaldığı otele ulaşmak için epey yürüdük Kemal Birtek'le. Bütün şehirde olduğu gibi tarihine sıkı sıkı yapışmış semt ve binalarını gözünüz bir film sahnesinden ısırtıyor. Chinatown, Birleşik Devletler Kongre Kütüphanesi tarafından koruma altına alınmanın bir güvenine sahip. Roman Polanski'nin *Çin Mahallesi* filmini de çağrıştıran semt, bir yeryüzü mahallesi gibi. Filmde atıfta bulunulan Los Angeles'taki Çin Mahallesi görsel değil imge olarak mevcut. Polanski filminin spekülörleri uğraştıran geniş kurak arazilerinin aksine Çin Mahallesi fazlasıyla sıkışık ve canlı bir semt havasında.

Burası Çin vurgusuna karşılık alabildiğine New York.

İnsan, herhangi bir ekrandan bir şekilde görünmediğinde bir olgunun, vakanın ABD halkı nezdinde gerçeklik kazanamayacağı hissine kapılıyor. Ekrandan görünen ise elbet simülasyon sağlamaya dönük işlemlerle yeni bir mevcudiyet kazanıyor.

Ahmet Doğan, Ramazan Arıtürk, Uğur Sevgili, Rabia Yurt ve Semra Sancar'dan oluşan Elmadağ Hukuk Bürosu ekibiyle gelmiş New York'a; bir yıl aradan sonra, oğluya ilgili davanın takibi için. Geçen zaman içinde bir yol alındığı söylenemez. Türkiye'de savcılığın başlattığı soruşturmada da bir mesafe katedilmedi. Lahey'de Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne başvuruda bulunuldu tüm mağdurlar adına, bir gelişme olmadı henüz. ABD'de bir dava açılmadı, ama Ahmet Bey Kongre ve Temsilciler Meclisi üyeleriyle, Kongre Tarihinin ilk Müslüman milletvekili Keith Ellison'ın yardımcılarıyla görüşmeler yaptı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçim heyecanı bazen eksik bazen fazla

Cihan Aktaş 11.06.2011

Çok yakınımızda bulunan seçimlerde sonuçlar açık görünüyor ve bu da seçmenin heyecanını eksiltiyor. AKP parti olarak Türkiye’de gerçekleştirdiği ilklerin sağladığı imtiyazlar bir yana, geleneksel “muhafazakâr” kalkınmacı politikaları sürdürme konusunda attığı adımlarla da seçimin galibi olacak. Sırf “Çılgın Proje” hatırına Başbakan Tayyip Erdoğan’a oy vermeye hazırlanan CHP kökenli kadınlarla söyleşiler yaptım bir ay kadar önce, onları *Caddeler, Kadınlar ve ‘Tayyip’* başlıklı yazımda anlattım, www.dunyabulteni.net’te. Çılgın Proje’yi destekleyen ve başları da örtülü olmayan bu kadınlar Erdoğan’ı aynı zamanda “One Minute” tavrı nedeniyle de destekliyorlar. Varoş kadınları da onlardan geri kalmıyor “Tayyip” hayranlığında. Bu hayranlığı New York’ta, West Virginia’da, Tahran’da da izlemeye devam ettim sonraki günlerde.

Kalkınma iyi güzel de salt maddi kalkınmayı öne çıkartırken tevazuu, tabiatın dengesini ve kendini bildirmekten, ianeden ar eden yoksulun mahrumiyetini paranteze alan politik söylemlere ister istemez bir mesafeyle bakmaya zorluyor beni, kalemim.

Bazen cami önlerinde dergi satarlar, bazen üstgeçit duvarlarına afiş yapıştırırlar. Hüzünlü, esmer, saygılı, mahcuptur ifadeleri. Bir ayakları varoşlarda, bir ayakları Anadolu’dadır. Komşuları açken tok olmayı kendilerine yediremezler. Her şeye rağmen her zaman o gençleri anlatmaya önceleyeceğimi bilerek bilgisayarımı açtım, adaylarını o kadar iyi tanımasam da... Biliyorum, adayları kazansa da onlar tam olarak kazanmış olmayacak. İnandıkları bağlama hizmete devam edecekler hava sıcak soğuk, trafik bezdiriyor demeksizin, ellerinde pankartlar, afişler, zamklı kovalarla şehrin uygun yüzeylerini tararken. Simaları pek az değişecek.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni anayasa umudu

Cihan Aktaş 13.06.2011

Ana muhalefetin artan oy oranı konusunda medyada dolaşımda olan anketler bir kez daha yanıldı. Halkın seçimlerle vermeye çalıştığı mesaj, 12 Haziran seçimlerinin önemini arttıran sebeple aynı: Hiçbir parti AK Parti kadar yeni bir anayasanın gerçekleşmesinde etkili olacağına inandıramadı seçmenini. Baykal’dan MHP’ye, kaset skandallarıyla belirlenen siyaset usulüne prim vermek istemedi Türkiye. Yeni anayasa gerçeklik kazanmadığı sürece Kürt meselesi gibi Ergenekon davaları da spekülasyonlara, komplolara açık olmaya devam edecek.

Yükselen başarı, daha da yükselen bir sorumluluk bilinciyle taşınabilir ancak. Bu başarıyı tez canlılıkla Arjantin göndermeleriyle yorumlamaya meyyal analistler, seçim öncesi yargılarında niye yanıldıklarını sormalıydı kendilerine önce.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uçan seccade

Cihan Aktaş 20.06.2011

Bir yıl kadar önce "Kıyılar ve Yayla Ahalisi" başlıklı referandum yazımda Deleuze'ün Bin Yayla'sına atıfla, Türkiye elitlerince kıyılar-iç bölgeler (ya da taşra) şeklinde tasnif edilen oy dağılımı mantığının ancak bir toplumsal çölleşme vaat edebileceğini dile getirmiştım. Şimdilerde ülkeye bir inşaat tozu hakim, hatta AK Parti'nin bir inşaat tozu ortamında seçimleri kazandığını söylemek de olası. Bu arada milletvekili seçilen bir Ergenekon sanığı da (Engin Alan), "millet iradesine saygı" talep etmiş. Oysa kendisi millet iradesine saygı göstermek istemediği için Ergenekon davası sıralarında.

AK Parti artık kıyılarda da ilerliyor. Üstelik ta Brooklyn kıyılarında yaşayan MHP ve CHP taraftarlarının da takdirini topluyor. Bana kalırsa tam da bu noktada donuklaşma ve katılaşmaya, yani bir tür kemalizme kapı aralamamak adına geriye dönüp de başlangıç ilkelerine bakmak için bir sürü sebep var. Meclis'teki 78 milletvekili arasında başörtülü tek kadın yok, ama büyük oranda milletvekilinin eşi başörtülü. Başörtüsü yoksa oy da yok, dedi bir grup insan. Müminin mümine ayna olması gerektiğine inanan, iktidar hesaplarına da yabancı bir azınlıktık, bazıları "Ergenekon maşası" olmakla suçladı.

Bana şöyle geliyor, Sapphire ilintili hayat tarzına yakınlık duymadığım için: Gecekondu mahallesi yollarında koşuşturmacayla ilerleyen zafer, kadınlarını otel etkinlikleriyle sınırlamaya başladıysa kendi içinde çökmeye başlamış olmaz mı çoktan? Herhalde bizlerin sesi de Taksim'de bir otelden değil, binlerce insanının dalgalanmasına sahne olan bir caddeye bakan Esenler Camii önündeki platformdan yükselmeliydi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seni kör edeni affetmek...

Cihan Aktaş 27.06.2011

Şiddet yoluyla erkeklik onurunun "savunusunda" kezzap kullanımı aşırı ve fakat aşına bir örnek. Erkeklik onurunu kurtarma adına kullanılan asit, kadınları gönülsüz itaatin sınırlarına çekecek bir tehdidi daima hatırd tutuyor.

İran'da Amine Behrami'nin başına gelenler tipik bir kezzap vakasının ötesine geçiyor. Mecid (Majid) Mohavedi yedi yıl kadar önce evlenme teklifine olumlu karşılık vermeyen Amine'nin yüzüne kezzap dökerek kör olmasına yol açmıştı. Niye kezzap ama? Çünkü çizgilerini ve sağlıklı tenini yitiren yüz artık kimselere yar olmayacak. Reddetme küstahlığını gösteren "maşukun" yaşayan bir ölüye dönüşmesidir murat edilen.

Bariş için Vicdani Red, şiddeti çeşitli açılardan tartışan bir internet grubu. Yüze kezzap atma suçunun cezası ne olmalı, keşke bu soruya da bir cevap bulabilse bu grubun üyeleri. Çünkü bana öyle geliyor ki böyle bir suçta

yüzünün hatlarını, gözlerini yitirenin durumu ve cevabı dikkate alınmadan üçüncü kişilerin yorumları sadece herhangi bir yorum olmakla sınırlı kalacaktır.

Reddedilmeye dayalı kezzap intikamını kimileri bir hevesle Müslüman toplumların veya arabesk mizaçların keyfiyetine yormasın. Son yıllarda kezzap intikamına maruz kalan bir kurban da İngiliz sunucu Katie Piper. Ona kezzap cezasını uygulayan ise, ayrılmak istediği sevgilisinin bir arkadaşı.

Reddedilmeye bu denli tahammülsüzlüğün kadınlardaki karşılığı genellikle kezzap kadar yakıcı olmuyor. Kadınların büyük kısmı zahirde de olsa "seçilen" cins olarak, reddedilmeyi kendilerine yedirmelerini sağlayacak deneyim ve kabullerin yardımıyla "ya benimsin ya kara toprağın" dedirtecek türde bir onur içeriğine uzaklar.

Geçmişteki fotoğraflarına bakılırsa hoş bir kızmış Amine, bir bakıma tipik bir İran güzeli, esmer, kara badem gözlü, hoş endamlı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

O duvara dayanmamak gerekir...

Cihan Aktaş 04.07.2011

Yeryüzü Doktorları Filistin'e gitti acil ameliyatlar gerçekleştirmek amacıyla, Cumartesi Anneleri Kars'a gitti, Berfo Ana'ya bir taziye sunmak üzere... 16 Temmuz Hareketi "sınırlara dayanmak için" Hatay yolunda... Öncelikle gidilmesi gereken yerleri fark etmek, duvarın öte tarafını görebilecek bir idrak gerektiriyor, dağınık seferler ve mülteci akışları sırasında. Duvarın öte tarafında ne var? Birileri bakmamanız gerektiğini söylüyor, güçlü olmanın haklı olmak anlamına geldiği inancını dünyaya dayatan birileri yükselttiği duvarları demir perdeden daha aşılmaz kılmanın peşinde.

Sevdiğiniz yazar umursamıyor aksi telkinleri, Gazze yolunda; daha önce de Gazze'ye gidip Suskunluğun Üstesinden Gelmek isimli eserini yazmıştı. Alice Walker'dan söz ediyorum.

Orada duvarlar yükselirken "İşlenen suçun pervasızca sürmesi karşısında kim dayanabilir", Walker'ın sorusu bu. Dayanılmaz ve dayanılmamalı da bu olanlara, diyor kendisiyle söyleşi yapan The Electronic İntifada'nın kurucusu Ali Ebunima'ya. (Söyleşiyi Oğuz Eser Timetürk için tercüme etmiş.)

Medyatik aşklar

"Güzel aşk çirkin sahneler" başlıklı yazıma tepkiler almıştım, aşkperest okurlardan. "Aşkın özü yoktur ve ne yaparsa yapsın aşk haklıdır"; aşk ideolojisi bu şekilde bir savunma içinde. Sanki sahiden de dünyevi uyarılara tamamen kapalı semavi bir olgudan söz ediyoruz.

İbni Arabici anlamda varlık sebebi aşk elbet bir yanıyla dünyevi, çünkü dünya salt fiziki bir varlık olmaktan uzak, fakat bir taraftan da bu anlamda aşk bütün maddi hesapları gözardı ediyor olması gereken boyutuyla semaya veya gaybe açılıyor.

Aşk sizin içinizde bir devrim gerçekleştirirken, üçüncü şahıslarda açtığı yaraların kapanmasına izin vermeyen yanıyla sahibi bir varoluş kazanabilir mi acaba.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başörtülü kadınlar sanattan anlamıyor mu...

Cihan Aktaş 11.07.2011

I- Sanatın nabızı gerçekte nerede atıyor? Paranın ve iktidarın biçimlendirdiği, klasik sanat birikimini maddi güçle sergileme ayrıcalığına haiz görkemli salonlarda mı... Türkiye’de elitist bir kesim, bazen en devrimci sanatın bile sermayeyle bütünleşen steril çevre ve mekânların eşiğinden çıkmasına tahammül edemiyor. İyi de sanatın ve sanatçının bu denli kapatılmaya, daraltılmaya tahammülü olabilir mi? Tristan Tzara boşuna doludizgin bir öfke arayışına düşmemiştir bu tür bir sanat anlayışı karşısında.

Gündüz Vassaf’ın “Türk-İslam Sentezi, Bach, Metallica” başlıklı yazısında başörtülü kadınlarla ilgili yargısı ciddi bir tanımama problemiyle malul. Cemile Bayraktar’ın www.derindusunce.org’da “Dindarların Laiklerle İmtihanı” başlıklı yazısında anlattığı gibi, Vassaf toptancı bir yaklaşımla başörtülü kadınları parayla görece bir ısıltı kazanan kaba bir güruha indiriyor.

“Başörtülü kızlar niye Metallica konserlerinde görünmüyorlar” şeklindeki soru, Vassaf’ın eleştirisinin sanatsal ilgiyi kalıplaşmış popüler ifadelerle tartan yaklaşımın sınırlarından seslenmekle kaldığının bir ifadesi.

Soru maalesef 90 yıldır fildişi kule semalarında yankılanan “Dindarlar niye opera izlemiyor, Mozart dinlemiyor” yargısıyla bütünleşirken sanatsal yaratımı Le Corbusier üslubunda bir konser salonunun hacmine sabitliyor.

“Maalesef” diyorum, çünkü *Annem Belkıs* yıllardır orada, *Cehenneme Övgü*’nün yanında, kütüphanemin rafında.

II- 1980’li yıllarda İslami hareketin başlıca göstergesi, kültür ve sanata yapılan vurgudur. Kültür ve sanat alanında yenilenme, kadını hayata ve kültüre katma, ataerkil geleneksel algılardan kendini ayırıştırma... bu hareketin belirgin özellikleri.

Başörtülü kadınların yasaklar nedeniyle hangi aşağılamalara, baskılara ve ayrımcılıklara maruz kaldığı konusunda pek fikri olmadığını sandığım Vassaf, onların varoluşundaki anlamı Metallica üzerinden test etmeye çalışırken aklıma Çaykovski adına Schönberg’i yasaklayan Stalin düştü.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

‘Reformist’ Ahmedinejad ve kadınlar

Cihan Aktaş 14.07.2011

I- Bu kez Asgar Ferhadi'nin kahramanı Nadir, Simin'den farklı bir şekilde ayrılıyor, İran'da yayımlanan *Çehelçerag* (Kırk lambalı avize) dergisinin son sayısının kapağına bakılırsa. Dergi bir zamandır tartışılmakta olan üniversitelerde kız ve erkek öğrencilerin dersliklerinin ayrılması konusunu işlerken Ferhadi'nin Berlin'de Altın Ayı ödülü kazanan *Simin ve Nadir: Bir Ayrılık* filmine atıfta bulunmuş. Konuya ilişkin dosyada Ayetullah Humeyni'nin torunu Zehra Eşragi, dedesinin hiçbir zaman üniversitelerde kız ve erkek öğrenciler arasına duvarlar çekilmesini kabul etmediğini, kendisine bu doğrultuda yönelen baskılara karşı koyduğunu hatırlatıyor. Ayetullah Humeyni'ye yakın olan başka kadınlar da onun üniversite öğrencisinin forma tarzıyla kısıtlanmasına sıcak bakmadığını belirtiyorlar dergide yer alan söyleşilerde.

Son bir iki yıldır İran'da muhafazakâr bir kesimin üniversitelerde kız ve erkek öğrencilerin ayrı dersliklerde eğitim görmesi yönünde bir çalışma yürüttüğü biliniyor. Gazetelerde zaman zaman tartışmalara yol açan projenin, üniversitelerdeki eğitim kadrosu ve bina yetersizliği nedeniyle uygulanamadığına dair bir kanaat hep söz konusu ediliyor. Bu tasarının bütün muhafazakârlar tarafından benimsenmediğini belirtmeliyim.

Öğretim üyeleri ve dekanlar arasında bu ayrılık kararını öğrencilerin kişiliğine saygısızlık olarak değerlendirenler çoğunlukta. Bu çevreler erkekler ve kızlar için özel derslerin konulmasının mümkün olduğunu, ancak genel eğitimde kesin bir ayrımın gerçekleşmesinin imkânsız olduğunu ifade ediyorlar. Reformist siyasetçi, şair Fatma Rakei, bu tasarının seçkinlerde bir hakarete uğrama hissi uyandırdığını ve İran gençliğinin böylesi bir ayrımcı muameleyi hak etmediğini dile getiriyor.

Tasarının somutlaşmasına doğru süreç hızlanırken gelen tepkiler üzerine Cumhurbaşkanı Ahmedinejad ilgili bakanlıklara bir mektup yazarak bu bağlamda geliştirilen projelerin hemen iptalini istedi. Ahmedinejad'ın tavrı, kız ve erkek öğrenciler için ayrı derslikler hazırlama konusunda sıkıntı yaşayan üniversite çevrelerinde memnuniyetle karşılandı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Annem ve 13 asker

Cihan Aktaş 18.07.2011

I-Bavulumu eve bıraktım ve dosdoğru Göztepe'deki hastaneye koştum. Annem yoğun bakımda. Yıllar süren hastalık mücadelesinin getirdiği soğuk, kalın duvarlı mekân, yoğun bakım. Alzheimer bedeni belli aşamalarla kuşatırken hangi aşamanın ne kadar süratle ilerleyebileceğini asla tam olarak bilemiyorsunuz. Bir ay kadar önce bir konuşma iştiyakıyla kullandığı çarpıcı metaforik ifadeleri dinlerken, her şey umut verici gözüküyordu. Belki sürekli yenilenen ilaç terkipleri bu kez olması gerektiği gibi düzenlenmiş veya tam tersi olmuştu. Farklı çocuk yaşlarıyla yetişkin benliği arasında gidip gelen merakla bir şeyleri keşfetmeye çıkıyordu, ezbere bildiği evde. Benliğinde oluşan taze enerjiyle yeni şeyler öğrenme çabasına düşerken dünya meseleleri üzerine de özlü yorumlar yapmaktan geri kalmıyordu. Sık sık kayıp düşer olmuştu. İyileşme sandığım şey aslında hızlı düşmelerin getirdiği, el hareketlerine hükmedememekten ileri gelen bir geçiş süreciymiş...

Bazen yavaş ve yumuşak, bazen de hızlı ve sert değişimlerle adımlıyoruz hayat yolunu. Aklıma sıklıkla Iris Murdoch'u getiren annem, temizlik konusunda katı ilkeleri olan biriydi yıllarca. O hastalandıkça evi de renk değiştirdi süreç içinde. Hamarat titiz annemin hastalık yılları, ardında bıraktığı hayatının sıkı temizlik seanslarının bir ödünlenmesiymiş gibi bir tür boşvermişliğe kapı açtı.

Nasılsa ihmal edilmiş bir cümleyi telafi etmek mümkün olacak düşüncesiyle teselli bulduğum oldu, yola çıkma anlarında. Gidişime üzülmeyin diye birazdan dönecekmişim gibi vedasız ayrılmalarımın ileri gelen yarım cümleler ve eksik davranışlar hep gelecek buluşmalara duyulan umuttan aldı cesaretini. Geleceğim nasılsa ve eksik cümleyi tamamlayacağız. Bu kez öyle olmadı. Hastalık kendi seyrini istediği gibi izlemekte diretti, annemin son dönemde birden başgösteren neşesine, coşkusuna, bilgisayar öğrenme isteğine kadar varan bir tür çocuksu araştırma öğrenme keşfetme hevesine karşılık.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ulus-devletin boğuculuğu

Cihan Aktaş 25.07.2011

Mısır'daki çatışmalarda önceki günün bilançosu 230 yaralı. Özel On televizyonu, İskenderiye kentindeki ordu karşıtı gösterilere bazı suç gruplarının müdahale ettiği ve muhalifler ile suç grupları arasında çıkan çatışmalarda yaralananlar olduğunu duyurdu.

Aklıma Sara Omar (elbet "Ömer") düştü.

Otobüs yolculuğu sırasında aklıma eseni yazmayı sürdürmek üzere çoğu kez iki kişilik bilet alırım, ama uçakta bunu yapamam, sadece yanıma aşırı parfüm sürmüş ya da ter kokan, eliyle koluyla hava sahamı işgal edip duran bir yolcu düşmesin diye dua ederim. Üç saatlik uçak yolculuklarında katlanılabilir de koltuk komşusu sıkıntılarına, on bir saatlik yolculukta nasıl geçer zaman... ABD dönüşü koltuk komşum Mısır asıllı genç bir kadındı, Sara Omar. Kısa tanışma faslından sonra kendi âlemlerimize daldık. Ben haftalardır uzak kaldığım romanımın aşılması gereken ince sorunları üzerine düşünerek notlar alırken, Sara kulaklıklarıyla kendini mp3 çalarının fezasına kapattı.

Atlantik üzerine uçarken garip bir akşam namazı vakti yaşıyor, bir bakıma namazın belirsiz vaktine doğru hızlıca hareket ediyorsunuz. Güneşin batımını yakaladığımız âna tam olarak emin olamadığım için, namazı ertelemeyi sürdürdüm, aklımdan Musa Carullah'ın "Uzun Günlerde Oruç" isimli eserinden cümleler geçirerek. Namaz vakti girmiş gibi, yine de emin olmaya çalışıyorum. Bir ara pencere kenarında oturan Sara izin isteyerek koridora geçti. Döner dönmez de çantasından bir başörtüsü çıkartarak başına doladı; anlaşılan namaz kılacak. Karşımdaki ekranın gösterdiğine bakılırsa Reykjavik açıklarındayız. Ben de koltuk arkadaşıma katılayım dedim, ima yoluyla namaza başladım. Namaz bittiğinde o başörtüsünü çıkartıp çantasına koydu yeniden.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Turnadan öğrenmek

Cihan Aktaş 01.08.2011

Martılara rağmen
İçinden turnalar geçen

Erzincanlı miço
Söyle hangi rüzgâr merhem olacak
Bu yaraya...
(Acemi Ütopya'dan, Suavi Kemal Yazgıç)

Şimdi turna zamanı mı ki böyle bir yazıyla çıkıyorum karşınıza? Her mevsime yayılıyor turna kanatlarının sesi, dikkatle dinlendiğinde duymak zor olmuyor. "Bugün 31 yıl sonra bir sürgün, gurbette bir kalp kriziyle ölmeden döndü, bu önemli bir şey" diyor ya Kemal Burkay... Turnalar türkülerin kelimasını ciddiye alarak selam ve iyi temennileri taşımayı sürdürüyorlar, buna güvenebilirsiniz. Annemin evinin oturma odasında bir tabloda sonsuzluğa süzülen turna, bunu anlatmaya çalışıyor gibi gelirdi bana.

Rahmetli annem Suna, son yıllarında özlediği bir yerlere gitme isteğini anlatırken bazen pencerenin denizliklerine konan yusuf kuşlarından söz ederdi. "Suna" da bir kuş; dişi ördek. Yine de annemin kuşu turnaydı.

Turna bana da ilişir, kendine çağırır bir yolunu bulup. Reşit Behbudov, "İlkbahar geldi turnalar geldi, bir sen gelip çıkmadın, harda kaldın" diye türkü okumaya devam ediyor fonda.

Turna Suavi Kemal'in şiirinde Erzincanlı miçonun martısı (Sebepsiz Serçe, Birey; 2001) , Hagop Mintzuri'nin romanındaki kökene veya sılaya dönük arzuyu çağırان bir imge. (Turna Nereden Gelirsin, Aras; 2010) Kapı Yayınları yıllarının kıymetli editörü Cahit Akın'a hikâyelerimin satır aralarından süzöldüğünü hissettiren kuş, turna.

Sanırım ben turna sürüsünü ilk kez tepelerde kurulmuş bir Kürt köyünde izledim, üç beş yaşlarımda. Bir düzen içinde ilerleyen mavi-beyaz akış bulutlara karışıyordu yer yer. İnsan çok isterse turnaların hareketine katılarak uçabilir gibi bir his belirmişti içimde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kalkan gibi...

Cihan Aktaş 08.08.2011

"Oruç bir kalkandır" dedi, yolumun üzerindeki inşaatta çalışan işçi, nasıl oruç tutuyor, mesela öğle molası kaç saat sürüyor, saat kaçta sona eriyor mesai, bunlar üzerine konuşurken. Bir saçak altındayız, özellikle ben. Gözlerim kamaşarak baktım güneşten kaçırmaya çalışmadığı terli yüzüne. Bir sınavı aşkla yaşıyor olmanın zemininden sesleniyor, kim ona daha üstün bir bilgi ve marifet sunacağını düşünebilir... Ne cehennem korkusu, ne nefsi şımartma arzusu! Yaradan'ın ebedi hayatta kendisinden yüz çevireceği ihtimali varoluşsal bir kaygı halinde benliklerde yer alıyor.

Biri de şöyle söyledi: Sıcak günlerde Allah'ın senin tuttuğun oruca ihtiyacı mı var? Oruca ihtiyacı olan benim oysa, anlattım. Kendimi yeni baştan düzene sokmayı diliyorum Ramazan ayında.

İnsan her şeyden önce alışan varlık, mekâna alışıyor, zamanın ritmine uyduruyor kendini, alışkanlıklarına sıkı sıkı yapışmak için bahaneler üretiyor. Tekrarlara dayalı gibi görünen ibadetlerin özünde ise tekrarların oluşturduğu duyu ve algı kaybına karşı bir açma, uzanma çabası da var.

Zamanın ritmini algılayışımızdan tutun da sofraya düzeni ve insan ilişkilerine varıncaya kadar oruç günleri yeni bir düzen talep ediyor.

“Sıcak bir sofraya oturmaya hazırlanıyorum” diye sesleniyor şarkı. Sıcak sofraya, kabul eden, çekinmeye yol açmayan... Otel davetleri, mönülerini özenle hazırlanmış gösterişli mekânlara çağrılar, bir ucuyla yoldan geçen oruçluya açılabilir mi... Farklı örnekler de var: Son birkaç yıldır Maltepe’de sahilde Mekder (Maltepe Kültür Eğitim Derneği) tarafından bir iftar düzenleniyor, yüzlerce misafirle; ben de zaman zaman katılıyorum.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Vakur ya da kasıntı Müslüman...

Cihan Aktaş 15.08.2011

Cumhuriyet’in yetmiş yılı Müslümanlar için surat asmanın hak sayıldığı yıllardı. Efendilerin ve paryaların varlığı esasında bir vatandaş tanımını geliştiren ideolojinin yüzlerin gülücükler saçtığı bir hayat tarzı dilemesi ve sunması da beklenemez. Müslüman kitlelere öz yurdunda parya olduğunu duyurarak modernleşme sorunsalını aşacağı zehabına kapılan bir siyasal sistemin yaşattığı medeniyet travmasının en sıradan sonuçlarından biri, imanı koruma kaygısının yol açtığı bir tür agorafobi.

Turhan Selçuk’un Abdülcanbaz tipi Yeşil Kuşak Projesi yıllarında Taliban formatında Olivier Roy’un “hınçlı Müslüman” kelamıyla allanıp pullanarak yeniden piyasaya sürüldü ya... Bu kez de kimi Müslümanlar, o formattan kendilerini uzak tutmak için kırk yama bir hoşgörü söylemiyle eğreti bir sevimlilik üretmeye çalıştılar. Belki burada vakar kaybından söz etmek gerekir. Vakar ki asla somurtmakla, kasıntı tavırlarla edinilemez bir nitelik. Dolayısıyla, Hayrettin Karaman Hoca’nın geçen hafta tartışılan “Tahammül mü hoş görmek mi?” başlıklı Yeni Şafak yazısında yer alan, Ayşe Sözen’in HerTaraf yazısında dile getirdiği ve Balçışek Pamir’in de yazılarına konu ettiği “hayat tarzını onaylamadığın komşuyla tebessümümü esirgeyerek ayrışma” tasavvuruna dönük ifade, akla söz konusu vakar kaybıyla ilgili bir endişeyi de getiriyor.

Hayat tarzını onaylamadığı komşusundan esirgediği tebessümün Müslüman’ın kimliğini korumasına nasıl olumlu bir katkısı olur, emin değilim. Bana kalırsa Müslüman kimliği de pratiğin tecrübeleriyle azalan ve çoğalan bir kimlik, tıpkı iman gibi. Vakar ise surat asmakla, gülememe haliyle aynı şey değil kesinlikle, olsa olsa değerlerini yalpalamadan, pratikle bütünlük içinde ve net açıklamalarla taşımanın adı. Yoksa müminin taşıması gereken zarafet ve merhamet hele mübarek günlerde en çok komşuya tebessümde somutlaşmaz mı? Hayrettin Hoca’nın pratikteki yaklaşımı da sanmıyorum ki daha farklı olsun.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve Türkiye: Entelektüel Savrulmalar

Cihan Aktaş 22.08.2011

I-Suriye krizi ve benzeri konularda İslamî kesimde her zaman yaşanan sıkıntı yeniden kendini hissettiriyor bugünlerde. "Esad gitsin, yok, dursun hele, gitmesi Batı'nın işine gelir, hem bakalım o giderse kim gelecek" şeklinde bir cümlede kendini gösteren bocalama hali, Kürt meselesinde de sürmekte. Yardım sever bir toplumuz, bu açık. Ancak üç kıtada taşıdığımız "Osmanlı" sorumluluğuna karşılık ulus devletin sınırları içindeki sorunlarımızı çözümüyle yeteneği konusunda zaaflarla malûluz. Mesela, Hüsnü Mahalli'nin dile getirdiği üzere, Afrika'da tırmanan açlığın Amerika-İsrail ittifakının yeni emperyalizm için bu kıtada sınırları yeniden düzeltme operasyonu ile alakasını anlatan analizler nadiren yer buluyor medyada.

Müslümanlar olarak ise farklı yorumların sahipleri sapma veya yozlaşma söylemleriyle susturulduğu için, döne döne aynı cümlelerde yankılanıyor entelektüel varlığımız. Yazarlarımızın, düşünürlerimizin toplumsal sorunlar konusunda kendini masun kılma iştiağı entelektüel üretim alanında yeğlenen kısır döngüden, bu kısır döngü de harf devrimi temelinde genişleyen - agorafobiyle tamamlanan- bir kültürel sakatlamadan bağımsız düşünülemez. Ancak, mağduriyet ve yozlaşma söylemleriyle nereye kadar idare edilebilir?

Bu şartlar altında iki hafta önce Yeni Şafak'ta Prof. Sadettin Ökten'in Emeti Saruhan'ın röportaj sorularına cevap verirken dile getirdiği "felsefi gelişme"ye nasıl ulaşacak Müslümanlar?

II-Sözünü ettiğim bağlamda ilgi çekici yazılar yazdı Markar Eseyan son haftalarda. Bu yazıların son ikisinde ("Eksik olan "bir şey" ve "Özgün olan "bir şey"), Müslüman kesimlerin AKP hükümetleri yıllarında ülkenin önünü tıkayan meseleleri çözümlemede gösterdiği başarıda eksik olan noktaya işaret etmeye çalıştı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslamcı entelektüelin iktidar mesafesi

Cihan Aktaş 29.08.2011

Geçen hafta bu sütunda yayımlanan Türkiye ve İran'da entelektüellerin savrulmalarını konu alan yazımdaki kimi "kapalı" hususları açmaya çalışacağım bugünkü yazımda.

Ardımızda kalan yirmi yıl içinde İslamcılar bağımlı entelektüelin de iktidara belli bir mesafede durması gerektiği gibi hassas bir ilkeyi gözetmede tedbirli davranmadılar, iktidara mesafe konusunda eksik ya yenilenmeye fırsat bulamamış bir tecrübe yüzünden; İran gibi, Türkiye'de de. Önlerindeki başarı örneği Aliya'ydı. Oysa Aliya az bulunur bir yıldızdı; zirvedeyken bile iktidar perspektifinden bakmamayı başararak "özgürlüğe kaçan" adam olmaya devam etti.

Apansız yakalayan sorunları aşmak yerine, sorunların önüne katılmaya zorlayan zorlu konjonktür entelektüellerin dilinin siyasetin maskeli dili içinde görünmez kılınması gibi bir sonuç ortaya koyuyor şimdilerde. İnsan Nabi Avcı'dan yeni bir kitap okumak istiyor. Peki, ne yapmalı? İran'da çoktandır dillerde dolaşan Çernişevski'nin ve Şeriatî'nin sorusu şimdilerde Türkiye'de de dile getirilmeye başlandı. Soru entelektüelin yeniden o nefret duyurtan fildişi kulesine geri dönmesi arzu edilmeyeceği için de soruluyor.

Dilinin iktidarla örtüşmesi gibi, reel politikten kopması da entelektüeli bir dağılmanın tehditlerine maruz bırakıyor.

Kristeva'nın *Samuraylar*'da (ve Simone de Beauvoir'in de daha önce *Mandarinler*'de) anlattığı entelektüellerin siyasal açıdan düşülen hayal kırıklıklarıyla dağılmaya uğraması, varlığını reel politiğin yağmasına açarak

tüketmenin hikâyesidir büyük ölçüde.

İktidarla mesafesini kurmakta aşırılıklar sergileyen entelektüel ola ki bir zaman sonra içe kapanıyor, sessizleşiyor, geleneğe dönüyor, mistik oluyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mülkün asıl sahibi...

Cihan Aktaş 05.09.2011

Takva, rıza, tevazu... Salih amel bu üç kavramı gerektiriyor. Rıza olmadan ne adalet gerçekleşir, ne de barış. Allah'a karşı sorumluluk bilinci olarak takva, hayırlı işler alanında mümini daima teyakkuz halinde tutar. Tevazu ise süfli, hırpani ve de paspal bir hali yansıtmaz asla. Kendinde var olan değeri, ayrıcalıklı kılan şeyi ya da, kibirlenmeden, büyüklenmeden, yerine göre sunma niyetinin ifadesidir, tevazu.

Genç kız başını örtüyor, ama takva alanında henüz olgunlaşma yoluna girmediği için abartıya kaçıyor ola ki... Böylece ortaya kısa yoldan "yozlaşma" emaresi sayılan manzaralar çıkıyor. Rıza yoksunluğu bir başına zaten sadece "zulüm" koyuyor ortaya.

Rıza yoksunluğunun ortaya koyduğu zulme hayatın her alanında rastlamak olası. Devlet tarafından el konulmuş azınlık mallarının sahiplerine iade edilmesine dair kanun hükmündeki kararname, rızaya dayalı olmayan muamelenin geçen zaman içinde biriktirdiği âhlara bigâne kalmayan vicdanın eseri.

En fazla nerelere kadar gidebiliriz peki, bir hakkın iadesi konusunda... Rivayetin merdud hadis olmaya meylettiği noktada tevazu haline çekilip yeni bir adım için düşünmemiz beklenebilir. Afro-Amerikan Müslüman Gine'ye dönme planından önce Amerika'daki aidiyet açığını çözümlemeli mesela. New York'ta İkra Mescidi'nin Malcolm X ifadeli imamı Halil Abdur-Raşid, " Siz Orta Asya'ya gidip yerleşmeyi düşünür müsünüz? Düşünmezsiniz muhtemelen" diyerek cevaplandırmıştı sorumu.

Özür, helalleşme, hakların iadesi... Hazreti Fatıma'nın "Fedek bağları mirası" küskünlüğü mal mülk heveskârlığından ibaret değildi elbet.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şaman sanatçının öfkesi

Cihan Aktaş 12.09.2011

Şaman sanatçı, ulusalcı politikaların en boşlukta sallanan insanı gibi geliyor bana, bu politikalar çöküşe geçerken. Bir tür çağdaş hayat tarzı telakkisi olsun, bu telakkide sanatçıya biçilen rol olsun darbe iklimlerindeki gücünü yitirdi. Şaman konumundaki sanatçıda öne çıkan öfke, toplumsal sahnenin yeniden biçimlenmesine katılımına izin vermeyen peşin hükümlerini ne yapacağını bilememekten de ileri geliyor. Şu dönemde şaman sanatçı modeli üzerinden ulusalcı sanatın açmazları etrafındaki tesbitlerimizi geliştirebiliriz gibi geliyor bana.

Fazıl Say üzerine haberleri okurken de “yüksek” sanatın ulusalcı kaygılarla çatışmasının sebep olduğu çözülmenin seslerini duyabiliriz, dikkat edersek. Aslında sıradan sayılanın imkânlarını keşfe doğru bir çaba göstermiyor değil ünlü piyanist. Bazen bir Steinbeck hatta Orhan Kemal kahramanının berduş hallerini andıran jestlerle kendince bir açılım gerçekleştirmeye çalışıyor. Ulusa piyano tuşları kanalıyla seslenmekle yetinmek istemiyor, müziğine yabancı kesimlere de söyleyecek sözü var; bu da tek başına iyi bir şey. Fakat hem Che Guevara hem de Pinochet olunamaz, hem demokrat olduğunu söyleyip hem de darbe arayışı içindeki örgütlenmelere arka çıkamaz kişi.

Say bir yandan memleketimizde mevcut halktan kopuk elit sanatçı kisvesinden kurtulmaya çalıştığı izlenimini veriyor, girdiği tartışmalarla. Diğer taraftan ise tartışmaların içeriğine bakıldığında, bütün mücadelesinin yitirmekte olan bir konumu ne pahasına olursa olsun korumaya odaklandığı izleniminin uyandırıyor.

Hem dünya sanatçısı olma iddiasını sürdürecektir, hem de devletin katı Batılılaşma politikası tarafından araştırmalarıyla bir sanat anlayışını çağa uydurmanın militanlığını üstlenecektir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mavi Marmara’yı niye tartışıyoruz

Cihan Aktaş 19.09.2011

Günlerdir *Taraf* gazetesinde son zamanlarda Mavi Marmara üzerine yayımlanan yazılar üzerine neler düşündüğümü soran e-mesajlar alıyorum. Aslında bu konuda ne düşündüğüm, bu köşede yazdığım yazılar veçhesinde açık.

Başından itibaren Mavi Marmara yolcularının Hazreti Hüseyin’in mesajının izinden gittiğine inancımı dile getiriyorum. Mavi Marmara yolcuları seferlerinin sivil niteliğine o kadar güvenmiyor olabilirlerdi, İsrail saldırganlığına aşına oldukları için. Böyleyken İsrail katliam yapabilir diye bu haklı yolculuğa çıkmaktan sakınmak, zalimin zulmünün sürmesine bir tür katkı anlamına gelmez mi... Hem gemideki yolcular reşit insanlardı ve bu iyilik yolunu kimsenin baskısı olmaksızın seçmişlerdi. Böyle “ölümcül” bir sefere katılmanın sebeplerinin içyüzüne kolaylıkla karar verilemez, dışarıdan bir bakışla.

Gazze yolculuğu ve Arap halk hareketlerinde somutlaştığı üzere, toplumsal değişimlerde halka güç veren değerlerin kaynağının maddi medeniyetin kriterleriyle kavranamayacağı bir vakıa. Adam Ferrarisini niye sattı, nasıl bilge oldu sonra, bu soruların cevabını derketmiş olduğunuzu varsaydıran kriterler, Mavi Marmara seferini irrasyonel olarak işaretlemenin de fizibilite raporlarını hazır etmişlerdir çoktan.

Sol kökenli liberal ve seküler aydınların bir problemi bu: Che Guevara olmak yüceltilir, ancak onun tuttuğu yoldaki içinde canını feda etmeyi de getiren zor mücadele rasyonel bulunmayarak sorgulanır. Oysa Che’yi posterlerindeki romantik direnişçi imajını bütünleyen beresinden, kıvırcık saçlarından önce, bakışlarındaki kararlılığı oluşturan sebeplerle anlamak gerekir.

Ahmet Altan’ın zaman zaman İslamiyet ve Müslümanlar bağlamında sohbet ederken tanıdığı olduğum bir coşkusu var ki bende yükseklerde bir yere bağlanmaya hazırlandığı bir yolculuğun içinden seslendiği izlenimini uyandırıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Bariş kahramanlığı

Cihan Aktaş 26.09.2011

*Yani insan nerde olursa olsun,
Dua eder başı derde girince,
Dua eder kutsal suretine insanın
İnsafa, Merhamete, Barişa ve Aşka...*

(William Blake, "Kutsal Görüntü"den...)

Bir kez daha terör saldırısı, altı can katledildi Siirt'te, yine analar ağlayacak. Silvan'da 13 askerin katli yeni bir dönüm noktası oldu sanki. Temmuz ortalarında yükselişe geçti geriye doğru adımlara dayanak kılınan olaylar. "Bu adamlar bariş istemiyor, iyilikten anlamıyor" şeklindeki kabulü pekiştiren bir asap bozukluğu giderek yayıldı, Kürtleri nüfuslarının yoğun olduğu topraklarla birlikte gözden çıkarmaya hazır ehlikeyif kesimlerde. Daha geniş bir "ya sev ya terk et" kampanyasına kışkırtıldı toplum. Tanıl Bora'nın *Akşam*'daki röportajını okurken o günler geldi aklıma.

Savaş yanlıları her zaman azınlık iki kesimde de. Akan kanın kardeşlik ortak varlığından kopmaya zorladığı iki kesim, Türkler ve Kürtler. Bu iki kesim içinde de savaşı ısrarla talep edenler, kan üzerinden oluşmuş bir iktidarı elden vermek istemeyen güçler...

Sürekli aynı filmi seyreden, acılı annelerin feryatlarına teselli gönderemez olan toplum yoruluyor, yılıyor ve çare olarak ne sürülürse ileriye, tutunmaya yatkınlıyor. Kendini Kürt ve Türk olarak ayırmak istemeden bir kimlik tanımına gidenlerin "daha fazla kan akmasın artık, elimizden gelen neyse yapalım" diye yükselen sesleri adeta marjinal kılınmak isteniyor şimdilerde.

Bugün bariş yoluna düşmeye kim cesaret edebilir, diye sormak gerekir oysa.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Melek ve Le Corbusier

Cihan Aktaş 03.10.2011

Yine Le Corbusier'i konuşacağız... Modern mimarlığın kurucularından Le Corbusier'in 1911 yılında gerçekleştirdiği ve Türk kentlerine de uğradığı Doğu Gezisi'nin 100. yıldönümü, Santralistanbul'da gerçekleşecek bir sergi ve konferansla kutlanmaya açılacaktı bu hafta. Modernist mimarın Kartezyen katışıksız formlarıyla dünya şehirlerine hediye ettiği izler türlü yollarla ne kadar irdelense de sebep olduğu yıkıcı sonuçlar itibarıyla kısa vadede telafi edilemez gibi geliyor bana.

Şimdi kentsel dönüşümün tozları sitelerle rezidansların görkemi hesabına ve AVM'lerin kaçınılmazlığı mantığıyla Le Corbusier'in üslubunu abartarak şehrin saçaklarını ve bir şekilde korunmuş sahalarını istilaya devam ediyor. Maziye karışması murat edilen mahallelerde meleklerin harekete geçmesini gerektiren bir zamandayız, ya da şairlerin...

Keşke TOKİ yöneticileri her binanın mesken hele yuva olamayacağını daha fazla gecikmeden görmek açısından Matt Tauber'in 2006 yapımı *The Architect* filmini" izleseler... Ya da Melek Arslanbenzer'in *Metroda Cuma Namazı* isimli şiir kitabını okusalar... (Avangard Yayınları; 2011)

İlk ve istikametine güvenli bir ritimle akan kelimelerin içinde demirden bir öz olduğunu hissettiren muhkem mısralar, bir şeyler değişecekse bunun kimsenin zorbalığıyla olmayacağını anlatmayı vazife edinen yürekli şiirin de haberini veriyor. İyi ki kelimeler kolayca zorbaların tekeli altına girmiyor ve iyi ki dilin medya lakırdıları kanalıyla değil şiirle can bulduğuna inancını koruyan şairler ısrarla yazmaya devam ediyorlar, Melek gibi.

Geçen mayıs ayı sonlarında Şehir Üniversitesi'nde yaptığım "Mimarın Yazısı Müellifin Çizgisi" başlıklı konuşma sırasında okumuştum *Metroda Cuma Namazı*'nı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rehine başörtüsü

Cihan Aktaş 10.10.2011

Birinci basımı 1991'de yapılan *Üç İhtilal Çocuğu* isimli ilk hikâye kitabımı yeniden yayıma hazırlıyorum bugünlerde, uzun bir aradan sonra. Hikâyelerin fonunda olsun dilinde olsun 12 Eylül darbesinin militer soğukluğu kendini hissettiriyor. İlk hikâye tahsil hayatı yarıda kesilmiş evli bir genç kadının sokakta karşısına çıkan "yargıç" ifadeli bir adam tarafından işte şu sözlerle azarlanması üzerine kurulu: "...Bu caddeye kadar çıkacak cesaretleri de var! Ne böyle her yerde her zaman karşımda... İçimi karartıyorsunuz yahu! Daha kurutulmadı mı kökünüz, ha?"

Şehir Ankara, cadde Küçük Esat; hikâye 1987'de yazıldı. O tarihten bugüne çok şey değişti, bir şeyler aynı kaldı. Flora Tristan günümüz Türkiye'sine adım atsaydı, *Bir Paryanın Yolculukları*'nı daha keskin bir ironiyle yazardı. 1883'te gerçekleşen Peru yolculuğunda Limalı kadınların örtülü giysilerini özgürleşmeyle ilişkilendirirken Müslüman kadınların giyim tarzına atıfta bulunuyordu Tristan.

Başörtüsü Platformu yaşanan mağduriyetleri dile getirmeye devam ediyor. Başka şeyler yolunda gitsin diye başörtüsü rehine tutuluyor sanki. Beşşer Esad'a iki günde reformlarını gerçekleştirmesini bildiren Türkiye, kendi başörtüsü meselesini kırk yıldır çözebilmiş değil.

"Hacettepeli Müslüman Öğrenciler" de bir bildiri yayınlamaya mecbur kaldılar geçen hafta. Mart 2010'da YÖK "başörtülülerin sınıftan atılamayacağı, sadece haklarında tutanak tutulabileceği"ne dair bir karar aldı, ama pek çok bölümde kısmen de olsa kalkan yasak bazı bölümlerde şiddetini koruyarak sürüyor. Geçen yıl Fen-Edebiyat Fakültesi'nde bir bölüm başkanının başörtülü öğrencilere karşı sarfettiği, "Mikrop gibi ürüyor musunuz siz!" şeklindeki cümle, aklıma mekânı Küçükesat olan hikâyemdeki yargıcı getirdi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Sokaktaki kadının temsil edilemezliği

Cihan Aktaş 14.10.2011

Başörtüsü yasağı hep bir dolayım, bir başka durumun hatırlatması üzerinden konuşuluyor Meclis'te. Yine öyle oldu. Kadın milletvekillerine pantolon giyme imkânı sunan teklif başörtüsü yasağını hatırlattığı için Anayasa Komisyonu'na geri çekildi. Doğrusu bu bağlamda oynadığı rol dolayısıyla BDP'yi kutlamak gerek. Meclis Türkiye sokaklarının aynasıysa orada elbet başörtüsü var olmalıydı.

Türkiye'de kadınları çok daha fazla mağdur eden, hayatlarını etkileyen başörtüsü yasağı hâlâ aktifken kadın milletvekillerinin pantolon giyme imkânını tartışmak, hiç tutarlı değil. Yasağın Cumhuriyet'in kök hücreleriyle ilişkisi olduğunu artık sadece laisistler düşünmüyor belki de. Bunun anlamı, mevcut düzenin işte bu kadarını kaldırabildiği. Daha fazla zorlandığında sanki kazanılmış bir şeyler de elden gidebilir. Bunu hükümet üyesi bir bakan değil, Müslüman aydınlar da böyle terennüm ediyor defaetle. Niye ama? Çünkü yasağın mağduriyetini yaşayanlar her zaman olduğu kadar mustazaflar, "kazanımlar" perspektifinde gözardı edilebilir kesimler.

Dolayısıyla meseleye BDP'nin daha özgürce bakabilmesinin sebepleri de anlaşılabilirlik kazanıyor. Beyaz tülbentli kadınlar yıllardır bu partinin havzasında yaşadıkları acıları, karşıladıkları ayrımcı muameleyi, dilsizliğin sebep olduğu çaresizliği anlatıyorlar. Üstelik hem Kürt hem de başörtülü genç kız, engelli koşusu herhalde daha da çetinleşecek; kardelen kampanyalarının dışında tuttuğu ölümcül bir ayrıntı bu. AKP temsilinde sistemin dışlamalarına maruz kalan Müslüman paradigma içine çekilirken, BDP varlığında hâlâ ağırlıklı olarak "paradigmanın dışında" kalan bir şeyler taşıyor, bu bakımdan Meclis'teki kıyafet tartışmalarının aksayan yanını görüp dile getirmede kendini sınırlama gereği duymuyor. Başörtüsüne yasak koyan zihin yapısının bir yandan da kravat kullanma şartını öne sürerek Meclis'i forma mantığıyla kavramasına itirazını bildiriyor.

Forma tarzı her durumu, her bedeni ve karakteri zapt-u rapt altına alamaz, bunu anlamada da Şafak Pavey çarpıcı bir örnek. Zekâsı ve duruşuyla modernist ideolojinin dayattığı ideal beden tanımları ve kalıplarını dağıtıyor, şaşırtıyor, yerinden ediyor Şafak. Onun Meclis'teki varlığının evlerine kapanarak engellerine teslim olan pek çok insan için cesaret kaynağı olacağı muhakkak.

Şafak'ın hangi siyasi parti çatısı altında olursa olsun özellikle engelli nüfusun ve genel olarak da varlıklarının gelişimine ayrımcı muamelelerle engel konulan bütün vatandaşların sorunlarını dile getirecek cesarete sahip olduğuna inandığım için, milletvekili seçilmesini sevinçle karşılamıştım. BDP'nin itirazının ardından yaptığı açıklamalar nedeniyle hayal kırıklığı yaşadım doğrusu. Başörtüsü bağlamında kendisine sorulan soru karşısında Şafak, "değişti" diye övdüğü partisinin klişe politik dilini kullanıyor, sorunu iktidara havale ederek kendini geriye çekiyor.

Oysa pantolon için önemsenen özgürleşmeyi başörtüsü için konuşamamayı doğallaştıran zihin yapısı Meclis çatısı altındaki İslamcılar da kuşatacak kadar baskın; başörtülü öğrenciler ne yapsın. Üstelik eskiden salt CHP'lilerden yükselen başörtüsü protestolarını komplo teorileriyle açıklama kolaycılığı Meclis seçimlerinden hemen önce muhafazakâr endişelerle takviye edilerek çıkarılmıştı karşımıza. "Başörtüsü yoksa oy da yok" şeklindeki kurulu düzen mantığı ve muhafazakâr zihniyet açısından çılgınca gelse de son derece haklı ve vicdanlara seslenen anti-konformist eylem, katılımcıların duruş ve beyanları hiç mi hiç önemsenmeden karanlık güçlerle ilişkilendirildi ve geçen zaman içinde de 28 Şubat tezgâhına havale edildi.

Muhafazakârlaşan Müslümanların başörtüsü konusunda bu denli ihtiyatlı ve komplo teorilerine tevessül etmeye yatkın olması bir iktidar fenomeni olmaktan öte hangi anlama geliyor dersiniz? Kapağı gül desenli “İslam’da Kadın” kitaplarının kapsamının ötesine geçen bilgi, sanki zihinsel kirlenme yollarını açıyordur Müslüman kadına. Gazetelerin pratik bilgiler köşesini okumakla niye yetinmiyor başörtülü kız? Ötesi yozlaşmaya açılan kapı. Bu şekilde bir yaklaşım içinde görüş bildiren yazarlarımız keşke ciddeten ilmi hal bilgileriyle yetinen ve ev yönetimi konusunda ustalaşmış kadını ihtiram ve ilgileriyle yüceltmış olsalardı...

Beri taraftan, zaten sayıca az olan kadın milletvekillerinin Meclis’in göstergelerini oluşturan modernist (eril) aklın kârı paradigmanın dilini kapmaya bu denli meyyal olması da düşündürücü. Fatma Şahin empatisi bile bir yere kadar mümkün kılıyor temsili. Meclis’in kalıplaşmış alışkanlıkları var. Başörtüsü yasağının doğallaştırılması, bu alışkanlıklardan biri. Ayşe Durakbaşı’nın tesbitine bir kez daha atıfta bulunacağım: Kemalist ideolojinin elit kadınlarının eline verdiği hemcinslerini tek tipe tabi olarak eğitmeye ayarlı sopa metaforik olarak iktidar alanlarında dolaşmaya devam ediyor.

aktascihan@gmail.com

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Döndüğün yer bıraktığın olmuyor asla

Cihan Aktaş 17.10.2011

Jerusalem’i okumaya başlarken, ilkokuldan sonra aileden uzak geçirdiğim altı yılın kendi içimde tekrarlanan cümlelerine yeniden saplanacağım endişesini taşıyordum, anlatılanın bir tür yatılı okul hikâyesi olduğunu bildiğim için. **Markar Esayan**’ın üçüncü romanı bir kez daha gösterdi ki yatılı okul yıllarının cümlelerini ne kadar yazarsak yazalım tamamlayamıyoruz. Benzeri bir tecrübe farklı bir yazarın kaleminde hatırlamadığımız, belki de bastırdığımız sahneleri yeniden canlandırıyor.

Yatılı okula giden öğrenci aslında bir daha asla ailesinin yanına dönmüyor, bunu da sadece kendisi biliyor. Tutunulacak dallar eksik değil; Allah, Peygamber, ailesi dağılmış arkadaşlar, Filistinli çocuk... Anne ve babanın sağladığı o tek, biricik kale çoktan dağıldı, ilgilerine ulaşamaz uzak mesafede maalesef, oysa İsa her zaman orada **Jerusalem**’in kahramanı için, zaman ve mekânla sınırlanmayan varlığıyla. Evden gönderilen niye o oldu ve annesi bütün kederiyle birlikte nasıl oldu da elinden daha fazlası gelecek şekilde direnmedi babasının kibirli inadına, bu soru yüzündendir ki döndüğünde yatılı öğrenciyi karşılayan boşluk, bıraktığı gibi olmayacak. Yine ailesinin yanında görünürde, ama çoktan kolektif bir ailenin de parçası.

Kimler yazmadı ki, **Hermann Hesse** yazdı, **James Joyce**, **Süleyman Çobanoğlu**, **Füruzan** yazdı. Yatılı okul önce hayatın bir minyatürü gibi bir gerçeklik kazanıyor kahramanın bilincinde. Sonraki yıllarda o minyatürden dünyanın sesleri, yankıları eksilmiyor benlikten.

Aile yuvasının uzağında bir de adam gibi erkek, kendisiyle barışık bir genç kız olarak yetişebilmenin zorlukları var. Pınar Selek’in kulakları çınlasın, sürüne sürüne erkek olmaya zorluyor yatılı okul, kızlara da dikenli formalarla sürekli bir iç kanaması hediye ediyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu Guernica'sı

Cihan Aktaş 24.10.2011

Aynı kan damlayan resme dönmeye zorlandık yine. Bir şeyler onarılır gibiyken yeniden başa dönüldüğünde bir iştiaqla intikama çağırın cümleler akıyor kalemlerden, fırçalar bütünlenmeye çalışan desenleri pâre pâre edip bir bilinemezliğe savuruyor; barış öyle kolay elde edilirmiş, hatta barış acizlik ve edilgenlik anlamına gelirmiş gibi.

Derken iki usta yazar, **Atasoy Müftüoğlu** ve **Nuri Pakdil** buluştu Anadolu'da bir şehirde; *Dünya Bizim* sitesinde Asım Gültekin'in kaleminden okuduğum bu haberi irdelemeliydim kültür sanat sayfasına yerleşen bu köşede. Hani, taşra denen havzayı fikir ve eleştirileriyle merkezileştiren Müftüoğlu ve sessizliğe çekilmişken bile müdahil olmaya devam eden bir Pakdil... Konuşmalarını okuma şansımız olur dilerim.

Bir taraftan da aklım Sivas'ın Divriği İlçesi'ndeki Ulu Cami'de. İç siyaset sayfasında yazmışsın ya da kültür sanat sayfasında; kalem aynı cümleleri akıtıyor. Otoriter, kanlı bir vesayet ilişkisi nereye kadar özgürlük savaşı olarak takdim edilebilir?

Eylül başıydı, ne güzel bir araydı, yeni sezon çalışmaları için erken ve yaz programı da kapatılmış. "Altın Dişlerim" başlığını taşıyan bir hikâye yazmaya başlamıştım, kahramanı İstanbul sokaklarından ürkek adımlarla geçen Özbek kadın işçi; kaçak. Bir ara Divriği'ye gidip Ulu Cami'yi görsem diyordum, yazar **Ruhan Özaygün**'ün basın açıklamasını okuyalı beri: Mengücekoğulları döneminde inşa edilen bu şaheser caminin kapısında ışığın durumuna göre günün belli saatlerinde silüetler beliriyor. Mimar ve ustaları iki yıl boyunca güneşin doğuşundan batışına, yıldızların çıkışından kayboluşlarına kadar hesaplar yapmışlar kapıda nöbetleşe beliren silüetler için. Aralarında bir de kadın var.

Hazreti Fatıma Platformu Hazreti Fatıma'yı anma günleri düzenledi İstanbul'da, **Yasemin Çoban** verdi haberini.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Deprem, silüet ve derinlik...

Cihan Aktaş 26.10.2011

I- Her deprem haberinde, büyük Erzincan depreminde evi başına yıkılan anneannemin hikâyesi yeniden canlanıyor gözlerimin önünde. Beş çocuğunu yitirmiş, geriye kalan bir annem. "Çocuklar enkazın altında!" Bu cümle onu hayatı boyunca takip etti. Bazen sanki çocuklar hâlâ enkazın altındaymış da kurtarılabilirlermiş gibi konuştuğu hissine kapılırdım. Dünyada sadece onun çocukları yok, ama enkaz altında çocuklarını bırakmak ne demektir, o iyi biliyor. Her sarsıntıda binalar yıkılmasın, çocuklar telef olmasın diye ne yapmalı? Binaları ayakta tutan sebepler üzerine çok erken düşünmeye başladım, enkaz altında kalan hiç tanımadığım teyzelerim ve dayılarımın hatırası adına da.

Üstelik verilen onca kayba rağmen deprem bugün hâlâ olabildiğince sert ve acımasız bir malzemenin ölümle tehdidi anlamına geliyor. İnşaat sektörünün hırsı bir taraftan mevzuatı delmeye zorluyor, daha çok kat, daha az nervürlü çelik, daha erken teslim adına.

Erzincan depreminin aczi onca yıldan bu yana kendini tekrarlıyor. Binalar karton misali düzlendi Van'da. Hiç olmazsa öğrenci yurdu gibi binaların statik hesaplarına, malzemelerine daha fazla özen gösterilmesini umamıyoruz bile.

Van, İran'dan trenle gelmek istediğimde güzergâhım, Doğu'nun incisi bir bakıma, gölüne antik çağlardan kalma bir canavarın yakıştırıldığı şehir sarsıcı darbeyi kaçak standartlarında gerçekleştirebilecek ölçüde depreme dayanıksız binalarından yedi.

Sendai'de öğrenci olan kızım Meryem günlük "ooVoo" konuşmalarımızda Van depremi üzerine üzüntüsünü dile getirirken Japonya'da geçen baharda yaşanan felakette insanların deprem enkazı nedeniyle değil tsunami yüzünden hayatlarını yitirdiğini hatırlattı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fay hatlarında gezinen şair

Cihan Aktaş 31.10.2011

"Taş kararır islenir/ Parçalansa bile değişmeyen özüyle direnir/ Ondan çıkmayan sesi ondan çıkan sesi/ Yorumlayamazsın..."

Sanki bu mısralar olmalıydı 144 sayfalık kitapta önüme serilmesi gereken. Taş, toprak, çimento üzerine yazmak, ahşabın ve taşın biraraya geldiğinde oluşturduğu güzelliği, Çakırhan evlerinin yaydığı iyi duyguyu, yüzlerce yıllık yapıları 7.2 karşısında ayakta tutan hesabın içyüzünü dile getirmek, bütün depremlerin enkazının öncelikle bir malzeme seçimi yani maharet ve sorumluluk elbette ahlak meselesi olduğunu söylemek şiir yoluyla niye mümkün olmasın?

Hiçbir yere sığamaz mı insan, kelimeleri yetersiz sayıldığı için? Deprem yitiğinin acısıyla dağa gidenin acısı bütünleşiyor Vanlı annenin ağıtında. Tercüme sıkıntısı empati yeteneksizliğiyle bulunduğu depremin zayıyatı da artıyor.

Ama bir taraftan da fay hattının ölümcül enerjisinin yanında açığa çıkan bir bildirimi oldu depremin. Türkiye bölünmeyi değil, dayanışmayı istiyor.

Hayriye Ünal sarsıntıların önünün sonunun şiirini önceden yazdı, çünkü felaket ne çok yeni ne de tekrarlanıp dururken her bir örnekte giderek daha az cana mal oldu.

Ünal şiirini taşkın bir şekilde akarken önünü almaya çalışan setleri aşan, dağları yararak okyanusa ulaşmaya çalışan "yaralı" bilincin yolculuğundan deriyor sanki. Bir şeyleri içine katarken kendinde taşıdıklarıyla da yatağını, etrafını değiştiriyor bu şiir. Sanırsınız efsane kahramanı Şirin prensesliğinin nahifliğinden usanmış, Ferhat'ın yerine geçmiş de dağları delmeye çalışıyor. **Saçları Vardır Aşkın** (2000), **Âdemin Kızlarından Biri** (2003) ve **Sert Gececek Bu Kış** (2006)'ın ardından **Gerekli Açıklama**'da Ünal'ın dili önceki kitaplarında mevcut olduğundan daha müteyakkız bir söyleyişle kutsal kitaplara açılan "sarsıntı" ve teslimiyet hâlini yükleniyor gibi

geldi bana.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kibritçi Kız'ı bilenler cemaati

Cihan Aktaş 07.11.2011

I- Soğuk bir kış gecesinde Kibritçi Kız iliştiği tretuarın bir köşesinde yaktığı kibritlerin sıcaklığında ısınmaya çalışırken donmaya başladığında, caddeden geçen kalabalık arasında onu sadece "deli" diye bilinen insanlar fark etti; bir de belki serçeler. Deliler akıllıları uyarmaya çalışırken zırlamakla itham edildiler.

Emek ve Adalet Platformu kış yaklaşırken bu masalı hatırladı ve "Donarak ölen bir insandan nasıl helallik istenir" şeklindeki suali ilim sahiplerine sormak istedi. İnsanlar şehrin merkezi noktalarında toplanarak, gece boyunca evsizlerin üşümesini paylaşmayı denediler. Sokakta yaşayanlar için 365 gün 24 saat evsiz evleri istiyoruz, dediler. Gece ayazını paylaşanlar topluluğunun öteki adı olabilir, "Kibritçi Kızı Görenler Cemaati".

Arafe'de Vakfe'ye duran, Kâbe'yi tavaf eden hacıların yolculuğuna iyi ve doğrudan yana işleriyle katılmaya devam eden bir cemaat, sözünü ettiğim.

II- Zeki Bulduk'un başlangıçta adını "Merhamet" koymayı tasarladığını bildiğim *Müstesna Deliler Albümü*'nde yüzler var, resimler, zengin bir anlatımla gözlerimizin önüne serilen bambaşka boyutun insanları... (Hayykitap; 2011) Onlardan hiç olmazsa biri bayramın ilk gecesini sokakta geçirdi muhakkak ve çok üşüdü. Derdini kime, nasıl anlatabilirdi?

Onlar akıllı mantıklı bilinen insanların dünyasından kopuyorlarsa bir sebebi, merhameti hatırlatmak. Aradaki aşılabilir bir tepe bazen, bazen de düşülebilir bir kuyu. Kimisi bir tür filozof, mektep medrese bitirmesi şart değil, kimisi de deli dolu bir anarşist. Kırşehir'de Cacabey Medresesi civarında görünen Deli Döne misali güne şehri uyandırma vazifesini üstlenmiş olarak başlayanlar var. "Allah'ın Garibi", bir Kazancakis kahramanıyla yarışarak yer buluyor Bulduk'un albümünde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alternatif İran raporu

Cihan Aktaş 10.11.2011

ABD bu kez İran'ı vuracak, İngiltere'yi arkasına almış, İsrail zaten pusuda; "sosyal medya"da yaygın görüş bu. Kimse UAEK raporunun içerdiği bilgileri o kadar merak etmiyor; Afganistan, Irak, bugün geçerliliği olmayan sebeplerle bombardıman edilmedi mi? Atılan bütün adımlar da sanki İran'a dönük büyük hamle yönünde denemelerdi. ABD ve Batı'nın tehditleri nedeniyle İran savunmasını güçlendirmeye çalışırken nükleer silah

üretmeyi denemiş olamaz mı? Bana kalırsa bu ihtimal yok denecek kadar düşük. Dinî rejimin dinî kaynakları buna izin vermiyor.

Karşımızda herhangi bir raporu yönlendirme ve yorumlamada engel tanımayan, Müslüman canına acımadığını da çoktan kanıtlamış bir çıkar düzeneği var. Bakalım bu kez oyuna gelmemeyi kimler başaracak?

Akliselimin dünya kamuoyuna sunacağı alternatif rapor şu soruyla başlamalı her şeyden önce: Ne yaptı İran devrimden bu yana geçen otuz yıl içinde, Irak gibi kimyasal silahlarla bir komşusuna mı saldırdı? Bu sorunun cevabı açık: İran'ı komşularını tehdit eden bir ülke olarak göstermek, asıl tehdit kaynağını saklamanın klâsik yolu.

Gelgelelim sanki yeni "great depression"dan çıkış yolu arayan Obama İran ile kanlı bir hesaplaşma gerçekleşmeden önünü kesen krizi aşamayacağına inandırılmış.

ABD'yi sarsan ekonomik çöküntü, egemenliğini ayakta tutan İran ayağının düşmesiyle, yani İslam Devrimi'yle başladı ne de olsa. İki ülke arasındaki aşk ve nefret ilişkisi karşılıklı bir şeytanlaştırma işlemiyle sürüyor. Otuz yıl içinde İran sayısız defa ABD saldırısının tehdidine maruz kaldı. Buna karşılık geçen zaman içinde bugün orta yaşlı denebilecek devrim kuşağı Batı'nın mühendislik çalışmalarına müsait karşılıklar sunmadı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslamcı eleştiride kırılmalar

Cihan Aktaş 14.11.2011

İslamcılık son dönemde farklı bir mülahazayla analiz masalarına yatırılıyor. Harici yorumcular silikleşmiş görünen bir hayaletin bir daha asla geri gelmeyeceği kanısını dile getirirken, hareketin içinde akmaya devam eden birileri de sorunları ve zaafı konuşturmaya çalışıyor. İslamcılık zaten hiç yoktu, diyor paradoksal açıklamaların ustası. İslamcılık bir emperyalizm kurgusudur diye vurguluyor muhafazakâr hissiyat. Ben aslında hiç İslamcı olmadım, diyor eprimiş kırkyama karakter.

Kişisel olan siyasal değil midir Peygamberimizin (s.a.) sünnetinde? İslamcılık, Müslümanlığın haldeki meseleler karşısında yaşadığı sorunların tanımlanması için olduğu kadar çağdaş insanın ıstırapına çare arama konusunda da kaygı taşıyan, siyasal olduğu ölçüde kültürel ağırlıklı konjonktürel bir çabanın adıdır. Bugün Türkiye'de gerek AK Parti gerekse Diyanet Kurumu ya da cemaatler tarafından gündeme taşınan pek çok ilerici eleştiri ve açıklama 80'lerin başlarından itibaren İslamcılarının tartışma gündeminde vücut buldu.

Meşrutiyet dönemi İslamcılığı bir tarafa, yeni İslamcılığı etkili kılan ana dalgada öne çıkan temalar nelerdir acaba? İslamcılığın ana dalgası **Sedat Yenigün, Rasim Özdenören, Atasoy Müftüoğlu, Metin Önal Mengüşoğlu** gibi edebiyatla iştigal etmiş yazarların dil ve üslubunda tecessüm ettiği üzere demokratik, toplumcu, evrensel ve kadının toplumsal/akli katılımı konusunda ısrarlı; sanat ve edebiyat alanında ise – Baudelaire aykırılığını çağırıştıran bir anlamda– modernisttir. Kadının toplumsal/akli katılımı ve üretimi İslamcılığın bir kaygısıdır ve bu yöndeki çaba yüzeysel/vesayetçi okumalarla her daim etkisini sürdüren temelci Müslüman kadın algılarıyla bir tutulamaz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Irvin Cemil Schick'le tasvir sohbeti

Cihan Aktaş 17.11.2011

Türk sineması yüzüncü yılını kutluyor. Toplumumuzun sinemaya bakışı uzun zaman mesafeli ve tedbirli bir bakış oldu. Bu mesafe ve tedbirin mahremiyeti koruma kaygılarıyla bir ilgisi olduğu açık. Ülkemizde Müslümanlar sinema ve resim alanında çalışmalarını sürdürürken tasvir geleneği bağlamında birer handikap teşkil eden kimi kabulleri paranteze almaya devam ediyorlar. Bu handikaplar tamamen "İslâm"la açıklanamaz, çünkü Müslüman bir ülke olan İran'da tasvirin (ve heykelin) tuttuğu yer çok daha geniş ve derin.

Bir süre önce Şehir Üniversitesi'ndeki odasında ziyaret ettiğim **Irvin Cemil Schick** ile bu konular etrafında konuştuk.

Irvin Cemil Bey sürekli yolda olan bir insan izlenimi uyandırıyor üzerimde. Boston, Matematik, MIT, Harvard, hüsn-i hat... **Bedeni, Toplumu, Kâinatı Yazmak** isimli eserinin "İslâm ve Metin" başlığını taşıyan ilk yazısında atıfta bulunduğu Gadamer'e ait şu söz, bilim adamının sürdürdüğü yolculuğun verimlerini özetliyor bir bakıma: "Hareket eden kişi için ufuk değişir." (*İletişim*; 2011)

Akademik çalışmalarını sürdürürken hiç rastlantı sayamayacak şekilde karşısına çıkan hüsn-i hat tablolarının fışkırdığı bir pencereyle yıllar önce ayrıldığı yurduna geri çağırılıyor sanki Irvin Cemil Bey. Nasıl bir dönem? Benzinliğe kafasında sarıkle giren müşterinin kurşunla karşılanıp canından olduğu bir atmosfer söz konusu olan. Onu bir pencerede cezbeden hat tabloları jaluzilerle görünmez kılınıyor, birer terör alâmetiymiş gibi.

Hat sanatı üzerine aklıma gelen ilk soruyu soruyorum. Hat sanatının İslâm'ın tasvir yasağı nedeniyle geliştiği şeklindeki iddia kesinlikle mesnetsiz Irvin Cemil Bey'e göre. Bir kere resimde soyutlamanın ille de bir yasakla ilişkilendirilmesi anlamsız.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rasim Özdenören, her zaman...

Cihan Aktaş 21.11.2011

Onu okumayı niye seviyoruz? Aynı zamanda dinlemeyi de sevdiğimiz için. O bize duymak istediğimiz cümleleri değil, söylenmesi gerekeni söyleyecek ve karışacak kafamız. Bunu göze alıyoruz, öğrenmeyi sürdürüyoruz ondan, çünkü ve gerçeği hakkaniyet adına, büyük bir dürüstlikle dile getirmeyi göze alacağından kuşku duymuyoruz. Ne çok insan huzursuz kılan, uyutmayan sorusuna onun bir cümlesinde cevap bulmuştur! Hem yazdığı metni yere göğe kondurmuyor değil hiç, yargıçlık yapmaktan uzak, aramızdan biri olarak ve hayatın sahnelerini, insan evladının birbirini andıran tecrübelerinde ışıyan ya da mahcubiyetle geri çekilen bir başkallığı büyük bir ustalıkla, damıtarak kaleme alıyor.

Asla döneminden kopmuyor, anakronik olmuyor, kişisel kaprislerine feda etmiyor gerçekliğin acil sorularını. Küçümsemiyor, horlamıyor, kulağının ucuyla dinlemiyor. O anlamda cidden medeni, örnek bir Müslüman. Nasıl mı? Dinlerken bütün varlığıyla dönüyor sana; kaldı ki o bir yazar, düşünür, kendi içine dalması an meselesi. O,

Rasim Abi. Birlikte Ankara'daki evinde sohbet ediyoruz. Kızı Merve'den, **Ayşe Hanım** ile evliliğinin –bir gün yazmayı düşündüğüm– ilgi çekici hikâyesinden söz ediyor, ben notlar alıyorum; yanımızda **Fatih Kutan**.

Ha, bir de yola çıkmaya devam ediyor, hem gerçek hem mecazi anlamda. Yeni yazarlar, söylemler, tartışmalar, teknikler, müzikler filmler ilgi alanına dâhil oluyor bir şekilde. Dur durak bilmeden dolaşüyor şehirleri ülkeleri. Bir bakıyorum Almanya'da, çok geçmiyor Maraş'a gitmeye hazırlandığını yazıyor. Ayşe Hanım'la Ren kıyısında gezinirken bana bir selam gönderiyor.

Cemşidiye Parkı'nda sayısız basamakla ulaşılan Azerbaycan lokantası karanlıkta semada yıldızlara asılı gibi görünüyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Her yer yine Kerbela'ya dönüşürken

Cihan Aktaş 24.11.2011

Geçen hafta salı günü Tahran'da Sanat Evi (Hovze-yi Hunerî) tarafından düzenlenen “**Ehli Beyt Şiirleri**” programını kısmen de olsa izledim. Daha önce **Mahmelbaf**'ın **İran Halıları** isimli pastoral filmini izlemiştim bu kurumun muhteşem binasının bir salonunda. İran mimarisinin tipik çizgilerini taşıyan Hafız Caddesi süreğinde yer alan güzel yapı, devrimin başından bu yana sanat faaliyetleri için kullanılıyor. Sanat Evi tarafından yayınlanan *Sure* adlı dergi özellikle sinema alanında teorik meselelere dönük tartışma ve yorumlara zemin olmuştur bir dönem. Adı bu kurumla özdeşleşen **Hüccetülislam Zem**, sinema alanında sürdürülen teorik tartışmalara büyük katkı sunmuş bir mütefekkir. Yeni İran sinemasının ana dalgasının gelişmesinde *Sure* etrafında geliştirilen teorik altyapı önemli bir rol oynadı denebilir.

Katıldığım toplantı bir bakıma Kerbela hadisesinin yıldönümüne bir karşılama niyeti taşıyor, bu vesileyle İslam dünyasının belli ülkelerinden Ehli Beyt ve Kerbela kıyamı üzerine şiirler yazan şairleri biraraya getiriyordu.

Cevat Akkanat'ın *Milli Gazete*'de yayımlanan bir yazısıyla haberdar olduğum **Kur'an'la Konuşan Şair**'in yazarı şair **İbrahim Eryiğit** ve şair **Bünyamin Doğruer** programa şiirleriyle katıldılar. İbrahim Bey'in eşi Esen Hanım eşine ait bir Kerbela ilahisi okudu.

Kur'an ve tabiatın iç içe okunmalarının hakikate götüren bir anlamayı ancak mümkün kılacağına dair sürükleyici bir anlatı olan *Kur'an'la Konuşan Şair* yazarının imzasıyla elimde şimdi. Anlatıcımız karlı bir kış akşamı arabasıyla giderken bir kaza geçiriyor. Kendine geldiğinde ormanın derinliklerinde bir kulübede olduğunu görüyor. Kulübenin her sorusunu ayetlerle cevaplayan yaşlı sahibi iyileşmesi için elinden geleni yapmaktadır.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sabaha kadar uykusuz, çadırdadır...

Cihan Aktaş 28.11.2011

Aslında Vanlı değil Alper, yıllar önce başka bir diyardan göç etti depremzede şehrin bir köyüne ailesiyle ve bu süreçte yaşanan kimi hadiselerin öznesi olarak, annesi Farahdiba Hanım'la birlikte "Bu sonbahar her şey farklı olacak" isimli öyküme katıldı. Öykü, **Hande Öğüt**'ün büyük bir sabırla hazırladığı **Kadın Öykülerinde Doğu** isimli kitapta yer alıyor. (Sel, 2011) "

Vanlı değil, ama bu şehrin bir köyüne yerleşmeyi başarmıştı kahramanımız, ailesiyle. Van her zaman göç alan bir şehir oldu, gölündeki muhayyel canavara karşılık. Akla Dostoyevski'nin *Ecinniler*'ini getiriyor süreç. İnsan suretindeki canavarlar kana doymuyorken, kim umursar gölün derinliklerine yaşayıp giden antik canavarı? Alper kelimelere, edebiyata, ayetlere dayanarak, yol almak istiyor ecinniler zulmeti içinde. Ondan gelen mesajları okurken, edebiyatla hemhâl olanlar için taşra diye kısıtlayıcı bir havza olmadığını düşünüyorum.

Deprem olduğunda hemen mesaj attım. Birkaç gün sonra cevap yazdı. "Bir gün içinde yanı başımızda yüzlerce insan öldü" diye anlattı. "Bizim köyde ölen olmadı çok şükür, ama yıkılan evler var ve insanlar hâlâ çadırda yaşıyor. Her şeyin değerini anlamayı hatırlattı Allah bizlere, örneğin bir hafta boyunca artçı sarsıntılarla yaşamının ne kadar korku dolu olduğunu... Yer sallanmadan yaşamak ne kadar büyük bir lütufmuş, bilmemiştir. Her an yanı başımızda insanların cesetlerine ulaşıldığını duymak ne dayanılmazmış! Sürekli izlediğimiz tv'den her gün geçtiğimiz sokakların ve binaların yerle bir olduğunu gördük. Her sabah ölmeden uyandığımıza daha çok şükreder, daha fazla Allah'ı hatırlar olduk. Günlerce başını yıkayamamak ne kadar zor durummuş, bilmiyorduk. İki harften oluşan 'ev' dedikleri barınma ihtiyacı gören evlerimize günlerce girmekten korktuk; siz hiç kendi evinizden, eşyalarından korkar mısınız biz korktuk, korkuyoruz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şalcı Bacı imtihanı

Cihan Aktaş 01.12.2011

İstiklâl Mahkemesi kurbanı **İskilipli Atıf Efendi'nin torunu Ahmet Faruk İmal**, Başbakan Erdoğan'ın Dersim özü açıklamasına destek verdiğini açıkladı basına. Yıllarca korkudan dedelerinin mezarının yerini bile araştıramayan torunları, Atıf Efendi'nin mezarını eski milletvekili **Mehmet Sılay**'ın yardımlarıyla 2008'de bulmuştu. Dersim kurbanları ve **Seyyid Rıza**'nın mezarı için de bir çalışma başlatmak devlet özrünün sadece söz olmakla kalmadığının bir göstergesi olacak. İnsan merhum dedesi için nerede olsa bir Fatiha okuyabilir. Ancak gizli tutulan kabir adreslerine erişmek torunlar için herhalde yaşanan zor yılların az da olsa ödünlenmesinde bir teselli sunacak.

Rahmetli babam **Cemal Aktaş**, Kürt ve Alevilerin yaşadığı mağduriyetler konusunda tepkiler veren, çareler arayan bir insandı. Kürt kökenli Alevi köylüyü Cuma namazına almayan kasaba camisinin imamıyla kavgaya tutuşması, bu yüzden de bir öğretmen olarak cami cemaatinin bir bölümünü karşısına alması sadece bir örnek. **Seyyid Rıza'nın torunu Rıza Polat**'ın dedesi üzerine açıklamalarını bir iç sızıyla okurken geçen sene bu tarihlerde vefat eden babamı hatırladım. Bugünleri görebilseydi keşke...

75 yaşındaki Seyyid Rıza'nın yaşı küçültülerek idam edilmesi anlaşılan suçtan ziyade hevesli bir "evham"dan kaynaklanan sebeplerle gerçekleşti. İskilipli Atıf Efendi de yangından mal kaçırılır gibi idam edildi.

Tarık Ramazan İslam fıkhı adına sürdürülen idamlar konusunda mercileri teyakkuza çağırırken son derece haklı. İdam öyle kolay gerçekleşebilen bir ceza olamamalı.

Birinci cildi 1989'da yayınlanan **Tanzimat'tan Günümüze Kılık Kıyafet ve İktidar** adlı kitabımı İskilipli Atıf Efendi'nin hatırasına adanmıştım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cevdet Said'in barış yürüyüşü

Cihan Aktaş 05.12.2011

2006 Suriye gezisinden aklımda kalan nice renkli, canlı sahne, Lübnan sınırındaki yaralı ve yorgun sığınmacılarla söyleşilerimizin hatıraları yanında baskıcı bir rejimin sebep olduğu tedirgin hallere ilişkin izlenimlerin de gerisinde kayboluyor, düşünmeye başladığımda. Doğu Konferansı gezisiydi, **Suriye Enformasyon Bakanı Muhsin Bilal** ve **Prof. Mehmet Bekaroğlu** radyo televizyon binasında Lübnan'a süren İsrail saldırıları etrafında bir basın toplantısı yapıyorlardı. Toplantının ardından bir yetkiliye basın-yayında sansür bağlamında bir soru sormaya kalktığımda, eğitimini Türkiye'de tamamlamış olan mütercimimizin çok sarsıldığı ve yapabildiğince nazik bir üslûpla beni sorumdan vazgeçmeye çağırdığı geliyor aklıma.

Krallık sempati duyabileceğim bir rejim değil, hatta **Aliya İzzetbegoviç**'e "Bilge Kral" denmesini eleştirip duruyorum nafile bir gayretle, **Özgürlüğe Kaçışım**'ın merhum yazarının böyle bir taltifi benimsemeyeceği inancıyla; her ne kadar bir tür muhafazakârlığın yükselişiyle toplumumuzda aristokrasi ve "krallık rejimi" merakında bir artış göze çarpıyorsa da.

Sorgulanmasına izin olmayan liderin kraldan ne farkı var? Aristokrasi heveskârlarının bu soruya vereceği cevaplar sır değil.

Gazetelerde yazmaya başladığım ilk günden itibaren Arap coğrafyasındaki totaliter rejimleri eleştirmekten geri durmadım. Krallık despotizmiyle Baasçı otorite arasında da bir fark gözetmedim. Sınıfsal, genetik, soy kütüğü ayrıcalıkları anlamında belli bir grubu geniş kitlelerin üzerinde tutan, onlara hazır asalet unvanları sunan, böylelikle de toplumu gözlerini kapayarak vazifesini eylemeye götüren bir mizaca zorlayan herhangi bir siyasal açıklama (sıradan) insan tekinin hayattaki macerasını belirleme ya da tanımlama iddiasıyla bana kabul edilemez geliyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon ve aşırı yorum

Cihan Aktaş 08.12.2011

Romanımı yayıma hazırladığım için medyayı sıkı bir şekilde takip edemiyorum iki aydır. Esasında medya internet medyasıyla birlikte artık o denli geniş ve karmaşık bir alan ortaya koyuyor ki hakkıyla takip edebilmek

kolay değil, işiniz salt medya takipçiliği dahi olsa. Bu arada yerinde tepki vermenizi gerektiren cümleler dikkatinizden kaçabiliyor ne yazık ki. Bazen bir tevafukla cümle önünüze geliyor; yazmadan edemezsiniz.

Kendi yazdığım gazete ve sitenin yazarlarını ve gündemini takip etmeye özen gösteriyorum elbet. Bu arada *Taraf* kasım ayı ortasında kuruluş yıldönümünü kutlayarak beşinci yılında yol almaya başladı, kuruluşunu zorunlu kılan misyonu lâıykıyla yerine getirerek gündem belirleyen yayımını sürdürüyor, haberleri yorumlarıyla, köşe yazılarıyla, röportajlarıyla. Ergenekon yapılarının çözülmesi, askerî vesayet ve Kürt sorunu gibi konulardaki tabuların sorgulanmaya başlamasında *Taraf* öncü bir rol üstlendi geçen zaman içinde.

Başörtüsü konusunda da hakkaniyetli bir yayım izleyen *Taraf*’ın beşinci yılında üniversitelerde ve kamusal alanda devam eden ayrımcılığı, çözüme dönük bir içerikle gündemde tutması dileğim. Beytullah Önce’nin Sakarya Üniversitesi’nin “İslamcılık” sempozyumunda “Siyasal ve Toplumsal Kutuplaşmanın Merkezinde Bir Sembol: Başörtüsü” başlıklı sunumunda dile getirdiğı gibi, hakkaniyetten uzak bir kasıtlı AK Parti’yle özdeşleştirilmesi başörtüsünün bir mağduriyet sembolünden mağruriyet sembolüne dönüşmesi riskini beraberinde getirdi. Yasak kalkmadığı takdirde mağduriyetlerin “mağruriyetler” vitrininde görünmez kılınması maalesef son bulmayacak.

Çarpıcı polemiklere sahne olurken *Taraf*, bazen kimi köşe yazılarında gönderme ve tanımlamalar aşırı yorum olarak görünüyor bana.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çok renkli yazardan lacivert öyküler

Cihan Aktaş 12.12.2011

H. Hümeıra Şahin’in **Lacivert** ismini taşıyan öykü kitabı, bir ilk kitap olmanın çok ötesinde bir olgunluk sergiliyor. (Şule; 2011) Çoğunlukla İstanbul merkezli olan öyküler, çarpıcı ayrıntılarıyla büyük bir birikimin eseri olarak görünüyorlar. Geçmişe dönük ifadelerde öne çıkan, nostalji değil. Dili, gündelik hayatın incelikli anlatımına yedirilmiş toplumsal eleştiriyle Füruzan, Katherine Mansfield gibi yazarları getiriyor akla.

Şahin aynı zamanda tarih alanında çalışmalarını sürdüren seyyah ruhlu bir akademisyen. Gezip gördüğü yerlerden kartpostal ve magnetler dışında karakteristik cümleler deriyor öykülerine. Tesettürlü yazarın öykülerinde, bir önceki başörtülü öykücü kuşağının metinlerinde mevcut bir tür çatışma, hatta iç kanaması emareleri pek hissedilmiyor.

“**Davet**” öyküsündeki yalın gerçekçiliğe hayran oldum doğrusu. Ramazan günü annesine öfkelenerek evden çıkan kız çocuğı hırsını dayı ailesini misafirleriyle birlikte iftara davet ederek çıkartıyor. Oruçlu kalabalık hiçbir hazırlığın yapılmadığı evin kapısını çalacak nihayet, ama çocuk olacakları uzağında tutmasını sağlayan sinsi bir inatla her zamanki gibi geçirmeye çalışıyor gününü, var gücüyle. Sürpriz misafirlere hazırlıklı ev sofrası, iftar misafirlerini ağırlamanın üstesinden gelecektir. Anlatıcı kahramanımızın derinlerinde tırmanan gerilim misafirler gittikten sonra bir hastalık ateşıyla dışa vururken annenin öfkesini de yatıştırıyor.

“**Lacivert**”’ın kahramanlarından biri, Venedik’te bir sebeple ölüme mahkûm edilmiş Bruto Carlo. “**Str Kumkumasi**” başlıklı öykünün bize anlattığı, dönem ve sınır farkı olmadan gerçekleşen herhangi bir katle ilişkin hiç olmazsa tanıklık sorumluluğına sahip çıkmanın değeri.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Tanrı parçacığı' ve merhamet

Cihan Aktaş 15.12.2011

I- Annelik Elizabeth Badinter'in öne sürdüğü gibi büyük ölçüde "kültürel bir kurmacaysa", **Kadriye Ceylan**'ın "kurmacası" bütün sahiciliğiyle destanlaşarak akıyor gözlerimizin önünde yıllardır. Hiçbir engel tanımıyor Ceylan. Yaz kış bilmiyor, günlük mesai sınırlarını terk etmiş. Akıllı bir tarafta İğneada'da, oğlunun kaybedildiği zeminde. Bir Antigone direnişiyle sessizlikten kelimeler dererek İğneada'ya dönüyor ve başlangıç soruları sormayı sürdürüyor. Birçok şey oldubittiye getirilirken, sayısız anne kayıp oğlu, kızı konusunda suskunluğa çekildi, başka bedeller ödememek için susmayı göze aldı belki, ama Kadriye Hanım hayatın rutin gereklerini feda ederek arama yollarına düştü. Kayıp oğlu Tolga'nın mekânının belirsizliğine yakın bir hayat sürdürerek oğlunun elini tutmaya hazırlanıyor. Oğlu bulununcaya kadar ne dinlenecek, ne rahat bir nefes alacak.

Öyle bir an geliyor ki bütün kayıp oğullar onun hanesine yazılıyor. Bir telefonla oğlu olduğuna inanılan bir talihsiz kişinin yanına çağrılıyor, hemen koşuyor. Tereddütlere boğuluyor. Aradan yedi yıl geçti, ayrı geçirilen yedi yıl doğurduğu ve delikanlılık yıllarına kadar yanında olan insanı bu denli değiştirebilir mi?

II- Bu, bambaşka bir "bebek davası". Bir bebek doğumuyla barışı işaret etmez mi? **Mehmet Atak**'ın sorusu bu kadar yalın. Zorunlu askerliğin sonuçlarının tartışılması daha acil bir başlık olarak görülmeliyken, Atak vicdani retçi duyarlığı nedeniyle mahkemelere çekiliyor. (Dün "Herkes Bebek Doğar" Davası olarak bilinen, **Ahmet Aydemir, Davut Erkan, Fatih Tezcan, Halil Savda** ve **Mehmet Atak**'ın yargılandığı TCK 318 (Halkı Askerlikten Soğutmak) davasının dördüncü duruşması Eskişehir Adliyesi'nde görülecekti.)

Sanatçı mizaçlı bir genci tetiği çekmeye mecbur etmenin bedelleri bir ömür boyu ödeniyor bazen.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geriye dönebilsek her şey farklı mı olurdu

Cihan Aktaş 19.12.2011

"Yeni roman" bile çoktandır yeni olmaktan uzaklaştı, o nedenle tutkulu roman okuru deneyip yanılmaktan usanıyor an geliyor, klasiklere dönüyor; "okuma zamanı" hiç olmadığı kadar kıymetli. Dijital teknikler bir taraftan akıllı uslu romanlar yazmanın nafiye bir çaba olduğunu kabule zorluyor yazarı. Bir tweet üzerinden ahkâm kesmek ve okumak kimin neyine yetmesin? Hem bakalım bir roman insanı nasıl şaşırtabilir bundan böyle?

Calvino bu dönemi 80'lerin başlarında görmüş ve **Amerika Dersleri**'nde edebiyatı yaşatacak nitelikleri irdelemişti.

Hafiflik, hızlılık, kesinlik, görünürlük, çokluk, tutarlılık/yoğunluk... Bu nitelikler geçmiş bin yılda olduğu gibi gelecek bin yılda da edebiyatı, biçimsel değişiklikler yaşasa da özde etkin kılacak bir vazgeçilmezliğe sahiptir.

Suzan Nur Başarslan'ın ilk romanı **Bela**, edebiyatın yeni zamanlara intibakını mümkün kılacak niteliklerin farkındalığıyla yazılmış. (TB Yayıncılık; Ocak 2011) Genç yaşında karşılık birikimli, yazının zemininde var olan, farklı türlerde kalem oynatmaya devam eden bir yazar Başarslan; ben onu www.derindusunce.org'da yayınlanan sinema ve edebiyat eleştirileriyle tanıyordum romanını okumadan önce.

Kaza ve kader, ayrıca "iharetin bedeli"; **Bela**'nın özlü teması sorulacak olursa bu şekilde özetleyebilirim. Bela aynı zamanda Kalu-Belâ, her şeyin öğrenilip onaylandığı, ama unutulmaya terk edildiği, aslında hayatı sürdürmek için çaresizce buna mecbur kalınan varlığın ilk duyumunun, ötekini tanımanın, Rabbini ve kendini bilmenin ilk anları... Fusûs diliyle izah edecek olursak, a'yan-ı sabite üzerinden gerçekleşen "derin sözleşme"nin zamanı bir bakıma... Bilinç (bilebilme yeteneği) emanetini üstlenen insan, bazen kibre kapılarak bazen de oyuna eğlenceye dalarak hakikatle bağını koparıyor an geliyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadir Tanır sessizliği

Cihan Aktaş 22.12.2011

Bazen böyle oluyor, aslında giderek sayısı çoğalıyor örneklerin. O orada bir yerlerde nasılsa, nihayet karşılaşacak, altı çizilmiş satırlar etrafında konuşacağız. Sahiden de inanıyorum bir karşılaşmadan öteye geçen uzun söyleşi saatine.

Cahit Zarifoğlu'nun vefatından sonra da düşünmeye devam ettim bunu: 80'li yılların ilk yarısıydı. *Mavera*'da yazıları yayımlanan genç bir yazar olarak onunla tanışmak istiyor, bir taraftan da çekiniyordum. Onu tanımak istiyordum, tanıyacaktım, daha vakit vardı. Belki de kendimi ikna edebildiğim metinlerle karşısına çıkacağım güne kadar erteliyordum, sahici tanışma anını.

Bir gün derginin o dönemdeki genel yayın yönetmeni olan **Mustafa Çelik**'i elimde yazılarla ziyarete gittiğim Çağaloğlu'nun arka taraflarına düşen büroda Cahit Zarifoğlu'yla karşılaştım. Uzaktan uzağa tanıştırdık, uzaktan uzağa bir selamlaşma oldu. Yanına yaklaşılmaz iticilikte bir insan olmadığını biliyordum. Yine de usta şairlerin okurlarını utanç içinde bırakmaya dönük bilmece misali sorular sormadan yapamadığına dair önyargım nedeniyle, aynı salonda uzağında kalmaya devam ettim ve sonraları bunun pişmanlığını yaşadım. O erkence aramızdan ayrıldı çünkü. Uygun tanışma ânı bir daha gelmeyecekti. *Mavera* bürosundaki çekingenliğimle, şairi yakından tanıma, onunla sohbet etme fırsatını kaçırmış oldum. Oysa Mustafa Çelik'le *Mavera*, konuşmayı sevdiğim bir fezaya sahipti.

Sevilen şairle, yazarla tanışma fırsatını kaçırmamanın, ya da uzaktan sürdürülen dostluğu yüz yüze konuşmalarla pekiştirme imkânından mahrum olmanın telafisi bir ölçüde mümkün: **Yaşamak** her zaman elimin altında olacaktı. **Serçe Kuş** da her zaman uçmaya devam edecekti. **Sen Kuş Olur Gidersin Bir Trenle**'yi okumayı sürdürecektim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Özgür ruh

Cihan Aktaş 26.12.2011

Bozdağlar'dan doğan ırmak yıllardır Türkiye siyasetini besliyor. **Aydın Menderes** tok sözlü ve yürekli bir dava adamıydı. An geldi Demirel'in üniversitede başörtüsüne karşı sözlerini eleştirdi, an geldi 411 elin kaosa kalktığını öne süren manşetin içyüzünü haykırdı. Bulunduğu saftan dolayı çoktan cezalandırılmıştı; ama o hep yolda olmayı sürdürdü, yeryüzüne inmiş meleği ile birlikte.

Anadolu'nun ücra yörelerindeki okuma yazma bilmeyen insanların yüreğine korku salmak işten bile sayılmaz, Dersim katliamı ve şapka idamlarında somutlaştığı üzere... O yüreklerle bir daha sökülemeyecek şekilde yerleşmek ise o kadar kolay değildir. Kireç badanalı bir duvara fotoğrafınız sade bir şekilde iliştilmiştir; herkese nasip olmayacak bir yerleşmedir bu. Babası **Adnan Menderes** gibi Aydın Menderes de ücra yörelerin tutkulu insanların dünyasında destansı bir anlama sahip olmayı başardı. An geldi insanların ona verdiği önem ya da sevgi babasının temsilinin ötesine geçti. (Bozdağlar'dan akan ırmak yoluna devam ediyordu.)

Bir şekilde zihnimizde bir yere oturmayan şeyler var "iktidarda kalma hırsı" alanında. Mesela diktatörlerin oğullarının meslekleri nedir, emin olamıyoruz. Babalarının kimseye söyleyemeyeceği gizli kapaklı, kirli işlerini yoluna koymak mıdır ana vazifeleri...

Bana öyle geliyor ki diktatör çocuğunun misyonu toplumu her zaman sadık bir kitlesel evlat, yani bir sürü pozisyonunda tutmaya dönük olarak şekilleniyor. Önemli olan toplumu vesayet altında tutulacak, bir babanın yardımıyla ayakta kalabilecek özelliklerine inandırmaktır. Nasıl da boşa harcanmış, telef edilmiş bir hayat!

Günahı yasakladığı takdirde bile ahlakilikten yoksundur diktatörlük, **Aliya İzzetbegoviç** böyle düşündü zindan yıllarında.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Cuma ya da pazar olmasın da...

Cihan Aktaş 29.12.2011

Kış gündönümü geçti, Miladi Takvim yeniden başlamaya hazırlanıyor. Bir kutlama sihrine kapılmaya daha hazır olalım diye bin dereden su getiriyor piyasa. Eğlence paketlerine mesafeli, vaat edilen oyuna kapılamayacak kadar akli başka yerde, hele ki iki takvimli bir hayat sürdüren biri nasıl geçirecek Miladi yıldönümü gecesini?

Bu örnek bir fikir verebilir: Yılbaşından önce kış gündönümü eşiği var; **23 aralık, Yelda gecesi (Şeb-i Yelda) olarak kutlanıyor İran'da**, bu köşede yayımlanan "Uzun, karanlık gece" başlıklı yazımda anlatmıştım... Yaratıcı Yazarlık dersinden öğrencim **Cabir Firuzi**, öğrenci yurdunda yaptıkları kutlamadan söz etti derste. Gençler aralarında eğlendiler yurt şartlarının elverdiğince, hikâyeler fıkralar anlattılar. Gerçekle hayalin birbirine dolandığı hikâye cümlelerinin yardımıyla elbirliğiyle çekiştirdiler karanlık geceyi, bir eşikten daha atlama ânını kolaylaştırmak ister gibi.

İranlılar Şeb-i Yelda tarihini “Uluslararası Hikâye Anlatıcıları Günü” olarak ilan ettiler bir de. Hasan Ali Toptaş'ın kayıplara karışmakta olduğundan endişe ettiği hikâye anlatıcısı içine çekildiği küskünlükten nasıl kurtarılacak?

Anlatacak hikâyesi olmayan, bir rivayeti hikâyeye dönüştürecek muhayyele ve kelimelerden yoksun kişi bir başına dönemsel eşiklerden geçemiyor, tek başına unutmaya girişmekten de hoşlanmıyor. Bazen dost meclislerinin neşesine, bazen alkole sığınıyor.

Kültürel işaretlemelere göre zamana hâkim olabileceğimize, zamanla yarışa kalkabileceğimize inandıran bir eğitimden geçiyoruz. Bir tık ile pazartesi sendromuna son verin, diyor kadın sitesinden ulaşan link. Benim bir sendromum varsa tatil rehabetini uzatan günlerin başlangıcında yakalanıyorum.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İyi şeyler tamamen tükenmeden

Cihan Aktaş 02.01.2012

Bu son olmalı, çünkü bu kadarını kaldıramaz bu ülke, diye geçti önce aklımdan. Daha önce defalarca kurduğum bir cümle bu. Masum canına kıymanın terörü şımarttığını öğrenmeye yanaşmayan toplum ve siyaset yeni bir yıla ulaştık diye bir mucizeyle olgunlaşmış olabilir mi, üç beş gün içinde?

Ekmek kavgası veriyorlardı mayınlı arazide, yaz kış demeden, bilen biliyor, hesaba katıyordu. Meşruydu gelişleri geçişleri, ama tehlikeden masun da değildi. Okul sırasında olması gereken çocuğu, **Sarhoş Atlar Zamanı**'nın canı sudan ucuz kaçakçılarından birine dönüştüren failer ise, yok edilmesi imkânsız bin bir başlı masal canavarlarını andırıyor.

Hakkında barış için vicdani ret grubundan bilgiler aldığım bir genç adam var, **Muhammet Serdar Delice**. Ondan önce başka isimler de vardı, hâlâ var. Genellikle Anadolu kökenli dindar ailelerden geliyorlar. Kardeş kavgasının acısını “ateş düştüğü yeri yakar” misali daha derinden hissettiğini düşündüğüm, “mahalle” nedir, askere uğurlanmak nasıl yaşanır, Çanakkale’de neler olmuştu, bilen kesimler, sözünü ettiğim.

Askerlik konusunda bana kalırsa askerî darbelerin sebep olduğu hırpalanmalarla da kesinlik kazanan bir yargıları var bu genç adamların. Silahın barış yolunda çözüm olamadığını gösteren yıllarda, bu yönde bir kanaat edinmişler. **İnan Süver**'in *Birgün* söyleşisindeki “itaat”e dönük sorgulaması bana **Aliya İzzetbegoviç**'in *İslam Konfederasyonu* isimli yapıtında “Müslüman gençleri güdükleştiren” bir terbiye yöntemine getirdiği eleştirileri hatırlattı.

Kışla terbiyesinin tarih içinde aldığı yol üzerine yapılacak bir araştırma çok ilginç sonuçlar ortaya koyabilirdi. Daha önce de yazmıştım: Osmanlı'da askerliğin mecburi bir hizmet sayılmasının dönemi yükselme değil, gerileme dönemidir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sinema aşkı

Cihan Aktaş 05.01.2012

Son yıllarda sinema aşkından söz açıldığında Türkiye’de aklıma gelen isimlerden biri, **Enver Gülşen** oluyor. Bir diğeri, rahmetli **Ahmet Uluçay**, kış günlerinde ellerini aynı zamanda öğle yemeği olacak sıcak bir patatesle ısıtmaya çalışarak, köyüne uzak mesafedeki okuluna yürürken geliştirdi bu aşkı. Bazen de bir çağrışımla aklıma bir yangınla tutuşup kül olmaya kendini bırakacak kadar zihni sinemaya takılı **Bilge Olgaç** geliyor. Başarıya götüren yolun çok maddi ve sathi (incelikli reklam destekli) parlama sebepleriyle beslenen bir büyük ekran gibi algılandığı bir dönemde, bu örnekleri daha sık dillendirmemiz gerekiyor.

Öte taraftan İran’dan yine bir kadın yönetmen, **Tehmine Milani**, bırakmış mimarlığı, elinde kamerayla toplumsal eleştirisini ekran üzerinden sürdürmek için didiniyor yıllardır. Kıdemli yönetmen **Behmen Fermanara** on yıl kadar önce ancak vatanında film yapabileceği inancıyla dönüş yaptı Batı’dan. **Muhsin Mahmelbaf** ise tersine sinema dilini korumak için ülkesinden adım adım uzaklaştı.

“Normallik” olgusunun testlerinin pek çok dâhinin üretimini en başından engellediği bir gerçek. Çoğu kez deha sahibi kişi, sıradanlığın normallerinin sınavından geçmeye tenezzül etmediği için de “bir tuhaf” insanlar hanesine dâhil ediliyor. “Sadece sıradan insanlar inanırlar normal diye bir şeyin varlığına”, mealinde bir cümle geçiyordu *Gülün Adı*’nda. Sadece sıradan insanlar aşkı sadece karşı cinse dönük bir tutku, bir bağlanma olarak anlarlar.

Enver Gülşen işte, sinemaya büyük bir aşkla bağlı, edebiyattan, tasavvuftan, psikanalizimden yararlanarak eleştiri yazıları, denemeler yazmaya devam ediyor, çok sınırlı bir anlayışla karşılaşma ihtimalini de göze alarak.

Geçen yaz Gülşen’in iki kitabı yayımlandı sinema üzerine, Külliyyat Yayınları tarafından: **Sinemanın Hakikati** ve **Hakikatın Sineması**.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İki Ali...

Cihan Aktaş 09.01.2012

Edebî kamu ya da bütün olarak kamu erkek dilinin ve yorumlarının baskın olduğu alanlar. İşte bu alanlarda kadın olarak yol alırken size ışık tutan, sebep olan erkek yazarlar vardır; ben onları her zaman minnetle anıyorum.

Okurken cümlelerini okuyucularımla paylaşmayı sıklıkla aklımdan geçirdiğim iki yazar, **Ali Şeriati** ve **Aliya İzzetbegoviç**... Ben onlara kendi zihin dünyamda “iki Ali” diye sesleniyorum. Okumaya başladığım ilk eserlerinden itibaren yanıltmadılar beni, tesbitleriyle, eleştirileri ve yorumlarıyla. Despot rejimler karşısında inandıkları cümleleri dile getirmekten geri durmadıkları için baskı gördüler, hapiste yattılar. Yazgıları farklı bir şekilde aktı: Birinin ömrü Yusuf Peygamber misali zindandan hükümet koltuğuna sıçradı. Ama o iktidarda dahi bilge öncü olmayı başardı. Öteki Ali ise konuşamaz duruma geldiği için memleketini terk etti ve bir Avrupa başkentinde –büyük ihtimalle– şehadete erişti.

Tarihin ve toplumun bir cinsin varlığını silikleştirecek şekilde cinsiyetçi yazılımı karşısında eleştirel olan bu yazarlar, entelektüel dürüstlükleriyle İslamiyet'in modern dünyada bir hayat tarzı olduğu kadar bir tefekkür ufku sunması açısından da evrensel planda takdirle anılan bir çaba koydular ortaya. İyiliğin yüzlerimizi Doğu ya da Batı'ya çevirmekten ibaret olmadığını hatırlattılar. Bazen Allah adına kula itaatın yüceltildiği bir telakkiyle, bazen de şiirsel yüceltmelerle hiçliğe indirgenmeye zorlanan kadın kesimlerine şefkat ve saygıyla seslenerek, onları fikir ve sanat alanında üretime çağırdılar..

İslam toplumlarının işte böyle seslenmelere hâlâ ne kadar da ihtiyacı var!

Misal vereyim: Müslüman kadının haklarından söz ederken, yekpare bir meseleyle karşı karşıya olmadığımızı belirtiyor **Aliya**.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şeriatî'yi en doğru kim anladı

Cihan Aktaş 12.01.2012

O Paris'te öğrenciyken *Mesnevi*'yi özledi, Meşhed'de öğrenciyken ise kolunun altında **Nima Yusiç**'in kitaplarıyla gezinirdi. *Furuğ*'un "Kuş ölüyor/ Uçuşu hatırla" şeklindeki mısralarını önce onun bir metninde okumuştum. İsveçli Müslüman (anarşist) ressam **İvan Aguéli**'yi bir şekilde tanımış olabilir; **Baudelaire**vari estetik eleştirisi ortaklığına bakılacak olursa... Erdebilli halı işçisi kız çocuklarının astım çilesinde burjuva estetiğinin içyüzünü sorgulayan düşünür, yerleşik kabulü ve kurumsallaşmış gücüyle sahici, iyiyi bastırmayan bir estetiğin arayışı içindeydi.

Geçtiğimiz pazar günü katıldığım Ali Emirî Kültür Merkezi'nde düzenlenen **Ali Şeriatî'yi Anlama ve Tanıma Paneli** sırasında bunu düşündüm. Kendisini "güvenilir, ama sürekli dalgalı bir gerçeklik" olarak tanımlayan **Şeriatî**'yi geçen yıllar içinde en doğru kim anladı?

Düşünürün mirası belli bir görüşün savunusu adına sürdürülen çıkartmalarla bölük pörçük okumalara maruz kaldı ölümünden sonra geçen yıllar içinde. Sunduğu zihnî ve eylemsel çabanın yanına yaklaşamayacak insanlarca, "kafası karışık" diye suçlanması sürdü; oysa düşünen kafa elbet karışık olurdu. Kimileyin mitolojik (metaforik) göndermeleri nedeniyle sapkın olduğu öne sürülürken, kimileyin de **Ali Emirî Paneli**'nin konuşmacılarından **Kenan Çamurcu**'nun hatırlattığı gibi, "iyi hoş ama Şii olmasaydı" diye yorumlanarak ötelendi, şaşırtıcı soruları ve cevaplarıyla birlikte.

Kendi ülkesinde devrimden sonra kısmen parantez altına alınmış düşünceleri ülkemizde de tercüme engeli nedeniyle lâıykıyla irdelenemedi. Buna karşılık erken sayılabilecek bir dönemde ancak anadilinin ülkesinde mazhar olabileceği büyük bir ilgiyle okundu Türkiye'de 1980'li yıllarda.

Düşünürümüz "3 T" olarak adlandırdığı "tekrar, taklit ve tercüme"nin uzağında bir aydınlanmayı diliyordu çocukları için, vasiyetnamesinde.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muamele farkı...

Cihan Aktaş 16.01.2012

Birkaç yıl önce kitaplarımın çıktığı yayınevinde basın danışmanı olarak çalışan kızı Belga'yla bir imza gününe katılmıştım, Beylikdüzü'ndeki fuar alanını ısıtan sıcak bakışlı genç kızın terbiyesi dikkatimi çekmişti. Yanlış kurgulanan organizasyonun hatasını düzeltmek için çırpınıyordu.

Kars ve Şırnak eski DEP Milletvekili Av. **Mahmut Alınak** ya da benim için "Belga'nın Babası" olan siyasetçi şimdi KCK tutuklamaları kapsamında tutuklandı, hapiste. Tutuklanma sürecinde yaşadığı muameleleri anlattığı mektubu okurken dayanamadım, yarıda bıraktım ve bu yazıyı yazmaya başladım. Bir şiirle hapse düşme tecrübesine sahip Başbakan Erdoğan'ın fikir suçu olsun ya da bambaşka suçlar, bu tür muameleleri onaylamayacağını bildiriyor vicdanım.

Zamanın süzgecine direnen ve yığınların hafızasına nakşolan başarı her şeyden önce "elinizin altında olan" kişiye dönük muameledeki farkla ayrışıyor.

Bu ülkede vatandaşlık kavramının değişmesindeki emeği tartışılmaz olan Başbakan'ın sesimi duyabilmesini isterdim şimdi, sırf, özellikle Alınak'ın şahsına yönelik olarak gerçekleşen, eli bağlı kişiyi hırpalamayı marifet sayan küçük adam muamelelerinin bir an önce son bulması adına...

Şöyle anlatıyor Alınak son hapis vakasını basın mensuplarına gönderdiği mektubunda:

"Ben 12 Eylül hapishanelerinde de yattım. Ağır işkenceler gördüm, ama soyundurularak aranmadım. Gel gör ki, ilahi adalet, kardeşlik ve insan hakları' sözcüklerini dilinden düşürmeyen iktidarınız zamanında hapishanede soyundurularak arandım. Ben ve benimle birlikte yedi kişi kelepçeli olarak getirildiğimiz Kandıra 2 No'lu F Tipi Cezaevi'nin idari bölümüne kadar ayrı noktalarda tam on dokuz defa arandık. Aramalar X-Ray cihazından geçirilmenin yanında, ayakkabılarımızın içine kadar ayrıntılı olarak yapıldı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bilim adamı cinayetleri

Cihan Aktaş 19.01.2012

İran'da geçen hafta bir bilim adamı daha öldürüldü. Bu kez kurban, İsfahan Natanz nükleer tesislerinde çalışan 32 yaşındaki uzman **Mustafa Ahmedî Ruşen**. Benzeri cinayetlerin dökümleri, İran'ın şahsında bağımsız bilim ve teknoloji üretme azminin önünü almaya çalışan bir faaliyeti haber veriyor. Nükleer enerji iyi mi kötü mü, bunu tartışsınız. Ama besbelli bu enerjiyi hiç de çevreci bir duyarlılığa yoramayacağımız sebeplerle Müslüman toplumlardan uzak tutmaya çalışıyor birtakım odaklar.

Ambargo hükümlerinin sağlık malzemelerini de kapsayacak şekilde genişletilmesinin "insan hakları" retoriğiyle meşrulaştırılması, İran örneğinde teknoloji üretiminde somutlaşan kendi kendine yeterlilik ve güvenlik arayışını arttırıyor. Uzman kadrolarındaki çoğalma, bu arayışın bir parçası.

Emperyalist ülkeler sanayi devrimini izleyen dönemlerde Afrika ve Asya'nın "siyah" işgücünü önce köleleştirme yoluyla ülkelerine çekmişlerdi. İkinci göç dalgası, savaşların yaralarını sarma döneminde ağırlıklı olarak kol gücü alanında çaresiz bir rızaya dayalı olarak gerçekleşti. Bunu takiben sıra beyin göçüne geldi. Herhangi bir Müslüman toplumda Batı tarafından davet edilip de bu davetin cazibesine kapılmayacak bir uzman bulunamazdı sanki...

Geçen baharda ABD yolculuğum sırasında bu kabullerde bir değişim gerçekleştiğini gözlemledim gerçi. "Bu ülkede bir yere kadar yükselme şansı tanınıyor bizlere" diyerek Türkiye'ye dönmeye hazırlanan genç uzmanlarla söyleşiler yaptım.

Bunun yanında önüne çıkarılan cazip vaatlere rağmen ülkesinde sunulan kısıtlı imkânlarla çalışmalarını sürdüren bilim adamı, başka türlü bir duruşu temsil ediyor.

Müslüman toplumların doğal kaynakları ve hızla çoğalan nüfusuyla biraraya geldiğinde beyin göçüne çağıran "kalkınmış" ülkeler açısından soruna dönüşen bir tavır bu: Nüfus çoğalırken teknolojik gelişmeye de zorluyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Annemin Hrant duyarlığı

Cihan Aktaş 23.01.2012

Hrant Dink'in adaletin tahakkuk ettiği ferahlamayı sunmayan mahkemesinin sebep olduğu üzüntüyü bir de rahmetli annem Suna Aktaş'ın bu dava konusundaki beklentilerinin yüz yüze geldiği bozgun açısından yaşadım ben, geçtiğimiz günlerde. Annem Hrant'ın neden öldürüldüğünü anlayamadan ve katillerine de ulaşıldığına ikna olamadan vefat etti. Başbakan Erdoğan'a bu topraklarda kan akmasına son verme gibi bir misyon yüklemiş olan annem, AKP hükümetini, ayyuka çıkan tehditlere rağmen hayatı korunamayan Hrant'ın ve bütün faili meçhullerin katillerinin bulunmasının güvencesi olarak görürdü. Referandum sırasında işte bu inançla ikisi de ağır hasta olan annemle babam AKP'ye oy vermeyi vazife bilip seçim sandığı başına taşındılar.

Hastalığı ağırlaşırken bile Hrant Dink cinayeti üzerine yorumlarda bulunmaktan geri durmadı annem. Bir ortamda Hrant'ın bahsi geçtiğinde, bir gazetede fotoğrafı gözüne iliştiğinde, "Ne istediler çocuktan, o kime ne yaptı ki kıydılar, bu toprakların adamıydı, bizdendi, küçük bir yeri vardı, namusuyla çalışıyor, iyi şeyler yapıyordu, ona kıyanlar bizden olamaz" diyerek hislenir, sözü geride kalan eşine, çocuklarına getirir, gözyaşlarını tutamazdı.

Annemin yapısal bir feminizmi vardı, söz gelimi kendiliğini korumaya büyük önem verirdi, kişiliğini babaminkinden ayrı tutardı, birlikte geçirdikleri yıllar uzayıp giderken meydana gelen bütünleşme nedeniyle bu çabası giderek daha bir dramatik gözükse de... Kendini tanıtırken babasının soyadıyla ifade etmeyi yeğlerdi. Bir eğitimci kızıydı, edebiyatla ilgiliydi, Cem Karaca tutkunuydu. Siyasal ve sosyal konularda aykırı fikirlere sahip olsa da çoğu annenin yaptığı gibi çocuklarını aşırılıklardan sakındırma adına bazen görüşlerini itidalli bir şekilde ifadeye çalışırdı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fransız kibrinin izinde

Cihan Aktaş 26.01.2012

Adalet meleği kesilen Fransa'ya karşı hepimizin söyleyecek birkaç sözü var, çıkarımlarımız farklı da olsa.

Sarkozy Libya'nın intikamını alıyor, diyebiliriz. Türkiye'nin bölgede kazandığı güç, tersine bir inisiyatif kaybı yaşayan Fransa'yı büyük ihtimalle ABD'nin de destek verdiği bir mecraya sevk etti, demeyi de ihmal etmeyiz. **Fransa nefret suçu gibi konularda samimi olsaydı, kendi ülkesinde banliyölerden yayılan öfkeli soruları dikkate alan politikalar üretirdi**, dediğimizde de hâlâ kanamakta olan sayısız örneğe başvurmakta zorlanmayız.

Biz ise anlayışlı ve hakkaniyetle dolu bir topluma özgü ferasetle Ermeni kökenli vatandaşımızın güvenliğini sağlamaya önem verseydik, Fransız kibri karşısında bu dile getirmekte zorlandığımız sıkıntılı durumu tanımlamada ve aşmada güçlük çekmezdik.

Kendi içimizde kaybettiğimiz Ermeni nüfusu konusunda çoktan bir muhasebe gerçekleştirseydik, **özürden önce "helallik isteme"** zaviyesinden geçmişin acılarını onarma yolunda mesafe katetmiş olurduk.

Tutarlılıktan söz ediyorum, evet! Cezayir'in işgali sırasında kim kimin yanındaydı? Gün olur devran döner. **Türkiye modernleşmeyi gülüyle dikeniyile Batılılaşma kararlılığıyla sürdürdüğü dönemlerin bedelini ödüyor** bir yandan da...

Soykırım Yasası gibi konularda kınadığımız Fransa'nın aydınları bir zamanlar, başta **Sartre** olmak üzere Cezayir bağımsızlık savaşında haysiyetli bir tutum sergilemişlerdi. **Deleuze**'ün altını çizdiği gibi, bugün Fransa'nın kaybı **Bernard-Henri Lévy** gibi "marketing" filozoflarının her türlü düşüncüyü bastırarak şekilde görünürlüğü. Deleuze'e göre "marketing" filozofları, çok farklı şekillerde, halktan direnişten yana kavramları devletin, yasanın, iktidarın donuk birliğinde biraraya getirmeleriyle hayat terimleriyle düşünenleri, direnişçileri bir kurbana dönüştürüyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçekten cesur kadınlar...

Cihan Aktaş 30.01.2012

İranlı sinema oyuncusu **Gülşifte Farahani** bu yıl Sezar Ödülü'ne aday oyuncuları yüksek bir anlam içeren bir mesaj vermek üzere çıplak poz vermeye çağıran bir kısa film projesine katılmış.

Bu tür projelerde ucuz piyasa aklının, yüksek insani mesajlar eşliğinde kıymete bindirilmek istendiği şeklinde bir önyargım var.

Soyunma yoluyla tabu kırıcılığı, kısa yoldan zirvelere ulaşmaya çalışan oyuncuların bahanesi. Bu yolla piyasa akli, son tahlilde bildik cinsel istismarın sofistike planına göndermiş oluyor bazen de, kimi safdil kadınları.

Söz konusu olan İran'dan gelmiş bir yıldızsa hele, onun soyunarak vereceği herhangi bir mesajın, bir zamanlar başörtüsüne zorlanmış bir oyuncu olduğuna dair malumatın yaydığı imgelerin gerisinde kalması mukadder.

Medyada okuduğum kadarıyla herkesten daha çok açılmış saçılmış, üstelik sessiz kalmış Farahani, bir mesaj vermesi beklenen video filminde. Sanırım sonraki raundu beklemiş olmalı.

Yetenekli oyuncunun kadınları bedenlerini teşhir yoluyla cesaret gösterisine çağıran, böylelikle sahici bütün cesaret sebeplerini örtbas eden popüler kültür karşısında nesneleşmeye bu denli açık olmasının beni şaşırttığını söyleyemem. Dünya sinemalarında var olma mücadelesini soyunmayı gerektiren rollere bağlamış ilk Müslüman kökenli oyuncu değil Farahani. Bir yıl kadar oldu, çalışmalarının kısıtlandığı gerekçesiyle İran'ı terketti, Fransa'ya yerleşti. Senin yetenekte, fizikte Salma Hayek'ten ne farkın var, başörtüsünü çıkarttın, haydi biraz daha cesaret göster, adın duyulsun, ardından yönetmenler önünde kuyruğa girecek, şeklinde öğütler almıştır muhakkak.

A, *Anne Gibi*'nin, *Eli Hakkında*'nın, *Duvar*'ın başarılı oyuncusunun bu yolla kariyerini geliştirmeye tenezzül etmeyeceğini sanıyor saf seyircisi, facebook sayfasında sitemler yağıdırıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sofa sesleri

Cihan Aktaş 02.02.2012

Medyasofa Girişim Grubu'nun misafiriydim, ocak ayı başlarında, Çamlıca'da bir mekânda. İsmen tanıdığım yazarlarla, habercilerle şahsen de tanışma fırsatı bulmuş oldum. Hangi konuyu açsan bir ucu medyaya geliyor. Gazetelerde çalışan, radyo ve televizyonda program yapan, sunan kadınlar, ayda bir toplanarak görüş alışverişinde bulunuyorlar. Amaçladıkları, internet yoluyla oluşturulan grubun somut ilişki ve faaliyetlere de açık olması. Grubun vizyonu internet sitesinde anlatılırken, medyadaki dil değişiminin altı çiziliyor: Hâkim medya diline ilişkin alternatif düşünceler üretmek, yeni bir dil ve inşai tavır oluşturmak...

"Sofa" kelimesinin çok zengin çağrışımları var. Evin hem girişine hem de bütün odalarına geçişlere/eşiklere, dolayısıyla mahalleye/muhite hâkim mekân, türlü seslerin çarpışarak karıştığı bir anafor hali sunuyor bazen, kimi zaman da mırıl mırıl mekik iğne oyalı mercimek köfteli keteli çay sofralarına özgü sesler yayıyor. Kadınların denetiminde bir ön/kamusal alan, söz konusu olan... Episteme'nin üstünlüğü adına eğreti bilgi sayılan şey (doxa), bir bakıma sofada ölçülür, tartılır, sokaklardan evlere, evlerden sokaklara çoğalarak azalarak dolaşırdı.

"Geleneksel kadın bilgisi" akışına tamamen açık bir zihne sahip olmadım hiç; çok erken yaştan itibaren aklım kitapların, dergilerin, soyut düşüncenin dünyası tarafından çelinmişti. Öte taraftan, geleneksel kadın bilgilerinin uzağında durmam söz konusu değil, hangi kadın anneannesinden çocuğuna daha sağlıklı süt verebilmeyi mümkün kılacak denenmiş bilgileri öğrenmeyi istemez... Yanık tedavisinde yumurta akının yüksek yararını, zencefilin sunduğu şifaları kitaplardan önce sofada öğrenmek mümkün olabilirdi.

Şimdi o eski pratik bilgilerin aktığı, şecere sayılarak derin bağlantıların açığa çıkartıldığı sofalar yok.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İranlıların direnci

Cihan Aktaş 06.02.2012

İsrail’de sürekli İran’a saldırılması için bir çaba, bir mühendislik çalışması... “Dünya İran’a saldırıya hazırmış.” Bu hangi dünya acaba? Mültecilerin, evleri başına yıkılan Gazzeli çocukların, Noam Chomsky duyarlılığının dünyası olmadığı muhakkak.

Hem bakalım devrimin başından bu yana abluka altında olan İran hangi komşusuna saldırmış da bir saldırıyı hak ediyor...

İranlılar devrimlerinin 33. yıldönümünü kutluyorlar. Ülke sorunsuz değil. Hayat pahalılığı artıyor. Dış baskı her zamankinden daha fazla hissettiriyor etkisini.

İmam Humeyni Havaalanı’ndan taksiye binen yabancı yolcular şoförlerin mollaların ve Ahmedinejad’ın uğrattığı hayal kırıklığına dair şikâyetleri dinlemeye alışkınlar. Tesettür devriyeleri elbet can sıkıcı. Yakında yapılacak seçimlere reformist kesimden katılımın oranı yüzde 20’ye bile ulaşmıyor. Yine de başka bir katmanda nabızı atıyor toplumun ve mesela İran’da kalmaya devam eden yönetmenler şaşırtıcı yapımlarla gündeme gelmeyi sürdürüyorlar. Ve ben yönetimi destekleyen ya da eleştiren insanlarla konuşurken bu sorunun cevabını arıyorum: İranlılar bu dirençlerini neye borçlu acaba?

Ayetullah Humeyni üzerine değerlendirmelerinde Wallerstein, ABD’nin İran’da olup bitenin savaşın ardından Üçüncü Dünya’da süren ulusal bağımsızlık hareketlerinden tamamen farklı bir tür olduğunu hesaplayamama yanışı olduğu tesbitinde bulunuyordu.

İran tarihi genellikle İÖ VI. yüzyılın ortalarında yakın doğunun siyaset sahnesinde görülen yeni (bilge) bir kral profiline sahip Kuruş’la başlatılıyor. İlk insan hakları beyannamesini yazdırtan, tarihe adaletiyle geçen bir hükümdar olan Kuruş’un yanı sıra Daryuş hatta adaleti hadis-i şerifle övülen Nuşirevan, İranlılara iftihar edecekleri somut insancıl sahnelerle dolu bir tarihî miras bıraktılar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekmek, gül ve ‘acı’ vatan

Cihan Aktaş 09.02.2012

*“Bir ı ışık gibi ulaşıyor insanlar
‘Ekmek ve gül! Ekmek ve gül!’
Yaşamak için ekmek
Ruhumuz için gül istiyoruz!”*

James Oppenheim’ın mısraları insanoğlunu trajediye zorlayan temel tercih durumunu özetliyor. Hem ekmeğe hem de güle aynı zamanda sahip olma mücadelesi bazen bütün bir ömrü işgal ediyor.

Ulus-devletler halinde biçimsel olarak örgütlenmiş yeni dünyanın sınırlarından taşıyor insanlar. Çalınan ekmeğinin peşine düşenler, gülü unutmaya zorlanmaya karşı direnmeyi de sürdürmeliler. **Étienne Balibar**, bu

direnifle gelen yeni sınırlardan söz ediyor **İrk Ulus Sınıf**'ta...

Dünya Bülteni sitesi her ay gerçekleştirdiği yuvarlak masa toplantısını bu ay **"Frenkler arasında 50 yıl"** başlığı altında bu konuya ayırmıştı. Toplantının moderatörü **Aynur Erdoğan**'ın **Max Frisch**'ten aktardığı "biz işçi bekliyorduk, insan geldi" şeklindeki söz, sürecin nasıl katı bir mantıkla işlediği konusunda en bilgisiz insanları bile aydınlatacak kadar çarpıcı. Doğu/Müslüman toplumlardan gelen işçi antropoloji biliminin katkısıyla "ilkel" bir varlık sayılarak, bir önyargıyla karşılanıyor.

Vatandaş olmasına karşı tedbirler alınırken yabancılığı/yabansılığı her yolla vurgulanan gurbetçi, gettolara kapanarak nefes almaya çalışıyor. O zaman da içe kapanık evlerde, mahallelerde hızla çoğalan nüfus çağırıcılar tarafından bir tehdit gibi algılanmaya başlanıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Piyasa dışı aşk

Cihan Aktaş 13.02.2012

14 Şubat'ı karşılayan piyasanın işi kolay değil. Sıkıntılı, kararsız, hayal kırıklığı yaşamakla kalmayan, hayal kurmayı unutmuş insanlar bir kez daha aşk için gecikmediklerine inandırılmalılar. Bir taraftan kendini sevmek şeklinde bir çıkış noktasıyla öne sürülen kendini keşif arayışları sürerken insan nasıl bir başkasının büyüüne kapılacak kadar aklını şaşırabilir?

Umutsuzca aranan aşk, tembellik ya da güvence talebi gibi çekinceler hesaba katılarak hazırlanmış albenili bir paketle sunuluyor olmalı.

Aşk kıvılcımlarını tutuşturacak karşılaşmalara her zamankinden daha açık toplumlar, ama aşk ortalık yerde bulunur diye bir şey yok. Bir arkadaşım evlendirme programında birlikte eş arayan İranlı bir babayla oğlundan söz etti. Oğul, ilk bakışta kendisini içine çekecek bir aşkın kahramanı olmaya çalışırken retleriyle ilgi çekmeye devam ediyor. Ekran platformlarında aşk arayışları genellikle hezimetle bitiyor. Aşk büyüüne inandırmış stüdyo atmosferinden uzaklaşıldığında tezlikle sırları dökülüyor kahramanların.

(Bu programları kınadığım sanılmasın. Tersine, insanların aileleri ve çevreleri/toplum tarafından nasıl yalnız bırakıldığını ve umutsuzcu aşkı, dostluğu, can yoldaşlığını aramayı sürdürdüklerini çarpıcı olarak sergiliyorlar. Alternatif ortaya koyamıyorsanız, ekrandaki "duvarlar üzerime üzerime geliyordu evde yalnızlıktan" diyen kişiye söyleyecek sözünüz de olmamalı.)

Yıllar geçiyor da ondan mı böyle, yani modern zamanlar mı oldu aşkın inanırlılığına ölümcül darbeler indiren? "İlk bakışta aşk" kadim sosyal dokusunu koruyan şehirlerin rastlantılarında yaşanırdı. Mesela trende gördü kıızı şair ruhlu delikanlı, peşinden koştu, kavuşacak gibi de oldular, ama aileler araya girince engeller çoğaldı, kız ailesini çiğneyip geçmek istemedi ve o tek başına ömür boyu sürdürdü bekleyişini.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mazlumder'in aktif tanıklığı

Cihan Aktaş 16.02.2012

Özgürlük, adalet ya da herhangi bir yüce değer altın tepsiyle sunulmuyor kimseye. Uğrunda mücadele etmek gerekiyor.

Attığımız her adımla yarının tarihini yazıyoruz. Kimileri tarihe net ve açık cümlelerle kayıtlar düşürmek için bedeller öderken, kimileri de imaj mühendisliğiyle, simülatif işlemlerle bunu yapıyormuş gibi davranmanın yolunu tutuyor. Ortam müsaitleştğinde Hrant'ın dostuymuş gibi davranmak, Ahmet Kaya lincine katılmamış gibi demeçler vermek...

Hiçbir şekilde konforunu bozmaya yanaşmadan her dönemde yükselen değerleri temellük edecek bir kurnazlığı başarı sayıyor Faustik bir ihtirasla malûl kişilik. Oysa gelecek, söz konusu olan kul hakkıysa hele, o kadar uzun sürmüyor.

Kim Şapka Kanunu'na muhalefetten idam edilen **İskilipli Atıf, Ali Rıza Efendi** ve **Şalcı Bacı** için iade-i itibar isteyecek, kim kış ortasında sokakta yaşayan evsizlerle birlikte üşümeyi göze alacak? "Ben kandan elbise giydim/ bundan senin haberin var mı" diye soruyordu ya **Sezai Karakoç**...

Bunca uzun giriş, uzun soluklu bir mücadeleyi anlatmakta yetersiz kalacak yine de. Kandan elbise giyenlerden haberdar olma sorumluluğu herkesin harcı değil, çeşitli kesimlerin sadece ve sadece kendi kurbanları için ağıt yakmasına alışkın ortamlarda.

Söz konusu olan, şimdilerde 20. kuruluş yıldönümünü kutlayan **Mazlumder**'in günümüz Türkiye'sine kattığı nice eylem, açıklama, protesto, müdahale ve bütün olarak aktif bir tanıklığın dökümü... Bir gazete yazısına sığmayacak yirmi yıllık çabanın haritası, Türkiye'de İslamcı hareketinin özgürlükçü ve toplumcu bir niteliği olan, halkın sesinde Hakk'ı arama çabasını sürdüren ana damarını anlamakta önemli bir kaynak.

Apaçık haktan hukuktan yoksun bırakılan hemcinsini savunmak üzere kalabalıklara karışan kişi, soyut bir sevgiden değil, haksızlıklara karşı somut bir tepki göstermesini talep eden bir duyarlılıkla hareket ediyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kemalist gençlerin dindarlığı

Cihan Aktaş 20.02.2012

"Dindar gençlik" tartışmasının hızlandığı günlerde **Hilâl Kaplan**'ın **Türkiye'nin 'Ölmeyen' Babası' – Atatürkçü Gençliğin İmkânsız Yası** başlığını taşıyan kitabını okumaya başlamıştım. İnsanın aklına şu soruları getiriyor kitap akıp giderken, mevcut tartışma bağlamında: Peki, ama neyin dindarı? Tarih bir bakıma beşeri veya uhrevi dinlerin karışma ve çatışmalarının da eseri değil midir... Kemalist gençlerin hissiyatında da dindarlığa özgü çizgiler pek belirgin işte!

Sevgili Hilâl Kaplan konusuna hem teorik olarak vâkıf, hem de Kemalist ideolojinin yurt sathında oluşturduğu mistifikasyonun toplumsal etkileri üzerine çarpıcı gözlem ve tesbitleri var.

Daha ilkokul çağından başlıyor içselleştirme ve muhasebeler. Atatürk üzerine aykırı bir soru sorduğu için öğretmeni tarafından şiddetle cezalandırılan, bu yetmezmiş gibi ders yılı boyunca da dışlanmaya devam eden bir öğrenciyi getiriyor aklıma akıp giden sayfalar. Yetişt, genç bir adam oldu, hâlâ uzağında duruyor devlet kapılarının.

Hilâl'in kitabı çağrışımlarla ilerliyor. İlkokul çağlarındayken evimizde kütüphanenin üzerinde bir Atatürk büstü vardı, babamın daktilosu yanında, onu hatırlıyorum. **Gazali**'yi Osmanlıcasından okuyan rahmetli dedemin evimize geleceğini öğrendiğinde annem büstün üzerine alelacele bir örtü atardı. Garip gelirdi bu örtü tedbiri bana, sebebini anlamaya çalışırdım. Konu komşu bazen Atatürk üzerine bir konuşmaya girişmiş olurdu okuldan döndüğümde. Beni görür görmez çekildikleri suskunlukta yankılanan cümlelere itibar etmeyecek kadar bağlıydım Atatürk'e. Ulusal bayramlarda şiir okurdum mutlaka. Sınıfta, duvardan bakan Atatürk beni mavi gözleriyle her yerde takip ediyor. Bu "tanrısal" takibin içerdiği babaca gözetim bir yerde bilincinizin kesinleştirmeye başladığı sorularla çatışırken benliğinizde çizikler, yaralar oluşturuyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gençlik, vaaz ve cemaat

Cihan Aktaş 23.02.2012

"Dindar gençlik, ama neyin dindarı" diye sormuştum bir önceki yazımda. Gözlerini kapatıp vazifesini yapacak bir gençlik mi "dindar" olarak hayal edilen? Bu tür bir itaat anlayışına ciddi eleştiriler getiren Aliya, Müslüman gençliğin "tebaa ruhlu" olmaması gerektiğinin altını çiziyor İslam Deklarasyonu'nda.

Anlayışlı, kararlı, cesaret ve haysiyet sahibi insanların dillerindeki dua kimi rahatsız edebilir? Necip Fazıl gençliği bir bakıma Kemalist gençlik misyonunun tahakkümüne, tek biçimci yayılmacılığına karşı bir reaksiyon olarak da biçimlenmişti.

Şöyle bir yargı Müslüman gençliğin kendisini algılamasında da etkili oluyordu: Dindar Müslüman genç sanki ağzına vur lokmasını al diye tanımlanan bir gençtir, bu genç sanırsınız sanat, spor gibi alanlara mesafeli, özgür düşünme şansından da yoksundur.

Özgür düşünce elbet nötr bir ifade kazandırılmış bir zihnin düşüncesidir diyemeyiz. Her insanın zihni doğumundan itibaren dışsal kodlarla işaretlenmeye başlıyor. Doğuştan getirilen niteliklere ve içine doğulan aile ve toplumun şartlarına göre bu işaretlenmelerin özel bir temayül kazandığı muhakkak.

Hakan Arslanbenzer'in yaptığı tasnif bu açıdan anlamlı: 1970'ler dev-gençliğe, 1980'ler sev-gençliğe, 1990'lar ise ev-gençliğe sahne oldu. 2000'ler ise bil-gençlerin dönemiydi bana kalırsa: Bir ayağı siberuzayda bilişim gençliği.

Devlet Müslüman yetiştirmek istiyor, gençler sekülerleşiyor; bu da İran'daki yetiştirme projelerinin bir sonucu. Dini bütün çift şaşkınlıkla izliyor perçemleri başörtüsünden taşan uzun tırnaklarına siyah oje sürmüş kızlarını.

Bir insan ideolojik programın nesnesi olmakla sınırlanamayacak kadar engin bir varlık, kendisi bunun farkına varmadığında dahi... Bu konuda hem Kemalistler yanıldı, hem de İran örneğinde İslamcılar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Borges ve 28 Şubat

Cihan Aktaş 27.02.2012

Türkiye darbe söylemlerine çok alışkın bir ülke, ancak hiçbir darbe bu denli çelişkili açıklamalarla tanımlanmadı. Kimine göre böyle bir darbe yok, kimi ise 28 Şubat'ı bütün darbelerin içinde en kararlı ve şiddete açık darbe olarak değerlendiriyor.

Bana göre ise 28 Şubat üzerine konuşmaktan hâlâ kendimizi alamadığımıza göre namevcut sayılamayacak yoğun bir süreç kesiti. 28 Şubat'ı, bütün kötülüklerin içine gönderildiği bir kara çukur olarak yeniden ve yeniden üretiminin sakıncaları hesaba katılarak irdelemek, Türkiye'de darbe geleneği seyrini anlamakta tartışılmaz bir öneme sahip.

Bir şey yok olduğuna karar vermek için dahi kendinden nasıl bu denli söz ettirebilir? Ayrıca, 28 Şubat'ı yaşamamış bir ülkeye mi benziyor bugün Türkiye? Pınar Yayınları işte bu soruların peşine düştü, **Abdurrahman Babacan**'ın yönetiminde, **Binyılın Sonu** ismiyle 28 Şubat'ı tanımaya ve tanımlamaya çalışan üç ciltlik bir eser yayımladı.

Söz konusu olan, cinayetleri ayyuka çıkan derin devlet türlerini kurtarma öngörüsüdür. Ülkede istediği gibi at oynatan bir kesimin halkın yükselen rahatsızlığı oranında kesinlik kazanan talepleri karşısında giriştiği sert müdahale, "post-modern" bir nitelikte etkili olmanın yollarını aradı, **Borges**'in labirentlerini andıran mekânlarda üretilen entrikalarla dönemin ruhuna uygun bir dil ve üslupla kamuoyu oluşturma yolunu tuttu. Kamuoyunun darbelere, irtica şayialarına karşı belirginleşen rahatsızlığı nedeniyle bu sakil Borges'çi öykünmenin kendiliğinden gerçekleştiğini söylemek de olası. Ancak herhalde vakit daraldı sayılarak, acemi mizansenlerle, irticai göstergelere dair sürmanşetlerle bir kez daha idare edileceği umulmuş olmalı. Oysa devir gerçekten de değişmişti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hak edilmiş Oscar

Cihan Aktaş 01.03.2012

 Hak edilmiş Oscar Ödüllerin ödünler için olduğuna dair söz her zaman gerçekliğe karşılık gelmiyor, bazen yadsınamaz iyiyi görerek şeceresinin kara tonunu aklama ihtiyacı da duyuyor ödül. Hiç olmazsa **Asgar Ferhadi**'nin **Bir Ayırlık: Nadir ile Simin**'le yabancı film dalında kazandığı Oscar için bunu söyleyebiliriz.

Kimileri bu ödülle Batı'nın İran halkına, işte, iyi şeyler yaptığınızda sizi görüyoruz, biz gayet hakkaniyet sahibiyiz, şeklinde bir mesaj vermeye çalıştığını yazdı. Bu açıdan bakılacak olursa Batı'nın şeytanlaştırdığı, sansürüyle konuştuğu İran'ı aklayan bir yön de okunamaz mı **Ferhadi** gibi bir yönetmenin başarısında?

Yine de böyle bir ödülle İran'a saldırıya dönük mühendislik çalışmalarının uluslararası plandaki tartışmalı karşılama biçimlerine dönük bir ödünleme ihtiyacından da pekâlâ söz edilebilir gibi geliyor bana.

Film tabii değerli olmasına değerli. Parçalanmış ailelerin çocuk bakışıyla görünümü üzerine işte böyle sarsıcı filmler yapılmalı. Üstelik filmde bir de Alzheimer hastası baba var; oğlunun iyi bakılsın diye direndiği kocaman bir bebek... Yaşlı adamın bakımı konusunda yetersiz kalan aile, yoksul bakıcı kadının şahsında toplumun farklı bir tabakasıyla muhatap olurken kendi kendisiyle yüzleşmeye mecbur kalıyor.

Daha önce de Oscar ödülüne çok yakınlaşan İranlı yönetmenler oldu, **Kiyarüstemi** ve **Mecidi** gibi. **Kiyarüstemi** sinemasında "pek Fransız kaldığı", **Mecidi** ise İslami vurguları nedeniyle yakınlaştıkları halde Oscar alamadılar diye düşünüyorum.

İran sineması konusunda herşeyden önce şöyle bir soru var: Sansüre tabi, kırmızıçizgileri olan bir sinema alanında nasıl bu denli başarılı ürünler ortaya konulabilir?

Bu sorunun cevabı şöyle: İran sineması, temelleri devrim paradigmasının savaş ve savunma tarafından etkilenmediği dönemde sağlam bir şekilde atılmış, yapısında **Şeriatî, Humeyni, Hatemi, Musavi** gibi etkili aktörlerin imzasının bulunduğu güçlü, görece bağımsız bir saha. Geçen yıllar içinde yıldızlaşan yönetmenleriyle kendine özgü, dokunulamazlığı getiren imtiyazlar edinmiş durumda.

Ferhadi ise örtük siyasal mesajlar verse de apaçık siyasi sinemaya yoğunlaşmış bir yönetmen değil.

Ferhadi'nin sinemasını anlamak için, devrim sonrası İran sinemasının yaşadığı aşamaları incelemek gerekiyor: Yeni İran sinemasının ilk kuşağı, bağımsız ve ticari kaygılardan uzak bir sinema hedefi nedeniyle Hollywood sineması ile arasına belirgin bir mesafe koymuştu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çocuklar ve kemikler

Cihan Aktaş 05.03.2012

I- **Amed İğ Kale'de bulunan kemikler**, Yunan mitolojisindeki **Prokrustes**'i hatırlatıyor bana: Düzenlediği baskınlarda yakaladığı yolcuların boylarını yataklarına uydurmak için kollarını ve bacaklarını kıran ya da çekerek uzatan bir haydut, Prokrustes.

Hizaya gelmeyen bedenler kemik yığınınına dönüşsün diye çukurlara atılmış. Yine de asiliklerinden vazgeçmiyor, keşfolunmaya çalışıyorlar.

Oğullar babaları, babalar oğulları için seviniyor: Hiç değilse dua edip çiçek dikilecek bir mezarı olacak.

"**Kemikler oğluma ait olsunlar diye dua ediyorum**" diyor **Mehmet Yıldız**'ın babası. 70 yaşında gözaltında kaybedilen **Fikri Özgen**'in oğlu ise, "**Keşke benim babamın kemiği çıksaydı diye sevinebilir mi insan!**" diye hayret ediyor kendine.

15-20 yıl önceye uzanıyor hikâyelerin başlangıcı. Baba kayboluyor ya da oğul; kaybolan her an gelecekmiş gibi beklenirken bir taraftan da eksik olmayan ölüm haberleriyle sürekli bir yasa zorlanıyor aile. Yıllar beklemeye

düzeninde hiç de kolay yaşanmadan geçiyor bir bir. Kayıplara karışan babayı kemiklerinden teşhise çalışıyor oğlu yıllar sonra. Dönüşü böyle mi olacaktı?

Kuyularda tarlalarda keşfedilen kemiklerin sahiplerinin ve yakınlarının da çektiği acılar birilerinin yanına kâr kalmamalı, ne dünyada ne de ahirette.

Stephen King romanındaki kızılderili büyücü, “Sıska, daha sıska!” diyordu hışmını çeken sürücüye. O kemiğe dönüştüğü takdirde duyduğu öfke ancak yatışacak.

King’in adını hatırlayamadığım romanında lanete uğrayan üst sınıftan, Kızılderili büyücüye kibirli ve bencil görünen şişman bir adamdı. Türkiye de ise derinleşen devlet varlığını işte böylesine ölümcül büyülere bağlıyor. Birileri sürekli varlığından taviz veriyor, eriyor, soyut bir şekilde de olsa kemiğe dönüşüyor.

II- “**Tin bir kemiktir**”, demişti **Hegel**.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kayseri’nin vicdanlı kadınları

Cihan Aktaş 08.03.2012

 Kayseri’nin vicdanlı kadınları Son yıllarda mart ayının bir kısmını Kayseri’de geçirmem bir geleneğe dönüştü neredeyse. Güzel, derin, taşra havasıyla başetmeyi başaran çok katmanlı bir şehir Kayseri. Bir bu açıdan yazarsınız bir o açıdan. Zamanın nasıl geçtiğini anlamazsınız geleneksel oturma gecelerini andıran sohbetlerde. Her gidişimde değerli dostlar edindim şehirde. Erciyes eteklerinde ayak izlerimi bıraktım. Mavi Marmara şehidi Furkan’ın ailesi tarafından kabul edilmek apayrı bir bahtiyarlıktı geçen seneki yolculuğumda.

Bu yıl mart ayında Kayseri’ye gitmedim, ama şehir **Markar Esayan**’ın “Anadolu Misafirperverliği” başlıklı yazısını okurken ulaşan Kayserili dostların mesajlarıyla aklıma düştü. Markar’ın Hocalı mitinginden yayılan nefret söylemi karşısında haklı eleştirisi hepimizin.

Utanç sahneleri medya büyütücü yüzünden iyi örnekleri arka plana itmesin. Anadolu misafirperverliği Kayseri’de gerçekten yaşıyor, ben başka şehirlerde de yaşadığı kanısındayım gerçi.

Kayserili kimi kadınlar, 8 Mart gibi giderek piyasa tarafından asli anlamı örtbas edilen kutlamaların görmediği sessiz, kendini geride tutmaya özenli bir iyilik faaliyeti yürütüyorlar. “İki günü bir olan ziyandadır” mealindeki hadise binaen dağılıyorlar şehre, yüz yüze ilişkilerle şehri, mahalleyi, insan ilişkilerini ayakta tutmak için.

Sadece yoksullara ve mültecilere dönük bir çaba değil bu. Kayseri Erciyes’le yarışan gökdelenlerle donatılırken kadim dokusu kendi haline terk edilmiş adeta. Buna karşılık kadınların gösterdiği akıntıya kapılmaya direnen bir çaba dikkatimi çekiyor. Sinan’ın şehrinin insanlarına telkin ettiği becerinin bir örneğini **Rahime Şenaltun**’da izledim. “Kendi evini tasarlama” azmi, sözünü ettiğim. Endürlük’teki yazlık taş evin ince detayları, onun ince zevkini yansıtıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halkın sesi, Hakk'ın sesi

Cihan Aktaş 12.03.2012

Kahraman aynı zamanda yalnızlaşmaya –ve zaaflarını da gizlemeye– zorlayan bitimsiz sınavları nedeniyle, her zaman bir trajedi kişisidir. Son günlerde Başbakan Erdoğan üzerinden daha sık düşünüyorum bunu. O halkın arasından yükselen bir yıldız; parya muamelesi görmeye razı olmayan terbiyesi ve benliğiyle çeperlerini zorladı, zindandan dahi geçti yolu ve Türkiye'nin dar bir geçitte tıkanmasına engel olan sıçramayı gerçekleştirdi. Bir taraftan hâlâ parlıyorken yıldızı, tırmanırken bir yerlere taşıdığı siborg ruhlu yandaşlar eliyle kötülükler ulaştı yakın çevresine ve en çok da bu yüzden söylemleri onu zirvelere çıkartan sesinin tonuna yabancılaşmaya başladı.

Zirve öyle bir yer olmalı... Söz konusu olan sanki bir uçurumun kenarı... Küçük bir yanlış hareket hatta sert bir rüzgâr hesaba katılmalı.

O ise gözünü budaktan sakınmayan “**mustazafların Tayyip'i**”, kimsenin göze alamadığını göze alan adam. Birkaç kez aynı mekânda konuşmasını dinledim, ancak şahsen tanışmıyoruz. Yazarken eleştiri ve övgüyü anlamlı kılan o mesafeyi önemsiyorum. Benim için başlattığı açılımla, Gazze çıkışlarıyla yıldızı parlayan adamdı o. Hissettiğim mesiç mantıklı olmaya gerek duymadan o olmasaydı Türkiye bugün sahip olduğu pek çok iyiliğe o kadar kolay kavuşamazdı diyorum.

İktidar savaşının bir acımasızlığı var, gizli açık aktörleri zayıf bulduğu noktaya duraklamaksızın yöneltiyor vuruşunu. Türkiye'yi değiştiren adam bu süreçte kendisi de değiştiği için hücumlar karşısında bazen kendisine ait değilmiş gibi gelen cümlelerle direniyor. Kalan ömrüne dönük hesaplar kitaplar karşısında Allah'a sığınırken nasıl da çıplak olmaya zorlanıyor duygusal anlamda! Kimin kalan ömrü bu denli acımasızlıkla gündeme getirilebilir?

Yıllardır gazetelerde yazıyor, üniversitede Gazetecilik Dili dersi veriyorum, ama hâlâ gazete manşetlerinin keskin dili karşısında bocalıyorum bazen, böyle olması şart mıydı diye.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Gentrification' ve Haydarpaşa

Cihan Aktaş 15.03.2012

Mimarlık eğitimi almış bir yazar olarak, şanslı olduğumu düşünüyorum. Hem yazı yazdığım gazete, hem de e-site imar inşa meselelerine genel medya içinde özel bir yer tanıyor. **Taraf**'ın sadece şehircilik meselelerini konu

alan bir yazarı var, **Ertan Altan**. *Dünya Bülteni* ise kentsel dönüşüm etrafında sürekli söyleşiler ve yuvarlak masa toplantıları gerçekleştiriyor.

Kentsel dönüşümün bu haliyle –yeteri kadar konsensüs sağlanmadığı, yeteri kadar şehir hesaba katılmadığı için– tartışmalı bir şekilde sürdürülmesi kaçınılmaz, işin içinde büyük rantlar olduğu için de özellikle, sıklıkla değiştirilen kaldırımlar konusunda sahip olduğumuz kuşkuyla izliyoruz yıkma ve yenileme taleplerini. *Dünya Bülteni* söyleşisinde **Korhan Gümüş**’ün **Gülsüm Ekinci**’nin sorularına cevap verirken de dile getirdiği gibi, bu tartışmaların temel sebebi, **“kent”**in yapay, **şehrin** ise doğal mizacı. Kent akıp giden zamanın dayattığı teknik ve ihtiyaçların devreye girmesiyle oluşan proje ve kurgulara yatkın tasarlanabilir yapı, şehrin ise kendi derin, oturmuş, zamana karşı direnen bir hafızayla ve biriktirmeyle ilgili dinamikleri var. Kent söz gelimi Asya tarafının en hacimli AVM’sinin yanı sıra metrobüs hatlarını öne sürerken, şehir çeşme, diyor, Taksim’de canına kastedilen çınarlardan, Boğaz’da bozulan siluetten, bir meydana sinmiş hatıralardan, kaldırım muhabbetinden dem vuruyor.

Sadece Taksim’de kesilen çınarlar değil mesele, şehrin bir bütün olarak algılanmasına izin vermeyen bir sektörel baskıyla kentsel dönüşüm haddi aşacağı izlenimini uyandırıyor, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi...

Son örneklerden biri, **Haydarpaşa Gar ve Limanı çevresinde gerçekleşecek tuhaf, manasız “dönüşüm”**. O garın merdivenlerinden sadece ben koşmadım yıllarca, **Orhan Kemal**’in, **Halit Refiğ**’in, **Mustafa Kutlu**’nun kahramanları da koştu, Karaköy vapuruna yetişmek için.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sivas dersleri

Cihan Aktaş 19.03.2012

Ahret hayatının bir parçası olan ceza kimi yorumculara göre sadece temsili anlamda cehennemle, narlı ateşle bütünleşiyor. Dünya hayatında ise bazen öylesine azap çekiyor ki kişi, ancak cehennemin narıyla kıyaslıyor yaşadıklarını. Dahası insanın insana yaşattığı cehennem azabı. Hobbes’i haklı çıkartan günleri eksik olmuyor yeryüzünün. Geçtiğimiz günlerde Halepçe’nin yıldönümüydü. Peki, Halepçe’de yaşananlardan ders çıkarıldığını kim söyleyebilir, kimyasal silah hâlâ kazançlı bir ticari meta olarak dolaşımda değil mi?

Sivas ve Başbağlar’ın yaşandığı ülkede Uludere’nin gerçekleşmemesi gerekiyordu mantıken, hele ki açılımla birlikte geçmişten ders alan bir toplum olmaya başladığımızı düşünüyorken... Bu çıkışsızlığın sebebi acısıyla baş başa bırakılmış kesimlere sunulamayan berrak açıklamalar.

Üstelik, biri Sivas dediğinde, öteki hemen Başbağlar, diyor. Bu kin atıştırmasına dayalı puzzle nasıl oluşuyor? Ermeni tehcirinden söz edildiğinde, Hocalı sürülüyor ileriye. Bunun belli başlı sebebi yerini bulmayan adaletin geliştirdiği önyargılar. Birileri Türkiye toplumunun bünyesinde sürekli bir uçurum oluşturmaya çalışıyor ve gayet dağınık hafızamızla bu tür kurgulara kendimizi bırakmayı bazen vatanperverlikle, bazen de ilericilikle karıştırıyoruz. Alevi’yi yakmaya hazır gözü dönmüş Sünni yobaz stereotipi, Cumhuriyet kurulduğundan beri irticaya karşı geliştirilen bir korkunun parçası. Turhan Selçuk karikatüründen yayılan yakıp öldürmeye hazır yobaz imgeleri bütün çirkinliği ve sakilliğiyle ulusal eğitimin kanallarında ve kamusal alanda dolaşırken

önyargıları güçlendiriyordu. Sünni Müslüman'ın dinî sembollerine yönelen horlama ve aşağılamaya karşı tepkisiyle ortaya çıkan sorgulama sanki hangi dinî hassasiyet nedeniyle Alevi din kardeşini hedef alacaktı? İki kesim arasında zamanında oluşturulmuş uçurum, laisist devletin cürümlerini akladığı yangınla, tehditle, şayiayla genişleyen bir dehşet çukuru sanki.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nevruz aynasında isli yüzümüz

Cihan Aktaş 22.03.2012

I- Bir taraftan taşlı sopalı Nevruz bayramı kargaşası yaşanırken, "taş atan çocuklar" olarak tanınan ve birkaç yasa değişikliğiyle tutuklulukları sona eren TMK Mağduru Çocuklar'ın neredeyse hepsi 18 yaşını doldurduktan sonra tekrar tutuklandı. Bayram arifesinde bu cezalandırma hevesi karşısında insanın nutku tutuluyor. Osman Baydemir gibi güç şartlar altında hakkaniyetli olmaya çalışan bir siyasetçi BDP'nin diyalog isteyen son kuşak olduğunu bildiriyor öte yandan. Kürt gençlerinin üzerinde sürdürülen spekülasyona Kurtuluş Tayiz anlamlı bir değerlendirme yazmıştı geçen hafta. Siyasette çözüm üretmez olan "aksakallıları"ın gençlerin geleceğini ipotek için bin dereden su getirmeye çalışmaları garip değil mi? Bir kaynaşma, birleşme günü olması gereken Nevruz'un ayrılık ve çatışma sembolü olmasını isteyenler gerçekte kimler?

Ellerinde balon ya da dondurma bulunması gereken çocukların yazgısını taş atma ânına çivileyen, bazen daha da acımasızlaşarak ölüm tehditleriyle taşı bombaya tahvil eden kim ya da hangi durum?

II- Türkiye'de Nevruz kaygı, kavga, gösteri, yasak gibi kelime ve kavramlarla karşılanıyor bir zamandır. Kırgızistan'dan İran'a, bölge halkları rahat bırakılsalardı eğer, bayramı barış ve asayiş, dostluk ve iyilik duygularıyla kutlamayı tercih ederlerdi.

Nevruz, eşik muhasebesi olarak görünüyor bana en çok. Bir kapıdan geçerken durup düşünmek... Evet, şimdi geçişi yaşama zamanı, kış ardımızda kaldı, ama bakalım neye mal oldu bize ya da neler kattı ve ileride de neler bekliyor beni, bizi.

Bazı yorumlara göre İran Şahı Cemşid'in tahta geçtiği gün Nevruz, veya Firdevsi'nin yeniden yorumladığı, serüveni Kürt mitolojisinde de yer alan demirci Kave'nin zalim şah Zahhak'a kıyam ettiği gün. Türklerin Ergenekon destanıyla da ilişkilendirenler var ki Kave ile bir "demir"den ortaklık söz konusu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rahim Hoca, orman, Battalnâme

Cihan Aktaş 26.03.2012

Her zamanın sıradışı çabası, hayata bir ağaç minyatürünün zirvelerinden bakabilmeyi başarmak. Daha az karmaşık ve insanı gerektiği gibi mütevazı olmaya sevkeden bir bakışa hepimizin ihtiyacı var. Bu dünyadan

ağaç gölgesinde bir süreliğine dinlenip de geçen yolcunun, geride en azından dikili bir ağacı olabilir.

Ormanlık arazileri bir bir tüketirken dört ağaç üzerinde kendine sığınak kuran Rizeli delikanlının haberini "şaka gibi bir durum" olarak algılıyoruz. Çünkü kötülüğün ulaşmadığı ada kalmadı gibi görünüyor.

Gecekondlu kapkaçı ve mağduriyetinin sabırla ulaştığı nokta rantıye makamı. Geçen sene taşındığım semtte bahçeler, ağaçlar iki kule için düzleştirildi güz başlarında. Bir ara bahçeli bir evi yıkmıştı buldozer. Evin sahipleri bir köşeden izlediler yıkımı. Hüzünleniyorlardı muhakkak, ama aynı zamanda dişe diş tamama erdirilmiş bir mücadelenin/pazarlığın rahatlığı da okunuyordu yüzlerde.

Güz inşaat tozuyla geçti, yaz ise orman yangınlarına hep hazırlıksız yakalanıyor. Balta girmemiş ormanlardan tamamen yoksun kaldığımızda mı tamamen uygarlaştığımıza inanacağız?

Ağaç dikmediyseniz hiç değilse ağaçtan bir evlatlığınız olsun. Taksim'de ulu çınarların katledilmesini göze aldırان bir meydan çalışması yapılyordu, anlı şanlı insanlar toplandılar ve ağaçları evlat edindiler.

Geçen hafta içinde bir gün **Dünya Ormancılık Günü** olarak kutlandı; "Nevruz" kutlamalarındaki kızgın, öfke saçan yüzeysellik pekâlâ ağaç dikme şölenleriyle verimli bir açılım kazanabilirdi.

Neyse ki "Herhangi birinizin elinde bir hurma fidanı varken, kıyametin kopacağını bilse dahi, derhal onu diksin" şeklindeki hadise kulak veren insanlarımız hâlâ mevcut.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çağının şahidi ve şehidi

Cihan Aktaş 29.03.2012

TYB İstanbul Şubesi'nin düzenlediği **Mahmut Bıyıklı** yönetiminde bir programda **Yıldız Ramazanoğlu**, **Remzi Çayır** ve **Mahmut Bıyıklı** ile **Muhsin Yazıcıoğlu**'nu konuştuk geçen cumartesi günü.

Yazıcıoğlu'nun ölümüne mal olan kazanın üzerinden üç yıl geçti, ama helikopter kazası denen şey gerçekte neydi, hâlâ aydınlanmadı. Kuşkulamak için çok sebep var, bunu üç yıl önce de yazmıştım. Kolaylıkla faili meçhule dönüştürülecek biri değildi Yazıcıoğlu, ancak ne pahasına olursa olsun ortadan kaldırılmak, böylelikle susturulmak istendi.

Niye ama? Çünkü sesi bütün dürüstlüğüyle gerçeği yansılayabilirdi, bunun hiç de istenmediği ortam ve şartlarda.

Geniş bir asker ya da sivil şehitler ordusuna sahip olan ülke, gerçekten yeteri kadar şehide sahip olduğu için övünebilir mi? Öte taraftan, bakalım kurban ile şehit kavramının karışması, ne kadar toplumumuzun yararına... Geçen hafta perşembe akşamı *İMC* kanalında *ÖteBer*i programında **Nil Mutluer** ve **Emine Uçak** ile bu konular üzerine konuştuk. Ulus-devletin şehit payesi giderek daha geniş bir kapsama alanı oluşturmaya ihtiyaç duyuyor maalesef. Kimin ölüşü şehit, hangi ölüm sebebi kutsal, daha doğrusu kutsallık bu durumda nasıl tarif edilebilir? Şehitlik payesinin kapsama alanı genişlerken maddi ve manevi mağduriyetlerin önünü alabilir, ama öbür taraftan da bir yüce payeyle ölümüne kol kanat gerilirken, benzeri ölümlerin sürüp gitmesinin sorgulanma gereğini kısıtlayan bir mahiyet sunmuyor mu?

Yazıcıoğlu için, **Abdullah Çatlı**’nın olamadığı kişiydi, diye yazmıştım bir yazımda. Kendini olayların akışına bırakmamayı başardı, yaşadıklarından dersler alarak sorgulamayı da sürdürdü. Öngörülüydü, ancak kendisinin bir sonraki adımında ne yapacağı öngörülemediği için de yok edilmesi tasarlanmış olmalı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsan unutsa da tabiat unutmuyor

Cihan Aktaş 02.04.2012

Nihayet **Bosna**’ya gittim. Senelerdir tasarladığım yolculuk **Sarayevo Uluslararası Üniversitesi**’nin kız öğrencilerinin kurduğu “**Entelektüel Aktiviteler Kulübü**”nün davetiyle gerçekleşti. Her sene Bosna’ya gidecekmiş gibi planlar yaptığım için, programım az çok belli. Konferans ve sohbetlerden fırsat bulunca evvela **Aliya**’nın kabrini ziyaret edeceğim. Elbet **Srebrenitsa** ve **Mostar Köprüsü**... Bu sene programıma bir de **Aida Begić** söyleşisi eklendi.

Cuma sabahı bir minibüsle erkenden yola çıktık. Şoförümüz Sanat, aynı zamanda kılavuzumuz.

Yeşil tepeler ve yeşil ırmakları ardımızda bırakarak, yavaş adımlarla ilerledik **Potocari** kasabasına doğru. Beyaz taşlı kabirlerden oluşan bir derya aniden karşımıza çıktı adeta.

Saraybosna’da dolaşırken yüzlerde okuduğum acıması olmayan illete, kötülüğe niye muhatap olduğu sorusunda donakalmış masum yüzlerin duygusunu iletiyor kabirler. 8372 şehidin sonsuz uykusuna yattığı havalı, gümüş madeni açısından zengin. “Gümüştten uykuya yatanlar” diye anılıyor şehitler bu nedenle...

Yıl 1995. Her şey BM tarafından “güvenli” olarak ilan edilen bölgede ve Barış Gücü askerlerinin gözleri önünde gerçekleşti. Katliama dönük işaretler çoğaldığında binlerce insan Potocari kasabasında BM Barış Gücü’nün denetiminde bulunan eski fabrikaya sığınmak istedi. BM askerleri beş bin kişiyi aldı fabrika binasına, geriye kalan 20 bin kişi Sırp’ların niyetine terk edildi. Bir kısmı Sırp güçleri tarafından bölükler halinde götürülüp kurşuna dizildi. İçeridekiler ise daha sonra teslim edildi Sırp’lara; aralarından sadece dört kişi kurtulacaktı. Kadınlar ayrıca ayrıldı, aralarından genç kızlar ayırıştırıldı. (Tecavüz hazırlığı.)

O tarihte 17 yaşında olan rehberimiz **Hasan Hasanović**, dışarıdaki binlerin arasındaydı. Uzun, zorlu bir yürüyüşün ardından ayağında yaralarla kurtulmayı başardı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geriye çağıran çeşme

Cihan Aktaş 05.04.2012

Bosna’ya **Uluslararası Saraybosna Üniversitesi**’nin davetiyle gittiğimi yazmıştım bir önceki yazımda. Üniversite, Türkiye’de başörtülü ve İHL mezunu öğrencilerin önünü kesen zihin yapısının zorunlu kıldığı bir girişim olarak hem pratik hem de temsili bir öneme sahip.

Her şerde bir hayır var, Saraybosna tecrübesinin öğrenciler üzerindeki olumlu etkileri gün gibi açık görünüyor bana. Ancak bu arada kaç insanın canı yanmaya devam ediyor acaba? Mesela doktor olmak istedi, İHL çıkışlı diye olamadı; mimar olmak istedi, başörtüsünü çıkartması şartı koşuldu. Ortada kaldı köyden kasabadan gelen kız öğrenci, önüne çıkan kişiye tutunup evlendi alelacele, sonra yanılığa düştüğünü gördü.

Saraybosna ise sanki hemen oracıkta, ne içeride ne de dışarıda, katı bir geçiş alanı olmaktan uzak, sağlamlığını kanıtlamış şehir. Caddede yürürken merkezî Avrupa şehirlerinde yaşandığı gibi insanların "Humeyni rahibeleri" diye seslendiği olmuyor. Tersine, her köşede candan bir ilgi ve tanıma, tanınma imkânı... **Başçarşı**'dan geçerken sayısız açıdan Bursa sokaklarını görür gibi oluyorsunuz. **Gazi Hüsrev Begova Camii** Külliyesi bu hissi güçlendiriyor.

Orada bir çeşme var, birileri uyarıyor, suyunu içen misafir Saraybosna'ya geri dönmek istermiş; aslına bakılırsa hiç ayrılamazmış şehirden. Kimi öğrenciler şakacı bir tavırla içmekten geri duruyor, kimisi ise çoktan içmiş olmanın muhasebesini yapıyor.

Sözelimi mimarlık öğrencisi **Zehra Sarıhan**, haziranda diplomasını alıp dönecek ya Türkiye'ye, içeriden bir kopuş üzüntüsü yaşıyor. Şehre, ülkeye alıştı. Öyleyse zaten ayrılmak gerekmez mi; ne gerekiyorsa aldı şehirden ve üniversiteden.

Öte taraftan **Emine Turgut**, siyasal bilimler okumakla kalmıyor, "Entelektüel Aktiviteler Kulübü" için projeler üretiyor. **Cahide Cünük Sivrisinek** dergisini çıkartıyor, Suriye muhalefetinden biçare **Gregor Samsa**'ya, proje detaylarından şehrin öğrenci bütçesine uygun aşevlerini tanıtan yazılara, bir içerikle.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cezayir asıllı terörist potansiyeli

Cihan Aktaş 09.04.2012

Fransa'da yaşanan okul katliamı, suçu oluşturan sebepleri okumada bilinçli cehaleti sergilemesi bakımından dikkate değerdi. Bir adam suç işliyor, ancak mahkemeye çıkartılmadan yargısız infazla susturuluyor. Kaldırılmış olan idam cezasının daha da ağırlaştırılmış haline hayat kazandırmak değil midir bu?

İslamofobinin giderek bir siyasal taktiğe dönüştüğünü düşündürten başka örnekler de var: Fransız savcılar Cezayir kökenli nükleer fizikçi **Adlene Hicheur**'u açıklık kazanması önemsenmeyen sebeplerle terör suçuyla yargılıyor.

Sarkozy adeta 68'in rövanşını gerçekleştirmeye talip. Böyle giderse "ana kıta" olarak tanımlanan sömürgeci Avrupa, evlatlıklarını ya da konuklarını ateşe atarak gücünü korumaya çalışan masal canavarı kalıbına iyice yerleşecek.

Aklıma 1970'lerde teröristlerin insani bir şekilde muamele görmesini savunan **Sartre** geliyor. Bunun tam tersine her türlü açıklamayı imkânsız kılan infaza dayalı çözüm dayatmalarının göçmenlere dönük gözükara bir şiddeti cesaretlendirmesi pek olası. **Fanon** bu sahneleri görse ne düşünürdü acaba...

Martinik kökenli psikiyatrist **Fanon** bu sahneleri öngören gidişatı sömürülenlerin kurtuluş mücadelesi açısından başka türlü okumuştur. Fransa vatandaşıydı, beyaz bir Fransız kadınla evlendi, Cezayir'in kurtuluş

mücadelesine katıldı. Şiddetin ezilenler üzerinde travmaları tedavi eden etkisinden söz açtı. Şiddet başlı başına amaç değildi tabii, ancak sömürüye karşı mücadelede geçilen zorunlu bir zemindi. Onun iyileşmede şiddete tanıdığı yerin ötesine geçen görüşleri bugün Fransız politikacıları ve kamuoyu da paylaşıyor görünüyor.

Eski tür faşizmin her zamanki sorgulanmaları sürerken başka türlü faşizmler kol geziyor ortalıkta. Cezayir kökenli Fransız vatandaşının infazını saygıyla karşılamamıza dair beklenti, yeni tür faşizmin bir örneği işte.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yakın yabancılık

Cihan Aktaş 12.04.2012

Suriye konusunda ne kadar konuşursak konuşalım, sözün tükendiği bir yer var. Çözümüne doğru uzanacağı umudu vermeyen bir kanlı kaos, bunun sebebi.

Yeni yayımlanan romanım için programlara davet ediliyorum. Giriş cümlelerinin ardından konu Suriye'ye sıcıyor ve elbette İran'ın bu ülkeye bakışına. Bir söz eksik, öteki söz fazla. Neticede can kaybının önünü alacak çözümden yanayım ben. Mezhep ayrılıklarını çatışmaya sevketmeye dönük ifadeleri çözümün bir parçası sayamayacağım açık.

Neyi yazdığınızdan çok önemsenen, yazı sayısı. Kimi tweet atıyor kimi mesaj. İşin tuhafı İran'da 2009 seçimlerinin ardından reformistlerin bastırılmasını eleştirdiğimde beni ABD'nin oyununa gelmekle suçlayanlar, "Sorosçu" hanesine kaydederek yazdıklarımın tek kelimesine bile inanmama ferahlığını yaşayanlar, şimdilerde Suriye konusunda Batı ile geniş ittifakı sorgulamanın uzağında duruyor.

Aradan geçen süre içinde gerçekleşen bir hidayet olmalı. Beşşar Esed'in despot yönetimini eleştirenler eskisine göre daha özgürlükçü olmayı nasıl başardılar? Hangi paradigma nasıl bir değişim geçirdi bir iki yıl içinde...

Bense gecikmeli de olsa ölümleri durduracak girişimleri desteklemeyi, fikir özgürlüğünü baskı altında tutan politikaları, bölgeye yayılacak bir savaşa yol açabilecek söylem ve politikaları eleştirmeyi sürdürüyorum. Suriye'de Baas oligarşisinin varlığını koruma kavgası ne çocuk dinliyor ne yaşlı. Adem Özköse ve Hamit Coşkun'dan bir ayı aşkın bir zamandır haber yok. Bir insanın hayatı stratejik anlaşmalardan daha önemli. Kaldı ki dikişleri atan Lozan yüzünden insanlar yapay kimlikler içinde daralıyorlar.

Bunu zaman zaman dile getiriyorum: İran da Suriye konusunda bir çifte standart uyguluyor değil.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roman ve boşluk

Cihan Aktaş 16.04.2012

Yazarın kitaba dönüşen romanıyla ilk karşılaşması öyküye göre daha zorlayıcı oluyor. Buna ne kadar hazırlansanız da, tecrübeli olsanız bile, bir parçanız halindeyken basılma işleminden geçerek karşınıza çıkan

roman, yerinde oluşacak boşluğa ilk kazma darbesini indiriyor. Bir taraftan romanın bağımsızlık ilânı karşısında dengenizi korumaya çalışırken, gözünüzün önünde beliren toz duman içindeki boşluğa düşmemenin yolu açık görünüyor: Öteki roman, bir sonraki.

Geçtiğimiz hafta salı günü Başakşehir Kültür Merkezi'nde gerçekleşen bir söyleşiden hemen önce son romanım ilk kez karşıma çıktı. Demek yıllardır zihnimde geliştirdiğim, içinde sürüklendiğim anlatı artık mesafe bildirecek bana, düşündüğüm buna yakın bir şeydi ve bir de artık cümlelere, paragraflara, diyaloglara müdahale edemeyecek oluşum. Yoğun ve çoktandır bir intizamı olan kurgusal dünyanın dışında durmuş, hepsi bu mu, böyle mi olacaktı, diye düşünmekten alamıyordum kendimi. Öyle ya, Sisifos misali yeni bir kayayı omuzlanarak tırmanmaya başlamam gerekecekti bir kez daha.

Roman, dünyevi hiçbir şeyin içimizde dolduramaz olduğu boşluğa karşılık gelen şey, bir yanılsama mıymış? Yaratıma dönük çaresizce öykünmenin sınırlarını zorlama ve tekrar, bir kez daha eteklere doğru yuvarlanmayı göze alma... Başka nasıl ifade edilebilir? En çok sevilen ölümlünün bile yerini doldurmaya muktedir olmadığı boşluğa sahici anlamda neler gönderdiğimiz sorusunun cevabından ibaret, dünyevi hayatımız.

Yazıyor, başa dönüyordum ve bir kez daha dönmem gerekiyordu kısa bakışlar atmak üzere olsa da, böylece seneler geçti aradan. Kısalmaya meylediyor roman, ani bir fikirle uzuyor sonra, bazen azalıyor, kabarıp taşmak istiyor, bazen beni şaşırtıyor, asabımı bozuyor, bazen de umuda kapılmama sebep oluyor. İnsanlar gelişen bir bebeğin halini hatırlar gibi yaklaşıyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Muhafazakâr' sanat, başörtülü kadın

Cihan Aktaş 19.04.2012

Son haftalarda çeşitli vesilelerle kadınların edebî kamuya ve genel olarak kamuya katılımındaki düşük oranı eleştirmek zorunda kaldım. Bir edebiyat dergisini elinize alın, kadın yazar ve şairlerin bir elin parmaklarının sayısına ulaştığını nadiren görürsünüz. Bir kültürel etkinliğin programına bakın, kadın katılımcıların oranı yine bir hayli düşüktür, eğer etkinlik doğrudan kadın meselelerini konu almıyorsa. Taze misal **Sezai Karakoç** için Diyarbakır'da düzenlenen sempozyum. Etkinlik broşürünü incelediğinizde, Karakoç'un **Monna Rosa** şiiri üzerinden kurgulanan ideal kadınların uzak gül bahçelerinde gezinmeye yazgılı olduğuna dair yorumun bir varsayımdan ibaret kalmadığını fark ediyorsunuz.

Karakoç şiirinde kadının açık örtük "Batılı" bir ifade sunmaya meyyal Monna Rosa imgeleri üzerinden tuttuğu yerin Müslüman erkek okurun kadın algısını bu denli belirlemesi de aynı ölçüde kurcalanmaya değer geliyor bana hoş.

Kültürel alanda kadının anlatıcı değil sadece konu veya ilham kaynağı olması, Karakoç sempozyumu katılımcılarının da arzu ettiği, planladığı bir paylaşım olmasa gerek. Bu çoğu zaman kendiliğinden işte böyle oluyor, özellikle başörtülü kadının kültürel etkinliklerdeki varlığı adeta kaza eseri gerçekleşiyor. Ancak kültürel alanda kadının varlığını Müslüman erkekler desteklemiyor da diyemeyiz. Aksi takdirde başörtülü kadınları aşırı süslü gösteren, süse püse gömülmeye sevkeden yayınlara ilişkin rahatsızlığı açıklamakta zorlanırdık.

Üstelik başörtülü kadınların akli katılım ve sanatsal üretim alanında yeterince üretken olmadığının öne sürülemeyeceği bir dönemi adımlıyoruz. Sürüp giden çaba nerede görünmez hale geliyor acaba... Başörtülü

kadınları kültürel üretim alanında mutfakla sınırlıyorsak **Özdemir İnce**'nin onlara akıl verme tutumu karşısında nasıl bir karşı eleştiri geliştirebiliriz ki.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yakup Köse'ye özür borcumuz...

Cihan Aktaş 23.04.2012

Bir kez daha ev taşımak üzere çekmeceleri boşaltırken kıyıya köşeye sıkışmış dosyalar etrafa saçıldı. İyi de oldu. Küçük kızım Merve'nin ta Bakü yıllarında yaptığı resimler define sevincine yol açtı kitap tozuna boğulan evde. Üç ve beş yaşları arasında işte bunları ve mutlu çocuk ifadeleriyle rengârenk çizmiş. Sonraki yıllarda karakaleme yöneldi, ama minimal resme ilgisini koruyor.

Resim dosyaları, bir çocuğun biyografisini öğrenmenin en açıklayıcı yollarından biri. Gelişimini sürdüren çizgiler adeta dua gibi bir biyografinin taşımakta zorlandığı sahneleri başka bir boyuta çekerek iyileştirebilir.

Bir de yarıda bırakılmaya zorunlu kalınan resimler var. Bunun anlamını bize çocukluğunun, gençliğinin en güzel yılları hapishanelerde geçen **Yakup Köse** anlatabilirdi. 14 yaşındayken devlet güçleri tarafından gözaltına alındığında, neleri yarım bırakmış oldu hayatında...

Bazen siyaset ya da ticaret erbabı kelli felli şahsiyetleri izlerken ve dinlerken, onların aslında hiç çocuk olmadığı hissine kapıldığım olur, ellerine bir kâğıtla renkli kalemler vermek gelir içimden, biraz olsun çocukluğun dünyasına yakınlaşabilsinler diye...

E-posta kutumda sayısız mesaj, 23 Nisan şenliklerine resim yoluyla katılmaya çağırıyor çocukları. Resmî kutlamalarda resimli bir sayfa mutlaka var. Ayrıca **Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi** bu yıl altıncısını gerçekleştirdiği **Şener Özler Çocuk ve Mimarlık Resim Yarışması**'yla bağlı olarak **Karaköy Hizmet Binası**'nda teması "barış" olarak belirlenen resimleri sergiye açtı. **CIAT (Çocuklar İçin Adalet Takipçileri)** Ankara grubu TMK mağduru çocuklar için 21 Nisan 2102 tarihinde, **Su'dem Restoran**'da "**Hayat Hiç Bayram Olmadı**" adıyla resim sergisi ve forum düzenledi.

Cezaevlerinde ruhları ve bedenleri tırpanlanan çocukları topluma kazandırmanın yolları üzere düşünmeyeceksek, 23 Nisan niye bayram olsun.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kasaba, sanat ve muhafazakârlık

Cihan Aktaş 26.04.2012

Ahmet Altan'ın yazılarını sıklıkla "ne kadar da haklı ve bunu ne güzel ifade ediyor" düşüncesiyle okuyorum. Altan sonuçta **Taraf**'ta yazmaya başlayalı okuduğum bir yazar değil, yıllar önce, *Kılıç Yarısı Gibi* ilk çıktığında edebî anlamda bende bulduğu kimi karşılıkların etkisiyle telefon edip romanıyla ilgili düşüncelerimi iletmıştim.

Edebiyatçılığının yanında Altan, sadece inandığını dile getiren ve bu anlamda çağının tanığı olmayı başaran bir yazar olarak ayrıca değerli. Sözkonusu sanat olunca, toplumsal konularda seçkin bir tutumun uzağında durduğu için de Altan'dan **Pierre Bourdieu**'nun "habitus" tanımının ötesine geçen bir yaklaşım umuyorum.

"Din, Ahlâk ve Kasaba" başlıklı yazısında olduğu üzere kasaba hayatı ve muhafazakârlık olgusu etrafında çok haklı tesbitlerde bulunuyor başyazarımız, ancak bazen belki yine "habitus"la açıklanabilir, klasik Cumhuriyet seçkinlerine özgü bir önyargıdan etkileniyor ifadeleri.

Örneğin muhafazakârlık, Müslüman sanatçının benimseyebileceği bir sıfat gibi görünüyor Altan'a. AKP hükümeti tarafından benimsenen muhafazakârlık sıfatı, kaçınılmaz bir şekilde bir stratejiye dönüşürken, Müslüman sanatçıları rencide eden bir indirgemeciliğin sebebi oluyor oysa. **Rasim Özdenören**'in, **Mustafa Kutlu**'nun, **Ayşe Şasa**'nın, **İhsan Kabil**'in, **Turan Koç**'un, **Gülcan Tezcan**'ın ve daha nice sanatçının, yazarın sanat ve edebiyat görüşü belediye yönetimini elinde tutan şahsiyetlerin, tiyatronun idari işlerine bakan belediye memurlarının anlayış kalıbına indirgenebilir mi... Ayrıca **Şehir Tiyatroları** etrafında süren tartışmada hiç sorgulanmamış rant alışkanlıkları ve ideolojik sansürden muaf olmayan bir sanat görüşünün iktidarının sorgulanıyor olması hiç mi etkili değil...

Altan'ın kasaba hayatına karşı eleştirilerinde de katıldığım ve katılmadığım hususlar var. **Kemal Karpat**'ın **Sezai Karakoç**'un kasaba edebiyatına dair yazısını eleştirirken dillendirdiği "köyü sömürerek var olan kasaba" olgusunun gerçeğin bir yüzünü yansıttığını düşündüğüm gibi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mustafa Kutlu ve muhafazakârlık

Cihan Aktaş 30.04.2012

Son haftalarda **Mustafa Kutlu** üzerine çeşitli etkinlikler yapılıyor, dergiler özel sayılar hazırlıyorlar. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Küçükçekmece Belediyesi geçen hafta ortaklaşa Kutlu'nun hayatı, sanatı ve eserlerinin değerlendirildiği bir sempozyum düzenledi. **Türk Edebiyatı** dergisi dikkat çekici bir Kutlu dosyası yayımladı nisan sayısında; **Hece**'nin ve **Kafdağı**'nın öngörülü özel dosyaları yanında geçen yıl da **Fayrap "İstanbul kervanı Eğin'den geçer"** başlıklı bir denemeye katıldığım özlü bir Kutlu dosyası yayımlamıştı. **İtibar**'ın da bir Kutlu dosyası için hazırlık yaptığını yenilerde öğrendim İbrahim Tenekeci'den.

Kutlu etrafında oluşan yeni hareketliliği nasıl değerlendirmek gerekiyor acaba? Bu işlerin iktibasla, ithal ikamesiyle yürümediğini anlamaya başladı kültürel merkezler zannederseniz. **Calvino** olağan üstü bir yazar, benim başyazarlarımdan biri, gelgelelim **Bu Böyledir**'i, **Hayat Güzeldir**'i ancak Kutlu yazabilirdi.

Kapısı her zaman açık bir yazar nasıl mümkün olabilir? Acemi işi ilk roman denememi Kutlu okudu, 1986'da, son romanımın temalarını da beş yıl kadar önce ilk onunla konuştum. Ben anlatırken yaşadığı bir heyecan vardı ki romanımın bir gün ete kemiğe bürüneceğine daha fazla inanmıştım o anda.

Bir şeyler için daralsa da yüreği aydınlık simasına yansımıyor asla. Kafkaesk bunalımın karanlık odasına karşı gün ışığına, gündelik hayatın seslerine açık metinleri. Bir ağaç altında, bir kafede, çay bahçesinde yazar

hikâyecidir o... **Uzun Hikâye** de gösterdi ki hiç konformist değildir.

Bu nedenle de yazarlığını irdelemeye dönük bir sempozyumun “**Aynanın Sırrı**” olarak isimlendirilmesini yadırgadım. Kutlu, **Borges** veya **Paulo Cuelho** misali bir yazar değil ki.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kemalist ve antikapitalist İslamcı...

Cihan Aktaş 03.05.2012

1 Mayıs kutlamaları bana kalırsa yelpaze genişledikçe mesajını da şaşıyor. Miting alanları sanırsınız kara para aklama piyasasını andırmaya başladı. **Rancière**’i hatırlama zamanı: Galiba “ filozofun yoksulları” yakın vadede çabalasa da yer bulamaz olacak o meydanlarda.

Şu var ki hayra vesile olacak tartışmalara zemin oldu bu sene 1 Mayıs. Antikapitalist Müslüman gençler, **Hilmi Yavuz** eleştirileri, değersiz kılınan ev içi emeği, iş alanı güvensizliği...

1970’lerde sağ reflekslerle malûl olmakla birlikte yoğun bir kendini tanımlama çabası içinde olan antiemperyalist İslamcı gençlik “devrim” kavramı karşısında ezik hissedirdi kendini. İran İslam Devrimi bu ezikliğin telafisine büyük katkı sundu.

Şimdi ise 1 Mayıs üzerinden benzeri bir tartışma sürdürülüyor. Gerçi 1 Mayıs artık her kesimin el attığı bir prestij alanı, yani dünün haklı karşı çıkışının zor, mayınlı arazisi olmaktan uzak.

1 Mayıs gösterilerine katılan Müslüman gençler, İslam’ın kaynaklarına dikkat çeken bir tartışmayı sürdürüyorlar.

“Antikapitalist” olduğunu söyleyen Müslüman gençlerin sözlerini kimi açıklamalarını yadırgasak, onaylamasak bile ciddiye alalım. Muhafazakârlık ve İslamcılıkla ilişkilendirilen bir kalkınma anlayışı helâli haramı nereye koyuyor, işçinin alın terini ne ölçüde hesaba katıyor, çevre meselelerine duyarlı mı, İslam’ın evrensel mesajından ne anlıyor, bu soruları gündemde tutmak çok önemli.

Beri taraftan, **Hilmi Yavuz**’un Neşe Düzel söyleşisinde öne sürdüğü gibi İslamcıların kemalistleştigiğine dair iddia çok büyük bir genelleme. Hangi İslamcı kemalistleşti? **Metin Önal Mengüşoğlu** mu, **Alev Erkilet** mi, **Ümit Aktaş** mı, **Sabiha Ünlü** mü, **Cahit Koytak** mı, **Hüseyin Hatemi** mi, **Yıldız Ramazanoğlu** mu, **Atasoy Müftüoğlu** mu, **Akif Emre** mi?

Hükümet çevresinden yükselen entelektüellere ve sanatçılara dönük tepkilerde somutlaşan popülizmin İslamcılıkla bir ilgisi yok bana kalırsa, ANAP döneminde de benzeri açıklamaları duyabilirdik.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eksik olan başka bir şey, ama ne...

Cihan Aktaş 07.05.2012

Kimi yazarlar vardır, bir kitabını okumakla yetinirsiniz, diğerleri tekrar gibi gelir. Kimi yazarlar ise aynı tema etrafında sürdürseler de cümleleri her türde ve her ciltte ufkunuzu yeniler. **Metin Önal Mengüşoğlu**'nun **Harput Şehrengizi** isimli kitabını okurken bunu düşünüyorum: Sözkonusu olan sadece yeni bilgi değil, yeniden öğrenmeyi mümkün kılan bir kavrayış, açıklama; bir üslup. Keklik avına çıkılan kuş değil, Jung işte bu gözle de okunabilirmiş, "Harput bilinci" ise ham bir yerelliği yansıtmaktan uzak.

Yazmadan edemeyecek yazarları iki gruba ayırıyorum ben. Birinci gruptakiler insanı ve hayatı metin uğruna gözardı edebilir. İkinci gruptakiler ise adeta (kendisini de katarak) insanı ve hayatı iyileştirmek üzere yazmayı sürdürür. Mengüşoğlu ikinci gruptan yazarlar arasında görünüyor bana. Yazmak öğrenmenin değerli yolu. "Yeni bir şey öğrendim, bugün daha iyiyim" demekte yazar, Bir Kelime Mesafesi'nin başlarında.

Okur Kitaplığı Mengüşoğlu'nun eserlerini toplu olarak yayımlıyor, iyi ki... **İstanbul Hikâyeleri'ni okurken, Mengüşoğlu sanki niye öykü yazmayı sürdürmüyor, diye düşünmüştüm. "Endülüs" şiirlerini okurken cevap önüme geldi: Şiir tarafından seçilmiş olduğu için, öykü alanında alıp başını gidemezdi.**

Bursa'da işini sürdüren yazar, işin içine dijital imkânlar girmeksizin mevcut edebî kamu hiyerarşilerine ilişkin kabulleri tartışmaya açıyor. Önce **Ben Asyalı Bir Ozan** isimli şiir kitabıyla tanıdığımız, **Dr. S** ile öykücü yönüyle tanıştığımız Mengüşoğlu'nu, mevcut edebiyat ortamları ve söylemlerine koyduğu mesafe nedeniyle bir yazımda Valery'nin "kendi kamularını kurarlar" diye anlattığı sıra dışı edebiyat adamları arasında değerlendirmiştim. (Öptüm Kara Gözlerinden", *Gerçek Hayat*, 3 Ekim 2007)

Kelime dergisinin statükoyu karıştıran soruları, 1995'te yayımlanan **Düşünmek Farzdır**'la mantıki noktasına taşınıyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bizi bölünmeye zorlayan sınırlar

Cihan Aktaş 10.05.2012

Gazeteci arkadaşlarımızla ilgili durum belirsizliğini yitirdi, dönmeleri bekleniyor; **Adem Özköse** ve **Hamit Coşkun** birkaç güne kadar Şam'da mahkemeye çıkarılacak.

Yazı yazdığım köşenin adından da anlaşılacağı gibi, üzerinde düşünüp durduğum sınır olgusunu Özköse ve Coşkun'la ilgili gergin bekleme döneminde yeniden tartışmaya açtım kendi içimde.

İyi ve doğru olana doğru yaklaşma çabamız her zaman sınırlarla malûl; zafer, keşif hatta özellikle öğrenme adına üzerine giderken sınır çizgisi uzaklaşmaya meyyaldir çünkü. Gerçekliğin öteki yakası bütün bilinemezliğiyle mayınlı sınır alanı; Baas Suriye'si işte böylesine kıpırtısız bir toplumla oluşmaya mecbur edilmiş bir ülke, içinde ilerlerken bile tuzak kurulmuş olabileceği endişesi yüzünden sınırı aşmış sayılmıyorsunuz.

Sınır, ufuk yasağıyla gerçeklerden kaçma temayülüne meşruiyet kazandırır. Kısa görüşlü medyamız ise bütün çağdaşlaşma kibriyle, baskı altındaki insanlara değil, kraliçenin "türbansız" şıklığına çeker dikkatinizi.

Türkiye’de kayıtlı 23 bin Suriyeli olduğunu açıkladı Başbakan Erdoğan. İki ülke arasındaki 910 kilometrelik sınırın iki yakasında bölünen akrabaların, komşuların nüfusu çok daha yüksek bir rakama ulaşıyor olmalı.

Can korkusu, sorumluluk, ekmek kavgası... Aşıkâr tehditlere rağmen sınırları aşmaya zorlayan nasıl bir duygudur... Şu soru ulus-devletler çağında daha da çarpıcı bir şekilde cevapsız bırakılıyor: Ulusal sınırların içinde yaşanan azaplar ulusal mesele olarak görülmekle kalınabilir mi...

Ülkeye yasadışı yollardan gelmek ile suçlanıyor Adem Özköse ile Hamit Coşkun. İnsanlar her türlü tehlikeyi göze alarak sınırlardan taşıyorsa, bir yerlerde bir yanlışlık olduğu gelir akla. Bölücülük denen suç da işte bu mesnetsiz sınırlar nedeniyle yaşanıyor ve yine gönye hesabına dayalı sınırlar bölünme diye bir korkunun toplumların üzerine kâbus gibi çökmesine sebep oluyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Erzurum yolculuğu

Cihan Aktaş 14.05.2012

Son Erzurum yolculuğumu referandum günlerinde yapmıştım; iki yıl olacak. Gürbulak’tan Erzincan’a giderken Erzurum’da verdiğim birkaç saatlik molada girdiğim sohbet ortamlarının hâkim konusu referandumdu. Anayasa’da yapılan değişiklikler eksik bulunsa da, daha iyisine götürecek önemli bir aşama olarak görülüyordu referandum. Bu konuda dile getirilen bir diğer yargı, AK Parti’nin gönlündeki anayasayı hazırlamasına muhalefetin ve statükonun izin vermediği idi.

Şimdi Erzurum’a giderken bakıyorum da gündem çok karışık olduğu halde anayasa tartışmalarında önemli ölçüde yol almış sayılmayız.

Bu kez Erzurum yolculuğumun sebebi **“İran Sinema Günleri”** başlıklı bir etkinlikte konuşmak için aldığım davet, ayrıca son romanım üzerine yapılacak bir söyleşi de var programda. Gerilimi tırmanan siyasetin sanat ve edebiyatı gölgeleyemediği bir şehir olarak görünüyör bana Erzurum.

İran’la Türkiye’nin arasında Suriye yüzünden kara kediler dolaşıyor bugünlerde. Bölgede ittifakıyla birçok sorunu çözebilecek iki komşu ülkenin üst düzeyde ilişkilerinde yaşanan gerilim, ırkçı ve mezhepçi bakış açısına sahip kesimlerde adeta coşkulu bir şükranla geniş bir uçuruma dönüştürülmek isteniyor.

Aramak istediğinizde avami mezhepçi üslubu bölgemizde Şia veya Sünni her kesimde bulabilirsiniz. Bu üsluba özgü çirkin birikimi öne çıkarmanın Arap devrimlerinin bir kaosla tehdit edildiği şu dönemde nasıl bir amaca hizmet ettiği anlaşılmaz. Tevhid kavramını iyi anlamış bir Müslüman’ın çıkış noktası ve duyarlılığının mezhebi olması beklenemez.

Takdire şayan olan, mezhep çatışmalarını körüklemeye dönük projelerin karşısında yapıcı, barışçıl çabalar. Erzurum’da yedi yıldır bir uluslararası film festivali düzenleyen **Dadaş Film**’in bu yıl festival programını İran sinemasına ayırması bu açıdan çok önemli.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Bir şaire rastlama ihtimali

Cihan Aktaş 17.05.2012

Bu sıralar bırakma beni
Getir vahşi atlarını
Uzun ırmaklarını getir...

Hüseyin Alacatlı, "Gece"den.

Erzurum'da ilk günümde ikinci vakti Kitmar'da bir imza-söyleşi programına katıldım. Üniversite öğrencileri, ALES yorgunu gençler, hâlâ bir öğrenci heyecanıyla yeni çıkan kitapların peşine düşmeyi önemseyen kadınlar ve erkeklerle başlattığımız söyleşi geç saatlere kadar sürdü. Erzurum imgelerimden söz ettim söyleşinin başında. Nasıl biri olarak görünüyor bana Erzurumlu? Kendini anlatmakta çekingen, değeri henüz gerektiği ölçüde bilinmeyen, bu yüzden ortaya çıkan yanlış anlamalar nedeniyle hüznü, buna karşılık şaire vefalı ve sohbete açık. Söyleşi doğaçlama ilerlerken gelen sorular, Erzurum kitaba mesafeli bir şehir değil, diye düşünmeme yol açacak kadar zengindi.

Bir taraftan da "ölü şairler beldesi" olmaya direnen bir şehri yeniden tanımaya devam ediyorum. Şairleri kahraman olmaya zorlayan bir baskı mı söz konusu... Bu şehirde yitirilmiş bir mahalle arkadaşı ve akraba, şair **Hüseyin Alacatlı** yüzünden aşırı bir imge olabilir dile getirdiğim. Erzurum şairsiz yapamaz.

Cumhuriyet Türkiye'sinin taşra özellikleriyle sınırladığı bir şehre dönüşürken yaşadığı kırılganlıklarla daha da koyulaştırdı hüznünü dadaş şehri, ama bu kırılganlığı taşımaya da daha fazla güç yetiremedi. **Puşkin**'in **Cahit Koytak**'la akrabalığı ihtimal dâhilinde olan "şair dostu" paşasının yerini kim aldı bu gün Erzurum'da... Mesela, [www.okumayeri.net](#)'in kurucusu **Vedat Aydın**, kültürel talep ve ihtiyacı "taşra epiği"nde sabitleyen klişeleri okuma yoluyla değiştirmenin mücadelesini veriyor. Kitap, taşra ikliminde sabitlenmeye karşı dünyanın merkezinde yaşamının bir yolu Vedat'a göre.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Tiyatro ve rastlantısal seyirci

Cihan Aktaş 21.05.2012

Erzurum'da **Dadaş Film Festivali** kapsamında katıldığım "**İran Sineması**" konula panelde İran sinemasının başarılarının sebeplerini irdelerken akla gelebilecek bir soruyu tartışmaya başladım: Paralel tarihlerine karşılık neden Türkiye sineması İran sinemasının başarısını geriden takip etti? Başlıca cevap bana yalın görünüyor: Ulusçu sanat stratejilerinin sunduğu kalıplar evrenselliğe kapı açamayacak kadar yerel tonlardan bihaber.

Demek istediğim, sahici anlamda yakınıni görmekte zorlanan uzaklara da açılmıyor.

Hazır tiyatro sanatçıları da var salonda, bu konuyu güzelce tartışabiliriz diye ummuştum. Sözgelimi tiyatro sanatı devlet onca destek verdiği halde niye kitlelere ulaşmakta amaçlanan başarıyı gösteremiyor? Şimdilerde her evde bir veya birkaç ekran var, dizi furyası var, ama sözünü ettiğim başarı sıkıntısı henüz hane halklarının ekran rehabetine kendilerini bırakmadıkları dönemde de yaşanıyordu.

“Sanat camiası, tiyatro ve sinema dünyası, –çok koyu CHP’li mi diyeyim, Kemalist mi– bir refleks gösteriyorlar. Böyle bir yetiştirilme tarzları var. Emin değilim. Sonuç olarak birçoğu konservatuardan yetişiyor. Türkiye’de eğitim sistemimizin ne kadar militarist, ne kadar Kemalist olduğu ortada”, diyor **Zeynep Tanbay**, *Aksiyon* söyleşisinde.

Cumhuriyet kurulalı onca yıl geçti ve muhakkak ki memur sanatçı genellikle sanatı halka ulaştırma konusunda kendisine tanınan misyona yüreği ve aklıyla inandı. Ancak seyirciyle arasında mevcut dil-iletişim kopukluğunun üstesinden gelecek herhangi bir çabaya gerek duymaksızın gösterisini sunmaya devam etti memur sanatçı, bir tür laisist mistisizm yüklü misyonu nedeniyle başka türlüsünü yapması nadiren mümkün olurdu.

Dolayısıyla sorunun kökeni mesela ulusçu sanat politikalarının soğuk dilinde aranamaz mı?

Ben cümlemi kurar kurmaz paneli izleyen bir oyuncu geride kalanları şaşkınlığa düşürten gürültülü bir tepkiyle salonu terk etti.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dizilerde başörtüsü ikâmesi

Cihan Aktaş 24.05.2012

Son yıllarda popüler kültürün en yoğun kalemi haline gelen dizi gerçeğini dikkate almadan bir yazarın toplumu iyi okuyabileceği düşünülemez. Türk dizilerinde oluşturulan sanal dünya, sorulara muhatap olduğum için de ister istemez ilgilenmeye zorluyor beni. Kimi dizileri sadece **Telesiyej** okuru olarak fark ediyorum. Kimisi de öğrenci sorusu olarak çıkıyor karşıma. Tabatabai Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi romanını okumasa da **Yaprak Dökümü**’nü, **Dudaktan Kalbe**’yi izlemiş olarak sorular yöneltiyor.

İran ve Türkiye’de dizilerin büyük çoğunluğunda başörtüsü konusunda aynı ikâme tutumunu gözlemliyorum: Türkiye’de başörtülü kadın dizide ancak varoş kökenli mutfak görevlisi ya da annee; İran’da ise sokaktaki bedhicaplı (kötü tesettürlü) kadın devlet televizyonunun dizilerinde sadece devletin kamusal alanda onaylayabileceği görünümüyle katılabilir. Farklı arayışlar yok değil İran’da: İlk kez özel bir şirket tarafından çekilip alternatif yollarla dağıtımına sokulan, Kaçar Hanedanı döneminde geçen olayları kara mizah yoluyla günümüze gönderen **Acı Kahve** isimli bir dizi izleyici rekoru kırıyor iki yıldır. (*Dünya Bülteni*’nde bu dizi üzerine “İran’da Acı Kahve Dalgası” başlığıyla bir yazı yazmıştım.)

Türkiye’de dizilerin kadın başoyuncusu **Boby Sayyid**’in **Fundamentalizm Korkusu**’nda sözünü ettiği Batılı imgelere bağlı olarak idealleştirilen “özel kadın”ın *Umutsuz Ev Kadını* tipi üzerinden uyarlanmalarını sunuyor. Çoğu kez, birbirine benzeyen dizi kahramanları hep aynı hikâye içinden sesleniyor sanki.

Bugün İstanbul’da herhangi bir semtte bir parka oturun, hemen önünüzden geçen genç kızların, kadınların arasında başını geleneksel olmayan bir tarzda örtmüş olanların oranının gözardı edilecek kadar düşük olmadığını fark edersiniz.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hakkını helal etmeyen işçi

Cihan Aktaş 28.05.2012

Nisan ayında Emek ve Adalet Platformu'nun Fatih Kıztaşı'ndaki merkezinde bir toplantıya katılmıştım. Beklediğim gibi aktif bir toplulukla gündemdeki meseleleri irdelemeye çalışmıştık. Katılımcılar konuşma konusu hakkında düşünmüşlerdi, soruları vardı. **Ali Akyurt**'un sunumuyla Necm Suresi vurgulu bir başlangıç oldu: **İnsan için ahirette göreceği sadece emeğinin, cehdinin karşılığı.**

Üzerinde durmak istediğim konulardan biri, **kadının ev içi emeği**ydi. O kadınlardan sadece birisiyle, **Fatma Aldal** ile ilgili yas henüz taze. Aldal, pencereden düşerek hayatını yitiren ev işçilerinin ilki değil. Buna rağmen hâlâ emeğinin tanımı ve hukuki karşılığı yok, bu nedenle de ölümü iş kazası bile sayılmıyor. Toplantının katılımcılarından **Filiz Demircan**, Ev İşçiliği Sendikası kapatıldığı için de pencereden, balkondan düşerek sakatlanan "nâmevcut" işçinin başına gelenleri sorgulamanın aktivistlerce sürdürüldüğünü belirtti.

(Soyadını hatırlayamadığım) Delil Bey beş TEDAŞ işçisinin başına gelenleri hatırlattı. Aslını sorarsanız toplantıya hâkim başlık konuşulmadığı halde bile TEDAŞ işçileriydi. (Ben bunu daha sonra Erzurum'da da farkettim. Bütün cümleler TEDAŞ işçilerine çıkmaya zorlanıyor ve baraj gölünün buz gibi suyunda bağıra bağıra ölüme terkedilen beş işçiyle ilgili sorular yüzünden de ucu açık kalıyor konuşmaların... İşçileri Bakanı Şahin'in Uludere'de bombalanan kaçakçılar için kullandığı "figüran" sıfatı bu açıdan çok anlamlı. Bir tür iktidar görüşü devleti hatadan masun kılmak üzere kimi vatandaşlarını "figüran" olarak işaretliyor.)

Saim Erol'un aile içi hegemonyalarla ilgili sorusu bizi aynı tesbite götürüyor: İyi bir ev kadını olarak eğitilen çoğu kadının yüzüne bir gün en yakını bildiği kişinin sözüyle bir tokat gibi çarpar, vasıfsız biri olduğu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtaj ve Uludere kolajı

Cihan Aktaş 31.05.2012

Nihai kurtuluş adına kahraman yolu gözleyen bir toplum olmaya devam ettiğimiz bir gerçek. Öylesine yeraltı hayatlarına zorlanmış ki toplumsal kesimler çağdaşlaşma yolunda, gün yüzüne çıkmak kişisel çabalarla gerçekleşemez sanki.

Üstelik haber alma imkânlarının hiçbir dönemde olmadığı kadar artış gösterdiği bir dönemdeyiz, vatandaşlık bilinci de aynı ölçüde yükselmeye devam ediyor. Kimseden ırkı ve dini ya da sınıfı hatta cinsiyeti nedeniyle maruz kaldığı ayrımcılığı sineye çekmesini bekleyemezsiniz. Ezilme biçimlerinin haddi hesabı yok, herkes gruplar, kesimler halinde özür talep ediyor ve bir de tanınma hakkı. Çölde konuşmayı sürdürmekle yetinmek istemiyorsak, hiçbir dönemde olmadığı ölçüde yüz yüze konuşmalara açık olmamız gerektiği bir gerçek.

Bir kahraman için gerekli sayısız özelliğe sahip olan Başbakan Erdoğan ise olduğundan daha ketum, mütehakim, tavizsiz bir görüntü sunmaya zorlanıyor son dönemlerde. Oysa onu kahramanlaştıran süreçte öne çıkan iki özelliği içtenlik ve tevazudu. Şimdilerde ise vefasız yarine beddua ederken zaafa kapılmamak için asıl sorunu yüreğine gömen feodal erkeğin sitemkâr söylemi hâkim oluyor konuşmalarına, Sayın Erdoğan'ın. Sanki, özü'nün çoktan anlaşılmış olması beklentisini de içerirken sertleşen bir sitem, sözünü ettiğim. Bu nedenle de birlikte anıldığında yanlış anlamaya sebep verebilecek konuları apar topar aynı metinde harmanlayarak toplumsal açıdan etkili olacak anlamlı bir bütüne ulaşmaya çalışıyor. Aksi takdirde Uludereli annelerle "kürtaj" meselesi niye aynı bağlama yerleşsin bir konuşmada... Uludereli anne sınırdan bombalanan bebesinin yazgısını tevekkülle karşılamalı, ne de olsa sınırsızca doğurabilir bir bedeni var, diye mi düşünmek gerekir...

Kürtaja karşı bir bilinçlenmeyi savunmak, elbette bütün vakalara genellenemeyecek sezaryen üçkâğıtçılıklarını eleştirmek önemli olsa da Uludereli anaların yasına ilişitirildiğinde metin çözümleme tekniklerine el atmayı gerektiren bir bağlantı sunuyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rus ruleti

Cihan Aktaş 04.06.2012

Sanki farklı toplumsal kesimlerle Başbakan Erdoğan arasında bir Rus ruleti oynanmaya başlandı son zamanlarda. **"Haklar" uğruna göze alınmakla birlikte canlara mal olan bir dehşet**, sözünü ettiğim.

Başbakan Erdoğan'ın **kürtaj** ve **sezaryen** üzerine açıklamaları kimi kadınlar ve feminist gruplarca tepkiyle karşılandı. Bu tepkinin "kürtaj hakkımız" şeklinde dile gelişini eleştirdim bir önceki yazımda. Kimi okuyucularımız sitemkâr mesajlar gönderdiler. Bu sorularda öne çıkan soru şu: Yaratılmış beden görüşüne, ahiret inancına sahip olmayan bir kadın niye **"bedenim benimdir"** diye düşünmesin...

Frankfurt'tan yazan **Merve Kazokoğlu**'nun haklı olarak altını çizdiği gibi, zor bir müdahalenin kadının duygusal ve fiziksel problemleri hesaba katılmadan, bir de **"Uludere" ile kolajlanarak** konuşulmasının kimi kadınları bedenlerine dönük sorgusuz sualsiz yaptırım iradesi karşısında bir tavır ortaya koymaya sevk etmesi son derece anlaşılır. Bütün bu tartışmaların kürtaj gibi konulara kadın bakış açısıyla da yaklaşılmasına bir katkısı olur diye umuyorum.

Merve Hanım'a cevaben yazdığım üzere, ben doğal olarak Müslüman'ca bakmaya çalışıyorum kürtaj gibi konulara, fakat bu bakışımı da mesela ateist bir kadına dayatmaya hakkım olamaz. Yaratılmış, değerleri olan beden görüşüm nedeniyle kürtaja başka bir açıdan bakma sorumluluğum var, **cenin perspektifinden...** Ancak bu soruna aynı zamanda dinî inancı olsun ya da olmasın (mesela **tecavüz sonucu hamile kaldığı** için) kürtaj riskini göze alacak kadar bedenine yabancılaşmış ve benliğinde açılan yaralarla merhamet yoksunu bir toplumda yaşamaya terk edilen kadınlar açısından bakmaya çalışmayı da önemli buluyorum. Söz konusu olan insan canıysa, (bazen **ensest** eseri) **tecavüz hamilelikleri yüzünden canından vazgeçmeye hazır kadınların varlığı hesaba katılmalı.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Ali, kelimeler ve biz

Cihan Aktaş 07.06.2012

Kelimelerle ilişkimiz, hayata bakışımız ve hayat tarzımızı tamamıyla belirliyor. Bir kelime ile bir ay nasıl yaşanır, bunu mutluluğu servet yığmakta arayan kişiye anlatamazsınız... **Platon**'un yazıya döküldüğünde zehirli saydığı şey, kimisi için her şekilde baldan da şifalı... **Bee Gees**'in harika şarkısı **Words**'de dile gelen, bambaşka bir servet:

*...benim kastetmediğim şeyi zannettin
söylediğim tek bir kelimeyi
o sadece kelimeler
ve kelimeler benim sahibim olduğum herşeydir...*

Talihsiz filozof **Aynü'l-Kudat**'ın kelimelerin kifayetsizliğine dair çözümlemesi bu açıdan çarpıcı. (**İzutsu, İslam Düşüncesi Üzerine Makaleler**, Ağaç; 120) Bir bakıma kelimenin kifayetini sağlamak da insan aklının imtihanı: Anlam her zaman kelimenin üstünde, ilerisinde bir esnekliğe sahip. Bir de dinleme yoksunluğu hâkimse ortama, kim ötekinin kelimesinden ne anlayacak? Bunca iletişim aracı, öncelikle çokbilmişlikle anlayışsızlık üretiyor sanki.

Hayâtü's Sahabe'de yer alan bir rivayeti aktarıyorum: Peygamberimiz (sav) Hazreti Ali'ye "Ya Ali, sana beş bin tane koyun mu vereyim, yoksa hem dünyanın hem ahiretin için yararlı olan beş kelimeyi mi öğreteyim" diye sorduğunda Ali, kendisine sunulan iki seçenek arasından "beş kelime"yi seçiyor. Bunun üzerine peygamberimiz, "Allah'ım günahlarımı bağışla. Bana geniş bir ahlâk ve helâl bir kazanç nasip eyle. Beni, bana verdiğin rızka kanaatkâr kıl ve kalbimi bana yasak ettiğin şeylere meylettirme, de", diye buyuruyor. Kendisine sunulan seçenekler arasında "kelimeler"i seçmesi, Hazreti Ali'nin siyasi hayatının bir açıklaması da sayılabilir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kelime tamircisi

Cihan Aktaş 11.06.2012

Yıllardır yazar ve mütercim olarak titiz ve sorumlu bir çalışmayla eserler vermeye devam ediyor. Gündeme atılan bir başlığa ille de ak ya da kara cephesinden bakmadan kendi yorumunu katıyor.

"Yozlaşma", "savrulma" dendiğinde akan sular duruyor toplumumuzda. Kimileri için, "savrulmalar yaşıyor" denir. Benzeri kelime ve terkiplerle durumu izaha dönük heves, geniş çözümleme gereği önünde şamatacı bir engele dönüşüyor. **Kürşat Atalar** başka türlü bir okuma yapıyor ve savrulma ya da dökülme olarak görülen durumun her zamanki insani/Müslümanca sınavın bir parçası olduğunu hatırlatıyor. Savrulma ve yozlaşma konusunda ise kitlelerden önce ehil kişiliklerin zaafını sorumlu olarak gösteriyor. Bunu yaparken öne sürdüğü "saf itaat"e yüklediği anlam konusunda Atalar'a katılmıyorum gerçi; kaldı ki kendisi de mütercimi olduğu

Kuran'da Tanrı ve İnsan başlıklı kitabıyla ilgili bir söyleşisinde, **İzutsu**'nun İslami kavramları İslam'ı "muti kulların dini" olarak gösterecek şekilde çözümlemesine dönük bir eleştiri getiriyordu.

Atalar'ın kelime ve kavramlar üzerine titizliğini gösteren eseri **On Tez**, daha önce **Ercüment Özkan**'ın *İktibas*'ta sürdürdüğü çalışmayı hatırlatacak şekilde, temel İslami kavramları üzerindeki tozu silkeleyerek yeni bir anlama girişimi için sorular soruyor, çözümler sürüyor ileriye. Geleneksel olarak dışlanmış metin tenkidi yöntemi kullanılarak, Kur'an'ın içeriğiyle karşılaştırmalar yapılması suretiyle hadis çözümlemesine gidilmesi, Atalar'ın "on tez"inden biri. Kitabın üçüncü tezi, "Kur'an'ın anlaşılması için getirilen linguistik bir öneri". Böylelikle kelimelerin kök anlamları ortaya çıkarken, dönemsel okumaların oluşturduğu katı biçimler aşılarak verilmek istenen mesajın daha doğru kavranması mümkün olabilir. Marifetle hakikat arasındaki ilişki nedir, Allah'ın iradesiyle insanın iradesi arasındaki ilişkiyi nasıl anlamalı, böyle pek çok önemli başlığın incelendiği bir kitap, *On Tez*.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhteşem muhalif

Cihan Aktaş 14.06.2012

Dünyadaki varlığımızın niteliği aynı zamanda yokluğumuzla bırakacağımız boşlukla da tarif ediliyor. Nasıl yaşıyoruz bir yandan ki yokluğumuzun fark edilmesini sağlayan o değerli boşluk olması gerektiği gibi oluşuyor?

Süreyya Yüksel'i 11 Haziran 2005'te yitirmiştik. Aradan yıllar geçerken, sesinin yankılarıyla idare ettik bir süre. Uludere fütursuzluğunu düşünürken, kentsel dönüşümün söküp geçtiği ağaçları izlerken, namazlı abdestli yeni zenginlerin tüketim şımarıklığını "Allah'ın güzeli sevmesine" bağlayan açıklamalarını dinlerken, Süreyya olsaydı seyirci kalmazdı bunlara, diye düşünmeden edemiyorum. Bir ortamda, söylevde, ekranda gezinen cümlelerde aksayan yanı kimse onun kadar tezlikle farketmezdi.

Bir dönem panel içinde yüzüyorduk, insanlar kavram ve olguları tartışmayı ciddiye alıyorlardı, mesela "Birarada yaşamak" gibi bir başlık etrafında saatlerce konuşulurdu; sonraları bu konuşmalar ekranlara taşındı. Panelistler Süreyya'nın salonda bulunmasını muhtemelen pek istemezlerdi. Çelişkileri fark eder ve hemen belirtirdi çünkü. Olağanüstü aklıyla sorduğu sorularla gündemini değiştirirdi gittiği ortamların. Bu aklı profesyonelce bir amaca yoğunlaştırma gibi bir niyeti hiç taşımadı. Gündemi şöyle görünüyordu: Öğrendiklerini dileylene anlatmak, mağdur ve yoksullar için bir işin ucundan tutmak, faize bulaşan namaz ehline ayetleri ve yetim haklarını hatırlatmak, dini hurafe üzerinden yaşama yolunu tutanlara rahatlarını kaçtıracak üç beş kelam etmek...

Bitlis yıllarında, gözleri görmeyen fakat güçlü bir kişiliğe sahip bir teyze tarafından büyük bir özenle büyütülmüş saygın ailenin büyük kızı, çok az Türkçe bilerek geldiği İstanbul'da karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmenin yolunu insanların yardımına koşmakta bulmuştu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dağ adımlarıyla Garaudy

Cihan Aktaş 18.06.2012

Yaşadığını bilmenin sunduğu bir güven vardı. Oradaydı. Susmaya zorlanmış olsa da kitaplarıyla anlatmayı, tecrübelerini paylaşmayı sürdürüyordu.

Günün birinde ziyaret edip de saygılarımı sunacağımı düşündüğüm, dünya olayları üzerine yorumlarını öğrenmeye çalıştığım bilge, ebedî âleme irtihal etti. Yeryüzünden bir dağ eksildi gibi geliyor bana şimdi.

Vefatı bütün okurları gibi bende de buruk duygulara yol açtı. Bunun ilk sebebi ömrünün son demlerinde ülkesinde yaşadığı, seyirci kaldığımız baskı. Garaudy, Filistin hakikatlerini dile getirmeyi sürdürdüğü için bir tür aforozla maruz bırakıldı memleketinde. Buna karşılık öylesine dolu dolu bir hayat yaşadı ve o denli esaslıydı ki peşine düştüğü sorular, susmaya zorlandığı hâlde fikirleriyle, çağına tanıklığını sürdürdü. İnsanın ilahi boyutuna inancıyla, her yazar, her dava adamı için örneklik teşkil edecek bir hayat yaşadı.

Varlık ve eylemle ölümü kovmanın da tecrübesidir onun hayatı. Sınırsız bir arama, sonsuz bir bulma macerası...

Erdem Beyazıt mısralarının anlattığı gibi: Ölümsüzlüğü tadana ölüm ne yapabilir...

Neml Suresi 88. Ayette , "Sen dağları görürsün de, yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutun yürümesi gibi yürümektedirler. Bu, her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatıdır. Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır" diye geçiyor ya... Zamanının tanığı düşünür, yeşillenen bir dağ kadar hareketliydi, muhkem adımlarla gittiği bütün adreslerden, uğrak yerlerinden, felsefi akım ve ideolojilerden öğrenerek, bu öğrendiklerini de bütün riskleri ve ağırlığıyla yüklenerek İslam'a doğru yol aldı.

Emek verilmiş nice aidiyeti de sahiplenmeyi sürdürerek Müslümanlığını ilan etti. Yüce varoluşun sırrına açılmış bir ruha sahipti, "anlamsızlığa karşı direniş örgütleri" kurmayı sürdürmekten hiç vazgeçmedi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Utanç yangınları

Cihan Aktaş 21.06.2012

"Fırat'a giden ömür" başlığıyla bir Urfa hikâyesi yazmıştım yıllar önce. Baraja dönüşen ırmağın altüst ettiği hayatlarda hiç bitmeyen bir yangın oluşuyordu. Irmak baraja dönüşüyor, yeşil tepe otele dönüşün isteniyor. Bir şeyler başkalaşmaya zorlanırken köhnemiş hapishanenin değişmezliği kimin umurunda! İki adım ötede su, baraj; ancak, mahkûmun ceza fezlekesine bir de sıcaktan kavrulma kaydı düşülmüş.

Birileri mucize bekliyor olmalı. Ateşin **İbrahim Peygamber** için güle dönüştüğü diyar orası.

Urfa sevdiğim, merak etmeye devam ettiğim şehir. "Fırat'a giden ömür" hikâyesini bir roman olacak şekilde yeniden yazmaya hazırlanıyorum. Barajın altında kalan bir eve, o evde yaşayan insanların hayatına dair ayrıntıları öğrenmek üzere yaz aylarından birini Urfa sicağında geçirmeyi düşünürken, **hapishane yangınının** haberini aldım.

Ateş düştüğü yeri yakıyor, sürekli öyle oluyor. **Sekiz asker** için de yürekler tutuştu bir kez daha. Bütün yangın alanları yüksek duvarlarla çevrili sanki, nihayet ölüm haberleri ulaşıyor. O açıdan bakıldığında hepimiz bir bakıma **Borges**'in kahramanı darbe kurbanı Salvadores misali, kendi daracık âleminde devlet yıkıp devlet kurarak ömür tüketen mahkûmlarız. 2000 yılında, kömüre dönüşen **Bayrampaşa C 1 koğuşunda**, ciltlerinde

tesbit edilen yanıcı solvent maddesiyle yanarak can vermiş kadınları, şimdilerde hak ettikleri şekilde kim hatırlıyor... Biz **Diyarbakır Cezaevi**'ni, **Hayata Dönüş operasyonlarını** gerektiği gibi konuşamamışken, bir de **Urfa Cezaevi faciasının** yaşanmasına seyirci kalıyormuşuz.

Bazen bir insanın üzerine benzin döküp yaktığını duyuyoruz, çoğu kez kaybedeceği hiçbir şeyin olmadığını duyan biri oluyor kendini yakan.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Provokatif örtü

Cihan Aktaş 25.06.2012

Şevval Sam'ın Van'da bir platformda sarfettiği cümleler tesettürlü kadınları üzdü, aslında daha çok da hayrete düşürttü, kendisini şekilcilikten uzak bir kişilik olarak algılayan mütedeyyin insanlar, hayal kırıklığı yaşadılar. Sam ulusalcı söylemlerin çağdaşlaşmaya özgü sloganlarını hatırlatan ifadelerle, mütedeyyin insanların değer verdiği anlam ve sembollerin ortadan kalkacağı bir gelecek idealini tasvir ediyordu konuşmasında.

Öncelikle belirtmem gerek, Sam değer verdiğim bir sanatçı. Kişisel düşüncelerini tesettürü de kapsayacak şekilde ifadesi de normal. Tuhaf olan, başörtüsüne provokatif bir nitelik yükleyen sözlerinin de aslında provokatif bir içeriği olduğunu hatırlan getirmekten uzak duruşu. Özgürlükçü bir yaklaşımla ise, hâlihazırda zaten yasaklarla malûl olan **başörtüsüne "provokatif" niteliğini yakıştırmak**, yasakçı söyleme güç katması itibarıyla tartışılmaya açık.

Başörtüsü, evet, bir açıdan tekstil ürünü, bir parça kumaş; ancak insanın kültür yapıcısı olarak var ettiği o kumaşa kimi kadınlar aynı zamanda yükseklerde bir yere bağlılıklarının ifadesi olarak değer veriyorlar.

Şu da var: Tesettürün bir amacı Müslüman kadının tanınıp ayırt edilmesidir Kur'an'a göre. Dolayısıyla bu tanınma kimilerine pekâlâ provokatif gelebilir.

Gelecekteki ilkel'den söz ediyor **John Zerzan**... O örtünme gereği duymayan biri mi olacak... Bana kalırsa Âdem'in varisi olarak insan ilkel hayattan kurtulmak için attığı her adımla kendini cümlelerle ve bitkilerle giydirenken, bir taraftan da varoluşsal sorular eşliğinde dinî anlayışını geliştirmeyi sürdürüyor. Bireyin seçme hakkını gasp eden Taleban Müslümanlığında tesettür, kadının yüksek topuklu ayakkabı giyinmesini yasaklamakla ilgili bir iktidar tekniğine dönüşüyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Garaudy ve kadınlar

Cihan Aktaş 28.06.2012

Hayatının bir döneminde kitapları ve cümleleriyle ufku açılan ya da kafasında soru işaretleri beliren herkes, vefatının ardından hakkında bir şeyler yazmak istedi. Kimisi eşî menendi bulunmaz bir döneke olarak tanımladı,

kimisi de kafası karışık bir maceraperest. Kimisine göre hayatındaki kadınlara karşı vefasızlığından da belliydi, ideolojik ve dinî bağlamdaki vefasızlığı. Defalarca evlenmiş, bir taraftan da eski eşleriyle görüşmeyi sürdürmüştü. Böyle bir insanın din ve ideolojilere vefalı olması da beklenmemeliydi.

Dinler ve ideolojilerin tarihi gösteriyor ki davasına sıkı sıkı bağlı ya da bir misyon yüklenen erkekler öncelikle eşlerini ve evlatlarını ihmal etmeye zorunlu kalmışlardır. Yakın çarpıcı örnek, **Yılmaz Güney**'in kızı **Elif Güney Pütün**'ün, **Bir Odadan Bir Odaya** başlıklı kitabında dile geliyor.

Mütedeyyin kişilikler açısından da, peygamber de olsa evlat ve eşle, hatta aşkla sınanmanın örnekleri çok sıradışı ve sınırlı değil. **Nuh, Lut, Yusuf...**

Türkiye ikliminde **Garaudy**'yi kuşağı yazarlar arasında en çok **Nurettin Topçu**'ya benzetiyorum. İki yazarın da edebiyatçı yönü, eylemi beslemeye dönük düşüncenin gölgesinde kalmış görünüyor. Felsefenin bastırılmasının bu topraklarda sebep olduğu düşünsel daralmaya dönük eleştirileri kadar, kadınların ezilmişliği konusunda da paylaştıkları bir tesbit, duyarlık ortaklığı var ayrıca. Kaç kişi Topçu'nun fikir yazılarının gölgesinde kalan hikâyelerini, özellikle taşralı kadınların gönülsüz evlilikleri konusunda çok önemli bir sosyolojik başvuru kaynağı olabilecek **"Karayazı"** isimli hikâyeyi okudu, bilmiyorum. (Topçu'nun hikâyelerini biraraya getiren **Taşralı, Ezel Erverdi** ve **İsmail Kara**'nın çabalarıyla 2005'te yayımlandı Dergâh Yayınları tarafından.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suriye dersleri

Cihan Aktaş 02.07.2012

Düşürülen jete rağmen Türkiye'nin Suriye krizini yolda aşma çabası, takdire şayan. Keşke Irak'ta yaşanan göz önündeyken, NATO işbirliği üzerinden oluşturulan bir Suriye stratejisinin böylesine bir müşkül noktaya çekilebileceği erkenden öngörülmüş olsaydı.

Devrime "zorlanan" ülkede neticede muhalifleri yazgısıyla başbaşa bıraktı destekçiler. "Barışa" dönük geçiş hükümeti, apar toparlığından kaynaklanan bütün sorunlarına karşılık akan kanların durması açısından olumlu bir adım.

Independent'da yayımlanan özel haberde Robert Fisk, Batı'ya petrol akışını Rusya'ya bağlı kalmadan güvence altına alma endişesinin, Esad'a zaman kazandırabileceğini belirtiyordu. Ne yazık ki "stratejik derinlik" vizyonuna rağmen, sınır komşusu bağlamında stratejik hesap gözetmemiş olan Türkiye, bu tür hesapların kolladığı bir Suriye denklemine mecbur edilmiş görünüyor. Sorunun ölümleri durduracak bir adımla çözümlenmesinden yana olduğum için geline nokta önemsiyorum, ki önümüz de Ramazan. Bir sürü hesap adına karıştırılan ülkede inşallah yeni katliamlar gerçekleşmez.

Devrimcilik, bir devrime zorla sahip olmak değildir. Devrim, "yıkıcı bir sıçramadır". (Victor Kiernan) Daha nereye karar sürecekti Suriye yıkımı? Herkes hayalindeki devrim için Suriye gerçeğini kendince yontup biçmeye koyuldu. Tek tek ve kitlesel ölümler tabiileşirken, devrim sıçraması bir türlü gerçekleşmedi sınır komşumuzda.

Suriye büyük "kurban"ların kabristanı bir ülke. Emevi Camii'nde Hazreti Yahya ve Hazret-i Hüseyin, sanki hâlâ can vermekteler. Şam'da Ali Şeriatî'yle Hazret-i Zeynep, Hama'da Ömer bin Abdülaziz, ziyaretçiler için birer çekim merkezi. Nizar Kabbani'nin "Kırmızı... Kırmızı... Kırmızı..." başlıklı şiirinde bir yasak işareti olan "kırmızı",

asırlardır kalabalıklaşan büyük geçiş yollarının rengi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Taşlaşan suret

Cihan Aktaş 05.07.2012

Mursi devlet dairelerine fotoğraflarının asılmasını yasaklamış. İşte iyi bir haber, diye düşündüm. Devrim mucize getirmiyor, tersine her zaman zirveye çıkan bir coşkuyu ve değişimi, oluşmuş büyük beklentinin de etkisiyle elbet, hayal kırıklıkları ve karşı devrim hamleleri takip ediyor. Ancak böylesine alışlagelmiş devlet adamı tutumunun ötesine geçen jestler, bir devrimi gerçekleştiren duyarlılığın da tecessümü oluyor.

Ayetullah Humeyni de devrimden sonra fotoğraflarının ortalıkta dolaşmasından duyduğu rahatsızlığı belirtmişti. Ancak takipçileri bir öncüyü kendi yorumlarınca yeniden yaratıyor. Benzeri bir rahatsızlığı **Aliya** da yaşamış ve bir salona izini olmaksızın asılan resimlerinin indirilmesini istemişti, tevazu gösterisi sanılmasından da kaygı duymakla birlikte.

İslam'da olduğu düşünülen tasvir yasağının felsefesi de herhalde ikonlaştırmamanın önünü almak –ki mesela **Irvın Cemil Schick** böyle bir yasak olmadığını düşünüyor–.

Mecid Mecidi de benzeri bir yasak olmadığı kanısında. Yine de, Muhammed'in (sav) çocukluğunu konu alan filmde, peygamberimizi canlandıran çocuğun yüzünü göstermemeyi tercih etti.

Daha en başında peygamberimizi canlandıracak çocuğun yüzünü göstermemeyi düşünüyordu **Tanrı'nın Rengi**'nin yönetmeni. Ancak medyada sanki öyle yapmayacakmış gibi haberler çıktığında, tehditler almaya başladı. Kendisiyle geçtiğimiz perşembe günü telefonla konuştum. Bu haberlerin nereden çıktığını anlamadığını belirtti. İslam dininde peygamberimizin yüzünü göstermenin yasak olmadığını, ancak bu alandaki hassasiyetlere duyulan saygı nedeniyle, dört ay kadar sonra çekimleri tamamlanacak olan filmde peygamberimizin suretini göstermeyeceklerini de ekledi sözlerine.

Dinî şahsiyetleri konu alan dizi ve filmlerin çekiminde yüz yüze geline ilk zorluk, apaçık temsilin yetmezliği.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: [taraf.com.tr](#), [web.archive.org](#) (arşiv bağlantısı)

Mezar konutlar

Cihan Aktaş 09.07.2012

Dört ya da beş yıl geçti aradan. Trenle Konya'ya giderken Çatalhöyük'te, dokuz bin yıllık tarihi olan yaşama birimlerinden, günümüz mimarisine hatta hayat tarzlarına nelerin kalmış olabileceği sorusu üzerine düşünüyordum bir yandan. Çarşamba ırmağı, dokuz bin sene önce Çatalhöyük'ün önünden geçiyormuş; kazılmış evlerin, kat kat tabakaların en altına düşen zemindeki sazlık bu nedenle tabii görünüyor.

Mağara hayatından şehir hayatının ilk örneklerine geçişin izlerini örenlerde incelemek gerçekten de heyecan verici. Bunlar, güvenlik nedeniyle penceresiz yapılmış, kapıları damlarında toprak evler. Boğa, leopar, şişman kadın resimleri... Korunmak, öncelikli amaç; yine de ortamı güzelce yaşanacak hale getirmenin yolları aranmamış, mesela duvarlarda bir zamanlar mağaraları şenlendirmiş olan resimler çizilmemiş değil. Ocak ve tandırdan çıkan dumanın tek çıkış yolu olarak, merdiven delikleri görünüyor.

Yüzlerce ev yan yana; zaman içinde yıkıyor, üstüne yeni bir katman yapıyorlarmış. Arkeologlara göre bunun nedeni eskiyen evleri tamir etmektense, üstüne yeni bir kat inşa etmenin daha kolay olması. Bunun sonucunda ev tabanları mezarlığa dönüşüyormuş. Ölülerini tamamen yok olmuş saymayan dönemin insanları için pratik bir yanı var bu dönüşümün. Zemin, mezarlıklar yapıldıkça zaman içinde yükseliyor. Arkeologların ulaştığı zemine kadar 15-16 katman sayılabilir; daha da derine gidilecek.

Orada bir ırmak var; evlerin yerini seçerken dikkate almış olmalılar. Elma bahçeleriyle uzaklaşıyor ırmağın görüntüsü... Bakışlarım o bahçede oynayan dokuz bin yaşındaki çocuklara takılıyor.

Dokuz bin sene önce Çatalhöyük ahalisi evini aynı zamanda kabri bilmiş, hayat düzenini öylece kurmuş. Günümüzde ise bir depremle selle evler, mukimlerinin mezarı oluyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hakikatli cümleler

Cihan Aktaş 12.07.2012

Bazen sadece bir şarkı ve bir cümle ile ayağınıza geliyor kafanızda dönüp duran cümlelerin özü. Sting 'Bin Sene ve Bin Sene Daha' (A Thousand Years) isimli şarkısında hakikatle yüzleşmek için göz önüne alınması gereken yılları ve savaşları konu alıyor. Merdivenlerle ulaşılması gereken kuleler, bir milyon gözyaşı, bir milyon nefes...

"Bir tek fikir, bir tek dokunuş zarif" ise, işte orada... Sözüünü ettiğim, Kürt sorununu ortak ve farklı katmanlarda yaşamış farklı kuşaktan iki kadının, Emine Uçak Erdoğan ve Leyla Zana'nın eser ve çabalarında somutlaşan bir iyilik umudu. Emine Erdoğan Uçak ilk öykü kitabı olan "Keje"de, dili yasaklanırken kültürü de budanmalara maruz bırakılmak istenmiş bir halkın gündelik hayatının tarifi hiç kolay olmayan sebeplerle nasıl altüst olduğunu sade, akıcı, yüreğe dokunan bir üslupla anlatıyor. Kitapta yer alan birbiriyle bağlantılı 7 öykünün kahramanı çocuklar sinsi bir süratle baskısını artıran şiddetin ortasında "hiç de neşeli" olamıyorken, bir alışkanlıkla oyunlarını sürdürmeye devam ediyorlar.

Başta ilk öykünün anlatıcısı Naze olmak üzere, bütün çocuk kahramanlar, yeni emeklemeye başlayan Keje bile, dünyası elinden çekip alınırken bir sakatlanma yaşasa da erkenden olgunlaşmaya zorunlu. Oysa başlangıçta dünya vaatlerle dolu, ağaçlar konuşuyor, yıldızlı gecelerde kayan yıldız ilk kim görecektir iddiası sürerken, dam üstü sefaları gökyüzünün derinliğini kucağına çekebilir. Öylesine bulunmuş topuklu ayakkabı tekiyle oyunlar kuruyor Naze ve arkadaşı, Kur'an kursuna gidip gelirken ve gece olduğunda da yıldızların altında; aralarında eşsiz biricik tahta pabuç. Çocuk kahramanların dilinde leitmotif olarak öne çıkan cümle şu: "Eskisi gibi değil hayatımız". Gündüzleri bile kapılar kilitlenir olmuşken, kim "içeride" kim "dışarıda"; nasıl karar verilebilir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yusuf Kuşu misali annem

Cihan Aktaş 19.07.2012

Bir yıl geçti aradan. D-100 üzerinde bir hastaneye kaldırılmıştı, koma hâlinde. Uçaktan iner inmez hastaneye koştum, ancak o çoktan bilincini yitirmişti. Bir yıldan bu yana, aynı yaşlarda bir kadının hastalandığını duyduğumda onu bir kez daha yitirecekmişim gibi bir duyguya kapılıyorum. Ya da tersi oluyor: Demek ki hiç yitirmeyeceğim artık, **annem** benliğimde başka bir şekilde kanat çırpmaya devam ediyor. Tabii yarım kaldı cümlelerimiz ve ben onun için gönlümden geçen her şeyi yaptığımı söyleyemem.

Annenin yaşlı ve düşkün hâlini görmek böyle bir şeymiş; elinizden geleni yapmaya ne kadar zorlansanız da ona hep borçlu kalıyorsunuz.

Sonsuzca sürececek bir düzen gibi görünürdü sunduğu çünkü, o denli muhkem ve ısıltılı. Annenin hastalığıyla birlikte evinin renkleri solmaya başladığında, ilk kez bu dünyada bir şeylerin hızla değişmeye, çürümeye, tükenmeye mahkûm olduğu gerçeği çarpıyor yüzünüze. Perdelerin rengi ne kadar yıkanırsa yıkansın soluk, eşyalar taşıma su ile dönmeyen değirmen misali anlaşılmaz bir dağınıklık içinde ve yettiğiniz ev gitgide bir bebek evine dönüşüyor.

O ise bu nedenle mahcup olarak açıklamalar üretmeye çalışıyor. Hiçbir şeyi yerli yerinde bulamayarak geçmişe karışan bir sofrayı donatmaya çabılıyor, döke saça. Bu öylesine bir oyun işte, kimse de aksi türlüünü düşünmeye hazır değil. Günün birinde gerçek sanki birdenbire çarpıyor yüzüme: Hiçbir şey daha iyiye gitmeyecek. Fakat ancak iyiye gidebileceği düşüncesine tutunarak ayrılabiliyorsunuz, hasta annenizin yanından.

Pişmanlıkları kurcaladığınızda, dipsiz bir kuyuya düşmeye başlıyorsunuz. Sürdürdüğünüz hayat, onun dilediği hayat değil, onun sürdürdüğü hayat da size cazip gelmedi hiç. O yönelimlerime her zaman muhalefet etti. Çoğu anne gibi evli barklı bir memur hayatı yaşayayım, haftasonlarında birlikte bir yerlere gidelim, bunu bekledi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ucu açık sofa

Cihan Aktaş 23.07.2012

Bu sene Ramazan ayını sıcak mevsimin ortasına düşmekle kalmayarak, kızgın bir gündemle karşıladık. Arakan Müslümanları Ramazan'a kan revan içinde, yurtsuz bırakılma tehdidiyle girdi. Suriye'den sonra sıra nerede diye merak ediyor insan. Herhalde "düzene tabi" Suudi Arabistan olmayacaktır sıradaki adres, istediği kadar despotik olsun rejimi.

Kimi okuyucularımız bu soruyu defaatle soruyor bana: **Kılınan onca namaz, tutulan onca oruç niye feraset ve elbette barış getirmiyor İslam toplumlarına?.. Cevdet Said**, "tefekür yoksunluğu"ndan söz edecektir. **Ümit Aktaş** TOKAD konuşmasında, İslami düşünce (ve eleştiri) açısından yeni bir paradigmaya duyulan ihtiyacın altını çiziyordu.

Hepimiz her zaman hayata yeniden başlamanın düşlerini kurarız, gecikmelerimiz, hatalarımız, pişmanlıklarımız ve yanlış seçimlerimiz nedeniyle. Yeniden başlasak her şey daha farklı olmazdı belki de.

Orucun da yaşattığı kuru kuruya açlık değil, kendinde hicret, bir tür taşınma. Sanatın da yapmayı istediği şey, alışkanlığı kırma, "yadırgattırma". (Carlo Ginzburg) **Cézanne** tabiata hicret etti, **Gauguin** "ilkel" saydığı ortamda duyularını arıtip güçlenmek üzere Tahiti'ye doğru yola düştü. **Ebu Zerr** oruç taşınmasını bütün hayatına yaydı, halkın sesinde Hakk'ın sesini arama seferini hiç bırakmadı.

Nihat Nasır'ın **Star** gazetesinin Ramazan soruşturması için bana ilettiği sorular arasında **"Nerede o eski Ramazanlar!"** söylemine ilişkin bir soru da vardı.

Ramazan'a ilişkin her şey, iftar ve sahur, hatta mahya yazıları da geçmişte daha güzeldi diye düşünmüyorum, sadece geçmiş ayıklama seçmelerle estetize edilebilir bir mesafedir artık.

Gerçi Ramazan geçmişte şimdi o kadar da yaygın olmayan geniş aile sofrasında daha apayrı bir güzellikte yaşanıyordu, demek mümkün.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Akademi, feminizm ve burka

Cihan Aktaş 26.07.2012

"Arap Baharı" bütün dünyada mevcut Arap algısı üzerinde bir şok etkisi yaptı, buna akademik çalışmalar, şarkiyat araştırmaları dâhil. Demek ki tipik Arap, iyi bilindiği sanılan ezilmeye müstahak kişiden bir hayli farklıymış. Öyleyse iyi bildiğimizi sandığımız daha nice veri ve tanım pekâlâ bir yanılgı üzerinden fikir üretmemizi etkilemeye devam ediyor olabilir.

Zachary Lockman, www.dunyabulteni.net'ten **Selim Karlitekin**'in kendisiyle yaptığı söyleşide, bu bağlamda ilginç tesbitlerde bulunuyor. Yenilerde **Hangi Ortadoğu?** isimli bir çalışması yayımlanan, alanında toplumsal tarihçiliğin öncüsü sayılan Lockman çalışmalarını halen New York Üniversitesi'nde sürdürüyor. **Joel Beinin**'le birlikte yazdığı **Nil Nehrinde İşçiler** isimli kitabını, elitlerin tarihinin ötesine geçme kaygısının bir ürünü olarak tarif ediyor Lockman.

Şaka yollu, **"kolaylaştırılmış Edward Said"** olarak nitelendirdiği yeni kitabında cevabını aradığı soru ise şu Lockman'ın: **"Neden bazı bilgi biçimleri vücut bulup yeniden üretiliyor ve de güçlü hâle geliyor da başkaları değil?"**

Kitabın sorunsallaştırdığı gündemlerde ağırlığını koruyan bir kavram, **"medeniyet"**.

Bloklar hâlinde oluşturulmuş, indirgemeci bakış açısıyla medeniyet algısı giderek oksidentalizme evriliyor, Lockman'a göre. Tek bir blok hâlindeki Doğu, tek bir blok hâlindeki Batı'yı oluşturdu. **"Medeniyetler Çatışması"** ifadesinin mucidi **Bernard Lewis**'le birlikte kavram Bin Ladin figürü üzerinden keskin bir "biz-onlar" şeklinde bir ayrımla konuşulmaya başlandı.

Bu ayrımın keskinleştirdiği bir eğilim, ayrıntıların bağlamını önemsizleştiren, bireysel renklere kör olmayı getiren kitlesel görme biçimi.

Lockman, bu görme biçiminin dışına taşan Ortadoğu çalışmalarının ülkesinde sağcı siyasetçiler tarafından ciddi bir saldırıya uğradığını belirtiyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşkence sözcüğü

Cihan Aktaş 30.07.2012

Uzun sıcak günlerin orucu, bütün mevsimlere göre daha bir tahammüllü ve sabırlı olmayı gerektiriyor. Bazen, bu sıcak günlerde oruçla kendinize işkence ediyorsunuz, diye bir söz duyduğum oluyor. Kaldırabilecek olduğunuz için üstlendiğiniz bir disiplin oruç oysa, siz onu tutuyorken bir yerde onun tarafından kaldırıldığınızı yaşamaya başlıyorsunuz. Allah rızası adına kendini sınırlamanın sağladığı genişleme, ferahlık, oruç tutanların yaşadığı deneyim.

Ne cehennem korkusu, ne nefsi şımartma arzusu! Yaradan'ın ebedi hayatta kendisinden yüz çevireceği ihtimali varoluşsal bir endişe hâlinde benliklerde yer alıyor.

Oruç deneyimi aynı zamanda şu hakikate de açıyor olmalı bilinçleri: Yaratılmış insan bedeni üzerinde polis ya da sivilin hatta bizzat o bedenin sahibinin de işkence niteliğinde bir tasarrufu kabul edilemez.

Medyaya yansıyan **Myanmar** işkenceleriyle dehşete düşüyoruz. **Arakan Müslümanları diri, diri yakılıyor.** Hemen yanı başımızda gerçekleşmiş işkencelerin izleri ise hâlâ benlikleri dağlıyor. Peki, medya gündeminde niye kalıcı bir şekilde yer tutan ve mağdurlarının, kurbanlarının başına gelenlerin sorgusunu kamuya mal eden bir konu olamadı işkence, onca somut ve sürekliyen? Tanımlanmış, tarif edilmiş gündemler üzerinden yazmanın konformizmi tek sebep olamaz. İşkence dehşetini (**Foucault**'un bu konuda bizzat deneyimlediği üzere) gündemde tutacak bir sözce ortaya koyma kararlılığından bahsetmek zor her şeyden önce.

Nedir "sözce"? Konuşmada, konuşanın ürettiği iki susku arasında yer alan söz zinciri parçası. Orada eksik olan senin tanıklığındı. **O suç işlenirken nerelerdeydin sen... Ya işkence kurbanı? Kim anlatacak onun hikâyesini?**

Burhan Sönmez'in işkence izleğinin ağırlık kazandığı romanı **Kuzey**'de, ağır bir işkenceye maruz kalan Rinda'ya yaralarından daha fazla acı veren neydi? İşkencenin çözemediği direnci bazen hayatın çözmesi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

'İssız cami' kimin projesi

Cihan Aktaş 02.08.2012

Bir zamanlar sağda solda **kemalist teyze ve amcaların** şu sorusunun muhatabı olurdum, başörtülü olmam hasebiyle: **"Mahalleye bir cami daha yapılmasındansa, okul yapılsa daha sevap olmaz mı? Cahil halkımızın camiye mi ihtiyacı var, okula mı?"** Benzeri bir soruyu şimdilerde **mütedeyyin insanlar** da sormaya başladı: **"Çamlıca'ya devasa cami nasıl öncelikli bir ihtiyaç olabilir?"**

Ne de olsa cemaatini yitiren, bir toplanma ve eğitilme merkezi olmaktan uzaklaştıkça **ıssızlaşan camiler** gibi bir mesele var karşımızda. Altı ticaret üstü baz istasyonu olarak çoğalırken cami, cemaatinde azalma yaşadığı da bir gerçek.

Maksat huşu içinde secde etmekse, bir ağacın altında bile kılınır namaz. Ben fırsat bulduğumda yeşil bir alanda toprağa secde ederek namaz kılmayı yeğliyorum. Fakat şehirde dolaşırken secde edecek yeşil alan bulmak da hiç kolay değil.

Bazen güçlükle çıkılan bir merdivenle ulaşırsınız bir caminin kadınlara ayrılan mekânına, bazen ardiye gibi bir mekânı aşarak bulursunuz perdeyle ayrılmış kadınlar bölümünü... Şimdilerde kadınların tozlu daracık bölmelerde namaz kılmasını olağanlaştıran kabuller değişmeye açılıyor. İstanbul Müftülüğü'nün **Kadriye Erdemli** gibi dirayetli kadın yöneticilerinin çabaları kadar **Ümmühan Atak**'ın sanal âlemde sürdürdüğü "temiz cami" kampanyasının da bunda bir rolü oldu muhakkak.

Caminin toplayıcı anlamını çarpıtmaya dönük laisist mantıkla bütünlenen dar bakış, yeni tür ıssızlaşmaların bir sebebi. Zihin konforumuzu bozduğu için **Ahmet Altan**'ın caminin Allah arayışı içindeki kişiye de açık olmasının sebeplerini anlattığı yazısı, kimimizin hoşuna gitmedi belki de... Bir kişiliği olan mescidin huzur yayan ışığı, bütün kalbiyle teslim olmayı dileyen kula niye ulaşmasın?

Aslolan elbette dua; yeryüzü mümine mescit.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Açık mutfak

Cihan Aktaş 06.08.2012

Bütün anlamlarıyla açık mutfak üzerine düşünüyorum. Yemek pişirmeyi gündelik hayatının bir icabı olarak benimseyen yazar için açık mutfak daha az zaman ve emek kaybı demek. Yemek kokularının bütün eve sindiği iddiası doğru değil, iyi çalışan bir davlumbazla kokuların üstesinden gelebiliyorsunuz. Banko ve paravanlarla da kaybolma alanları oluşturabilirsiniz, mütecessis konuk nazarlara karşı.

Yeni taşındığım evin mutfağı açık, daha önce de açık mutfaklı evlerde yaşadığım oldu. Çoğunlukla çalışma masamı açık mutfaka bitişik tutmaya çalışırım. Yemeklerin dibinin tutmasını her zaman önleyemesem de...

Açık mutfak kapalı olana göre daha derli toplu ve sade olmak zorunda, gelgelelim aradaki bankoda bazen kitaplar, gazeteler, bardaklar ve kavanozlar birbirine karışıyor. Çamaşır makinesi de mutfığa yerleşmek zorundaysa, düzeni korumak biraz daha hassas bir planlama gerektiriyor. Bir söyleşi için evine gittiğim İranlı sinema oyuncusu **Hediye Tehrani**'nin evinin açık mutfığı, yemek sanatı etrafında bir müzeyi andırıyordu. Yüzlerce kavanoz raflarda dizili, irili ufaklı tavalar duvarda bir insicamla asılı, en küçük bir aksama görünmüyor salondan bakıldığında, nasıl koruyor bu düzeni? Aileden gelen kabul ve alışkanlıklar var, diye cevaplandırdı Tehrani sorumu. Sofraları kalabalık, tencereleri tavaları sokağa taşan bir evde yetişti. Açık mutfak ülkesinin gündelik hayatında Muharrem ve Ramazan ayında daha belirgin bir şekilde faal. Köşe başında bir kazan kaynıyor, karşı evin önünde de bir kuyruk var, iftar hayratı. Her an kapı çalınabilir ve beş sokak öteden gönderilen zerde ya da safranlı pilav tabağı çıkabilir karşınıza. O tepsinin aynısı yoldan geçene ve sokakta geceleyene de sunuluyor.

Maarif radyosunun yorumu ilginç: Sılayı rahim muhakkak ki çok önemli, ancak hazırlığının ağırlığı yüzünden insanlar erteliyorlar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslamcılık ve Borges

Cihan Aktaş 09.08.2012

İslamcılığın Türkiye toplumuna olumlu etkilerini yadsıyan yorumları okurken aklıma, "28 Şubat hiç gerçekleşmedi" dendiğinde olduğu gibi, **Gerhard Köph**'un **Borges Yok** kitabı geldi. "Borges Yok" sayılmalı, çünkü apaçık varlığı öykü alanında çığır açmayı zorlaştırırdı. "Borges Yok", yine de biliyoruz ki onun adını anmadan öykü üzerine bir konuşmayı tamamlamış olmayacağız. Ve elbet biliyoruz ki "Borges'in Yok"luğuna ilişkin anlatılar, onun eğretilmelerinin başarısının da bir eseri.

Sözkonusu olan İslamcılık olunca taraftarlarının oluşturduğu sadece savunmaya dayalı söylem, olası anlaşılma yollarının önünü kapatıyor gerçi. Oysa İslamcılık muhalif yanıyla birlikte özeleştiriyeye açıklığı ölçüsünde hayatiyet kazanan bir akım, dalga.

Yasin Aktay'in ifadesiyle, "İslamcılık" Kuranî açıklamalardan mülhem kullanışlı bir sıfat. İslamiyet dindir, İslamcılık ise dinî kaynaklardan hareketle bir taraftan dinsel anlayış ve yaşantıları, diğer taraftan da modern hayat tarzlarını sorgulayarak yol alan güçlü tarihsel bir dalga... Bütün cevaplar henüz verilmiş değil ve sen hâlâ susuyor ya da yıpranmış cümlelerle idare edeceğini sanıyorsun, oysa konuşulacak ne çok şey var daha. Eksik olan şimdi bambaşka bir şey, ama ne?

İslamcılık dönemsel bir refleks; bir gelir, bir gider ve muhafazakârlaşan, donuklaşan İslam algılarını hayattan gelen sesleri dikkate alarak Kur'an ahkâmıyla sorgulayıp tazelemeye çalışır. Çağının tanığı olmaya çalışan, İslami açıklamaları modern dünyaya bildirmeyi vazife edinen, ilkeleri hatırlamaya ve hayat tarzını bu ilkelere göre gözden geçirmeye çağıran bir açıklama yolu, İslamcılık. Türlü türlü İslamcılıklar var gerçi; demokrat, erkekegemen, otoriter, feminist, seçkinci, halkçı, yerel, evrensel, Doğucu, Batıcı İslamcılıklar.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sapasağlam bedenler

Cihan Aktaş 13.08.2012

Türkiye Olimpiyat Oyunlarında sporcuların performansına da yansıyan beden eğitimi etrafındaki meseleleri konuşuyor haftalardır. Sıradan insanın sporla ilgisini seyircilikten öteye götürmekten uzak bir spor anlayışı, sağlam kafayı sağlam vücutta arıyor olabilir mi? **Tolstoy**'un aydın çiftçi kahramanı Levin'e göre **bedene (ve aynı zamanda ruha da) iyi gelen hareket, amaçlı, sonuçta iyi bir üretime dönük olarak gerçekleşen faaliyette aranmalıdır**. Şehirler, mahalleler, evler, işte o amaçlı bedensel etkinliklere kapalı olduğu sürece, bir azınlık "tanrısal" bedenleriyle ekranda yarışırken, geniş kalabalıklar da katlanan yağ tabakaları ve birikmiş toksinleriyle spora seyirci kalmayı sürdürecektir.

Bir taraftan okul sıralarında yarış atına dönüştürülen çocuklar için üzüldükten, Olimpiyat Oyunlarında yarışan bedenleri oluşturan iradeye, azme hayran oluyoruz. Spor bu denli zorba bir disiplin, bedensel sağlık bu denli ruhu tırpanlayan bir amaç olarak yaşanmamalı.

Başka türlü bir ideal beden tanımı, podyum ve olimpiyat görüntülerinin tanımadığı ölçüde, kendi imkânlarıyla güzel ve güçlü bedenler niye mümkün olmasın? Sıradan bedenler, bir mekân ve formatla sınırlanmadan sağlam ve çevik olamaz mı?

Ayça Örer parklara yerleştirilen spor aletlerinden yararlanan mütebedeyin insanları anlatıyordu **Radikal**'de yayımlanan bir yazısında. Onlar spor yapmaya ihtiyaçları olsa bile, bu ihtiyaçları önündeki engellerle görünmezlikleri olağanlaşmış yığınlar. **Haşemalarıyla plaja indiklerinde uzaylı muamelesi görüyorlar**.

Spor etkinliklerine açık sporcu kişiliğinin resmî ifadesi, mütebedeyin kesimlerin gözardı edilmesini umursamayacak kadar formayı önceliyor. Mütebedeyin kadınlarla deniz arasındaki mesafenin aşılması konusunda ortaya konulan çabalar irtica ile suçlanmayı göze almalıydı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Süleymaniye bakışı

Cihan Aktaş 16.08.2012

Süleymaniye'nin yalnızlığına değinmiştim Ramazan yazılarımdan birinde. **"Şehir asla unutmaz"** diyor ya **Mustafa Armağan**... Süleymaniye İstanbul'un gözleriymiş gibi geliyor bana, kendinden verme pahasına izliyor ve kaydediyor.

Bazı kentlerin sadece tarihi yeter. İstanbul gerçekten yeni markalarla anlamlandırılmaya ihtiyacı olmayan, dirençli ve hayat dolu, çok katmanlı bir şehir.

İssızlaşmaya, işitme yeteneğini yitirmeye zorlanıyor Süleymaniye, ama bu yüzden de sanki daha iyi görmeye çalışıyor; bulunduğu tepede, Dubaileştirilen şehrin karakteristik dokusunu böylelikle alıkoyabilmiş gibi. Aklımda bir iftarda Süleymaniye taraflarına geçmek vardı. **Ayşe Böhürler**'in Ramazan boyunca twitter'da ve

köşe yazılarında anlattığı “**Ramazan teyzeleri**” cami seferberliğinin ilk kılavuzu, gönüllü sanat tarihçisi dostum **Ayşe Sula** Süleymaniye’de bir sahur programına davet ettiğinde hemen kabul ettim.

Süleymaniye’nin ıssızlığı ve aynı zamanda mesela Sultanbeyli’nin yıllarca otobana çıkışı olmayan nâmeşru bir semt olarak yaşamasını olağan karşılatan her saik, kişilikli bir toplum olmanın sebeplerini unutmanın göstergesi gibi geliyor bana. Kendimizi hiç değiştirmeden, yeniden düşünüp üretmenin yollarını aramadan, atalarımızın mirasıyla bir süre daha idare edebileceğimizi sanıyoruz, **Çorak Ülke** mirasyedileri misali.

Aykırı ve ancak dosta yakışacak şekilde, bütün gerçekliğiyle “acı” cümleler kuranın kaleminin elinden alındığı bir Türkiye, düşünce beyanı suçlusu olmak nedir iyi bilen AK Parti kurucularının gönlünden geçen ülke olmamalı.

Cumartesi günü iftardan sonra Beyazıt’taydım, kitap fuarında. **İz Yayıncılık** Yayın Koordinatörü **Hamdi Akyol**’un davetiyle yıllardır ilk kez böyle bir imza- söyleşi programına katıldım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Elden gelen Arakan’a

Cihan Aktaş 20.08.2012

Ramazan boyunca aklımız Burma (Myanmar)’daydı. Bayram günlerinde bile geçmiş yıllarda Filistin, Afganistan, Çeçenistan ve Bosna için olduğu ölçüde bir yardım ve dayanışma coşkusundan söz etmek güç görünüyor yine de. Bunun başlıca sebebi Burma’nın uzaklığı değil, toplum olarak içinde bulunduğumuz, kendimize izahta zorlandığımız kan sızdıran kırılmalar. “Bunca yoksulluk varken”, öncelikle el uzatmamız gereken hangi yopyoksul veya mülteci?

Bazen bir gazete haberinden, bazen de televizyon ekranından yükseliyor çağrı: Kardeşlerimiz, bize yardım edin. Arakanlı’nın talihsizliği, İslamofobi. Müslüman canının feda edilmesine alışmış dünya, İslamofobi açısından sessizliği olağanlaştırıyor.

İran’da gözlemlediğim toplumsal kesimler bağlamında bir yardım faaliyeti sıkıntısını Türkiye de yaşıyor şimdilerde. Devlet kurumlarının yardım faaliyetleri genişlerken, kişisel ve cemaate dayalı yardımlarda bir geri çekilme meydana geliyor.

“Herkes çevresinde neler olup bittiğiyle ilgilenecek yerde gözünü uzaklara diktiği için dünya düzelmüyor” dedi akraba bir genç kız. Şehir yoksullarından, sokak çocuklarından söz ediyor, ama bugünlerde asıl dikkatini çeken, kentsel dönüşüm mahallesinde kepçenin önünde dalgalanan kadınlar. İnşaat demirlerini toplamak için canlarını tehlikeye atıyorlar, kimisinin sırtına bağladığı paçavra beşikten bir bebek başı taşıyor.

Yerine ulaşıp ulaşmadığı tereddüdüyle de yardım, adresini şaşıyor bazen. Bir de Kur’an ayetlerinde peşine düşme sorumluluğu yüklenen müdanasız yoksullar... Bir elin verdiği öteki nasıl bilmeyebilir? Seçim dönemlerinin bütün partileri kuşatan iane seferberliği, yardımseverliğe özgü mahremiyeti ihlal ettiği gerekçesiyle de itici görünüyor. Devlet yardımı, bütün geçiciliğiyle mağduriyetlere dönük bir pansuman pamuğu işlevinden öte gidemiyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

And olsun kaleme ki...

Cihan Aktaş 23.08.2012

İşte şu konuda bir yazı yazmaya hazırlanırken bir bomba patlıyor ve çocuklar ölüyor, ömrünün en güzel çağlarını yaşamaya hazırlanan yetişkinler yanarak can veriyor. Daha acil olan hangi başlık olabilir, insanlar çoluk çocuk bayram ziyaretine giderken canlarını yitirdi. Birileri savaş çıgılları atmaya başladı bulanık bayram havasında. Bir de barıştan umudumuzu kesmemizi bekleyen karamsarlar var.

Aklıma **Rothko** resimleri geliyor kara fikir borsası üzerine düşünürken, özellikle **Last Painting**: Siyah üzerine siyah, yokoluşun resmi, adeta resmin sonuna damga vurmayı amaçlayan bir çalışma. Resim tabii sona ermiş değil, ama Rothko'nun kişisel serüveni açısından bir şeylerin eksiğiyle gediğiyle noktalandığı anlamına geliyordu.

Sanatta, edebiyatta son söz yok, ilk kaynağa dönme huzursuzluğu var. Hepimiz mağara duvarı resimlerine, ilk söylencelerin etkili diline dönme isteğinden kendimizi alamazken, bin dereden su getiriyoruz.

Niye savaş taşeronlarına umutlarımızı teslim edecekmişiz? "Sana bir şey sorabilir miyim?/ Sormanı engelleyebilir miyim?/ Gerçekten de siyahtan korkuyor musun?/ Hayır ben ışığın yok olmasından korkuyorum..." (Rothko'nun sanat hayatını konu alan tiyatro oyunu **Kırmızı**'dan düşen birkaç cümle.)

Bazı cümleler sürekli tekrarlınsa da son söz diye bir şey yok. Çocuk yüzlerine kondurulan ölümden daha gerçek hiçbir açıklama olamaz. Bomba yüklü arabayla canlara katleden, çocuk canlarına kıyan ölüm makinesi, hiçbir şeye son noktayı koymuş olmuyor. Barışın cevabını Roboski ahalisi Şırnak'ta askerlere yardım ederek verdi. O iyilik bir açıdan dile getirilmesi fazla kaçacak kadar doğal. Fakat duymaya, anlatmaya ihtiyaç duyduğumuz bir doğallık işte! Sanatçı vehimler içinde geri çekildi, ancak siyahın yutamayacağı şeyler var.

Pazartesi günü yayımlanan bayram yazımda Gaziantep'teki **Bülbülzade Vakfı** tarafından geliştirilen incelikli yardımlaşma örgütlenmesinden söz etmiştim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'ın kız öğrenci sorunu

Cihan Aktaş 27.08.2012

İran'da 2008 yılında yayınına son verilen kadın hakları savunucusu Zenan (Kadınlar) dergisinin son sayılarından birinde İranlı kadınlar üzerine yapılmış farklı bir araştırma yer alıyordu: "**İranlı Genç Kızlar: Geleneksel Eşitsizliklere Dair Modern Rivayetler.**" Araştırmanın verilerine göre, devrimden sonra özellikle muhafazakâr kesime mensup kadınlar kapalı mekânlardan çıkarak, toplumsal hayat içinde aktif roller üstlenmeye başladılar. Kadınların bu alandaki iddia ve başarılarının en somut örneklerinden biri, üniversitelerde tuttıkları yer. Kadın

öğretim üyesi sayısının oranının yüzde 16 ila 17 arasında gösterildiği üniversitelerde kız öğrenci sayısının erkek öğrencilere oranı o yıllarda, yüzde 60-62 arasındaydı, giderek daha da arttı; bugün muhtemelen resmî rakam olan yüzde 65'in üzerinde.

Üniversitelerdeki kız öğrenci sayısındaki artış karşısında Milli Eğitim Bakanlığı, erkek öğrencilerin oranını kız öğrenciler karşısında dengeleyecek bir kota arayışına düştü.

Konuya ilişkin Türkiye medyasında yer alan haberleri İran medyasında araştırdım. Hâlihazırda bütün üniversitelerde kontenjanlar yüzde 30 kız ve yüzde 30 erkek olarak sabitken, geriye kalan oran sınav rekabetine açık. Bazı üniversitelerde kız öğrencilerin oranının yüzde 90'a kadar çıkması ya da tersine, kız öğrenci oranının düşüklüğü karşısında bir dengeleme yoluna gidildiği yazıyor, Mehr Haber Ajansı sitesinde.

Kişisel gözlemlerim şöyle: Tahran'da Türkçe dersler verdiğim üniversitede sınıflardaki erkek öğrenci sayısı günden güne azalıyor. İlkbahar döneminde Gazetecilik Dili dersinde 16 kız öğrenciye karşılık sadece bir erkek öğrenci vardı. Metin Analizi ve Yaratıcı Yazarlık derslerinde ise 20 kız öğrenciye karşılık altı erkek öğrenci.

Kız öğrenci sayısında meydana gelen yükselme karşısında kimi üniversitelerin kız öğrenciye kapısını kapatma uygulaması oldukça sorunlu, yanlış.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslâmcılık, bir sınır aşma hareketi..

Cihan Aktaş 30.08.2012

İslâmcılık tartışmaları sürüyor. Farklı açıklamalar olacak, bu çokseslilik doğal; İslâm tek, İslâmcılıklar muhtelif. İslâm tamamlanmış bir din, İslâmcılık kaynaklara dönerek "hâl'i anlama, dönemsel sorunları açma ve aşma, zamanın gündeminin dilini kavrama ve bu dili etkileme çabası. İslâmcılık İslâm'la aynı şey değil, tamam, her Müslüman İslâm'a ilişkin anlama ve anlatma, yaşama ve katılma sorumluluğunu aynı ölçüde üstlenmediği için kimi Müslümanlar daha faal, duyarlı, katılımcı olmaya zorunlu. Dinen her şeyin yolunda olduğunu düşünmeye meyyal Müslüman, koruduğu huzuruyla yeni sorular ve sorunlar olduğunu hesaba katmayabilir. Yıllarca Demirel'e oy vermeyi anlamlı bulan Müslüman seçmen için "İslâmcı" diyemiyoruz mesela. Kadınların erkekler için yaratılmış eksik etekler, etekli şeytanlar olduğunu düşünen Müslümanlar, Veda Hutbesi'ni ezbere okumayı sürdürdükleri için İslâmcı olamıyorlar.

Sait Halim Paşa aynı hayatiyet kaygısıyla **Buhranlarımız**'da "İslâmlaşmak"tan söz etti. Onun İslâm'ın inanç, ahlak, hayat tarzı ve siyasete ait esaslarının tam olarak uygulanmasından anladığı şeydi, "İslâmlaşmak".

İslâmcı özne sözkonusu olduğunda olumsuz anlamda yakıştırılan sözcüklerden biri, romantizm. Mesela *Adil Medya* başta olmak üzere pek çok yerde eş zamanlı olarak yayımlanan yazısında **Mehmet Sait Çakar, Hakan Albayrak**'ı "Romantik ergen İslâmcı" diye tanımladı. Çakar'ın cümlesi, **Atasoy Müftüoğlu**'nun Suriye politikası eleştirileri nedeniyle karşılaştığı yakışsız muamelenin eleştirisiyle bütünleşiyor. Suriye politikası, İslâmcılar arasında yeni, bölünmelere yol açtı. Fakat, İslâmi kesimdeki kolay insan harcama alışkanlığını anlatırken önemli tesbitler yaptığını gördüğüm Çakar, AKP politikalarıyla özdeşleşmesi nedeniyle eleştirdiği Albayrak'ın **Ali Akel**'in **Yeni Şafak**'tan uzaklaştırıldığı dönemde sergilediği asil tutumu niye hatırlamıyor?

Bana kalırsa Atasoy Müftüoğlu ve Hakan Albayrak bir yandan AKP'nin Suriye politikalarını eleştirebilir, aynı zamanda da Esad rejimine muhalefet edebilirler.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran devrimi mezhepçi miydi...

Cihan Aktaş 03.09.2012

Bağlantısızlar Zirvesi ile gözler Tahran'a çevrildi geçen hafta. İran Bağlantısızlar bağı ile kendini yeniden ifadeye, Suriye politikasındaki hatalarını toparlamaya çalışıyor. Bölge ülkelerinin biraraya gelip çözüm üretmesini engelleyen bütün sebep ve açıklamalar, Suriye'de akan kanların yanında yetersiz.

Türkiye muhaliflere verdiği desteği meşru bir bağlamda sürdürme konusunda yetersiz kaldı. İran muhaliflerin maruz kaldığı zulmü tanımlamayı direniş hattının güvenliğiyle tartarken gecikti. Bağlantısızlar bir şans sundu ve İran'a.

Suriye krizi ile Türkiye ve İran arasındaki ilişkilerde son yıllarda gözlemlenen nispeten uyumlu dil, bir hayli zorlandı geçtiğimiz birkaç ay içinde. Bunun bir neticesi, sosyal medyada daha da sertleşen İran'a dönük suçlamalara eşlik eden, mezhep ayrılıklarını öne çıkartan pusuda beklediği izlenimi veren klişelerle yüklü bölücü bir dil. İran Suriye'de akan kanlara, rejime verdiği mezhebî destek gerekçesiyle mi göz yumuyor? İran devrimi salt mezhebî bağlamla sınırlı bir devrim miydi?

Bu konuyu *TRT Türk*'te, Işın Eliçin'in yönettiği "Gazeteci Gözüyle" programında irdeledik cuma günü. Mezhepçilik tartışmalarına yoğunlaşmayı denesek de cümleler yarım kaldı.

Suriye olayları sırasında Türkiye ve Dünya medyası İran'ın mezhepçi politika gereği Suriye'yi desteklediğini öne süren, bölgenin adeta bir Sünni-Şii savaşına çekildiği izlenimini uyandıran yorumlarla kaplandı. Bu tür haberlerin içeriği İran'ın iç yapısına ve devrimden sonraki siyasal tutumuna bakıldığında, pek gerçekliğe karşılık gelmiyor.

Somut açıklama, Filistin davası. İran devrimden sonra en büyük değişimi Filistin davası nedeniyle yaşadı. Daha önce bölgede en yakın dost ve müttefiki sayılan İsrail'le ilişkilerini bu nedenle kesti. İsrail karşıtı politika, geçen yıllar içinde İran'ın yalnızlaşmasının başlıca sebeplerinden biri.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Neşe'nin eczanesi

Cihan Aktaş 06.09.2012

Kötü hastalığı **Celal Al-i Ahmed "Akrep"** ismiyle anlattı bir hikâyesinde. Orada pusuda bekliyor akrep, kurbanı kim olacak, henüz belirsiz. Kimisi bilindiği üzere andığında sökün edebilirmiş gibi, farklı adlarla anıyor onu. Çoğu kadın göğsündeki kistin kanser olduğu zannıyla ansızın o yalnızlık zeminine attı adımını. Ele gelen

yabancı doku, dünyaya yabancılaşmaktan çok evrene dolu dolu bakmakta telaşa düşmenin de sebebi olmalı. Süre, vade, apansızın kısaltıldı mı... Bu habere yakalandıktan sonra gelen ilk karanlık gece nasıl geçecek...

Çocukluğumun yapay sarışını Ayten Teyze! Saçı hem evine ailesine süpürgeydi, hem de kocasının istediği gibi sarı. Kansere yakalandığında, çocuklarla ilgilensin diye köyden getirilen genç kız çok geçmedi, imam nikâhlı eşi oldu esnaf kocasının. Ayten Teyze'nin hikâyesinden sayısız ders çıkartılabilirse de, birisi işte şu: Kimse ama kimse, uğruna yapay sarışın olmaya katlanmaya değmez...

Bir de **Wit'te Emma Thompson**'un canlandığı edebiyat profesörü Vivian Bearing'in kanser bedenini ele geçirirken yaşadığı yürek burkan sorgulama... Daha sarsıcı, etkileyici bir dille başka nasıl canlandırılır ki o radikal yalnızlığı kırmaya çalışan iç seslerinin muhasebesi, çekilen acıyla birlikte ölümün kucağına nazikçe kendini bırakış... Yıllarını akademik çalışmalarına vermiş yalnız bir kadının tecrübesinde kanser, kitapları insan ilişkilerine tercih etmenin yol açtığı yalnızlığın metaforu gibi de okunabilir. Yazıya zehirleme suçunu yönlendiren filozof kimdi?

Peki, kanser insanın gözlerini hayata başka bir türlü açmıyor mu? **Neşe Kutlutaş** şöyle yazdı bana: "...çocukken de şuurlu bir çocuktum, kendimi öyle hatırlıyorum yani... Ve kanserden sonra her şeyin farkına varmak değil, daha az şeyin farkına varmak istediğimi anladım, farkına vardıklarım biraz da beni hasta edenler çünkü; dünya kadar adaletsizlik, riya, çaresiz insanlar, üzüntü ve bütün bunlara güç yetirememek.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sansür ve ilke

Cihan Aktaş 10.09.2012

Twitter Türkiye'nin sansür uygulaması içeren bir talebini reddetmiş. Aklıma İran günlerinde ödünç bir filtre kırıcı ile internete girip tweet attığım saatler geldi. İnsan sebeplerine kendini ikna edemediği, özsaygıyla da buluşturamadığı anlamda bir engele katlanmak istemiyor.

Gözlemlerime göre hâlihazırda internet kullanıcısı herhangi İranlı bir genç, rejime muhalif olmasa bile türlü sebeplerle internet sansürünü aşmak için elinden gelen her yolu deniyor. Sansür mantığının kapsama alanı, buna mecbur ediyor. Bloga girmek isteyen ya da bir araştırma yapan kullanıcı, hedeflediği sayfaya gidecekken önü fotoğraflarla, aforizmalarla cazip olunmasına, güzelim güvercin yürüyüşleriyle, salkımsöğüt gölgeleriyle, tarihsel mirasın zamana direnen cepheleriyle cennet bahçelerinden bir sahne ifadesi kazandırılmaya çalışılmış uyarı sayfalarıyla kesiliyor. Sansür kurgusu, arayan kişinin muradını daha iyi bildiğinden kuşku duymuyor. Kullanıcının ise akli başka yerde. **Mahmelbaf**'ın bir filminde konu aldığı âmâ sansürcü açısından neyin sansürlendiği önemsiz sanki bir yerden sonra.

Kullanıcı arama motorunda bir kelime arıyor. O kelime nedense sansür filtresine takılmış, ilerlemeniz imkânsız. Bunun yerine size sanki benzeri kelime, kavram ya da adresin yerini tutma iddiasıyla, sözde nazik bir dille belli kurulların onayını almış siteler öneriliyor. İyi de sizin aradığınız bilginin o sitede bulunmayacağı çok açık. İnsan kendini aptal yerine konmuş hissediyor, çünkü sadece yapılacak araştırmanın engellenmesiyle kalınmıyor, sürdürülen çalışmanın nasıl, hangi kaynaklarla daha iyi ve değerli olacağına dair çerçeveler de dayatılmış oluyor. Saksakaşanlarla ilgili bir yazı yazarken aklıma bir soru takılıyor, fakat açılmıyor girmek istediğim site... Aradığınız kaynağın sizin için önemini yadsıyan sansür akli açısından her kelime her adres birbirinin yerini

tutabilir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kuzu ve çocuk

Cihan Aktaş 17.09.2012

Kısıtlı kelime dağarcığıyla Ali Baba'nın Çiftliği'ndeki hayvanları çizgi film karakterleri olarak tanıdığını, hiç kuzu görmediğini anlatırken çocuk, içimden özür cümleleri yükseldi. Yarım yamalak cümlelerle konuşma eğiliminde, klavyeyi kaleminden önce tanımış bir kuşağı eğitme yollarını doğru gördüğümüze emin miyiz? İlkokula başlayan çocuğu kuşak karakteri açısından görmeyi önemli bulmuyor sanki Milli Eğitim. Ne de olsa bazı okullarda hâlâ ardiyeler olmasa bile muavin odaları dersliğe dönüştürülüyor. Bu dönemin varoşlarının bir Mahmut Makal'ı olsa, okulların, dersliklerin kifayetsizliğini nasıl anlatırdı acaba...

Başka bir düzeyde ise daha nitelikli sayılan okul hedefi uğruna çocuklar ağaçlardan, kuşlardan, böceklerden, yabani otların taşın çakılın bilgisinden, gökkuşağının renklerinden uzaklaşıyor. Milli Eğitim'in temel sorunu hâlâ formayı tercih ediyor olması, kılık kıyafette olmadığı kadar derslikler ve okul binaları için... Ferah (yüksek tavanlı) ve toprağa uzanan sınıflarda gerçekleştirilmedikçe, okul başarısının rastlantılara bağlı kalacağını söylediğimde bir yerde, ne kadar hayalperest olduğumu düşüneceklerini de biliyordum. Sanki hâlâ "Bizim Köy" yılları uçurumları var önümüzde. İyi de; evet, var. Dijital teknolojiyle tanışan ya da yarım yamalak tanışmış veya henüz hiç tanışmamış çocuklar arasında uçurumlar açılıyor. Çocuğun biri bilgisayarı sadece oyun aracı olarak kullanıyor, diğeri mesleki eğitimin altyapısını edinmenin yollarına ulaşıyor dijital hamlelerle.

"Havada bir umutsuzluk hissi var" diye yazmıştı, yumuşaklığı bilgisayarlarda arayacak olan bir kültürel antropolog, **Bernard James**, 1973 yılında. Sınıflara bilgisayar doldurmak önemli, ama çözüm değil. Dijital soyutlamaya karşı topraklama yöntemini öne sürmüştüm bir yazımda. Beton alanını dengeleyen toprak oyun alanı, iç avlu, sözünü ettiğim.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yürüyerek barış yazmak

Cihan Aktaş 24.09.2012

Sadece ve sadece yürüyerek kendini teselli edebildiği anları vardır insanın. Kandırıcı bir şeyler sunması gerekmiyor gidilen yolun, bir mucize de yok; manzara değişirken başka ihtimallerin cümlelerine sürüklüyor.

Yürümeye Övgü kitabının yazarı **David Le Breton**'un, kitabında yer verdiği yürümek üzerine sayısız tanımdan biri, şöyle: "**Sadece yaşanan ânı hissettiren bir iç zenginliğine ulaşma yoluyla geçici kendini bırakma.**"

Bazen de en zor yürüyüşe insan iç zenginliği başka türlüüne izin vermediği için çıkıyor. Güncel örnek, **Halil Savda**'nın **Roboski'den Ankara'ya yürüyüşü**. Bu işin silahla yürümeyeceğini, silahın silahı çağırdığını, süren

savaş tezgâhının kurbanlara ve yaslı kitlelere ulaşmayan karanlık yanları olduğunu gören herkes gibi, barış için daha fazla gayret sarfedilmesi gerektiğine inanıyor Savda. Böyleyken toplumun art niyetten yoksun, yürekli insanları hep birlikte barışı çağırmanın daha etkili yollarını niye üretmiyor? Yürümeye üşeniyorsanız, yolda da gözünüz olmuyor. Bir o taraftan ölüyor bir bu taraftan, hatta kendini sadece kendi yüreğinin, imanının tarafında ilan edenler de ölmeye devam ediyor.

Eski Yunanlıların bir kimseyi doğru dürüst adamdan sayması için ya iyi yazı yazması gerekirmiş, ya da iyi yüzmesi... Yürüyüşe büyük anlam atfetmede, genellikle fiziksel etkinliklere vakit ayırma konusunda pek hevesli olmayan yazar kesimi ön saflarda yer alıyor gibi geliyor bana. Yazının alanını daraltacak kadar zorlu bir fiziksel çaba istemiyor yürüyüş, üstelik pekâlâ hem yürüyüp hem de düşünebilir insan, hem yürüyüp hem bir kurgunun ana hatlarını zihninde eleyip dokuyabilir. Masa başında konusuna yoğunlaşarak donup kalmaya eğilimli yazar kadar, çıkmaza girmeye hazır kurguya bir arayla nefes aldırmanın yolunu arayan yazar için de yürüyüş bir hâl çaresi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Film Arası', 'Hayal Perdesi'

Cihan Aktaş 01.10.2012

Çoktandır yazmak istiyorum her iki dergi üzerine, sıcak gündem izin vermiyor. **Film Arası**'nın Eylül sayısı "**Türk Sinemasında Darbeler**"i ele alan bir dosyayla çıkınca, artık zamanı geldi, dedim. **Üstelik Hayal Perdesi**'nin son sayısı da zengin bir **Kıyarüstemi** dosyası içeriyor; daha fazla gecikemezdim.

Sinemasever Müslüman gençler, "**Dinî bir sinema nasıl olur**" sorusunu bunca yıl sonra geride bıraksalar bile, gündemin zorlamasıyla sıklıkla dönüyorlar aynı soruya. **Asil ve asli soruların peşinde, oyuncuyu kandırmaya çalışmayan sinema**, oluyor bu sorunun cevabı. Aklıma 1990'larda **İran sinemasında "dinî sinema"** bağlamında süren tartışmalar geliyor. Sonuçta hiç de mütedeyyin olarak görülmeyen iki yönetmenin iki yapımı, **Kıyarüstemi**'nin **Dostun Evi Nerede?** siyle, **Rahşan Beni İtimat**'ın **Nergis**'i, hem toplumsal gerçekçi içeriği, hem de sadakate vurgusu, her şeye rağmen iyilikten umudunu kesmeme gibi temalarıyla pek çok dinî motif bulunan sayısız filme göre daha "dinî" sayıldılar.

Hayalperdesi.net Kıyarüstemi sinemasını işte bu açıdan mercek altına yatırıyor son sayısında. İran Devrimi'nin oluşturmaya çalıştığı yeni sinema etrafındaki mühendislik çalışmalarından hiç etkilenmemiş bir yönetmen varsa, o da Kıyarüstemi'dir. Sinema çizgisi İslami bir devrim gerçekleşti diye kesintiye uğramadan kendi yolunda ilerlemiştir **Kirazın Tadı**'nin yönetmeninin. *Hayal Perdesi*'nin iki bölüm hâlinde tasarlanan ve ilki eylül başında yayımlanan dosyalarında Kıyarüstemi sinemasının bu kendine özgü enine boyuna irdeleniyor.

"**Yakın Plan Kıyarüstemi**" başlığını taşıyan ilk bölümünde ben de Kıyarüstemi'nin **Şirin**'i üzerine izlenimlerimi yazdım: "Bir de o açıdan bak Şirin'e." **Aslı Gibidir**'i inceleyen **Zeynep Gemuhluoğlu**'nun yazısı **Jean Luc Nancy**'nin Kıyarüstemi sineması için yaptığı değerlendirmeye başlıyor: "Ne temsil ne de belgencilik, ancak kanıt.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

AK Parti, roman ve kuram

Cihan Aktaş 08.10.2012

AK Parti kongresi üzerine her türlü yorum yapıldı geçen hafta medyada. Israrlı bir vurguyla partililerce benimsenen ve medyada da öne sürülen “**muhafazakârlık**” niteliği düşündürdü ki **Hasan Bülent Kahraman** da çok yakıştırıyor dönemin ruhuna bu niteliği. Kimine göre kısmen, kimine göre da aşırı muhafazakâr bir hükümetimiz var. Bana göre ise bazen çok dar bazen de çok geniş bir elbise muhafazakârlık ve her şekilde AK Parti’ye kendisi olma izni vermeyecek bir geçirtilme hâliyle malul.

Bu arada zihnimi kurcalayan sorulardan biri, **AK Parti’nin ne zamandan bu yana “muhafazakâr” olduğu...** İslamcılığın söylem ve enerjilerini kullandığı 2011’e kadar olan döneme mi özgü bu muhafazakârlık, yoksa İslamcılığın ideolojik kabuğuna tutunduğu izlenimi uyandırmaya başladığı 2012’den itibaren mi muhafazakârlığa daha yakınlaştığı söylenebilir... Misal, yeni kurulduğu günlerde AK Parti işkence karşısında bir tür devlet aklıyla hareket eden memuruna aynı devlet aklıyla sahip çıkmayı olağan sayar mıydı? İslamcılığın içerdiği devrimci ve kültürel üretkenlik aşkıyla yapılaşırken, özgürlükçü söylemlerle de istikametini belirleyen hükümet, muhafazakârlığı siyasi ve zihni bir konformistlik için elverişli bir kisve olarak mı görüyor hâlâ...

Hükümetin hizmetler alanında gösterdiği başarıyı kültür-sanat alanında göstermekte zorlanması, bu konformizm eğiliminin bir göstergesi olarak okunabilir.

Hastanelere adım attığınızda, devlet hastanelerinin eski ağır aksak işleyişini tanımış biriyseniz hele, yaşanan gelişmeyi takdir etmeden yapamazsınız, siyasal çizginiz ne olursa olsun. Kanseri hastası ev işçisi Bitlisli kadının Erdoğan’a dua ettiğini kendi kulaklarımla duydum.

İslami kesimin siyasette gösterdiği başarıyı kültür-sanat alanında niye gösteremediğine dair bir soruşturmaya cevap verdim geçen haftalarda.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Konya, hüznü göründü bana

Cihan Aktaş 15.10.2012

Aşırı planlama bazen tamamen plan anarşisi anlamına geliyor. Geçen hafta sonunda TYB tarafından Konya’da düzenlenen üç günlük “**Milletlerarası Şehir Tarihi Yazarları Kongresi**”nde bu kanaatimi pekiştiren çeşitli söyleşilere katıldım. Türkiye’nin kalbi gibi Konya bir açıdan, sadece **Mevlana** imgelerinden ileri gelmeyen, direnebildiği kadarıyla ışıldayan **Selçuklu** mirasından, kazımakla bitmeyen **Çatalhöyük** yerleşkelerinden beslenen bir muhkemliği var. Böyleyken fazlasıyla hırpalanmış şehir, daha ilk günden serbest gerçekleşen konuşmalar sırasında verilen örnekleri dikkate alarak yazıyorum bunu.

İdeolojik kasıt, kültürel Vandalizm... Kentsel yığılma maruz kalmamış ki Konya, müteakiben kentsel dönüşümle yola getirilmek istensin... Kongrenin sonuncu günü bir konuşmacı Konya talanının geçen yirmi yıl içinde gerçekleştiğini öne sürmüş, Abdullah Harmancı’nın bana e-posta yoluyla aktardığına göre.

Gelgelelim 1960'da **Karatay Medresesi**'ni yıktırtmıştı **Menderes**, daha da geniş bir yol için; onunkinin sebebi "çılğın" kalkınma. Üstelik yıkımdan medet umanlar arasında **Mevlevi** belediyeciler bile var. 1940'da **Fatma Hatun Türbesi**'ni yıktırtan Mevlevimeşrep bir yetkili. Akla **Allen Ginsberg**'in New York'un kimi bölgelerini kalkınma ideali uğruna düzleştiren radikal kentsel dönüşümcü, ekspres yol tutkunu **Robert Moses**'i tasvir ettiği hissi uyandıran mısraları geliyor: "*Kimdi o sfenks, çimento ve alüminyumdan?*"

Gerçi her yer her köşe Mevlana ile mücehhez şehirde. TYB Konya Şubesi Başkanı **Mehmet Ali Köseoğlu**, **Fazıl Hüsnü Dağlarca**'nın "**Konya**" şiirinde geçen "*Mevlana doldurmuş her tarafı*" şeklindeki mısrasını hatırlattı.

Mevlana imgeleriyle baş edilmeye çalışılan kötü yapılaşmanın sorumlusu sadece tek kişi olabilir mi... Kimse tek başına sorumlu değilse de herkes bir bir sorumlu.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bilmediğimiz kitap okuru...

Cihan Aktaş 22.10.2012

Okuma alışkanlıklarını sarsan teknolojik keşiflerin sağanağında, bir geçiş döneminin göstergelerinin sebep olduğu panikle, bildiğimiz kitap okurunun akıbetine ağıt yakıyoruz.

Giorgio Agamben'in zamane dispozitiflerinden dem vururken öne sürdüğü başdöndürücü bağlam ve etkenler arasında özneleşme çabasını kim nasıl isterse öyle yorumlasın... Her zaman farklı bir açıklamaya açılan başka türlü bir aralık olacak. Tarif edilmiş, **Foucault** adıyla da muhkemleştirilmiş karmaşık şemalar arasında boğunak bir cümle bazen taze bir soluk ve umut duyuran bir dalgaya, bir "dostluk" ifadesine kapı aralayabilir. Mesela emekliler, ev kadınları, gençler ve çocukların, **Ümraniye Belediyesi** uygulamasında tanımaya değer bir okuma faaliyeti sergilemesi...

Bir de **Üsküdar Balaban Tekkesi**'nde sürdürülen **P53 toplantıları** var.

P53, kansere karşı koruyucu olduğu tesbit edilen genin adı. **Sernur Yassıkaya**'nın davetiyle, dört yıldır her hafta pazartesi akşamları yapılan "**Dünya ve Türkiye eksenli okumalar**"a dönük P53 toplantısına önceki hafta 72. konuk olarak katıldım. Bu tür programlarda giderek sabit bir kadroyla sınırlanma eğilimi P53 için de gerekçelere sahip: Tartışma başlıklarında, izleklerde derinleşmek... Balaban Tekkesi'nin kültür-sanat koordinatörü, *Anlayış* dergisi yıllarından metinlerine aşina olduğum **Ramazan Kızılkaya**'nın mastır tezi, Türk modernleşmesinin taşraya etkisi. **Kübra Gündoğdu** kendi çalışma alanını arayan bir tasarımcı. Toplantıların Sosyal Medya ve İletişim Sorumlusu **Sernur Yassıkaya** aynı zamanda *Yeni Şafak* ve *TVNET* Sosyal Medya Koordinatörü. **Halil İbrahim İzgi**, yazdığı nice kurumsal "anlamsız" diye nitelendirdiği metnin ardından kendi anlamlı metinlerinin peşinde. **Derya Baş**, Doğu Dilleri alanında çalışıyor. **Murat Toprak**, tanıdığım sinema yazarı.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sıla-i rahim

Cihan Aktaş 29.10.2012

Bunun için kişi parmağını bile kıpırdatmazken, sağlam ve güven uyandıran bir şeyler orada hâlâ nasıl mevcudiyetini korumaya devam edebilir?

Borçluluk duyduğumuz ve özellikle bize manevi gıda ve ilham kaynağı olmaya devam eden, öğretmiş olduğu her cümleyle ve sunduğu çağrışımlarla dünyayla ilişkimizi tazeleyen şey, sadece bir adresten ibaret değil.

Tolstoy ondan, **“hatırasıyla insanı bir tür şairane ve esrarlı duyguyla dolduran, ardından, büyüdükçe yitirilen şairane ve esrarlı duygu”** diye söz ediyor.

Sanıyorsunuz ki sonsuzca öyle kalacak bildiğiniz, arasından koptuğunuz düzen. Siz giderek seyreden arayıp sormalarınızın elbette haklılık payı olan açıklamalarını geliştireceksiniz bu arada. Nasılsa günün birinde temizliğinden sorumlu olduğunuz küçük havuz, bahçe kapısını açtığınızda mevsime uygun bir selamla karşınıza çıkacak. Tavuklar köşedeki kümeste bildik yaygarayı koparacak ayak sesleriniz yaklaşırken. Zamanın öğüttüğü her şey aşına renkleriyle canlanarak geçmişin hatalarını düzeltme merasimine katılacak.

Bayram değil mi gelen? İşte solmaya, kurumaya yüz tutan her şeyi tazeleme fırsatı!

Dar bir sokağı aşmanız gerekiyor eve ulaşmak için. Hep böyle oluyor o şehirde, dar sokaklar bir o yana bir bu yana büküldükçe koparıyor insanı caddenin seslerinden ve nihayet bir geniş bahçeye ulaşıyor. Duvar dipleri üzüm asmalarıyla kaplı bir bahçe bu. Kışa dönerken mevsim, geç olgunlaşan cinsten üzüm salkımları bezden keseciklerle bir bir korumaya alınırdı. O keseciklerden her birinin üzerinde ailenin sevgili torunlarından birinin adı işlenmiş olurdu. Bağbozumu tarihinden çok sonra bir merdiven yardımıyla bir şamatayla açılırdı kesecikler ve üzümler sahipleri tarafından derilirdi. Biraraya gelip eğlenmek için en küçük sebebi bahane bilirdi hısım akraba.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ölüm orucu kimin cezası

Cihan Aktaş 01.11.2012

Bayram günlerinde, “bir oyunun sevincini paylaşmayı mümkün kılan bir bağlamda yetişip erişmeye açılarak yeniden kardeş olunamaz mı...” diye sordum bir yerde, dünyadan habersiz olduğumu öne süren yorumlar duymayı göze alarak.

Ciddi bir krizin ortasında olduğumuzu, atılacak tek bir adımın siyasal bağlamda bambaşka karşılıkları bulunduğunu görmüyor muyum?

“Trajik çatışmanın sonu gelmez ve korkunç dengesiyle yerleştiği yerlerde haklıyla haksızın konuştuğu bir dil bulunmuyor. Gerçekten de, bu noktaya gelmiş insanlara, *ya uzlaşın ya da birbirinizi cezalandırın*’dan başka denecek bir söz bulunabilir mi?” diye yazıyor **Rene Girard, Şiddet ve Kutsal**’da.

Fakat Girard'ın "ya/ya da"sının arasında bir yerde, başka türlü konuşmayı mümkün kılan bir bayram aralığı vardı; hâlâ var. Sorunları mübarek zamanın zemininde İbrahimî bir bilinçle görmeye çağırırken tarafları eşit kılan bayram iklimi barışa ve umuda kapı açabilirdi, aslında zaten onun için gelmişti, o sebeple kutlanıyor olmalıydı ki hâlâ orada, geçip gitmiş değil, geçip gitmiş olamaz bu şartlar altında...

"Kurban" misali bir bayram herhâlde haydi yaşlıların ellerini öpmeye gidelim ve ne güzel, kurban eti yiyeceğiz öğle yemeğinde, gibi bir alımlamanın ötesinde, zor geçiş anlarını kolaylaştırmayı, nefsinin kaldıramadığı adıma cesaret etmeyi mümkün kılacak açıklamalara sahip; Hz. İbrahim'e indirilen kurbanın kasaplıkla, sofralar donatmakla ilgisi olmayan felsefesi üzerine düşünersek. Devlet dili pekâlâ kendine yakıştıramadığı cümleleri bayram sevincine yorarak Girard'ın altını çizdiği uzlaşma seçeneği için geliştirebilirdi; onca danışman niçin var...

Hayır, hayatla oyun ve inatlaşma olmamalı.

Canların emniyetini sağlamaya dönük endişe ve sorumluluğu hatırlatan Veda Hutbesi'ni döne döne yeniden okuyalım.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Meryem Cemile'nin ülkesi

Cihan Aktaş 05.11.2012

Doğduğun yer ve aileye ne kadar yabancılaşabilir, "Lâ"yı terennümü nereye kadar sürdürebilirsin...

Geçen hafta vefat eden 1934 doğumlu, Musevi asıllı yazar **Meryem Cemile**, New York'u terk etmiş, ailesini, dinini; Pakistan'da yaşıyordu, 1962'den beri.

New York Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencisi **Margaret Marcus**, geçirdiği hastalık yüzünden eğitimine iki yıl kadar ara verdiğinde, sürdürdüğü okumalarla İslam'ı tanıdı ve Müslümanlarla tanışmaya başladı. Aklıma her şeye yeni baştan başlama azminin yanı sıra bulunduğu adresten dünyanın dört bir tarafına uzanmayı başarmasıyla da **Ayşe Şasa**'yı getiren bir enerjisi var. Oysa onun yeni bir hayata açıldığı 1960'larda ne internet mevcut ne de cep telefonu. İslam'la ilgili araştırmalarının önüne getirdiği isimlerle yazışarak zihninde biriken sorulara cevap aramaya çalıştı; Müslüman olduğu için tamama ermedi soruları. Kahire'de tutuklu bulunan **Seyyid Kutup**'a mektuplar yazdı, **Mevdudi** ile yazışmaları ise üç yıl sürdü.

Bazen derin bir sıkıntı, bazen de zengin bir iç dünyası yüzünden kabuğuna sığmaz olabilir kişi. New York olumlu yanlarına karşılık genç Margaret'e iyi gelmedi. Yaygın mutluluk mitlerine ilişkin kuşku, geçerli başarı hedeflerine ulaşma konusunda duyulan isteksizlik, iyiliği ve güzelliği kabukta anlamaya zorlayan telakkiler konusunda sorular...

Belli ki insanın sadece insan olması hasebiyle değerli olduğu, el üstünde tutulduğu bir beldeye hicret etmekte olduğunu düşünüyordu. Ve belli ki kalabalıklar içinde yalnız olmak nedir, iyi biliyordu.

Büyük bir uçurumu aşarak mı Müslüman oldu, yoksa değişen sadece isimler miydi... Aslında o her zaman eksik kelimenin peşinde giden bir seyyah olarak yaşadı sanki, nihayet Lahor'da evlenip çoluk çocuğa karışsa da.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acıları yarıştırmak

Cihan Aktaş 12.11.2012

Hayırlı işlerde yarışmayı temel düstur edinmediğimiz için midir nedir acılarını yarıştıran, dolayısıyla bu acıların olgunlaştırmasına izin vermeyen bir toplum hâline geldik.

Türlü tonlarda acılardan oluşan koskoca bir coğrafyada, kimi acılar iç içe geçerek kangrene dönüşmüş durumda.

Dersim, Diyarbakır, Mamak, İkna Odaları, Hayata Dönüş Operasyonu’ndan hiç ders alınmamış gibi izlenen açlık grevleri; 17 sene önceden zihne kazınmış bir plakanın geri dönmeyeni götüren arabanın plakasının bellekte bıraktığı yakıcı izler... Bir o taraftan bir bu taraftan bölük bölük kırılan fakir fukara çocukları... Çözülmemesine ahdedilmiş **Pınar Selek** muamması... **Salih Mirzabeyoğlu** unutulmuşluğu... Bu liste uzar gider. Askerliğini yaptığı kışlada cinayete kurban giden **Sevag Balıkcı**’nın ailesini düşünün ki yaşadığı acıya adaletin tesellisini ummak için bile bir mücadele vermeye zorlanıyor.

Faili meçhuller, gidip de gelmeyenler... İstanbul’da 1995’te gözaltına alınan eşi **Fehmi Tosun**’dan 17 yıldır haber alamayan **Hanım Tosun**, “19 Ekim 1995’te Avcılar’da evimizin bahçesinden telsizli sivil polisler götürdü” diye anlatıyordu gazetecilere. “Eşim, ‘İmdat, polis beni götürüyor, öldürecekler’ diye bağırdı. Oğlum koştu kolundan asıldı ama araba hızla gitti. Plakasını aldık. Hiç unutmam. 34 UD 597...”

“Acımı tarif edemem” diyor biri bazen ve siz onu elinizdeki reçeteye bakarak tarifte ısrar ediyor, dahası iç kanamaları sürmekteyken yadsıyorsunuz başına gelmeye devam eden acıların sebeplerini. Sahi, “arabesk” neydi?

(Önceki gün Hakkârî’de kadınlar gaz bombardımanı altında Cuma namazı kılmaya çalışıyordu. “Onların namazı sahte” demeye kimin hakkı olabilir... Ontolojik olan her zaman konjonktürel tanımların üzerinde bir yerdedir.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gri şehir, renkli katmanlar

Cihan Aktaş 19.11.2012

Gri, oldum olası aradalışın rengi gibi gelir bana, renk olamayan siyahla beyazın renkler âlemindeki temsilcisi... Bir tereddüdün rengi olmaya griden daha fazla hangi renk yakışır ki...

Çoğu zaman henüz isimlendirilemeyen hem adı hem rengi oluyor gri.

Ekim ayında Konya’da katılmış olduğum **Milletlerarası Şehir Tarihi Yazarları Kongresi**’nde **Tahran**’ı “**Gri kapaklı yeşil sayfalı bir kitap**” başlığıyla anlatmıştım.

Bir şehir gözümüze niye gri görünür? Bazen içimizde kopmaya devam eden fırtınadır bunun nedeni. Bazen de şehir, her gün trafiğine kattığı bini aşkın arabayla egzoz dumanlarına boğularak griyi çağırmaya devam ettiği için...

Ayrıca **nasıl bir şehir Tahran ilk bakışta? Yorucu. Kapalı. Uçsuz bucaksız. Tozlu isli...**

Gri şehrin sayfaları bazen yeşil, bazen ebruli görünüyor, keşfetmeyi sürdürürken. Bir sokaktan şiir akıyor baharda, erguvan mevsiminde. Bir bakkalın vitrini gişe filminin afişleriyle göz alıyor. Son model arabanın hemen yanında altı kişilik aile bir motosiklet üzerinde kilitlenen trafiğe meydan okuyor. Hafız Caddesi'ne giderken bir apartmanın sağır duvarında Bosnalı bir şehit hüznle tebessüm ediyor, zamana direnmeye çalışan renkleriyle. Enderzgu semti yolunda set duvarı boyunca **Mehmet Siyah Kalem** çağrışımlı yumuşatılmış kaotik figürler, turuncu tonların hâkim olduğu eşkıyalı, yüzü maskeli prensesli bir resimli romana dâhil olmaya çağırıyor. Akşama doğru şair **Şerare Kamrani**'nin davetiyle kendinizi **Beyaz Şiir Geceleri**'nde bulabilirsiniz, daha önce hiç gitmediğiniz bir pasajda. Vanek Caddesi'nden geçerken bir galeri ilişebilir gözünüze: **Nigarhane-i Vali. İsfendiyyar Pormogaddem**'e ait fotoğraf sergisinin başlığı şaşırtıcı: **"İnsan çizgi est ki penhan mikoned"** (İnsan Gizlediğidir).

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çamlıca Camii ve ince bağlantılar

Cihan Aktaş 26.11.2012

Atalarımıza yaptığımız en büyük haksızlık, estetik alanda taklidi sürdürmek; klasik cami güzelliğini bir abartıyla tekrarlayan cami projelerinde yaşadığı üzere...

1980'lerde kemalist akraba ve arkadaşlarla mahalleye yeni bir okul değil de yeni bir cami yapılıyor olmasının mantığı üzerine tartıştık. Cami o zamanlar kamusal alanda nüfustan sayılmayan mütedeyyin insanlar için bir sığınma alanı gibiydi. Cami Yaptırma Derneği hem göç edilen şehri aşına mekânlarla kendine ait kılma, hem de o şehri bu mekânların sunduğu bağlantılarla yeniden tasarlama faaliyetinin de organizasyonuydu. Kim, nasıl itiraz edebilir? İnsanlar lokmalarından kısararak yaptıkları bağışlarla mahalle camisinin inşasına katkıda bulunuyorlardı nihayet.

Şimdi ise o yurt tutma haletiruhiyesi iktidar zaviyesinde yeni ifadeler kazanırken, bazen abartılı yorumlara açılıyor. **Çamlıca Camii** tartışmalarında yaşandığı gibi, cami tasarımı siyasal bir bağlama çekilirken, ciddi mimarlık ve şehircilik sorunlarını konuşmayı erteleme gereğcesine dönüşüyor.

Üstelik, tartışmacılar nasılsa camiye asıl ihtiyaç duyan tepenin Çamlıca değil de Taksim olduğu gerçeğini paranteze alıyor.

Doğrusu ya **İstanbul büyük ölçüde camiye doymuş bir şehir. Ve aslında cami üzerine düşünmeye mecbur olan bir şehir de...** Şu nedenlerle: Zemin ve malzeme ayrımını gözetmedikçe bir formun amacını gerçekleştirmesi beklenemez. **Klasik cami formunun en güzelleriyle süslü şehri, bu formun özensiz tekrarlarıyla doldurmayı daha ne zamana kadar sürdüreceğiz? Hangi amaçla yapılmış olursa olsun bir yapı, ruhu canı yoksa sadece herhangi bir yapıdan ibarettir ve ruhun, canın kopyalama yoluyla gerçekleştirilmesi beklenmemeli.**

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şeriatî duyarlığı, yeniden

Cihan Aktaş 03.12.2012

“İhtişam bakışında olmalı, baktığın şeyde değil” (Şeriatî, Hacc)

Fecr Yayınları önceki hafta sonunda İstanbul’da iki gün süren bir **Ali Şeriatî** sempozyumu gerçekleştirdi. Sempozyumun ikinci günü, **“Şeriatî’nin tefekküründe, hayatında ve imgeleminde kadın”** konulu bir sunum yaptım ben de. Sunum metnimi sevgili **Alev Erkilet Başer** müzakere etti. Şanslıydım.

Şeriatî ilk gençlik dönemlerinden itibaren kadın meseleleri konusunda duyarlılık göstermiş bir düşünür. Gençlik yıllarında Müslüman kadının geleneksel konumundan duyduğu rahatsızlığı, yakın bir arkadaşına hediye ettiği en sevdiği şairlerin şiirlerinden oluşan bir antolojiye yaptığı resimler ortaya koyuyor. Kırmızı kaplı, yüz sayfalık bu antolojideki şiirlerin çoğunun sahibi **Tevekkülî**’nin **“Kurtuluş”** başlıklı şiirinin yanına Şeriatî, ellerine bağlanmış zincirleri kıran bir kadını resmetmiş.

Katıldığım oturumda **Kadir Canatan**’ın yaptığı **“Ali Şeriatî’de İnsanın Özgürlüğü ve yabancılaşması”** başlıklı metinde dile getirdiği tesbitlerin, Şeriatî’nin kadın konusundaki duyarlılığını açıklayan bir yanı var: Şeriatî erkekle aynı ölçüde kadını da Allah karşısında sorumlu bir kul olarak tanımlarken, özgürleşmeyi de sorumluluk alma yeteneği ve cesaretiyle gelişen bir süreç olarak tarif ediyor. Kadınların bir esaretten veya kölelikten kurtuluşu **“özürlüşme”** olarak görülemese de bu yolda bir başlangıç olabilir.

Hesapsız kitapsız, sadece hakikatin peşinde bir düşünür Şeriatî, bu nedenle de enginlere kulaç atıyor, bazen tehlikeli mecralara akıyor yolculuğu, ama her seferinde (çok sevdiği **Mevlânâ**’nın **“pergel”** metaforunu hatırlatan bir sadakatle) taze keşifler ve çarpıcı tesbitlerle merkeze dönmeyi başarıyor; bu nedenle metinleri, soruları olan insanlar için hâlâ konuşkan.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Benim bildiğim Hilâl

Cihan Aktaş 10.12.2012

Akit’in **Hilâl Kaplan**’la ilgili son yayını nasıl değerlendirmeli? **“Kiliseye girme hatası” işlenmişse de, fotoğraf çektilerilecekse eğer, haçtan uzak durulmalı, öyle mi...**

İslami kaynaklarla haşır neşir olan herkes iyi bilir; kişinin imanı, dinden çıkıp çıkmadığı konusunda apar topar haberlerle, aşırı yorum ve niyet okumalarla hüküm verilemez.

Müslümanlar bu ülkede varlıklarını paryalaştırmaya, sakatlamaya dönük mühendislik işlemleri yüzünden öyle çok sıkıntı çektiler ki, insan kemalist ideolojinin baskısını yaşamış herhangi bir kişinin, özellikle de kamusal bir

sorumluluğu olan bir gazetenin benzeri bir hataya düşmemek için elinden geleni yapacağını sanıyor. Tuhaf zamanlardan geçiyoruz.

Aklıma bahar aylarında **“Kayseri’nin vicdanlı kadınları”** başlığı altında bu köşede anlattığım kadınlar geliyor. Bir davetle gittiğim Kayseri’de, **Talas/Endürlük**’te adeta yıkılmaya terk edilmiş **Andronik Kilisesi** için kaygılanan mütebedeyin, (kimisi siyah çarşafli) tesettürlü kadınlarla tanışmıştım; imar ve inşa gayretiyle adı Kayseri’ye nüfuz etmiş **Mahperi Huand**’tan izler taşıyan kadınlar... Beni kiliseye götürdüler, tavanındaki tuğlaları düşecekmiş gibi gelen, uyarı levhalarıyla duvarlarından ve her köşesinden uzakta durmaya çağrıldığımız kiliseyi inceledik, çeşitli köşelerinde fotoğraflar çektik, çektirdik. En son olarak çan kulesini de kaybeden kilisenin adım adım çöküşüne 15 yıldır tanıklık eden **Ayşe Hanım**, **“kilisenin konumu, yapısı, figürleri, bana daha önce o bölgede yaşamış insanların konuşmayan dili gibi geliyordu. Ben bu kiliseyi gördüm, çocuklarım da gördü, ama torunlarım göremeyecek”** diye anlattı hislerini.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dört mevsim kitap orada...

Cihan Aktaş 17.12.2012

Hangi yazar, metinlerin akışında boğulur gibi olduğu anlarda her şeyden önce okur olduğu, fazlasıyla okur olduğu günleri özlemle hatırlamaz ki... Yazarlığımı AK Parti’nin tarihiyle ilişkilendirmeye çalışan okuyucu bunu bilmiyor: Çocukluğum bir kitapevinde geçti. Kitapları raflara dizmek, vitrini düzenlemek, gazete rulolarını açıp aboneler için hazırlamak, o gazeteleri kapı kapı dolaşıp dağıtmak... Gazeteler hâlâ aynı şekilde mi aboneler için hazırlanıyor Anadolu şehirlerinde, bilmiyorum. **Sebahattin Karatepe**’ye sorabilirdim aslında.

Kamyon dolusu kitaba boğulmak, yaşadığım ilk kültürel şok olurdu, kendimi, bildim bileli oyuncak olarak kitabı, kalemi silgiyi bilmeseydim.

Kültürü keşfetmek, dolayımındaki aşamalı sınavlardan mürekkep büyülü gerçeğin, sayfa sayfa akan bambaşka dünyaların işaretlerini ve keşifler sürerken bahçeyi, cennet yeşilini görüşünü de metinlerine katmak için elma ağaçlarıyla çevrili tahta balkona koşup bir nefes almaya çalışmak...

Herkes giderek daha az kitap okunduğundan yakınıyor. Kitap bir taraftan kutsal metin misali mükemmel cümlelerin muhafazası gibi algılanırken, diğer taraftan sınırlı sayıda vuruşlarla akıp giden cümlelerin tehdidi altında. Bir taraftan da kitap merkezli hayatlar internetin sağladığı imkânlarla güç kazanıyor. Erzurum’u ele alalım. Oralarda bir yerde **Vedat Aydın**’ın kurduğu **www.okumayeri.net**, Türkiye sathında kitapseverlerin söyleşi ve tartışma platformu.

Ve Sebahattin Karatepe **Kit-Mar Kitapevi**’nde düzenlediği yazar-okuyucu buluşmalarıyla kitabı gündemde tutmaya devam ediyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnşaat tozunun kara büyüsü

Siyaset alanında ihtiyaç duyulan ombudsmanlık kurumunun mimarlık alanında niye bir ihtiyaç olarak görülmediğini anlamış değilim. Mesela restorasyon alanında sayısız ihtimal varken hangi mantıklı sebeplerle ille de o projenin seçildiğine, meslek erbabı olsun, projenin uygulanacağı mahalle halkından olsun birilerinin ikna edilmesi gerekmiyor mu? Özgün yapılar yıkılıyor, yerine tüneller kazılıyor, oturmuş salaş kahve ve lokantalar etrafını çevreleyen incir ağaçlarıyla birlikte yıkılıp, sökülüyor, yerine o yakanın en büyük AVM'si yapılmak isteniyor. Bir mahallenin, semtin, bütün güngörmüşlüğü ve süregelen komşuluk ilişkileri hesaba katılmaksızın yeni plan adına imhasını, şehircilik adına bir kazanım olarak kabul etmemiz bekleniyor.

Bu konuda pek tartışılmayan bir sorunu ise **Korhan Gümüş**, Diyarbakır İnternet Grubu'nda yayınlanan bir yazısında şöyle dile getiriyordu: *"Sorun sadece siyasal otoritenin hatalarından kaynaklanmıyor. Yıllardır kentlerdeki ayrımcılığa, haksızlıklara yol açan sınıfsal şiddetin, kamusal işleyişin üretildiği alanlardan biri de mimarlıkla ilgili araştırma, proje, danışmanlık işlerinin kapalı ilişkiler içinde gerçekleşiyor olması."* Şirketler aracılığıyla taşeronlara yaptırılan projelere de dikkat çekiyor Gümüş. Kim ne kadar bildi, kaç gereksiz ve kusurlu uygulamaya hangi sebeplerle rıza gösterdi?

Konsepti belirsiz ve ince bağlantılar konusunda özensiz bir inşa anlayışıyla şehrin bir oldubitti, yap-sat curcunası altında başka bir şeye dönüşmesini şehirli, bütün alışkanlıklarını ve hatıralarını silip süpüren bir toz bulutunun ardından izlemekle kalıyor.

Şaşırtıcı ölçüde aceleye getirilmiş devasa inşaatlar, yatırım ve işçilik alanı açma, sektörü hareketlendirme gibi gerekçelerle sorgudan muaf kalabilir mi... Söz konusu olan İstanbul gibi bütün Türkiye'ye ait bir gözbebeği şehirse, mimari ekleme ve çıkarmaların aceleye getirilmemesi ülke nüfusuna dönük bir borç. Rahmetli **Turgut Cansever**, çoktandır hesaba katılması gereken **"tutumlu şehir"**den söz ediyordu. Mesela, müstakbel Çamlıca Camii'nin, devasa büyüklüğü ve taklitteki sadakati dışında söyleyebilecek bir sözü olacak mı şimdiki zamanın ve geleceğin İstanbullusuna, "tutumlu şehir" hesabına...

Bu bağlamda sürekli şikâyet ve öneri mesajı alıyorum. Bir okuyucum Fatih Camii avlusunda kesilen, daha doğrusu sökülen ağaçları konu ettiği mesajında, caminin temellerine zarar verdiği söylenen ağaçların abartılı bir sökme işlemine maruz kaldığını yazıyor. İmge olarak yükseltileri, insandaki yüksek yapılar kurma arzusunu kurcalayan üslup sahibi bir ressam, **Mustafa Küçüköner** ise, Çamlıca Camii'ne alternatif olarak çizdiği Anadolu yakasına özgü siluete uyum sağlayacak bir cami projesi şemasını gönderiyor.

Adana'nın Kozan ilçesinden yazan okurum ise uzun mesajını **"kentsel dönüşümden kentsel mateme giden yolculuk"** başlığıyla özetliyor. 2012 yazında Kozan Belediyesi, okurumuzun yaşadığı, hiç de imar inşa çarpıklığı bulunmayan, yolları düzenli, afet bölgesi sayılamayacak **Mahmutlu Mahallesi**'ni kentsel dönüşüme tabi tutan bir karar almış. Mahalle halkı dar gelirli olsa da yıllarca çalışıp didinmiş, kanuna nizama uygun olarak kendine tek ya da iki katlı evler yapmış. Komşuluk ilişkileri canlı, hırsızlık olayları neredeyse hiç vuku bulmuyor mahallede. Kentsel dönüşüm için öne sürülecek hiçbir sebep yokken yangından mal kaçırır gibi alınmış karar, bu nasıl açıklanabilir? Mahallede Belediye Başkanı'nın kentsel dönüşüm lehine toplattığı imza sayısı 38'ken, kentsel dönüşüme hayır demek üzere muhtarlığa verilen dilekçeye atılan imza 600'ün üzerinde. Mahalle halkı ya projenin iptal edilmesini, ya da boş bir alanda yapılmasını talep ediyor.

Gülünç ve elbet tehlikeli olan arsaya göre proje üretilecek yerde, bir proje hatırına yerleşik mahallenin tarumar edilmesinin "kentsel dönüşüm" adına tabiileşmesi. Allah'tan, dokusuna alın teri sinmiş evleri ve bahçeleriyle ilgili güzel hatıraları, dostlukları, komşuluk ilişkileriyle geliştirdikleri mahrem bir haritaları var da, her türlü yıkıma kalkınma adına, kentsel dönüşüm adına rıza göstermiyor insanlar.

Belediye Başkanı'nın söylediği tek söz, "herkesin evini yıkacağım" cümlesi. Ben işte böyle bir Faustik imar inşa anlayışını, inşaat tozunun kara büyüünden etkilenme heveslerine bağlıyorum.

Altan ve Çongar üzerine...

Kısa yazı yazmayı başaramayan bir yazar olarak, Ahmet Altan ve Yasemin Çongar'ın *Taraf*'tan ayrılması üzerine düşüncelerimi www.dunyabulteni.net'te yayında bulunan "**Taraf'la hikâyemiz**" başlığın altında uzun uzun anlattım.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Direnmeyi sürdüren Morisko

Cihan Aktaş 24.12.2012

Çoğumuzun Endülüs Emevi Devleti'nin yıkılmasından sonra **Morisko** olarak adlandırılan **İspanya Müslümanları**nın başına gelen felaketler üzerine bir fikri var, ancak onları yaşayan bir varlıkla ilişkilendirme konusunda bilgiden yoksunuz, dahası bu bilgi kıtlığının ne anlama gelebileceği konusunda da pek fikrimiz yok. Bu nedenle de yapımcılığını Kuzey Haber Ajansı'nın üstlendiği ve **Akif Emre**'nin yönettiği, geçtiğimiz haftalarda *Kanal 24*'te yayınlanan "**Elveda Endülüs: Moriskolar**" başlığını taşıyan belgesel, sayfaları eksik bir tarihe dönük keşif çabaları açısından kayda değer geliyor bana. Keşke *Kanal 24*, sahasında içerik ve tema itibarıyla ilk olma özelliği taşıyan beş bölümlük belgeseli iki veya üç bölüm birarada değil de izleyicinin özümsemesine izin veren bir rutinle yayınlasaydı.

Belgesel netameli bir çalışma olarak görünür bana, gerçeklikle oynadığı kumar yüzünden. Misal, **Kieslowski**'yi belgeselden kurgu filmlere geçmeye götüren sebep, gerçek gözyaşlarından duyduğu korku olmuştu. (Kayda alınanın) gözyaşlarından duyulan korkunun üstesinden, belki sadece o gözyaşlarını gönülden kopan bir "selam"la paylaşmakla gelinebilir.

Yönettiği belgesel ekranda gösterimdeyken, Akif Emre'ye belgeselin arka plan hazırlığı ve çekim aşamalarına ilişkin sorular gönderdim. Sağolsun, kırmadı, cevaplandırdı.

Çekim ve montajı bir yıl süren belgesel için daha önce defalarca İspanya'ya giderek saha çalışmaları yapmış Emre. Sözkonusu olan, izleri toplumdan ve kültürden silinmek istenmiş bir tarihin keşfi.

Endülüs düşerken son **Gırnata Sultanı**'nın şehri işgalcilere teslimi sırasında yaptığı 50 maddelik barış anlaşmasına ancak beş yıl uyuluyor ve engizisyon devreye giriyor.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hangi 'hanım'ın enerjisi...

Cihan Aktaş 31.12.2012

İlk bakışta iyi niyetli bir proje, "Hanım Enerji" ve bir evde enerji tasarrufunu kadınların bilinci ve disiplinine bağlamak da bir bakıma anlaşılır. Yine de "Enerji Hanım" ister istemez ilettiği kimi mesajlar açısından kurcalanmaya değer geliyor bana.

Aklım1990'larda kimi dergilerde gerçekleşen tartışmalara gidiyor:

Enerji (aslında o anlamda söylem) sıkıntısını o dönemlerde kimi düşünür yazarlarımız Müslüman kadınların gereksiz bir şekilde nevezuhur da sayılamayacak teknolojik araçlara alışmasına yoruyorlardı. Bu yorumlar da kadın için **"arta kalan zaman"**ın çok da gerekli olmadığına kani olmuş erkeğin, eşine işte şu cümleyle yönelmesi sonucunu veriyordu: **"Annem çamaşırı makinede mi yıkıyordu ki sen de öyle yapasın!"** Aşağı yukarı dile getirilmek istenen görüş şöyle: **"Ev işleri makinelerle paylaştırılacaksa, evdeki kadın ne yapacak?"** Bu düşüncenin arka planında ev işi yapmadığı takdirde kadının boşalan vaktini zararlı uğraşlara (fitne fesat sebebi konulara) ayırmaya meyyal olduğuna dair bir kanaat var tabii. *Kitap* dergisinde süren tartışmaya bir yazı ile katılmış ve sözkonusu olan teknoloji karşısında bir sorgulama ise, bunun büyük ölçüde kadınların kullandığı eşyalara indirgenmesindeki tuhaflığı irdelemiştim.

Adeta, kaşık düşmanı der gibi, kadını öncelikle ve ister istemez tüketici bir konuma sabitlemek için elinden geleni yaptıktan sonra, ardından günah keçisine dönüştürmek de ciddi problem. Erkekler kamusal bağlantı ve sorumlulukları nedeniyle değişirken, kadınlar yine de değişmekte olan cemaat yapısı içinde sonsuzca aynı kalabilir mi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir can dünyaya bedeldir

Cihan Aktaş 07.01.2013

Barışı çağıran adımları umut duyarak izliyoruz, buna herkesin ihtiyacı var, en fazla da güne silah sesleriyle uyanan, silahı gündelik hayatın bir parçası gibi öğrenen çocukların. Dağdaki gerillalar, askerler, aileleri ve sürüp giden felaketler karşısında kendini aciz hisseden herkes... Savaşta ısrar eden odaklara karşı kararlılıkla barışı savunanlar, bunun için elini taşın altına koyanlar öyle çok dua alacaklar ki...

Hiçbir şey öyle tozpembe değil, biliyorum. Defalarca girişim, defalarca hayal kırıklığı yaşandı. Kürt kökenli kimi gençler kardeşlik tasavvuru etrafındaki ifadeleri tepkiyle karşılıyor internet gruplarında. Çözumsuzluğu yücelten öfkeli cümlelerin Kürt halkının hakiki iyiliğine olduğunu savunuyor kimisi. O öfke tabii ki anlaşılabilir, ama daha önemli bir gerçek, barış için yitirilen zamanın ölüme gönderilecek başka sevilen insanlar ve çocuklar anlamına gelmesi.

Kardeşlik dileği etrafında riyakâr bulduğunuz tutum ve ifadeleri eleştirebilirsiniz. Ancak kardeşlik tasavvurunu büsbütün yadsımak, bu tasavvurun gerektirdiği gayet insani yüz yüze ilişkileri de reddetmek anlamına geliyor. Bana kalırsa eleştirilmesi gereken kardeşlik tasavvuruyla ilgili olanlar değil, ağabey- kardeş şablonuna dayalı,

yüz yüze konuşma şartlarını zorlaştıran politikalar olmalı. (Ağabey- kardeş söylemlerinin çeşitli tezahürleri **Birikim** dergisinin 280-281. sayılarında “**Bir Kurum, Bir Töre: Abilik**” başlığıyla irdelenmişti enine boyuna.)

Önceki sene Yüksekova’da yaşayan yazar **Sabiha Ünlü** ile bir söyleşi yapmıştım *Dünya Bülteni* için, Kürt meselesini çözüme kavuşturma imkânları üzerine.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Maskeli günler

Cihan Aktaş 14.01.2013

Kar yağar gibi oldu, aslında bir aceleyle yağdı, sonra güneş çıktı. Ardından kirli hava bastırdı. Şehir koyu bir dumanın içinde kaybolmuş gibi görünüyor. Acilen tek ve çift plaka uygulamasına geçildi. Yaşlılar, hastalar ve bebekler, aslında buna mecbur olmayan her yaşta insan sokağa çıkmaktan kaçınmalı. Pazarlamacı kızın umurunda değil alarm sesleri. Zilleri basıyor ve el halısı yıkama kampanyasının şartlarını duyuruyor.

Zaten ilaç sıkıntısı var, bir de hava kirliliği bastırınca, hastanelerin acil servisleri dolup taşar oldu. Kimyevi silah hastası aile dostumuz Ali Kadiri geçen haftayı hastanede geçirdi, hava kirliliği yokmuş gibi işine gidip geldiği için. Maske takmaya karşı duygusal bir tepkisi var Ali’nin. Bünyesini zayıflığa terk etmek istemiyor.

Ben genellikle eski kitapları karıştırırken kullandığım maskeyi takarak parka gitmeyi göze aldım.

Bir sekmenin etrafını çevreleyen sediri andıran bankta oturmuş liseli kızlar. Tombi yiyorlar döke saçta, ellerinde *Hemşehri Civan* dergisi; lacivert formaları turuncu tombi tozuyla kaplanıyor. Umursamıyorlar. Bağrışa çağrışa, sebep aramayan bir gülüşmeyle derginin sayfalarını karıştırarak tombi yemeye devam ediyorlar.

Soğuk bir güneş var, kirli havadan süzülüp yer küreye ulaşamadığı için de kırılgan, yine de vazgeçmeyen bir güneş. Bir çift dağlara bakacak şekilde oturmuş banka, fakat dağ koyu gri bir bulutun arkasında belli belirsiz seçiliyor. **John Berger** bu sahneleri görmeliydi. Delikanlı kıza dalıp gitmiyor, kız da delikanlının bakışlarıyla ilgili değil. İkisini de kaynaştıran, zihinlerini buluşturan, elerindeki telefonda bulunan bir özellik ya da mesaj, muhtemelen bir karikatür veya fıkra iletisi.

[Yazının devamını okumak için tıklayın.](#)

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Manşet infazları

Cihan Aktaş 21.01.2013

Uğur Mumcu suikastından bu yana geçen yıllar içinde “bir kısım” medya tarafından suçlu olarak işaretlenen ve hâlâ da bu işaretlemelerin bedelini ödemeye devam eden insanların haddi hesabı yok. Masumiyetlerini kanıtlamış olmaları, medya infazından kurtuldukları anlamına gelmiyor. Haber ve fikri takip konusunda ısrarlı gazete okuru, bir azınlık maalesef.

Metin Kaçan ve ailesinin bunca yıl boyunca maruz kaldığı medyatik savcılığın yıkıcı sonuçlarını Uğur Mumcu suikastı kurbanları kadar kim anlayabilir... Ortak noktaları, operasyonel manşet servisine açık bir medya tarafından hedef tahtasına yerleştirilmiş olmaları. Twitter’da konuyu tartışmaya açtığımda, beni Kaçan’ı aklamakla suçlayanlar oldu. Oysa **tartıştığım önkabullü bir masumiyet değil, önkabulle atılan manşetin yol açtığı infaz ortamı. Kanunen tecavüz suçunu işlemediği kanıtlanan Kaçan, manşet infazı yüzünden üzerine gelen bir dünyanın yükünü taşımaya daha fazla güç yetiremedi.**

“Kara manşet” infazı çocuk, yetişkin tanımıyor, geri dönüp hukuken kendini aklayana da bir özürlü borç bilmiyor.

Manşetin zorladığı utancı sadece infaz edilen kişi yaşamıyor. Okula giden çocuğu, eşi, annesi babası, sığ düşünceli ahalinin garip sorularına cevap vermek zorunda bırakılıyor. Bu ise sadece bir başlangıç, gerisi geliyor. Evler, mahalleler, hatta ülkeler terk ediliyor manşet kâbusu yüzünden. İnsanlar işlerinden oluyor. Aileler parçalanıyor. Bir kadın, **Hanım Tosun**, 1995 yılından bu yana evinden çekip götürülen ve bir daha geri gelmeyen eşi **Fehmi Tosun**’un izini sürüyor.

Kara manşet, izi yitirilende değil, yepyeni yitimlerde arıyor ustalık işini.

Gerçeği telaffuzun bedel ödemeyi gerektirdiği zor durumlarda **“devlet sanatçıları”**ndan Zola rolünü üstlenmelerini ummuyoruz. **Ayten Gökçer, asker postasının eksik olmadığı bir sanat evrenine çağırmadı mı bizi yenilerde...** *“Halk özgürlüğünü asla akılcı bir biçimde kullanamaz diyenlerle, estetik beğeninin sıradan insanların yetkinlik alanı dışında olduğunu söyleyenler aynı kişilerdir”*, diyen **Rancière** ne kadar haklı!

“Sıradan” sayılan insan özgürlüklerden söz etmekle kalmıyor, bir de halkın egemenliğinden söz ediyorsa, kara manşet de vazifeye çağırılıyor. *“Hrant Dink’in katledilmesi elbette okey oynayan üç beş çocuğun işi değildi”* diye yazıyordu **Berat Özipek**, Dink cinayetindeki operasyon kurgusuna irdedeği **“Biz hâlâ buradayız Ahparig”** başlıklı yazısında. (Star, 17 Ocak 2013) AK Parti hükümetini hedef alan darbe senaryoları, seçilen isimleri hiç rastlantı olmayacak şekilde manşetlere taşıdı yıllarca. Dink cinayetinin bütün yönleriyle aydınlanması AK Parti hükümetinin sadece Dink ailesine değil, alını açık bir Türkiye umuduna ve adaletle de borcu.

Uzarlarda vatan hasretiyle vefat eden manşet haber yorum kurbanlarından biri, rahmetli **Esat Coşan** Hoca. **Ahmet Kaya** için de gelecek, bir dönüş mutluluğu sunacak kadar uzun olmadı. **Fethullah Gülen** Hoca’nın Türkiye’ye dönmesi önündeki endişelerin benzeri bir manşet teröründen etkilenmediğini kim söyleyebilir...

Kara manşet tehditleri, feraset sahibi okurun direnci ve gerçeğe sadık gazeteciliğin cesaretiyle bazen ve kısmen hedefini şaşırabiliyor.

MAZLUMDER Cezaevleri Çalışma Grubu Cezaevleri Söyleşileri’nin konuğu, Uğur Mumcu suikastı iddiasıyla haksız yere yıllarca hapis yatan **Abdülhamit Çelik**’in eşi **Tuba Çelik**’in anlattıklarını okurken bile insan dehşete kapılıyor, bir de Tuba Hanım’ın çocuklarıyla birlikte yaşadıklarını düşünün. Ailenin sabah namazı vakti uğradığı baskınla başlıyor “Umut Operasyonu” ve evi dolduran sayısız polis, saksıları bile dökerek içlerini arıyor. Komşuların ne düşünmesi beklenir? Eşine yapılan ilk suçlama “bombayı koyan kişi” şeklindeyken, suikastın olduğu gün, aynı saatlerde düğün törenlerinin gerçekleştiği basına yansınca, bu suçlamanın tezlikle değiştirildiğini dile getiriyor Tuba Çelik. Bir kanıt bulunamazken ve daha sonra masum olduğu da ortaya çıkacakken, Abdülhamit Çelik sekiz gün işkence görüyor, beş buçuk yıl hapiste yatıyor. Kurguya bakar mısınız... Polisler, Mumcu suikastının gerçekleştiği gün düğünlerinin yapıldığını kanıtlayan davetiyeyi basına yansıttığı için, Tuba Çelik’e çok kızıyorlar.

Operasyonel haberciliğin manşet tarzı, oluşturduğu etki nedeniyle olağan gazeteciliğin bünyesine de sızabiliyor ne yazık ki... Manşet ya da sürmanşet şok etkisi oluşturmak için ille de küçük kıyametler kopartacak bir içerikle atılmıymış gibi... Müslüman'ca duyarlık, mahremiyet ve kul hakkı anlayışı, özel hayatları yerli yersiz ortalığa saçılan belgelerle, ekrandan teşhirlerle deşifre eden soruşturma süreçlerinde de bir sınavdan geçiyor.

Gelecek bazen uzun sürüyor adalet konusunda ve yine, adalet sözkonusu olduğunda geçen her gün fazlasıyla kısa...

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pınar Selek telmihi

Cihan Aktaş 28.01.2013

Mahkeme Başkanı **Vedat Yılmazabdurrahmanoğlu**'nun karara muhalefetini bildirmesine karşılık **Pınar Selek**'in aldığı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, zihinlerde yeni olmayan soruları bir kez daha canlandırdı: Bu davanın işte bu şekilde tutarsızlarla dolu bir istikrarı koruyarak sürüp gitmesinin asli sebebi ne olabilir?

Bazen apaçık bir sözden daha manidar oluyor **telmihe** başvurmak. Pınar Selek davasında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası neyin telmihi acaba...

Sözlük anlamı şöyle **telminin**: **Anlatılmak istenen şeyi söz arasında imalı olarak belli etme, açıkça söylememe.**

Geçen yıllar içinde alınmış beraat kararlarını yadsıyan **yeni karar**, yepyeni bir açıklama da getiremediğine göre, **kime neyi bildirmek istiyor...**

Mehmet Atak şöyle anlatıyor mahkeme salonunda ağırlaştırılmış müebbet kararını duyunca gösterdiği tepkiyi: *"Ben öyle bağırمام, ama açıklanınca kendimi tutamadım, bütün sesimle, hukuktan bağımsız yargının feshedilmesini istiyorum, benim vergilerimle var olan hukuk aygıtı, beni de dolaylı suç ortağı ederek insanlara hukuksuz zulüm edemez, diye bağırdım."*

Hakkında müebbet hapis istendiğini ilk öğrendiğinde **Pınar**, **"Çok şaşkınım, dilimin acılaşmasına izin vermeyeceğim. Beni mutsuz ve yorgun bir insan hâline getirmelerine izin vermeyeceğim"** demişti. Sevdigi bir sözü hatırlatmıştı: **"Aklımın karamsarlığı, irademin iyimserliği"...**

Benim de aklıma, geçen hafta 80 yaşına giren **Sezai Karakoç**'un **"Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine"** başlıklı şiirinden mısralar düşürüyor Pınar'ın sözü:

"Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır"

"Göğsünde sürgününü geri çağıran bir damar vardır"

"Senden ümit kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır"

Pınar sınavını verirken bizler neler yapıyoruz acaba? Herkesin sınavı sadece kendine, denip geçilebilir mi?

Kimi Müslümanların zulüm ve adalet üzerine düşünceleri, bu ülkede "irtica" tehdidi üzerinden büyük haksızlıkların başlıca hedefi olmaktan ileri gelen ezberlerle bir bocalama yaşıyor. İmanını korumaya dönük içe kapanmaların sebep olduğu agorafobik algılar, iyilik ve kötülük kavrayışlarını da etkiliyor.

Pınar Selek davasına "**beyaz biri işte**", deyip geçen bir bakış da var. Yani "**Beyaz Türk**" statüsüne karşılık hâlâ ceza görmesinde ısrar ediliyorsa, onu suça iliştiren iddialarda ille de bir gerçeklik payı olmalıymış gibi... **Pınar "beyaz Türk" imtiyazını reddetmiş biriydi. Ait sayıldığı kesimlerden pek kimse başörtüsü yasağıyla ilgilenmezken, o bu yasağı sorgulamaya başlamıştı.**

Sorgu sual altına alınan "beyaz baskı"nın tabuları olduğunda, "beyaz Türk" kökenden gelmenin de bir masuniyeti yok. O işte bunları yaşıyorsa, hiç de "beyaz" sayılmayan niceleri kimbilir neler neler yaşadı. Evcilleştirilmeye yanaşmayan düşünce ve dobra dobra dile getirilen soru, kimden gelirse gelsin sahibini yakan bir bombaya dönüşebilir. **Nice cana mal olan Mısır Çarşısı yangınında bomba bu anlamda telmihi başlatıyor.** Öyle bir bomba yoksa da icat edilebilirmiş gibi...

Birileri hukuki süreçlerden, adil yargıdan umudumuzu büsbütün kesmemizi istiyor olmalı. Birileri, "bu kadar da olmaz" dedirterek, yeni kötülük yollarına kapattığımız gözlerimizle yeni agorafobik hayatlara zorluyor bilinçlerimizi.

Dönemler değişiyor ve iyilikle kötülüğü yeniden kavramak üzere farklı bir zeminde buluyoruz kendimizi. Mazlum geçmişimiz, beraat etmiş bir geleceğe sahipliğimizin garantisi olmuyor. Yeni iyilik yollarına alışmanın, yeni kötülük sebepleriyle mücadelenin başlıca engeli artık kendi oluşturduğumuz bir tür muhafazakârlık olabilir.

Karakoç'un, en çok sevdiğim şiirlerinden biri olan "Köşe"nin mısralarında dile geldiği gibi: Geleceğin kara gözlü zalimlerinden olmak istemiyorsak, geçmiş zaman içinde yan gelip yatmamak zorundayız.

Aksi takdirde, daha ne kadar koruyabilir Pınar sesindeki umut ve iyimserlik tonunu... **Bu aslında hepimizin sınırı.**

Müfredat'ın yeni sayısı

Yayımlanan, okunan, tartışılan, eleştirilen kitapların hâlâ var olduğuna, genç yazarların bu varlığı ortaya koymak için gecesini gündüzüne katarak çalıştığına tanık olmanın verdiği umudu yazmadan geçemeyeceğim. İki yıldır Ankara'da, **Abdullah Başaran**'la birlikte iki aylık kitap dergisi **Müfredat**'ın editörlüğünü yürüten **M. Fatih Kutan**, derginin 12. sayısını gönderdi. Şimdiki zamanın taleplerini ciddiye aldığı için geleceğe yürüme şansı yüksek, zengin içerikli, özenli bir dergi, **Müfredat**. Derginin isminin seçimi üzerine şöyle yazıyor Kutan: "*Hazır müfredatlara karşı alternatif okuma açıları sunmak istediğimiz için, dergimizin adı 'Müfredat' olsun istedik. Başka türlü müfredatlar da mümkün, bunu anlamaya ve anlatmaya çalışıyoruz.*"

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tasvir, nostalji, Cündioğlu

Cihan Aktaş 04.02.2013

Dücan Cündioğlu düşünce serüveniyle aklıma **Fürüzan**'ın **Mahmelbaf** için kullandığı şu cümleyi getiriyor: **"Nekrasov'un daima taşkın fikirleri var. Bu onun zaten var olma nedeni."**

Dostoyevski kahramanı Nekrasov yerinde bir an olsun durmuyor. Size bir düşüncesini dile getirirken, bir dakika, deyip gidiyor. Dönerse eğer ki anlatmayı sürdürmesi için dönmesi gerekir , bambaşka fikirlerle konuşmayı sürdürecektir.

Nekrasov karakteri bu anlamda sahibini heykele dönüştüren düşünsel konformizme tutkuyla karşı çıkışın da temsili.

Birkaç yıldır sanat ve estetik üzerine düşünüyor ve yazıyor **Cündioğlu**. Sanatsal yazı ve eleştirileriyle (mistik) sembol ve imgelerle bloke edilmiş, buna karşılık soyutlama alanında büyük imkânlarla sahipken kendini tekrarlamaya zorlanan tasvir geleneğimizi yeni görme biçimlerine açma konusunu irdeliyor. Ayrıca dinî duyarlılıkla estetik arasındaki ilişkiye dair meselelerin muhafazakârlık çuvalı içinde tanınmaz hâle gelmesi konusunda uyarılarda bulunuyor. Dinsel yaşantıyı çorak bir iklime mecbur gören telakkilere karşı da estetiğin ve sanatın açıklamalarına dikkat çekerek, temsilin (bize dayatılan ya da mecbur olduğumuz) yeni anlamlarını tartışmaya açıyor.

Sanatta sahiciliği yeniden bulma endişesi

Son yıllarda sanatla ilgili meseleler üzerine kaleme aldığı yazıları üç kitapta topladı Cündioğlu: **Sanat ve Felsefe, Mimarlık ve Felsefe, Sinema ve Felsefe...** (Kapı Yayınları) Kırsaldan kentlere göçü sürdürdük durduk, yerleşme sürecini tamamladığımız söylenemez. Sahicilik için "biraz düşünce, biraz eylem"i yetmeyeceğini yazıyor Cündioğlu *Mimarlık ve Felsefe* kitabında. (Bu kitaba bir başka yazımda dönmek istiyorum.)

Çamlıca Camii Projesi tartışmaları başladığında Cündioğlu çok haklı eleştirilerde ve önerilerde bulundu. Küçük mescitler neyimize yetmiyor, etrafımızda ana-ata mirası görkemli cami örnekleri fazlasıyla mevcutken... Estetik ve tasvir alanında, mimari alanında maziye öykünmekle kalırken, bizlere şaheserler bırakan ana-ataya lâyük evlatlar olmuş sayılmıyoruz. Bu nedenle de Cündioğlu'nun tasvire dayalı, hayatın sembolleştirmeler yoluyla yeniden ifadesi üzerinden sürdürdüğü eleştiri ve okumaları önemli buluyorum.

Zaman zaman kadınlar konusunda dile getirdiğim şu görüş sanata da uyarlanabilir: Müslümanlar, kadın olsun erkek olsun, modern çağda pek çok olgu ve kurum değişirken, teknikler ve üsluplar, evler ve şehirler değişmeye devam ederken, güven duygusunu korumak için kadınları bir değişmezlik içinde görmek istiyorlar. Mimari, resim, bütün olarak sanat da aynı şekilde takilt ve tekrar yoluyla bir değişmezlik içinde kalabilir mi...

Muhayyilenin sınırları, aklın imkânları

Cündioğlu bu konularda dürüstçe ifade edebiliyor gelişen düşüncelerini ve bu da bana saygıya değer geliyor. Aklıma yıllar önce (Müslüman) kadınlara yönelttiği ev raflarında eksilen ya da tamamen tükenen reçel

kavanozları etrafındaki eleştiri geliyor. Cündioğlu düşünme çabasına has huzursuzlukları artık sadece erkeklere özgü meseleler etrafında görmüyordur eminim. Muhayyilenin imkân ve ayrıcalıkları üzerine tesbitleri, kadınları sahaya davet eden bir anlam içeriyor ne de olsa. Buna karşılık, muhayyileye tanınan ayrıcalıklı yerin aklın imkân ve sınırlarını daraltmayı talep eden bir anlamı da olmasa gerek. Ne de olsa sanatsal alanda akletmek, aynı zamanda zaten "gönül"le, yani akleden kalple de alakalı bir çaba.

Özgürleşen muhayyile, sanatsal dışavurumda geleneğin sınırlarının kaldırılmasına bağımlı değildir ille de... Elbette, alımlama kapasitesine bağlı olarak geleneğin sınırlamaları, bir birikim ve alışkanlığın baskısıyla kendi içsel sınırları olan sanatı kötürüm hâle getirebilir. Ancak aynı zamanda değerlere haiz geleneğin dışlanması da sanatta (kitsch'e de kapı açan) bir kişilik kaybı anlamına gelebilir. Sanatçının ihlâsına bağlı olarak sınırlar hem kötürüm olmanın, hem de özgürleşmenin imkânlarını sunuyor. Cündioğlu'nun eksikliğinin altını çizdiği **"tutku"** ve **"ihlâs"** varsa, sanatçı üzerindeki **"muhafazakâr"** ya da **"devrimci"** baskı bir yere kadar etkili olacaktır.

Bükülmüş perspektifi bir kez daha ne yapması gerekiyor Müslüman sanatçının öyleyse... Aklıma İran sineması geliyor. Bambaşka bir teknik alanında tasvir geleneğini yeniden üretiyor, gelgelelim paradigmatik bir kopma anlamına gelmiyor bu. Tersine, mahremiyet anlamında öne sürülen sınırlar, sanatçıları işte o sınırdaki ve sınırın ötesinde âtıl bir şekilde bekleyen binlerce yıllık birikimi kavramaya sevk ediyor. (Bu tesbitim bir kurul tarafından tayin edilmiş sınırları mutlak ilkeler olarak gördüğüm anlamına gelmiyor elbet.)

Çelişkilerini lütfen dönüştüren kişidir de sanatçı, Cündioğlu'nun deyişiyle. Nekrasov'un her zaman taşkın fikirleri var; kurullar çoğu zaman bu nedenle ister istemez sadece sözde kalıyor.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Peluş ayıcık ve aşk

Cihan Aktaş 11.02.2013

"Yıldızları saymayı bilmiyorum

Kalbimi rendeleyen bir şeyler var"

(**Emine K. Kılınç**, **Vakt-i Veda**'dan)

Sevgililer Günü'nün hedefi doğrudan ve dolaylı olarak genç kızlar, kadınlar. Ticari mesajın aracısı özellikle **"sevimli konuşan peluş ayıcık"**, İstanbul'da olsun, Tokyo'da olsun. El ütüsü de var, sihirli aşk küresi de. Kalp kesimli kolye; elbette. Zamanımıza özgü değil sadece bu karşılıklar, aracılık dayatmaları; aşk her zaman bir miktar pahaliya mal olmamış mı...

Listeyi okumayı sürdüremedim, uzundu, zaten az sonra bir başkası geldi. Herkes elinden geleni yapıyor görünüyor, kısacık bir zaman dilimi içinde aşkı var kılmak için...

Aşkın ifadesi olarak hediye, niye daha çok kadının meselesi olarak görünüyor peki?.. Erkeği de aşk konusunda örgütleyen, kadın çünkü.

Piyasa faaliyetine bakılırsa, aşk romanla, roman kadınla, kadın da gönülden yükselen cümlelerle değil de bir hediye paketi sürpriziyle ilgili görünüyor.

Oysa hayata aşkla bakmak diye bir şey var, hep vardı. Evlatlarının döneceği güne hazırlanmaya devam eden **Cumartesi Annesi** veya herhangi bir faili meçhulün yakını, bu umudu yeisle koruyor olabilir miydi... **Ahmet Büke**'nin güzelim öyküsü **Mahur Beste**'nin Cumartesi Annesi kahramanı, **Ahmet Hamdi Tanpınar**'ın **Mahur Beste**'sinin kahramanı Behçet Efendi'ye göre tam da bu açıdan, kayıp olanı hayatında tutma konusunda daha yürekli ve sağlam duruşlu geliyor bana.

Hepimiz birer sanatçı gibi kendi ellerimizle sonsuz hayatımızdaki varlığımızı biçimlendiriyoruz.

Aşk üzerine bilmediği soru ve cevap yokmuş gibi piyasanın. Kadın veya erkek olarak aşktan hareketle neyi bilebiliriz? **Badiou**'nun bu soruya cevabı şöyle: *"Erkeğin bilgisi iki tarafı ayrı ayrı oluşturan bölünmeden, kadının bilgisi çifti 'biz' hâlinde var kılacak şekilde sürüp gitmekten yana."*

İşte, sinema oyuncusu **Nur Sürer**, müebbet hapse mahkûm eşi **Sarp Kuray** için dört yıldır Ankara, Sincan yollarında... Bu bir rol değil, aşkın ve imanın sınavı. Umut Operasyonu için seçilen kurbanlardan **Abdülhamit Çelik**'in eşi **Tuba Çelik**'in öyküsünü bu köşede anlatmıştım. Nur Sürer gibi Tuba Çelik de yıllarca hayat arkadaşını hapishanede ziyaret etti, zor şartlar altında, masumiyetinden kuşku duymaksızın ona destek olmayı sürdürdü.

Hapiste ya da sürgünde hatta belki zor hastalığın pençesindeyken de eşin, sevgilinin yanında olma konusunda kadınların vefası, Amerika'da yaşayan Türkiye kökenli Müslüman okur-yazarların bir dayanışma platformu olan **WisdomNet** internet grubunda tartışıldı geçen hafta. Grubun üyelerinden, Amerikan hapishanelerinde dinî rehber olarak çalışan **www.habergaraj.com** yazarı **Bilgin Erdoğan**, çok etkilendiği bir hapishane olgusunu konu almış, **"Duvarların ardındaki koşulsuz aşk"** başlıklı yazısında: Hür kadınların, duvarların ardındaki erkeklerle evliliği... Bir tür platonik aşk değil mi bu, kadını aşk eyleminde özne ve özgür kılan... Gerçek anlamda özgür kadınların seçiminden söz ediyor Erdoğan. Metropollerin kirli sokaklarından ve günah kokan gecelerinden, kirli, çıkara dayalı ilişkilerden kopma isteğiyle de güç kazanıyor belki, müebbede mahkûm bir erkeğe yönelen her türlü zorluğu göze aldirtan duygular.

WisdomNet'te konu tartışılırken öne çıkan, grubun yönetim kurulu üyesi **Murat Güzel** tarafından ayrıntılı olarak dile getirilen görüş, kadınların koşulsuz, karşılıksız aşk konusunda erkeklere göre daha başarılı olduğu. Sadakatle bekleyen erkek örneği ise pek görülüyor. Bu sadece erkeğin yalnız kalma korkusuyla açıklanabilecek bir eksiklik değil. Geleneksel literatürde zayıf iradeli, heva ve heveslerine esir sayılan denizin dalgaları gibi güvenilmez bulunan kadınların hapisteki eşe gösterdiği vefa ve sadakat, **"bilinmeyen kadın"**, ya da **"rüya kadını"** imgelerinin örtbas edip durduğu bir yeteneğin altını çiziyor.

Sevgililer Günü endüstrisinin hedefi ise tutarsız imgeler yağmurunda kararsızlığa düşen kadınlar galiba... Çoğunlukla yazarı erkek olan romanların kurguladığı ve romanla ilişkisi tüketim düzeyinde kalan kadınlar tarafından da benimsenen, küçük tesellilerle yatıştırılan âşık kadın imgesi, şubat kapıdan girmeden dolaşıma sokuluyor. Cicili bicili paketli peluş ayıcık figüründe aşk, hesapsız kitapsız çocuksu kadın oyunu olarak yankılanıyor. Sevimli peluş ayı figürü, yeri boş ya da her an boşalabilecek olan çiftin tekine olduğu gibi, âşık kadının anaç doğasına da ustalıkla bir gönderme. Aşkın sınavlarından ancak çocuksu yönünü koruyan geçmez mi...

Piyasa bunun pekâlâ farkında: Çift arasında gitmeye zorunlu ya da meyilli taraf genellikle erkekken, bu yüzden ortaya çıkan ya da çıkması muhtemel boşluk adına aşkı bir şekilde var etmeyi üstlenen, aşk ilişkisinin başlangıç

zemininde durmadığı hâlde bile “biz”i temsili sürdüren, kadın oluyor.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kentsel dönüşüm ve hafıza

Cihan Aktaş 18.02.2013

Modernlik tasarımının bütün gücünü daha önce gelen her şeyi silip süpürme arzusuna bağlıyor ya **Paul de Man**... İçinde bulunduğumuz dönem elimizdeki kalem ya da kazmayı küreği bir kenara bırakıp, hangimiz radikal anlamda moderniz, hangimiz muhafazakâr, işte bu soru etrafında düşünmemizi gerektirecek önemde bir değişime sahne oluyor. Zorunlu değişim galiba kiminin lügatine heves olarak yansıyor.

Sözünü ettiğim heves, “**bizim de kentsel dönüşümümüz olsun**” diye yayılan bir kentsel dönüşüm iştiağıyla neticeleniyor bazen. Yükselen, gündemde olan bu faaliyete ucundan eklenildiğinde mucize sunacak bir büyü var sanki kentsel dönüşüm başlığının.

Kentsel dönüşüm depremlerle sarsılan Türkiye’nin acil bir ihtiyacı, kuşku yok. Çürük binalar yıkılsın, depremle ölümlere sebep olacak mahalleler elden geçirilsin... İstanbul gibi büyük şehirlerin merkezî semtlerinde yeraltında yuvalanan işyerleri işçilerin sağlığını nasıl etkiliyor, bir araştırılsın. Gencecik insanların hayat enerjisi **Jale Sencak**’ın “**Kuyuda**” başlığını taşıyan öyküsünde anlattığı türde izbelerde tükenmesin.

“Oradaki” insanın mutluluğundan hareketle planlanan, organik, ağacın ve sokağın hakkını gözetken bir kentsel dönüşüm de pekâlâ mümkün...

“Modernliğin gerisinde” yerleşim de ne demek...

Konya’nın imar ve yıkım tecrübeleri üzerine **Mimarlar**’da yayımlanan bir söyleşisinde **Turgut Cansever**, şunları söylüyor **M. Feyza Yazar** ile **Tülay Karadayı Yenice**’ye: “**Bir kere aziz Peygamberin bir sözünü unutmamak gerekiyor. ‘Bak, her şey bak.’ O her şeye bak dediği zaman hiçbir şey istisna değil, hiçbir şey kapalı değil. Her şeye bak diyor. O zaman bu kural içerisinde git Rönesans’a da bak, Yunan’a da bak , Roma’ya bak ve elbette ki Osmanlı’ya da bak.**”

Onlar kentsel dönüşümü bu şekilde mi gerçekleştirmişler? Evlerin bir kent, hemşehrilerin ise bir şehir yaptığını söylemiş **Rousseau**, zamanında. İnsan unsurunu gözetken herhangi bir dönüşüm daha fazla hazırlık, özen ve yüz yüze söyleşi gerektirmeli.

Adana Kozan Belediyesi Basın Bürosu’ndan Fatih Ateş, bu köşede **Kozan Mahmutlu Mahallesi**’ne dönük kentsel dönüşüm projesini ele aldığım “**İnşaat tozunun kara büyüü**” başlıklı yazımı, projeye dönük bir “**itham**” olarak değerlendiren, yazımın içeriği nedeniyle de bana “**kara gölge**” tanımını yakıştıran bir açıklama göndermiş. Sözkonusu yazıda yaygın kentsel dönüşüm hatalarından yola çıkıyor ve elime ulaşan bilgilere

dayanarak Kozan Belediyesi'nin kentsel dönüşüm projesinin bana aceleyle getirilmiş görünen sebeplerine değiniyordum.

Mahalle halkından gelen mesajlardan anladığım kadarıyla belediye yetkililerinin kentsel dönüşüm için verdiği cevaplar Mahmutlu Mahallesi'ni âtıl, modernliğin gerisinde bir yerleşim olarak tanımlıyor. Proje savunulurken sarfedilmiş **"alışveriş merkezleri olur, daha da güzel olur"** şeklinde bir **"gerekçe"**den bile söz ediliyor. Gelgelelim bana gelen mesajlara göre **mahalle halkı ne kendini âtıl hissediyor, ne de AVM'sizlik sıkıntısını öne sürüyor**. Fatih Ateş'in açıklamasında ise 76 bin nüfuslu ve 20 bin civarında konut bulunan ilçede şehrin tamamına dönük bir deprem etütü yapılmış mı, çürük yapılar hangi bölgede yoğunlaşmış, bu konuda aciliyeti olan mahalleler hangileri, işte böyle soruların cevabını bulamadım.

Deprem açısı, komşuluk hatırı

"Bak' emrine engel olacak, bak emrinin şümulüne engel olacak her tavır çok ciddi yanlıştır", diye sözlerine devam ediyor **Cansever**, yukarıda atıfta bulunduğum söyleşisinde.

Mimar kökenli bir yazar olarak Kozan'dan gönderilen kentsel dönüşüm projelerine ilişkin şikâyet mesajlarını hangi sebeple görmezden gelecektim... Fatih Ateş'e göre bu mesajları ciddiye almakla **"kara sesin kara gölgesi"** durumuna düşmüş oldum. Bu **"kara ses"**, palas pandiras başlatılan kentsel dönüşümden endişe eden ilçe halkı olmalı. Oysa **bir aceleyle başlatılan ve hemşehrilik ruhunu (ve emeğini) hesaba katmadan sürdürülen kentsel dönüşümlerdir asıl, geride kara, zifiri karanlık heyula yerleşimler bırakan**.

Mahmutlu Mahallesi sakinlerinden elime ulaşan veriler ve ifadeler, mahallenin bahçeli evleriyle oturmuş dokusu ve mahalle halkının hâinden hoşnutluğu konusunda bir fikir verdiği için de bu konuda yazmayı sürdürüyorum. Deprem ve ağaç açısından bakıyorum kentsel dönüşüme, tabiatıyla bahçe ve komşuluk ilişkilerinin hatırını da hesaba katıyorum durduğum yerde.

Kentsel dönüşüm projeleri Türkiye'nin ihtiyacı, bunu her depremde yeniden farketmemiz gerekmiyor. Ancak ülkenin herhangi bir yöresinde **bir belediye de kentsel dönüşüm adına oturmuş mahalleleri buldozerlerle tarumar edememeli**.

Siyasette hem **"diriliş"** duyarlılığı, hem de **"muhafazakârlık"** sıfatı aynı anda telaffuz edilirken, oturmuş mahallenin içe yatmayan gerekçelerle kentsel dönüşüme tabi kılınmayacağı konusunda bir umuda kapılmak istiyor insan.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İki kadın, farklı roller

Cihan Aktaş 25.02.2013

Kimi sanatçılarda şöyle bir sabit fikir var: Mütevekkil halkımız sanki, **"asker millet"** kurgusunun yaydığı ve yerleştirdiği kutsal sahneler hatırına, darbe ikliminde yaşamayı sineye çekmeye her daim hazır olacaktır.

“Devlet sanatçısı” Ayten Gökçer, asker postasının eksik olmadığı bir sanat evrenine çağırmişti bizi. **“Askerî hidayet”** hâlâ Türkiye toplumunun tek şansı olarak açıklanabilirdi sanki...

Gülriiz Sururi’nin AK Parti ve başörtülü hanımlar üzerine son açıklamalarını başka nasıl okumak lazım... Başörtülü genç kızlar bir yerlerden emir almış olarak Nişantaşı kafelerinin müdavimleri oluyorlar Sururi’ye göre. Sistemin kamusal alanda yer vermemek için sebepler uydurduğu başörtülü genç kızın yerine kendini koyamayan tecrübeli oyuncunun bakışı, askerî komutlarla doğruyu ve yanlış işaret eden bir sahnede donakalmış olmalı.

Sururi’nin Nişantaşı kafelerini önem ve kaliteyi belirten bir mihenk taşı olarak öne sürmesi, ayrı bir problem. Yeni ve tazeleyen sanat hareketlerine Nişantaşı kafeleri ne ölçüde katkı sunuyor acaba?

“Bu halk gitsin, yerine başkası gelsin!” Böylesi konformist sanatçı bakışıyla, mavi yolculuklara esin kaynağı olan kültürler, **Homeros**’a ilham veren halklar bile hayalinizdeki halka karşılık gelmeyebilir.

“Kitsch” gökten zembille düşmüyor

Hayalindeki halk kütlesine yakıştırılan saf itaati, sorunsuz uyumu sorgulayan simalara tahammülü yok **“kumpanya”** cumhuriyetinin. Tutarsızlıklar, kitsch’ler... Konformist sanatçı üstelik, başını örttüğü hâlde tesettüre uygun giyinmeyen kızları da dert ediyor... Evet elbette, baskı dönemlerinin sonunda böylesi sahnelere rastlarsınız.

Dilek Zaptçioğlu Yeterince otantik değilsiniz padişahım isimli kitabının **“Tırtıllar: Taşrada bir modernleşme hikâyesi”** başlıklı bölümünde, Cumhuriyet’in bütün Türkiye’yi bir kumpanya kurgusu içinde dönüştürme emelini irdeliyor. *“Eski Müslüman habitusunu yalnız sakil ve işlevsiz kılmakla kalmayan, onu gülünçleştiren, değersizleştiren radikal bir dönüşüm’ için halkevleri tiyatroları, didaktik oyunlar sergiledi yıllarca.”* (İletişim, 2012)

Ben de öğretmen lisesinde öğrenciyken bu oyunlardan birinde rol almıştım: **Göcekler Göğerrince**. Laik Cumhuriyet’in kadrini bilen aydınlanmış (veya yobazlığın karanlığından kendini korumuş) Türk köylüsü ve kemalist aydınının iflah olmaz yobaz köylü zihniyetiyle savaşı...

Böyle bir sahne içinde ne **Berfo Ana**’yla onun faili meçhule kurban giden oğlu **Cemil Kırbayır**’a, ne bir **Ergenekon** kurgusu olan **Umut Operasyonları** yüzünden senelerce hapis yattıktan sonra masumiyetine karar verilen **Abdülhamit Çelik**’e yer var.

Kim kardeşliği geliştirmek için hâl çareleri aramaktansa merkezî hiyerarşinin üstünlüğü adına daraltmak istedi toplumun ufkunu, kim sürdürdü böyle bir hiyerarşi için tasnifleri... Olumlu, yapıcı ve hüner sahibi bir ruh yerine, **Orhan Kemal**’in **Murtaza**’sı tipinde bir gece bekçisinin kısır ruhu toplumun özüne nüfus etsin istenirken bir insiyatif ve yetenek kaybı gerçekleşmez mi...

Hangisi Antigone’yi hatırlatıyor?

Sanatçı yaşlanmaz, doğru, ancak sanatçının çocuksu kalma mahareti de duru ve berrak bir bakışı koruma çabasıyla olası.

Sururi 80 yıllık ömründe ulusçu ideolojinin kendisine sunduğusahneyi ölümsüz kılmak adına, tarihimizin acı ve tuhaf gerçeklerini dilediği gibi yorumluyor.

Berfo Ana ise 105 yıllık ömrünün en yaşlı ve düşkün olması beklenebilecek çağında, elinden çalınan oğlunun hiç değilse mezarına ulaşabilmek için devlet kapılarında koşturmaya mecbur kalıyor. Gözlerinin fersiz, adımlarının titrek olmaması gerekirdi. Siz yine de **Berfo Ana**’dan sadece acının olgunlaştırdığı bir ana yüreğinden yükselebilecek cümleler duydunuz. Ve bundan sonra da yeryüzünün herhangi bir köşesinde bir annenin faili meçhul oğluyla ilgili mücadelesinden söz açıldığında, **Berfo Ana** orada bir şekilde var olacak.

Keşke **Sururi** 80 yıllık ömrünün bir deminde bütün Türkiye’nin bir **“kumpanya” cumhuriyeti** olmadığını fark edebilseydi! O zaman Kürt meselesinin kaynaklarını da, AK Parti’yi hazırlayan sebepleri de, başörtülü kızlara dönük toptancı çirkinleştirme işlemlerinin sebep olduğu üslup edinme denemelerini de başka türlü okuyabilirdi.

“Vesayet altındaki ruhtan saf ve sağlam sanat eseri çıkmaz” diyor **Metin Önal Mengüşoğlu**, **“Her Türk şair doğar, çünkü tümü doğuştan askerdir”** başlıklı denemesinde ve sanatın ancak garnizon dışında üretildiğinde bir anlam ifade edeceğinin altını çiziyor.

Sanat elbette hayatın göze gösterilmeyen ama dehşetli hikâyeler barındıran köşeleriyle ilgilendiği oranda hayatı dönüştürür. Uzak yakın bakışlarla kim aileyi ayakta tutan yasayı insan eseri yasaların buyruğuna önceleyen **Antigone**’nin trajedisine daha yakın duruyor sahi? **Sururi** mi, **Berfo Ana** mı...

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çirkinleştiren o bakış

Cihan Aktaş 04.03.2013

İranlı devrimci öğrencilerin Tahran’daki ABD Sefareti’ne baskınını konu alan **Operasyon: Argo** filminin **Oscar’la taltifi, İran sinema çevrelerinde farklı yorumlarla karşılandı**. İran medyasında yer alan açıklamalara bakılırsa ortak kanaat bu ödülün, geçen yıl Oscar’a lâayık görülen **Bir Ayrılık**’la İran’ın kazandığı itibarı silmeye dönük olduğu. **Film kötü kurgulanmış, gerçekleri yansıtmıyor, abartılı bir oryantalizm var ve tarihî gerçekleri çarpıtıyor**.

İranlılar bu karalama tavrını, **ABD’nin İran’dan vazgeçmemek için her yolu denediğine** yoruyorlar şimdilerde. Geçen sene verilen Oscar, dolaylı uzatılan bir barış dalı mıydı? Bu köşede **Asgâr Ferhadî**’nin **Bir Ayrılık**’ına verilen ödülü değerlendirirken, ödüllerin bazen kendilerini aklamak için doğru adrese gidebildiği görüşünü dile getirmişt看. **Oscar ödüllerinin iki yıldır üst üste İran üzerinden konuşuluyor olması, İran ve ABD arasında doğrudan yürütülemeyen görüşmelerin sinemaya yansması olarak da okunabilir**.

Yorgun ve yıpranmış Süper Güç, İran İslam Devrimi'nin ardından yaşadığı imaj kaybını nasıl telafi edeceğine bir türlü karar veremedi geçen yıllar içinde. **"ABD bu tür bir temel başkalağa nasıl yaklaşacağını bilmiyordu; işte bu yüzden Humeyni ABD'yi bu şekilde aşağılayabildi ve bu suretle onun hegemonyasını Yeni Sol'ların ve dışlananların 1968 dünya devriminden bile daha etkin biçimde zayıflattı"** diye yazıyor Wallerstein, *Liberalizmden Sonra*'da. (Metis,1998)

Sefaret baskınına katılan öğrencilerden, **Hatemi**'nin Çevre Sorunları alanında danışmanı **Masume Ebtekar**, **sefaret baskınının** şimdiki zamandan bakıldığında **övünülecek bir eylem olmadığını**, ancak **kendi zamanının şartlarıyla değerlendirilmesi gerektiğini** dile getirir hep. Ebtekar *Argo*'da gösterilen İranlılar'ın, ABD toplumunun bilinçaltındaki **"çirkin İranlı"** ihtiyacını karşılayan karton tipler olduğu kanısında. Sefaret baskınına gerçekleştiren grubun öğrenci olarak gösterilmemesi bu açıdan mânidar değil mi? **Filmin başındaki animasyon ise ABD'nin Musaddık'a karşı darbedeki rolünü itiraf etmesi nedeniyle filmin tek olumlu yönü** Ebtekar'a göre. Baskın sırasında öğrenciler sefarete bulunan kadınlarla Afro-Amerikan çalışanları serbest bırakmışlardı; ayrıca öğrenciler tarafsız 50 ABD'liyi gözlem için sefarete davet etmişlerdi; **filmde öğrencileri olumlu gösterecek önemli ayrıntılar işlenmeye değer bulunmamış.**

Gazeteci **Abbas Abdi**, *Argo*'ya ödülü **ABD'nin İran'a karşı yürüttüğü soğuk savaşla** ilişkilendirirken, **"Biz de onların yerinde olsak aynı şeyi yapabilirdik"** şeklinde empatik bir cümle kuruyor. Benzeri bir soğuk savaşın bir zamanlar komünizm üzerinden **Charlie Chaplin'e** karşı yürütüldüğünü, ancak Oscar'ın yine de büyük sanatçıyı gözardı edemediğini hatırlatıyor Abdi. Neticede, **"Biz bu seçime saygı duymalıyız, sonuçta Amerikalılar tarafından Amerikalılar'a verilen bir ödül bu"**, diye nokt alıyor cümlelerini, *Şark* gazetesi yazarı.

Yönetmen **Tehmine Milani**, filmin elbet bir başyapıt sayılamayacağını, ama bu nedenle **ille de siyasal bir kasıt aramamak gerektiğini** savunuyor. **"Hollywood İran aleyhine bir film yapmak isteseydi, çok daha iyi ve kusursuz bir yapım olurdu bu. Çarpıtmalar hiç eksik değil filmde. Devrim gerçekleştiği sırada İran toplumu filmde gösterildiği gibi herkesin başına buyruk hareket ettiği bir karmaşa içinde değildi"** diyor, doğruluğuyla tanınan yönetmen.

Farabi Sinema Enstitüsü'nün ilk müdürlerinden **Muhammed Rıza Beheştî**, ödülün sebebinin **filmin, tarihin sıkıntı veren sahnelerini tahrifle tanınmaz hâle getirmesi** olduğu kanısında. **Jimmy Carter** bile *Argo*'nun **tarihi tahrif ettiğini** söylüyorsa, bu eleştiride bir gerçeklik payı olmalı.

Hollywood tecrübesine sahip animatör **Nureddin Zerrinkelenk**, *Argo*'yu seçen sinema bilgisine sahip altı bin kişinin tamamının siyasi bir tercihte bulunduğu inanmadığını, ancak **bir film ve ödülün de siyasal kuruntulardan büsbütün bağımsız görülemeyeceğini** dile getiriyor. Zerrinkelenk, filmde İran halkının aptal, sersem, dolduruluşa gelen insanlar olarak tasvir edildiği, ama neticede **böylesine kötü bir filmi ödüllendirmenin de Amerikalılar'ın hakkı olduğu**, şeklinde sürdürüyor değerlendirmelerini.

Handan Öztürk bu sayfada yayımlanan Oscar filmlerini değerlendirdiği yazısında *Argo*'nun ödüllendirilmesini Amerikalılar'ın toplumsal bilinçaltındaki **"düşman, yoksullaşma ve demokrasi"** şeklinde üç ana paradigmayla seslenen filmler arasında, antikahramanı İran olarak kurgulanan bir film olmasına bağlıyordu.

"Düşman" vurgusu, İran'da da ABD'de olduğundan daha silik değil. Bununla birlikte iki tarafta da doğrudan görüşme talebi hiçbir zaman bu denli açıklıkla ifade edilmemişti.

Birbirine dönük abartılı dikkat ve niyetlerini ötekinin tavırları üzerinden kollama... **İran ile ABD arasında bir aşk ve nefret ilişkisi olduğunu** yazarım hep. İran'ın kendi bünyesi içindeki farklılıklarını olumlu bir dille

yansıtan **Bir Ayrılık** elinde olmadan dile getirilen **aşkın ifadesi**yse, imgeleri **Kızım Olmadan Asla**'daki **çirkinleştiren bakışın** tekrarından öte gitmeyen **Argo**, pusuda yatmaya mecali kalmayan apaçık **nefreti** **terennüm ediyor**.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Vasıfsız' kadınlar

Cihan Aktaş 11.03.2013

Kültür endüstrisi etkili her imgeyi, her sembolü hızla tüketerek kendine mal ediyor. Reklam sektöründe odalarının duvarını **Kandinsky** desenleriyle süsleyen sanatçılar ve retorik ustaları, anlamlı günleri, değerli tecrübeleri, tüketim ideolojinin nemalanacağı şekilde genleriyle oynamak suretiyle yeniden üretiyorlar. Böylelikle giderek daha geniş kitleler tarafından öğrenilen gün, bir taraftan da anlamından boşaltılarak durumu oluşturan sorunlara köktenci bir şekilde ilişmeyen boş jestlerle donatılıyor. **"Kaçırmayın! Kadınlara özel ekonomik özgürlük ve girişimcilik semineri"** gibi ilanları başka nasıl anlamak gerekir?

Memur-Sen ve **Eğitim Bir-Sen**'in davetiyle 9 martta Bursa'da Dünya Kadınlar Günü bağlamında **"Vasıfsız Kadınlar"** konulu bir konuşma yaptım. 8 Mart önemi yadsınamayacak bir günü hatırlatıyor hepimize. 8 Mart 1857 tarihinde New York'ta 40 bin dokuma işçisinin çalıştıkları tekstil fabrikasında daha iyi işçilik şartları talebiyle sürdürdükleri grev sırasında çıkan yangında çoğu kadın 129 işçi can verdi.

Kimse anlamsız bir tarihe yaslandığını söyleyemez Dünya Kadınlar Günü'nün, ancak hâlihazırda sağlıksız şartlar altında üç kuruşa çalışan sayısız kadının bu günün sunduğu bir coşku ve umudu paylaştığı tartışmaya açık. Aklıma işçi bayramını ya da grev coşkusunu yaşama konusunda işçinin akla gelebilecek son kişi olduğunu yazan **Ranciere** geliyor. Niye? Yorgun işçinin ne vakti vardır şenliğe, kutlamaya katılmaya, ne de enerjisi.

"Kan sızdıran markalar" başlığını taşıyan bir yazımda, Singapur ve Vietnam gibi ülkelerde boğucu atölyelerde ölümcül şartlar altında marka üretmeye çalışan kadınlardan söz etmiştim.

Onlar izbe mekânlarda ısıtılı markaları üretirken tenlerinin rengi soluyor. Benzeri bir solgunluğu günlerini çamaşır suları ve kir leke ovucu asitli sıvılarla geçiren kadınlar da yaşıyor. Ev içi emeği evin kadını tarafından gerçekleştirildiğinde de çoğu zaman bir kıymeti harbiyesi yok. Ev içi işçisi ise, emeği hiçbir şekilde kayıtlara geçmeyen ve bir kazaya kurban gittiğinde de durumu tanımlanamayan **"görünür görünmez"**.

Temizlik işçisi aklayıp paklayan ürünleri çoğu zaman tedbirsizce ve alabildiğine bol kullanıyor. Bu tür bir temizlik de her zaman kimi yaralayıcı ve sorumluluk üstlenmeyi talep eden insani gerçekleri görmezden gelme pahasına rahatlatıyor içleri.

Steril toplum anlayışı bir taraftan da genelevlerde kadınların metalaştırılmasına aile kurumunun selameti adına göz yumuyor. Genelev kadınları, temiz toplum söylemlerinin alnındaki leke olmaya devam ediyor.

Kamuda başörtüsü yasağı sürerken, bu ülkede 8 Mart'ın yıllarca başörtüsü ve peçe yakma törenlerine indirildiğini de hatırlamak gerekiyor elbette. Birkaç yıl önce İzmir'de tanıştığım bir genç kızın başörtülü olarak üniversite sınavlarına alınmaması ihtimali karşısında annesine, **"Peki, ben hiçbir şeysiz biri mi**

olacağım" diye sorduğunu hatırlıyorum. Bir yanda her yerde dolaşımda olan başarı mitleri, diğer yanda liyakatli olsalar da CHP bakışıyla vasıfsız sayılan genç kızlar, kadınlar... Sahi, tersi de yaygın bir şekilde kabul görmüyor mu? Vasıfları olduğu açık, ama liyakatli sayılması için emeğine birileri geçerlilik mührü vurmali.

Bursa'da **"vasıfsız"** kadınlar üzerine konuştuğum Dede Efendi Salonu'nda benden önce söz alan Memur-Sen Bursa Başkanı **Numan Şeker**, kamuda kılık-kıyafet serbestisi için başlattıkları kampanyada 12 milyon 300 bin imzaya ulaşıldığını açıkladı.

Zayıfa baskı üzerinden süren zulümler karşısında en önemli problem, tahakküme dayalı ilişkileri olağanlaştıran zihni konformizm. Bu tahakkümü oluşturan sinsi yapılar ise duruma göre uyarlanmakta olağanüstü bir beceriye sahip. 8 Mart mı? Kadınlar Günü'nü salt festival havası içinde kutlamaya hevesli bir tür medyanın aynı zamanda kadın bedenini metalaştırmaya hiç ara vermemesi yeteri kadar açıklayıcı değil mi...

Bu arada **Fatma Nur Çelik** kimdi, **Melek Karaaslan**'ı kim, kimler ölüme terk etmişti, kaç kişi hatırlıyor...

Gösteri toplumu olmaya hevesleniyoruz ya... Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın himayesinde bir proje için sekiz ünlü kadın şiddete uğramış sekiz kadını canlandırdı. Teatrelilik işte böyle bir alanda acı gerçeğe dönük bakışın hayretini kıran bir etkiye sahip olmayabilir mi? Canlandırma bir tarafta dursun; kadına yönelik şiddeti yansıtan sahici fotoğrafların, yaydığı dehşet ve öfkeye karşılık şiddeti engelleyecek bir bilinçlenmeye katkı sunacağı tartışmaya açık. **Emine Uçak Erdoğan**, *Zaman*'da yayımlanan **"O ben olabilirdim: Plastik suretlerin ardındaki gerçek"** başlıklı yazısında şiddet sorunu konusunda çarpıcı bir gerçekliği hatırlatıyor: **"Mış gibi yapana gösterdiğimiz ilgiyi nice kadının hem iyi hem de kötü gününde yanında olanlara gösterdiğimiz zaman belki şiddeti önlemek yolunda sahici bir adım atmış oluruz."**

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Öykü ve alerji

Cihan Aktaş 18.03.2013

Geçen hafta içinde İstanbul **"Günümüz Türk Öyküsü'nde Kadının Sesi"** konulu bir öykü sempozyumuna sahne oldu. Öykünün, özellikle romana göre şanssız bir tür olduğu söylenir. Hiç olmazsa iki gün boyunca öykü cazibe kazanan bir tür olarak konuşuldu, kadın öykü yazarları hem tecrübelerini anlattılar, hem de tebliğlere konu edildiler.

Sempozyum düzenleme kurulundan **Fatih Andı**, **Zeynep Kevser Şerefoğlu** ve **Şerif Eskin**'in çabalarıyla bin bir engeli aşarak katıldığım açılış programı Küçükçekmece'de, Cennet Kültür ve Sanat Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Programın kapsamının **"2000'den sonraki kadın öykücüler"**le sınırlandırılmış olması bile alanın ne denli geniş olduğunun göstergesi.

Yazar- kadın yazar ayrımına işaret etti açılış oturumuna başkanlık eden **Doğan Hızlan**, tecrübeli kadın öykücülerini anarken ve ayrıca kolayca görmek ile okumaya çaba göstermek arasındaki fark üzerinde durdu.

Açılış programı konuşmacılarından **Nalan Barbarosoğlu**, **"Kadın sesi özne mi, nesne mi?"** başlığı altında kadın öyküçülerinin dışarıdan bakılan bir nesne olarak değil, iç gerçekliğindeki kıpırtıların izini süren bir özne

olmaları gereğinin altını çizdi. Aksi takdirde “**klişelerin bold harfleriyle yazılmış birbirine benzer hayatların sesi**” gerçekliği edebiyat adına da istismara devam etmeyecek mi...

Bir de öyküyü tanımlamanın güçlüğü var; bu güçlüğü hem **Füruzan** hem de **Ursula K. LeGuin** dile getirirler. Fazlasıyla zaman ayırdığınız, zihninizi meşgul eden şey ruh hâlinize ve durduğunuz yere göre bir öyle görünür bir böyle. Türlü tanımlar geliştirebilir, mesela öykülemenin insanın kendini evrenle birlikte yeniden inşa denemesi olduğunu söyleyebiliriz. Unutma ya da kaybolma korkusuyla, kendiyle dertleşmek ya da hasbıhal etmek üzere işaretlerle kayıt altına almanın ontolojik olduğunu düşünüyorum.

Zeynep Kevser Şerefoğlu, işte bu ontolojik yanı açan bir konuşma yaptı ve modern hayat tarzlarıyla bir özdeşliği olduğunu düşündüğü öykünün günümüzde kadın yazarlar açısından dipnot olmaktan metne ulaşma açısından bir hayli elverişli bir tür olduğunu anlattı. Yazarları cinsiyetine göre ayırmanın anlatıcının öznelliğine ve metne dönük bir yanlış bakış oluşturduğu düşüncesini de ele aldı Şerefoğlu.

Neyi nasıl yazacağını bilmek bir tecrübe istiyor, dolayısıyla hiç olmazsa şahsi bir köşe. Kendine ait bir odadan önce gerekli olan, kendine özgü bir dünya, bir uzay. O uzay elbet her şeye rağmen yazılması gerekenler adına sürdürülen bir ısrarla gelişmeye devam etmeli.

Öykülerim dergilerde yayımlanmaya başladığında bazen içlerinde kadınların da bulunduğu mütedeyyin yazarlar tarafından sorgulamaya maruz kaldığım oldu: “**Öykü yazarken mahremiyetini açığa vurmuş olmuyor musun?**” Yol gösteren öykülerin sevgili yazarları: **Emine Işınsoy, Füruzan, Mustafa Kutlu, Çehov, Sevinç Çokum, Doris Lessing, Katherine Mansfield...**

Oraya buraya dökülen saçkıran eseri saç telleri kâğıda aktarıldığında mahremiyeti ihlal ediyordur sanki! Hakikatte sözkonusu olan yetkin anlatıcı olarak kadına dönük kuşkular... Hz. Muhammed’in (sav) “**Anlat ya Ayşe!**” şeklindeki çağırısı ne zaman, hangi şartlarda “**Sus ya Fatma!**” şeklinde bir tavra dönüştü...

Açılış oturumunun dar zamanına uydurmaya çalıştığım konuşmamın başlığı “**Öykü ve Alerji**” olmalıydı, içerik açısından bakılacak olursa. “**Alerji**”yi orada hem mustarip olduğum bir hastalık olarak hakiki anlamında, hem de metafor olarak kullandım. Arşivler, araştırmalar, bir elde kalem, diğerinde toz bezi... **Rasim Özdenören**, öykünün dişil yönüne dikkat çeker hep. Derbederlik, soyutlamacılık şairlik filozofluk erkeğe yakıştırılıyor. Kadının içine gömüldüğü ayrıntılar ne değersiz ne de mutlak oysa. **Ömer Leksiz**’in konuşmasının başlığı “**Hikâyenin kadim varisleri: Kadın öykücüler**”di.

Erzincanlı ümmi bir kadın olan rahmetli halam bir yandan kilim desenli çoraplar örerek gelmişten geçmişten söz edip şifa buluyordu, bana şifa sunan ise görme ve okuma yollarını çoğaltan öykü uzayı. Öyleyse alerji neyin nesi diyeceksiniz... Beni öksürüğe boğan yazı değil, yıllarca el değmemiş kitapların tozları.

Yazamadığı için mutsuz, daktilolarını battaniye içinde karyolasının altında gizleyen kadınlar tanıdım. **Platon** inandırıcı görünmüyor **Phaedrus**’ta: Sesi tutuk, tutuklanmış, ancak anlatmaya can atan, hayal dünyası geniş insanlar için şifadır öykü.

Peki, yazmasam, ölür müydüm? Hayır, ölmezdim. Kilim dokurdum. O zaman da alerji sebebim kilim olurdu.

Benzeri düşüncelerimi öyküseven bir toplulukla paylaşmak, öykü üzerine konuşmalar dinlemek, birbirinden uzak birimlerde öykü konulu bir toplantıya gençlerin gösterdiği ilgiye tanıklık etmek güzeldi. Eksik olanlar üzerine de konuşuldu. Öyküden söz açıldığında o kadar çok sayıda usta öykücü adı geliyor ki akla, Doğan Hızlan’ın ifade ettiği gibi, bu öykü sempozyumu daha kapsamlılar için bir program eşliği olarak görülebilir.

İnsaf ya da şovenizm

Cihan Aktaş 25.03.2013

Türkiye, bir güven kuşkusunu yansıtan tartışmalara rağmen iple çekilen bir barışın sevincini yaşıyor. Daha erken de gerçekleşebilirdi barış, doğru. Yine de kazanılmış her gün, barış adına önemli bir katkıdır. Bir o taraftan bir bu taraftan mantığıyla dökülen kanlar nefreti, daha bir şiddetle hesaplaşma ve arada açılan uçurumu derinleştirme arzusunu arttırıyordu ancak.

Savaşa ve barışa askerlerin karar verebileceği kabulünün sorgulanmaması yüzünden siyasetçiler de zorunlu barış yoluna yerleştirilen zor engelleri aşmayı göze alamıyorlardı. Uzun bir hazırlığın ardından geline barış noktası, AK Parti hükümetinin ve Başbakan Erdoğan'ın halkın kendisinden beklediği en önemli tarihî misyonu gerçekleştirdiği anlamına geliyor.

Daha erken de atılabilirdi bu adım, ama iyi ki daha fazla geç kalınmadı.

İrkçilik eken şovenizm biçiyor. Oysa, Balibar'ın altını çizdiği gibi, **"İnsanların psikolojik ya da biyolojik 'hafızası' olan şey 'ırk' değildir, fakat modern toplumların tarihsel hafızasının en kalıcı biçimlerinden birini teşkil eden şey ırkçılıktır"**.

Ulusçu paradigmanın Türkçülüğü, varlığını ancak sürekli vurgulanan bir ayrımla, canlara mal olan bir ayrımcılıkla gerçekleştirebilirdi. Takva üstünlüğünden, insanların bir tarağın dişleri kadar eşit olduğundan, kardeşlikten ve insaftan söz eden **"İslam"** da, bu yüzden temel niteliklerini yamultan medyatik işlem (ve operasyonlarla) sakil, çirkin, gülünç ve işlevsiz kılınmak suretiyle (kamusal) gözden ve nihayet gönüllerden ırak olmalıydı. **"Bembeyaz, modern ve Batılı"** bir cemaat kurgusu başka türlü gerçekleştiremeyeceği için, içeride bir kıyaslamaya imkân sunacak şekilde paryalar üretilmeliydi. Zoraki kurgu için sıkıştırılan paryaların çok geçmeden hain ve bölücü olarak işaretlenmesi kaderin bir oyunu olarak görülebilir mi?

Gelgelelim kurgunun ısrarı bir yere kadar sürebilirdi. **Ahmet Altan** başta olmak üzere barış yanlısı gazeteciler bu hususu sürekli vurguladılar: **Bir başına insan tekinin varlık olarak anlamı, ulusdevlet kurgusunun tanımladığı vatandaş ufkunun çok üzerindedir.**

İşte; ulusçu kibrin ve modernist tahakkümün üretip geliştirdiği kardeş kavgası, bir **Nevruz Bayramı** eşiğinde, barış cümleleriyle noktalandı.

Cümleler eksik veya fazla olabilir. Bir sürü yanlış sayılabilir. Eleştirilerde yer yer haklılık payı da bulunabilir. Ama bunların hiçbirisi mutlaka gerçekleşmesi gereken barışla ilgili bu önemli adımın değerini gözardı etme sebebi olamaz. Çünkü geçen her gün, her saat yeni ölümlere gebe olurken, savaşa kıskırılan ayrımcılığa güç kazandırıyor.

Büyük barış adımını hayra yormaktan geri duran kimi gazetecilerin bir açıklama sıkıntısı yaşadığına, kekeme bir dille barış adımlarını küçümsemeye çalıştığına tanık oluyoruz.

Devlet ve elit vesayetine bağımlı kibir, büyük Nevruz sofrasında yaşanan kucaklaşmayı ne istiyor, ne de diliyor.
Hem şovenist hem de barış ehli olamazsınız.

Akşam oturmasında “**ergenekoncu**” bir akraba, barışın asla mümkün olamayacağını savundu yine. “Bu bir mizansen, saf olma, bu bir kandırmaca, bir yerlerden emir aldılar...” O zaten bir Kürt meselesi olduğuna da inanmıyor. “Neleri eksik, İstanbul’da en güzel yerler onların, Boğaz’da yalılarda oturuyorlar, Meclis’teler, cumhurbaşkanı bile oldular...”

Ben de ona yıllar önce Yenikapı’da bineceğim otobüsün hareket saatini beklerken tanık olduğum ve bir romanımda leitmotif olarak kullandığım bir sahneyi anlattım: Karayağız delikanlıyı iki jandarma döverek, yerlerde sürükleyerek götürüyor. “**Türkçe konuş ulan, burası Türkiye, Türkçe konuşacaksın!**” şeklinde ve giderek hakaret dozu yükselen cümleler ulaşıyor kulağıma. İnsaf ve merhamet, şovenizmin özellikleri olmaktan uzak.

Problemli olan zaten bir bağış sunma, bağışlama konumunu olağanlaştıran dil. Problemli olan, **Mehmet Efe**’nin **Mızraklı İlmihal**’de anlattığı o farklı dille, lehçeyle, gırtlak yapısıyla mücadeleyi eğitimöğretim yolu sayan müfredat ve öğretmen mantığı...

Kürtçeyi bu ülkede dil olmayan bir dil olarak işaretleyen kimse, hangi unsur veya kurumsa, Kürt sorununu üreten de aynı odaktır.

Niye bu denli gecikildi barışa ve yine de gecikilsin isteniyor, açık değil mi? Kimi siyasetçiler ve gazeteciler barış gerçekleşsin diye ellerinden geleni yaparken, kimileri de barışsız her günün yeni ölümler anlamına gelmesi hiç önemli değilmiş gibi, bunun aksi için çabalamaya devam ediyor. Oysa bu ilk adımı atmanın Türkiye ve bölgesi için zarureti, Türk ve Kürt kardeşliğinin yeniden ve daha bilinçli bir şekilde tesisi açısından önemi o denli açık ki...

İnsaf olmaksızın barış ötelenen bir düş olurdu ancak... Bunu, “**Barış kahramanlığı**” şiirinin sevgili şairi **William Blake** de söylüyor, “**Kutsal Görüntü**”de:

**“İnsaf insanın yüreğindedir,
Merhamet ise kişinin yüzüdür,
Aşk insanın kutsal suretidir,
Barış ise giydiği giysidir.”**

cihanaktas1@gmail.com
twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dönüşün buruk güzelliği

Cihan Aktaş 01.04.2013

Ben aslında yıllardır bavul hazırlarken, yola düşerken, geri dönerken, ihmal edilenler, eksik kalanlar, unutanlar ve unutilanlar, bir eşikten geçerken yaşanan tedirginlikler üzerinden hep onları düşünmüyor muyum? Onlar kan revan içinde belirsiz bir yolculuğa zorlananlar, üstelik... İçlerinden bazıları bir gün muhtemelen geriye dönecek, bazıları dönmeyi denemeye devam ediyor da olabilir, aralarından eksilenlerin selamları ve sonradan doğanların meraklarıyla..

Dönebileceğim bir adrese sahip olsaydım, bildiğim bütün kelimeleri unutmaya razı olurdum, diyor ya şarkı... Korumalı insan en sevdiği adresi bir şekilde.

Bu korumanın kimileri için nasıl bir mücadele olduğunu, zorunlu göçü, boşaltılan üç binin üzerindeki köyün yazgısını dert edinerek hazırlanmış bir kitap, **Malan Barkirin**.

Evlerini yüklenip gitmeye mecbur kalanlar önce **Şivan Perwer**'in dilinde şarkıya, ardından **Özlem Yağız, Emine Uçak Erdoğan, Yıldız Amca** ve **Necla Saydam**'ın tanıklığıyla bir kitaba dönüşüyor: *Malan Barkirin*, yani **"evlerini sırtlayıp gittiler"**... (Timaş, 2012)

Onlar türlü tehditlerle ana-ata ocaklarını terke mecbur edildi; fakat hiçbir zulüm paketlenmek istendiği yerde donakalmıyor.

Köyleri yakılanlar, örgüt baskısına maruz kalanlar, **"köyünü boşalt"** emrini aldığı için yola düşenler, faili meçhul paniği yaşayanlar, diri diri toprağa gömülmek istenenler de elbet, yanlarında taşıdılar zorunlu göçün yaralarını ve gittikleri yerlere de duyurdular ağrılarını sızılarını.

Kitabın sayfaları akıp giderken gözlerimin önüne Hakkârî'ye, Ağrı'ya doğru otobüsle yol alırken gördüğüm boşaltılmış köyler geliyor. Her biri kendi içinde binlerce acıklı hikâyeye barındırıyor. Bu hikâyelerin pek azını dinlemek bile kahrediyor insanı. 2000'lerin başında Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen **Doğudan Batı'dan Kadın Buluşması** konuşmalarında dinlediğim yaşlı bir kadının Kürtçeden tercüme edilen ağıt gibi cümleleri *Malan Barkirin* söyleşilerine karışıyor: **"Köyümüzden bir bayram sabahı çıkarıldık"**, diyordu ak tülbentli kadın. **"70-80 yaşlarındaki amcam köyü terk etmek istemiyordu. Gitmezsen evini ve tarlanı yakarız dendiği hâlde gitmek istemiyordu."**

Karısının mezarına çiçek koymak için geri dönen köylünün kurşunlanarak öldürülmesi gibi bir hadiseye ilişkin anlatılanlar salondaki kadınları çok etkilemişti.

Evlerini yüklenip gitmişlerdi. **Köye Geri Dönüş Projesi** kapsamında geri dönenler oldu 2000 yılından bu yana. Şimdi başkaları da dönmeye hazırlanıyordur. Herhalde küle dönüşmüş köyüne geri dönen bir de artık orada bulunmayan, geri dönmesi mümkün olmayanın acısıyla yüzleşecek...

Malan Barkirin, çözüm sürecini hem öngören hem de bu sürece ışık tutan bir çalışma; yazarlarını kutluyorum. Kitaptaki söyleşilerin ortaya koyduğu gibi, göçe zorlanan insanlar sahici bir yerleşmeye izin vermeyen yoksulluk, barınma güçlükleri, işsizlik, dilsizlik ve **"TMK mağduru çocuklar"** örneğinde sergilendiği üzere çocukları bir öfke ve suç sarmalına terk eden sebeplerle de topraklarına dönme umudunu korumaya devam ediyorlar.

Göçmek parçalanmaksa, geri dönmek, parçalara ayrılmış varlığı bütünlemenin tamamen mümkün olmayacağını da ayırdına varmaktır. Döndüğümüz yeri bıraktığımız yer olarak bulamayız, geriye döndüğümüzde terke mecbur edildiğimiz hayat düzeni tarafından karşılanmayacağımız da aşikâr. Yine de dönme zamanı üzerine düşünmekten kendimizi alamayız, bir sürü sebebin yanı sıra hatıralarımızı ve çocuklarımızın hafızasını hesaba katarak, süren bir söyleşide yarım kalmış cümleler adına, bir kabrin terk edilmişliğine yakından duayla son vermeyi vazife bildiğimiz için de...

Şair elbet konuşacak...

Sezai Karakoç'un barış süreci üzerine açıklamalarına gösterilen tepkiler zaman zaman bir hayli kırıcı, tahkiramızdı. Dünün radikal İslamcılar Karakoç'a, "**senin çağın geçti, şiir yazmakla kal**" demeye getirdiler. Herkes kadar "**Ben kandan elbiseler giydim, bundan senin haberin var mı**" diye soran şairin de barış süreci üzerine görüş belirtmeye hakkı var. Dilden dile dolaşan mısralar o çerçeveye alınmaz ruhla yazılmadı mı? Görüşlerine katılmadığınızda bile o sesi kısmaya, hele ki yaşını öne sürerek eleştirilerini yabana atmaya çalışmakla, sözü güzel söylemeye çağıran İsrâ Suresi'nin murad ettiği tutum arasında dağlar kadar fark var.

Yaşlı başlı insan da eleştirilebilir, bilgelerin fikirleri de elbet dokunulmaz değil. Bana korkutucu gelen ak ve karadan, hazır konuşma paketlerinden başka söz ve yorum hakkı tanımak istemediğini bildiren sekter sesler. Nihai planda kardeş kanının dökülmesini olduğu gibi hakiki barışa götüren yolları asıl tehdit eden de öncelikle "**dış güçler**" değil, aykırı bulunan sesi hatır-gönül, hak-hukuk tanımadan susturma heveskârlığı olabilir.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şehri öldüren yalıtımlar

Cihan Aktaş 08.04.2013

Sanki **Malcolm X**'in ironik bir dille ırkçı bir bakıştan uzak bulduğu için "**renk körü**" diye nitelendirdiği Müslüman topluma özgü ruhun fersah fersah uzağına düşmüşüz "**çağdaş uygarlık**" yolunda. Siyahî ten, daha fazla bilinemezlik ve korkunun kaynağı sayılmaya başlanmış. Göçmen bir de Afrikalıysa, kendini rengiyle de belli ediyorsa hele, daha karmaşık ve korkutucu bir güvensizlik uyandırıyor. Tarlabası'nda ortalıkta kalan Sierra-Leoneliler için daha önce olduğu gibi ev arama telaşına düşen sevgili **Özlem Yağız**'ın mesajında sıralanan "**Afrikalı komşu istememe**" sebeplerini sizlere aktarmak bile zor geliyor bana. Ezilenin, mustazafın, yerinden yurdundan olanın kendisi gibi ezilen insana, mülteciye karşı gösterdiği acımasız tavrın ulaşabileceği en uç noktalardan söz ediyorum.

Güzelim renk körlüğümüzden şaşmaya zorlayan sınavlardan geçiyoruz. Bizi renk körü kılan sebepler, adımlamaya başladığımız barış için en elverişli iklimi tanımlıyor oysa.

Yabancıya tepki, medya işaretlerinden bağımsız okunamaz. Bir dönemde İstanbul'da, muhafazakârların yaşadığı mahallelerde, İranlı mütedeyyin bir aile için ev aramış, bulamamıştık. Bu sefer korkutucu olan kadının farklı siyah başörtüsüydü. Nihayet daha kozmopolit bir semtte bir ev kiralayabildik o aile için. Sözünü ettiğim, vazifeli gazetelerin İranlılara dönük nefret ve kuşku uyandıran manşetler attığı 1990'lı yıllar.

Sierra Leonelilerin tepkiyle karşılandığı Tarlabası ise, kozmopolit olmaktan ziyade, göçmene açık bir yapı sergiliyor. Göçmenin göçmene karşı bir endişesi mi var? Sierra Leoneli göçmenler zaten çok zor şartlar altında yaşıyorlar. Özlem Yağız, www.derindusunce.org'da yayınlanan "**Özgür bırakılan kölelerin ülkesi: Sierra Leone**" başlıklı yazısının ortaya koyduğu gibi, iç savaşın göçe zorladığı, savaş sırasında ailelerini yitirmiş

insanlar her biri. Kendi aralarında “**çabuk çabuk**” diye isimlendirilen işlerde çalışarak gün geçiriyorlar. Düşük ücretli, çalışırken işverenlerin “**çabuk çabuk**” diye seslendiği işler yaptıkları için, adlandırma öylece yerleşmiş.

Agorafobinin tuzakları

Mustafa Özel, *Yeni Şafak*’ta yayımlanan **Emeti Saruhan** röportajında site yaşıntılarının birçok bakımdan cazip görünürken özellikle genç kuşaklarda sebep olacağı olumsuz etkileri irdeliyordu. Bir tür yalıtılma arzusu iç göçmenlere ve şehir düşkünlerine karşı da yükselirken site duvarları arkasına kapanmayı olağanlaştırıyor. Ayrıcalıklarla donatılmış sitelerde yaşayan Müslümanların çocukları “**farklı Müslümanlar**” olacaktır, Özel’e göre. Olup bitenin kapitalizmin merkez ülkelerindeki durumun bir tekrarı olması Müslümanlarca normal karşılanabilir mi? “**İnsanlar zengin, yoksul beraber yaşamalı.**”

Bir sebeple korunma endişesiyle kendini toplumundan yalıtın, ayrıcalıklı durumun altını çizme iddiasındaki markalarla hayati bir cemaate dâhil olmaya çalışıyor. Mütedeyyin kesimlerin değerlerinin korunması talebine hitap eden siteler, Müslümanların sistem tarafından neredeyse elli yıl boyunca içine kapanmaya zorlandıkları **agorafobik** yapıların “**markalı**” tekrarını getirmeyebilir mi... Sadece diğer Müslümanlarla değil, farklı inanç ve görüşe sahip kesimlerle de irtibatını kesmekle muhafazakâr siyasilerin sıklıkla atıfta bulunduğu “**mahalle ruhu**” nasıl korunabilir acaba? “**Kentsel yozlaşma**”ya karşı çare olarak öne çıkarılan site örnekleri, mahalleyi koruma duyarlığıyla izah edilemeyecek bir türdeşine yakınlaşma ve sorunsuz olduğuna hükmedilen bir nüfusa katılarak kentin giderek artan sorunlarından kaçma talebine her keseye göre cevaplar sunuyor. Oysa şehri yapan mahalleyse, kenti yayan da site oluyor.

Hoş, steril yaşamak isteyen herkesin kendine göre korumak, saklamak istediği ayrıcalıkları var, Tarlabası örneğinin ortaya koyduğu gibi. İmtiyazlara sahip olduğuna inanan, onları korumak için daha zayıf, dolayısıyla sorunlu olabilecek kesimleri uzağında tutmaya çalışıyor. Kimileri bunu bir medeniyet göstergesi de sayıyor, **Huxley**’in *Cesur Yeni Dünya*’sındaki kahramanı Lenina gibi ve medeniyetin bir sterilizasyon olduğunu söylüyor, gururla.

Özel’in söyleşisinde dile getirdiği gibi, şehre özgü sağlam değerleri yok eden yalıtımlar bunlar. O güzelim renk körü özelliğimizi yitirmemize yol açıyor, yalıtıma dayalı, eşiği sadece türdeşine açık hayat arzuları.

Kozan- Mahmutlu Mahallesi için güzel haber

Çevre ve Şehircilik Bakanı **Erdoğan Bayraktar**, “**İstenmeyen hiçbir yerde kentsel dönüşüm yapmayacağız**” diye yüreklere su serpen bir açıklamada bulundu. Adana’nın Kozan ilçesi Mahmutlu Mahallesi’nde, mahalle halkının arzusu hilafına gerçekleştirilmek istenen kentsel dönüşüm tasarısı bu açıklamaya binaen yeniden ele alınır umarım.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başka türlü güç, bambaşka akıl

Cihan Aktaş 15.04.2013

“Kadınız güçlüyüz” sloganı farklı yüzleri olan bir olguyu olduğu kadar bir temenniye de dile getiriyor. **“Feminizm ve doğaya hükmetmek”**’te **Val Plumwood**’un kurcaladığı, **Abdülkerim Suruş**’un da sıklıkla değindiği soru ise şu: **Neye göre “güçlüyüz”, kadın olarak...**

Geçen hafta vefat eden **“Demir Hanım” Margaret Thatcher**’ın yaydığı imgeler bu açıdan kayda değer. ABD ile birlikte jeopolitik haçlı seferlerinin mimarı olan **“Demir Hanım”**, ticarileşen ütopyasını gerçekleştirmek adına devlet gücünü acımasızca kullanmasıyla tanındı. (**Campbell** kitaplarının usta çevirmeni **Kudret Emiroğlu**’nun tercihinine binaen de, **“Lady”** yerine **“Hanım”** demeyi uygun buluyorum.) Grevleri polis şiddetiyle bastırıyor, akademik araştırmaları sıkıca gözetim altında bulunduruyordu. **“Alternatifi yoktur”**, onun doktriniydi ve milyonların sersefil hayatlarına mahkûm olmasının izahıydı da... (**Harvey**, 2002)

Thatcher örneği, düşünen kadınlara, başka türlü, acımak ve insaf nedir bilen bir kadınsı güç nasıl olur, sorusunu sordurtmaya devam ediyor. Sözünü ettiğim, **Zero Dark Thirty** kahramanı **Maya**’nın **Rambo** uyarlaması **“başka türlü devlet kadını”** gücü değil tabii...

Oscar Wilde 20 yıllık evliliğin kadını devlet dairesine, 20 yıllık aşkın ise harabeye çevirdiğini söylemişti, ironik bir dille. Kadına ilişkin güç imgeleri, devletle ilişkisine göre daha bir göze geliyor. Misal, **“anneannem Osmanlı bir kadındı”** denirken kastedilen, soyluluktan önce bir devlet dairesi müdiresi havasını yansıtan güçlü bir duruş.

Beri taraftan Türkiye’de başörtülü kadınlar, devletin ilgisini esirgediği kadın için zaaf hâlinin bir kader olmadığını, önlerine devlet gücü ve otoritesi adına çıkarılan engellere, ilkelerine yaslanmak suretiyle direnerek kanıtladılar. Bu bir bakıma devletin tebaa ve uygarlık algısını dönüştürmeye zorlayan bir direniş olarak da okunabilir. Demek istediğim, devlet dokunuşuyla kadına bir tür güç bağışlayabilir. Ama aynı zamanda bu dokunuş, bulduğu karşılığa göre bir dönüşümün, köklü bir muhasebenin gereğine inandırılabilir de...

“Zayıflık”, “iradesizlik”, “akıldışılık” hatta **Alev Alatl**’nın sıklıkla kullandığı sosyal (belki de büsbütün “özel” sayılan) çirkinlik olarak **“paçozluk”** türü yakıştırmalar, laisist kesimlerin başörtülü kadınları ve hayat tarzlarını kullanırken başvurduğu hâl ve sıfatlar. Kararlarını kendi başına alamayan, birileri istediği için başını örten, güzel bir manzara karşısında duygulanması bile yadırganabilecek güçsüz, soluksuz kadınlardı, başörtülüler. Beyaz tülbentli kadınlar kendi yerlerinde masum ve sevimli, devlet ve seçilmiş aydınının işaretlediği kadere itiraz eden başörtülü öğrenci ise Ninja Kaplumbağa’ydı.

Niye geçmiş zamana mal ediyorum ki o bakış açısını... Herhangi bir çevrenin işine gelmeyen bir cümle sarf ettiğinde başörtülü yazar, kendi camiasının devlet aklıyla mücehhez kalemleri tarafından da **“doldurulmuş gelmekle”, “kullanılmakla”** suçlanabilir bir **“eksik akıllı”** kişi! Laik Devlet adına sürdürülen başörtüsü yasaklarında da vardı ya benzeri bir yargı: **“Kullanılıyorlar, başlarını örtsünler diye cemaatler, dış güçler dolarla maaş veriyor!”**

Birçok başörtülü arkadaşımın işte şöyle cümleler duyuyorum son zamanlarda: **“Farklı bir dünya da olabirmiş demek ki, bir devlet dairesine çekinmeden girebilir, üniversiteye giderken kapıdan çevrilme ve dersten atılma korkusu yaşamayabilir, akademik çalışmaları sürdürürken bir gelecek hayal edebilirmişiz. Biz üzerimize yönelen baskıyla kurduğumuz dünyada ne yapabilirsek onu nerdeyse bir şans sayıyorduk. Baskı düzenini büyük ölçüde içselleştirmiştik aslında.”**

Merve Kavakçı, çağrılır gibi olduğu Meclis'ten nasıl bir lanetlemeyle kovulmuştu, hatırlarsınız. Başöğretmen edalı makam sahibi kadınların işi gücü devlet adına başörtülü öğrencileri hizaya sokmaktı sanki.

Başörtülü kadınlar şimdilerde devletle farklı bir şekilde tanışıyorlar.

Kürt sorununun çözümleneceğı sürece destek sunacak **"âkil insanlar"** arasında Müslüman ve başörtülü kadınlar da var. Bu kadınların aklıyla barış sürecine sunacağı katkı, paradigmatik fay kırıklıklarının teşhisi açısından bir hayli önemli.

Thatcher otoriter bir dille, **"Alternatif yoktur"** diyordu. Oysa akıl, siyasi akıl da, yüreğin sesine açık olduğu ölçüde alternatifleri keşfetmenin enstrümanı. Devletin dilini ve aklını yok saydığı insanlar, özne olarak kapı kapı dolaşarak bir barışın inşasına katkı sunuyor.

Devletle barış noktasında buluşma zemininde başörtülü kadınların yaşadıkları ayrımcılığın tecrübelerini nasıl bir imkâna dönüştüreceğini, bu aşına olmadıkları bağlamı yaşadıkları ayrımcılığın tecrübeleri zaviyesinde ne şekilde yorumlayacaklarını ise zaman gösterecek.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mutlu son-suz hayatlar

Cihan Aktaş 22.04.2013

Kış Bahçesi, okuduğum ilk **Güray Süngü** romanı, bu bakımdan Süngü'nün yazarlığı hakkında toptan bir değerlendirme yapmaya izin vermese de, satırlar akıp giderken yazarının romancı kumaşına sahip olduğunu bildirdi bana. Sıklımadan okuduğum, cümlelerinin altını sıklıkla çizdiğim, zaman zaman bir **Oğuz Atay/ Kafka** labirentine atıldığım hissine kapıldığım, bazen romanın başkahramanı olan Aziz Çalışkan'ın bir yazara özgü muhasebeleri ya da hayat tarzına ilişkin ayrıntıları daha kısa tutmasını dilediğim, ikinci başkahraman sayılabilecek "Harun"u bağımsız bir romanın kahramanı olabilecek kadar dikkate değer bulduğum, her şekilde kitabın sayfaları akıp giderken pek çok kez yazarının romancı olarak yeteneğinin hakkını teslim ettiğim bir roman, *Kış Bahçesi*.

Kitabı okuyup da rafa kaldıralı bir mevsim geçti. Bunca aradan sonra zihnim romana geri döndüğünde aklıma gelen başlıklardan biri, **"geri alınamayan geçmiş"** oluyor. Günün birinde ansızın alınan bir kararla sırf alışkanlık eseri sürdürülen bir hayata son verip de mazinin hafifliğine, eski arkadaşların bağlılığına, çocukluk neşesine dönmek mümkün müdür? İlk aşkın işaretlerine yakınlaşmaya çalışarak hayatını yeni baştan kurabilir mi, emeklilik çağında yol alan kahraman?

Harun örneği üzerinden Süngü, ilk aşka ulaşmanın imkânsızlığını hem metaforik bir örnekle, hem de somut olarak anlatıyor, dördüncü romanı olan *Kış Bahçesi*'nde.

Aklımda kalan bir diğer tema, ana kahramanın yazar olması hasebiyle sık sık karşımıza çıkan yazının kurtarıcılığına duyulan nahif inanç.

Yazmayı iş edinmiş kişi kelimelerle ilişkisi sarpa sarınca onca biriktirdiği, gözü gibi sakındığı imgeler ve konular silikleşirken, bir yandan da kendini boş, bomboş hissetmeye başladığında, yazamama çölü içinde kendine nasıl bir anlam yükleyebilir? Bir türlü yarım bıraktığı eserine geri dönemeyen ve ilham beklemekte olan Aziz, yazarlığının güzel hatıralarıyla avunurken kendisine adeta aşkla bağlı olduğunu hissettiren okuru genç kızın verdiği cesaretle bugünden geçmişe akacak ve çocukluğuyla, ilk gençliğiyle bir hesaplaşma yaşayacak.

Hayatları garip bir şekilde kesişecek olan yan hikâyenin kahramanı (veya sadece Aziz'in bir karakteri) olan Harun ise, işi gücü yazarlık olan Aziz'in aksine okumaya çok geç uyanmış bir adam. Sanki bu nedenle de ısmarlama bir hayatı sürdürmeye yazgılı gibiyken, kırk yaşında başlayan kitap okurluğuyla birlikte yalnızlığının farkına vararak bütün hayatını, öylesine güç bela sürdürdüğü evliliğini ve umursamadığı işini paranteze alıp, ilkokul günlerinin mutlu arkadaşlığı içinde saklı duran Hülya'ya duyduğu aşka tutunmaya çalışıyor.

Fakat yazar bize ille de mutlu bir son hazırlayacak diye ummayalım. Bizi şaşırtacağını bekleyebiliriz, ama bu da çok ihtişamlı bir şekilde olmayacak, neyse ki...

René Girard, *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat*'te kibirlilerin mutsuzluğundan söz eder: Kibirliler çoğu zaman ilkesiz dalkavuklar tarafından pohpohlanmış şımarık çocuklardır Girard'a göre. Ve mutsuzdurlar, çünkü "on yıl boyunca her gün, başkalarından daha mutlu olmaları gerektiği" söylenmiştir onlara.

Süngü'nün kahramanları o kibirli insanlardan değiller. Fakat mutsuzluk onların da problemi olmamış mıdır? *"...Zira hiç kimse hayatından memnun değildir, her şeyin daha iyisini hak etmektedir ve bu düşünce insanı asabi ve mutsuz kılar, tahammül yetisini köreltir."* (sf. 246) Sevgi ve güven eksikliği yaşayan Harun, kötü gidişata teslim olmamanın yolunu geçmişte arıyor ki bu da kimine göre geç bir uyanışsa, kimisine pekâlâ bir tür kaçış olarak görünebilir.

Birkaç yıl önce BİSAV'da bir konuşmam sırasında katılımcılarla tartışmıştık roman ve sinemada mutlu son arama talebini... Salondaki bir öğrencinin üzerinde düşünülmüş cümlelerle şöyle bir açıklama yaptığını not etmiştim: **"Bir hikâyede ya da filmde klişe bir mutlu sondan kaçınmak, hayatın yeni ve farklı açılımlarına yönelik bir taleple de ilgili."**

Her zaman açık uçlu olsun hikâye, bunu istediğimiz için de, bir kavuşma sahnesinin gülüş seslerinde donakalan sonu yeterli ve geliştirici bulmayız.

Güray Süngü romanı mutlu son umuduyla yeni başlangıçların yollarına düşen kahramanların hayat muhasebeleriyle ince ince dokunmuş bir bakıma. Aziz Çalışkan'ın romanı hayata tercih ettiğine emin olmanın huzurunu yakaladığı sırada, kapıyı boşu boşuna çalacak olan kır saçlı bir umarsızlıkla geçmişten çağrılan sevgiliden başkası olmayacaktır, hayattan vazgeçmiş Harun için, *Kış Bahçesi*'nde.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayrılma zamanı

Cihan Aktaş 29.04.2013

Çalıştığı yere bağlanan bir yapım var, çoğu insan gibi. Yıllarca İran ve Türkiye arasında yaşadım. Dilin bir yazar için vatan anlamına geldiği fikrine bu nedenle de inanmaya meyyalim. Bu köşe beş buçuk yıla yakın bir süre boyunca bir bakıma vatan, bir bakıma vatanıma açılan pencere anlamına geldi benim için.

Hayat tuhaf; Türkiye'ye tamamen yerleşmek üzere döndüğüm günlerde, yıllardır yazdığım gazeteden ayrılıyorum. Bunun sebebi, beni *Taraf'a* çeken, çağıran sebeplerden hiç farklı değil. Bazen değil, sıklıkla kültür sanata ilişkin yazmak istediklerimin politik gündemin işgaline uğradığını duymuşumdur. Ne çok kitap, yazar, düşünsel ve sanatsal etkinlik yazılmak üzere notlarla birlikte masamın bir kenarında uygun bir zaman için beklemeye terk edildi! İletişim içinde olduğum siz sevgili okurlarımın güzelim, dopdolu mesajlarını da aynı nedenlerle layıkıyla değerlendiremedim. Üzerimdeki haklarınızı helal edeceğinizi umuyorum.

Nihayet öncelikli gündemim/ gündemimiz barıştı, sonuna kadar haklı o endişe nedeniyle: Hemen orada bir yerlerde insanlar anadillerinde konuşmadan yapamadıkları için, varlık olarak "ulusalcı Türk" varlığı içinde erime talebini sorguladıkları için de baskı görmeye, can vermeye devam ediyordu.

2007'nin son ayında yazmaya başladığım *Taraf*, aydın vesayeti ve kibri karşısında gündelik hayatın olduğu ölçüde mazlum ve mağdurların seslerine açık olan yanılla da benim için yazmaya değer gazeteydi. Yıllarca imanlarını koruma kaygısıyla "kapalı" bir hayat yaşamaya zorlanan, sosyal, kültürel ve siyasal açılardan tabii gelişimlerini yaşamalarına izin vermeyen baskı ve yasaklara maruz kalan mütedeyyin insanlar gün geldi, kapalı yaşamaya zorlandıkları mekânlardan taşarak bu ülkeyi kana boyayan siyaseti tamir etme sorumluluğu yüklendiler. Şimdilerde sistemin oluşturduğu tahribatın mağdurları, Müslümanlar, Kürtler ve bütün barış gönüllüleri, zor ama zorunlu bir süreci gerçekleştirmek üzere büyük gayret gösteriyorlar. Buna karşılık *Taraf*, Cumhuriyetçi vesayet geleneğini hatırlatan bir üslupla şartlar koşarak barış sürecini sorgulayan bir gazete rolünü üstlendiği izlenimi uyandırıyor.

Toplumu ve siyaseti okumada önem verdiğim ilkelerin yanı sıra, gazeteye emek vermiş ya da emek versin diye çağrılmış yazarların maruz kaldığı muameleler, alıştığım yerde kalmaya meyyal yanıma karşılık, kalemimin yüz yüze geldiği niyet ve bağlam uyumsuzluğunu dikkate almaya zorluyor beni.

Çünkü, barış süreci adımlanmaya başladığında Diyarbakırlı bir ev kadınının gazetecilere anlattığı şekilde, bana önemli gelen çoktandır bir annenin akşam olduğunda çocuğunun sağ salim eve dönebileceğinden kuşku duymayacağı şartların oluşturulması. Dağların potansiyel suçlu olarak görülen gençler için bir seçenek olmaya devam ettiği, asker ailelerinin dualarla kışlaya yolculadığı evlatlarını tabut içinde karşıladığı sahnelerin olağanlaştığı, çatışmalarla toplumsal dokusunu parçalamayı sürdüren bir ülke, ciddi meselelerini çözmeyi başaramaz, sadece çözüyormuş gibi yapabilir. Somut hayatın niceliğidir ki kavramın gelişmesine izin verir.

Hafta sonunu Ankara'da geçirdim. Cuma günü öğleden sonra İhtiyar Kitabevi'nde yeni öykü kitabım ***Ayak İzlerinde Uğultu*** üzerine bir söyleşi-imza toplantısına katıldım. Bütün sorular barış üzerine konuşmaya akıyordu. Kendi içinde barışı gerçekleştiremeyen bir Türkiye, bölgede tırmanan gerilim karşısında uygun ve sahici cevaplar üretmekte yetersiz kalacaktır. Yaşlı başlı bir Kürt aydın, bir mücadele adamı da teşrif etmişti söyleşinin gerçekleştiği İhtiyar Kafe bahçesine; ***Hevsel Bahçesinde Bir Dut Ağacı***'nda **Orhan Miroğlu**'na hayatını anlatmış olan **Canip Yıldırım**. Barış sürecinin getirdiği iyimser duyguyu okuduğu şiirlerle İhtiyar Kitabevi'nin bahçesinde toplanan gençlere yansıttı, Canip Yıldırım Beyefendi. Kürt meselesi etrafında nice zor tanıklıklarla ve çileli bir mücadeleyle geçen bir ömre bu barışı borçlu olduğumuzu düşündüm, onu dinlerken.

Her zaman toplumsal barış ve yüksek idealler adına, ezilen ve sesi bastırılanların meselelerini duyurma ve çözümleme konusunda bir heyecanı, derdi, kavgası olan gazetelerde ve sitelerde yazdım. *Taraf*'ın Türkiye için mutsuzluk sebebi olan problemlerin çözümüne sunduğu katkı, "Sınır Yazıları"nın anlamına güç vermeye devam etti.

Kalemimin öncelikle barış ve kardeşlik yolunda bir mücadele için işlemeye devam ettiği bu köşede akan beş buçuk yıla yakın zamanı, yazarlık hayatımın en değerli tecrübelerinden biri olarak hatırlayacağım. Şimdi ayrılma zamanı. Hakikat ânına insan bazen ayrılırken de yaklaştığı hissine kapılıyor.

cihanaktas1@gmail.com

twitter.com/chn_aktas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)